

clasici
contemporani
LITERA

HANYA YANAGIHARA

O viață mărunță

**NOMINALIZARE LA MAN BOOKER PRIZE
ȘI LA NATIONAL BOOK AWARD 2015**

Hanya Yanagihara

O viață mărunță

Traducere din limba engleză
ADRIANA BĂDESCU

A Little Life
Hanya Yanagihara
Copyright e 2015 Hanya Yanagihara

Editura Litera
O.P. 53; C.R. 212, sector 4, București, România
tel; 021.319.6390; 031.425.1619; 0752.548.372
e-mail; comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe

www.litera.ro

O viață mărunță
Hanya Yanagihara

Copyright e 2017 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Justina Bandol
Copertă: Bogdan Mitea
Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidrașcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

YANAGIHARA, HANYA

O viață mărunță / Hanya Yanagihara;

trad.: Adriana Bădescu.

— București: Litera, 2017

ISBN 978 – 606 – 33 – 1088 – 1

I. Bădescu, Adriana (trad.)

821.111 – 31 = 135.1

*Lui Jared Hohlt
În semn de prietenie; cu dragoste*

PARTEA ÎNTÂI LIPSENARD STREET

În al unsprezecelea apartament pe care îl vizitară nu era decât un singur dulap, dar exista o ușă glisantă din sticlă ce dădea spre un mic balcon, de unde văzu un bărbat șezând vizavi, afară, doar în tricou și pantaloni scurți deși era octombrie, fumând. Willem ridică o mână să-l salute, dar omul nu-i răspunse.

În dormitor, Jude trăgea de ușa pliantă a dulapului, închizând-o și deschizând-o, când intră Willem.

— Există un singur dulap, spuse el.

— Nu-i nimic, răspunse Willem. Eu oricum n-am nimic de pus înăuntru.

— Nici eu.

Și își zâmbiră. Reprezentanta administrației clădirii intră după ei.

— Îl luăm, îi spuse Jude.

Dar, întorși în biroul ei, descoperiră că totuși nu puteau închiria apartamentul.

— De ce nu? o întrebă Jude.

— Nu câștigați suficient pentru a acoperi chiria pe șase luni și nu aveți nimic economisit, răspunse agenta pe un ton devenit brusc sec.

Le analizase bonitatea și conturile bancare și își dăduse seama într-un târziu că era ceva în neregulă în faptul că doi bărbați de douăzeci și ceva de ani care nu formau un cuplu încercau totuși să închirieze un apartament cu un singur dormitor într-o porțiune anostă (deși scumpă) de pe Twenty-fifth Street.

— Aveți pe cineva care poate semna ca girant? Un șef? Părinți?

— Părinții noștri au murit, răspunse Willem în grabă.

Agenta oftă.

— Atunci vă sugerez să mai coborâți nivelul așteptărilor. Niciun administrator al unei clădiri bine îngrijite nu va închiria unor candidați cu profilul vostru financiar.

Și cu asta se ridică, luând un aer definitiv și privind insistent către ușă.

Dar, când le povestiră lui JB și Malcolm, Willem și Jude transformară totul într-o comedie: podeaua apartamentului deveni tatuată cu excremente de șoarece, bărbatul de vizavi aproape că se afișase gol, iar agenta se supăraseră fiindcă flirtase cu Willem și el nu-i răspunsese.

— Și, la urma urmei, cine și-ar dori să locuiască la intersecția dintre Twenty-fifth și Second? întrebă JB.

Se aflau la Pho Viet Huong în Chinatown, unde se întâlneau să mănânce împreună de două ori pe lună. Nu era un local foarte bun – supa *pho*1 avea un bizar gust dulceag, sucul de limete era cam săpunos și cel puțin unul dintre ei se simțea rău de fiecare dată după masă –, dar continuau să vină aici, atât din obișnuință, cât și din necesitate. Puteau să ia un castron de supă sau un sandviș cu cinci dolari ori un fel principal de opt sau zece dolari, dar mult mai mare, așa că puteau păstra jumătate din el pentru a doua zi sau pentru o gustare de seară mai târziu. Malcolm era singurul care nu-și termina mâncarea și nici nu păstra cealaltă jumătate, iar când sfârșea, împingea farfuria în mijlocul mesei pentru ca Willem și JB – mereu flămânzi – să poată înfuleca restul.

— Sigur că *nu vrem* să locuim la intersecția dintre Twenty-fifth și Second, JB, spuse Willem cu răbdare în glas, însă nu prea avem de ales. Suntem lefteri, ai uitat?

— Nu înțeleg de ce nu rămâneți fiecare acolo unde stă acum, replică Malcolm, care începuse să-și plimbe prin farfurie ciupercile cu tofu – întotdeauna comanda același fel, ciuperci și tofu sotat în sos brun dulce –, în vreme ce Willem și JB se uitau la ele.

— Păi, nu pot eu, nu știi? răspunse Willem. Îi explicase chestia asta probabil de vreo zece ori în ultimele trei luni. Se mută iubitul lui Merritt, așa că trebuie să plec.

— Dar de ce trebuie să pleci tu?

— Fiindcă actul de închiriere e pe numele lui Merritt, Malcolm! interveni JB.

— A! făcu Malcolm și rămase tăcut. Uita deseori ceea ce el considera a fi detalii neesențiale și nu părea să-i pese când ceilalți erau iritați din cauza asta. Așa e, adăugă și împinse ciupercile în mijlocul mesei. Dar tu, Jude...

— Nu pot să stau la tine pentru totdeauna, Malcolm. Părinții tăi o să mă ucidă la un moment dat.

— Părinții mei țin la tine.

Supă tradițională vietnameză, din carne de pui sau de vită cu tăieței de orez (n.tr.)

— Drăguț din partea ta să spui asta. Dar n-o să mai țină dacă nu mă mut, și încă foarte curând.

Malcolm era singurul dintre ei care mai locuia în casa părinților. JB spunea adesea că și el ar fi făcut la fel dacă ai lui ar fi avut casa aceea. Nu că reședința familiei lui Malcolm ar fi fost ceva deosebit – de fapt, era o clădire șubredă și prost întreținută, iar Willem se alesese la un moment dat cu o țepă în mână doar fiindcă își trecuse palma peste balustrada scării –, era însă mare: un veritabil conac în Upper East Side. Sora lui Malcolm, Flora, care era cu trei ani mai mare decât el, se mutase recent din apartamentul de la subsol, iar Jude îi luase locul ca o soluție pe termen scurt; în cele din urmă, părinții lui Malcolm aveau să-și vrea însă apartamentul înapoi ca să-l transforme în birouri pentru agenția literară a mamei lui, așa că Jude (cărui oricum șirul de trepte până jos i se părea prea dificil de abordat) trebuia să-și caute o locuință proprie.

Și era firesc să vrea să stea împreună cu Willem; fuseseră colegi de apartament pe toată durata colegiului. În anul întâi, împărțiseră toți patru un spațiu care consta într-o încăpere din cărămizi prefabricate, în care își puseseră birourile, scaunele și o canapea adusă de mătușile lui JB cu un camion, și o a doua cameră, mult mai mică, în care așezaseră două rânduri de paturi suprapuse. Această a doua cameră era atât de îngustă, încât, din paturile de jos, dacă întindeau brațele, Malcolm și Jude se puteau prinde de mână. Malcolm și JB împărțiseră două dintre paturi, iar Jude și Willem, pe celelalte două.

„Negri versus albi”, obișnuia JB să spună.

„Jude nu e alb”, răspundea Willem.

„Iar eu nu-s negru”, adăuga Malcolm, mai mult ca să-l enerveze pe JB decât fiindcă asta credea cu adevărat.

— Ei bine, spuse JB acum, trăgând farfuria cu ciuperci spre el cu dinții furculiței, așa zice că ați putea sta amândoi cu „line, dar nu cred că v-ar plăcea.

Locuia într-o mansardă vastă și murdară din Mica Italie, plină de coridoare ciudate care duceau spre fundături nefolosite, de forme bizare, și spre încăperi nefinisate, cu rigipsul lăsat neterminat, aparținând unei alte persoane pe care o știau din colegiu. Ezra era artist – un artist jalnic, dar cărui nici nu-i trebuia să fie bun fiindcă, așa cum le amintea JB mereu, n-avea să fie silit să muncească niciodată în viața lui. Și nu numai el, nici copiii copiilor lui n-aveau să fie: puteau să facă, generație după generație, artă proastă, fără valoare și nevandabilă, și tot aveau să poată cumpăra după placul inimii cele mai scumpe materiale și cele mai scumpe

mansarde mari, impracticabile, din centrul Manhattanului, pe care să le umple cu deciziile lor arhitecturale greșite, iar când se saturau de viața de artist – așa cum JB era convins că lui Ezra avea să i se întâmple în cele din urmă –, tot ce ar fi trebuit să facă era să-i sune pe administratorii fondului și să primească un purcoi de bani, o sumă la care ei patru (mă rog, poate nu și Malcolm) nici nu puteau visa. Între timp însă, Ezra era o persoană utilă, nu doar fiindcă îi lăsa pe JB și pe câțiva dintre ceilalți prieteni ai lui din liceu să stea la el în apartament – tot timpul erau patru sau cinci persoane care-și făceau culcușul prin diverse colțuri ale mansardei –, ci fiindcă era un tip vesel și generos din fire și îi plăcea să dea petreceri exagerate, unde aveai la dispoziție, gratis, cantități copioase de mâncare, droguri și băutură.

— Stai așa! spuse JB lăsând bețișoarele din mână. Tocmai mi-am dat seama: o tipă de la revistă închiriază ceva în numele mătușii ei. Chiar la margine în Chinatown.

— Cât costă? întrebă Willem.

— Probabil mai nimic – nici măcar nu știa cât să ceară. Și vrea o persoană cunoscută.

— Crezi că ai putea să pui tu o vorbă bună?

— Și mai bine: o să vă prezint. Puteți trece mâine pe la mine pe la birou?

Jude oftă.

— Eu n-o să pot pleca.

Și privi spre Willem.

— Nicio problemă, pot eu. La ce oră?

— Pe la prânz, cred. La unu?

— O să fiu acolo.

Lui Willem îi era încă foame, dar îl lăsa pe JB să mănânce restul de ciuperci. Mai așteptară apoi o vreme; uneori Malcolm comanda înghețată de jackfruit¹ – singurul preparat din meniu care era întotdeauna gustos –, lua două înghițituri și se oprea, iar el și JB mâncau restul. Dar de data asta nu comandă nimic, așa că cerură nota, ca s-o studieze și să împartă suma până la ultimul cent.

A doua zi, Willem se întâlni cu JB la biroul acestuia. JB lucra ca recepționar la o revistă mică, dar influentă din Soho, care analiza scena artistică din zona centrală a orașului. Pentru el era un post strategic; așa cum îi explicase într-o seară lui Willem, planul lui era să se împrietenească, în timp, cu unul dintre redactorii de acolo și să-l convingă să scrie despre el în revistă. Estimase că avea nevoie de vreo șase luni pentru asta, ceea ce însemna că îi rămăseseră trei de așteptat.

La serviciu, JB afișa tot timpul o expresie de ușoară uimire, ca și cum nu i-ar fi venit să creadă nici că muncea cu adevărat, nici că nimeni nu-i recunoscuse încă geniul aparte. Nu era un recepționar prea bun. Deși telefoanele sunau aproape continuu, rareori ridica vreun receptor; când voiau să ia legătura cu el (semnalul la mobil era slab în clădire), ceilalți trei trebuiau să urmeze un cod special: sunau de două ori, închideau și sunau iar. Însă, chiar și așa, uneori el tot nu răspundea – mâinile îi erau ocupate pe sub birou, pieptănând și împletind șuvițe de păr dintr-un sac de plastic pe care-l ținea la picioare.

JB trecea, așa cum spunea el însuși, printr-o „fază de păr”. Nu demult hotărâse să

ia o pauză de la pictură și să facă sculpturi din păr negru. Petrecuseră cu toții câte un weekend istovitor ținându-se după JB pe la frizeriile și saloanele de coafură din Queens, Brooklyn, Bronx și Manhattan, așteptând afară în timp ce el intra și-i cerea proprietarului resturile de păr tuns pe care le avea și cărând apoi după el pe stradă un sac tot mai incomod. Printre primele piese pe care le lucraseră JB fuseseră *Ghioaga*, o minge de tenis pe care o curățase de puf, o tăiasă în două și o umpluse cu nisip, după care o acoperise cu clei și o rostogolise de colo colo pe un covor de păr, astfel încât firele se mișcau ca algele în apă, și *Ruotidianul*, la care luase diverse obiecte casnice – un capsator, o spatulă, o ceașcă – și le acoperise cu smocuri de păr. Acum lucra la un proiect de amploare despre care refuza să discute cu ei altfel decât foarte sumar, dar care implica pieptănarea și împletirea unui număr mare de piese pentru a obține o frânghie aparent fără sfârșit de păr negru creț. În vinerea dinainte îi momise la el promițându-le pizza și bere ca să-l ajute la împletit, dar, după ore bune de muncă asiduă, devenise limpede că n-aveau să capete nici pizza, nici bere, așa că plecaseră toți trei puțin enervați, dar nu foarte surprinși.

Se plictisiseră cu toții de proiectul cu părul, deși Jude – singurul dintre ei – credea că piesele erau splendide și că într-o zi vor fi considerate importante. Drept mulțumire, JB îi dăduse o perie de păr acoperită cu păr, dar îi ceruse darul înapoi când avusese impresia că un prieten al tatălui lui Ezra era interesat s-o cumpere (n-o cumpăraseră, dar JB nu-i mai înapoiase peria lui Jude). Proiectul cu părul se dovedise dificil și din alte puncte de vedere; într-o altă seară, când fuseseră încă o dată ademeniți să vină în Mica Italie ca să pieptene la păr, Malcolm spusese că părul pute. Și putea: nu dezgustător, dar avea pur și simplu izul metalic amărui de scalp nespălat. JB izbucnise însă într-unul dintre accesele lui de furie, strigându-i lui Malcolm că e un negrotei care se urăște pe sine, un soi de unchiul Tom1 și un trădător al rasei, iar Malcolm, care se înfuria rar, dar o făcea la acuzații de acest gen, își vărsase paharul cu vin în cel mai apropiat sac cu păr, se ridicase și ieșise din apartament. Jude se repezise după el, iar Willem rămăsese să se ocupe de JB. Și, cu toate că a doua zi se împăcaseră, Willem și Jude se simțeau vag furioși pe Malcolm (pe nedrept, știau), fiindcă în weekendul următor ajunseseră iar în Queens, mergând de la o frizerie la alta, încercând să înlocuiască sacul de păr pe care el îl distrusese.

— Deci, cum e viața pe planeta neagră? îl întrebă Willem pe JB.

— Neagră, replică acesta din urmă, îndesând înapoi în sac șuvița pe care o descâlcea. Să mergem, i-am spus Annikăi că ajungem până în unu și jumătate.

Telefonul de pe birou începu să sune.

— Nu răspunzi?

— O să sune din nou.

În vreme ce se îndreptau spre centru, JB se plângea. Până acum își concentrase cea mai mare parte a energiilor de seducție asupra unui redactor responsabil pe nume Dean, căruia toți patru îi spuneau DeeAnn. Fuseseră odată ei trei în Dakota, la o petrecere organizată acasă la părinții unuia dintre redactorii simpli, unde fiecare încăpere era o expoziție de artă. În timp ce JB vorbea cu colegii lui în bucătărie,

Malcolm și Willem străbătuseră apartamentul împreună (Unde fusese Jude în seara aceea? Lucrase, probabil), uitându-se la o serie de fotografii semnate Edward Burtynsky în dormitorul oaspeților, la un set de turnuri de apă de soții Becher expuse în patru șiruri de câte cinci deasupra biroului în camera de lucru, la un Gursky enorm care străjuia rafturile cu cărți din bibliotecă și la un perete întreg de fotografii de Diane Arbus² din dormitorul principal, care îmbrăcau spațiul atât de bine încât nu mai rămăseseră decât câțiva centimetri de zid gol sus și jos. Admirau imaginea a doua fete cu fețișoare dulci, cu sindrom Down, jucându-se în fața aparatului în costume de baie prea strâmte, prea de copii, când de ei se apropiase Dean. Era un tip înalt, dar avea o față mică, de șoricel, plină de urme de vărsat, care-i dădea o înfățișare sălbatică și dubioasă.

Se prezentaseră și-i explicaseră că se aflau acolo fiindcă erau prieteni cu JB. Dean le spusese că era unul dintre redactorii responsabili de la revistă și că se ocupa de toate stilurile de artă.

— Aha! exclamase Willem având grijă să nu se uite la Malcolm, fiindcă n-avea încredere că nu va reacționa.

JB le spusese că ținta asupra căruia se concentrase era redactorul de artă; acesta trebuia să fie.

— Ați mai văzut așa ceva? îi întrebă Dean fluturând mâna spre fotografiile lui Arbus.

— Niciodată, răspunsese Willem. Îmi place mult Diane Arbus.

Dean încremenise, iar trăsăturile i se strânseseră nod în mijlocul feței mici.

— DeeAnn.

— Poftim?

— DeeAnn. Numele ei se pronunță „DeeAnn”.

Abia izbutiseră să iasă din cameră iară să izbucnească în râs.

— DeeAnn! exclamase JB mai târziu, când îi povestiseră. Dumnezeu! Ce rahat mic și firosco!

— Da, dar e rahatul *tău* mic și firosco, replicase Jude.

Iar de atunci, ori de câte ori se refereau la Dean îi spuneau „DeeAnn”.

Din nefericire însă, în ciuda asiduității cu care îl cultiva pe DeeAnn, șansele lui JB de a apărea în revistă nu erau deloc mai mari decât fuseseră cu trei luni în urmă. Îl lăsase chiar să-i facă sex oral în sauna sălii de sport și tot degeaba. În fiecare zi JB găsea câte un motiv să revină în birourile editoriale și la avizierul pe care erau trecute, pe fișe albe, ideile de articol pentru următoarele trei luni, în fiecare zi se uita la secțiunea destinată tinerilor artiști în devenire, căutându-și numele, și tot în fiecare zi mai suferea o dezamăgire. Vedea doar numele unor diverse nontalente, ale unor inși cărora li se datoraseră favoruri sau care îi cunoșteau pe alții cărora li se datoraseră favoruri.

„Dacă îl văd vreodată pe Ezra în revistă, mă sinucid”, spunea JB mereu, la care ceilalți replicau:

„N-o să-l vezi, JB”. Și:

„Nu-ți face griji, JB, o să apari și tu odată și odată”. sau:

„De ce ai nevoie de ei, JB? O să reușești în altă parte”.

Iar el le răspundea:

„Ești sigur?”

? i:

„Mă foarte îndoiesc”. sau:

„Am investit atât timp în asta – trei luni din blestemata asta de viață –, încât ar fi cazul să apar naibii, altfel toată mizeria asta a fost de pomană, la fel ca tot restul!”

Unde „tot restul” însemna, de la o zi la alta, colegiul, mutatul înapoi la New York, faza de păr sau viața în general, în funcție de cât de nihilist se simțea în ziua respectivă.

Încă se plângea când ajunseră pe Lipsenard Street. Willem era suficient de nou în oraș – trăia acolo de abia un an – ca să nu fi auzit niciodată de strada cu pricina, care era mai degrabă o alee scurtă, intersectată la mijloc de Canal Street; dar nici JB, care crescuse în Brooklyn, nu auzise.

Găsiră clădirea și sunară la apartamentul 5C. Le răspunse o fată – glasul ei păru aspru și hârâit la interfon – și le deschise ușa de acces în bloc. Holul de la intrare era îngust, cu tavanul înalt, și zugrăvit într-un maro-răhățiu lucios, care le dădu senzația că se aflau pe fundul unui puț.

Fata îi aștepta la ușa apartamentului.

— Salut, JB! spuse ea și apoi, privind spre Willem, roși.

— Annika, el e prietenul meu, Willem, îl prezentă JB. Willem, Annika lucrează la secția de arte. E de treabă.

Annika își plecă privirea și întinse mâna dintr-o singură mișcare.

— Îmi pare bine să te cunosc, spuse apoi, adresându-se podelei.

JB îi trase un mic șut lui Willem în picior și rânji, dar Willem îl ignoră.

— Și mie îmi pare bine să te cunosc.

— Păi, ăsta e apartamentul. E al mătușii mele. A locuit aici timp de cincizeci de ani, dar acum s-a mutat la un azil de bătrâni.

Annika vorbea foarte repede și, după toate aparențele, decisese că cea mai bună strategie era să-l trateze pe Willem ca pe o eclipsă și să nu se uite deloc la el. Vorbea tot mai repede, despre mătușa ei și despre cum spunea ea mereu că zona se schimbase, despre cum, înainte de a se muta în centru, nu auzise niciodată de Lipsenard Street și cum regreta că apartamentul nu fusese încă zugrăvit, dar mătușa abia se mutase, literalmente abia se mutase, și nu avuseseră când să facă puțin curat decât în weekendul anterior. Se uita oriunde, numai la Willem nu – la tavan (din plăci metalice ornamentate), la podea (crăpată, dar cu parchet), la pereți (pe care atârnaseră cândva tablouri ce lăsaseră în loc urme fantomatice) –, până când, într-un târziu, Willem se văzu nevoit s-o întrerupă cu blândețe, întrebând-o dacă putea arunca o privire și în restul apartamentului.

— A, vă rog, replică ea, vă las singuri.

Însă veni după ei, vorbind repede cu JB despre cineva pe nume Jasper și despre cum individul folosea fontul Archer pentru *absolut orice*, și nu credea oare JB că literele erau prea rotunde și prea ciudate pentru textul principal? Acum, că Willem

se întorsese cu spatele spre ea, îl privea fără jenă, și turuiala ei deveni din ce în ce mai aiuritoare.

JB o urmărea privindu-l pe Willem. N-o mai văzuse niciodată așa, atât de emoționată și de copilăroasă (de obicei era morocănoasă și tăcută, ușor temută la muncă fiindcă pusese pe perete, deasupra biroului ei, o sculptură complexă în formă de inimă, din lame de cuțit X-acto), dar văzuse multe femei comportându-se în același mod în prezența lui Willem. Toți văzuseră. Prietenul lor, Rudolf, obișnuia să spună că într-o viață trecută Willem fusese probabil vânător cu lațul, fiindcă atrăgea păsărici la greu. Și totuși, în cea mai mare parte a timpului (deși nu de fiecare dată), el părea să nu fie conștient de atenția lor. JB îl întrebase o dată pe Malcolm care credea el că este explicația, iar Malcolm spusese că, probabil, motivul era că Willem nu observă. JB pufnise doar în chip de răspuns, dar în minte își spusese că Malcolm era cea mai obtuză persoană din câte cunoștea și că, dacă până și *el* observase cum reacționează femeile în jurul lui Willem, era imposibil ca Willem însuși să nu observe. Mai târziu însă, Jude venise cu o interpretare diferită: Willem *refuza* în mod deliberat să reacționeze la avansurile femeilor pentru ca restul bărbaților din jurul lui să nu se simtă amenințați. Asta părea ceva mai logic; Willem era plăcut de toată lumea și întotdeauna se străduia să nu-i facă pe ceilalți să se simtă neplăcut, așa că era posibil ca, la nivel subconștient cel puțin, să afișeze un fel de falsă ignoranță. Chiar și așa, era fascinant de urmărit, iar ei trei nu se săturau niciodată să urmărească reacțiile pe care le stârnea și nici să-l ia pe Willem peste picior pe urmă, deși în mod normal el doar zâmbea și rămânea tăcut.

— Liftul funcționează bine aici? întrebă Willem brusc, întorcându-se.

— Ce? făcu Annika, luată prin surprindere. Da, destul de bine.

Și își întinse buzele subțiri într-un surâs mic care – își dădu seama JB cu o strângere de stomac jenată – se voia șagalnic. „Ah, Annika!” exclamă în sinea lui.

— Dar ce anume intenționezi să aduci mai exact în apartamentul mătușii mele?

— Pe prietenul nostru, răspunse JB înainte să apuce Willem s-o facă. Urcă greu scările și are nevoie de un lift funcțional.

— Ai răspunse ea, roșind din nou și privind iar în podea. Îmi pare rău. Da, e funcțional.

Apartamentul nu era impresionant. Avea un hol mic, puțin mai mare decât un covoraș de intrare, din care se deschidea bucătăria (un cub fierbinte și slinos) în dreapta și o zonă de luat masa în stânga, unde încăpea doar o masă mai mică. Un perete scund separa acest spațiu de camera de zi cu patru ferestre, fiecare cu grilaj la geam, dând spre sud, spre strada murdară, iar în dreapta, la capătul unui hol scurt, se afla baia, cu aplice alb-lăpos și o cadă cu emailul tocit. Vizavi de baie era dormitorul lung și îngust, cu o singură fereastră și cu două rame de pat din lemn, identice, așezate paralel, fiecare lipită de câte un perete. Una dintre ele era acoperită deja cu o saltea, o chestie urâtă, umflată și grea ca un cal mort.

— Salteaua n-a fost folosită niciodată, spuse Annika.

Și începu să le depene o poveste lungă, despre cum avusese ea de gând să se mute acolo și chiar adusese salteaua pentru asta, dar nu apucase s-o folosească fiindcă se

mutase de fapt cu prietenul ei, Clement, care nu-i era iubit, doar prieten și... Doamne, ce retardată era că spusese una ca asta! Oricum, dacă Willem voia apartamentul, avea să-i lase și salteaua, gratis.

Willem îi mulțumi.

— Ce părere ai, JB? Întrebă el apoi.

Ce părere avea JB? Că era o cloacă. Sigur, și el tot într-o cloacă locuia, dar numai fiindcă asta fusese alegerea lui și fiindcă era gratis, iar banii pe care i-ar fi dat pe chirie îi putea cheltui pe vopsele, pe materiale, pe droguri și pe câte un taxi. Dar, dacă lui Ezra i-ar trece prin cap să-nceapă să-i ceară chirie, n-ar mai sta acolo nici mort. Poate că familia lui nu are banii lui Ezra ori pe ai lui Malcolm, dar în niciun caz nu i-ar permite lui să-i arunce pe fereastră locuind într-o cloacă. I-ar găsi ei ceva mai bun sau i-ar face câte un mic dar lunar ca să-l ajute. Însă Willem și Jude n-aveau aceeași șansă; ei trebuiau să-și plătească singuri totul și nu aveau bani, așa că erau condamnați să locuiască într-o cloacă. Și, dacă așa stăteau lucrurile, atunci probabil că asta era cloaca potrivită pentru ei – era ieftină, era în centru, iar potențială proprietăreasă era deja topită după cincizeci la sută dintre ei. Așa că...

— Cred că e perfect, îi răspunse lui Willem, care fu de acord cu el.

Annika scoase un mic scheunat, și, după o scurtă conversație, lucrurile erau aranjate: Annika avea doi chiriași, iar Willem și Jude, un loc în care să locuiască – după care JB trebui să-i amintească prietenului său că nu l-ar deranja ca Willem să-i plătească o farfurie cu tăieței la prânz înainte ca el să se întoarcă la birou.

JB nu era o fire introspectivă, dar în duminica aceea, luând metroul spre casa mamei lui, nu se putu stăpâni să nu simtă un soi de satisfacție de sine, combinată cu ceva ce semăna a recunoștință, pentru că avea viața și familia pe care le avea.

Tatăl lui, care imigrase la New York din Haiti, murise când el avea trei ani, și, cu toate că îi plăcea să creadă că-și amintea chipul lui – blând și amabil, cu o mustață subțire și obraji care se rotunjeau ca două prune când zâmbea –, JB n-avea cum să știe dacă nu cumva doar credea că-și amintește, fiindcă studiasse toată copilăria fotografia tatălui așezată pe noptiera mamei, sau dacă chiar își amintea. Asta fusese singurul lui motiv de tristețe în copilărie, deși o tristețe mai degrabă obligatorie: era orfan și știa că toți copiii orfani regretau absența părintelui din viața lor. El însă nu simțise niciodată nostalgia aceea. După ce tatăl murise, mama lui – deja a doua generație de haitieni în America – își luase doctoratul în educație, predând la liceul de stat de lângă casa lor, pe care îl considera sub nivelul lui JB. Când ajunsese el la liceu – unul privat și scump, la aproape o oră distanță de locuința lor din Brooklyn, unde el învăța grație unei burse –, ea era director la o altă școală, cu profil tehnologic, din Manhattan și profesor suplinitor la Colegiul Brooklyn. Despre ea și despre metodele ei inovatoare de predare se scrisese în *The New York Times*, și, cu toate că altceva pretinsese în fața prietenilor lui, JB fusese mândru de ea.

Întotdeauna fusese ocupată în copilăria lui, însă niciodată el nu se simțise neglijat din cauza asta, niciodată nu avusese impresia că mama lui își iubea elevii mai mult decât îl iubea pe el. Acasă mai era și bunica lui, care îi gătea tot ce poftea, îi cânta în franceză și îi repeta zilnic ce comoară de băiat e, ce geniu, și că el era bărbatul din

viața ei. Apoi erau mătușile – sora mamei lui, polițist în Manhattan, și iubita ei, farmacistă și a doua generație de americani la rândul ei (deși ea era din Puerto Rico, nu din Haiti) –, care nu aveau copii, așa că îl tratau pe el ca și când ar fi fost al lor. Sora mamei era o fire sportivă și-l învățase să arunce și să prindă mingea (lucru față de care, chiar și pe atunci, JB manifestase doar un vag interes, dar care s-a dovedit mai târziu a fi o abilitate socială utilă), iar iubita ei era preocupată de artă; una dintre cele mai vechi amintiri ale lui era despre o vizită împreună cu ea la Muzeul de Artă Modernă, unde își aducea aminte perfect că se zgâise la *Unu: Numărul 31, 1950* năuc de admirație, abia auzind ce-i explica mătușa despre felul în care pictase Pollock tabloul.

În liceu, unde un dram de revizionism părea necesar pentru a ieși în evidență și mai ales pentru a-și tachina colegii de clasă albi și bogați, JB estompase oarecum adevărul despre situația sa: devenise doar un băiat negru obișnuit orfan de tată, cu o mamă care își încheiase studiile abia după ce se născuse el (neglijase să menționeze că era vorba de facultate, așa că lumea presupusese că mama terminase doar liceul) și o mătușă care bătea străzile (din nou, ceilalți presupuseseră că era prostituată, fără a-și da seama că el se referise de fapt la munca ei de polițistă). Fotografia lui de familie preferată fusese făcută de cel mai bun prieten pe care-l avusese în liceu, un băiat pe nume Daniel, căruia îi dezvăluise adevărul exact înainte să-l introducă în casa lor ca să le focă poza. Daniel lucra pe atunci cu o serie de familii „mai sus de șanț”, cum le spunea el, iar JB fusese nevoit să-i corecteze rapid părerea că mătușa era o femeie a străzii și că mama lui abia dacă știa să silabisească exact înainte de a suna la sonerie. Daniel rămăsese cu gura căscată, fără a putea scoate vreun sunet, dar, o clipă mai târziu, în prag apăruse mama lui JB, care le spusese să nu mai stea în frig și să intre, iar Daniel nu putuse decât să se supună.

Încă uluit, îi așezase în camera de zi: bunica lui JB, Yvette, ședea în fotoliul ei preferat, iar în jurul ei erau strânși mătușa Christine și iubita ei, Silvia, într-o parte, și JB cu mama lui în cealaltă parte. Însă, chiar înainte ca Daniel să apese declanșatorul, Yvette ceruse să se așeze JB în locul ei.

— El e regele casei, îl înștiințase pe oaspete, în vreme ce fiicele ei protestau. Jean-Baptiste! Stai jos!

Și el stătuse. În fotografie, strânge brațele fotoliului cu mâinile sale grăسune (încă de pe atunci era durduliu), iar în stânga și în dreapta lui femeile zâmbesc larg, privindu-l. El se uită direct spre aparat, surâzând la fel de larg, așezat în fotoliul în care ar fi trebuit să stea bunica.

Încrederea lor în el, în triumful lui final, rămăsese atât de neclintită, încât era aproape deconcertantă. Erau convinse – cu toate că, pusă la încercare de atâtea ori, propria lui convingere devenise tot mai greu de susținut – că într-o zi va ajunge un artist de seamă, că operele lui vor fi expuse în marile muzee și că oamenii care nu-i dăduseră încă șansa cuvenită nu-i apreciau în mod corect talentul. Uneori el le credea și se lăsa animat de încrederea lor. Alteori era suspicios – părerile lor păreau să se bată de-a dreptul cap în cap cu ale restului lumii, astfel că se întreba dacă fetele lui erau doar excesiv de binevoitoare cu el sau de-a dreptul smintite. Ori poate că

aveau gusturi proaste. Cum era posibil ca judecata a patru femei să difere atât de mult de a oricui altcuiva? Firește că șansele ca opinia lor să fie cea corectă nu erau mari.

Și totuși, simțea ușurare revenind în fiecare duminică în vizitele lui secrete acasă, unde mâncarea era gratis și din belșug, unde bunica îi spăla rufele și unde orice cuvânt pe care îl rostea și orice schiță pe care o desena erau apreciate și lăudate. Casa mamei lui era un tărâm familiar, un loc în care avea să fie întotdeauna venerat, în care tradițiile și obișnuințele păreau croite special pentru el și pentru nevoile lui. La un moment dat în cursul serii – după cină, dar înainte de desert, în timp ce se relaxau cu toții în camera de zi uitându-se la televizor, cu pisica mamei tolănită cald în poala lui –, JB își privea fetele și simțea ceva crescând în el. Atunci se gândea la Malcolm, cu tatăl lui de o inteligență ascuțită și cu mama iubitoare, dar distrată, apoi la Willem, cu părinții lui morți (el îi întâlnise o singură dată, în anul întâi, în weekendul când se mutaseră din cămin peste vară, și fusese surprins de cât de taciturni, de formali și de *ne-Willem* fuseseră) și, în cele din urmă, firește, la Jude, cu părinții lui inexistenți (era ceva misterios aici – îl cunoșteau deja pe Jude de aproape zece ani și tot nu erau siguri dacă și când existaseră părinți în viața lui, tot ce știau era că situația părea să fie demnă de plâns și că despre ea nu trebuia să se discute), și simțea un val cald și umed de fericire și de gratitudine, de parcă un ocean se umfla în pieptul lui. „Sunt un om norocos”, își spunea și apoi, fiindcă era competitiv și ținea mereu seama de poziția lui în comparație cu a celorlalți în toate aspectele vieții, adăuga pentru sine: „Sunt cel mai norocos dintre toți”. Dar niciodată nu se gândea că nu merită acest noroc sau că ar trebui să muncească mai sârguincios pentru a-și exprima mulțumirea; familia lui era fericită când el era fericit, așa că obligația lui față de ei era să fie fericit, să trăiască exact așa cum voia, în condițiile pe care le stabilea el.

— Nu primim familia pe care o merităm, spusese Willem o dată, când erau băuți praștie.

Firește, se referise la Jude.

— Sunt de acord cu tine, răspunsese JB.

Și chiar era. Niciunul dintre ei, nici Willem, nici Jude și nici chiar Malcolm nu avea familia pe care o merita. Dar, în secret, făcuse o excepție pentru sine însuși: el avea *cu adevărat* familia pe care o merita. Erau oameni minunați, cu adevărat minunați, iar el știa asta. Și, mai mult decât atât, chiar îi *merita*.

„Iată-l pe băiatul meu extraordinar!” exclama Yvette ori de câte ori intra el pe ușă.

Și lui niciodată nu-i trecuse prin minte că ea n-ar avea dreptate sută la sută.

În ziua mutării, liftul era defect.

— La naiba! făcu Willem. Doar am *întrebat*-o pe Annika despre lift! JB, ai numărul ei?

Dar JB nu-l avea.

— Of, bine, se resemnă Willem.

La ce bun totuși să-i trimită Annikăi un SMS?

— Îmi pare rău, băieți, adăugă apoi, va trebui s-o luăm pe scări.

Niciunul dintre ei nu păru deranjat de idee. Era o zi frumoasă de toamnă târzie, răcoroasă, uscată și vântoasă, iar ei aveau de mutat nu foarte multe cutii și doar câteva piese de mobilier și erau opt: Willem, JB, Jude, Malcolm, Richard, iubitul lui JB, prietena lui Willem, Carolina, și doi băieți prieteni cu ei patru, pe care îi chema la fel, Henry Young, dar cărora toată lumea le spunea Henry Young Asiaticul și Henry Young Negrul, pentru a-i deosebi.

Malcolm, care, atunci când te așteptai mai puțin, se dovedea un manager eficient, împărți sarcinile. Jude avea să urce în apartament ca să dirijeze traficul și amplasarea cutiilor. Tot el urma să înceapă să despacheteze obiectele mari și să strângă cutiile. Carolina și Henry Young Negrul, amândoi puternici, dar scunzi, aveau să care cutiile cu cărți, toate de dimensiuni acceptabile. Willem, JB și Richard urma să transporte mobilierul, iar el și Henry Young Asiaticul aveau să se ocupe de restul. La fiecare drum pe scări în jos, fiecare trebuia să ia cutiile strânse de Jude și să le depoziteze pe trotuar, lângă tomberoanele de gunoi.

— Ai nevoie de ajutor? îl întrebă Willem încet pe Jude când fiecare plecă să-și ia în primire misiunea.

— Nu, replică el scurt, și Willem îl privi cum urcă scara înaltă și abruptă cu mersul său lent, sacadat, și se uită după el până când nu-l mai zări.

Fu o mutare ușoară, rapidă și lipsită de dramatism, și, după ce se mai relaxară cu toții despachetând cărți și mâncând pizza, ceilalți plecară pe la petreceri și pe la baruri, iar Willem și Jude rămaseră singuri în noul lor apartament. În jur era harababură, dar fie și numai gândul de a pune lucrurile la locul lor era prea obositor. Așa că zăboviră, mirați de cât de repede se întunecase și că aveau un loc în care să stea, un loc în Manhattan, pe care și-l permiteau. Observaseră amândoi expresiile goale, politicos reținute, ale prietenilor la vederea apartamentului (dormitorul cu cele două paturi înguste – „ca dintr-un azil victorian”, cum i-l descrisese Willem lui Jude – primise cele mai multe comentarii), dar niciunul nu se sinchisise: era casa lor și aveau un contract de închiriere pe doi ani, așa că nimeni nu le-o putea lua. Aici vor reuși chiar să economisească ceva bani, și, la urma urmei, pentru ce ar fi avut nevoie de un spațiu mai mare? Sigur că amândoi jinduiau la frumusețe, dar asta va trebui să mai aștepte. Sau, mai bine zis, ei vor trebui s-o mai aștepte.

Vorbeau, dar Jude stătea cu ochii închiși, iar Willem știa – după pâlپâitul constant, ca al aripilor de colibri, al pleoapelor lui și după modul în care își ținea mâna pumn atât de strâns, încât firele verzi ca oceanul ale venelor i se vedeau zbătându-se pe dosul palmei – că are dureri. Știa după rigiditatea picioarelor lui, pe care și le odihnea pe o cutie cu cărți, că durerea era mare și mai știa că nu poate face nimic pentru el. Dacă ar fi spus: „Jude, lasă-mă să-ți aduc niște aspirină!”, el ar fi replicat: „Willem! Sunt bine. Nu-ți mai face griji!” Așa că, până la urmă, făcu ceea ce învățaseră toți în decursul anilor să facă atunci când pe Jude îl dureau picioarele: să găsească o scuză, să se ridice și să iasă din încăpere pentru ca el să se poată întinde, să stea complet nemișcat și să aștepte să-i treacă durerea fără să fie nevoit să facă conversație sau să consume energie prefăcându-se că totul era în regulă și că era

doar obosit, sau că avea un cârcel, sau orice altă explicație jalnică pe care izbutea s-o născocoască.

În dormitor găsi sacul de plastic cu așternuturile și înfăță mai întâi salteaua lui, apoi pe a lui Jude (pe care o cumpăraseră foarte ieftin, cu o săptămână în urmă, de la viitoarea fostă iubită a Carolinei). Își sortă hainele pe cămăși, pantaloni, lenjerie de corp și șosete, punând fiecare categorie într-o cutie de carton (abia golită de cărți) și îndesând cutiile sub cadrul patului. Lăsă în pace hainele lui Jude și intră în baie, pe care o curăță și o dezinfectă înainte de a sorta și a depozita pasta de dinți, săpunurile, lamele de ras și șampoanele. O dată sau de două ori se întrerupse ca să se furișeze în camera de zi, unde Jude rămăsese în aceeași poziție, cu ochii tot închiși, mâna tot strânsă pumn și capul întors într-o parte, astfel că Willem nu-i putea zări expresia feței.

Sentimentele lui pentru Jude erau complexe. Ținea la el – partea asta era simplă – și se temea pentru el, iar uneori se simțea în aceeași măsură fratele mai mare și protectorul ca și prietenul lui. Știa că Jude fusese și avea să fie în regulă și în lipsa lui, dar câteodată observa la el lucruri care îl tulburau și-l făceau să se simtă deopotrivă neajutorat și – paradoxal – mai hotărât să-l ajute (deși Jude rareori cerea vreun fel de ajutor). Toți țineau la el și-l admirau, dar Willem avea adesea impresia că Jude i se dezvăluise lui puțin – doar foarte puțin – mai mult decât celorlalți, și nu știa sigur cum anume ar trebui să procedeze cu acest surplus de cunoaștere.

Durerea din picioarele lui, spre exemplu: știa de când îl cunoscuseră că are probleme cu picioarele. Firește, ar fi fost și greu să nu știe: Jude se folosisse de baston pe toată durata colegiului, iar când era mai tânăr – când se întâlнисeră ei era atât de tânăr, cu doi ani mai mic decât ei, încât încă mai creștea –, mersese numai cu ajutorul unei cârje ortopedice și purtase la picioare orteze masive, ca niște ațele, ale căror șuruburi externe – fixate în oasele lui – îl împiedicau să îndoiaie genunchii. Dar el nu se plânsese niciodată, nici măcar o dată, deși nici nu-l enervau lamentările altora; în anul al doilea de colegiu, JB alunecase pe gheață, căzuse și își fracturase încheietura, și toți își aminteau tevatura care urmase, țipetele lui de durere și gemetele teatrale și faptul că o săptămână după ce-i fusese pus ghipsul refuzase să părăsească infirmeria colegiului și primise atâția vizitatori, încât cei de la ziarul școlii scriseseră un articol despre el. Un alt tip din căminul lor, un jucător de fotbal care făcuse ruptură de menise, spunea de zor că JB nu știe ce-i aceea durere, dar Jude venise în fiecare zi să-l vadă pe JB, așa cum veneau de altfel și Willem și Malcolm, oferindu-i toată compasiunea după care tânjea.

Într-o noapte, la scurt timp după ce JB acceptase să fie externat și se întorsese în cămin ca să savureze o nouă rundă de atenții, Willem se trezi la un moment dat și constată că încăperea era goală. Nu era nimic ieșit din comun aici: JB era la iubitul lui, iar Malcolm, care în acel semestru urma un curs de astronomie la Harvard, era în laboratorul în care dormea marțea și miercurea în fiecare săptămână. Willem însuși se afla deseori în altă parte, de obicei în camera iubitei lui, însă ea avea acum gripă, așa că el rămăsese acasă în seara aceea. Dar Jude era întotdeauna acolo. Nu avusese niciodată vreo iubită sau vreun iubit și își petrecuse mereu nopțile în

dormitorul comun, astfel că prezența lui în patul de sub al lui Willem devenise la fel de constantă și de familiară ca marea însăși.

Willem nu știa ce anume îl determinase să coboare din pat și să se oprească o clipă, năuc, în mijlocul încăperii tăcute, privind în jur de parcă Jude ar fi putut atârna de tavan, ca un păianjen pe fir. Dar observă imediat lipsa cârjei și începu să-l caute, strigându-l cu voce joasă și apoi, cum nu primi niciun răspuns, ieșind din apartament și străbătând culoarul către baia comună. După întunericul din camera lor, baia fu amețitor de luminoasă, lămpile cu neon bâzâiau continuu, iar el era atât de dezorientat, încât fii mai puțin surprins decât ar fi trebuit când văzu, în ultima cabină, piciorul lui Jude ieșind pe sub ușă alături de capătul cârjei.

— Jude! șopti, ciocănind la ușa cabinei și, cum nu primi răspuns, adăugă: Să știi că intru.

Împinse ușa și-l găsi pe Jude pe pardoseală, cu un picior strâns la piept. Vomitase, și o parte din ce vărsase era strâns într-o băltoacă în fața lui, iar alta îi rămăsese lipită de buze și de bărbie, ca un terci roz-portocaliu. Stătea cu ochii închiși și transpirase, iar cu o mână strângea capătul curbat al cârjei cu o intensitate pe care Willem avea s-o recunoască mai târziu ca însoțitor doar al celei mai severe suferințe.

Atunci însă se sperie, nedumerit, și începu să lanseze spre Jude o întrebare după alta, deși el nu era în stare să răspundă la niciuna și, abia când Willem încercă să-l ridice în picioare, scăpă un țipăt, iar Willem înțelese cât de tare îl durea.

Izbuti în cele din urmă să-l ducă în camera lor, pe jumătate cărându-l, pe jumătate târându-l, să-l trântescă pe pat și să-l spele cu stângăcie. Deja durerea părea să i se mai fi ostit, iar când Willem îl întrebă dacă n-ar trebui să cheme un medic, Jude clătină din cap.

— Dar, replică el pe un ton scăzut, ai dureri! Trebuie să te ajute cineva.

— Nimic n-o să mă ajute, spuse Jude, după care rămase tăcut câteva clipe. Trebuie doar să aștept.

Vocea îi era slabă și șoptită, străină parcă.

— Eu ce pot să fac? întrebă Willem.

— Nimic, răspunse Jude și, după un moment de tăcere, adăugă: Dar, Willem... poți să mai stai puțin cu mine?

— Sigur.

Lângă el, Jude tremura de parcă ar fi avut frisoane, iar Willem luă pătura de pe patul lui și-l înveli cu ea. La un moment dat își strecură mâna sub pled, îi găsi pumnul și-i descleștă degetele ca să-i poată atinge palma umedă, plină de bătăături. Trecuse mult timp de când nu mai ținuse un bărbat de mână – de la operația fratelui său, cu ani buni în urmă –, și fu surprins de cât de puternică era strânsoarea lui Jude, de cât de musculoase îi erau degetele. Jude tremură ore întregi, clănțănind din dinți, și într-un târziu Willem se întinse alături de el și adormi.

A doua zi dimineață se trezi în patul lui Jude, cu mâna pulsându-i, și, când se uită pe dosul palmei, văzu că îi rămăsese vânătaie acolo unde i-o strânsese el. Se ridică clătănându-se ușor pe picioare și se duse în încăperea comună, unde îl văzu pe Jude

citind la biroul lui, cu trăsăturile neclare în lumina strălucitoare a dimineții târzii.

Jude ridică privirea la intrarea lui Willem, și o vreme se uitară unul la altul nemișcați, în tăcere.

— Willem, îmi pare foarte rău, spuse el în cele din urmă.

— Jude, n-ai de ce să te scuzi.

Și vorbea serios: n-avea de ce.

Dar:

— Îmi pare rău, îmi pare foarte rău, repetă Jude și, oricât încercă Willem să-l liniștească, stânjeneala tot nu-i pieri. Să nu le spui lui Malcolm și JB, bine? îl rugă apoi.

— N-o să le spun, promise Willem.

Și nu le spusese niciodată, deși asta nu mai conta, fiindcă, până la urmă, Malcolm și JB aveau să-l vadă și ei suferind, deși doar de câteva ori în crize atât de intense ca aceea la care fusese Willem martor.

Niciodată nu vorbise cu Jude despre criza aceea, dar în anii care urmaseră avea să-l vadă pradă celor mai diverse tipuri de dureri, mari și mici, avea să-l vadă crispându-se la suferințe ușoare și uneori, când suferința era prea mare, avea să-l vadă vomitând, prăbușindu-se la pământ ori pur și simplu încremenind și aproape pierzându-și cunoștința, așa cum era acum, în camera de zi. Dar, cu toate că era un om de cuvânt, o parte din el însuși se întreba mereu de ce nu discutase niciodată problema cu Jude, de ce niciodată nu-l întrebase cum se simte și de ce niciodată nu îndrăznise să facă ceea ce instinctul îi spusese de o sută de ori să facă: să se așeze lângă el și să-i fricționeze picioarele, să încerce să readucă la ordine acele terminații nervoase haotice. În loc de asta, iată-l și acum ascunzându-se în baie, făcându-și de lucru, în timp ce, la câțiva metri distanță, unul dintre cei mai dragi prieteni ai lui ședea singur pe un pat dezgustător, străbătând lungul, tristul și singuraticul drum înapoi spre starea de conștiență, spre lumea celor vii, fără niciun suflet alături.

— Ești un laș! îi spuse el imaginii sale din oglindă.

Propria-i față îi întoarse privirea, încărcată de dispreț. Din camera de zi nu răzbătea decât tăcere, însă Willem se apropie și rămase nevăzut în pragul ei, așteptând ca Jude să se întoarcă la el.

„Apartamentul ăla e o cloacă”, îi spusese JB lui Malcolm, și, cu toate că prietenul lui nu exagerase – chiar și numai holul îi făcuse pielea ca de găină –, Malcolm se întoarse acasă cuprins de melancolie și întrebându-se încă o dată dacă era cu adevărat mai bine să continue să locuiască în casa părinților în loc să aibă și el o cloacă a lui.

Logic gândind, firește, ar fi trebuit categoric să rămână acolo unde era. Câștiga foarte puțin și muncea foarte mult, iar casa părinților era suficient de mare pentru ca, teoretic vorbind, să nu se întâlnească niciodată cu ei, dacă așa ar fi vrut. Pe lângă faptul că ocupa tot etajul patru al casei (care, sincer să fie, nu era cu mult mai de soi decât o cloacă, atâta dezordine era acolo – mama lui renunțase s-o mai trimită pe Inez, menajera, să deretice după ce Malcolm zbierase la ea pentru că îi spărsese una dintre machetele de case), avea acces la bucătărie, la mașina de spălat și la toată

gama de ziare și reviste la care erau abonați părinții lui, iar o dată pe săptămână își puneă hainele în sacul de rufe pe care mama lui îl ducea la curățătorie în drum spre birou, ca să-l recupereze Inez a doua zi. Nu era mândru de acest aranjament, desigur, și nici de faptul că, deși avea douăzeci și șapte de ani, mama încă îl suna la birou când comanda proviziile pe o săptămână, ca să-l întrebe dacă ar fi mâncat căpsune în caz că le cumpăra ori dacă voia păstrăv sau plătică în seara aceea la cină.

Lucrurile ar fi fost mai simple însă dacă părinții lui ar fi ținut seama de aceleași bariere de spațiu și timp pe care le respecta el. Pe lângă faptul că se așteptau să ia micul dejun împreună cu ei în fiecare zi, nu li se părea nimic anormal să urce deseori la etajul lui ca să-i facă o vizită, precedându-și tentativa de socializare cu un ciocănit în ușa și o apăsare simultană a clanței despre care Malcolm le spusese de nenumărate ori că zădărnicește orice rost al ciocănitului. Știa că era un comportament teribil de răsfățat și de nerecunoscător, dar uneori chiar nu-i mai venea să se întoarcă acasă, din cauza inevitabilei conversații banale pe care era nevoit s-o suporte înainte de a i se permite s-o șteargă sus ca un adolescent. Mai cu seamă îi repugna ideea de a locui acolo fără Jude; deși apartamentul de la subsol era mai izolat decât etajul lui, părinții lui se obișnuiseră să treacă, nevinovați, și pe acolo când Jude era acasă, așa că uneori, când Malcolm cobora să schimbe o vorbă cu Jude, îl găsea pe tatăl lui instalat deja, ținându-i acestuia vreo prelegere pe o temă anostă. Tatăl lui, mai cu seamă, îl plăcea pe Jude – deseori îi spunea fiului său că băiatul are cu adevărat profunzime intelectuală, spre deosebire de ceilalți prieteni ai lui, care erau doar niște flușturatici –, iar, în absența lui, pe Malcolm avea să-l regaleze cu povești complicate despre piață și despre realitățile financiare globale în schimbare ori despre diverse alte subiecte de care el nu se sinchisea. Câteodată bănuia chiar că tatăl lui ar fi preferat să-l aibă fiu pe Jude: urmaseră amândoi aceeași școală de drept, judecătorul pentru care lucrase Jude fusese mentorul tatălui la prima lui firmă, și Jude era procuror adjunct la departamentul de infracțiuni criminale de la Procuratura Generală – exact același post pe care îl deținuse și tatăl lui Malcolm în tinerețe.

„Ascultați-mă pe mine, băiatul ăsta o să ajungă departe” sau: „Rar întâlnești pe cineva care reușește prin forțe proprii la începutul carierei”, obișnuia tatăl lui să le spună lui Malcolm și mamei lui după ce vorbea cu Jude, părând încântat de sine însuși, de parcă el ar fi fost responsabil de geniul lui Jude, și în acele momente Malcolm evita să se uite la mama lui și să vadă expresia consolatoare pe care știa că o va găsi pe chipul ei.

Lucrurile ar fi fost de asemenea mai simple dacă Flora ar mai fi locuit cu ei. Pe vremea când ea se pregătea să se mute, Malcolm încercase să-i sugereze că ar putea împărți cu el noul ei apartament cu trei camere de pe Bethune Street, însă ea fie chiar nu-i înțelesese numeroasele aluzii, fie alesese să nu le înțeleagă. Flora nu părea deranjată de timpul excesiv pe care li-l solicitau părinții lui, ceea ce însemna că el putea petrece mai multe ore în camera lui, lucrând la machetele de case, și mai puține în biroul de jos, pierdut într-unul dintre interminabilele festivaluri de film Yasujiro Ozu ale tatălui său. Când era mai mic, Malcolm se simțise rănit și înciudat

de preferința pe care tatăl lui i-o arăta Florei – atât de evidentă, încât stărnise comentarii printre prietenii de familie. „Fantastica Flora” îi spunea tatăl lui (sau în diverse etape din adolescența ei, „Fițoasa Flora”, „Farmazoana Flora” ori „Ferocea Flora”, de fiecare dată însă pe un ton aprobator) și, chiar și în prezent, deși fata avea treizeci de ani, încă era încântat de ea. „Fantastica mi-a spus azi un lucru foarte înțelept”, îi anunța el la cină, ca și când Malcolm și mama lui n-ar fi vorbit în mod regulat cu Flora; sau, după un mic dejun târziu luat în centru, aproape de apartamentul Florei: „De ce s-o fi mutat Fantastica atât de departe de noi?”, deși stătea la doar un sfert de oră de mers cu mașina. (Asta mai cu seamă îl enerva pe Malcolm, dat fiind că tatăl lui îi depăna mereu povești străvezii despre cum se mutase el din Insulele Grenadine în Queens în copilărie, cum se simțise mereu după aceea prins între două continente și cum într-o zi Malcolm ar trebui să emigreze undeva fiindcă experiența i-ar îmbogăți caracterul și i-ar oferi foarte necesara perspectivă etc. etc. etc. Și totuși, dacă Flora ar fi îndrăznit să se mute din Manhattan – ca să nu mai vorbim într-o altă țară –, Malcolm era sigur că tatăl lui ar fi fost distrus.)

Cât despre el, Malcolm nu avea nicio poreclă, niciun nume de alint. Din când în când tatăl lui îl striga cu numele de familie ale altor Malcolmi celebri – „X”, „McLaren”, „McDowell” sau „Muggeridge”³, după care se presupunea că fusese el botezat –, dar întotdeauna lui i se părușe mai degrabă o muștrare decât un gest afectuos, o aluzie la ceea ce ar fi trebuit să fie, dar în mod cert nu era.

Uneori – deseori – i se părea o prostie să-și tot facă griji și mai ales să se îmbufneze fiindcă tatăl lui nu părea să-l placă prea mult. Chiar și mama îi spunea asta. „Știi că tati vorbește așa, într-o doară”, îi repeta ea din când în când, după ce tatăl lui debitase unul dintre obișnuitele sale refrene despre superioritatea generică a Florei, și Malcolm – dorind s-o creadă, însă remarcând cu iritare că mama încă folosea apelativul „tati” – pufnea sau bombănea ceva ca să-i arate că nu-i pasă, oricum ar sta lucrurile.

Și uneori – de asemenea tot mai des – îl enerva faptul că pierdea atât timp gândindu-se la părinții lui. Era oare normal? Nu cumva era ceva puțin cam jalnic în chestia asta? La urma urmei, avea douăzeci și șapte de ani! Așa se întâmpla când locuiai încă împreună cu părinții? Sau numai el era așa? În mod cert, asta era cel mai bun argument în favoarea mutării de acasă: să înceteze să mai fie atât de copil. Seara, în timp ce dedesubt părinții lui își desfășurau programul obișnuit, iar trosnetul țevilor vechi când se spălau pe față și liniștea lăsată brusc când închideau radiatoarele din camera de zi indicau mai exact decât orice ceas că se făceau ora unsprezece, unsprezece și jumătate, apoi miezul nopții, el își făcea liste cu ce trebuia să rezolve, cât mai repede, în anul care venea: munca lui (ajunsă într-un pună mort), viața amoroasă (inexistentă), sexualitatea (nedefinită), viitorul (incert). Cele patru elemente erau mereu aceleași, deși uneori ordinea priorităților se schimba. La fel de constantă era și capacitatea lui de a le diagnostica precis situația, combinată cu inabilitatea crasă de a găsi o soluție.

A doua zi dimineață se trezea cu hotărârea luată: astăzi avea să se mute și să le

ceară părinților să-l lase în pace. Dar, când ajungea la parter, o găsea pe mama pregătindu-i micul dejun (tatăl era deja plecat de mult la muncă) și anunțându-l că urma să cumpere în ziua aceea bilete pentru călătoria anuală pe insula Saint-Barthelemy, și n-ar putea el să-i spună câte zile avea de gând să-i însoțească? (Părinții încă îi plăteau vacanțele, iar el știa prea bine că nu e cazul să le pomenească prietenilor despre chestia asta.)

„Da, mama”, răspundea, după câte mânca și pleca pentru toată ziua, pășind în lumea largă, în care nimeni nu-l cunoștea și în care putea fi oricine.

La ora cinci a după-amiezii în cursul săptămânii și la ora unsprezece dimineața în weekend, JB lua metroul și pleca spre studioul lui din Long Island City. Călătoria din zilele de lucru era preferata lui: urca la stația Canal și privea trenul umplându-se și golindu-se la fiecare stație de un amestec mereu schimbător de oameni și etnii. Populația vagonului se restructura cam din zece în zece străzi în constelații improbabile și incitante de polonezi, chinezi, coreeni, senegalezi, dominicani, indieni, pakistanezi; pakistanezi, irlandezi, salvadorieni, mexicani; mexicani, stilankezi, nigerieni și tibetani – și singurul lucru care-i unea erau timpul scurt de când sosiseră în America și expresia identică de istovire, acel amestec de hotărâre și resemnare pe care numai imigranții îl au.

În asemenea momente se simțea deopotrivă recunoscător pentru norocul lui și sentimental la adresa orașului în care trăia – două emoții pe care nu le încerca prea des. Nu era genul de persoană care își celebrează orașul ca pe un melanj remarcabil și chiar îi luă peste picior pe cei care o făceau. Dar admira – și cum puteai să nu admiri? – cantitatea colectivă de muncă, muncă *reală*, depusă fără îndoială în ziua aceea de tovarășii lui de călătorie. Și totuși, în loc să se simtă rușinat de relativa lui indolență, resimțea o ușurare.

Singura persoană cu care vorbise vreodată despre această emoție, chiar dacă eliptic, era Henry Young Asiaticul. Mergeau cu metroul spre Long Island City – Henry fusese cel care îi făcuse rost de locul în studio –, când un chinez mic, vânos, cu o pungă de plastic roșu-oranj atârând greu de ultima falangă a degetului arătător de la mâna dreaptă, de parcă nu mai avea suficientă forță sau voință s-o țină într-un mod mai declarativ, urcase în vagon și se trântise în scaunul din fața lor, încrucișându-și brațele și picioarele și adormind imediat. Henry, pe care JB îl cunoștea din liceu și care era, la fel ca el, bursier și era fiul unei cusătorese din Chinatown, se uitase la JB și rostise neauzit: „Pe mine m-a ferit Dumnezeu”, iar JB înțelesese perfect amestecul de vinovăție și mulțumire pe care îl simțise Henry atunci.

Celălalt aspect al acestor călătorii de seară care îi plăcea era lumina însăși, felul în care umplea trenul de parcă era vie în vreme ce vagoanele hurducăiau traversând podul, felul în care ștergea oboseala de pe fețele celorlalți călători și îi dezvăluia așa cum fuseseră când pusese pentru prima dată piciorul în această țară, când ei erau tineri și America părea ușor de cucerit. Privea lumina aceea revărsându-se în vagon ca un sirop gros, o privea netezind cutele de pe frunți, aurind părul cărunt și transformând luciul agresiv al țesăturilor ieftine în ceva fân și somptuos. Apoi

soarele pierea, trenul se îndepărta de el nepăsător, iar lumea se întorcea la formele și culorile ei normale, triste, oamenii reveneau la starea lor mohorâtă – o transformare bruscă și crudă, ca izvorâtă din bagheta magică a unui vrăjitor.

Lui JB îi plăcea să pretindă că era unul dintre ei, dar știa că nu-i așa. Uneori erau și haitieni în metrou, iar el – cu auzul devenit dintr-odată ca al unui animal de pradă, distingând în murmurele din jur sonoritatea cântată a creolei – se pomenea privind către ei, către cei doi bărbați cu fețe rotunde ca a tatălui său ori către cele două femei cu nasul cârn ca al mamei, întotdeauna spera că i se va ivi un motiv cât se poate de firesc pentru a intra în vorbă cu ei – poate că se contraziceau cu privire la o anumită adresă, iar el ar fi putut să intervină și să le dea lămuriri –, dar niciodată nu se ivea nimic. Uneori ei își lăsau privirile să rătăcească de-a lungul scaunelor, vorbind mai departe unii cu alții, iar el se încorda, pregătit să zâmbească, însă niciodată nu păreau să-l perceapă ca pe unul de-al lor.

Și nici nu era, firește. Chiar și el știa că avea mai multe în comun cu Henry Young Asiaticul, cu Malcolm, cu Willem și chiar cu Jude decât cu ei. Fiindcă, iată ce făcea el: cobora la Court Square și traversa trei intersecții până la fosta fabrică de sticle, unde împărțea acum atelierul cu încă trei persoane. Oare *adevărații* haitieni închiriau spații în studiouri? Le-ar trece oare prin minte *adevăraților* haitieni să-și părăsească apartamentele mari, pentru care nu plăteau chirie și în care și-ar fi putut încropi un colțișor al lor în care să picteze și să mâzgălească, doar ca să ia metroul și să meargă o jumătate de oră (gândiți-vă numai cât ar putea lucra în aceste treizeci de minute!) până într-un loc însorit și murdar? Nu, sigur că nu. Ca să-ți imaginezi un asemenea lux trebuie să ai o minte de american.

Mansarda, care se afla la etajul al treilea și la care ajungeai pe o scară din metal ce scotea sunete ca de clopoței când pășeai pe ea, avea podeaua și pereții albi, deși podeaua era atât de extravagant crăpată încât în unele locuri aveai impresia că e acoperită cu un preș lăptos. Pe fiecare perete erau ferestre înalte, de modă veche, și măcar pe acestea le păstrau curate – fiecare chiriaș avea în propria-i responsabilitate un perete –, căci lumina era prea bună ca s-o irosească din cauza murdăriei, fiind de fapt întregul rost al studioului. Mai erau acolo o baie (indescriptibilă), o bucătărie (o idee mai puțin oripilantă) și, exact în centrul mansardei, o masă mare formată dintr-o placă de marmură de calitate inferioară așezată pe trei picioare în X. Asta era zona comună, pe care toți o puteau folosi ca să lucreze la proiectele ce necesitau ceva mai mult spațiu, și în decursul timpului marmura căpătase dâre liliachii și aurii și puncte de roșu-cadmium prețios. Astăzi, masa era acoperită cu fâșii lungi de organdin vopsit manual în culori diverse, fixate la capete cu cărți groase și cu marginile fluturând în adierea ventilatorului de plafon. În mijloc trona un carton îndoit: SE USUCĂ. NU MIȘCAȚI DIN LOC. FAC CURAT MÂINE DUPĂ-AM. LA PRIMA ORĂ. MULȚAM PT. RĂBDARE, H.Y.

Nu existau pereți despărțitori, dar spațiul fusese împărțit cu bandă izolatoare în patru secțiuni egale de câte cincizeci de metri pătrați. Fâșiile albastre demarcau nu doar segmentele de podea, ci și pereții și tavanul deasupra spațiului destinat fiecărui artist. Toți erau hipervigilenți în privința respectării teritoriului personal; te

prefăceai că nu auzi nimic din ceea ce se petrecea în zona celuilalt, chiar dacă acesta îți șoptea iubitei lui la telefon și firește că puteai înțelege fiecare cuvânt, iar când voiai să pătrunzi în spațiul lui, te opreai la marginea benzii albastre și îl strigai o dată, încet, numai dacă vedeai că nu e cu totul absorbit de muncă, și îi cereai permisiunea să intri.

La ora cinci și jumătate, lumina era perfectă: untoasă, densă și cumva grasă, dilatând încăperea, așa cum făcuse și cu trenul de metrou, în ceva amplu și promițător. JB era singur în studio. Richard, cel care deținea spațiul de lângă el, lucra ca barman noaptea, așa că aici își petrecea timpul dimineața, la fel ca Ali, a cărui zonă se afla vizavi. Iar Henry, al cărui teritoriu era în diagonală față de al lui, venea de obicei la ora șapte, după ce termina ziua de muncă la galerie. JB își scoase jacheta și o aruncă într-un colț, își descoperi pânza și se așeză pe taburet în fața ei, oftând.

Era a cincea lui lună în studio și totul îi plăcea, îi plăcea mai mult decât ar fi crezut. Îi plăcea faptul că tovarășii lui de atelier erau artiști serioși, adevărați; n-ar fi putut lucra niciodată la Ezra, nu numai fiindcă credea în ceea ce-i spusese la un moment dat profesorul lui preferat – că niciodată nu trebuie să pictezi acolo unde ți-o tragi –, ci și pentru că ar fi însemnat să fie mereu întrerupt de diletanți. Acolo arta era doar un fel de accesoriu al unui mod de viață. Pictai, sculptai sau creai ansambluri idioate fiindcă asta justifica o garderobă de tricouri prespălate și de blugi soioși și o dietă cu bere americană ironic de ieftină și țigări americane rulate manual, ironic de scumpe. Aici însă, făceai artă fiindcă asta era singurul lucru la care te pricepeai, singurul lucru la care te gândeai cu adevărat între scurte accese de gândit la lucrurile la care se gândește toată lumea: sex, mâncare, somn, prieteni, bani și celebritate. Dar, indiferent dacă te mozoleai cu cineva în vreun bar sau luai masa cu prietenii, undeva în interiorul tău se afla mereu pânza la care lucrai și ale cărei forme și posibilități îți pluteau incipiente în spatele pupilelor. Există o perioadă – sau, cel puțin, sperai să existe – în cazul fiecărei piese lucrate, în care viața ei devenea pentru tine mai reală decât viața de zi cu zi, o perioadă în care stăteai acolo unde erai, dar nu te gândeai decât să te întorci la studio, în care abia dacă îți dădeai seama că ai turnat un munte de sare pe masă și că-ți desenezi în el planurile, schițele și modelele, iar cristalele albe se mișcă sub degetul tău ca mărul.

Îi plăcea de asemenea deosebita și neașteptată senzație de sociabilitate a atelierului. Existau momente, în weekend, când toți erau acolo în același timp, și i se întâmpla uneori să iasă din izolarea picturii lui și să simtă că respirau cu toții în același ritm, aproape gâfâit, în efortul concentrării. Și sesiza atunci energia colectivă care se dilata umplând aerul ca un gaz, dulce și inflamabil, și își dorea să-l poată îmbutelia ca să se hrănească din el când nu avea inspirație, în zilele în care ședea în fața pânzei ore întregi, ca și când, dacă s-ar fi holbat la ea suficient de mult, ea ar fi explodat în ceva viu și strălucit. Îi plăcea ceremonialul în care aștepta la marginea benzii albastre, își dregea glasul în direcția lui Richard și apoi trecea granița ca să se uite la lucrarea lui, în timp ce stăteau amândoi tăcuți în fața ei, neavând nevoie să schimbe decât două-trei cuvinte pentru a înțelege exact ce voise să spună celălalt.

Petreceai atât de mult timp *explicându-te* pe tine și munca ta în fața altora – ce înseamnă, ce încerci să realizezi, de ce ai ales culorile alea, subiectul, materialele și tehnica aceea –, încât era o ușurare să poți sta lângă o persoană căreia nu trebuia să-i explici nimic: să stați doar și să vă uitați, iar când puneți câteva întrebări, acestea să fie de obicei scurte, tehnice și la obiect. Puteați să discutați despre motoare sau despre instalații sanitare – subiecte simple și mecanice, pentru care existau doar două răspunsuri posibile.

Fiecare dintre ei lucra într-un gen diferit, așa că nu exista concurență între ei, nu existau temeri că vreunul reușea să expună înaintea colegului și doar prea puțin teama că vreun custode al unei galerii de artă venit să vadă lucrările tale se va îndrăgosti de ale colegului. Dar – și asta era un lucru important – JB respecta munca tuturor celorlalți. Henry făcea ceea ce el numea sculpturi deconstruite – aranjamente ikebana bizare și complexe de flori și ramuri lucrate din diverse tipuri de mătase. După ce termina o piesă, îi demonta suportul din sârmă, așa că sculptura cădea lată pe podea, devenind un amalgam abstract de culori, încât doar Henry mai știa cum arătase ca obiect tridimensional.

Ali era fotograf și lucra la o serie intitulată *Istoria asiaticilor în America*, pentru care făcuse câte o fotografie care să reprezinte fiecare deceniu de prezență asiatică pe continentul american, din 1890 încoace. Pentru fiecare imagine crease o dioramă ce ilustra un eveniment sau o temă epocală, într-una dintre cutiile din lemn de pin de treizeci de centimetri pătrați pe care i le lucrase Richard și pe care le populase cu figurine din plastic cumpărate și vopsite de el, cu copaci și străzi pe care le lucrase din lut și cu fundaluri realizate cu o pensulă cu perii atât de fini, încât păreau niște gene. Apoi fotografiase dioramele și făcuse printuri color după ele. Dintre ei patru, numai Ali avea impresar și peste șapte luni avea programată o expoziție despre care ceilalți trei știau că nu trebuie să întrebe niciodată nimic, fiindcă orice aluzie la ea îl făcea să se sufoce de anxietate. Ali nu lucra în ordine cronologică; terminase deja anii două mii (o bucată din Broadway plină de cupluri, toate alcătuite din bărbați albi și, la câțiva pași în urma lor, femeii asiatice) și anii optzeci (un chinez minuscul bătut de doi golani albi minusculi, înarmați cu chei franceze, cu partea de jos a cutiei lăcuite să semene cu asfaltul ud de ploaie al unei parcări), iar acum lucra la anii patruzeci, pentru care picta cincizeci de bărbați, femei și copii, prizonieri în lagărul de la lacul Tule⁴, în California. Lucrările lui Ali erau cele mai laborioase și uneori, când ei mai trăgeau de timp la proiectele lor, intrau în zona lui și se așezau lângă el, iar Ali, abia ridicând privirea din oglinda cu lupă sub care picta o figurină de opt centimetri, făcându-i fustă pepit și pantofi bicolori, le întindea un mănunchi de sârmă foarte fină de oțel pe care îl voia deșirat ca să semene cu rostogolul uscat sau o plasă din sârmă subțire pe care ei să prindă noduri mici, ca să pară ghimpată.

Dar lucrările lui Richard erau cele pe care JB le admira cel mai mult. Și el era sculptor, însă lucra doar cu materiale efemere. Desena pe hârtie milimetrică forme imposibile și apoi le transpunea în gheață, în unt, în ciocolată, în seu și le filma când se topeau. El însuși urmărea cu veselie dezintegrarea propriilor lucrări, dar, văzând chiar luna trecută cum o piesă masivă, înaltă de peste doi metri – o aripă învoită ca

o pânză de corabie, din suc de struguri înghețat care semăna cu sângele coagulat – se scurge și piere, JB se pomenise pe neașteptate cât pe ce să izbucnească în plâns, deși nici el nu știa dacă motivul era distrugerea unui lucru atât de frumos ori simpla profunzime banală a dispariției lui. În ultima vreme, Richard era interesat mai puțin de substanțe care se topeau și mai mult de cele care atrăgeau distrugători; îl pasionau în mod deosebit fluturii de noapte, cărora părea să le placă mierea. Avusese o viziune, așa cum îi spusese lui JB, cu o sculptură a cărei suprafață era atât de acoperită de fluturi, încât nu mai puteai distinge nici măcar forma obiectului devorat. Pe pervazurile ferestrelor erau înșirate borcănele cu miere în care faguri poroși pluteau ca fetușii în formaldehidă.

JB era singurul clasic dintre ei. El picta. Mai rău, era pictor figurativ. Când își făcuse el doctoratul, nimănui nu-i mai păsa de arta figurativă; orice altceva – video, performance, fotografie – era mai interesant decât pictura și efectiv *orice* altceva era mai bun decât arta figurativă.

„Așa stau lucrurile încă din anii cincizeci, oftase unul dintre profesorii lui când JB i se plânsese de acest lucru. Știi sloganul infanteriștilor – «puțini și bravi»? Aștia suntem noi, ratații singuratici.

Sigur că, în decursul anilor, încercase și altceva, alte medii de exprimare (proiectul acela artificial, idiot, cu păr, à la Meret Oppenheim⁵! Ar fi putut face oare ceva mai meschin? Se certase la cuțite cu Malcolm când el îi numise proiectul „surogat de Loma Simpson⁶⁷”, și firește că cel mai grav era faptul că Malcolm avusese perfectă dreptate), dar, cu toate că n-ar fi recunoscut în ruptul capului că simțea ceva decadent, aproape efeminat, în niciun caz dur în a fi pictor figurativ, fusese nevoit recent să admită că asta era el: îi plăcea să picteze, îi plăceau portretele, și asta avea să facă în continuare.

Și atunci? Cunoșcuse – *cunoștea*, de fapt – oameni care, tehnic vorbind, erau artiști mai buni decât el. Erau desenatori mai buni, aveau un simț superior al compoziției și al culorii, erau mai disciplinați. Dar nu aveau idei. La fel ca un compozitor sau un scriitor, artistul are nevoie de teme, de idei. Și, mult timp, nici el nu avusese niciuna. Încerca să deseneze doar oameni de culoare, însă mulți alții desenau oameni de culoare, iar el nu simțea că are ceva nou de adus în domeniu. O vreme desenase prostituate, dar și de asta se plictisise. Își desenase rudele de sex feminin, dar constatase că revenea la problema oamenilor de culoare. Începuse un ciclu de scene din cărțile cu Tintin, cu personajele portretizate realist, ca ființe umane, dar în scurt timp i se păruse ceva prea ironic și găunos, așa că încetase. Trecuse apoi alene de la o pânză la alta, pictând oamenii de pe stradă, din metrou, de la numeroasele petreceri ale lui Ezra (tablourile acestea erau cele mai puțin reușite; toți invitații lui Ezra erau tipi care se îmbrăcau și se mișcau de parcă ar fi fost tot timpul studiați, iar el sfârșise prin a avea pagini întregi cu studii de fete ce pozau și de bărbați spilcuiți, fiecare ferindu-și cu grijă privirea de a lui), până într-o seară când, așezat pe canapeaua deprimantă din apartamentul deprimant al lui Jude și Willem, îi privise cum își pregăteau împreună cina, strecurându-se unul pe lângă altul în bucătăria lor

mică aidoma unui cuplu de lesbiene. Era una dintre rarele duminici când nu se dusesese la mama lui, fiindcă ea plecase împreună cu bunica și cu mătușile într-o croazieră prăpădită pe Mediterana în care el refuzase să se ducă. Dar se obișnuise să vadă oameni și să mănânce de seară – o cină adevărată, pregătită duminica pentru el –, așa că se autoinvitase la Jude și Willem, știind că amândoi vor fi acasă fiindcă niciunul nu avea bani să iasă în oraș.

Își luase cu el caietul de schițe, ca de obicei, și, când Jude se așeză la măsuța din hol ca să taie ceapa (erau nevoiți să pregătească totul aici fiindcă în bucătărie nu aveau loc pentru blat), JB începu să deseneze aproape pe negândite. Din bucătărie răzbătu un zgomot puternic însoțit de mirosul uleiului de măsline ars, iar când se duse acolo și-l văzu pe Willem bătând o bucată de piept de pui cu dosul unei tigăi, cu brațul ridicat deasupra cărnii ca pentru a-i trage o palmă și cu o expresie straniu de liniștită, îl desenă și pe el.

Atunci nu fu sigur că se îndreaptă cu adevărat spre ceva, dar în weekendul următor, când se duseră cu toții la Pho Viet Huong, luă la el unul dintre vechile aparate foto ale lui Ali și își fotografie prietenii mâncând și, mai târziu, mergând prin zăpadă. Se deplasau foarte încet din considerație pentru Jude, fiindcă trotuarul era alunecos. Îi văzu aliniați în obiectivul aparatului: Malcolm, Jude și Willem – Malcolm și Willem îl încadrau 1 pe Jude, suficient de aproape (știa, fiindcă fusese și el în locul lor) ca să-l prindă dacă aluneca, dar nu chiar atât încât Jude să suspecteze că-i anticipau o eventuală cădere. Își dădu seama că nu discutaseră niciodată să procedeze așa; pur și simplu începuseră s-o face.

Apăsă declanșatorul.

— Ce faci acolo, JB? întrebă Jude, iar Malcolm exclamă:

— Termină, JB!

Petrecerea din seara aceea fu pe Centre Street, în mansarda unei cunoștințe comune, o femeie pe nume Mirasol pe a cărei soră geamănă, Phaedra, o știau din colegiu. Ajunși înăuntru, se risipiră fiecare către grupul lui, iar JB, după ce flutură o mână spre Richard, aflat în celălalt capăt al încăperii, și remarcă iritat că Mirasol umpluse o masă cu mâncare – ceea ce însemna că el tocmai irosise paisprezece dolari la Pho Viet Huong, când ar fi putut să mănânce aici pe gratis –, se îndreptă spre locul în care Jude vorbea cu Phaedra și cu un tip gras, poate iubitul Phaedrei, și cu încă un ins slab și bărbos, un amic de la serviciu al lui Jude. Jude se cocoșase pe spătarul unei canapele, lângă Phaedra, și se uitau amândoi la tipul gras și la insul slab, și toți râdeau de ceva; iar el făcu din nou o fotografie.

De obicei, la petreceri se alătura câte unui grup, pe rând, și toată seara era nucleul unor grupulețe diferite de trei sau patru persoane, trecând de la unul la altul, aflând ultimele bârfe, lansând zvonuri inofensive, prefăcându-se că face confidențe, determinându-i pe alții să-i destăinuie pe cine detestă, divulgând numele celor pe care îi detesta el. Dar în seara aceea se plimbă prin încăpere atent, în mare parte fără să îngurgiteze alcool, immortalizându-și în fotografii cei trei prieteni care își urmau propriile trasee, neștiutori că el îi urmărea. La un moment dat, după vreo două ore, îi găsi pe toți trei lângă o fereastră – Jude spunea ceva și ceilalți doi se

aplecaseră spre el ca să-l audă, și, o clipă mai târziu, se lăsară toți pe spate și râseră –, iar el, deși pentru un moment se simți nostalgic și puțin invidios, se bucură că surprinsese pe film ambele momente. „În seara asta sunt un aparat foto”, își spuse, „iar mâine voi fi din nou JB”.

Într-un fel, niciodată nu se simțise mai bine la o petrecere, și nimeni nu păru să remarce peregrinările sale deliberate, cu excepția lui Richard, care, o oră mai târziu, când ei patru se pregăteau să plece spre zona rezidențială a orașului (părinții lui Malcolm erau la țară, iar el credea că știe unde-și ascunsese mama lui iarba), îi dădu pe neașteptate o scatoalcă amicală pe umăr:

— Lucrezi la ceva?

— Așa cred.

— Bravo ție!

A doua zi se așeză la computer, privind fotografiile pe ecranul monitorului. Aparatul foto nu era grozav, și fiecare imagine părea învăluită într-o lumină galben-fumurie, care, combinată cu focalizarea insuficientă, îi învelise pe toți într-o aură caldă, ușor estompată, de parcă i-ar fi fotografiat printr-un pahar plin cu whisky. Se opri la un prim-plan al feței lui Willem care zâmbea către cineva invizibil (o fată, fără îndoială) și la un instantaneu cu Jude și Phaedra pe canapea: Jude purta un pulover albastru intens despre care JB nu avusese niciodată habar dacă era al lui sau al lui Willem, fiindcă amândoi îl îmbrăcau la fel de des, iar Phaedra avea o rochie de lână în nuanța vinului rubiniu și stătea cu capul înclinat spre al lui, astfel că părul ei întunecat îl făcea pe al lui Jude să pară mai deschis la culoare, pe când albastrul-verzui al canapelei le conferea amândurora o strălucire ca de gemă, în culori pastelate și superbe, cu pielea în nuanțe delicioase. Erau culori pe care oricine și-ar fi dorit să le picteze, așa că JB trecuse la treabă, făcând prima schiță cu creionul în caiet, apoi reluând-o pe carton mai rigid în acuarelă și în cele din urmă pe pânză, cu vopsele acrilice.

Asta se întâmplase cu patru luni în urmă, iar acum avea unsprezece picturi aproape gata – o realizare uimitoare pentru el –, toate cu scene din viața prietenilor lui. Iată-l pe Willem așteptând la o audiție, studiind scenariul pentru ultima oară, rezemat cu talpa ghetei de peretele roșu din spate, iată-l pe Jude spectator la o piesă de teatru, cu fața pe jumătate în umbră, surprinsă exact în secunda în care zâmbea (aproape că fusese dat afară din sală fiindcă făcuse fotografia aceea), iată-l pe Malcolm șezând țepăn pe o canapea nu departe de tatăl lui, cu spatele drept și palmele încleștate pe genunchi, în timp ce se uitau amândoi la un film de Buñuel la un televizor care nu mai încăpuse în cadru. După o perioadă de experimentare, se oprise la pânze de dimensiunea standard a unui poster, cincizeci pe șaiszeci de centimetri, toate așezate orizontal, pe care și le imagina expuse într-o zi într-un singur șir lung îmbrăcând pereții unei galerii și unde fiecare imagine ar fi urmat-o pe cea de dinainte cu fluiditatea cadrelor într-un film. Imaginile erau realiste, dar de un realism fotografic; nu înlocuise aparatul lui Ali cu unul mai bun și încercase ca fiecare pictură să surprindă acea atmosferă ușor cețoasă pe care aparatul o conferea oricărei imagini, de parcă cineva ștersese prima pojghiță a clarității, lăsând în urmă

ceva mai catifelat decât ar fi putut vedea ochiul uman.

În momentele sale de nesiguranță, se temea uneori că proiectul era prea nepământean, prea interiorizat – de asta era util să ai un impresar, fie și numai pentru a-ți reaminti că exista *cineva* căruia îi plăceau lucrările tale, care le considera importante sau măcar foarte frumoase însă nu putea nega satisfacția pe care i-o oferea, sentimentul de mulțumire și de a fi stăpân pe situație. Câteodată regreta că nu era și el inclus în imaginile acelea – constituiau o saga a vieții prietenilor lui, în care absența sa era o lipsă uriașă –, dar, pe de altă parte, îi plăcea rolul de demiurg pe care îl juca. Ajunsese să-și perceapă altfel prietenii, nu doar ca pe niște apendice ale existenței lui, ci ca pe niște personaje distincte, cu rol în propriile lor povești; uneori avea impresia că îi vede pentru prima dată, chiar și după atâția ani de când îi cunoștea.

Cam la o lună de când începuse proiectul, după ce ajunsese la concluzia că se va concentra asupra lui, fusese nevoit, firește, să le explice de ce se tot ținea după ei cu un aparat foto, immortalizându-le clipele banale ale existenței, și de ce era esențial ca ei să-l lase s-o facă și mai departe, oferindu-i acces cât mai neîngrădit la persoana lor. Luau cina la un local vietnamez specializat în tăieței de pe Orchard Street, care, sperau ei, ar fi putut deveni un succes al lui Pho Viet Huong, și, după ce JB le servi discursul explicativ – într-o stare de emoție cu totul necaracteristică –, se pomeniră toți privind spre Jude, care, așa cum știuse și el dinainte, ar fi putut să pună probleme. Ceilalți doi aveau să se învoiască, dar asta nu-l ajuta pe JB. Era nevoie ca toți trei să fie de acord, altfel lucrurile n-ar fi mers, iar Jude era de departe cel mai timid dintre ei; în colegiu întorcea capul sau își acoperea fața ori de câte ori cineva încerca să-l fotografieze și, de fiecare dată când zâmbea sau râdea, își acoperea instinctiv gura cu palma – un obicei pe care ei îl consideraseră deranjant și la care el izbutise să renunțe abia de câțiva ani.

Așa cum se temuse JB, Jude fix suspicios. „Ce anume va presupune asta?” întrebă de mai multe ori, iar JB, adunându-și întreaga răbdare, îl asigură în mod repetat că, firește, scopul lui nu era să-l umilească sau să-l exploateze, ci doar să consemneze în imagini fluxul vieții lor. Ceilalți nu spuseră nimic, lăsându-l pe el să facă toată munca, și în cele din urmă Jude acceptă, deși nu păru deloc încântat.

— Cât o să dureze chestia asta? întrebă el.

— Pentru totdeauna, sper.

Și chiar spera. Singura lui părere de rău era că nu începuse mai demult, când erau toți tineri.

La plecare, veni alături de Jude.

— Să știi că o să-ți arăt dinainte orice imagine în care apari tu, îi spuse încet, ca să nu-l audă ceilalți. Dacă nu ești de acord, n-o s-o expun niciodată.

Jude se uită la el.

— Promiți?

— Jur.

JB își regretă sugestia imediat ce-o făcuse, fiindcă Jude era preferatul lui când venea vorba să picteze: era cel mai arătos, avea figura cea mai interesantă și cel mai

neobișnuit colorit și totodată era cel mai timid, astfel că imaginile cu el păreau mai prețioase decât toate celelalte.

În duminica următoare, acasă la mama lui, scotoci prin cutiile din colegiu, pe care le depozitase în fostul său dormitor, căutând o fotografie care-și amintea că trebuie să fie acolo. În cele din urmă o găsi: un instantaneu al lui Jude pe care cineva îl făcuse în primul an de colegiu și-l developase și care ajunsese, cine știe cum, printre lucrurile lui. Jude stătea în camera de zi a apartamentului lor, parțial întors spre aparat. Își ținea brațul stâng de-a latul pieptului, astfel că i se vedea cicatricea satinată ca o stea cu multe brațe de pe dosul palmei, iar în mâna dreaptă ținea, deloc convingător, o țigară neaprinsă. Purta un tricou cu dungi albastre și albe și cu mâneci lungi, atât de mare încât probabil că nu-i aparținea (deși poate că da; pe atunci, toate hainele îi erau prea largi, fiindcă, așa cum aflaseră mai târziu, le cumpăra intenționat mult mai mari ca să le poată purta și în anii următori, pe măsură ce mai creștea), iar părul, pe care îl avea puțin mai lung pe vremea aceea, ca să se ascundă în spatele lui, îi ajungea până la maxilar. Dar lucrul pe care JB și-l amintea cel mai bine din fotografia aceasta era expresia de precauție de pe chipul lui Jude, care în anii aceia nu-i pierdea niciodată de pe față. Nu mai văzuse poza asta de multă vreme, și, uitându-se acum la ea, avu o senzație de gol interior, din cine știe ce motive pe care nu le putea exprima.

Asta era pictura la care lucra acum, și pentru ea renunțase la standardul pe care și-l alesese și trecuse la o pânză de două sute cincizeci de centimetri pătrați. Experimentase zile întregi pentru a obține exact nuanța înșelătoare de verzui a ochilor lui Jude și îi refăcuse de mai multe ori culoarea părului înainte de a se declara mulțumit. Era o pictură excelentă, iar el știa asta, o știa fără umbră de îndoială, așa cum se întâmplă uneori, și nu intenționa să i-o arate lui Jude până când n-avea să fie expusă undeva într-o galerie și el n-avea să mai poată face nimic în privința ei. Știa că Jude avea să se supere de cât de fragil, de feminin, de vulnerabil și de *tânăr* îl făcuse să pară și că avea să găsească în tablou o sumedenie de alte lucruri imaginare pe care să le deteste, lucruri pe care JB nici măcar nu le putea bănuși, fiindcă nu era un tembel nesigur de sine ca Jude. Pentru el, portretul prietenului său exprima tot ce spera să transmită ciclul acesta: era o scrisoare de dragoste, un document, o saga, era *al lui*. Când lucra la el, simțea uneori că zboară, de parcă lumea galeriilor, a petrecerilor, a celorlalți artiști și a ambițiilor breslei se micșorase și devenise un punctișor departe sub el, ceva atât de mic, încât o putea îndepărta de lângă el ca pe o minge de fotbal, privind-o cum se rotește în zare, pe o orbită distantă care nu avea nimic de-a face cu el.

Era aproape ora șase. Lumina avea să se schimbe în scurt timp. Deocamdată, mansarda era cufundată încă în tăcere, deși în depărtare se auzeau trenurile de metrou gonind pe șine. În fața lui, pânza aștepta. Așa că JB luă pensula și începuse.

În metrou era poezie. Deasupra șirurilor de scaune din plastic, umplând spațiul dintre reclamele la dermatologi și anunțurile unor companii care ofereau cursuri și diplome prin corespondență, se întindeau afișe lungi, laminate, cu poezii: Stevens de calitate a doua, Roethke de calitate a treia și Lowell¹ de a patra, versuri alese

special să nu stârnească agitație, ale căror furie și frumusețe fuseseră reduse la niște aforisme goale.

Sau așa susținea mereu JB. El era împotriva poeziilor. Apăruseră acolo când era el în liceu, și în ultimii cincisprezece ani se tot plânsese de ele.

— În loc să finanțeze artă *adevărată* și artiști *adevărați* –, ei dau bani unei găști de bibliotecare ofilite și de poponari în pulovere cu nasturi ca să aleagă rahaturile astea, strigase el către Willem, ca să acopere scrâșnetul de frâne al trenului de pe linia E și toate sunt porcării gen Edna St. Vincent Millay⁸⁹. Sau poate că sunt oameni normali, pe care i-au castrat ei. Și sunt toți albi, ai observat? Ce mama dracului e chestia asta?

O săptămână mai târziu, Willem văzuse un poster cu versuri de Langston Hughes¹⁰ și-l sunase pe JB ca să-i spună.

— Langston *Hughes* v. exclamase JB. Dă-mi voie să ghicesc: „A Dream Deferred”, așa-i? Știam eu! Mizeria aia nu contează. Și oricum, dacă ceva ar exploda *cu adevărat* –, tâmpenia asta ar cădea în două secunde.

În după-amiaza aceasta, vizavi de Willem se află o poezie de Thom Gunn¹¹¹²: „Relația lor consta/ în a discuta dacă ea există sau nu”. Dedesubt, cineva a scris cu un marker negru: „Nu-ți face griji, frate, nici eu n-am parte de acțiune”. Willem închide ochii.

Nu e deloc promițător faptul că se simte atât de obosit deși nu e decât ora patru, iar tura lui nici măcar n-a început. N-ar fi trebuit să meargă seara trecută cu JB în Brooklyn, dar niciunul dintre ceilalți nu s-ar fi dus cu el, iar JB a pretins că Willem îi datora asta, fiindcă nu-l însoțise el oare luna trecută la oribilul spectacol al unuia dintre prietenii lui?

Așa că s-a dus, desigur.

— A cui e formația asta? a întrebat el în vreme ce așteptau pe peron.

Avea o haină prea subțire și își pierduse o mănușă, drept care începuse să adopte o postură de conservare a căldurii corporale – cu brațele încrucișate la piept și mâinile vârâte la subsuoară, legănându-se pe călcâie înainte și-napoi – ori de câte ori era nevoit să stea nemișcat în frig.

— A lui Joseph, i-a răspuns JB.

— Aha!

Willem habar n-avea cine era Joseph. Admira modul fellinian în care JB își gestiona vastul cerc social, unde fiecare persoană era un figurant pitoresc costumat, iar el, Malcolm și Jude erau personaje esențiale, însă tot doar niște modeste accesorii ale viziunii lui – mașiniști sau regizori secunzi –, pe care le considera în mod tacit răspunzătoare de menținerea în mișcare a întregii mașinării.

— E hardcore, a adăugat JB cu amabilitate, de parcă asta l-ar fi ajutat să-l identifice pe Joseph.

— Cum se numește formația?

— Păi, uite care-i chestia, a răspuns JB cu un zâmbet larg. Se numește Tort cu Smegmă 2.

— Ce? a exclamat el, râzând. Tort cu Smegmă 2? De ce? Ce s-a întâmplat cu Tort cu Smegmă 1?

— S-a infectat cu un stafilococ! a strigat JB ca să acopere zgomotul trenului intrând în stație.

O bătrână care stătea alături s-a încruntat spre ei.

Deloc surprinzător, Tort cu Smegmă 2 nu era ceva de soi. Nu era nici măcar hardcore; era mai degrabă ceva care aducea cu ska, o muzică săltăreață și cu triluri. („S-a întâmplat ceva cu sunetul lor!” i-a strigat JB în ureche în timpul uneia dintre cele mai lungi piese, „Phantom Snatch 3.000”. „Mda”, a răspuns el, tot urlând, „e nasol!”) Pe la jumătatea concertului (fiecare melodie a părut să dureze cam douăzeci de minute), Willem a devenit cam nervos, atât din cauza absurdității muzicii, cât și a aglomerației, și el și JB au început să danseze lovindu-și șoldurile între ei, molipsindu-și vecinii și pe ceilalți spectatori, până când toată lumea se ciocnea de toată lumea, într-o stare de veselie de parcă ar fi fost un grup de prichindei amețiți, în care JB îl prindea de umeri și râdeau amândoi unul la altul. Acestea erau momentele când Willem îl iubea pe JB din toată inima, îi iubea capacitatea și disponibilitatea de a se arăta pe de-a-ntregul frivol și copilăros, așa cum n-ar fi putut fi niciodată cu Malcolm sau cu Jude – cu Malcolm fiindcă, în ciuda spuselor lui contrare, el punea preț pe buna-cuviință, și cu Jude pentru că era un tip serios.

Sigur că în dimineața aceasta nu i-a fost bine. S-a trezit în colțul lui JB din mansarda lui Ezra, pe salteaua lui neînfațată (alături, pe podea, JB sforăia gros într-un vraf de așternuturi puturoase), fără să-și amintească exact cum anume traversaseră podul la înapoiere. Willem nu era în mod normal un mare băutor sau consumator de iarbă, dar uneori în preajma lui JB se pomenea purtându-se altfel decât îi era felul. S-a simțit ușurat revenind pe Lipsenard Street, la liniștea și curățenia de acolo, la soarele care înfierbânta partea lui de dormitor de la unsprezece până la ora unu a după-amiezii, intrând deja pieziș pe fereastră, la Jude plecat încă de dimineață. Și-a pus ceasul să sune și a adormit instantaneu, iar când s-a trezit abia dacă a mai avut timp să facă un duș și să înghită o aspirină înainte de a porni în grabă spre stația de metrou.

Restaurantul la care lucra își clădise reputația atât pe mâncarea servită, cât și pe caracterul constant și abordabil al angajaților săi. La Ortolan fuseseră învățați să aibă o atitudine caldă, însă nu familiară, accesibilă, dar nu intimă. „Localul nu se cheamă La Doi Amici”, le explica adesea șeful lui, Findlay, managerul restaurantului. „Zâmbiți, dar nu permiteți clienților să vă spună pe nume!” Existau o sumedenie de alte reguli la Ortolan: angajatele puteau să poarte verighetă, dar nu și alte bijuterii. Părul bărbaților nu trebuia să coboare sub lobul urechii. Fără oje pe unghii. Fără barbă mai mare de două zile. Mustața putea fi acceptată de la caz la caz, la fel ca tatuajele.

Willem era chelner la Ortolan de aproape doi ani. Înainte lucrase în tura care se ocupa de mic dejun în weekend și de prânz în cursul săptămânii, la un restaurant popular și zgomotos din Chelsea numit Digits, unde clienții (mai mereu bărbați, mai

mereu trecuți de o anumită vârstă – patruzeci de ani cel puțin) îl tachinau dacă nu e și el în meniu și apoi râdeau, ștregari și mulțumiți de ei înșiși, de parcă ar fi fost primii care-l întrebau așa ceva, nu al unsprezecelea ori al doisprezecelea schimb doar în tura aceea. Și totuși, el zâmbea întotdeauna și răspundea: „Doar la apetitiv”, iar ei ricanau: „Dar eu vreau felul doi!”, la care el zâmbea din nou, iar la final ei îi dădeau bacșiș.

Un prieten din facultate, un alt actor pe nume Roman, fusese cel care i-l recomandase lui Findlay, după ce el însuși primise un rol episodic într-un serial melodramatic și își dăduse demisia de la Ortolan. (Voise și nu prea să accepte rolul, îi spusese el lui Willem, dar ce-ar fi putut să facă? Erau prea mulți bani ca să refuze.) Willem se bucurase de recomandare, fiindcă, pe lângă mâncare și servire, Ortolan mai era cunoscut – deși de mult mai puțini oameni – pentru programul său de lucru flexibil, mai ales dacă Findlay te plăcea. Iar managerului îi plăceau brunetele mici, cu sâni mici, și tot felul de bărbați, atât timp cât erau înalți, subțiri și, așa cum se zvonea, nu asiatici. Uneori Willem stătea într-o margine a bucătăriei și se uita cum perechi neasortate de chelnerițe minione cu păr negru și bărbați înalți și slabi circulau prin sala de mese, lunecând unii pe lângă alții într-o bizară serie de menuete.

Nu toți chelnerii de la Ortolan erau actori. Sau, mai corect spus, nu toți erau încă actori. Existau în New York anumite restaurante în care treceai de la statutul de actor care servește la masă la cel de chelner care a fost odată actor. Iar dacă restaurantul era suficient de bun și de respectat, schimbarea de carieră nu era doar cât se poate de acceptabilă, ci chiar preferabilă. Un chelner la un restaurant cu renume le putea face rost prietenilor de o mult dorită rezervare, îi putea seduce pe angajații de la bucătărie să le trimită aceluiași prietenii câteva preparate gratis (deși, așa cum constatasese Willem, seducerea angajaților de la bucătărie nu era chiar atât de simplă cum crezuse el). În schimb, ce le putea oferi prietenilor un actor care servea la mese? Bilete la încă un spectacol de teatru independent, la care, ca interpret, trebuia să-ți aduci singur costumul fiindcă jucai rolul unui agent de bursă care putea fi sau nu un zombi și în buget nu existau bani pentru costume. (Exact asta fusese el nevoit să facă anul trecut și, cum nu avea niciun costum, trebuise să împrumute unul de la Jude. Numai că picioarele lui Jude erau cu vreo doi-trei centimetri mai lungi decât ale lui, așa că, pe toată durata sezonului teatral, stătuse cu marginile pantalonilor rulate în interior și lipite cu bandă adezivă.)

La Ortolan era ușor să-ți dai seama cine era fost actor, devenit acum chelner de carieră. Erau oameni mai vârstnici în primul rând, care țineau cu scrupulozitate la respectarea regulilor lui Findlay, iar la mesele protocolare roteau ostentativ vinul turnat de somelier în pahar și spuneau lucruri de genul: „Aduce puțin cu acel Linné Calodo Petite Sirah pe care l-ai servit săptămâna trecută, nu-i așa, José?” sau: „Are un gust puțin mineral, așa-i? E producție neozeelandeză?” Era de la sine înțeles că pe ei nu-i chemai la spectacolele tale – îi invitai doar pe colegii actori-chelneri și, dacă erai și tu invitat, politețea cerea ca măcar să încerci să te duci – și în niciun caz nu discutai cu ei despre auziții, impresari sau lucruri de genul asta. Actoria era ca

războiul, iar ei erau veterani: nu voiau să se gândească la el și în mod cert nu voiau să vorbească despre el cu naivii care încă se repezeau curajoși spre tranșee, care încă erau entuziasmați că se află pe câmpul de luptă.

Findlay era și el un fost actor, dar, spre deosebire de alții, lui îi plăcea să vorbească – sau poate că „plăcea” nu era cuvântul potrivit; poate mai corect ar fi fost să se spună că pur și simplu vorbea – despre viața lui din trecut sau cel puțin despre o anume versiune a ei. După spusele lui, la un moment dat fusese cât pe ce să obțină un rol secundar într-o montare la Teatrul Public¹ a piesei *A Bright Room Called Day*¹ (mai târziu, una dintre chelnerițe le povestise că, în piesa aceea, toate rolurile de oarecare întindere erau feminine). Fusese dublura unui actor într-o piesă pe Broadway (în care anume, nu reieșise niciodată). Findlay era un veritabil memento mori al carierei, un avertisment în costum din stofa cenușie, și cei care erau încă actori îl evitau de parcă ghinionul lui ar fi fost contagios, sau îl studiau îndeaproape, ca și când, rămânând în contact cu el, s-ar fi vaccinat singuri.

Dar când anume hotărâse Findlay să renunțe la actorie și cum se întâmplase asta? Fusese de vină doar vârsta? La urma urmei, era bătrân: avea cam patruzeci și cinci, cincizeci de ani. Cum știai că venise vremea să te dai bătut? Înțelegeai asta când îplineai treizeci și opt de ani fără să fi găsit încă un impresar (așa cum bănuiau că se întâmplase cu Joël)? Sau când făcuseși patruzeci, încă aveai un coleg de cameră și câștigai mai mult pe post de chelner cu jumătate de normă decât câștigaseși în anul în care deciseseși să fii actor cu normă întreagă (așa cum știau că se întâmplase cu Kevin)? Când te îngrășai, cheleai sau făceai o operație estetică proastă, incapabilă să mai ascundă faptul că erai gras și chel? Când anume ideea de a-ți urma ambițiile devenea, din curajoasă, nesăbuită? Cum știai când să te oprești? În urmă cu câteva zeci de ani, în decenii mai rigide și mai puțin încurajatoare (și, de fapt, mai de ajutor), lucrurile erau mult mai clare: te opreai când îplineai patruzeci de ani, când te căsătoreai, când aveai copii, ori după cinci ani, după zece, după cincisprezece. Și pe urmă îți luai o slujbă adevărată, iar actoria și visul unei cariere artistice piereau în negura înserării – o topire în istorie la fel de tăcută ca a unui cub de gheață într-un vas cu apă caldă.

Dar epoca de acum era o perioadă a afirmării de sine, în care să te resemnezi cu ceva ce nu era chiar prima ta opțiune în viață părea dezonorant, o dovadă de slăbiciune. La un moment dat, acceptarea a ceea ce părea să fie destinul propriu se transformase dintr-o atitudine demnă într-un semn de lașitate. Erau vremuri în care presiunea de a deveni fericit părea aproape sufocantă, de parcă fericirea era un obiectiv ce putea și trebuia să fie atins de fiecare, iar orice mic compromis făcut în urmărirea lui era, într-un fel sau altul, reprobabil. Oare Willem avea să continue să lucreze an de an la Ortolan, luând același metrou ca să meargă la auziții, citind la infinit o bucățică de rol, avansând într-un an sau altul poate un pas sau doi – un progres atât de încet încât abia dacă putea fi considerat progres? Avea oare să-și adune vreodată curajul să renunțe? Și atunci avea oare să recunoască momentul sau urma să se trezească pur și simplu într-o zi, să se uite în oglindă și să constate că e un om bătrân care încearcă încă să se considere actor fiindcă îi e prea teamă să

accepte că s-ar putea să nu fie, nici acum și nici pe viitor?

După spusele lui JB, motivul pentru care Willem nu avea încă succes era Willem însuși. Unul dintre perdafurile lui favorite începea cu: „Dacă aș fi arătat eu ca tine, Willem” și se încheia cu: „Și atât de tare te-au răsfățat lucrurile care ți-au venit de-a gata, încât acum ți se pare că totul o să-ți cadă pur și simplu *în poala*}. Și știi ce, Willem? Arăți tu bine, dar *toată lumea* de aici arată bine, așa că va trebui pur și simplu să tragi mai tare”.

Lui Willem i se părea cumva ironic un astfel de comentariu din partea lui JB. „Răsfățat”?! Păi ce să mai spunem de rudele lui, care-i mănâncă din palmă, îi aduc la nas mâncărurile preferate și cămășile proaspăt călcate și-l copleșesc cu valuri de complimente și de afectiune? La un moment dat îl auzise pe JB cerându-i mamei lui la telefon să-i mai cumpere lenjerie de corp, pe care avea s-o ia el când venea duminică la masă, la care, apropo, voia costițe de porc. Și totuși înțelegea la ce se referise JB. Willem știa că nu e leneș, dar adevărul e că-i lipsea ambiția pe care o aveau JB și Jude, hotărârea crâncenă și răbdătoare care îi ținea în atelier sau la birou mai mult decât pe toți ceilalți, care le dădea acea privire ușor pierdută, încât lui i se părea uneori că o parte a lor trăiește deja într-un viitor imaginat, ale cărui contururi se limpeziseră numai pentru ei. Ambiția lui JB era alimentată de jindul lui după viitor, de nevoia de a ajunge mai repede la el; a lui Jude era motivată, după părerea lui Willem, mai mult de teama că, dacă nu avansa, risca să lungească înapoi în trecut, în viața pe care o lăsase în urmă și despre care nu voia niciodată să le vorbească. Și nu doar Jude și JB aveau această calitate: New York-ul era populat de oameni ambițioși; adesea, acesta era singurul lucru pe care îl aveau în comun toți cei de aici.

Ambiție și ateism. „Ambiția e singura mea religie^{13*}”, îi spusese JB într-o seară după câteva beri, și, cu toate că afirmația i se păruse puținel cam exersată, de parcă JB o repeta încercând să-i rafineze tonul neglijent, nepăsător, înainte de a o rosti într-o zi cu adevărat la vreun interviu, Willem știa că prietenul lui fusese sincer. Numai aici te simțeai obligat să justifici orice în afara preocupării încrâncenate față de carieră; numai aici trebuia să te scuzi dacă aveai încredere în altcineva decât în tine însuși.

Orașul acesta îi dădea uneori senzația că el însuși rata ceva esențial și că această ignoranță avea să-l condamne pentru totdeauna la o viață în Ortolan. (Simțise asta și în colegiu, știind cu o certitudine absolută că era cel mai prost din clasă, acceptat doar, în virtutea politicii de discriminare pozitivă, ca un soi de reprezentant neoficial al categoriei minoritare „săraci albi de la țară”.) Și i se părea că și ceilalți simțeau asta, deși aparent numai pe JB îl deranja.

— Uneori nu știu ce să mai zic despre tine, îi spusese JB la un moment dat, pe un ton care sugera că ceea ce nu știa nu era deloc de bine.

Era pe la sfârșitul anului anterior, la scurt timp după ce Merritt, fostul coleg de cameră al lui Willem, primise unul dintre cele două roluri principale într-o nouă montare a piesei *True West**, la un teatru experimental. Celălalt rol principal fusese obținut de un actor care jucase recent într-un apreciat film independent și savura acel scurt moment din carieră în care ai atât credibilitate profesională, cât și

speranța succesului comercial. Regizorul (cu care Willem și-ar fi dorit mult să lucreze) promisese că în al doilea rol principal va distribui un necunoscut. Și asta făcuse, numai că necunoscutul fusese Merritt, nu Willem. Ei doi rămăseseră ultimii în competiția pentru rol.

Prietenii se revoltaseră în numele lui:

— Dar Merritt nici măcar nu știe să joace! exclamase JB. Doar stă pe scenă și strălucește, și i se pare că e suficient!

Începuseră să vorbească apoi despre ultima reprezentatie în care îl văzuseră pe Merritt – o producție cu distribuție exclusiv masculină, la un teatru independent, cu *La Traviata* transpusă în anii '80, în Fire Island (în care Violetta – rol jucat de Merritt – fusese rebotezată Victor și murea de SIDA, nu de tuberculoză) – și toți trei se declaraseră de acord că fusese un spectacol greu de suportat.

— Ei, adevărul e că *chiar* arată bine, spusese Willem într-o palidă tentativă de a-și apăra fostul coleg de cameră absent.

— Dar nu *chiar* atât de bine! replicase Malcolm, cu o vehemență care îi surprinsese pe toți.

— Willem, o să vină și rândul tău, îl consolase Jude pe drumul înapoi spre casă, după cină. Dacă există o urmă de dreptate pe lume, o să vină și rândul tău. Regizorul ăla e un imbecil.

Dar Jude nu-l învinovăța niciodată pe el pentru eșecurile suferite; JB era cel care o făcea întotdeauna. Iar Willem nu știa care dintre ei îi era de mai mare ajutor.

Fusese recunoscător pentru revolta afișată de prietenii săi, firește, dar adevărul era că nu-l credea pe Merritt atât de rău cum susținuseră ei. În niciun caz nu era mai rău decât Willem însuși; de fapt, probabil era mai bun. Mai târziu îi spusese asta lui JB, care îi răspunsese printr-o tăcere îndelungată, grea de dezaprobare, înainte de a-și începe predica.

— Uneori nu știu ce să mai zic despre tine, Willem. Câteodată am impresia că nici măcar nu vrei cu adevărat să fii actor.

— Nu-i adevărat! protestase el. Doar că nu cred că fiecare refuz pe care îl primesc este nefondat și că toți cei care obțin un rol în detrimentul meu au pur și simplu noroc chior.

Urmașe o altă tăcere.

— Ești prea de treabă, Willem, spusese JB în cele din urmă, pe un ton sumbru. Așa n-o să ajungi nicăieri, niciodată.

— Îți mulțumesc, JB.

Willem se simțea rareori lezat de opiniile lui JB – de multe ori avea dreptate –, dar în momentul respectiv nu fusese deloc în dispoziția potrivită pentru a-i asculta ideile despre neajunsurile lui și nici predicțiile pesimiste cu privire la viitorul care-l aștepta dacă nu-și schimba radical personalitatea. Închisese telefonul și zăcuse întins în pat, fără să doarmă, simțindu-se blocat și plângându-și de milă.

Oricum, schimbarea de personalitate părea mai mult sau mai puțin să iasă din discuție – căci nu era oare prea târziu? La urma urmei, înainte să fie un bărbat de treabă, Willem fusese un băiat de treabă. Toată lumea remarcase asta: profesorii,

colegii de clasă, părinții colegilor. „Willem e un copil atât de milos!” scriau profesorii în fișa lui școlară, fișă pe care mama sau tatăl lui aruncau o privire scurtă, fără un cuvânt, după care o trânteau pe teancul de ziare și plicuri goale pentru reciclat. Când mai crescuse, începuse să-și dea seama că oamenii erau uimiți, ba chiar contrariați, de părinții lui; un profesor din liceu îi spusese o dată că, dat fiind temperamentul lui, crezuse că avea altfel de părinți.

— Cum altfel? întrebă el.

— Mai prietenoși, răspunsese dascălul.

El nu se considera deosebit de generos sau de amabil. Majoritatea lucrurilor îi erau la îndemână – sportul, școala, prietenii, fetele. Nu era neapărat un tip *simpatic*, nu căuta să fie prieten cu toată lumea și nu suporta bătăria, meschinăria sau josnicia. Era modest și muncitor, sânguincios mai degrabă decât foarte inteligent, știa asta. „Cunoaște-ți lungul nasului!” îi spunea adesea tatăl lui.

Iar tatăl și-l cunoștea pe al său. Willem își amintea cum o dată, după un îngheț de primăvară târzie care răpusese o sumedenie de miei în regiunea lor, tatăl lui fusese intervievat de o reporteriță de la ziar care scria un articol despre cum fuseseră afectate fermele din zonă.

— Ca fermier... începuse reporteriță, dar tatăl lui o întrerupsese.

— Nu sunt fermier, spusese el, și accentul lui conferise acestor cuvinte, ca de altfel tuturor cuvintelor sale, o bruschețe mai mare decât ar fi fost firesc. Sunt doar argat la fermă.

Avea dreptate, desigur; „fermier” însemna ceva clar – proprietar de pământ –, și, din această perspectivă, el nu era fermier. Dar existau numeroși oameni în district care nu aveau nici ei dreptul de a se numi „fermieri” și totuși o făceau. Willem nu-l auzise niciodată pe tatăl lui spunând că oamenii aceia greșeau – tatălui său nu-i păsa de ceea ce făceau sau nu făceau ceilalți –, dar o asemenea împăunare nu era demnă de el sau de soția lui.

Poate din cauza asta Willem simțise că știa întotdeauna cine și ce e și de asta, după ce se mutase tot mai departe de fermă și de copilărie, se simțise prea puțin îndemnat să se schimbe sau să se reinventeze. Fusese un fel de oaspete în colegiu, un oaspete în timpul doctoratului, iar acum era oaspete în New York, un oaspete în viața celor frumoși și bogați. Niciodată n-ar fi încercat să pretindă că aparținea din naștere acestei lumi, fiindcă știa că lucrurile nu stăteau așa; era fiul unui argat din Wyoming, iar faptul că plecase de acolo nu însemna că toată viața lui dinainte se ștersese automat, anulată de trecerea timpului, de experiențele trăite și de proximitatea banilor.

Era cel de-al patrulea copil al părinților să-i și singurul încă în viață. Mai întâi venise pe lume o fată, Britte, care murise de leucemie când avea doi ani, cu mult înainte de a se naște el. Asta se întâmplase în Suedia, pe vremea când tatăl lui, islandez la origine, lucra la o exploatare piscicolă la care o și cunoscuse pe mama lui, daneză. Se mutaseră apoi în America și aduseseră pe lume un băiat, Hemming, născut cu paralizie cerebrală. Trei ani mai târziu avuseseră un alt băiat, Aksel, care murise în somn când era încă sugar, aparent fără niciun motiv.

Hemming avea opt ani când se născuse Willem; nu putea să meargă și să vorbească, dar Willem îl iubise și niciodată nu-l privise altfel decât ca pe un frate mai mare. Hemming putea să zâmbească însă, și, când o făcea, își ducea mâna la față, cu degetele chircite ca un cioc de rață, iar buzele lui lăsau la iveală gingiile roz. Willem învățase să se târască de-a bușilea, apoi să meargă în picioare și să alerge – Hemming rămăsese an după an în scaunul său –, iar când crescuse suficient de mare și de puternic, începuse să împingă scaunul greu, cu roți groase și încăpățânate (era un scaun pentru activități sedentare, nu pentru hălăduit prin iarbă sau pe drumuri neasfaltate), de colo colo pe teritoriul fermei la care lucrau părinții lui și unde locuiau cu toții într-o casă mică din lemn. Mai sus pe deal se afla casa cea mare, lungă și joasă, cu o verandă pe tot perimetrul, iar în vale erau grajdurile unde își petreceau părinții lor zilele. El fusese principalul îngrijitor și însoțitor al lui Hemming pe toată durata liceului; dimineața el se trezea primul ca să prepare cafeaua părinților și să fiarbă apa pentru terciul de ovăz al fratelui său, iar seara aștepta la marginea drumului microbuzul care îl aducea pe Hemming după ziua petrecută la centrul de asistență socială, aflat la o oră de mers cu mașina. Willem considerase întotdeauna că ei doi semănau în mod clar ca frații – aveau părul deschis la culoare al părinților și ochii cenușii ai tatălui și amândoi aveau aceeași cută ca o paranteză alungită în partea stângă a gurii, care le dădea un aer ușor amuzat și gata să zâmbească –, dar nimeni altcineva nu mai părea să observe acest lucru. Ceilalți vedeau doar că Hemming era imobilizat în scaunul cu rotile, că gura îi rămânea mereu deschisă, ca o elipsă roșie și umedă, și că, de cele mai multe ori, ochii îi erau îndreptați spre cer, fixați asupra vreunui nor pe care numai el îl zărea.

„Ce vezi tu, Hemming?” îl întreba Willem uneori, când ieșeau la plimbarea de seară, dar bineînțeles că Hemming nu-i răspundea niciodată.

Părinții lor dădeau dovadă de eficiență și competență în ceea ce-l privea pe fratele lui, dar nu și de o afecțiune deosebită, iar Willem înțelegea asta. Când se întâmpla ca el să rămână mai târziu la școală, la vreun meci de fotbal sau la vreo întrecere sportivă, ori când era nevoit să lucreze o tură în plus la magazinul alimentar, mama era cea care îl aștepta pe Hemming în capătul aleii, ea îl ridica și îl scotea din cadă, ea îi dădea să mănânce pui cu orez și îi schimba scutecul înainte de a-l culca. Dar nu-i citea, nu vorbea cu el și nu-l lua la plimbare, așa cum făcea Willem. Lui nu-i plăcea să-i vadă pe părinți în preajma lui Hemming, în parte fiindcă, deși niciodată nu se purtau rău, era limpede că îl considerau o responsabilitate și nimic mai mult. Mai târziu avea să-și spună că, rațional vorbind, nici n-ar fi trebuit să se aștepte la altceva din partea lor; orice mai mult decât atât ar fi fost doar un noroc. Și totuși... își dorea să-l fi iubit și ei pe Hemming mai mult, doar puțin mai mult.

(Deși poate că era exagerat să le ceară părinților lui iubite. Pierduseră atâția copii, încât poate că pur și simplu nu mai voiau sau nu mai puteau să li se dedice trup și suflet celor care le rămăseseră. În cele din urmă, și el, și Hemming aveau să-i părăsească, voit sau nu, iar atunci pierderea lor avea să fie totală. Dar trebuiseră să mai treacă zeci de ani înainte să poată percepe lucrurile astfel.)

Când Willem era în anul al doilea de colegiu, Hemming fii operat de apendicită în regim de urgență.

— Au zis că i l-au scos în ultimul moment, îi spuse mama la telefon, pe un ton plat și firesc.

Nu se simțea nici urmă de ușurare în glasul ei, ori de îngrijorare, dar nici – iar el trebui să-și impună să privească acest lucru în față, cu toate că n-ar fi vrut, că se temea – de dezamăgire. Îngrijitoarea lui Hemming (o femeie din oraș, plătită să aibă grijă de el noaptea, de când Willem plecase la liceu) îl observase pipăindu-și burta și gemând și izbutise să-i diagnosticheze corect umflătura dură din abdomen. În cursul operației, medicii îi găsiseră o excrescență de câțiva centimetri pe intestinul gros și luaseră o probă pentru biopsie. Radiografiile arătaseră alte excrescențe, așa că urmau să le extirpe și pe acestea.

— Vin acasă, răspunse Willem în receptor.

— Ba nu, replică mama lui. Oricum nu poți să faci nimic dacă vii aici. O să te anunțăm dacă e ceva serios.

Și ea, și tatăl rămăseseră stupefiați când el fusese admis la colegiu – niciunul dintre ei nu știuse că se înscrișese –, dar acum, că era deja acolo, voiau neapărat ca el să-și termine studiile și să lase ferma în urmă cât mai repede.

Dar noaptea el se gândea la Hemming care stătea singur pe patul de spital, la cât de speriat era, cum plângea și aștepta să-i audă glasul. Când Hemming avea douăzeci și unu de ani, trebuise să i se îndepărteze o hernie, și plânse până când Willem îi luase mâna într-a lui. Știa deci că va trebui să se întoarcă acasă.

Zborurile cu avionul erau scumpe, mai scumpe decât anticipase el. Se interesă de drumul cu autobuzul, dar ar fi durat trei zile dus și trei zile întors, iar el avea de dat examenele de mijloc de semestru și trebuia să obțină note bune, dacă voia să-și păstreze bursa, și să se ducă și la muncă, în cele din urmă, în seara de vineri de după aceea, i se destăinui, băut, lui Malcolm, care își scoase carnetul de cecuri și completă o filă.

— Nu pot, replică Willem imediat.

— De ce nu?

Și se ciorovăiră până când, într-un târziu, Willem acceptă cecul.

— O să-ți dau banii înapoi, știi asta, nu?

Malcolm ridică din umeri.

— Nu pot s-o spun fără să par un idiot, însă chiar nu contează, Willem.

Și totuși pentru el fu important să se achite într-un fel sau altul față de Malcolm, chiar dacă știa că prietenul lui nu-i va accepta banii. Jude avu ideea să pună bancnotele direct în portofelul lui Malcolm, așa că, la fiecare două săptămâni, când își primea salariul de la restaurantul la cre lucra în weekend, Willem îi îndesa pe furis lui Malcolm două sau trei hârtii de douăzeci în portofel, când el dormea. Niciodată nu știu sigur dacă Malcolm observase ceva – cheltuia banii foarte repede, adesea și pentru nevoile celorlalți trei –, dar faptul că făcea acest gest îi dădu o anume satisfacție și puțină mândrie.

Cât despre Hemming... Se bucură că pleacă acasă (mama lui se limită să ofteze

când îi spuse că vine) și că-l vede pe Hemming, deși se sperie de cât de mult slăbise fratele lui, de gemetele și strigătele pe care le scotea când îl pansau asistentele; fu nevoit să se prindă cu mâinile de marginile scaunului ca să nu țipe la ele. Seara mânca împreună cu părinții, în tăcere; aproape că-i simțea depărtându-se, de parcă se detașau de viața lor de părinți și se pregăteau să lungească spre o nouă identitate, altundeva.

În a treia sa seară acasă, luă cheile camionului ca să se întoarcă la spital, în est venise deja primăvara, dar acasă aerul întunecat părea că scânteiază înghețat, iar dimineața iarba era acoperită cu o pătură groasă de chiciură.

Tatăl lui ieși pe verandă când el se pregătea să coboare treptele.

— O să-l găsești adormit, îi spuse.

— M-am gândit să mă duc totuși.

Tatăl se uită la el.

— Willem, nici n-o să știe dacă ești acolo sau nu.

El simți cum i se înfierbântă obrazii.

— Știu că pe voi nu vă doare nici în cur de el, se răsti, dar mie îmi pasă.

Era prima dată când îi vorbea așa tatălui său și, pentru o clipă, rămase incapabil să se miște, de teamă și de emoție că tata ar putea reacționa și că s-ar putea lua la ceartă. Dar tatăl luă o înghițitură de cafea, se întoarse și intră în casă, și ușa cu plasă se închise ușor în urma lui.

Cât mai rămase acasă, lucrurile decurseră ca și mai înainte; se duceau cu rândul să stea cu Hemming, iar când nu era la spital, Willem o ajuta pe mama lui cu contabilitatea sau pe tată să supravegheze repetcovirea cailor. Seara se întorcea la spital și mai învăța. Îi citea cu glas tare lui Hemming din *Decameronul*, în timp ce fratele lui se uita în tavan și clipea, și se chinuia cu exercițiile de matematică, pe care le termină în cele din urmă cu nefericita certitudine că le greșise cu totul. Se obișnuiseră toți trei să-l lase pe Jude să le facă exercițiile de matematică, căci el le rezolva cu rapiditatea cu care ar fi repetat o serie de arpegii. În primul an de colegiu, Willem chiar își dorise să înțeleagă matematica, iar Jude stătuse seară de seară cu el, explicându-i la nesfârșit, însă Willem niciodată nu izbutise să prindă esențialul.

— Sunt prea prost ca să pricep! exclamase la un moment dat după ceea ce lui i se păruseră a fi ore întregi de meditații, la sfârșitul cărora simțea că nu mai vrea decât să iasă și să alerge kilometri întregi, atât era de agitat de nerăbdare și frustrare.

Jude își plecase privirea.

— Nu ești prost, răspunsese el încet. Doar că nu-ți explic eu suficient de bine.

Jude participa la seminare de matematici pure la care te înscriai doar pe bază de invitație, și ceilalți trei n-aveau nici cea mai vagă idee ce făcea el acolo.

Privind înapoi în timp, Willem se mira acum de friptul că fusese surprins când mama îl sunase, trei luni mai târziu, ca să-i spună că Hemming mai trăia doar cu ajutorul aparatelor. Era spre sfârșitul lui mai, iar el era la jumătatea sesiunii de examene finale.

— Să nu vii acasă! îi spuse ea pe un ton aproape poruncitor. Să nu vii, Willem!

Cu părinții lui vorbea în suedeză, și abia ani mai târziu, când un regizor cu care

lucra îi atrăsese atenția cât de plat îi devenea glasul când se exprima în limba maternă, își dăduse seama că învățase inconștient să adopte un anumit ton cu ei, sec și lipsit de emoție, merit să-l oglindească pe al lor.

În zilele care urmară se frământă și luă note proaste la examene: franceza, literatura comparată, teatrul din perioada iacobină, marile saga islandeze, hulita matematică, toate se amestecară într-una singură. Se certă și cu iubita lui, care era în ultimul an. Ea plânse, el se simți vinovat, dar incapabil să remedieze situația. Se gândea la Wyoming, la aparatele care suflau viață în plămâni lui Hemming. N-ar fi trebuit oare să se ducă acasă? Ba *sigur* ar fi trebuit. Oricum n-ar fi putut să rămână mult, fiindcă pe 15 iunie se muta împreună cu Jude într-un apartament subînchiriat din afara campusului, pentru perioada verii – își găsiseră amândoi slujbe în oraș, Jude ca secretar, în timpul săptămânii, al unui profesor de studii clasice și în weekend la brutăria la care lucrase și în timpul anului școlar, iar Willem ca asistent didactic în cadrul unui program pentru copiii cu dizabilități; înainte însă, se duceau toți patru să stea un timp la Aquinnah, la părinții lui Malcolm, în peninsula Marthas Vineyard, pentru ca pe urmă Malcolm și JB să se întoarcă la New York Seara Willem telefona la spital, le cerea părinților sau uneia dintre asistente să țină receptorul la urechea lui Hemming și îi vorbea, chiar dacă știa că, probabil, fratele lui nu-l auzea. Dar cum ar fi putut să nu încerce?

Și apoi, într-o dimineață, o săptămână mai târziu, mama îl sună iar: Hemming murise. El nu mai putu să spună nimic. Nu putu să întrebe de ce nu-i spusese cât de gravă era situația, fiindcă, într-un fel, știuse că n-aveau s-o facă. Nu putu să spună că și-ar fi dorit să fie acolo, pentru că ea n-ar fi avut ce răspuns să-i dea. Nu putu s-o întrebe cum se simțea, fiindcă nimic din ce i-ar fi spus vreodată mama lui n-ar fi fost de ajuns, îi venea să urle la părinții lui, să dea în ei, să scoată *ceva* de la ei – ceva care să aducă a durere, a descumpănire, o recunoaștere a faptului că se întâmplase ceva grav, că prin moartea lui Hemming pierduseră un element necesar, vital pentru existența lor. Nu-i păsa dacă ei ar fi simțit cu adevărat asta sau nu; avea doar nevoie să-i audă spunând cuvintele acelea, să simtă că sub calmul lor imperturbabil mai exista ceva, că undeva în interiorul lor curgea un fir subțire de apă rece și clară, fremătând de vieți mărunte și delicate: plevuști, și ierburi, și flori mici, albe, toate fragede și fragile și atât de vulnerabile încât nu te puteai uita la ele fără să simți un nod în stomac.

Nu le spuse atunci prietenilor despre Hemming. Plecară la casa familiei lui Malcolm – o casă splendidă, cea mai frumoasă pe care o văzuse el vreodată –, și seara târziu, când ceilalți adormiseră fiecare în patul său, în camera sa cu baie proprie (atât de mare era casa), el se strecură afară și se plimbă ore întregi pe păienjenișul de străduțe din jur, sub luna atât de mare și de strălucitoare încât părea făcută din lichid înghețat. Cât timp hoinări, se strădui din toate puterile să nu se gândească la nimic anume. Se concentră doar asupra a ceea ce vedea în față, remarcând noaptea ceea ce îi scăpase ziua: cum praful de pe drum era atât de fin încât părea nisip și se înălța în mici fuioare sub pașii lui, cum siluete subțirate de șerpi cafenii ca scoarța copacilor zvâcneau tăcute prin lăstăriș la trecerea lui. Se

îndreptă spre ocean, și, deasupra lui, luna dispăru, ascunsă de pături zdrențuite de nori, și, preț de câteva clipe, nu mai putu decât să audă apa, nu s-o și vadă, iar cerul fu dens, și cald, și umed, de parcă aerul însuși era mai gros aici, mai plin de semnificație.

„Poate că așa e când ești mort”, se gândi el, dându-și seama că, la urma urmelor, nu era chiar atât de rău, și se simți mai bine.

Credea că-i va fi foarte greu să-și petreacă vara cu copii care îi puteau aminti de Hemming, însă fu de fapt plăcut și chiar benefic. În clasa lui erau șapte elevi, toți cam de opt ani, toți cu handicapuri grave, niciunul foarte mobil, și, cu toate că o bună bucată din zi o dedica tentativelor de a-i învăța culorile și formele, cea mai mare parte a timpului și-o petrecea jucându-se cu ei: citindu-le, împingându-i de colo colo, gâdilându-i cu pene și fulgi. În pauze, toate clasele își deschideau ușa către curtea interioară a școlii, care se umplea de copii într-o diversitate atât de mare de mașinării, dispozitive și vehicule cu roți, încât uneori aveai impresia că era plină cu insecte mecanice, toate scârțâind, clincănind și șuierând la unison. Erau copii în scaune cu rotile, copii pe miniscutere care pufăiau și cârâiau pe dalele din piatră cu viteza melcului, copii fixați în poziție șezândă pe niște scândurele netede ce semănau cu surfuri scurte pe roți, care se deplasau împingându-se în pământ cu cioturile coatelor, și câțiva copii fără niciun dispozitiv, care ședeau pe genunchii îngrijitorilor, cu ceafa sprijinită în palmele lor. Aceștia erau cei care îi aminteau cel mai puternic de Hemming.

Unii dintre copiii de pe miniscutere și de pe plăcile cu roți puteau vorbi, iar el le arunca, ușor, mingi mari din spumă și organiza curse în jurul curții. Întotdeauna începea aceste curse mergând el însuși în frunte, cu pași mari, exagerat de înceți (dar nu chiar atât încât să pară prea ilar; voia ca ei să creadă că se străduiește cu adevărat), însă la un moment dat, de obicei cam după ce parcurseseră o treime din perimetrul curții, se prefăcea că se împiedică de ceva și cade spectaculos, și atunci toți copiii îl întreceau și râdeau. „Ridică-te, Willem, ridică-te!” îi strigau, iar el se ridica, dar deja ei ajunseseră la linia de sosire, astfel că el încheia pe ultimul loc. Uneori se întreba dacă nu cumva îi invidiau abilitatea de a cădea și a se ridica din nou, și, în caz că da, dacă n-ar fi trebuit să renunțe la truc, dar, când îi ceru sfatul superiorului său, acesta se uită la el și-i răspunse că cei mici îl considerau caraghios, așadar, să continue să cadă. Și, ca atare, cădea în fiecare zi, și, în fiecare după-amiază, când aștepta alături de copii venirea părinților, cei care puteau vorbi îl întrebau dacă avea să cadă și a doua zi. „În niciun caz”, replică el încrezător, iar ei chicoteau. „Vă arde de glume? Cât de neîndemânatic mă credeți?”

Fu, din multe puncte de vedere, o vară bună. Apartamentul în care stătea cu Jude, situat aproape de MIT, aparținea profesorului de matematică al lui Jude, plecat pe perioada verii la Leipzig, iar chiria pe care le-o percepea era atât de mică, încât, pentru a-și exprima recunoștința, începură amândoi să facă mici reparații prin casă. Jude puse în ordine cărțile așezate în teancuri înalte, cu echilibru precar, pe fiecare suprafață disponibilă și retencui o bucată de perete care mucegăise de la o infiltrație de apă; Willem strânse clanțele la uși, înlocui o chiuvetă fisurată și schimbă flotorul

la W.C. începu să iasă cu o asistentă a profesorului, o fată care învăța la Harvard și care venea în unele seri la ei, astfel că preparau toți trei oale mari cu *spaghetti alle vongole*, iar Jude le povestea despre activitatea lui cu profesorul clasicist, care hotărâse să comunice cu el doar în latină sau în greaca veche, chiar și pentru fraze banale ca: „Îmi trebuie mai multe agrafe de birou” sau: „Ai grijă să pui mâine dimineață puțin mai mult lapte de soia în ceașca mea cu cappuccino”. În august, prietenii și colegii lor de la colegiu (și de la Harvard, MIT, Wellesley și Tufts) începură să revină în oraș, stând la ei o noapte sau două, până când se puteau muta în apartamentele lor sau în camerele de cămin. Într-o seară invitară cincizeci de persoane pe acoperișul clădirii și îl ajutară pe Malcolm să pregătească un soi de picnic pescăresc, punând pe grătar știuleți de porumb, midii și stridii sub straturi de frunze de bananier umede; a doua zi dimineață strânseseră toți patru cochiliile de pe jos, încântați de clinchetul lor de castaniete când le îndesau în sacii de gunoi.

Dar tot aceea fu vara în care Willem înțelese că nu se va mai întoarce acasă, că, fără Hemming, nu mai avea rost să se prefacă, nici el și nici părinții lui, că simt nevoia să fie împreună. Bănuia că și ei gândeau la fel; nu discutaseră despre asta, dar nu mai simți niciodată imboldul să-i revadă, iar ei, la rândul lor, nu-i cerură să revină. Vorbeau la telefon când și când, iar conversațiile lor erau, ca întotdeauna, politicoase, respectuoase și la obiect. El îi întreba despre fermă, ei îl întrebau despre școală. În ultimul an obținut un rol într-o reprezentație de la școală cu *Menajeria de sticlă* (fu distribuit în rolul invitatului, firește), dar nu le spuse despre asta, iar când îi anunță că nu e cazul să se obosească să vină în Est pentru ceremonia de absolvire, ei nu-l contraziseră: oricum se apropia sfârșitul sezonului de fătat la iepe, și el nu credea că părinții ar fi putut să vină, chiar și dacă nu i-ar fi descurajat el. Ca și Jude, fusese „adoptat” de familiile lui Malcolm și JB la sfârșiturile de săptămână, iar când ei nu erau prin preajmă, existau destule alte persoane care să-i invite pe amândoi la petreceri aniversare, la prânzuri și cine ori la alte ieșiri în oraș.

„Dar sunt *părinții tăi* îi spunea Malcolm o dată sau de două ori pe an. „Nu se poate pur și simplu să nu mai vorbești cu ei!”

Dar se putea, iar el era dovada vie. I se părea o relație ca oricare alta: necesita o atenție continuă, implicare și vigilență permanente, iar dacă niciuna dintre părți nu era dispusă să facă efortul necesar, de ce să n-o lase să se destrame? Singurul lucru care îi lipsea – pe lângă prezența lui Hemming – era Wyomingul în sine, reliefurile său extravagant de plat, copacii de un verde atât de adânc încât păreau albaștri, mirosul de zahăr, mere și turbă al cailor după țesălarea de seară.

Muriră când el era încă în facultate, în același an: tatăl în urma unui infarct în ianuarie, iar mama de un atac cerebral în octombrie. Atunci *se duse* acasă – părinții lui erau mai bătrâni, dar uitase cât de energici și de neobosiți fuseseră întotdeauna, până când văzu ce mult se împuținaseră, îi lăsaseră lui totul, însă, după ce achită datoriile – ocazie cu care fu încă o dată descumpănit, fiindcă, deși tot timpul crezuse că tratamentele și îngrijirile lui Hemming fuseseră în cea mai mare parte decontate de asigurări, constată că, la patru ani după moartea lui, părinții încă trimiteau spitalului, în fiecare lună, cecuri cu sume uriașe –, rămase cu foarte puțin: o sumă

mică de bani, câteva obligațiuni, o cană din argint cu fundul gros care fusese a bunicului patern, de mult răposat, verigheta tatălui, îndoită, tocită și decolorată, și un portret în alb și negru al lui Hemming cu Aksel pe care el nu-l văzuse niciodată până atunci. Le păstră pe toate, plus alte câteva lucruri. Fermierul care îi angajase pe părinții lui murise de mult, dar fiul lui, actualul proprietar al fermei, îi tratase întotdeauna bine și îi păstrase în serviciu mai mult decât ar fi fost de așteptat; tot el fusese cel care le plătise înmormântările.

La moartea lor, Willem izbuti să-și aducă aminte că totuși îi iubise, că ei îl învățaseră lucruri pe care se bucura că le știe și că niciodată nu-i ceruseră ceva ce nu putea să facă sau să ofere. În momentele sale mai puțin altruiste (cu numai câțiva ani înainte), considerase că apatia lor, faptul că acceptau ca atare fără să conteste tot ce făcea și nu făcea el, era de fapt lipsă de interes; ce părinte – îl întrebase Malcolm pe jumătate invidios, pe jumătate compătimitor – nu zice nimic când singurul său copil (mai târziu se scuzase pentru asta) îl anunță că vrea să se facă actor? Dar acum, mai matur fiind, aprecia la justa sa valoare faptul că niciodată ai lui nu-i dăduseră măcar de înțeles că le-ar datora ceva – nici succes, nici devotament sau afecțiune, nici chiar loialitate. Știa că tatăl lui avusese ceva neazuri la Stockholm (niciodată n-avea să afle ce fel de neazuri), fapt care îi determinase, în parte, să emigreze în State. Niciodată nu-i ceruseră să fie ca ei; abia dacă voiau ei să fie așa.

Așa că își începu viața de adult – plutind în derivă, ultimii trei ani, de la un mal la altul într-un iaz nămolos, cu arbori arcuiți deasupra care-i blocau lumina și nu-l lăsau să vadă dacă lacul avea gură de vărsare într-un râu sau dacă era complet închis, un mic univers îngust, în care ar fi putut să-și petreacă ani, decenii – viața întreagă – căutând năuc o ieșire care nu exista, care nu existase niciodată.

Dacă ar fi avut un impresar, cineva care să-l îndrume, poate că i-ar fi arătat cum să scape, cum să-și găsească albia la vale. Dar nu avea, nu încă (trebuia să fie suficient de optimist încât să gândească în termeni de „încă”), așa că rămânea printre alți căutători, toți bâjbâind după același affluent greu de dibuit pe al cărui curs prea puțini părăseau lacul și nimeni nu dorise vreodată să se întoarcă.

Willem era dispus să aștepte. Și chiar *așteptase*. Dar în ultima vreme simțea cum răbdarea i se ascute, devenind ceva friabil, zgrunțuros, care se fărâmița în bucățele mici și uscate.

Și totuși nu era o fire anxioasă, înclinată să-și plângă de milă. Ba chiar existau momente în care, întorcându-se de la Ortolan sau de la repetițiile la vreo piesă pentru care era plătit cu mai nimic după o săptămână de muncă, cu atât de puțin încât nu și-ar fi permis nici măcar un meniu cu preț fix la restaurant, intra în casă cu un sentiment de împlinire. Numai pentru el și pentru Jude apartamentul de pe Lipsenard Street putea fi considerat o realizare – fiindcă, oricât muncise la el și oricâtă curățenie făcuse Jude, era tot trist și oarecum furiș, de parcă i-ar fi fost jenă să se considere cu adevărat apartament –, dar în momente ca acelea lui Willem i se întâmpla să-și spună: „Mi-e suficient. E mai mult decât am sperat”. Să fie în New York, să fie adult, să stea pe o platformă înălțată și să pronunțe cuvintele altor

oameni! – era o viață absurdă, o non-viață, ceva pe care părinții și fratele lui nu l-ar fi visat nicicând pentru ei înșiși; însă el ajunsese să-l viseze pentru sine în fiecare zi.

Dar pe urmă sentimentul acela se disipa, iar el continua să studieze pagina de arte a ziarului și să citească despre alți oameni care făceau lucruri la care el nu avea expansivitatea, aroganța și imaginația să viseze, și în acele momente lumea i se părea foarte mare, lacul foarte gol și noaptea foarte neagră, și își dorea să fie din nou în Wyoming, unde să aștepte în drum întoarcerea lui Hemming și unde singura cale pe care trebuia s-o găsească era cea înapoi spre casa părinților, cu lumina ei de pe verandă care scâldea noaptea în miere.

Ceea ce vedeai mai întâi era viața de birou: patruzeci de oameni în sala principală, fiecare cu masa lui de lucru, cu biroul cu pereți din sticlă al lui Rausch într-un capăt, lângă biroul lui Malcolm, și cu cel al lui Thomasson, tot cu pereți din sticlă, în celălalt capăt. Între ele: două ziduri de ferestre, unul dând spre Fifth Avenue, spre Madison Square Park, iar al doilea spre Broadway și spre trotuarul său mohorât, cenușiu, presărat cu resturi de gumă. Viața aceasta exista în mod oficial de la ora zece a dimineții până la șapte seara și de luni până vineri inclusiv. În această viață, toți făceau ceea ce li se spunea: ajustau machete, desenau și schițau, interpretau mesajele esoterice ale lui Rausch și ordinele explicite, printate cu majuscule, ale lui Thomasson. Nu vorbeau. Nu socializau. Când veneau clienți să discute cu Rausch și Thomasson la masa lungă din sticlă așezată în centrul sălii principale, nu ridicau privirile. Când clientul era o celebritate, așa cum se întâmpla din ce în ce mai des, se aplecau atât de tare asupra birourilor și ședeau atât de tăcuți, încât chiar și Rausch începea să vorbească șoptit, și vocea lui se adapta – în sfârșit! – la volumul încăperii.

Era apoi cea de-a doua viață a biroului, cea adevărată. Thomasson era oricum tot mai rar prezent, astfel că Rausch era cel căruia îi așteptau plecarea, și uneori trebuiau să aștepte timp îndelungat; în ciuda petrecerilor la care se ducea, a presei pe care o curta și a călătoriilor sale, Rausch era în realitate un tip muncitor și, cu toate că mai ieșea la câte un eveniment (o inaugurare, o conferință), se și întorcea, iar atunci lucrurile reveneau în grabă la ordinea obișnuită, astfel că, la sosirea lui, biroul semăna iar cu cel pe care îl părăsise puțin mai înainte. Era mai bine ca angajații să aștepte serile în care pleca de tot, chiar dacă asta însemna ora nouă sau zece. Se dăduseră bine pe lângă asistenta lui Rausch, îi aduceau cafele și croasanți și știau că pot avea încredere în intuiția ei cu privire la venirile și plecările șefului.

Dar, după ce Rausch dispărea de-a binelea pe ziua respectivă, biroul se transforma la fel de rapid ca dovleacul în caleașcă. Pornea muzica (alegeau piesele prin rotație, toți cincisprezece), apăreau meniuri de la localuri cu livrare și, pe computerele tuturor, munca pentru Ratstar Architects se retrăgea în dosare electronice, trimisă la culcare, uitată și neiubită, până a doua zi. Își permiteau să irosească o oră, în care imitau tonul teutonic al lui Rausch (unii dintre ei credeau că e originar din Paramus și că adoptase pur și simplu numele – Joop Rausch, cum să nu fie fals? – și accentul extravagant ca să ascundă faptul că era plictisitor și că provenea din New Jersey, unde numele lui adevărat fusese probabil Jesse Rosenberg) și apoi încruntătura lui Thomasson și felul cum pășea dintr-un capăt în celălalt al biroului atunci când voia

să se dea în spectacol, răstindu-se la nimeni în mod deosebit (la toți, bănuiau ei): „Azta e munca, domnilor! Azta e munca!” își băteau joc de directorul principal al firmei, Dominick Cheung, care era talentat, dar devenise tot mai ursuz (era limpede pentru toată lumea, numai pentru el nu, că, oricât de des. Îi promiteau Rausch și Thomasson, tot n-avea să fie făcut asociat), și chiar de proiectele la care lucrau: biserica neocoptă de travertin din Cappadocia, rămasă în stadiul de proiect; casa fără schelet vizibil din Karuizawa, căreia i se scurgea acum rugina pe suprafețele de sticlă; muzeul mâncării din Sevilla, care ar fi trebuit să câștige un premiu, dar îl ratase; muzeul păpușilor din statul brazilian Santa Catarina, care n-ar fi trebuit să primească vreodată vreun premiu, dar îl primise. Luau în derâdere școlile pe care le urmaseră – MIT, Yale, Rhode Island School of Design, Columbia, Harvard – și faptul că, deși fuseseră avertizați, desigur, că vor duce o viață mizerabilă ani de-a rândul, fiecare dintre ei, până la unul, considerase că el va fi excepția de la regulă (iar acum fiecare, până la unul, considera în secret că totuși va fi). Râdeau de cât de puțini bani câștigau, de faptul că aveau douăzeci și șapte, treizeci, treizeci și doi de ani și încă locuiau împreună cu părinții, cu un coleg de cameră, cu o iubită care lucra la bancă ori cu un iubit angajat în publicitate (ce trist era să trăiești pe seama iubitului din publicitate, fiindcă el câștigă mai mult decât tine!). Se lăudau cu ce ar fi făcut ei dacă n-ar fi intrat în domeniul ăsta idiot: ar fi fost muzeografi (probabil singura slujbă la care ar fi câștigat mai puțin decât câștigau acum), somelieri (mă rog, singurele două slujbe), proprietari de galerie de artă (hai, singurele trei), scriitori (bine, singurele patru – era evident că niciunul dintre ei nu avea ce-i trebuia pentru a face bani, oricum ar fi luat-o). Se ciorovăiau pe seama clădirilor care le plăceau și a celor pe care le detestau. Discutau despre expoziția fotografică de la o galerie și despre reprezentarea de artă video de la alta. Se răsteau unii la alții pe teme de critică, restaurante, filosofii și materiale. Se compăttimeau unii pe alții pentru colegii care reușiseră și se împăunau amintindu-și de cei care nu rezistaseră în domeniu, care deveniseră crescători de lame în Mendoza, Argentina, asistenți sociali în Ann Arbor sau profesori de matematică în China, la Chengdu.

În timpul zilei se jucau de-a arhitecții. Din când în când, câte un client a cărui privire mătura alene încăperea se oprea asupra vreunuia dintre ei, de obicei Margaret sau Eduard, care erau cei mai arătoși, iar Rausch, neobișnuit de abil în a îndepărta atenția de la propria-i persoană, îl chema pe cel ales ca și când ar fi poftit un copil la petrecerea adulților. „Ah, da, ea e Margaret”, spunea apoi în vreme ce clientul o evalua din priviri, cam așa cum evaluase cu câteva minute în urmă schițele lui Rausch (schițe finalizate de fapt de Margaret). „Într-o zi, nu peste mult timp, o să mă scoată din afacere, sunt sigur”. Și după aceste cuvinte râdea cu hohotele sale mohorâte, forțate, ca de morskă: „A-ha-ha-ha!”

Margaret zâmbea, saluta și, în clipa în care se întorcea cu spatele la cei doi, își dădea ochii peste cap. Dar ceilalți știau că gândea exact ce gândeau și ei: „Dracu’ să te ia Rausch! 11 Și: „Când? Când o să-ți iau locul? Când va veni și rândul meu?”

Între timp, tot ce le rămânea era joaca: după discuții, strigăte și mâncare, se așternea tăcerea, iar biroul răsuna de clicuri de mouse, de fâșâitul schițelor

personale scoase din dosare, de scârțâitul creioanelor pe hârtie. Deși lucrau toți în același timp, folosind aceleași resurse ale companiei, nimeni nu ceruse vreodată să vadă lucrările celorlalți; era ca și când ar fi decis împreună să pretindă că acestea nu existau. Așa că lucrai, desenând structuri de vis și curband parabole în forme visate până seara târziu, și apoi plecai, de fiecare dată cu aceeași glumă stupidă: „Ne vedem peste zece ore”. Sau nouă, sau opt dacă erai chiar norocos, dacă reușeai să faci multe în noaptea aceea.

Astăzi era una dintre serile în care Malcolm pleca singur, devreme. Chiar dacă ieșea împreună cu altcineva, niciodată nu putea lua metrourl cu vreun coleg; toți ceilalți locuiau în Brooklyn sau prin centru, el locuia în zonă rezidențială. Partea bună când pleca singur era că nimeni nu-l vedea luând taxiul. Nu era singurul de la birou care avea părinți bogați – și ai lui Katherine erau la fel, nu se îndoia de asta, și nici de ai lui Margaret ori Frederick –, numai că el locuia împreună cu părinții lui bogați, pe când ei nu.

Opri un taxi.

— Lex colț cu Seventy-first, îi ceru taximetristului.

Când șoferul era de culoare, spunea întotdeauna „Lexington”, nu „Lex”. Altfel, era mai sincer: „Între Lex și Park, mai aproape de Park”. JB considera că era un gest în cel mai bun caz ridicol și în cel mai rău, jignitor. „Îți închipui că o să te creadă un gangster mai mare dacă li se pare că stai mai aproape de Lex, nu de Park?” îl întreba adesea. „Malcolm, ești un tâmpit!” Ciorovăiala despre taxiuri era una dintre multele dispute pe care le avusese cu JB în decursul anilor pe tema culorii pielii, mai precis a culorii lui insuficient de negre. O altă ceartă legată de taxiuri se iscase când Malcolm remarcase (prostește; își dăduse seama de greșeală chiar în clipa în care se auzise vorbind) că lui nu-i era niciodată greu să găsească un taxi în New York și că, poate, cei care se plâneau de asta exagerau. Se întâmplase când era el în anul al treilea, cu ocazia primei și totodată ultimei lor participări la întrunirile săptămânale ale Uniunii Studenților Negri. Lui JB aproape că-i ieșiseră ochii din cap, atât de uimit și de încântat era, însă, când un alt tip, un mușunache încrezut din Adanta, îl înștiințase pe Malcolm că era în primul rând prea puțin negru, în al doilea, un negru denaturat și în al treilea, incapabil, din cauza mamei lui albe, să înțeleagă pe deplin provocările faptului de a fi ca *adevărat* negru, JB fusese cel care îi luase apărarea. JB îl sâcâia mereu pe Malcolm pe tema culorii lui negre relative, dar nu-i plăcea când o făceau și alții și în niciun caz nu-i plăcuse să audă asta într-o companie mixtă din punct de vedere rasial – așa cum îi considera el pe toți cu excepția lui Jude și a lui Willem și, în particular, pe alte persoane de culoare.

Ajuns în locuința părinților de pe Seventy-first Street (mai aproape de Park), Malcolm răspunse la interogatoriul parental de fiecare seară, strigat de la etaj („Malcolm, tu ești?” „Da!” „Ai mâncat?” „Da!” „Și-ți mai e foame?” „Nu!”), după care urcă în bârlogul său, ca să treacă încă o dată în revistă neajunsurile principale ale vieții lui.

Deși JB nu fusese de față ca să audă discuția cu șoferul de taxi, sentimentul pe care aceasta i-l stârnise, de vinovăție și ură de sine, mută rapid subiectul rasei în fruntea

listei de astăzi. Rasa fusese întotdeauna o provocare pentru Malcolm, dar în anul al doilea de școală găsisese ceea ce el considerase a fi o eschivă strălucită: nu era negru; era post-negru. (Postmodernismul intrase în sfera conștiinței sale mult mai târziu decât la ceilalți, fiindcă se străduise să evite cursurile de literatură, dintr-un soi de revoltă împotriva mamei lui.) Din păcate, nu convinsese pe nimeni cu explicația respectivă, și în niciun caz pe JB, pe care începuse să-l considere nu atât negru, cât /w-negru, ca și cum culoarea neagră a pielii, la fel ca nirvana, ar fi fost o stare idealizată către care JB năzuia continuu.

Și, oricum, JB găsisese o altă cale de a-i lua fața, pentru că, în vreme ce Malcolm își descoperea identitatea postmodernă, el făcea cunoștință cu arta de tip performance (cursul pe care îl urma, „Identitatea ca artă: Transformările performative și corpul uman contemporan”, era frecventat îndeosebi de un anumit tip de lesbiene mustăcioase care pe Malcolm îl îngrozeau, dar care, din cine știe ce motiv, erau atrase de JB). Atât de impresionat fusese de lucrările lui Lee Lozano¹, încât pentru proiectul semestrial hotărâse să-i aducă un omagiu intitulat *Decide să-i boicotezi pe albi (după Lee Lozano)*, în care încetase să le mai vorbească albilor. Într-o sâmbătă le explicase celorlalți trei planul lui, pe un ton oarecum de scuză, dar foarte mândru: că de la miezul nopții nu va mai vorbi deloc cu Willem, iar cu Malcolm își va reduce conversațiile la jumătate. Fiindcă rasa lui Jude era incertă, cu el va continua să vorbească, dar o va face doar în ghicitori sau koane¹⁴ zen, ca o recunoaștere a imposibilității de a-i identifica originile etnice.

După privirea pe care o schimbaseră Jude și Willem între ei, fugară și fără zâmbet, dar – așa cum remarcase Malcolm iritat – plină de semnificații (întotdeauna bănuise că cei doi întrețineau o prietenie extracurriculară din care el era exclus), era limpede că ideea îi amuzase și că erau pregătiți să-i facă lui JB pe plac. În ceea ce-l privea pe el, considera că ar trebui să fie recunoscător pentru o perioadă de pauză în relația cu JB, dar nu era, și nici de amuzat nu se amuza; era chiar enervat, atât de lejeritatea cu care JB trata subiectul rasei, cât și de faptul că se folosea de proiectul ăsta prostesc (pentru care probabil că urma să primească notă maximă) ca să comenteze asupra identității lui Malcolm, care în niciun caz nu-l privea pe el.

Traiul cu JB în condițiile proiectului (și, de fapt, când «w-și duseseră ei existența în conformitate cu toanele și capriciile lui JB?) semăna destul de bine cu traiul cu JB în circumstanțe normale. Minimizarea conversațiilor cu Malcolm nu însemnase și reducerea frecvenței cu care îi cerea să-i cumpere câte ceva de la magazin ori să-i ia rufe de la spălătorie dacă tot se ducea acolo sau cu care îl ruga să-i împrumute exemplarul lui din *Don Quijote* pentru cursul de spaniolă, fiindcă pe al lui îl uitase în toaleta bărbaților de la bibliotecă. Iar faptul că nu vorbea cu Willem nu exclusese o amplă comunicare nonverbală, inclusiv o sumedenie de mesaje și notițe pe care le scria la repezeală („La cinema Rex e *Nașul*, vii?”) și i le întindea lucruri pe care, Malcolm era sigur de asta, nu-l avusese în plan. Iar dialogurile absconse à la Ionesco cu Jude dispăreau instantaneu când avea nevoie ca Jude să-i facă temele la matematică, moment în care Ionesco se transforma în Mussolini, mai ales după ce își dădea seama că are încă un set de probleme de care nici măcar nu se apucase,

fiindcă avusese de lucru în toaleta bărbaților de la bibliotecă, iar cursul începea peste numai patruzeci și trei de minute. („Dar pentru tine e suficient, Jude, nu-i așa?”)

Sigur că, JB fiind JB, iar colegii lor o pradă ușoară pentru tot ce era superficial și tipător, micul lui experiment ajunsese subiect în ziarul universității și apoi într-o nouă revistă literară destinată negrilor, *There Is Contrition*, și, pentru o perioadă scurtă și enervantă, devenise subiectul predilect de discuție al campusului. Atenția aceasta învigorase entuziasmul deja în scădere pentru proiect al lui JB – îl începuse abia de opt zile, iar Malcolm îl vedea cum uneori îi crapă buza să-i vorbească lui Willem –, astfel că reușise să reziste încă două zile înainte de a încheia în stil mare, declarând experimentul un succes care îi demonstrase ideea.

— Ce idee? întrebuse Malcolm. Că poți fi la fel de sâcâitor pentru albi (ară să deschizi gura ca atunci când vorbești cu ei?

— Du-te dracu’, Mal! exclamase JB, dar pe un ton alene, prea triumfător pentru a intra în discuție cu el. Tu oricum n-ai înțelege.

Și plecase să-și întâlnească iubitul, un alb cu fața ca de lăcustă, care privea întotdeauna spre JB cu o expresie de venerație ferventă care pe Malcolm îl îngrețoșa.

Pe atunci, Malcolm era convins că disconfortul rasial pe care-l simțea era ceva trecător, o senzație pur contextuală încercată de toată lumea în anii colegiului, ce se evaporă odată cu trecerea timpului. El nu avusese niciodată vreo anxietate sau vreo mândrie pentru că era negru – doar poate într-un mod foarte vag: știa că ar trebui să se simtă într-un anume fel față de anumite lucruri din viață (șoferii de taxi, spre exemplu), dar era doar o cunoaștere la nivel teoretic, nu avea experiența ei practică. Și totuși, culoarea pielii și tot ce implica ea fusese întotdeauna o parte esențială a istoriei familiei lui, o istorie spusă și răspusă până ce căpătase patină: cum tatăl lui fusese al treilea director negru la compania de investiții unde lucra, al treilea negru din consiliul de administrație al liceului de elită pentru băieți (foarte albi) la care învățase și Malcolm și al doilea director financiar negru la o importantă bancă comercială. (Se născuse prea târziu pentru a fi *primul* orice negru, dar în zona în care activa el – la sud de Ninety-sixth Street și la nord de Fifty-seventh; la est de Fifth și la vest de Lexington – era încă o prezență la fel de rară ca șoimul cu coadă roșie care își făcea câteodată cuib în crenelurile clădirii de vizavi de a lor, pe Park Avenue.) Când Malcolm crescuse, faptul că tatăl lui (și, se presupunea, el însuși) era negru fusese împins în plan secund de alte chestiuni mai importante, care contau mai mult în felia lor de New York decât rasa: celebritatea soției lui pe scena literară din Manhattan, de pildă, și, mai semnificativ, averea lui. New York-ul în care trăiau Malcolm și familia lui nu era împărțit în regiuni rasiale, ci mai degrabă în zone de venit impozabil, iar Malcolm crescuse ferit de toate lucrurile de care îl puteau proteja banii, inclusiv de bigotism – sau cel puțin așa părea acum, privind în urmă. De fapt, abia în colegiu ajunsese să ia cu adevărat cunoștință de diferitele modalități în care calitatea de negru fusese trăită de alții și, poate mai de mirare, de modul cum banii familiei lui îl separaseră de restul țării (deși asta însemna să-i consideri pe

colegii lui reprezentativi pentru restul țării, ceea ce, desigur, nu erau). Chiar și azi, la aproape zece ani de când îl cunoștea, încă îi era greu să înțeleagă genul de sărăcie în care crescuse Jude – uluiala neîncrezătoare pe care o simțise când înțelesese că rucsacul cu care Jude venise la colegiu conținea, literalmente, tot ce avea el pe lume fusese atât de intensă, încât i se păruse aproape fizică, atât de profundă, încât îi povestise despre ea tatălui său, deși nu avea obiceiul să-i dea dovezi ale propriei naivități, de teamă că își va atrage un perdaf exact pe această temă. Însă chiar și tatăl lui, care fusese sărac în copilăria petrecută în Queens – deși avea doi părinți care munceau și un rând nou de haine în fiecare an – fusese șocat, simțise Malcolm, deși încercase să-și disimuleze șocul spunând o poveste despre lipsurile în care își trăise el copilăria (ceva despre un brad de Crăciun cumpărat abia în a doua zi de Crăciun), de parcă lipsa privilegiilor ar fi fost o competiție pe care era hotărât s-o câștige, chiar și în fața victoriei incontestabile a altuia.

Rasa părea însă o caracteristică din ce în ce mai puțin definitorie la șase ani după colegiu, iar cei care încă o socoteau esențială pentru identitatea lor erau considerați oarecum infantili și pe undeva jalnici, ca și când ar fi nutrit încă o copilărească fascinație față de Amnesty International sau de cântatul la tubă: o preocupare vetustă și stânjenitoare față de ceva ce-și atingea apoteoza în dosarele de înscriere la colegiu. La vârsta lui, singurele aspecte cu adevărat importante ale identității personale erau potența sexuală, realizările profesionale și banii. Iar Malcolm nu excela în niciunul dintre ele.

Banii îi lăsase deoparte. Într-o zi avea să moștenească o sumă uriașă. Nu știa cât de uriașă; niciodată nu simțise nevoia să întrebe, și nimeni nu simțise vreodată nevoia să-i spună, ceea ce arăta că era într-adevăr uriașă. Nu uriașă ca a lui Ezra, firește, dar... ei bine, poate chiar *era* uriașă ca a lui Ezra. Părinții lui trăiau mult mai modest decât ar fi putut s-o facă, grație aversiunii cvasiboeme a mamei lui față de etalarea flagrantă a bogăției, așa că el nu știuse niciodată dacă locuiau între Lexington și Park fiindcă nu-și permiteau să locuiască între Madison și Fifth Avenue, ori pentru că mamei lui i s-ar fi părut prea ostentativ să locuiască între Madison și Fifth. Sigur că i-ar fi plăcut să câștige și el banii lui, sigur. Dar nu era unul dintre puștii aceia bogați care numai la asta se gândeau. Va încerca să-și câștige existența singur, dar nu depindea întru totul de el.

Sexul și împlinirea sexuală erau, pe de altă parte, lucruri pentru care chiar *trebuia* să-și asume responsabilitatea. Nu putea da vina pentru viața lui sexuală inexistentă pe faptul că-și alesese o profesie slab plătită sau că părinții nu-l motivaseră în mod corespunzător (sau putea? În copilărie fusese martor la reprizele îndelungate de pipăit reciproc ale părinților, deseori consumate în fața lui și a Florei, iar acum se întreba dacă nu cumva competența lor afișată în domeniu îi atenuase lui spiritul competitiv). Ultima lui relație adevărată se încheiase cu peste trei ani în urmă și fusese cu o femeie pe nume Imogene, care îl părăsise ca să devină lesbiană. Nici acum nu-i era clar dacă fusese atras fizic de ea sau fusese pur și simplu mulțumit să aibă pe cineva care să ia în locul lui decizii pe care el le urma bucuros. Se întâlnise recent cu Imogene (și ea arhitect, dar la o organizație nonprofit care construia

locuințe experimentale pentru cei cu venituri reduse – exact genul de slujbă pe care Malcolm simțea că ar trebui să și-o dorească, chiar dacă de fapt n-o dorea) și-i spusese – în glumă! – că avea impresia că el o determinase să devină lesbiană. Ea însă se zburlise la el și replicase că fusese *întotdeauna* lesbiană și că trăise cu Malcolm fiindcă el păruse atât de confuz din punct de vedere sexual, încât ea crezuse că l-ar putea educa în domeniu.

Dar după Imogene nu mai avusese pe nimeni. Ah, ce era în neregulă cu el? Sex și sexualitate – și astea erau lucruri pe care ar fi trebuit să le lămurească în colegiu, ultima redută unde o asemenea incertitudine nu era doar tolerată, ci chiar încurajată. Puțin după ce împlinise douăzeci de ani încercase să se îndrăgostească și să se dezîndrăgostească de diverse persoane – prietene ale Florei, colege, una dintre clientele mamei lui, o scriitoare debutantă care scrisese un *roman a clef* despre un pompier cu sexualitate confuză – și tot nu-și dăduse seama de cine ar putea fi atras. Deseori se gândea că homosexualitatea (deși nu suporta să se gândească la asta; cumva, la fel ca rasa, homosexualitatea părea să aparțină perioadei colegiului – o identitate pe care ți-o asumi o vreme înainte de a te maturiza și a trece la lucruri mai practice și mai serioase) era atrăgătoare în primul rând grație accesoriilor sale – setului de opinii și cauze de ordin politic asociate și abordării sale estetice. Îi lipseau, după toate aparențele, sentimentul că e victimă, senzația că fusese lezat și furia continuă necesare pentru a fi cu adevărat negru, dar era sigur că avea interesele cerute de la un homosexual.

Se închipuia deja pe jumătate îndrăgostit de Willem și, în anumite momente, de Jude deopotrivă, iar uneori la muncă se pomenea zgâindu-se la Eduard. Câteodată îl observa și pe Dominick Cheung zgâindu-se la Eduard, și atunci se oprea, fiindcă ultima persoană cu care ar fi vrut să se identifice era tristul Dominick de patruzeci și cinci de ani holbându-se pofcios la un coleg într-o firmă pe care n-avea s-o moștenească nicicând. Cu câteva weekenduri în urmă se dusese la Willem și Jude, aparent ca să facă niște măsurători pentru a le proiecta un raft de cărți, și Willem se înclinase la un moment dat în fața lui ca să ia ruleta de măsurat de pe canapea, și deodată apropierea de el i se păruse lui Malcolm insuportabilă, așa că inventase o scuză, cum că trebuie să se ducă la birou, și plecase pe neașteptate, lăsându-l pe Willem să strige după el.

Chiar se dusese la birou, ignorând mesajele pe telefon ale lui Willem, și stătuse în fața computerului, uitându-se la fișierul deschis fără să-l vadă și întrebându-se încă o dată de ce se angajase la Ratstar. Cel mai rău se părea faptul că răspunsul era atât de clar, încât nici nu mai avea nevoie să se întrebe: se angajase acolo ca să-i impresioneze pe părinții lui. În ultimul an de studenție la arhitectură, avusese de ales: să lucreze împreună cu doi colegi, Jason Kim și Sonal Marș, care își înființau propria firmă cu bani de la bunicii lui Sonal, sau să se angajeze la Ratstar.

— Cred că glumești, îi spusese Jason când Malcolm îl anunțase ce hotărâse. Ți dai seama ce viață vei avea ca angajat la o asemenea firmă, nu?

— E o firmă grozavă, replicase el ferm, pe un ton care amintea de al mamei lui, iar Jason își dăduse ochii peste cap. E un nume pe care e bine să-l ai în CV, adăugase

apoi.

Însă, chiar în clipa în care rostise cuvintele, știuse (și, mai rău, se temea că Jason știuse și el) ce voise să spună cu adevărat: era un nume grozav cu care părinții lui să se mândrească pe la petreceri. Și, într-adevăr, părinților le plăcea să-l pronunțe.

— Am doi copii, îl auzise o dată pe tatăl său spunându-i cuiva la un dineu în onoarea uneia dintre clientele soției lui. Fiica e redactor la FSG, iar fiul lucrează pentru Ratstar Architects.

Femeia scosese un murmur aprobator, iar Malcolm, care căuta o modalitate de a-i spune tatălui său că voia să demisioneze, simțise ceva ofilindu-se în el. În asemenea momente își invidia prietenii exact pentru aceleași lucruri pentru care odinioară îi compătimitise: faptul că nimeni nu avea așteptări de la ei, că aveau familii absolut banale (sau nu aveau deloc) și că își ordonau viața doar după propriile ambiții.

Iar acum? Acum Jason și Sonal aveau două proiecte despre care se scrisese în *New York* și unul care fusese prezentat în *The New York Times*, în vreme ce el făcea același gen de activitate pe care o făcuse și în primul an de facultate, lucrând pentru doi tipi pompoși, la o firmă pe care o numiseră pompos după o poezie pompoasă de Anne Sexton¹⁵, și fiind plătit pentru asta cu mai nimic.

La facultatea de arhitectură se dusese din cel mai jalnic motiv posibil: fiindcă îi plăceau clădirile. Fusese o pasiune respectabilă, iar în copilărie părinții îl trataseră cu tururi ale caselor și monumentelor pe oriunde călătoriseră. Chiar și când era mic îi plăcea să deseneze clădiri imaginare și să construiască structuri din mintea lui: erau o alinare și un fel de loc de păstrare – tot ce nu putea transpune în cuvinte, tot ce nu putea decide părea să-și găsească rezolvarea într-o clădire.

Și, într-un fel esențial, de asta îi era cel mai rușine: nu de proasta cunoaștere a sexualității de care dădea dovadă, nu de înclinațiile rasiale trădătoare, nu de incapacitatea lui de a se separa de părinți sau de a-și câștiga proprii bani ori de a se purta ca o ființă independentă. Ci de faptul că, atunci când stătea seara, la firmă, împreună cu colegii săi, cufundați cu toții în propriile și ambițioasele lor construcții de vis, schițându-și și proiectându-și cu toții clădirile improbabile, el nu făcea nimic. Își pierduse capacitatea de a-și imagina ceva. Și astfel, în fiecare seară, în timp ce ceilalți creau, el copia: desena clădiri pe care le văzuse în călătorii, clădiri pe care alți oameni le visaseră și construiseră, clădiri în care locuise și el sau prin care trecuse. Făcea întruna ceea ce fusese deja făcut, fără a catadicsi măcar să îmbunătățească, doar imitând. Avea douăzeci și opt de ani; imaginația îl părăsise; era doar un copist.

Și asta îl speria. JB avea proiectele lui. Jude avea munca lui, Willem la fel. Dar el – dacă nu avea să mai creeze nimic, niciodată? îi era dor de anii în care era suficient să fie prezent în camera lui, cu mâna deasupra unei coli de hârtie milimetrică, cu mult înaintea anilor de decizii și identități, când părinții luau hotărâri pentru el și când singurul lucru asupra căruia trebuia să se concentreze era acuratețea unei linii și muchia perfectă a riglei.

JB fusese cel care hotărâse ca Willem și Jude să organizeze petrecerea de Anul Nou în apartamentul lor. Decizia fusese luată de Crăciun – împărțit în trei părți: Ajunul îl petrecuseră acasă la mama lui JB în Fort Greene, iar masa din ziua de

Crăciun (un eveniment oficial, cu ținută obligatorie) fusese întinsă acasă la Malcolm, precedată fiind de un prânz relaxat în casa mătușilor lui JB. întotdeauna respectaseră acest ritual – cu patru ani în urmă adăugaseră și petrecerea de Ziua Recunoștinței în casa prietenilor lui Jude, Julia și Harold, la Cambridge –, dar pentru Revelion nu aveau niciodată nimic prestabilit. Anul trecut, primul, după terminarea facultăților, când se aflaseră toți patru în același oraș în același timp, își petrecuseră Revelionul separat și deplorabil – JB ajunsese la o petrecere amărâtă la Ezra, Malcolm la dineul unor prieteni ai părinților lui, Willem fusese prins de Findlay într-o tură de sărbătoare la Ortolan, iar Jude căzuse la pat cu gripă pe Lipsenard Street – și de aceea hotărâseră să-și facă planuri dinainte pentru anul următor. Dar nu-și făcuseră, apoi venise decembrie, și ei tot nu stabiliseră nimic.

Așa că Willem și Jude nu se supăraseră când JB decisese pentru ei – nu în cazul ăsta. Socotiseră că puteau primi douăzeci și cinci de persoane confortabil sau patruzeci deloc confortabil.

— Atunci, patruzeci să fie! declarase JB imediat, așa cum se și așteptaseră s-o facă, însă mai târziu, în apartamentul lor, Willem și Jude încropiseră o listă cu numai douăzeci, doar prietenii lor și ai lui Malcolm, știind că JB va invita mai multe persoane decât i s-ar fi convenit, chemând prieteni și prieteni ai prietenilor, indivizi care nici măcar nu-i erau prieteni și colegi, barmani și vânzători, până ce locuința avea să devină atât de ticsită de trupuri, încât puteau deschide toate ferestrele către aerul nopții, și filmul și căldura acumulate inevitabil tot nu s-ar fi disipat. Nu complicați lucrurile! mai spusese JB, dar Willem și Malcolm știuseră că avertismentul îi fusese adresat doar lui Jude, care avea tendința de a se preocupa mai mult decât era necesar, de a sta nopțile să pregătească tăvi după tăvi de bușeuri, când toată lumea s-ar fi mulțumit cu pizza, și de a face curățenie generală, de parcă i-ar fi păsat cuiva că podelele trosneau de mizerie și că în chiuvetă se vedeau pete de săpun uscat și urme de la prânzurile din zilele precedente.

Seara dinaintea petrecerii fu anormal de caldă, suficient de caldă pentru ca Willem să străbată pe jos cei trei kilometri de la Ortolan până acasă, la apartamentul atât de îmbâcsit de mirosurile de brânză, aluat și fenicul, încât avu senzația că nici măcar nu plecase de la muncă. Rămase o vreme în bucătărie, ridicând boțurile de aluat de pe grătarul unde le pusese la răcit, ca să nu se lipească, uitându-se ia teancul de recipiente din plastic cu biscuiți și fursecuri cu ghimbir și încercând o ușoară tristețe – aceeași pe care o simțea când observa că Jude făcuse până la urmă curat – fiindcă știa că vor fi devorate pe negândite, înghițite întregi cu bere, și că ei vor începe anul cel nou găsind peste tot firimituri din acele pateuri superbe, călcate în picioare și lipite de gresie. În dormitor, Jude dormea deja, fereastra era întredeschisă, iar aerul greu îl ducea pe Willem cu gândul la primăvară, la pomii doldora de flori, la un stol de păsări negre, cu aripile lucioase ca date cu ulei, planând neauzite pe cerul de culoarea mării.

Când se trezi însă, vremea se schimbase iar, și avu nevoie de câteva clipe ca să-și dea seama că tremura și că sunetele din visul său fuseseră ale vântului, că era scuturat ca săse trezească și că numele lui era strigat repetat nu de păsări, ci de un

glas omenesc:

— Willem, Willem!

Se răsuci și se propti în coate, însă reuși să-l perceapă pe Jude doar pe segmente: fața mai întâi și apoi faptul că își ținea brațul stâng în dreptul pieptului cu mâna cealaltă și că îl învelise în ceva – în prosopul lui, își dădu el seama –, ceva atât de alb, încât în penumbră părea o sursă de lumină, așa că rămase uitându-se, ca hipnotizat.

— Willem, îmi pare rău, spuse Jude pe un ton atât de calm încât pentru câteva secunde celălalt crezu că visează, așa că renunță să mai asculte, iar Jude fu nevoit să repete: S-a întâmplat un accident, Willem. Îmi pare rău. Trebuie să mă duci la Andy.

În sfârșit, Willem se trezi.

— Ce fel de accident?

— M-am tăiat. A fost un accident, răspunse Jude, apoi reluă după o pauză: Mă duci?

— Da, sigur.

Dar încă era confuz, încă adormit, și se îmbracă fără să înțeleagă mare lucru și se duse în hol după Jude, care îl aștepta, și merse alături de el spre Canal Street, unde coti spre metrou, și atunci Jude îl trase înapoi.

— Cred că avem nevoie de un taxi.

În mașină, după ce Jude îi dădu șoferului adresa cu aceeași voce sugrumată, Willem reuși în sfârșit să redevină conștient și văzu că Jude ținea încă prosopul cu mâna.

— De ce ți-ai luat prosopul? întrebă el.

— Ți-am spus, m-am tăiat.

— Dar... e grav?

Jude ridică din umeri, iar Willem remarcă abia în clipa aceea că buzele lui căpătaseră o culoare stranie, o nonculoare, deși poate că de vină erau luminile străzii, care pâlpâiau și lunecau pe fața lui, pătând-o cu galben și ocru și cu un alb lipicios, de larvă, în timp ce taxiul se îndrepta spre nord. Jude își rezemă fruntea de geam și închise ochii, și atunci Willem simți un început de greață, de frică, deși n-ar fi putut spune de ce, doar că se afla într-un taxi care se îndrepta spre centru și că ceva se întâmplase, iar el nu știa ce, știa doar că era ceva rău, că nu pricepea ceva important și vital și că aura caldă și umedă a ultimelor ore se evaporase, iar lumea revenise la duritatea ei înghețată, la cruzimea ei brută de sfârșit de an.

Cabinetul lui Andy era la colțul dintre Seventy-eighth și Park, aproape de casa părinților lui Malcolm, și abia când intrară, ajungând la o lumină reală, văzu Willem că desenul întunecat de pe cămașa lui Jude era sânge și că prosopul era îmbibat în sânge, aproape vopsit, cu buclele mici de bumbac încâlcite și turtite ca blana udă.

— Îmi pare rău, spuse Jude către Andy, care le deschisese ușa, și, când Andy desfăcu prosopul, Willem nu văzu decât ceva ce semăna cu un cocoloș de sânge, de parcă brațul lui Jude ar fi căpătat gură și vomita sânge, scuipându-l cu o asemenea aviditate încât făcuse o spumă de bule mici care pocneau și se spărgeau ca și când ar fi sărit în sus de entuziasm.

— Dumnezeule mare, Jude! exclamă Andy, conducându-l spre sala de examinare,

în timp ce Willem se așeza pe un scaun să aștepte.

„O, Doamne!” repeta în sinea lui, „o, Doamne!”, dar era ca și când mintea i-ar fi fost un ac de pick-up poticnit într-un șanțuleț, și nu putea gândi nimic altceva în afara acestor două cuvinte. Lumina era prea vie în sala de așteptare, și el încercă să se relaxeze, dar nu putea din cauza cuvintelor care își urmau ritmul ca bătăile unei inimi, bubuindu-i în corp aidoma unui al doilea puls: „O, Doamne! O, Doamne! O, Doamne!”

Abia după o oră se auzi strigat. Andy era cu opt ani mai mare decât el și se cunoșteau din anul al doilea, când Jude avusese o criză atât de intensă, încât ceilalți trei hotărâseră într-un târziu să-l ducă la spitalul universitar, unde Andy era rezidentul de gardă. Fusese singurul medic la care Jude acceptase să mai meargă o dată, iar acum, deși era chirurg specializat în ortopedie, încă îl trata pentru orice problemă de sănătate, de la spate și picioare la răceli și gripă. Toți patru îl plăceau pe Andy și aveau încredere în el.

— Poți să-l duci acasă, îi spuse el lui Willem, furios.

Cu o smucitură, își scoase mănușile mânjite de sânge și împinse taburetul în spate. Pe podea zăcea o dâră lungă de roșu întins, ca și când cineva ar fi încercat să curețe ceva vărsat și, exasperat, renunțase. Urme roșii, întărite, erau și pe pereți și pe tricoul lui Andy. Jude ședea pe masă, cu un aer prăbușit și mizerabil, ținând în mână o sticlă cu suc de portocale. Părul îi era lipit smolțtri, iar cămașa îi părea scorțoasă și lucioasă, de parcă ar fi fost nu din pânză, ci din metal.

— Jude, du-te în sala de așteptare! îi ceru Andy, iar el se execută, supus.

În urma lui, Andy închise ușa și se întoarse spre Willem.

— Ți s-a părut că are tendințe suicidare?

— Ce? Nu, răspunse el, încremenind. Asta a încercat să facă?

Andy oftă.

— El zice că nu. Dar... nu știu. Nu. Nu știu; n-aș putea spune. Apropiindu-se de chiuvetă, începu să-și spele mâinile cu gesturi violente și adăugă: Pe de altă parte, dacă s-ar fi dus la Urgență – ceea ce ar fi trebuit dracului să faceți, să știi –, cel mai probabil că ar fi fost internat. Și cred că de asta nu s-a dus acolo, continuă el, vorbind ca pentru sine. Își turnă un mic lac de săpun lichid în palmă și se spală încă o dată. Știi că obișnuiește să se taie pe brațe, nu?

O vreme, Willem nu reuși să rostească nimic.

— Nu, spuse în cele din urmă.

Andy se răsuci și se uită la el fix, ștergându-și fără grabă fiecare deget.

— Nu ți s-a părut deprimat? Mănâncă în mod regulat, doarme? Pare apatic, altfel decât de obicei?

— Părea bine, răspunse Willem, deși adevărul era că nu știa: oare Jude *mânca?* *Dorme?* Ar fi trebuit oare să observe? Să fie mai atent? Adică, reluă el, părea la fel ca întotdeauna.

— Atunci... spuse Andy și păru dezumflat pentru o clipă; ședea amândoi în tăcere, față în față, fără a se privi însă. O să-l cred pe cuvânt de data asta. L-am văzut cu numai o săptămână în urmă și, sunt de acord, nimic nu părea ieșit din comun.

Dar, dacă începe să se comporte în mod ciudat – vorbesc serios, Willem –, să mă suni imediat!

— Promit.

Willem îl văzuse pe Andy de câteva ori în decursul anilor și întotdeauna îi simțise frustrarea, care adesea părea îndreptată către mai multe persoane concomitent: către el însuși, către Jude și mai ales către prietenii lui Jude care – părea el să sugereze mereu, fără a o spune vreodată cu glas tare – nu aveau deloc grijă de el. Îi plăcea asta la Andy, sentimentul lui de revoltă cu privire la Jude, cu toate că se temea de dezaprobarea lui și o considera oarecum nedreaptă.

Și apoi, așa cum se întâmpla de fiecare dată când înceta să-i mai certe, vocea lui Andy se schimbă, devenind aproape blândă.

— Știu că așa vei face, spuse el. E târziu. Du-te acasă! Ai grijă să-i dai ceva să mănânce când se trezește! Un An Nou fericit!

Făcură drumul până acasă în tăcere. Șoferul aruncă o singură privire, lungă, spre Jude, și-i anunță:

— Trebuie să-mi plătiți douăzeci de dolari în plus.

— Bine, acceptă Willem.

Cerul aproape că se luminase, însă el știa că nu va putea să adoarmă, în taxi, Jude se întoarse cu spatele la el, privind pe fereastră, iar odată ajunși la apartament, trecu pragul și se duse încet spre baie, unde Willem știa că avea să încerce să curețe mizeria.

— Las-o! îi spuse el. Du-te și te culcă!

Iar Jude, supus de data asta, schimbă direcția și intră în dormitor, adormind aproape imediat.

Willem se așeză pe patul său și-l privi. Dintr-odată deveni conștient de fiece mușchi, os și încheietură din propriul trup, ceea ce-l făcu să se simtă foarte, foarte bătrân, și timp de câteva minute stăm nemișcat, uitându-se în gol.

— Jude! îl strigă, și încă o dată, mai insistent, și, cum el nu răspundea, se apropie, îl împinse ușor, întorcându-l pe spate și, după o clipă de ezitare, îi ridică mâneca dreaptă a cămășii.

Sub mâna lui, pânda se îndoi și se cută rigid, de parcă ar fi fost din carton, și, cu toate că reuși s-o ridice doar până la încheietura cotului, fix suficient ca să vadă trei șiruri de cicatrici albe, drepte, fiecare lată de vreo doi centimetri și ușor ridicată față de pielea din jur. Își vârî un deget sub mânecă și simți urmele continuând în sus pe braț, dar se opri când ajunse la biceps, refuzând să exploreze mai departe, și își retrase mâna. Nu putea examina și brațul stâng – Andy îi tăiasse mâneca, iar întreg antebrațul și mâna erau înfășurate în pansament alb –, dar știa că ar fi găsit același lucru și pe el.

Mințise când îi spusese lui Andy că nu știa că Jude se taie. Sau, mai degrabă, nu știa cu certitudine, însă asta era doar un detaliu tehnic; de fapt știa, și încă de mult timp. În vara de după moartea lui Hemming, când erau la casa de vacanță a părinților lui Malcolm, într-o după-amiază, el și Malcolm se îmbătaseră și, în vreme ce stăteau și se uitau la JB și Jude care se întorseseră din plimbarea printre dune și

acum aruncau cu nisip unul în celălalt, Malcolm îl întrebă:

— Ai observat că Jude poartă întotdeauna cămăși cu mânecă lungă?

Drept răspuns, el mârâi ceva. Observase, firește – ar fi fost greu să nu observe, mai ales în zilele foarte calde –, dar nu voise niciodată să se întrebe de ce. S-ar fi zis că prietenia lui cu Jude consta, în mare parte, în a-și interzice să pună întrebări pe care știa că ar trebui de fapt să le pună, fiindcă îi era teamă să afle răspunsurile.

Urmă o tăcere, timp în care se uitară amândoi cum JB, și el beat, cade cu fundul în nisip și cum Jude se apropie de el și începe să-l îngroape.

— Flora avea o prietenă care purta întotdeauna mânecă lungă, continuă Malcolm. Maryam o chema. Obișnuia să-și facă tăieturi pe brațe.

Willem lăsa tăcerea să se întindă între ei până când își imaginează că o aude prinzând viață. Și în căminul lor fusese o fată care se tăia. Le fusese colegă în anul întâi, dar – își dăduse el seama atunci – n-o mai văzuse deloc în anul care trecuse.

— De ce? îl întrebă pe Malcolm.

Pe nisip, Jude îl îngropase până la talie pe JB, care îngâna un cântec lălăit, fără melodie.

— Nu știu, răspunse Malcolm. Avea o sumedenie de probleme.

Willem așteptă, dar, după toate aparențele, celălalt nu mai avea nimic de adăugat.

— Și ce s-a întâmplat cu ea?

— Habar n-am. Au pierdut legătura când Flora a intrat la colegiu, și n-a mai vorbit niciodată despre ea.

Tăcură iar. Willem știa că, la un moment dat, ei trei decisese tacit că el va fi în general responsabil de Jude, iar acesta, își dădea el seama, era felul lui Malcolm de a-i aduce la cunoștință o dificultate care necesita o soluție, deși care era mai exact problema – sau care ar fi fost rezolvarea – Willem nu știa sigur și putea să pună pariu că nici Malcolm nu avea habar.

În următoarele zile îl evită pe Jude, fiindcă știa că, dacă ar fi rămas singur cu el, nu s-ar fi putut împiedica să înceapă o discuție și nu era sigur că vrea să discute și nici despre ce anume. Nici nu-i era greu să-l evite: ziua erau împreună toți patru, iar seara se retrăgea fiecare în camera lui. Dar, într-o după-amiază târziu, Malcolm și JB plecaseră împreună să ia homari, iar el și Jude rămăseseră singuri în bucătărie, să taie roșiile și să spele salata. Fusese o zi lungă, însoțită și calmă, iar Jude era într-una dintre dispozițiile lui plăcute, aproape lipsit de griji, și, chiar în clipa când întrebă, Willem resimți o melancolie premonitoare, fiindcă strica un moment desăvârșit, în care totul – cerul vârstat cu roz de deasupra și felul cum cuțitul spinteca atât de lin legumele dedesubt – colaborase pentru a funcționa armonios, numai pentru ca el să vină să distrugă această armonie.

— Nu vrei să-ți împrumut unul dintre tricourile mele?

Jude răspunse abia după ce terminase de curățat de semințe roșia din mână, când întoarse spre Willem o privire goală, fixă:

— Nu.

— Nu ți-e cald?

Jude îi zâmbi slab, ca o atenționare.

— Imediat se răcorește.

Și așa era. Când ultima urmă de soare dispărea, afară se făcea răcoare, iar Willem avea să se ducă el însuși să-și ia un pulover.

— Dar... – și auzi dinainte cât de absurd avea să sune, cum disputa îi scăpase de sub control, ca o pisică, imediat ce o inițiasse – ... o să-ți murdărești mânecile de la homar.

Jude scoase un sunet, un soi de chițăit caraghios, prea sonor și prea lătrat ca să fi fost râs, și se întoarse la tocătorul lui de lemn.

— Cred că mă descurc.

Și, cu toate că vorbise pe un ton calm, Willem văzu cât de strâns ținea mânerul cuțitului, aproape sugrumându-l, astfel că încheieturile degetelor îi deveniseră de un galben untos.

Avură noroc, amândoi, că Malcolm și JB se întoarseră înainte să poată continua ei discuția, dar nu înainte ca Willem să-l audă pe Jude începând să întrebe: „De ce mă...?”, și, cu toate că nu-și sfârși propoziția (și, de fapt, nu-i adresă niciun cuvânt lui Willem cât ținu cina, timp în care își păstră mânecile perfect trase în jos), Willem știu că voise să spună nu: „De ce mă întrebi asta?”, ci: „De ce mă întrebi *tu* asta?”, fiindcă Willem avusese întotdeauna grijă să nu arate un interes prea mare față de turnul cu multe încăperi secrete în care se închisese Jude.

Dacă ar fi fost altcineva, își spuse el, n-ar fi ezitat. Ar fi cerut răspunsuri, ar fi chemat prieteni comuni, s-ar fi așezat lângă el, ar fi strigat, s-ar fi rugat și ar fi amenințat până ce ar fi obținut o mărturisire. Dar asta era înțelegerea tacită când erai prieten cu Jude: el o știa, Andy o știa, toți o știau, închideai ochii la lucruri la care instinctul îți spunea să nu-i închizi, treceai cu pas grăbit pe lângă suspiciuni. Înțelegeai că îți dovedești prietenia păstrând distanța, acceptând ceea ce ți se spunea, întorcându-te și plecând când ușa ți se închidea în față, în loc să încerci s-o deschizi din nou. Discuțiile înfierbântate pe care le avuseseră în patru despre alții – despre Henry Young Negrul, când bănuiau că fata cu care se întâlnea îl înșală și încercau să decidă cum anume să-i spună; despre Ezra, când știau că fata cu care se întâlnea îl înșală și încercau să decidă cum anume să-i spună – nu le-ar fi putut avea niciodată despre Jude. El le-ar fi considerat o trădare, și, oricum, n-ar fi ajutat la nimic.

Toată seara se evitară reciproc, dar, înainte să se culce, Willem se trezi că se oprește în fața ușii de la camera lui Jude, cu mâna întinsă gata să ciocănească; apoi își reveni: ce să-i spună? Ce-ar fi vrut să audă? Așa că plecă, își văzu de treabă și, a doua zi, când Jude nu pomeni nimic despre semidiscuția de cu o seară în urmă, nu spuse nici el nimic, și în scurt timp ziua se transformă în noapte, apoi în altă zi, și iar în alta, iar ei se îndepărtară tot mai mult de orice tentativă a lui, oricât de ineficientă, de a-l face pe Jude să răspundă la o întrebare pe care el nu se putea hotărî să i-o pună.

Dar era mereu acolo, întrebarea, și în momente neașteptate își croia drum către conștiința lui, așezându-i-se cu obstinație în primul plan al minții, neclintită ca un trol. Cu patru ani în urmă, în facultate, împărțea un apartament cu JB, iar Jude, care

rămăsese la Boston pentru studiile de drept, veni în vizită la ei. Și atunci era pe seară, ușa de la baie încuiată, iar el bătu în ea brusc, îngrozit în mod inexplicabil, și Jude deschise, părând iritat, dar și bizar vinovat (sau așa își imaginase el?), întrebându-l: „Ce e, Willem?”, iar el fu și atunci incapabil să răspundă, dar știu că ceva era în neregulă. În cameră plutea un miros puternic de tanin, izul metalic ruginit de sânge, iar el scormoni chiar în coșul de gunoi și găsi un ambalaj de pansament făcut ghemotoc, dar să fi fost oare de la cină, de când JB se tăiașe încercând să toace un morcov în mână (Willem suspectase că-și exagerase neîndemânarea pentru a evita să se implice în pregătirea mesei) sau să fi fost de la pedepsele pe care și le aplica Jude seara? Dar nici atunci (nici atunci!) nu făcu nimic, iar când trecu pe lângă Jude (care se prefăcea adormit sau chiar dormea?) întins pe canapeaua din camera de zi, nu spuse nimic, și nici a doua zi nu spuse nimic, iar zilele se scurseră una după alta curate ca hârtia goală, și zi după zi Willem nu spuse nimic, nimic, nimic.

Iar acum, asta. Dacă ar fi făcut ceva (ce?) cu trei ani în urmă, cu opt ani în urmă, s-ar mai fi întâmplat oare asta? Și ce anume era *asta*, mai exact?

Acum însă va spune ceva, fiindcă acum avea dovezi. Acum, a-l lăsa pe Jude să se fofileze însemna că, dacă s-ar întâmpla ceva, el ar fi vinovat.

După ce luă această hotărâre, simți cum îl copleșește oboseala, o simți ștergându-i îngrijorarea, anxietatea și frustrarea de cu o seară în urmă. Era ultima zi a anului, și, când se întinse în pat și închise ochii, uimul lucru pe care memoria lui îl mai înregistra fu uimirea că poate adormi atât de repede.

Era aproape ora două a după-amiezii când Willem se trezi într-un sfârșit, și primul lucru pe care și-l aminti fii hotărârea luată dimineață. Dar lucrurile în mod cert se reconfiguraseră pentru a-i descuraja inițiativa: patul lui Jude era strâns, și Jude nu era în el. Baia, când intră în ea, mirosea a clor. Iar la măsuța din hol stătea însuși Jude, decupând cercuri din aluat cu un stoicism care lui Willem i se păru deopotrivă enervant și liniștitor. Dacă va trebui deci să discute cu Jude, va fi nevoit s-o facă fără avantajul dezordinii, al probelor dezastrului.

Se trânti în scaunul din fața lui.

— Ce faci?

Jude nu ridică privirea.

— Vreau să coc alte bușeuri, spuse el calm. Una dintre tranșele pe care le-am făcut ieri n-a ieșit prea bine.

— Nimeni n-o să se sinchisească, Jude, replică el tăios, apoi se grăbi să adauge neputincios: Am putea la fel de bine să le dăm sticksuri cu brânză, și ar fi totuna.

Jude ridică din umeri, iar Willem simți cum iritarea i se transformă în furie. Deci Jude stătea aici după ceea ce fusese – acum putea să recunoască – o noapte îngrozitoare, purtându-se ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, chiar în timp ce mâna lui înfășurată în bandaje zăcea inutilă pe masă. Willem se pregătea să deschidă gura, când Jude puse jos paharul cu care decupa aluatul și-l privi.

— Îmi pare foarte rău, Willem, spuse el atât de încet, încât Willem abia dacă-l auzi, și, văzându-l că se uită la mâna lui, și-o coborî pe genunchi. N-ar fi trebuit... îmi pare rău. Nu fi supărat pe mine!

Mânia lui Willem se disipă.

— Jude, ce-ai vrut să faci?

— Nu ceea ce crezi tu. Pe cuvânt, Willem!

Ani mai târziu, Willem avea să-i povestească lui Malcolm această discuție – contururile ei, dacă nu conținutul literal – ca dovadă a propriei sale incompetențe, a propriului eșec. Cât de mult s-ar fi schimbat lucrurile dacă el ar fi rostit fie și o singură frază? Iar fraza aceea ar fi putut fi: Jude, încerci să te sinucizi?”, sau: Jude, trebuie să-mi spui ce se întâmplă”, ori: Jude, de ce faci una ca asta?” Oricare dintre ele ar fi fost acceptabilă; oricare ar fi dus la o discuție mai amplă, cu efect reparator sau măcar preventiv.

Nu-i așa?

Dar acum, pe moment, Willem se mulțumi să bâiguie:

— Bine.

Rămaseră tăcuți un timp care li se păru îndelungat, ascultând murmurul unui televizor din vecini, și abia mai târziu, privind în urmă, Willem avea să se întrebe dacă Jude se simțise întristat sau ușurat fiindcă fusese crezut atât de ușor.

— Ești supărat pe mine?

— Nu. Willem își drese glasul. Nu era. Sau, cel puțin, „supărat” nu era cuvântul pe care l-ar fi ales el, deși nu știa care anume ar fi fost cel corect. Dar în mod evident trebuie să anulăm petrecerea.

— De ce?

— *De ce?! Glumești, nu?*

— Willem, începu Jude, adoptând ceea ce Willem considera tonul lui contestatar, nu putem anula. Invitații încep să vină peste șapte ore... chiar mai puțin. Și habar n-avem pe cine a invitat JB. Ei o să vină oricum, chiar dacă-i anunțăm pe toți ceilalți. Și pe urmă... – continuă el trăgând aer în piept cu nesaț, de parcă avusese o infecție pulmonară și încerca să demonstreze că se vindecase – ... mă simt cât se poate de bine. Ar fi mai dificil să anulăm decât să facem cum am stabilit.

Ah, cum și de ce asculta el mereu de Jude? Dar ascultă încă o dată, și în scurt timp se făcu ora opt, ferestrele se deschiseră din nou, în bucătărie era iar cald de la aluat – de parcă seara trecută nici nu se întâmplase, de parcă orele acelea fuseseră doar o

iluzie –, iar Malcolm și JB tocmai veniseră. Willem se opri în ușa dormitorului, încheindu-și cămașa, și-l auzi pe Jude spunându-le că se arsesse la braț când copsese bușeurile și că Andy îi aplicase un unguent.

— Ți-am zis eu să nu faci prostiile alea de bușeuri, îl auzi apoi pe JB exclamând vesel.

Lui JB îi plăceau pateurile lui Jude.

Willem se simți copleșit în clipa aceea de o senzație intensă: putea să închidă ușa, să se culce, și, când se va trezi, va fi un an nou, totul va fi șters și luat de la capăt, iar el nu va mai avea în suflet acel disconfort adânc, sfredelitor. Gândul că-i va vedea pe Malcolm și JB, că va interacționa cu ei, va zâmbi și va glumi, i se părea dintr-odată insuportabil.

Dar sigur că-i văzu, iar când JB propuse să urce cu toții pe acoperiș ca el să ia puțin aer curat și să fumeze, îl lăsă pe Malcolm să se plângă, inutil și cu jumătate de glas, că era frig, iar el rămase tăcut și, resemnat, îi urmă pe scara îngustă ce ducea spre acoperiș.

Știa că se bosumflase și se duse în partea din spate a clădirii, lăsându-i pe ceilalți să vorbească între ei. Deasupra, cerul se întunecase complet – un întuneric de miez de noapte. Dacă se uita spre nord, putea vedea chiar dedesubt magazinul de articole pentru pictură în care JB lucra cu jumătate de normă de când plecase de la revistă, cu o lună înainte, iar în depărtare se zărea silueta bălțată și dizgrațioasă a Empire State Building, al cărei mm era învăluit într-o țipătoare lumină albastră ce-l ducea cu gândul la benzinării și la drumul lung pe care-l făcea de la spitalul lui Hemming înapoi spre casa părinților, cu mulți ani în urmă.

— Băieți, strigă spre ceilalți, e frig! Nu-și luase paltonul; niciunul dintre ei nu și-l luase. Să mergem!

Dar, când se apropie de ușa care dădea spre scară, clanța nu se clinti, încercă încă o dată. Degeaba. Erau încuiați afară.

— La naiba! strigă. Băga-mi-aș picioarele! *Pastele mă-sii!*

— Dumnezeule, Willem! exclamă Malcolm uimit, fiindcă rareori se întâmpla ca Willem să se înfurie. Jude! Ai cheia?

N-o avea.

— Băga-mi-aș picioarele!

Nu se putea opri. Totul părea atât de aiurea. Nici nu se putea uita la Jude: îl învinovățea pe el, ceea ce era nedrept. Se învinovățea pe sine, ceea ce era mai drept, dar îl făcea să se simtă și mai rău.

— Cine are telefonul la el?

Dar, ca niște tâmpiți, nimeni nu-l avea: toate erau jos, în apartament, acolo unde ar fi trebuit să fie și ei, dacă n-ar fi fost idiotul de JB cu ideea lui, și idiotul de Malcolm care adopta orbește orice idee a lui JB, oricât de cretină și de balmăjită ar fi fost, și idiotul de Jude, dacă n-ar fi fost seara trecută, ultimii nouă ani, faptul că Jude se rănea singur, că nu se lăsa ajutat, că-l speria și-l descumpănea, că-l făcea să se simtă atât de inutil; dacă n-ar fi fost totul.

Un timp, strigară și tropăiră tare în speranța că, dedesubt, cineva, unul dintre

vecinii pe care încă nu-i întâlniseră, i-ar putea auzi. Malcolm sugerează să arunce cu ceva în ferestrele uneia dintre clădirile apropiate, însă nu aveau nimic (chiar și portofelele erau jos, la căldurică în buzunarele paltoanelor) și, în plus, toate ferestrele erau întunecate.

— Uite ce-i! spuse Jude în cele din urmă, cu toate că ultimul lucru de care avea Willem chef era să-l asculte pe el. Am o idee. Coborâți-mă spre scara de incendiu, și o să sparg fereastra de la dormitor.

Ideea era atât de prostescă, încât, la început, Willem nici nu reuși să răspundă; părea ceva imaginat de JB, nu de Jude.

— Nu, replică el sec. E o nebunie.

— De ce? întrebă JB. Mie mi se pare un plan grozav.

Scara de incendiu era o chestie nesigură, prost concepută și în mare parte inutilă, un schelet de metal ruginit prins pe fațada clădirii între etajele trei și cinci, ca un element decorativ hidos; de la acoperiș până la palierul care se întindea pe jumătate din lățimea camerei lor de zi distanța era de circa trei metri; chiar dacă l-ar fi putut coborî pe Jude în siguranță până acolo fără a-i declanșa vreo criză ori a-i rupe un picior, el tot ar fi trebuit să se întindă peste marginea platformei pentru a ajunge la fereastra dormitorului.

— În niciun caz, îi spuse Willem lui JB.

Continuară să se certe o vreme, până când Willem își dădu seama, cu o disperare crescândă, că era unica soluție posibilă.

— Dar nu Jude, decise el. Mă duc eu.

— Nu poți.

— De ce? Și nu va trebui să spargem geamul în dormitor; o să intru printr-una din ferestrele de la camera de zi.

Acestea erau prevăzute cu câte trei gratii, dar la una lipsea o bară, și Willem își spuse că se putea strecura, la limită, printre cele două rămase. Oricum, n-avea încotro.

— Am închis ferestrele înainte de a urca aici, declară Jude pe un ton umil, iar Willem înțelese ce însemna asta – că le și încuiase, fiindcă obișnuia să încuie tot ce putea fi încuiat: uși, ferestre, dulapuri.

Era un gest reflex pentru el. Închizătoarea ferestrei de la dormitor era stricată însă, așa că Jude concepuse un mecanism – o chestie complexă și mare, cu sârme și nituri – care zicea că o încuie perfect.

Willem fusese întotdeauna nedumerit de cât de exagerat de pregătit era Jude de orice, de perseverența cu care vedea dezastre peste tot – remarcase cu multă vreme în urmă că, întotdeauna când intra într-o încăpere sau o clădire în care nu mai fusese, Jude căuta imediat din ochi cea mai apropiată ieșire și stătea mereu în preajma ei, obicei care la început i se păruse simpatic, dar mai apoi încetase să mai fie așa – și de hotărârea cu care punea în practică măsuri preventive ori de câte ori putea.

Într-o seară, stătuseră amândoi treji până târziu în dormitor, pălăvrăgind, și Jude îi spusese (cu voce înceată, ca și cum i-ar fi dezvăluit o informație prețioasă) că

mecanismul ferestrei din dormitor putea fi de fapt deschis din afară, dar că el era singurul care știa cum să-l descuie.

— Și de ce-mi spui asta? întrebuse Willem.

— Fiindcă ar trebui să-l reparăm ca lumea, spusese Jude.

— Dar, dacă tu ești singurul care știe să-l deschidă, de ce mai contează?

Nu aveau bani să cheme un lăcătuș ca să rezolve o problemă care nu era o problemă. Și nu-l puteau ruga pe administrator: după ce se mutaseră, Annika recunoscuse că, de fapt, n-avea voie să subînchirieze apartamentul, dar ea era de părere că, atâta vreme cât nu creau probleme, proprietarul n-avea să-i deranjeze. Așa că Willem și Jude încercau să nu creeze probleme: reparau totul singuri, văruiau singuri pereții la nevoie, se ocupau ei înșiși de instalațiile sanitare.

— Pentru orice eventualitate, spusese Jude. Doar ca să fim în siguranță.

— Jude, spusese Willem. O să fim în siguranță. N-o să se întâmple nimic. N-o să intre nimeni peste noi. Și apoi, cum Jude nu spunea nimic, scosese un oftat și cedase. Bine, o să chem mâine un lăcătuș.

— Mulțumesc, Willem, spusese Jude.

Dar, până la urmă, nu chemase pe nimeni.

Asta se întâmpla cu două luni în urmă, și acum stăteau în frig pe acoperișul blocului lor, și fereastra aceea era singura lor speranță.

— Futu-i mama mă-sii! mârâi Willem; începuse să-l doară capul. Spune-mi cum s-o deschid, și mă descurc eu.

— E prea dificil, răspunse Jude. Uitaseră amândoi că Malcolm și JB erau și ei acolo, privindu-i. JB, măcar o dată în viața lui, tăcea. Nu pot să-ți explic.

— O, da, știu că mă crezi un imbecil, dar, dacă folosești cuvinte simple, o să pricep.

— Willem... Nu asta am vrut să spun.

— Știu. Îmi pare rău. Știu, adăugă Willem, trăgând adânc aer în piept. Chiar dacă am face cum zici tu – deși eu nu cred că ar trebui –, cum să te coborâm?

Jude se apropie de marginea acoperișului – mărginit pe fiecare latură de un zid înalt până sub genunchi, plat în partea de sus – și se uită în jos.

— Eu mă așez pe zidul ăsta cu fața în afară, chiar deasupra scării de incendiu, spusese el. Tu și JB vă așezați alături. Fiecare mă ia de un braț cu ambele mâini și mă lăsați ușor în jos, cât puteți. Când nu mai puteți, îmi dați drumul, și eu o să cad până la scară.

Și izbucni în râs – atât era de riscant și de prostesc.

— Și, dacă procedăm așa, cum o să ajungi la fereastra dormitorului?

Jude se uită la el.

— Va trebui să ai încredere în mine că pot să ajung.

— E o prostie.

— Asta e singurul plan posibil, Willem, interveni JB. E al dracului de frig aici. Era; numai furia îi mai ținea de cald.

— JB, ai observat cumva că are tot brațul bandajat?

— Dar sunt bine, Willem, replică Jude înainte ca JB să poată răspunde.

După încă zece minute de ciorovăială, Jude se apropie din nou de margine.

— Dacă tu nu vrei să mă ajuți, Willem, o să mă ajute Malcolm, spuse el, deși Malcolm părea la rândul lui îngrozit.

— Ba nu. Te ajut.

Willem și JB se așezară în genunchi, lipiți de zid, și apucară bine între palme câte o mână a lui Jude. Lui Willem îi era deja atât de frig, încât abia dacă-și mai simțea degetele strângându-le pe ale lui Jude. El îl ținea de stânga, așa că, oricum, nu percepea decât straturile de bandaj. Când strânse mâna, în fața ochilor îi apărură chipul lui Andy, și vinovăția îl copleși.

Jude se împinse peste margine, iar Malcolm scoase un geamăt slab, care sfârși într-un chițăit. Willem și JB se aplecară cât putură, oprindu-se când își dădură seama că riscă să cadă și ei, iar când Jude le strigă să-i dea drumul, îi dădură, privindu-l cum aterizează cu un zăngănit pe scara de incendiu de dedesubt.

JB chiui a victorie, și lui Willem îi veni să-i ardă una.

— Sunt bine! strigă Jude în sus către ei, fluturându-și mâna bandajată ca pe un steag.

Se duse apoi spre marginea scării, se trase în sus pe balustradă și începu să desfacă încuietorea. Ședea cu picioarele încolăcite pe unul dintre fusceii balustradei, într-o poziție precară, iar Willem îl văzu clătinându-se ușor și străduindu-se să-și păstreze echilibrul, în timp ce degetele i se mișcau încet, amorțite de frig.

— Coborâți-mă și pe mine! le ceru Willem lui Malcolm și JB, ignorând protestele tremurânde ale lui Malcolm, și trecu peste margine, strigând spre Jude, pentru ca apariția lui să nu-l dezechilibreze.

Distanța era înfricoșătoare, iar aterizarea fu mai dură decât s-ar fi așteptat, dar Willem se redresă rapid, se apropie de Jude și-și încolăci brațele pe mijlocul lui, prinzându-se cu un picior de un fuscel al scării pentru mai multă stabilitate.

— Te-am prins, îi spuse, și Jude se aplecă peste marginea balustradei mai mult decât ar fi putut dacă ar fi fost singur.

Willem îl ținea atât de strâns încât îi simțea vertebrele prin pulover, îi simțea abdomenul urcând și coborând în ritmul respirației, simțea ecoul în mușchi al mișcărilor cu care degetele lui răsuceau și desfăceau bucățile de sârmă ce imobilizau fereastra în tocul ei. Iar când termină, Willem trecu primul peste balustradă, până în dormitor, întinzându-se să-l tragă și pe Jude înăuntru, apucându-l de brațe și evitând cu grijă partea bandajată.

Se opriră o clipă în interior, gâfâind de efort și uitându-se unul la celălalt. Era atât de cald și plăcut aici, chiar și cu valul de aer rece care pătrundea de afară, încât Willem își permise în sfârșit să se simtă slăbit de ușurare. Erau în siguranță; fuseseră cruțați. Jude îi zâmbi larg, zâmbi și Willem – dacă în fața lui s-ar fi aflat JB, l-ar fi luat în brațe de pură și prostească bucurie, însă Jude nu era amator de îmbrățișări, așa că se stăpâni. Dar pe urmă Jude ridică mâna ca să-și scuture niște fire de rugină din păr, și Willem văzu că, pe interiorul încheieturii, bandajul lui avea o pată roșu-aprins și își dădu seama, cu întârziere, că răsufierea lui Jude era accelerată nu de efort, ci de durere. Se uită la el cum se lasă greu pe pat, întinzând în spate mâna înfășurată în alb, ca să fie sigur că atinge ceva solid.

Willem se ghemui lângă el. Starea de jubilație îi trecuse, înlocuită de altceva. Se simți, în mod straniu, gata să izbucnească în lacrimi, deși n-ar fi putut spune de ce.

— Jude, începu el, fără a ști însă cum să continue.

— Mai bine te duci după ei, spuse Jude, și, cu toate că fiecare cuvânt îi fusese însoțit de un icnet, zâmbi din nou.

— Dă-i încolo! Stau aici, cu tine.

Iar Jude râse ușor, deși se chirci râzând, și se lăsă atent pe spate, până ce se întinse pe o parte, iar Willem îi ridică picioarele în pat. Puloverul îi era înspicat cu fire de rugină, iar Willem culese câteva, apoi se așeză lângă el pe pat, neștiind de unde să înceapă.

— Jude, încercă el încă o dată.

— Du-te! îl îndemnă Jude și închise ochii, deși zâmbea încă.

Willem se ridică neconvins, închise fereastra și stinse lumina în dormitor când ieși, trăgând ușa în urma lui, și se duse spre scară ca să-i salveze pe Malcolm și JB, în vreme ce, departe dedesubt, auzea țârâitul interfonului reverberând în susul scărilor, anunțând sosirea primilor oaspeți ai serii.

PARTEA A DOUA POST-OMUL

Sâmbetele erau zile de muncă, dar duminica era de hoinăreală. Plimbările lui începuseră cu cinci ani în urmă, ca o necesitate, când se mutase în oraș știind foarte puține despre el: în fiecare săptămână alegea un alt cartier și mergea de pe Lipsenard Street spre el și apoi în jurul lui, străbătându-i cu exactitate perimetrul și întorcându-se după aceea acasă. Nu sărea niciodată vreo duminică, decât atunci când vremea făcea ieșirea aproape imposibilă, și chiar și acum, deși străbătuse cu piciorul toate cartierele din Manhattan plus multe din Brooklyn și din Queens, încă pleca de acasă în fiecare duminică dimineață la ora zece și se întorcea numai după ce-și încheia turul. Plimbările încetaseră de mult să mai fie plăcute, dar nu erau nici chiar neplăcute – erau pur și simplu un lucru pe care îl făcea. O vreme le considerase, optimist, ceva mai mult decât mișcare, ceva poate revigorant, ca o sesiune amatoristică de fizioterapie, deși Andy nu era de acord cu el și chiar i le dezaproba.

— Nu mă deranjează că vrei să-ți antrenezi picioarele, îi spusese el. Dar în cazul ăsta ar trebui să te duci să înoți, nu să te târâi în sus și-n jos pe asfalt.

Nici lui nu i-ar fi displăcut să înoate, dar nu exista niciun loc suficient de retras pentru el, așa că nu înota.

Uneori îl însoțea și Willem, iar în vremea din urmă, dacă traseul ales îl ducea pe lângă teatru, își programa plimbarea astfel încât să se poată întâlni cu el la standul cu sucuri, după matineu. Luau câte ceva de băut, Willem îi spunea cum fusese spectacolul, cumpăra o salată pe care s-o mănânce înainte de reprezentația de seară, iar Jude își continua drumul spre sud, către casă.

Încă locuiau pe Lipsenard Street, deși s-ar fi putut muta amândoi în apartamente

proprii: el, cu siguranță; Willem, probabil. Dar niciunul dintre ei nu spusese vreodată ceva despre posibilitatea de a-l lăsa pe celălalt singur, așa că niciunul dintre ei nu se mutase. Separaseră însă jumătatea din stânga a camerei de zi ca s-o transforme într-un al doilea dormitor, muncind toți patru într-un weekend la construirea unui perete de rigips, așa că acum, când intrai, te întâmpina lumina cenușie a doar două ferestre în loc de patru. Willem se instalase în dormitorul nou, iar Jude rămăsese în cel vechi.

Lăsând la o parte întâlnirile de lângă teatru, i se părea că nici nu-l mai vede pe Willem în ultima vreme, fiindcă, deși turuia mereu despre cât de leneș era, prietenul lui muncea tot timpul sau încerca să muncească: în urmă cu trei ani, când împlinise douăzeci și nouă, jurase să plece de la Ortolan înainte să facă treizeci de ani și, cu două săptămâni înainte de ziua lui, erau amândoi în apartament, înghesuiți în noua lor cameră de zi, și Willem se întreba dacă își permite într-adevăr să renunțe la serviciu, când primise un telefon pe care îl aștepta de ani buni. Piesa în care jucase ca urmare a acestui telefon avusese succes și atrăsese asupra lui Willem suficientă atenție ca să-l determine să plece de la Ortolan treisprezece luni mai târziu – la doar un an după termenul-limită pe care singur și-l impusese. Jude se dusese de cinci ori să vadă piesa – o dramă de familie intitulată *Teorema Malamud*, despre un profesor de literatură aflat în primele stadii ale demenței și despre fiul lui, un fizician cu care nu mai păstrase legătura –, de câte două ori cu Malcolm și JB și odată cu Harold și Julia, care veniseră în weekend în oraș, și de fiecare dată izbutise să uite că acolo, pe scenă, se afla vechiul lui prieten, colegul lui de apartament, iar la aplauzele de la final se simțise deopotrivă mândru și nostalgic, de parcă înălțimea scenei prefigura ascensiunea lui Willem către un alt tărâm al vieții, care lui Jude nu-i era tocmai accesibil.

Apropierea pragului de treizeci de ani nu stârnise în el nicio panică latentă, niciun tumult de activitate și nici nevoia de a-și rearanja viața astfel încât să semene mai îndeaproape cu cea normală a cuiva de treizeci de ani. Nu la fel stătuseră lucrurile cu prietenii lui însă, astfel că Jude își petrecuse ultimii trei ani din al treilea deceniu de viață ascultându-i cum ridicau în slăvi etapa de vârstă încheiată, cum enumerau în detaliu ce făcuseră și ce nu făcuseră și cum își exhibau disprețul de sine și promisiunile de viitor. Lucrurile se schimbaseră pe atunci. Cel de-al doilea dormitor, spre exemplu, fusese creat, în parte, din cauza spaimei lui Willem de a împărți încă, la douăzeci și opt de ani, camera cu colegul din colegiu, și aceeași anxietate – teama că, aproape ca într-un basm, trecerea în deceniul al patrulea de viață îi va transforma în altceva, în ceva pe care ei să nu-l mai poată controla, dacă nu preveneau această transformare prin intermediul unor anunțuri radicale – îl determinase pe Malcolm să-și destăinuie pripit părinților orientarea sexuală, pentru a și-o schimba apoi un an mai târziu, când începuse să iasă cu o femeie.

Dar, în ciuda neliniștilor afișate de prietenii săi, Jude știa că lui îi va plăcea să aibă treizeci de ani, chiar din motivul pentru care lor le plăcea: fiindcă era o vârstă a maturității incontestabile. (Aștepta cu nerăbdare să facă treizeci și cinci, când avea să poată spune că fusese adult o perioadă de două ori mai lungă decât cea cât fusese

copil.) Când era mic, treizeci de ani i se părea o vârstă îndepărtată, inimaginabilă. Își amintea clar de vremea când era doar un băiețel – pe atunci trăia la mănăstire – și îl întrebase pe fratele Michael, care îi povestea adesea despre călătoriile pe care le făcuse în cealaltă viață a lui, când va putea călători și el.

— Când vei fi mai mare, îi răspunsese fratele Michael.

— Când? Anul viitor?

Pe atunci, chiar și o lună părea o veșnicie.

— Peste mulți ani, răspunsese călugărul. Când vei fi mai mare. Când vei avea treizeci de ani.

Iar acum, peste numai câteva săptămâni, urma să împlinească treizeci de ani.

În duminicile când se pregătea să plece de acasă în plimbare, stătea câteodată desculț în bucătărie, în timp ce în jurul lui totul rămânea tăcut, și apartamentul mic și urât i se părea un fel de minune. Acolo timpul îi aparținea, spațiul îi aparținea, și fiecare ușă putea fi închisă, fiecare fereastră, încuiată. Stătea în fața dulapului înghesuit din hol – o nișă mai degrabă, peste care întinseseră o pânză de sac – și admira proviziile din interior. Aici, pe Lipsenard Street, nu trebuia să dea fuga niciodată târziu în noapte până la băcănia de pe West Broadway pentru un sul de hârtie igienică și nici să strâmbe din nas deasupra unei cutii cu lapte de mult acrit, găsită pe raftul cel mai de jos din frigider. Aici existau întotdeauna rezerve. Totul era înlocuit când trebuia. Avea el grijă de asta. În primul lor an pe Lipsenard Street se sfiise de obișnuințele lui, care știa că de obicei caracterizau persoane mult mai vârstnice și probabil femei, așa că ascundea proviziile de prosoape de hârtie sub pat și își îndesa în servietă broșurile de la magazine ca să le studieze mai târziu, când Willem nu era acasă, de parcă ar fi fost vreo formă exotică de pornografie. Dar într-o zi Willem îi descoperise rezervele, pe când căuta o șosetă care i se dusesse sub pat.

Jude fusese jenat atunci.

— De ce să fii? îl întrebase Willem. Cred că e foarte bine așa. Slavă Domnului că ai tu grijă de chestiile astea!

Dar tot îl făcuse să se simtă vulnerabil – încă o probă la dosarul cât o cărămidă care-i dovedea pedanteria afectată, incapacitatea fundamentală și ireparabilă de a fi genul de persoană despre care se străduia să-i convingă pe ceilalți că este.

Și totuși, ca în multe alte privințe, Jude nu se putea stăpâni. Cui să-i explice că prea puțin îndrăgitul apartament de pe Lipsenard Street și stocurile lui ca de adăpost atomic îi confereau tot atâta mulțumire și siguranță ca realitatea profesiei și a slujbei lui? Sau că momentele petrecute singur în bucătărie erau, într-un fel, niște clipe de meditație, singurele în care se putea detensiona cu adevărat, când mintea lui înceta să mai orbecăie înainte, planificând și plănuiind din timp sutele de mici devieri și corectări ale adevărului, ale realității, pe care le impunea orice interacțiune a lui cu lumea și cu locuitorii ei? Nu-i putea explica nimănui, știa asta, nici măcar lui Willem. Dar avusese la dispoziție ani buni în care să învețe să-și țină gândurile pentru sine; spre deosebire de prietenii săi, se deprinsese să nu-și afișeze bizareriile ca pe o modalitate de a se distinge de ceilalți, deși era mândru și bucuros că ei i le împărtășeau pe ale lor.

Astăzi avea să meargă către Upper East Side; pe West Broadway spre Washington Square Park și spre University Avenue, prin Union Square, pe Broadway spre Fifth Avenue, pe care avea să continue până la Eighty-sixth Street, iar de acolo să se întoarcă pe Madison până la Twenty-fourth Street, pe care avea s-o ia spre est, către Irving, până se întâlnea cu Willem în fața teatrului. Trecuseră luni, aproape un an, de când făcuse ultima dată acest traseu, atât fiindcă era foarte lung, cât și pentru că deja își petrecuse aproape fiecare zi de sâmbătă în Upper East Side, într-o casă nu departe de a părinților lui Malcolm, unde dădea meditații unui băiat de doisprezece ani pe nume Felix. Dar era mijlocul lui martie, vacanța de primăvară, iar Felix și familia lui plecaseră în Utah, ceea ce însemna că nu risca să dea nas în nas cu ei.

Tatăl lui Felix era prieten cu părinții lui Malcolm – tatăl acestuia fusese cel care îi obținuse slujba.

— Chiar nu ești plătit suficient la biroul procurorului general, nu-i așa? îl întrebase domnul Irvine. Nu știu de ce nu-mi dai voie să i te prezint lui Gavin.

Gavin era unul dintre prietenii din facultate ai domnului Irvine, devenit între timp președintele uneia dintre cele mai mari firme din oraș.

— Tată, dar el *nu vrea* să lucreze pentru vreo corporație, începuse Malcolm, însă tatăl lui continuase să vorbească de parcă nimeni nu l-ar fi întrerupt, iar Malcolm se ghemuise la loc în scaunul lui.

Lui Jude îi păruse rău pentru prietenul lui, dar se simțise și iritat, fiindcă îl rugase pe Malcolm să se intereseze *discret* dacă părinții săi nu știu pe cineva cu un copil care are nevoie de meditații, nu să-i întrebe *direct*.

— Serios, continuase tatăl lui Malcolm, mi se pare grozav că vrei să-ți croiești un drum propriu. (Malcolm se ghemuise și mai mult în scaun.) Însă ai chiar așa mare nevoie de bani? Nu credeam că guvernul federal își plătește angajații *atât* de jalnic, dar eu nu mai lucrez de mult în administrație.

Și zâmbise. Jude îi întorsese zâmbetul.

— Nu, salariul e bun, spusese apoi. (Era. Pentru domnul Irvine n-ar fi fost, firește, și nici pentru Malcolm, dar erau bani pe care el nu visase niciodată să-i aibă și care-i veneau la fiecare două săptămâni, o acumulare neîncetată de cifre.) Doar că economisesc pentru un avans.

Îl văzuse pe Malcolm întorcând capul spre el și își pusese în minte să-i spună lui Willem de minciuna îndrugată domnului Irvine înainte să apuce Malcolm s-o facă.

— O, foarte bine, bravo ție! exclamase domnul Irvine, căci era un obiectiv pe înțelesul lui. Întâmplarea face să cunosc exact persoana potrivit!

Persoana respectivă era Howard Baker, care, după un interviu de cincisprezece minute din câteva întrebări relaxate, îl angajase să-l mediteze pe fiul lui la matematică, latină, germană și pian. (Jude se întrebase atunci de ce nu angaja domnul Baker câte un specialist pentru fiecare materie – și-ar fi permis financiar –, dar nu rostise cuvintele cu glas tare.) îl compătimea pe Felix, care era mic și lipsit de orice șarm și care avea obiceiul să se scobească în nas, îndesându-și arătătorul în nara îngustă până ce-și amintea și îl scotea rapid, ștergându-l de blugi. Opt luni mai târziu, tot nu-și dăduse seama ce poate tânărul Felix. Prost nu era, dar suferea de un

fel de apatie, de parcă la cei doisprezece ani ai săi se resemnase deja cu ideea că viața avea să fie o dezamăgire și că el însuși avea să fie o dezamăgire pentru cei din jur. Îl aștepta de fiecare dată, punctual și cu temele făcute, la ora unu a după-amiezii, și răspundea cuminte la toate întrebările – iar răspunsurile lui se sfârșeau întotdeauna pe o notă mai înaltă, interogativă și neliniștită, de parcă fiecare din ele, chiar și la cea mai simplă întrebare („*Salve, Felix, quid agis?* „Ăăă... *benei*”), ar fi fost doar o bâjbâială disperată –, dar el nu avea niciodată nimic de întrebat, iar când Jude îi cerea să spună dacă voia să discute despre ceva anume, indiferent în ce limbă, Felix ridica doar din umeri și mormăia, iar degetul îi urca spre nas. Jude avea întotdeauna impresia, când îi făcea la revedere cu mâna la sfârșitul ședinței – și băiatul, la rândul lui, ridica apatic brațul înainte de a se retrage pleoștit din cadrul ușii că Felix nu ieșea niciodată din casă, că nu avea niciun prieten. Bietul Felix; chiar și numele lui era o ironie.

În luna dinainte, domnul Baker ceruse să discute cu el la sfârșitul ședinței, iar el își luase la revedere de la Felix și o urmase pe menajeră în biroul tatălui. Șchiopăta pronunțat în ziua aceea și se simțea stângaci și rușinat – așa cum i se întâmpla adesea –, de parcă ar fi jucat rolul unei guvernante sărace dintr-un roman dickensian.

Se așteptase la nerăbdare din partea domnului Baker, poate chiar la mânie, deși Felix avea rezultate evident mai bune la școală, și era pregătit să se disculpe la nevoie – domnul Baker îl plătea mult mai generos decât sperase, și el avea planuri cu banii câștigați din meditații –, însă gazda îl pofți cu o înclinare a bărbiei să se așeze pe scaunul din fața biroului.

— Ce crezi că e în neregulă cu Felix? îl întrebă apoi.

Jude nu se așteptase la asta, așa că fu nevoit să se gândească înainte să răspundă.

— Nu cred că e ceva în neregulă cu el, spuse el prudent, doar că nu este...

„Fericit”, fii cât pe ce să adauge. Dar ce era fericirea, dacă nu o extravaganță, o stare imposibil de păstrat, în parte fiindcă era atât de dificil de transpus în cuvinte? Nu-și amintea, copil fiind, să fi putut defini fericirea: existase atunci doar nefericire sau frică și absența nefericirii sau a fricii, iar această din urmă situație era tot ce voise și ce simțise că îi trebuie.

— ... cred că e timid, își încheie fraza.

Domnul Baker mârâi (evident, nu acesta era răspunsul pe care îl aștepta).

— Dar îți place de el, da? îl întrebă cu o asemenea stranie și vulnerabilă disperare, încât Jude simți imediat o tristețe profundă, atât pentru Felix, cât și pentru domnul Baker.

Oare asta însemna să fii părinte? Asta însemna să fii *copil* care are un părinte? Atâta nefericire, atâtea dezamăgiri, atâtea așteptări neexprimate și neîmplinite!

— Sigur, răspunse, iar domnul Baker oftă și-i dădu cecul, pe care de obicei, la plecare, i-l înmâna menajera.

Săptămâna următoare Felix refuză să interpreteze piesa muzicală pe care o avusese de studiat și fii mai apatic decât de obicei.

— Să cântăm altceva?

J

Felix ridică din umeri.

— Vrei să-ți cânt eu ceva? îl întrebă Jude după câteva clipe de gândire.

Felix ridică iar din umeri, însă Jude cântă oricum, fiindcă era un pian superb, și uneori, în timp ce-l privea pe copil mișcându-și alene degetele pe clapele delicate, își dorea să fie el singur cu instrumentul și să-și lase mâinile să alerge pe suprafața lor cât de repede putea.

Interpretă *Sonata nr. 50 in re major* de Haydn, una dintre piesele lui preferate, atât de alertă și de plăcută, încât crezu că-i va putea înviora pe amândoi. Dar, când sfârși, iar lângă el băiatul ședea tăcut, i se făcu rușine, atât din cauza optimismului pompos și emfatic al lui Haydn, cât și pentru propria sa slăbiciune de moment.

— Felix, dădu să spună, dar se opri; alături de el, copilul aștepta. Ce s-a întâmplat?

Și atunci, spre uimirea sa, Felix începu să plângă, iar el încercă să-l liniștească.

— Felix, repetă, punându-i stângaci un braț pe după umeri; se prefăcea că e Willem, care ar fi știut exact ce să facă și ce să spună, fără să stea pe gânduri. Totul o să fie bine. Îți promit eu, o să fie bine.

Dar Felix continuă să plângă și mai tare.

— Eu n-am niciun prieten, hohoti el.

— Ah, Felix! exclamă Jude, și compasiunea sa, până atunci distantă și obiectivă, se limpezi. Îmi pare rău!

Simți atunci acut singurătatea din viața băiatului, singurătatea unei sâmbete petrecute împreună cu un avocat infirm de aproape treizeci de ani, aflat acolo doar pentru a câștiga niște bani și care în seara aceea avea să iasă în oraș cu oameni la care ținea și care țineau la el, în vreme ce Felix avea să rămână singur, căci mama lui – cea de-a treia soție a domnului Baker – era mereu plecată, iar tatăl nu se îndoia că e ceva în neregulă cu fiul lui, ceva ce trebuia remediat. Mai târziu, în drum spre casă (dacă vremea era frumoasă, Jude refuza mașina oferită de domnul Baker și mergea pe jos), el se mirase de injustețea improbabilă a situației: Felix era, oricum ai fi luat-o, un copil mai bun decât fusese el și nu avea niciun prieten, iar el, care era un nimic, avea.

— Felix, o să ai și tu prieteni, îi spuse, iar băiatul hohoti:

— Dar *când?* cu atâta disperare, încât Jude se înfioră.

— Curând, curând, răspunse bătându-l ușor pe spatele slăbuț. Îți promit eu.

Și Felix încuviință cu o mișcare a capului, deși mai târziu, când îl conduse spre ușă, iar fețișoara lui de șopârlă deveni și mai reptiliană din cauza lacrimilor, avu senzația clară că băiatul știa că mințise. Cine ar fi putut să știe dacă Felix avea să-și facă prieteni? Prietenia, camaraderia: prea des sfida logica, prea des îi ocolea pe cei merituoși, prea des se oprea asupra celor ciudați, celor răi, celor vătămați. Făcu din mână un semn de la revedere spre spinarea lui Felix, care deja se retrăgea în casă, și, cu toate că nu i-ar fi spus-o în niciun caz, își imaginează că de asta era copilul atât de palid și de șters mereu: fiindcă înțelesese deja cu mult timp în urmă; fiindcă știa deja.

Știa franceza și germana. Știa tabelul periodic al elementelor. Știa – chiar dacă nu

se sinchisea de asta – fragmente mari din Biblie aproape pe de rost. Știa cum să aducă pe lume un vițel, să monteze o lustră, să desfunde o chiuvetă, știa care e cel mai eficient mod de a culege nucile din pom, care ciuperci sunt otrăvitoare și care nu, cum să întoarcă fânul și cum să încerce prospețimea unui pepene, a unui măr, a unui dovleac, a unui cantalup, ciocănindu-le în locul potrivit. (Și mai știa lucruri pe care ar fi vrut să nu le știe, lucruri pe care spera să nu mai fie nevoit să le folosească vreodată, lucruri care, atunci când se gândea la ele ori le visa noaptea îl făceau să se încovrige de ură și rușine.)

Și totuși, de multe ori i se părea că nu știe nimic cu adevărat valoros sau util. Bun, limbi străine și matematică. Dar zilnic i se reamintea câte nu știa. Nu auzise niciodată de sitcomuri despre episoadele cărora se vorbea mereu. Nu fusese niciodată la un film. Nu plecase niciodată în vacanță. Nu fusese niciodată într-o tabără. Nu mâncase niciodată pizza, acadele sau macaroane cu brânză (și în niciun caz nu mâncase – așa cum mâncaseră Malcolm și JB – foie gras, sushi sau zucchini). Nu avusese niciodată un computer sau un telefon și rareori i se permisesse să intre pe internet. Nu avusese niciodată nimic al lui, își dăduse seama atunci, nimic cu adevărat: cărțile de care era atât de mândru, cămășile pe care le cârpea de atâtea ori, astea erau nimic, erau gunoaie, iar mândria pe care i-o dădeau era mai rușinoasă decât dacă nu ar fi avut nimic. Sala de clasă era cel mai sigur loc și singurul în care se simțea pe deplin încrezător în sine: în oricare altul încerca o nesfârșită avalanșă de uimiri, una mai deconcertantă decât alta, fiecare un alt memento al ignoranței lui fără margini. Se pomenea făcându-și liste mentale cu lucrurile noi despre care auzise sau pe care le întâlnește. Dar niciodată n-ar fi putut să ceară cuiva răspunsurile. Asta ar fi însemnat recunoașterea unei deosebiri duse la extrem, care ar fi suscitât alte întrebări și l-ar fi lăsat expus și care ar fi dus inevitabil la conversații pe care în mod cert nu era pregătit să le aibă. Se simțea deseori nu atât străin – fiindcă până și studenții străini (chiar și Odval, originar dintr-un sat de lângă Ulan Bator) păreau să cunoască referințele acestea cât mai degrabă venit dintr-un alt timp: putea foarte bine să-și fi petrecut copilăria în secolul al XIX-lea, nu al XXI-lea, judecând după câte părea că ratase și după cât de obscure și cel mult decorative păreau să fie cunoștințele *lui*. Cum se putea ca, aparent, toți semenii lui, fie că se născuseră în Lagos sau în Los Angeles, să aibă mai mult sau mai puțin aceleași experiențe, aceleași jaloane culturale? Fără îndoială, trebuia să mai existe cineva care să știe tot atât de puține ca el... Și, dacă nu, cum avea să ajungă vreodată la zi?

Seara, când câte un grup de studenți lânzezeau în camera cuiva (cu o lumânare aprinsă și un joint tot aprins), conversația se axa deseori pe copilărie, de care colegii lui abia dacă se despărțiseră, dar după care erau ciudat de nostalgici și de care păreau în mod cert obsedați. Rememorau aparent orice detaliu, deși el nu fusese niciodată sigur dacă țelul lor era să compare asemănările sau să trâmbițeze deosebirile, fiindcă ambele păreau să le facă aceeași plăcere. Vorbeau despre ore de stingere, despre revolte și pedepse (pe unii părinții îi mai loviseră, iar ei relatau aceste povești cu un soi de mândrie, lucru care lui Jude de asemenea i se părea ciudat), despre animale de casă și despre frați și surori, despre hainele pe care le

purtaseră și care-i scosese din minți pe părinți, despre găștile în care își făcuseră veacul în liceu, cu cine își pierduseră virginitatea, unde și cum, despre mașinile pe care le distruseseră și oasele pe care și le rupseseră, despre sporturile pe care le practicaseră și formațiile în care cântaseră. Vorbeau despre vacanțe dezastruoase cu familia și despre rude bizare, despre vecini și profesori excentrici, îndrăgiți și disprețuiți deopotrivă. Lui îi plăceau aceste dezvăluiri mai mult decât s-ar fi așteptat – erau adolescenți *adevărați*, care duseseră genul de viață banală și adevărată care pe el îl nedumerise mereu – și i se părea atât educativ, cât și relaxant să stea așa, până noaptea târziu, și să-i asculte. Tăcerea lui era deopotrivă o necesitate și un scut de protecție, plus că avea avantajul de a-l face să pară mai misterios și mai interesant decât se știa el a fi.

„Dar tu, Jude?” îl întrebaseră unii dintre ei mai pe la începutul semestrului, iar el se deprinsese deja – învăța repede – să ridice doar din umeri și să spună, cu un zâmbet: „E prea plictisitor să vorbesc despre mine”.

Era uimit, dar și ușurat, de rapiditatea cu care ei îi acceptau răspunsul și recunoscător totodată pentru egoismul lor. Niciunul nu voia cu adevărat să asculte povestea altuia; tot ce voiau era să și-o depene pe a lor.

Și totuși, tăcerea lui nu trecuse complet neobservată; ea îi și inspirase porecla, de altfel. Era în anul în care Malcolm descoperise postmodernismul, iar JB făcuse atâta tevatură despre cât de târziu ajunsese prietenul lui să afle despre acest curent, încât Jude nu recunoscuse că nici el nu auzise de așa ceva înainte.

— Nu poți să *hotărăști tu*, pur și simplu, Malcolm, că ești post-negru, zisese JB. În plus, trebuie să *fi fost negru* mai întâi, ca să *depășești* apoi faza de negru.

— Ești un caraghios, JB! declarase Malcolm.

— Sau, continuase JB, trebuie să fii atât de imposibil de clasificat, încât termenii firești de identitate să nu ți se aplice. Apoi se întorsese spre Jude, și el simțise că încremenește de o groază instantanee. Ca Judy al nostru de aici: nu-l vedem niciodată cu nimeni, nu știm ce rasă e, nu știm nimic despre el. Post-sexual, post-rasial, post-identitate, post-trecut, adăugase și îi zâmbise, probabil pentru a-i arăta că vorbea mai mult în glumă. Post-om. Jude Post-omul.

— Post-omul, repetase Malcolm, care nu se sfia niciodată să se folosească de stânjeneala cuiva pentru a devia atenția de la a lui.

Și, cu toate că porecla nu prinsese – când Willem revenise în cameră și auzise, își dăduse doar ochii peste cap în chip de răspuns, ceea ce păruse să mai diminueze entuziasmul lui JB –, lui Jude ea îi reamintise că, oricât s-ar fi convins el că se putea amesteca în mulțime, oricât s-ar fi străduit să-și ascundă laturile bizare, rugozitățile, nu reușea să prostească pe nimeni. Ceilalți știau că e ciudat, iar acum naivitatea lui mersese până într-acolo încât se convinsese singur că îi convinsese *pe ei* că nu e. Și totuși, continua să participe la întâlnirile de grup de seara târziu, continua să vină în camerele colegilor: era atras către ei, cu toate că știa deja că astfel se pune pe sine în pericol.

Uneori, în cursul acestor ședințe (așa ajunsese să le considere, niște seminare intensive în care își putea remedia deficitul cultural), îl surprindea pe Willem

uitându-se la el cu o expresie insondabilă și se întreba cât anume ghicise Willem din el. Uneori trebuia să se stăpânească să-i spună ceva. Poate că greșea, se gândea câteodată. Poate ar fi fost plăcut să poată mărturisi cuiva că de cele mai multe ori abia dacă înțelegea despre ce se vorbește, că nu putea împărtăși cu ceilalți vocabularul frustrărilor și stângăciilor din copilărie. Dar renunța imediat, fiindcă, dacă ar fi recunoscut că nu-l cunoaște, ar fi trebuit să-l explice pe cel pe care-l cunoștea.

Și totuși, dacă ar fi fost să spună cuiva, știa că acela ar fi fost Willem, îi admira pe toți trei prietenii săi, dar Willem era cel în care avea încredere.

La căminul de copii învățase rapid că existau trei tipuri de băieți. Primul tip era cel care stârnea conflictul (ăsta era JB). Al doilea nu se implica, dar nici nu dădea fuga după ajutor (Malcolm). Iar al treilea încerca să te scoată din necaz (ăsta era cel mai rar întâlnit și din el făcea parte, evident, Willem). Poate că la fel stăteau lucrurile și cu fetele, dar el nu petrecuse suficient timp în preajma lor ca să știe sigur.

Și era din ce în ce mai convins că Willem știa ceva. („Ce să știe?” se lua singur la rost, în clipele mai lucide. „Nu faci decât să cauți un motiv ca să-i spui, și atunci ce va crede el despre tine? Fii băiat deștept! Nu spune nimic! Controlează-te!”) Dar bineînțeles că era illogic. Știuse încă înainte de a ajunge la colegiu că avusese o copilărie atipică – era suficient să citești câteva cărți ca să ajungi la concluzia asta –, dar abia de puțin timp înțelesese cât de atipică fusese de fapt. Bizareria ei îl izolase și-l închistase deopotrivă: era aproape de neconceput să existe cineva care să-i ghicească specificitățile și contururile, iar dacă totuși cineva le ghicea, însemna că el presăraseră de fapt indicii – moduri de a cerși atenție – ca niște baligi de vacă: mari, urâte și de neocolit.

Și totuși... Suspiciunile persistau, uneori cu o intensitate stânjenitoare, de parcă ar fi fost inevitabil să vorbească și primea mesaje pe care avea nevoie de mai multă energie să le ignore decât să le asculte.

Într-o seară erau doar ei patru. Se întâmpla pe la începutul anului trei, și era neobișnuit pentru ei toți să se simtă confortabil și puțin sentimentali că formaseră o gașcă. Fiindcă *erau* o gașcă, și, spre surprinderea sa, Jude făcea și el parte din ea: clădirea în care locuiau se numea Hood Hall, și lumea din campus le spunea „băieții din Hood¹⁶”. Fiecare dintre ei avea și alți prieteni (JB și Willem, cei mai mulți), dar se știa (sau cel puțin se presupunea, ceea ce era la fel de bine) că între ei erau cei mai apropiați. Niciodată nu discutaseră despre asta în mod deschis, dar știau toți patru că presupunerea îi încânta, că le plăcea acest cod al amicitiei impus asupra lor.

În seara aceea mâncaseră pizza, comandată de JB și plătită de Malcolm. Avuseseră și iarbă, adusă de JB, și afară plouase, apoi căzuse grindină, iar răpăitul ei pe geamuri și vântul zdrăngănind ferestrele în tocurile lor de lemn fuseseră adaosurile finale la starea lor de fericire. Jointul trecea de la unul la altul, iar și iar, și, cu toate că el nu trase niciun fum – niciodată nu trăgea; se temea prea mult de ce ar fi putut să facă sau să spună dacă nu s-ar mai fi controlat –, Jude simți fumul urcându-i în ochi, apăsându-i pleoapele ca un animal cald și flocos. Avu grijă, ca întotdeauna când masa era plătită de unul dintre ceilalți, să mănânce cât mai puțin, și, cu toate

că-i era încă foame (rămăseseră două felii, și el se uită fix la ele până ce-și luă seama și întoarse ochii hotărât), se simțea pe deplin mulțumit., Aș putea adormi”, își spuse și se întinse pe canapea, trăgând pe el pătura lui Malcolm. Îl încerca o oboseală plăcută, dar, la urma urmei, în ultima vreme era tot timpul obosit – de parcă efortul zilnic de a părea normal era atât de solicitant, încât nu-i mai rămânea energie pentru aproape nimic, (își dădea seama uneori că părea rigid, rece, că era plictisitor, lucruri care, știa, aici puteau fi considerate mai neplăcute decât să fie așa cum era el de fapt.) în fundal, ca de foarte departe, îi auzea pe Malcolm și JB certându-se pe tema răului.

— Eu zic că n-am fi avut discuția asta dacă l-ai fi citit pe Platon.

— Da, dar ce din Platon?

— L-ai citit pe Platon?

— Nu văd...

— L-ai citit?

— Nu, dar...

— Vezi? Vezi, vezi?!

Ăsta era Malcolm, care sărea în sus și-n jos și arăta cu degetul spre JB, în timp ce Willem râdea. Când fuma iarbă, Malcolm devenea mai negliob și mai pedant, iar lor trei le plăcea să intre cu el în discuții filosofice în contradictoriu, neghioabe și pedante, pe care Malcolm nu și le mai amintea deloc a doua zi dimineață.

Urmă un interludiu în care Willem și JB vorbiră despre ceva – lui Jude îi era prea somn ca să asculte cu adevărat, dar le distingea glasurile –, și apoi vocea lui JB răsună prin pâcla care îl învăluia:

— Jude!

— Ce? răspunse el, cu ochii închiși.

— Vreau să-ți pun o întrebare.

Instantaneu simți ceva trezindu-se în el. Când fuma iarbă, JB avea o nefirească abilitate de a pune întrebări sau a face remarci tulburătoare și stânjenitoare totodată. Jude nu *credea* că JB vorbea din răutate, dar îți venea să te întrebi ce se petrecea în subconștientul lui. Oare *acesta* să fie adevăratul JB, cel care o întrebuse pe o colegă, Tricia Park, cum era să fii geamănul cel urât (biata Tricia se ridicase și ieșise în fugă din cameră), sau să fie cel care, după ce îl văzuse pradă unei crize teribile, în care Jude simțise cum își pierde și-și recapătă cunoștința, cu o senzație oribilă, de parcă ar fi căzut dintr-un montagnes russes în viteză, ieșise noaptea împreună cu iubitul lui, cu fumul de iarbă încă în nas, și se întorsese înainte de ivirea zorilor cu un mănunchi de ramuri îmbobocite de magnolie tăiate ilegal din copacii din curte?

— Ce? repetă Jude, precaut.

— Păi, începu JB, după care se opri și mai trase o dată pe nas, ne știm cu toții de ceva vreme.

— Serios? întrebă Willem, cu pretinsă mirare.

— Taci, Willem! continuă JB. Vrem cu toții să știm de ce nu ne-ai spus niciodată ce s-a întâmplat cu picioarele tale.

— Of, JB, nu, nu vrem, începu Willem, dar Malcolm, care obișnuia să-i ia zgomotos partea lui JB după ce trăgea pe nas, îl întrerupse:

— Chiar ne rănești sentimentele, Jude. Nu ai încredere în noi?

— Doamne, Malcolm! exclamă Willem și adăugă, imitându-l cu o voce pițigăiată: „Chiar ne rănești sentimentele! 11 Parcă ai fi o fetișcană. E treaba lui Jude.

Iar asta era și mai rău într-un fel, să fie nevoit ca Willem, mereu Willem, să sară în apărarea lui. Împotriva lui Malcolm și a lui JB! în clipa aceea îi urî pe toți, dar sigur că nu era îndreptățit să-i urască. Erau prietenii lui, primii lui prieteni, și înțelegea că prietenia este un șir de schimburi: de afecțiune, de timp, uneori de bani, întotdeauna de informație. Iar el bani nu avea. Nu avea nimic să le dea, nimic de oferit. Nu-i putea împrumuta lui Willem un pulover așa cum îi împrumuta el lui, nu-i putea înapoia lui Malcolm suta de dolari pe care acesta îl obligase la un moment dat s-o accepte și nici măcar nu putea să-l ajute pe JB când avea să se mute peste vară din campus, așa cum îl ajutase el.

— Păi, începu el, conștient de tăcerea lor atentă, chiar și a lui Willem. Nu e prea interesant. Continua să stea cu ochii închiși, atât fiindcă îi era mai ușor să spună povestea dacă nu era nevoit să-i privească, cât și pentru că pur și simplu nu credea că ar fi putut suporta altfel momentul. A fost un traumatism provocat de o mașină. La cincisprezece ani. Cu un an înainte să vin aici.

— A! făcu JB, după care se așternu o pauză, iar el simți cum ceva în cameră se dezumflă, simți cum dezvăluirea lui îi dusesse pe ceilalți înapoi, într-o stare de trezie sumbră. Îmi pare rău, frate. Nasol!

— Înainte puteai să mergi? întrebă Malcolm, de parcă acum Jude n-ar fi putut.

Iar asta îl întristă și-l deconcertă: ceea ce el considera mers ei păreau să ia drept altceva.

— Da, răspunse și apoi, fiindcă era adevărat, chiar dacă nu și potrivit felului în care interpretau ei mersul, adăugă: Am participat și la crosuri.

— A, ce tare! făcu Malcolm, iar JB scoase un mic mârâit de compasiune.

Numai Willem, observă el, rămase tăcut. Dar Jude nu îndrăzni să deschidă ochii ca să-i vadă expresia.

Până la urmă, știrea se răspândi, așa cum știa că se va întâmpla. (Poate că lumea chiar *se întreba* ce-i cu picioarele lui. După un timp, Tricia se apropie de el și-i spuse că ea întotdeauna crezuse că Jude suferea de paralizie cerebrală. Ce-ar fi trebuit să răspundă el la *asta!*) Cumva însă, de la o persoană la alta, repetată iar și iar, explicația devenise un accident de mașină și apoi un accident produs sub influența alcoolului.

„Cele mai simple explicații sunt deseori cele adevărate”, obișnuia să spună profesorul lui de matematică, domnul Li, și poate aici se aplică același principiu. Doar că el știa că nu se aplică. Matematica era una, și nimic altceva nu opera atât de mult prin reducere.

Dar ciudat era un alt lucru: această metamorfoză a explicației cu mașina îi oferi ocazia să se reinventeze, și tot ce ar fi trebuit să facă era s-o exploateze. Dar el nu putu. Niciodată nu i-ar fi putut spune „accident”, fiindcă nu asta fusese. Deci ce era

faptul că nu se folosea de porțița de scăpare care-i fusese oferită, orgoliu sau prostie? Nu știa.

Și apoi observă altceva. În toiul unei alte crize – care, în mod cu totul umilitor, se petrecuse exact când își termina el tura la bibliotecă, iar Willem ajunsese întâmplător cu câteva minute înainte, gata să-l înlocuiască –, o auzi pe bibliotecară, o femeie amabilă, cultivată, pe care o plăcea, întrebând de ce avea Jude crizele acelea. Îl mutaseră amândoi, doamna Eakeley și Willem, în sala din spate, unde el simțise izul de zahăr ars al cafelei stătute, un miros pe care îl detesta, atât de puternic și de agresiv încât aproape că vomitase.

— A suferit un traumatism din cauza unei mașini, îl auzi pe Willem răspunzând, parcă de dincolo de un lac întins și negru.

Dar abia în seara aceea mintea lui înregistrează ce spusese Willem și ce cuvânt folosise: „traumatism”, nu „accident”. Fusese intenționat oare? Ce știa Willem, de fapt? Era atât de năuc încât probabil că l-ar fi întrebat, dacă ar fi fost acolo, însă Willem nu era – se dusesse la iubita lui.

De fapt, nu era nimeni acolo, își dădu el seama. Încăperea îi aparținea. Simți cum creatura din interiorul lui – pe care și-o imagina slabă și zburlită, ca un leitfur, iute la minte și gata de fugă, cu ochii ei negri și umezi cercetând continuu împrejurimile în eventualitatea unui pericol – se relaxează și se tolănește la pământ. Acestea erau momentele în care colegiul i se părea cel mai plăcut: se afla într-o încăpere caldă, a doua zi avea să ia trei mese la care putea să mănânce după pofta inimii, iar între timp avea să se ducă la cursuri, și nimeni n-avea să încerce să-l rănească sau să-l oblige să facă lucruri pe care el nu voia să le facă. Undeva în apropiere erau colegii lui de apartament – prietenii lui –, iar el supraviețuise încă o zi fără să-și divulge vreunul dintre secrete și pusese încă o zi între cel care fusese și cel care era acum. Întotdeauna asta i se părea o realizare demnă de un somn, așa că se culcă, închizând ochii și pregătindu-se pentru o nouă zi în lume.

Ana, singura lui asistentă socială și prima persoană care nu-l trădase niciodată, fusese cea care îi vorbise serios despre colegiu – cel la care ajunsese în cele din urmă – și care îl convinsese că va putea intra. Nu ea îi sugerase prima acest lucru, dar ea fusese cea mai insistentă.

— Nu văd de ce nu, îi spusese.

Era una dintre expresiile ei favorite. Ședeau amândoi pe verandă, în curtea Anei, mâncând chec cu banane pregătit de iubita ei. Ana nu era amatoare de natură („prea multe gângăanii, prea multă *fojgăiala*, spunea ea mereu), dar, când el sugerase să iasă din casă – timid, fiindcă pe atunci încă nu știa bine care erau limitele toleranței ei în ceea ce-l privea –, ea își pusese palmele pe brațele fotoliului și se ridicase.

— Nu văd de ce nu. Leslie! strigase spre bucătărie, unde Leslie făcea limonadă. S-o aduci afară!

Chipul ei fusese primul pe care Jude îl văzuse când deschisese ochii, la spital. Preț de un lung moment, nu reușise să-și amintească unde sau cine era și nici ce se întâmplase, și atunci, dintr-odată, fața ei se ivise deasupra lui, privindu-l.

— Măi, măi! spusesse ea. Se trezește.

Părea să fie mereu acolo, indiferent de ora la care se trezea el. Uneori era zi, și auzea sunetele spitalului – scârțâitul ca de șoarece al încălțărilor asistentelor, zăngănitul unui cărucior și zumzetul anunțurilor în difuzoare – în acele momente neclare, semiconturate, dinainte de a-și recăpăta pe deplin cunoștința. Dar alteori era noapte, totul era tăcut în jur, și el avea nevoie de mai mult timp ca să-și dea seama unde se află și de ce, însă amintirile îi reveneau, întotdeauna îi reveneau și, spre deosebire de unele străfulgerări de înțelegere, nu deveneau nici mai ușor de suportat, nici mai încețoșate cu fiecare rememorare. Iar alteori nu era nici zi și nici noapte, ci ceva între, și lumina avea un aspect straniu și prăfos care îl îndemna să creadă pentru o clipă că, totuși, raiul s-ar putea să existe și că, totuși, el s-ar putea să fi ajuns acolo. Și apoi auzea glasul Anei, și își amintea iar de ce se afla unde se afla și îi venea să închidă ochii încă o dată.

În acele momente vorbeau despre nimicuri. Ea îl întreba dacă-i e foame și, indiferent de răspunsul lui, avea pregătit un sandwich pentru el. Îl întreba dacă-l doare și, dacă da, cât de tare. În prezența ei avusese prima lui criză, și durerea fusese atât de cumplită – insuportabilă aproape, ca și când cineva i-ar fi înhățat șira spinării ca pe un șarpe și ar fi scuturat-o încercând s-o smulgă din mănunchiurile ei de nervi –, încât mai târziu, când chirurgul îi spusese că un traumatism ca al lui era o „insultă” la adresa corpului, după care nu avea să-și revină niciodată complet, el înțelesese termenul și-și dăduse seama cât fusese de corect și de bine ales.

— Adică o să aibă crizele astea toată viața? întrebuse Ana, iar el se simțise recunoscător pentru revolta ei, mai ales că era prea obosit și prea speriat ca să-și exprime propria revoltă.

— Aș vrea să pot spune nu, replicase chirurgul, iar apoi se întorsese spre el: Dar în viitor s-ar putea să nu mai fie chiar atât de severe. Ești tânăr, iar coloana vertebrală are excelente capacități de recuperare.

— Jude, spusesse ea la următoarea criză, survenită la două zile după prima, îi auzea vocea, dar ca de departe și apoi, brusc, ca de teribil de aproape, umplându-i mintea ca o explozie. Ține-te de mâna mea! continuase ea, și încă o dată glasul ei bubuise și apoi se îndepărtase, dar ea îl luase de mână, și el o strânsese atât de tare, încât îi simțise arătătorul lunecând ciudat peste inelar, aproape că-i simțise fiece oscior din palmă reșezându-se în încheștarea lui, ceea ce o făcuse să pară un obiect delicat și complex, deși nu exista nimic delicat la ea, nici ca aspect, nici ca atitudine. Numără! îi ordonase ea a treia oară, iar el numărase până la o sută iar și iar, fărâmițând durerea în segmente pe care să le poată gestiona.

Pe atunci, înainte să fi învățat că era mai bine să stea nemișcat, se zvârcolea pe pat ca un pește pe puntea unei bărci, iar mâna lui liberă băjbâia după un odgon de care să se agațe, pentru siguranță, pe salteaua de spital dură și nepăsătoare, căutând o poziție în care suferința să fie mai mică. Încerca să rămână tăcut, dar se auzea scoțând niște ciudate sunete animalice, astfel că uneori îndărătul pleoapelor îi apărea o pădure populată cu bufnițe țipătoare, cerbi și urși, iar el își imagina că era unul dintre ele și că sunetele pe care le scotea erau firești, pané a fondului sonor

permanent al pădurii.

Când se termina, ea îi dădea puțină apă, cu un pai în pahar, ca să nu fie nevoit să ridice capul. Sub el, podeaua se înclina și zvâcnea, așa că deseori îi era greață. Nu fusese niciodată pe mare, dar își închipuia că probabil așa era, își închipuia apa împingând linoleumul podelei în dâmburi tremurătoare.

„Bravo!” exclamă ea în timp ce el bea. „Mai ia puțin! O să fie mai bine”, mai spunea, iar el încuviința, fiindcă nu-și putea imagina viața dacă *n-avea* să fie mai bine.

Zilele lui se transformaseră în ore: ore fără durere și ore cu durere, iar caracterul imprevizibil al acestui tipar – și al corpului său, deși era al său doar cu numele, fiindcă nu putea controla nimic la el – îl istovea, așa că dormea întruna, iar zilele zburau pe lângă el, pustii.

Mai târziu avea să fie mai simplu să le spună celorlalți că îl dureau picioarele, dar adevărul era altul: îl durea spatele. Uneori putea să prevadă ce anume declanșa spasmele, cum durerea îi va coborî pe coloană, pe un picior sau pe celălalt, ca un par aprins și înfipt în el: o anume mișcare, ridicarea unui obiect prea greu sau prea sus ori simpla oboseală. Dar alteori nu putea. Și uneori durerea era precedată de o perioadă de amorțeală sau de o furnicătură aproape plăcută, atât de ușoară și de energetică era, o senzație de frisoane electrice care-i urca și-i cobora pe spate, și atunci știa că trebuie să se întindă și să aștepte ca ciclul să se încheie – o penitență pe care niciodată n-o putea ocoli sau evita. Dar alteori dădea buzna peste el, și atunci era cel mai rău: începuse să se teamă că va surveni în cine știe ce moment mai mult decât nepotrivit, și, înainte de fiecare întrevvedere, de fiecare interviu important, de orice întâlnire cu un client, își implora spatele să stea liniștit, să-l lase să treacă peste următoarele câteva ore fără incidente. Toate astea aveau să fie însă în viitor, și fiecare lecție era acum învățată în ore și ore de criză, întinse pe zile, luni și ani.

Pe măsură ce săptămânile treceau, Ana îi aducea cărți și îi spunea să noteze titlurile care îl interesau, iar ea avea să se ducă la bibliotecă să le împrumute, numai că el era prea timid să i le ceară. Știa că e asistenta lui socială, că fusese desemnată să se ocupe de el, însă abia după mai bine de o lună, când medicii începură să vorbească despre îndepărtarea ghipsului în câteva săptămâni, abia atunci ea îl întrebă ce se întâmplase.

— Nu-mi amintesc, îi răspunse el.

Pe atunci era răspunsul lui automat la orice. Și era o minciună; în clipe nedorite, revedea farurile mașinii, două luciri albe năpustindu-se spre el, și își amintea cum închisese ochii și răsucise capul într-o parte, ca și cum asta ar fi împiedicat inevitabilul.

Ea așteptă.

— E în regulă, Jude, continuă. În mare, știm ce s-a întâmplat. Dar trebuie ca la un moment dat să-mi spui, ca să putem vorbi despre asta.

Îi mai pusese întrebări înainte, nu-și amintea? Se părea că existase un moment, la scurt timp după ce ieșise din operație, când el se trezise, fusese lucid și răspunsese la toate întrebările ei despre ce se întâmplase nu numai în noaptea aceea, ci și în anii

dinainte – însă el chiar nu-și amintea asta și se tot frământa neștiind ce anume spusese și ce expresie se așternuse pe fața Anei când îl ascultase.

Cât de multe îi povestise? o întrebă la un moment dat.

— Suficient ca să mă conving că iadul există și că oamenii ăia merită să ajungă în el.

Nu părea furioasă, dar cuvintele ei fură astfel – și el închise ochii, impresionat și puțin speriat de faptul că lucrurile care i se întâmplaseră lui – lui! – puteau da naștere unei patimi atât de intense, atât de vitriolate.

Ea supraveghe transferul în noua lui casă, ultima casă: la soții Douglass. Familia mai avea doi copii în plasament, două fete, mici amândouă – Roșie avea opt ani și suferea de sindromul Down, iar Agnes, de nouă ani, avea spina bifida. Casa era un labirint de rampe, urâte, dar solide și netede, și, spre deosebire de Agnes, el își putea manevra căruciorul de colo colo fără a cere ajutorul cuiva.

Soții Douglass erau luterani evanghelici, dar nu-l obligau să meargă la biserică împreună cu ei.

— Sunt oameni buni, îi spuse Ana. Nu te vor supăra, și acolo vei fi în siguranță. Crezi că poți accepta o rugăciune la masă în schimbul unui dram de intimitate și al siguranței garantate? Se uită la el și zâmbi, iar el încuviință. În plus, continuă ea, mă poți suna oricând dacă vrei să vorbim despre păcate.

Și, într-adevăr, era mai degrabă în grija ei decât a soților Douglass. Dormea în casa lor, mânca acolo și, când învăță să meargă cu cârjele, domnul Douglass fu cel care stătea pe un taburet în fața ușii de la baie, gata să intervină dacă el aluneca intrând sau ieșind din cadă (încă nu-și putea păstra echilibrul suficient de bine pentru a face duș, nici măcar cu cadrul de mers). Dar Ana îl ducea la majoritatea vizitelor la medic, Ana îl aștepta într-un capăt al curții ei, cu o țigară în gură, când el făcea primii pași înceți spre ea, Ana îl convinse să scrie ce se întâmplase cu dr. Traylor și făcu astfel încât să nu fie nevoit să depună mărturie în sala de judecată. Jude spusese că poate s-o facă, dar ea îi răspunsese că el nu era gata încă și că aveau suficiente dovezi ca să-l trimită pe dr. Traylor la răcoare pentru mulți ani chiar și fără mărturia lui, și, auzind asta, el își recunoscuse ușurarea: ușurare fiindcă nu trebuia să spună cu voce tare cuvinte pe care nu știa cum să le spună și, mai ales, fiindcă nu trebuia să-l vadă iar pe dr. Traylor. Când el îi dădu în sfârșit declarația – pe care o scrisese cât mai simplu și își imaginase, scriind-o, că se referea de fapt la altcineva, la o persoană pe care o cunoscuse cândva, dar cu care nu mai fusese nevoit să vorbească vreodată –, ea o citi în întregime o dată, impasibilă, după care înclină din cap spre el în semn de încuviințare.

— Bun, spuse scurt, împături hârtia și o puse înapoi în plic. Bravo! adăugă și apoi, pe neașteptate, începu să plângă aproape cu violență, incapabilă să se oprească.

Îi spunea ceva, dar hohotea atât de tare încât el n-o putea înțelege, și în cele din urmă plecă, dar îl sună seara, mai târziu, și-și ceru scuze.

— Îmi pare rău, Jude. A fost complet lipsit de profesionalism din partea mea. Doar că am citit ce ai scris și am... Rămase tăcută o vreme, după care inspiră adânc: N-o să se mai întâmple niciodată.

Tot Ana fu cea care, după ce medicii constataseră că el nu era suficient de rezistent pentru a merge la școală, îi găsi un institutor ca să poată termina liceul, și ea îl convinse să se gândească la colegiu.

— Ești cu adevărat isteț, știi? îl întrebă. Ai putea să mergi oriunde. Am discutat cu câțiva dintre profesorii tăi din Montana, și ei sunt de aceeași părere. Te-ai gândit la asta? Da? Unde ai vrea să mergi?

Și, când el îi spuse, pregătit s-o audă râzând, ea se mulțumi să încline din cap:

— Nu văd de ce nu.

— Dar crezi că ar accepta pe cineva ca mine?

Nici de data asta ea nu râse.

— E adevărat, n-ai avut cea mai... tradițională... educație – și-i zâmbi –, dar ai note grozave și, cu toate că probabil nu crezi asta, îți spun eu că știi mai multe decât majoritatea copiilor de vârsta ta, dacă nu decât toți. Poate că, la urma urmei, oftă ea apoi, există ceva pentru care ai să-i mulțumești fratelui Luke. Nu văd de ce nu, adăugă în final, studiindu-i chipul.

Îl ajută cu toate: îi scrise una dintre recomandări, îl lăsă să-și scrie eseul pe computerul ei (el nu scrisese despre anul care trecuse, ci despre Montana, despre cum învățase să caute lăstari de muștar și ciuperci) și chiar îi plăti taxa de înscriere.

Când fii acceptat – cu bursă integrală, așa cum prezisese Ana –, el îi spuse că ei îi datorează totul.

— Aiurea! replică ea. Era atât de bolnavă pe atunci, încât abia dacă mai putu șopti: Tu singur ai reușit.

Mai târziu el avea să revadă ultimele luni, să identifice, ca sub lumina unui reflector, semnele bolii ei și să înțeleagă cum, în prostia și în egoismul lui, le trecuse cu vederea unul câte unul: pierderea în greutate, ochii îngălbeniți, oboseala, pe care le pusese, pe toate, pe seama a... ce?

— N-ar trebui să fumezi, îi spusese el cu numai două luni înainte, deja suficient de încrezător în preajma ei ca să înceapă să dea ordine; era primul adult cu care se purta așa.

— Ai dreptate, răspunsese ea mijindu-și ochii spre el și trăgând adânc aer în piept, și apoi rânjind când el oftase.

Dar nici chiar atunci nu renunțase.

Jude, trebuie să vorbim”, îi repeta la fiecare câteva zile, iar când el clătina din cap, tăcea... Atunci mâine”, adăuga. „Îmi promiți? Mâine vorbim”.

— Nu văd de ce ar trebui să vorbim, bombăni el o dată.

Știa că ea îi citise dosarul din Montana; că ea știe ce era el.

— Un lucru am învățat și eu, spuse ea după o perioadă de tăcere. Trebuie să vorbești despre lucrurile astea cât sunt încă proaspete. Altfel n-o s-o mai faci niciodată. O să te învăț eu cum anume să vorbești, fiindcă o să fie din ce în ce mai greu pe măsură ce trece timpul, și o să coacă în tine, și întotdeauna o să crezi că tu ești vinovat. Ceea ce e fals, firește, dar tu așa o să crezi mereu.

Jude nu știu cum să răspundă la asta, dar a doua zi, când ea redeschise subiectul, el clătină din cap și se întoarse să plece, cu toate că ea îl strigă.

— Jude, îi spusese o dată. Te-am lăsat în pace prea mult timp fără să discutăm problema. E numai vina mea.

— Fă-o pentru mine, Jude! îi ceruse altă dată.

Dar el nu putea; nu putea găsi vocabularul cu care să vorbească, nici măcar cu ea. În plus, nu voia să retrăiască anii aceia. Voia să-i uite, să pretindă că aparțineau altcuiva.

În iunie ea era deja atât de slăbită încât nu mai putea sta în capul oaselor. La paisprezece luni după ce o cunoscuse Jude, ea era cea căzută la pat, iar el îi stătea alături. Leslie lucra în tura de dimineață la spital, așa că deseori erau doar ei doi în casă.

— Uite ce-i! îi spuse ea cu gâtul uscat de medicamente, chircindu-se la fiecare cuvânt; el întinse mâna după cana cu apă, dar ea flutură din mână a nerăbdare. Leslie o să te ia cu ea la cumpărături înainte să pleci; i-am făcut o listă cu tot ce-ți trebuie. Iar când el dădu să protesteze, îl întrerupse: Nu mă contrazice, Jude! N-am destulă energie să mă cert.

Ea înghiți greu. El așteptă.

— O să faci treabă foarte bună la colegiu, îi spuse Ana închizând ochii. Colegii o să te întrebe despre copilăria ta – te-ai gândit la asta?

— Oarecum.

De fapt, numai la asta se gândea.

— Hm! Nici ea nu-l credea. Ce-ai să le spui?

Și apoi deschise ochii și se uită la el.

— Nu știu, recunosc el.

— A, da. Jude, reluă ea după o vreme, dar se opri. O să găsești tu felul tău de a discuta despre ceea ce ți s-a întâmplat. Va trebui să-l găsești, dacă vrei să te apropii vreodată de cineva. Dar viața ta... indiferent ce crezi tu, nu e nimic de care să-ți fie rușine, și nimic din ce s-a întâmplat n-a fost vina ta. Ai să ții minte?

Mai mult de atât nu ajunseră niciodată să vorbească – nu numai despre anul care trecuse, ci și despre cei dinainte.

— Da, răspunse el.

Ea îl privi încruntată.

— Promite-mi!

— Promit.

Însă nici măcar atunci el n-o crezu. Ea ofta.

— Trebuia să te fi convins să vorbești mai mult.

Fu ultimul lucru pe care i-l spuse Ana. Două săptămâni mai târziu, pe trei iulie, murea. În mormântarea se ținu peste o săptămână. Pe atunci el avea deja o slujbă de vară la o cofetărie din zonă, unde stătea în încăperea din spate și acoperea prăjiturile cu fondant, așa că în zilele de după înmormântare stătu până seara târziu la bancul lui de lucru, acoperind o prăjitură după alta cu glazură roz garoafa, încercând să nu se gândească la ea.

La sfârșitul lui iulie, familia Douglass se mută: domnul Douglass găsisse un serviciu nou în San José. Pe Agnes o luară cu ei, iar Roșie fu trimisă la o altă familie. Lui cei

doi soți îi plăcuseră, dar, când ei îi sugerară să păstreze legătura, el știa că n-avea s-o facă – era prea disperat să se despartă de viața lui de atunci, de viața pe care o avusese; voia să fie cineva care să nu cunoască pe nimeni și să nu fie cunoscut de nimeni.

Fu trimis la un centru de primire în regim de urgență. Așa îl numea statul: centru de primire în regim de urgență. El susținu că era suficient de mare ca să se poată descurca singur (își închipuise, la fel de illogic, că va putea dormi în încăperea din spate de la cofetărie) și că în numai două luni va fi plecat, ieșit complet din sistem, dar nimeni nu fu de acord cu el. Centrul de primire era un dormitor comun, un fagure cenușiu populat de alți tineri pe care – din cauza a ceea ce făcuseră sau a ceea ce li se făcuse, ori pur și simplu din cauza vârstei – statul nu-i mai putea plasa prea ușor.

Când veni vremea să plece, cei de acolo îi dădură niște bani ca să-și cumpere rechizitele de școală. Erau, își dădu seama, vag mândri de el; poate că nu petrecuse mult timp în sistem, dar mergea la colegiu, și încă la unul foarte bun – avea să fie pomenit mereu drept unul dintre succesele lor. Leslie îl duse la magazinul armatei. Se întrebă, alegând lucrurile despre care credea că-i vor trebui – două pulovere, trei cămăși cu mânecă lungă, pantaloni și o pătură gri care semăna cu umplutura gloduroasă vomitată de canapeaua din holul centrului de primire –, dacă lua ceea ce trebuia, lucruri care ar fi figurat pe lista Anei. Nu se putea împiedica să-și spună că mai era ceva pe lista aceea, ceva esențial care Ana credea că-i trebuie și care el n-avea să știe niciodată ce era. Noaptea jinduia la lista aceea, uneori mai mult decât la Ana însăși; o vedea cu ochii minții – majusculele simpatice pe care ea le însera într-un singur cuvânt, creionul mecanic pe care-l folosea întotdeauna, carnețelele cu file galbene care-i rămăseseră de pe vremea când fusese avocat și pe care își nota diverse lucruri. Uneori literele se închegau în cuvinte, și în viața aceea din vis el se simțea triumfător., Ah”, își zicea, „firește! Firește că de asta am nevoie! Firește că Ana știe!” Dar dimineața nu-și mai amintea niciodată care erau lucrurile respective. În acele momente își dorea, pervers, să n-o fi întâlnit niciodată, fiindcă era în mod sigur mai rău s-o fi avut în viața lui pentru un timp atât de scurt decât să n-o fi avut deloc.

I se dădu un bilet de autobuz spre nord; Leslie veni la autogară să-l conducă. Își împachetă lucrurile într-un sac de plastic negru, mai gros, pe care îl puse pe urmă în rucsacul cumpărat de la magazinul armatei: tot ce avea el, într-un singur pachet. În autobuz se uită pe fereastră fără să se gândească la nimic. Speră ca spatele să nu-l trădeze pe drum, și nu-l trădă.

Fu primul care ajunse în camera lor și, când sosi al doilea băiat – Malcolm – cu părinții lui, cu valize, cărți, boxe, televizor, telefoane, computere, frigider și o armată de dispozitive digitale, Jude simți prima senzație de spaimă teribilă și apoi de furie îndreptată în mod irațional către Ana. Cum de-l lăsase să creadă că ar avea tot ce-i trebuia pentru așa ceva? Cine ar fi putut el să susțină că e? De ce nu-i spusese niciodată exact cât de săracă și de urâtă, ce japiță de cârpă mizeră era de fapt viața lui? De ce-l lăsase să creadă că și-ar putea găsi locul acolo?

Pe măsură ce lunile se scurseră, senzația i se atenuă, dar nu dispăru niciodată; îl parazita ca o pojghiță subțire de mucegai. Dar, în timp ce această cunoaștere devenea mai acceptabilă, o alta prindea formă în direcție opusă: începu să înțeleagă că Ana fusese prima și ultima persoană căreia n-ar fi fost nevoie să-i explice nimic, niciodată. Ea știa că el își purta viața la vedere, pe piele, că biografia îi era înscrisă în oase și în carne. Nu l-ar fi întrebat niciodată de ce nu poartă cămăși cu mânecă scurtă, nici măcar pe caniculă, de ce nu-i place să fie atins sau, mai important, ce s-a întâmplat cu picioarele ori cu spatele lui; fiindcă ea știa deja. În preajma ei nu simțise nimic din anxietatea și din veghea permanentă la care părea să fie condamnat în prezența oricui altcuiva – o vigilență extenuantă, care însă, în cele din urmă, devenise o parte a vieții, o obișnuință la fel ca a sta drept. O dată, ea întinse mâinile să-l îmbrățișeze (își dăduse el seama ulterior), dar el își ridicase instinctiv mâinile deasupra capului ca să se protejeze, și, cu toate că încercase un moment de stânjeneală, ea nu-l făcuse să se simtă nici stupid, nici impulsiv.

— Sunt o dobitoacă, Jude, îi spusese. Îmi pare rău. Nu mai fac mișcări bruște, promit.

Dar acum ea nu mai era, și pe el nu-l mai cunoștea nimeni. Dosarul lui fusese sigilat. La primul lui Crăciun, Leslie îi trimise o felicitare, care ajunse la el prin intermediul secretariatului facultății, iar el o păstră zile de-a rândul – era ultima lui legătură cu Ana – înainte s-o arunce. Dar nu-i răspunse și de atunci nu mai avu nicio veste de la Leslie. Era o viață nouă. Iar el era hotărât să nu și-o strice.

Și totuși, uneori se gândea la ultimele lui discuții cu Ana, repetându-le în șoaptă. Asta se întâmpla noaptea, când colegii lui de cameră – în configurații diferite, în funcție de cine era prezent la momentul respectiv – dormeau în patul de lângă el și în cel de deasupra.

— Nu lăsa tăcerea asta să devină o obișnuință! îl avertizase ea cu puțin timp înainte de a muri. Și: Nu-i nicio problemă că simți furie, Jude; nu trebuie să ți-o ascunzi.

Dar ea se înșelase în privința lui, așa își spunea el mereu; el nu era așa cum crezuse ea că e.

— Ești menit să faci lucruri mărețe, puștiule, îi mai zisese ea într-o zi, iar el voise s-o creadă, chiar dacă nu putuse.

Dar într-o privință Ana avusese dreptate: lui îi era *într-adevăr* tot mai greu. Și *într-adevăr* se învinovăța. Și, cu toate că încerca în fiecare zi să-și amintească promisiunea pe care i-o făcuse, făgăduiala aceea părea în fiecare zi tot mai îndepărtată, până ce deveni doar o amintire, la fel ca ființa ei – un personaj drag dintr-o carte citită cu mult timp în urmă.

„Pe lume există două feluri de oameni”, obișnuia judecătorul Sullivan să spună. „Cei care tind să creadă și ceilalți. În sala mea de judecată, noi prețuim credința. Credința în *toate* lucrurile”.

Rostea deseori fraza aceasta, după care se ridica în picioare cu un icnet – era foarte gras – și ieșea din încăpere. Asta se întâmpla de obicei la sfârșitul zilei – a zilei lui Sullivan, cel puțin –, când ieșea din birou și venea să le vorbească asistenților să-i,

așezat pe marginea unuia dintre birouri și servindu-le discursuri adesea opace, presărate cu numeroase pauze, de parcă asistenții n-ar fi fost avocați, ci niște scribi care ar fi trebuit să-i noteze toate cuvintele. Dar nimeni nu nota nimic, nici măcar Kerrigan, care era cu adevărat credincios și cel mai conservator dintre ei trei.

După ce judecătorul pleca, Jude se întorcea rânjind spre Thomas, care dădea ochii peste cap în semn de scuze și de neputință. Și Thomas era un conservator, dar „un conservator *care gândește*”, îi reamintea el, „iar faptul că trebuie să specific asta e al dracului de deprimant”.

Jude și Thomas începuseră să lucreze ca asistenți ai judecătorului Sullivan în același an. Când Jude fusese abordat de comitetul de recrutare neoficial al judecătorului – de fapt, de profesorul care le ținea cursul de Asociații profesionale, vechi prieten cu Sullivan – în primăvara celui de-al doilea an la drept, cel care-l încurajase să-și depună candidatura fusese Harold. Sullivan era cunoscut printre colegii de breaslă pentru că întotdeauna angaja asistenți ale căror opinii politice erau diferite de ale lui – cu cât mai diferite, cu atât mai bine. (Ultimul lui asistent liberal plecase să lucreze într-un grup care milita pentru dreptul la suveranitate al insulelor Hawaii și pentru secesiunea acestora de Statele Unite – o schimbare de carieră care-i stârnise judecătorului o criză de satisfacție de sine apoplectică.)

— Sullivan mă urăște, îi spusese Harold lui Jude, pe un ton ce părea încântat. O să te angajeze doar ca să-mi facă mie în ciudă, adăugase el zâmbind, savurând ideea. Și pentru că ești cel mai bun student pe care l-am avut vreodată.

Complimentul îl făcuse pe Jude să-și plece privirea: laudele lui Harold ajungeau la el de obicei prin intermediul altora; rareori îi erau comunicate direct.

— Nu sunt sigur că sunt suficient de liberal pentru el, răspunsese.

Sigur nu era suficient de liberal pentru Harold, fiindcă acest lucru – opiniile lui, modul cum interpreta legea și cum o aplica în practică – era una din temele pe care discutau în contradictoriu. Harold însă pufnise.

— Crede-mă! spusese el. Ești.

Dar, când, în anul următor, Jude se duse la Washington pentru interviu, Sullivan îi vorbi despre drept – și despre filosofia politicii – cu mult mai puțină vigoare și concretețe decât s-ar fi așteptat el.

— Am auzit că știi să cânti, îi spuse judecătorul după o oră în care discutaseră despre ce materii studiasse Jude (urmășii amândoi aceeași facultate de drept), despre postul lui de redactor al revistei juridice studențești (același pe care îl deținuse și Sullivan la vremea sa) și despre opiniile lui Jude pe marginea unor cazuri recente.

— Da, știi, răspunse el, întrebându-se de unde aflase judecătorul.

Muzica era alinarea lui, însă rareori cânta de față cu alții. Oare cântase în biroul lui Harold și îl auzise cineva? Uneori mai cânta în biblioteca facultății, seara târziu când reășeza cărțile pe rafturi, iar încăperea era tăcută și neclintită ca o biserică; oare îl auzise cineva acolo?

— Cântă-mi ceva! îi ceru judecătorul.

— Ce ați vrea să auziți, domnule?

În mod normal, ar fi fost mult mai emoționat, dar aflase că Sullivan îi va cere să se producă într-un fel sau altul în fața lui (se zvonea că pe un candidat de mai demult îl pusese să jongleze), și Sullivan era cunoscut ca amator de operă.

Judecătorul își duse degetele groase la buzele pline și cugetă.

— Hmm. Cântă-mi o piesă care să-mi spună ceva despre tine!

Jude se gândi puțin și apoi cântă. Fu surprins chiar și el să audă ce alesese – *Ich bin der Welt abhandedgekommen*, de Mahler –, atât fiindcă Mahler nu-i plăcea prea mult, cât și pentru că liedul era dificil de interpretat, lent, sumbru și subtil și nepotrivit pentru un tenor. Dar îi plăcea poemul în sine, pe care profesorul său de canto din colegiu îl considerase „romantism de mâna a doua”, dar care lui i se păruse întotdeauna că suferă pe nedrept din cauza unei traduceri nefericite. Interpretarea standard a primului vers era: „Sunt pierdut pentru lume”, dar el îl traducea altfel: „Am devenit pierdut pentru lume”, o formulare care, după părerea lui, era mai puțin autocompătimitoare, mai puțin melodramatică și mai resemnată, mai confuză. „Am devenit pierdut pentru lumea/ în care mi-am irosit atâta timp”. Liedul era despre viața unui artist – ceea ce el nu era în niciun caz. Și totuși înțelegea, aproape la nivel fundamental, conceptul de pierdere, de desprindere de lume, de dispariție într-un alt loc, al izolării și al siguranței, al dorinței îngemănate de a evada și a descoperi. „Nu-mi pasă deloc/ Dacă lumea mă crede mort, / N-am ce spune ca s-o contrazic, / Căci, adevărat, nu mai sunt parte din lume”.

Când încheie, deschise ochii și-l văzu pe judecător râzând și aplaudând.

— Bravo! Bravo! Dar, să știi, cred că ți-ai greșit profesia, îi spuse el, râzând din nou. Unde ai învățat să cânți așa?

— La frații călugări, domnule.

— Aha, ești catolic? întrebă judecătorul așezându-se gras în scaun, gata să se lase încântat.

— Am fost crescut catolic, începu el.

— Dar acum nu mai ești? se interesă Sullivan, încruntat.

— Nu.

Exersase ani de-a rândul ca să-și elimine din glas tonul de scuză când rostea acest cuvânt.

Judecătorul scoase un sunet ambiguu.

— Ei bine, indiferent cu ce te-ai ales din catolicism, trebuie să-ți fi oferit cel puțin un soi de protecție împotriva ideilor cu care Harold Stein ți-a umplut capul în ultimii trei ani. Ești asistentul lui de cercetare? întrebă privindu-i CV-ul.

— Da. De peste doi ani.

— O minte bună irosită, declară Sullivan (fără să fie clar dacă se referea la mintea lui sau a lui Harold). Îți mulțumesc că ai venit, păstrăm legătura. Și mulțumesc pentru lied; ai una dintre cele mai plăcute voci de tenor pe care le-am auzit de multă vreme încoace. Ești sigur că ți-ai ales bine profesia?

Și zâmbi. Fu ultima dată când Jude îl văzu pe judecătorul Sullivan surâzând cu atâta plăcere și sinceritate.

Întors la Cambridge, îi povesti lui Harold despre întrevvedere („Tu câmpt. „Îl

întrebă acesta, de parcă tocmai i-ar fi spus că zboară) și cum era sigur că nu va obține postul. O săptămână mai târziu, Sullivan îl sună: era angajat. Jude fu surprins, Harold însă, nu.

— Ți-am zis eu! comentă el.

A doua zi se duse la biroul lui Harold, ca de obicei, însă îl găsi cu paltonul pe el.

— Activitățile curente sunt suspendate azi. Vreau să mă însoțești în câteva drumuri.

Era ceva neobișnuit, dar și Harold era neobișnuit. La marginea trotuarului, îi întinse cheile mașinii.

— Vrei să conduci tu?

— Sigur, răspunse Jude și se îndreptă spre portiera șoferului.

Era mașina pe care învățase să conducă, în urmă cu numai un an, cu Harold așezat alături, mult mai răbdător în afara sălii de curs decât înăuntrul ei.

— Bine, îi spunea pe atunci. Dă drumul ambreiajului puțin mai mult... bine. Bine, Jude, bine.

Acum avea de ridicat câteva cămăși pe care le lăsase la modificat, așa că se îndreptară spre magazinul de confecții bărbătești, mic și scump, de la marginea piațetei, unde Willem lucrase în ultimul lui an de colegiu.

— Hai cu mine! îi ceru Harold. O să am nevoie de ajutor să le transport.

— Doamne, Harold, dar câte cămăși ai cumpărat?

Harold avea o garderobă constantă, de cămăși albe și albastre, pantaloni de velur maro (pentru iarnă), pantaloni de in (pentru primăvară și vară) și pulovere în nuanțe variate de verde și albastru.

— Ia mai taci!

Înăuntru, Harold se duse să caute un vânzător, iar el așteptă, trecându-și degetele peste cravate, care stăteau în cutiile lor, rulate și lucioase ca niște produse de patiserie. Malcolm îi dăduse două dintre costumele lui vechi de bumbac, pe care Jude le modificase și le purtase în cei doi ani de stagiatură, dar pentru interviul cu Sullivan fusese nevoit să împrumute costumul colegului de cameră și se străduise să se miște cu grijă în el tot timpul cât îl purtase, conștient de lărgimea lui și de finețea lânii.

Apoi îl auzi pe Harold spunând: „El e „și, când se întoarse, îl văzu însoțit de un bărbat scund, cu un centimetru de croitorie atârnat la gât ca un șarpe.

— Va avea nevoie de două costume – unul gri-închis și altul bleumarin – și, să zicem, douăsprezece cămăși, câteva pulovere, niște cravate, ciorapi, pantofi... fiindcă n-are nimic. Apoi înclină din cap către Jude și continuă: El e Marco. Mă întorc cam peste două ore.

— Stai puțin! exclamă el. Ce faci?

— Jude, ai nevoie de ceva în care să te-mbraci. Nu sunt deloc un expert în domeniul ăsta, dar nu poți să apari la cabinetul lui Sullivan purtând ce porți acum.

El se simți stânjenit: de hainele și de inadecvarea lui, de generozitatea lui Harold.

— Știu, răspunse. Dar nu pot accepta, Harold.

Ar fi continuat, dar Harold se interpuse între el și Marco, întorcându-l cu spatele.

— Jude, trebuie să accepți. Ți-ai câștigat acest privilegiu. Și, mai mult decât atât, ai nevoie de haine. Nu vreau să mă umilești în fața lui Sullivan, în plus, am plătit deja și n-o să-mi capăt banii înapoi. Așa e, Marco? strigă el peste umăr.

— Așa e, răspunse omul imediat.

— Haide, Jude! reluă Harold când îl văzu gata să deschidă iar gura. Acum trebuie să plec.

Și ieși fără să se uite înapoi.

Așa că Jude se pomeni stând în fața oglinzii triple, privind cum imaginea lui Marco își făcea de lucru la gleznelor lui, dar, când aceasta îi urcă pe picior ca să-i măsoare lungimea până sus, tresări fără să vrea.

— Ușurel, ușurel! rosti Marco de parcă ar fi vorbit cu un cal agitat și îl bătu încetșor pe coapsă, tot ca pe un cal, iar când el tresări din nou involuntar, la celălalt picior, exclamă: Hei! Am ace în gură, să știi!

— Îmi pare rău, se scuză el și rămase nemișcat.

La final, se privi în noul său costum: câtă anonimitate, câtă protecție! Chiar dacă cineva l-ar fi atins accidental pe spate, purta pe el suficiente straturi pentru ca nimeni să nu poată simți crestele cicatricilor de dedesubt. Totul era acoperit, totul era ascuns. Dacă stătea nemișcat, putea fi oricine, un individ impersonal și invizibil.

— Încă un centimetru, cred, spuse Marco, strângându-i partea din spate a sacoului în dreptul taliei. Acum nu-ți mai trebuie decât o tunsoare bună.

Jude îl găsi pe Harold așteptându-l în raionul de cravate, unde citea o revistă.

— Ești gata? îl întrebă acesta, de parcă toată povestea fusese ideea lui, a lui Jude, iar Harold doar îi satisfăcuse capriciul.

La cină încercă să-i mulțumească din nou, dar, de fiecare dată când dădea să scoată o vorbă, Harold îl întrerupea cu o nerăbdare crescândă.

— Nu ți-a spus nimeni până acum că uneori trebuie pur și simplu să accepți unele lucruri? îl întrebă în cele din urmă.

— Tu ai zis să nu acceptăm niciodată ceva ca atare, îi reaminti el.

— Asta-i valabil în clasă și în sala de judecată. Nu în viața de zi cu zi. Vezi tu, Jude, în viață, uneori, celor buni li se întâmplă lucruri bune. Nu trebuie să-ți faci griji – nu atât de des pe cât ar trebui. Dar, în momentele respective, e cazul ca oamenii buni să spună doar „mulțumesc”, să-și vadă de treabă și să se gândească dacă nu cumva persoana care face bine nu are și ea ceva de câștigat din asta și că poate n-are chef să audă tot soiul de motive pentru care cel vizat crede că nu merită fapta cea bună sau nu e demn de ea.

Jude tăcu atunci, iar după cină îl lăsă pe Harold să-l ducă până la apartamentul lui de pe Hereford Street.

— În plus, îi spuse Harold în vreme ce el cobora din mașină, arăți chiar foarte bine. Ești un băiat arătos; sper că ți s-a mai spus asta. Și apoi, înainte ca el să poată protesta, adăugă: Acceptarea, Jude.

Așa că el își înghiți cuvintele care-i veniră pe buze.

— Îți mulțumesc, Harold. Pentru tot.

— Cu mare plăcere, Jude. Ne vedem luni.

Rămase pe trotuar și privi mașina îndepărtându-se, apoi urcă în apartamentul de la primul etaj al unei clădiri roșcate, cu fațadă de cărămidă, lipite de sediul unei fraternități studențești de la MIT. Proprietarul clădirii, un fost profesor de sociologie ieșit la pensie, locuia la parter și închiria celelalte trei etaje la doctoranzi: la ultimul stăteau Santosh și Federico, care își dădeau doctoratul în inginerie electrică la MIT, iar etajul doi era ocupat de Janusz și de Isidore, ambii doctoranzi la Harvard – Janusz în biochimie, iar Isidore în religiile Orientului Apropiat; chiar sub ei locuiau el și colegul lui, Charlie Mă, al cărui nume real era Chieng-Ming Mă, dar căruia toată lumea îi spunea CM. CM era stagiar la Centrul Medical Tufts, și programele lor de lucru erau aproape opuse: când se trezea Jude, ușa lui CM era închisă, și dincolo de ea se auzeau sforăielile lui umede, înfundate, iar când Jude se întorcea acasă, seara la șapte, după ce termina lucrul pentru Harold, CM era plecat. Îi plăcea ceea ce reușea să vadă din el – CM era din Taipei, învățase la o școală cu internat din Connecticut și avea un zâmbet somnolent și ștrengăresc care te îndemna să-i zâmbești și tu; era prieten cu un prieten al lui Andy, și așa se cunoscuseră. În ciuda aerului său de permanentă letargie, era un tip îngrijit și îi plăcea să gătească; uneori când venea acasă, Jude găsea pe masă un platou cu găluște prăjite, cu un bilet dedesubt pe care scria MĂNÂNCĂ-NE! alteori primea câte un mesaj în care i se cerea să întoarcă, înainte de culcare, puiul pus la marinat sau să cumpere o legătură de pătrunjel în drum spre casă. Îndeplinea întotdeauna aceste rugăminți și, când se întorcea, găsea puiul gătit tocăniță sau pătrunjelul tocat și încorporat în aluat de clătite sărate. Cam o dată la câteva luni, când le permitea programul, se întâlneau toți șase în apartamentul lui Federico și Santosh – era cel mai mare – ca să mănânce laolaltă și să joace poker. Janusz și Isidore se căinau în gura mare că fetele îi credeau homo fiindcă își petreceau tot timpul împreună (CM îi arunca atunci lui Jude o privire semnificativă; pariase cu el pe douăzeci de dolari că cei doi erau iubiți, dar se străduiau să pretindă că sunt hetero; oricum, era un lucru imposibil de dovedit), iar Santosh și Federico se plângeau de cât de proști erau studenții de la seminarele lor și de cât scăzuse nivelul celor care învățau la MIT de când își terminaseră ei studiile acolo, cu cinci ani în urmă.

Apartamentul în care stăteau Jude și CM era cel mai mic, fiindcă proprietarul separase o jumătate din suprafață pentru a-și face o cameră de depozitare. CM plătea o parte semnificativ mai mare din chirie, așa că el luase dormitorul. Jude ocupa un colț din camera de zi, cel cu bovindoul. Își încropise patul pe o saltea de spumă denivelată ca un cofraj de ouă, cărțile îi erau înșirate sub pervaz, și mai avea o veioză și un paravan pliant din hârtie, pentru un dram de intimitate. Cumpărase împreună cu CM o masă mare din lemn pe care o așezaseră în alcovul-sufragerie al camerei de zi și care avea două scaune metalice pliante, unul abandonat de Janusz și celălalt, de Federico. O jumătate a mesei era a lui, cea de-a doua, a lui CM, și ambele erau pline de cărți și hârtii, plus cele două laptopuri care emiteau clicuri și bipuri zi și noapte.

Vizitatorii lor erau uimiți de fiecare dată de austeritatea apartamentului, dar Jude încetase în mare parte s-o mai observe – nu complet însă. Acum, spre exemplu,

ședea pe podea în fața celor trei cutii din carton în care își depozitase hainele și ridica pe rând puloverele, cămășile, ciorapii și pantofii cei noi din ambalajele lor de foiță albă, așezându-și-le unul câte unul în poală. Erau cele mai frumoase lucruri pe care le avusese vreodată, și i se părea oarecum dezonorant să le așeze în cutii pentru dosare. Așa că, în final, le reîmpachetă și le puse înapoi în pungile de la magazin.

Generozitatea lui Harold îl deconcertase. În primul rând, era problema darului în sine: niciodată, dar niciodată nu primise ceva atât de impresionant. În al doilea rând, era imposibilitatea de a-l răsplăti vreodată pe Harold în egală măsură. Iar în al treilea, era semnificația acestui gest: știa de ceva timp că Harold îl respectă și chiar că prezența lui îi face plăcere. Dar era oare posibil ca el să fie o persoană importantă pentru profesorul său, ca Harold să-l placă nu doar ca pe un student oarecare, ci ca pe un prieten? Și, dacă da, de ce asta îl făcea să se simtă atât de stânjenit?

Avusese nevoie de multe luni ca să se simtă în largul lui în preajma lui Harold: nu în clasă ori în birou, ci în afara lor. În viață, așa cum ar fi spus Harold. Se întorcea acasă după o cină acasă la profesor și resimțea o mare ușurare. Știa de ce, dar nu voia să recunoască nici măcar față de sine însuși: dintotdeauna, bărbații – bărbații maturi, din rândul cărora încă nu considera că face parte – fuseseră interesați de el dintr-un singur motiv, așa că învățase să se teamă de ei. Dar Harold nu părea să fie unul dintre aceștia. (Deși nici fratele Luke nu păruse să fie.) Uneori i se părea că se teme de orice și detesta asta. Frică și ură, frică și ură: deseori avea impresia că erau singurele lui trăsături. Frică de toți ceilalți; ură de sine.

Auzise despre Harold înainte de a-l întâlni, fiindcă era un profesor cunoscut. Chestiona totul, neobosit: orice remarcă pe care o făceai la curs era înhățată și analizată într-o salvă nesfârșită de „de ce”-uri. Era un tip îngrijit și înalt și avea un fel de a păși încoace și încolo într-un cerc strâns, cu trunchiul aplecat în față, ori de câte ori era absorbit sau surescitat.

Spre dezamăgirea lui, Jude nu-și amintea prea multe de la cursul de contracte ținut de Harold în primul an. Nu-și amintea, de exemplu, detaliile lucrării lui de curs, pe care Harold o remarcase și care fusese urmată de o serie de discuții în doi în afara clasei și, în cele din urmă, de oferta ca Jude să devină unul dintre asistenții lui de cercetare. Nu-și amintea să fi spus nimic prea interesant la curs (deși Harold își amintea). Însă pe Harold îl ținea minte în acea primă zi a semestrului, pășind în sus și-n jos pe podium și vorbind pe tonul său scăzut și grăbit.

— Sunteți anul întâi la drept, spusese el. Felicitări tuturor! Ca studenți în anul întâi la drept, veți avea o programă tipică: contracte, răspundere delictuală, proprietate, proceduri civile; iar anul viitor, drept constituțional și drept penal. Dar asta știți cu toții. Ceea ce poate că nu știți este că programa aceasta reflectă – într-un mod pur și simplu superb – însăși structura societății, mecanismele de care are nevoie o societate, societatea noastră, pentru a funcționa. Pentru a avea o societate, trebuie să avem mai întâi un cadru instituțional: acesta e dreptul constituțional. Avem apoi nevoie de un sistem de pedepse: acesta este dreptul penal. Trebuie de asemenea să dispunem de un sistem capabil să asigure funcționarea celorlalte: acestea sunt

procedurile civile. Avem de asemenea nevoie de o modalitate de a gestiona chestiunea stăpânirii și a proprietății: acesta este dreptul proprietății. Trebuie să știm că cineva va fi răspunzător financiar pentru vătămările aduse nouă de alții: aceasta e răspunderea civilă delictuală. Și, în ultimul rând, trebuie să știm că oamenii își vor respecta înțelegerile și că-și vor onora promisiunile: și *asta* înseamnă contracte. Acum, adăugase el după o pauză, nu vreau să fiu simplist, dar pun pariu că jumătate dintre voi vă aflați aici pentru ca într-o zi să puteți storce bani de la alți oameni – oameni care au vătămat pe alții, nu-i nimic rușinos aici! –, iar cealaltă jumătate fiindcă aveți impresia că veți schimba lumea. Fiindcă visați să vă susțineți ideile în fața Curții Supreme, fiindcă vi se pare că adevărata provocare a dreptului se află în spațiile goale dintre rândurile Constituției. Dar eu sunt aici ca să vă spun că nu e așa. Cel mai autentic, cel mai antrenant din punct de vedere intelectual, cel mai *consistent* domeniu al dreptului este dreptul contractelor. Contractele nu sunt doar foi de hârtie care vă promit o casă, un loc de muncă sau o moștenire; în sensul lor cel mai pur, mai adevărat și mai cuprinzător, contractele guvernează fiecare domeniu al dreptului. Când alegem să trăim într-o societate, alegem s-o facem în termenii unui contract și să ne supunem regulilor pe care acesta ni le dictează – Constituția în sine este un contract, deși unul maleabil; iar problema a cât este de maleabil, de fapt, e exact domeniul în care dreptul se intersectează cu politica –, și regulile acestui contract, explicite sau nu, sunt cele care ne impun să nu ucidem, să ne plătim taxele și să nu furăm. Dar în acest caz suntem deopotrivă creatorii contractului și executorii lui: în calitate de cetățeni ai acestei țări, ne-am asumat încă de la naștere obligația de a-i respecta termenii, și facem asta în fiecare zi. La acest curs veți învăța, desigur, mecanica unui contract – cum este creat, cum este încălcat, cât de stria este și cum poți să ieși de sub incidența lui –, dar vi se va cere deopotrivă să considerați dreptul în sine ca pe o serie de contracte. Unele sunt mai drepte, mai echitabile decât altele – și aceasta este singura dată când vă voi permite să afirmați așa ceva. Dar echitatea nu este singurul considerent al legilor și nici măcar cel mai important: legea nu este întotdeauna echitabilă. Contraeele nu sunt echitabile, nu întotdeauna. Dar uneori această inechitate este necesară pentru buna funcționare a societății. La acest curs veți învăța care este deosebirea dintre ce este drept sau echitabil și ce este legitim; și, la fel de important, dintre ce este echitabil și ce este necesar. Veți învăța despre obligațiile pe care le avem unii față de ceilalți ca membri ai societății și despre cât de departe ar trebui să meargă societatea pentru a impune aceste obligații. Veți învăța să vă percepeți viața – și viețile noastre, ale tuturor – ca pe o serie de paae, iar asta vă va determina să regândiți nu numai dreptul, ci și țara aceasta în sine și locul vostru în ea.

Jude fusese entuziasmat de discursul lui Harold și, în săptămânile care urmaseră, de cât de altfel era gândirea lui, de cum stătea în fața sălii de curs ca un dirijor, amplificând argumentația câte unui student în formațiuni stranii și imprevizibile. O dată, o discuție relativ benignă despre dreptul la intimitate – cel mai prețuit și mai neclar dintre drepturile constituționale, după părerea lui Harold, care definea

contractul ignorând deseori granițele convenționale și trecând sprinten în alte domenii ale dreptului – dusese la o dispută între ei doi cu privire la avort, pe care Jude îl considera inacceptabil din punct de vedere moral, dar necesar din perspectivă socială.

— Aha! exclamase Harold – era unul dintre puținii profesori care accepta nu doar argumentele legale, ci și pe cele de ordin moral –, și ia spuneți, domnule St. Francis, ce se întâmplă când renunțăm la morală în legislație în favoarea considerentelor sociale? Care este momentul în care o țară și poporul ei ar trebui să înceapă să pună mai mare preț pe controlul social decât pe simțul moralității? *Există* oare un asemenea punct? Eu nu sunt convins.

Dar el rămăsese pe poziție, iar restul clasei îi ascultase în tăcere, urmărindu-le schimbul de opinii.

Harold scrisese trei cărți, însă ultima, *Strângerea de mână americană: promisiunile și eșecurile Declarației de Independență*, era cea care îl făcuse celebru. Cartea, pe care Jude o citise chiar înainte de a-l întâlni, era o interpretare juridică a Declarației de Independență: care dintre promisiunile ei fuseseră îndeplinite și care nu, și, dacă ar fi scrisă azi, ar fi ea capabilă să reziste orientărilor din jurisprudența contemporană? („Răspunsul scurt: Nu”, titra recenzia din *Times*) Acum Harold făcea cercetări pentru cea de-a patra sa carte, un fel de urmare la *Strângerea de mână*, care privea dintr-o perspectivă similară Constituția SUA.

— Dar numai Declarația Drepturilor și amendamentele mai sexy, îi spuse el când îl intervieva pentru postul de asistent de cercetare.

— Nu știam că unele sunt mai sexy decât altele.

— *Sigur* că unele sunt mai sexy decât altele. Numai al unsprezecelea, al doisprezecelea, al paisprezecelea și al șaisprezecelea sunt sexy. Restul nu-s decât pleava trecutului politicii.

— Al treisprezecelea e *insignifiant* întrebă Jude cu satisfacție.

— N-am zis că e *insignifiant*, ci doar că nu e sexy.

— Dar credeam că asta înseamnă „pleavă”.

Harold oftă teatral, luă dicționarul de pe birou, îl deschise și-l studie o clipă.

— Bine, în regulă, spuse, aruncându-l înapoi peste un teanc de hârtii, care, sub el, alunecară spre margine. Dacă extrapolăm definiția. Dar eu m-am referit la primul sens: rămășițele, *resturile* politicii trecute. Ești mulțumit acum?

— Da, replică el, străduindu-se să nu zâmbească.

Începu să lucreze pentru Harold luna, miercurea și vinerea după-amiaza și seara, când avea mai puține cursuri – marțea și joia avea seminarele de după-amiază la MIT, unde își susținea masteratul, și seara lucra în biblioteca facultății de drept, iar sâmbetele lucra dimineața la bibliotecă și după-amiaza la o patiserie de lângă colegiul medical, numită Batter¹⁷, unde lucrase încă din vremea colegiului, ocupându-se de comenzile speciale: decora fursecuri, modela sute de petale de flori din pastă de zahăr și experimenta cu diverse rețete, dintre care una, un chec cu zece feluri de semințe, devenise cel mai bine vândut produs al magazinului. Lucra la Batter și duminica, și, într-o zi, Allison, proprietara, care-i încredința bună parte

dintre cele mai complexe proiecte, îi dădu o comandă pentru treizeci și șase de fursecuri care trebuiau decorate astfel încât să semene cu diferite tipuri de bacterii.

— M-am gândit că tu ai fi singurul care și-ar da seama cum să le facă, îi spuse ea. Soția clientului este microbiolog, și tipul vrea să-i facă o surpriză la laborator.

— O să studiez puțin tema, răspunse el și luă hârtia din mâna ei, remarcând numele clientului: Harold Stein.

Se documentă, cerându-le sfatul lui CM și Janusz, și decupă fursecuri în formă de șerpișori, de bile spinoase, de castraveți, folosind glazuri diferite colorate pentru a reprezenta citoplasmă, membrana, ribozomii și modelând cilii din fire de lemn-dulce. Scrise apoi o listă în care îl identifica pe fiecare în parte și o puse în cutie înainte de a o închide și a o lega cu panglică; pe atunci nu-l cunoștea prea bine pe Harold, dar îi plăcu ideea de a lucra ceva pentru el, de a-l impresiona, chiar și anonim. Și îi plăcea să se întrebe ce anume celebrau fursecurile acelea: o lucrare publicată? O aniversare? Sau era doar un semn de tandrețe? Era oare Harold Stein genul de bărbat care se înfățișa cu fursecuri în laboratorul soției fără motiv? El bănuia că ar putea fi.

O săptămână mai târziu, Harold îi povesti despre fursecurile extraordinare pe care le luase de la Batter. Entuziasmul lui, care, cu numai câteva ore în urmă, se revărsase asupra Codului Comercial, își găsisse acum o temă nouă. Așa că Jude stătu mușcându-și buzele ca să nu zâmbească și-l ascultă vorbind despre cum fursecurile fuseseră geniale, cum colegii Juliei se arătaseră uluiți de veridicitatea și de detaliile lor și cum el fusese, pentru scurt timp, eroul laboratorului:

— Ceea ce, apropo, nu-i deloc ușor printre indivizii ăia pentru care toți cei care lucrează în domenii umaniste sunt niște zevzeci.

— Pare că fursecurile astea au fost făcute de un patiser obsedat, replică el.

Nu-i spusese lui Harold că lucra la Batter și nici n-avea de gând s-o facă.

— Atunci e un obsedat pe care mi-ar plăcea să-l cunosc, răspunse Harold. Fiindcă au fost și delicioase, pe deasupra.

— Mmm, făcu Jude și începu să se gândească la o întrebare pe care să i-o pună ca să se depărteze de subiectul fursecurilor.

Harold avea și alți asistenți de cercetare, firește – doi studenți în anul al doilea și unul în anul al treilea, pe care Jude îi știa doar din vedere –, dar orarele lor erau formulate în așa fel încât niciodată nu se intersectau. Uneori comunicau între ei prin bilete sau e-mailuri, explicând unde anume rămăseseră, pentru ca următorul să preia lucrurile și să le ducă mai departe. Dar deja în semestrul al doilea al anului întâi, Harold îi ceru lui Jude să lucreze numai la al cincilea amendament.

— E bun, adăugă el. Incredibil de sexy.

Cei doi asistenți din anul al doilea se ocupau de al nouălea amendament, iar cei din anul al treilea de al zecelea, și, cu toate că-și dădea seama că e ridicol, Jude nu-și putea alunga senzația de triumf, de parcă Harold i-ar fi acordat lui ceva în plus față de ceilalți.

Prima invitație la el acasă pe care i-o făcu profesorul fusese spontană, la finele unei după-amiezi reci și întunecoase de martie.

— Ești sigur? întrebă Jude, reticent.

Harold îi aruncă o privire curioasă.

— Firește. E doar o cină. Trebuie să mănânci și tu, nu-i așa?

Harold locuia într-o casă cu trei niveluri din Cambridge, la marginea campusului studențesc.

— Nu știam că aici stai, spuse el când Harold intră pe aleea din fața casei. E una dintre străzile mele preferate. Treceam pe aici în fiecare zi ca să scurtez drumul spre celălalt capăt al campusului.

— Tu și toată lumea. Când am cumpărat casa chiar înainte să divorțez, cu ani în urmă, toate clădirile de aici erau ocupate de absolvenți; toate obloanele de la geamuri stăteau să cadă. Mirosul de iarbă era atât de puternic, încât amețeai și dacă treceai cu mașina prin zonă.

Ningea ușor, iar Jude se bucură că la ușă erau doar două trepte, așa că nu trebuia să-și facă griji că va aluneca sau că va avea nevoie de ajutorul lui Harold. Înăuntru mirosea a unt, a piper și a amidon: „paste”, își spuse el. Harold își lăsă servieta pe podea și îl conduse într-un foarte general tur al casei:

— Camera de zi; în spatele ei, biroul; în stânga, bucătăria și sufrageria.

Atunci o întâlnește pe Julia, înaltă cât Harold, cu părul castaniu tuns scurt, și o plăcu imediat.

— Jude! exclamă ea. În sfârșit! Am auzit atâtea despre tine și mă bucur mult să te cunosc.

Părea, își spuse el, că se bucură într-adevăr.

În timpul mesei stătură de vorbă. Julia provenea dintr-o familie de profesori la Oxford și trăia în America de când făcuse facultatea la Stanford; îl întâlnise pe Harold cu cinci ani în urmă, prin intermediul unui prieten. În laboratorul ei se studia un virus ce părea să fie o variantă a lui H5N1¹⁸, căruia Julia și colegii ei încercau să-i descifreze codul genetic.

— Potențială folosire ca arme a acestor genomuri nu e o preocupare majoră a microbiologilor? întrebă el și îl simți – mai mult decât îl văzu – pe Harold întorcându-se spre el.

— Ba da, într-adevăr, răspunse Julia, și, în vreme ce ea detalia controversale stărnite de munca microbiologilor, el aruncă o privire spre Harold, care se uita la el și care ridicase o sprânceană, într-un gest pe care Jude nu știa cum să-l interpreteze.

Dar pe urmă conversația devie, iar el aproape că putu să vadă discuția îndepărtându-se treptat de cercetările Juliei și îndreptându-se inexorabil spre el, putu să vadă ce negociator bun era Harold dacă voia, îi observă talentul de a reorienta dezbateră și de a adopta pe nesimțite o altă poziție, aproape ca și când conversația ar fi fost un flux lichid, iar el o ghida printr-o serie de porți și zăgazuri, eliminând orice posibilitate de scăpare, până la finalul inevitabil.

— Deci, Jude, întrebă Julia, unde ai copilărit?

— În Dakota de Sud și Montana, în cea mai mare parte, răspunse el și simți creatura ridicând capul în interiorul lui, conștientă de pericol, dar incapabilă să fugă de el.

— Părinții tăi sunt fermieri? se interesă Harold.

Jude învățase în decursul anilor să anticipeze acest șir de interogații și să-l pareze.

— Nu, dar multă lume acolo avea ferme, evident. E o zonă frumoasă; ați fost vreodată în Vest?

De obicei, replica aceasta era suficientă – dar nu fu și pentru Harold.

— Ha! exclamă el. Asta-i cea mai fluidă schimbare de direcție pe care am auzit-o de multă vreme, zise el și se uită la el cu intensitate, făcându-l să-și coboare privirea în farfurie. Bănuiesc că ăsta-i modul tău de a ne da de înțeles că n-ai de gând să ne spui cu ce se ocupau, nu?

— Harold, lasă-l în pace! îl admonestă Julia, însă Jude îl simți în continuare țintuindu-l cu privirea și răsuflă ușurat când cina luă sfârșit.

După acea primă seară la Harold acasă, relația dintre ei deveni mai profundă și mai dificilă totodată. Jude simțea că-i stârnise curiozitatea, pe care și-o imagina ciulită ca urechile unui câine ager – un terier, un animal perspicace și perseverent –, și nu știa dacă ăsta era un lucru tocmai bun. Ar fi vrut să-l cunoască mai bine pe Harold, dar la masa aceea i se reamintise că procesul de a cunoaște pe cineva era întotdeauna mult mai problematic decât își amintea el să fie. Fiindcă întotdeauna uita; și întotdeauna i se reamintea. Și-ar fi dorit, așa cum i se întâmpla adesea, ca toată succesiunea de etape – divulgarea intimităților, explorarea trecutului – să poată fi parcursă rapid, iar el să fie teleportat în stadiul următor, în care relația devenea o realitate moale, maleabilă și confortabilă, și limitele ambelor părți erau înțelese și respectate.

Alții ar mai fi făcut câteva tentative de a-l iscodi și apoi l-ar fi lăsat în pace – alții îl lășaseră în pace: prietenii lui, colegii de curs, ceilalți profesori –, dar Harold nu era la fel de simplu de dezarmat. Nici chiar strategiile obișnuite ale lui Jude – de exemplu, faptul că le spunea interlocutorilor că voia să afle mai multe *despre ei*, nu să vorbească despre sine, o stratagemă care avea dublul avantaj de a fi sinceră și eficientă – nu funcționau cu Harold. Niciodată nu știa când avea să-și lanseze profesorul următorul atac, și, ori de câte ori o făcea, îl găsea nepregătit, și el se simțea devenind tot mai reticent pe măsură ce petreceau mai mult timp împreună.

Se aflau, de pildă, în biroul lui Harold, vorbind despre ceva anume – procesul Universității din Virginia legat de discriminarea pozitivă care ajunsese la Curtea Supremă, spre exemplu –, iar Harold îl întreba:

— Care e originea *ta* etnică, Jude?

— Complicată, răspundea el și încerca să schimbe subiectul, chiar dacă asta însemna să scape din mână un teanc de cărți ca să-i distragă atenția lui Harold.

Dar alteori întrebările veneau în afara oricărui context, întâmplătoare, și pe acestea îi era imposibil să le anticipeze, dat fiind că apăreau fără niciun preambul. Într-o seară se aflau în biroul lui Harold, care comandase de mâncare pentru amândoi fiindcă lucrau până târziu. Drept desert luase fursecuri și negrese, și acum împingea punga spre el.

— Nu, mulțumesc.

— Serious? făcu Harold, ridicând din sprâncene. Fiului meu îi plăceau, încercam să-

i facem și noi, acasă, dar niciodată nu ne-au ieșit atât de bine. Părinții tăi, continuă el rupând un fursec în jumătate, îți făceau prăjituri când erai mic?

— Nu, răspuse el, prefăcându-se că-și revizuieste notițele.

Îl ascultă pe Harold mestecând și dezbătând în minte – își dădu seama de asta – dacă să continue să-l chestioneze sau să renunțe.

— Te vezi des cu părinții tăi? îl întrebă pe neașteptate într-o altă seară.

— Au murit, răspuse el, fără a-și lua ochii din hârtii.

— Îmi pare rău, Jude, zise Harold după o clipă de tăcere, și sinceritatea din glasul lui îl făcu pe Jude să ridice privirea. Și ai mei au murit. Relativ recent. Dar, sigur, eu sunt mult mai în vârstă decât tine.

— Îmi pare rău, Harold, zise el și adăugă apoi: Erai apropiat de ei.

— Eram. Foarte. Tu erai apropiat de ai tăi?

El clătină din cap.

— Nu, nu prea.

Harold rămase tăcut o vreme.

— Dar sunt sigur că erau mândri de tine, adăugă într-un târziu.

Ori de câte ori îl întreba despre viața lui, Jude simțea ceva rece traversându-l, de parcă era transformat în gheață din interior, cu organele și nervii învelite într-o teacă de promoroacă. În clipele acelea avea impresia că se va frânge, că, dacă va spune ceva, gheața se va sparge, iar el se va sfărâma. Așa că așteptă până ce știu că vocea îi va suna iarăși normal și apoi îl întrebă pe Harold dacă voia să-i caute celelalte articole în seara aceea sau s-o lase pe a doua zi dimineață. Însă nu se uită la el deloc, adresându-se numai caietului de pe birou.

Harold răspuse abia după mult timp.

— Mâine.

Iar el își strânse lucrurile ca să plece acasă, conștient de privirea lui Harold care-i urmărea mersul șontâcâit spre ușă.

Harold voia să știe cum crescuse, dacă avea frați sau surori, ce prieteni avea și ce făcea împreună cu ei: era însetat de informații. Cel puțin la ultimele întrebări Jude putea să răspundă, așa că îi povesti despre prietenii lui, despre felul în care îi întâlneau și unde învăța fiecare: Malcolm la Columbia, JB și Willem la Yale. Îi plăcea să răspundă la întrebările despre ei, să vorbească despre ei, îi plăcea să-l audă pe Harold râzând când îi povestea despre ei. Îi spunea și despre CM, despre Federico și Santosh care se aflau într-un fel de conflict cu membrii fraternității din clădirea vecină cu a lor, despre cum se trezise într-o dimineață și văzuse defilând zgomotos pe la geamul lui o flotilă de dirijabile motorizate făcute din prezervative, care urcau spre etajul al treilea, fiecare având atârnată o plăcuță pe care scria: SANTOSH JAIN ȘI FEDERICO DE ANGELIS AU PENISURI MINUSCULE.

Dar, când Harold îi pune alte întrebări, se simțea strivit de greutatea lor, de frecvența și de caracterul lor inevitabil. Iar uneori aerul devenea atât de înfierbântat de întrebările pe care Harold *nu* le rostea, încât era la fel de sufocant ca și când ar fi făcut-o. Oamenii voiau să știe atât de multe, voiau atâtea răspunsuri! Iar el înțelegea asta, chiar înțelegea: și el voia răspunsuri; și el voia să știe totul. Și era recunoscător

atunci pentru prietenii lui și pentru cât de puține extrăseseră de la el, pentru că-l lăsaseră în legea lui – o pârlăoagă fără chip, sub a cărei suprafață galbenă mișunau râme și gândăniși în solul negru, iar așchii de os se calcificau încet, devenind piatră.

— Chiar te interesează lucrurile astea! izbucni el o dată, frustrat, când Harold îl întrebase dacă se întâlnește cu vreo fată, dar, auzindu-și tonul, se opri și-și ceru scuze.

Se cunoșteau deja de aproape un an pe atunci.

— *Lucrurile astea*. ripostă Harold ignorându-i scuzele. Mă interesezi *tu*? Nu înțeleg ce-i atât de neobișnuit aici. Asta discută prietenii între ei.

Și totuși, în ciuda disconfortului resimțit, Jude continua să revină la Harold și să-i accepte invitațiile la masă, cu toate că de fiecare dată ajungea la un moment în care își dorea să dispară pur și simplu sau în care se temea că îl dezamăgise.

Într-o seară veni iar la masă la Harold și le fu prezentat celui mai bun prieten al acestuia din facultate, Laurence, care era judecător la Curtea de Apel din Boston, și soției lui, Gillian, care preda engleza la Simmons Collège.

— Jude, începu Laurence, a cărui voce era și mai joasă decât a lui Harold, aud că îți faci și masteratul la MIT. în ce?

— Matematici pure.

— Și prin ce diferă ele, întrebă Gillian râzând, de matematicile obișnuite?

— Păi, matematica obișnuită sau matematica aplicată, răspunse el, e ceea ce cred că am putea numi matematică practică – folosită pentru a rezolva probleme, a găsi soluții în domeniul economic, în inginerie, în contabilitate, în orice. Dar matematica pură nu are rolul de a oferi aplicații practice imediate sau evidente. Este doar o expresie a formei, dacă vreți; singurul lucru pe care îl demonstrează este elasticitatea aproape infinită a matematicii în sine, în limitele setului de supoziții prin care o definim, desigur.

— Adică geometrie imaginară și chestii de-astea? întrebă Laurence.

— Și așa ceva, sigur. Dar nu numai asta. Deseori e doar o dovadă a... a logicii interne imposibile și totuși solide a matematicii în sine. Există o sumedenie de specializări în cadrul matematicii pure – geometria pură, așa cum ai zis tu, dar și algebra, algoritmica, teoria informației, criptografia și logica pură, cea pe care o studiez eu.

— Care e ce anume? se interesă Laurence mai departe.

După câteva clipe de gândire, Jude răspunse:

— Logica matematică sau logica pură este în esență un dialog între adevăruri și neadevăruri. De exemplu, eu aș putea să-ți spun: „Toate numerele pozitive sunt numere reale. Doi este număr pozitiv. Prin urmare, doi este în mod necesar număr real”. Dar concluzia mea *nuc de fapt* adevărată, nu? E doar o derivare, o presupunere. Nu am *demonstrat* efectiv că doi este un număr real, dar, logic vorbind, asta trebuie să fie adevărat. Deci trebuie să concepi o dovadă pentru a demonstra că logica acestor două afirmații este reală și aplicabilă la infinit. E inteligibil ce vă spun? întrebă el după o scurtă pauză.

— *Video, ergo est*, replică Laurence pe neașteptate. „O văd, deci există”.

Jude zâmbi.

— Și exact asta e matematica aplicată. Dar matematica pură e mai mult, declară el și, după o clipă de gândire, adăugă: *Imagino, ergo est.*

Laurence zâmbi la rândul lui, încuviințând.

— Foarte bine!

— Ei bine, *eu* am o întrebare, interveni Harold, care până atunci stătuse în tăcere, ascultându-i. Cum și de ce ai ajuns tu la facultatea de drept?

Toți izbucniră în râs, inclusiv el. Mulți alții îi puseseră întrebarea asta (profesorul Li cu disperare, conducătorul lui de masterat, profesorul Kashen, consternat), iar el schimba de fiecare dată răspunsul în funcție de public, fiindcă motivul adevărat – că voise să aibă mijloacele de a se proteja, să se asigure că nimeni nu va mai ajunge vreodată la el – i se părea prea egoist, superficial și meschin pentru a-l rosti cu glas tare (și pe deasupra ar fi stârnit o avalanșă de alte întrebări). În plus, știa acum suficient pentru a-și da seama că legea era o formă foarte vagă de protecție: dacă voia *cu adevărat* să fie în siguranță, ar fi trebuit să se facă lunetist, cu o armă în mână, sau chimist, cu pipete și otrăvuri în laborator.

În seara aceea însă, răspunse așa:

— Dar dreptul nu diferă mult de matematica pură – adică, teoretic, și el poate oferi un răspuns la orice întrebare, nu-i așa? Legile, indiferent de tipul lor, sunt menite să fie forțate și întinse, și, dacă nu pot oferi soluții pentru toate domeniile pe care pretind că le reglementează, înseamnă că nu sunt de fapt legi, nu-i așa? Se întrerupse o clipă pentru a medita la ceea ce spusese, după care reluă: Cred că deosebirea între ele este asta: în drept există numeroase căi către numeroase răspunsuri, pe când în matematică există numeroase căi către un singur răspuns. Și, de asemenea, cred că dreptul nu vizează de fapt adevărul, ci guvernarea, în timp ce matematica nu e nevoie să fie convenabilă, practică sau administrativă; trebuie doar să fie adevărată. Mi se pare însă că mai au ceva *în comun*. În matematică, la fel ca în drept, ceea ce contează mai mult – sau, mai bine spus, ceea ce e mai important – nu e ca procesul, cazul sau demonstrația să fie câștigate sau soluționate, ci frumusețea și parcimonia cu care se ajunge acolo.

— Ce vrei să spui? Întrebă Harold.

— Păi, în drept vorbim despre o pledoarie finală frumoasă sau despre o judecată frumoasă; iar prin asta înțelegem nu doar frumusețea logicii, ci și a exprimării ei. În mod similar, când vorbim în matematică despre o demonstrație frumoasă, ne referim la simplitatea ei, la... caracterul ei elementar, cred; la inevitabilitatea ei.

— Ce zici atunci despre ultima teoremă a lui Fermat? Întrebă Julia.

— Că este un exemplu perfect de demonstrație ne-frumoasă. Fiindcă, deși e important că a fost dusă la capăt, pentru multe persoane – precum conducătorul meu de masterat –, demonstrația este o dezamăgire. E lungă de câteva sute de pagini, face apel la atât de multe domenii disparate ale matematicii și e atât de... chinuită, de *încâlcită*, încât există încă mulți care încearcă și azi să demonstreze teorema în termeni mai eleganți, cu toate că a fost deja demonstrată. O demonstrație frumoasă e succintă, la fel ca o lege frumoasă. Combină doar câteva

concepte diferite, din întregul univers matematic, și, într-o serie de pași relativ scurtă, duce către un nou adevăr generalizat în matematică – altfel spus, spre un absolut cert, pe deplin demonstrabil, într-o lume construită cu ajutorul unui număr foarte mic de elemente absolute certe.

Se opri să-și tragă răsuflarea, conștient dintr-odată de faptul că vorbise continuu și că ceilalți tăceau, privindu-l. Se simți roșind, simți vechea ură cotropindu-l încă o dată ca o apă murdară.

— Îmi pare rău, se scuză el. Îmi pare rău. N-am vrut să turui așa.

— Glumești? exclamă Laurence. Jude, cred că asta a fost prima conversație cu adevărat revelatoare pe care am avut-o în casă la Harold în ultimii cel puțin zece ani. Ți mulțumesc.

Toți râseră din nou, iar Harold se rezemă de spătarul scaunului, cu un aer mulțumit. „Vezi?” îl văzu apoi Jude rostind neauzit spre Laurence, care încuviință, și înțelese că la el se referise și se simți flatat, dar și jenat: oare Harold vorbise despre el cu prietenul lui? Fusesse oare supus unui test pe care nu știa că-l susține? Era ușurat că-l trecuse, că nu-l făcuse de rușine pe Harold și că – oricât de stânjenit îl făcea uneori să se simtă profesorul lui – își câștigase probabil pe deplin locul în casa lui și poate că avea să fie invitat din nou.

Cu fiecare zi, încrederea lui în Harold mai creștea puțin, și uneori se întreba dacă nu face cumva aceeași greșală din nou. Era mai bine să aibă încredere sau să fie precaut? Puteai avea o prietenie adevărată dacă o parte din tine se aștepta întotdeauna la trădare? Simțea câteodată că profită de generozitatea lui Harold, de încrederea lui bonomă în el, și că circumspecția era totuși cea mai indicată alegere, fiindcă, dacă totul avea să se termine urât, numai pe el însuși va putea da vina. Dar îi venea greu să nu se încreadă în Harold; Harold în sine făcea să-i vină greu și, la fel de important, el însuși făcea să-i vină greu, fiindcă *voia* să aibă încredere în Harold, *voia* să lase garda jos, *voia* ca făptura aceea din el să cadă într-un somn din care să nu se mai trezească niciodată.

Într-o seară târzie din anul al doilea de facultate, tocmai pleca de la Harold, și, când deschiseră ușa, văzură că treptele de la intrare, strada, copacii – toate erau îmbrăcate în zăpadă, iar fulgii năvăleau spre ei cu așa o viteză, încât amândoi se traseră un pas înapoi.

— O să chem un taxi, spuse el, pentru ca Harold să nu fie nevoit să-l ducă cu mașina.

— Ba nu. Rămâi aici.

Așa că Jude înnoptă în dormitorul liber de la etaj, separat de camera lui Harold și a Juliei printr-un spațiu larg, mărginit de ferestre, pe care ei îl foloseau ca bibliotecă, și de un hol scurt.

— Uite un tricou, îi spuse Harold aruncând spre el ceva moale și cenușiu, și uite o periuță de dinți! Prosoape curate găsești în baie. Mai ai nevoie de ceva? Apă?

— Nu. Ți mulțumesc, Harold.

— Nicio problemă, Jude. Noapte bună!

— Noapte bună!

Stăm treaz o vreme, cu pilota de puf strânsă în jurul lui, pe salteaua moale, privi fereastra albindu-se și ascultă gâlgâitul apei din robinete și murmurele joase, indescifrabile, dintre Harold și Julia, pașii unuia sau ai altuia trecând de colo colo și apoi, într-un târziu, nimic. În minutele acelea își închipui că erau părinții lui, că el venise acasă în weekend, de la facultate, că asta era camera lui, că mâine se va trezi și va face tot ce fac copiii împreună cu părinții lor, când sunt mari deja.

În vara de după anul doi, Harold îl invită la casa lor din Truro, în Cape Cod.

— O să-ți placă, îi spuse el. Invită-ți și prietenii! Și lor o să le placă.

Așa că, în joia dinainte de Ziua Muncii, după ce el și Malcolm își terminaseră perioada de practică, plecară cu toții din New York și, în tot acel weekend lung, atenția lui Harold se mută asupra lui JB, Malcolm și Willem. Și Jude îi urmări, admirând modul cum răspundeau la fiecare întrebare a lui Harold, cât de generoși erau cu viețile lor, cum puteau spune despre ei înșiși povești de care râdeau apoi și la care râdeau deopotrivă Harold și Julia, cât de confortabil se simțeau în preajma lui și cât de confortabil se simțea Harold în preajma lor. Trăise atunci plăcerea unică de a privi oameni dragi îndrăgind alți oameni dragi lui. Casa avea o alee care ducea la o bucată de plajă privată, iar dimineața coborau toți patru acolo și înotau – chiar și el înota, în lenjerie de corp, cu pantaloni și cămașă, fără ca nimeni să zică ceva, și după aceea se întindea pe nisip la soare, și hainele ude se dezlipeau de corpul lui pe măsură ce se uscau. Uneori venea și Harold să-i privească sau înota și el. După-amiaza, Malcolm și JB colindau dunele pe biciclete, iar el și Willem îi urmau pe jos, culegând frânturi de scoici și carapace triste de crabi de mult pieriți, și Willem mișora pasul ca să păstreze ritmul lui. Seara, când aerul era blând, JB și Malcolm desenau, iar el și Willem citeau. Se simțea amețit de soare și de mâncare, de sare și de mulțumire, seara adormea devreme, repede, iar dimineața se trezea înaintea celorlalți, ca să poată sta singur pe veranda din spate, privind marea.

„Ce-o să se întâmple cu mine?” întreba valurile. „Ce se *întâmplă* cu mine?”

Vacanța se sfârși, semestrul de toamnă începu, iar el n-avu nevoie de prea mult timp ca să-și dea seama că în acel weekend unul dintre prietenii lui trebuie să-i fi spus ceva lui Harold, deși era sigur că nu fusese Willem, singurul căruia îi povestise în cele din urmă câte ceva despre trecutul lui – oricum nu prea mult: trei lucruri, unul mai mărunț decât altul, toate lipsite de semnificație și, împreună, incapabile să încropească măcar un început de poveste. Chiar și primele fraze ale unui basm conțineau mai multe detalii decât ce-i spusese el lui Willem: „Au fost odată ca niciodată un băiat și o fată care locuiau cu tatăl lor, tâmplar, și cu mama lor vitregă, în adâncul unei păduri întunecoase. Tâmplarul își iubea copiii, dar era foarte sărac, așa că, într-o zi...” Deci tot ce aflase Harold trebuie să fi fost doar supoziții, speculații bazate pe observațiile lor, pe teoriile, bănuielile și închipuirile lor. Însă, orice ar fi fost, fusese suficient pentru ca întrebările cu care îl bombardă – despre cine era el și de unde venea – să înceteze.

Lunile și anii trecură, iar între ei se clădi o prietenie în care primii cincisprezece ani din viața lui continuau să fie nespuși și neîmpărtășiți, de parcă nici nu s-ar fi petrecut, de parcă fusese scos din cutia fabricantului când ajunsese la colegiu, când

fusese acționat un comutator din ceafa lui, și el se trezise la viață. Știa că anii aceia goi erau umpluți de închipuirile lui Harold și că unele erau mai rele decât ce se întâmplase cu adevărat, iar altele erau mai bune. Dar Harold nu-i spusese niciodată ce anume bănuia, iar el nu voia de fapt să afle.

Jude nu considerase niciodată prietenia lor doar circumstanțială, dar era pregătit pentru eventualitatea că Harold și Julia ar fi crezut asta. Așa că, atunci când se mută la Washington pentru noua slujbă, presupuse că Harold și Julia îl vor uita și încercă să-și adune forțele ca să suporte pierderea. Dar nu așa se întâmplă. Ei îi trimiteau e-mailuri, îl sunau, iar când unul dintre ei venea în oraș, luau masa împreună. Vara, el și prietenii lui petreceau un timp la Truro, de Ziua Recunoștinței se duceau la Cambridge. Iar când Jude se mută la New York, doi ani mai târziu, pentru a-și lua în primire noul post la Procuratura Generală, Harold fu aproape îngrijorător de încântat pentru el. El și Julia se oferiră chiar să-l lase să locuiască în apartamentul lor din Upper West Side, dar Jude știa că îl foloseau și ei destul de des și nu fi sigur cât de sinceră era oferta lor, așa că o declină.

În fiecare sâmbătă Harold îi telefona și-l întreba despre serviciu, iar el îi povestea despre șeful lui, Marshall, adjunctul procurorului general, care avea deconcertanta abilitate de a recita pe de rost toate deciziile Curții Supreme, închizând ochii pentru a vizualiza pagina în minte, cu glas robotic și tern în timp ce turuia, fără a adăuga sau a omite vreodată vreun cuvânt. Jude considerase întotdeauna că el are o memorie bună, dar a lui Marshall era uluitoare.

Din anumite puncte de vedere, Procuratura Generală îi amintea de căminul de copii: era populată în majoritate de bărbați și fremăta de o ostilitate permanentă, genul de animozitate șuierătoare care se naște de la sine ori de câte ori într-un spațiu restrâns se strâng mai mulți indivizi cu firi competitive, de calibru similar și care știu că numai unii dintre ei vor avea prilejul să iasă în evidență. (Cei de aici se asemănau ca realizări; cei de la căminul de copii erau la fel de flămânzi și aveau aceleași nevoi neîmplinite.) Toți cei două sute de procurori adjuncți terminaseră una dintre cele cinci sau șase facultăți de drept cele mai prestigioase și absolut toți lucraseră în redacția revistei juridice studențești și participaseră la procesele simulate organizate la facultățile respective. Jude făcea parte dintr-o echipă de patru persoane axată pe cazuri de fraudă cu instrumente financiare, și fiecare avea ceva anume – o recomandare, o idiosincrazie – care, spera el, îl va ridica deasupra celorlalți: Jude avea masteratul la MIT (de care nu-i păsa nimănui, dar care era cel puțin o curiozitate) și slujba la Sullivan, cu care Marshall era prieten. Citizen, cel mai bun prieten al lui de la birou, avea o diplomă în drept de la Cambridge și practicase avocatura la Londra timp de doi ani înainte de a se muta la New York. Rhodes, cel de-al treilea, fusese, după terminarea facultății, bursier Fullbright în Argentina. (Al patrulea era un tip teribil de leneș pe nume Scott, care, se zvonea, primise postul doar fiindcă tatăl lui juca tenis cu președintele.)

Jude își trecea timpul mai mult la birou și, uneori, când împreună cu Citizen și cu Rhodes stătea acolo până seara târziu, mâncând de la pachet, își amintea de momentele petrecute cu colegii lui de apartament în Hood Hall. Și, cu toate că agreea

compania lui Citizen și Rhodes, simțea în acele momente o nostalgie după prietenii lui, care gândeau atât de altfel decât el și îl făceau și pe el să gândească altfel. În toiul unei discuții despre logică cu Citizen și Rhodes, își amintise pe neașteptate o întrebare pe care i-o pusese profesorul Li în anul întâi, când îl chestionase ca să vadă dacă-l primește la seminarul lui de matematici pure: „De ce sunt rotunde capacele gurilor de canal?” Era o întrebare ușoară, cu un răspuns la fel de ușor, dar, când se întorsese la cămin și repetase întrebarea în fața colegilor lui de apartament, aceștia rămăseseră tăcuți. Și apoi, după o vreme, JB începuse să spună, pe tonul visător al unui bard: „Odinioară, cu foarte mult timp în urmă, mamuții cutreierau pământul, iar picioarele lor lăsau urme circulare în sol”, și toți izbucniseră în râs. Jude zâmbi amintindu-și; uneori își dorea să fi avut și el o minte ca a lui JB, care să știe să țeară povești menite să-i încânte pe ceilalți, în locul minții pe care o avea de fapt, aflată mereu în căutarea unei explicații – o explicație care, deși, poate, corectă, era lipsită de romantism, de imaginație ori de ingeniozitate.

„E momentul să scoatem la iveală recomandările”, îi șoptea Citizen atunci când procurorul general însuși apărea în sală și toți procurorii adjuncți roiau în jurul lui ca niște molii, ca o mulțime de costume cenușii.

Ei doi și Rhodes se înghesuiau la rândul lor, însă nici la aceste întruniri el nu pomenea nimic despre recomandarea care știa că i-ar face nu numai pe Marshall, ci și pe procurorul general să se oprească și să se uite la el mai atent. După ce primise postul, Harold îl întrebase dacă i-ar putea vorbi despre el lui Adam, procurorul general al SUA, pe care îl cunoștea de multă vreme, dar el îi răspunsese că voia să se convingă că poate reuși prin forțe proprii. Era adevărat, însă motivul lui principal fusese altul: ezita să menționeze numele lui Harold fiindcă nu voia ca acesta să regrete asocierea cu el. Așa că nu spunea nimic.

Și totuși deseori avea impresia că Harold era acolo, oricum. Amintirile din facultate (și despre activitatea obligatoriu asociată, lăudatul cu propriile realizări) constituiau o modalitate preferată de petrecere a timpului la birou, și, fiindcă mulți dintre colegii lui urmaseră aceeași facultate cu el, unii îl știau pe Harold (iar ceilalți auziseră de el), și Jude îi asculta câteodată vorbind despre cursurile avute cu el, despre cât de mult fuseseră nevoiți să învețe la ele, și se simțea mândru de profesorul său și – cu toate că știa că e o prostie – se simțea mândru de sine însuși fiindcă îl cunoscuse, într-un an avea să fie publicată cartea lui Harold despre Constituție, iar numele și relația lui profesională cu el aveau să fie dezvăluite, și mulți dintre colegii lui de muncă aveau să devină suspicioși, iar pe chip avea să li se citească îngrijorarea când vor încerca să-și amintească ce spusese despre Harold în prezența lui. Dar atunci el avea să știe deja că se impusese prin propriile forțe, că-și găsisse locul la fel ca Citizen și Rhodes și că-și construisese propria relație cu Marshall.

Dar, oricât i-ar fi plăcut s-o facă, oricât și-ar fi dorit, încă avea rețineri să-l considere pe Harold prietenul său; uneori se temea că nu face decât să-și imagineze apropierea dintre ei, amplificând-o optimist în mintea lui, și atunci (spre propria-i stânjenală) trebuia să ia din raft *Minunata promisiune* și să deschidă la pagina de

mulțumiri, citind din nou cuvintele lui Harold, de parcă ar fi fost un contract, o declarație că ceea ce simțea el pentru Harold era, măcar într-o anumită măsură, reciproc. Și totuși, era mereu pregătit: „Se va sfârși luna asta”, își spunea. Și apoi, la final de lună: „Luna viitoare. De luna viitoare n-o să mai aibă ce discuta cu mine”. Încerca să fie permanent gata; încerca să se pregătească pentru dezamăgire, chiar în timp ce tânjea să i se demonstreze că se înșală.

Și totuși, prietenia lor continuă, ca un râu lung și rapid care îl prinsese în unda lui și îl purta cu sine, ducându-l către un loc pe care el nu-l putea zări. De fiecare dată când se gândea că atinseseră limitele relației lor, Harold sau Julia deschideau ușile altei încăperi și-l invitau înăuntru, îi întâlneau pe tatăl Juliei, pneumolog pensionat, și pe fratele ei, profesor de istoria artei, când sosiră din Anglia de Ziua Recunoștinței, iar când Harold și Julia veniră o dată la New York, îi invitară pe el și pe Willem la masă în locuri despre care ei doi doar auziseră, dar unde nu și-ar fi permis să meargă pe banii lor. Văzură apartamentul de pe Lipsenard Street – Julia reacționă politicos, Harold fu oripilat –, iar în săptămâna în care caloriferele încetară în mod misterios să funcționeze le lăsară un set de chei de la apartamentul lor din zona rezidențială, în care era atât de cald, încât, timp de o oră după ce ajunseseră acolo, el și Willem stătură amândoi neclintiți pe canapea ca două manechine, prea derutați de reparația bruscă a căldurii în viața lor ca să se mai miște din loc. Iar după ce Harold îl văzu în toiul uneia dintre crizele lui – în prima Zi a Recunoștinței de după ce se mutase la New York, când, în disperare de cauză (știa că nu va reuși să ajungă la etaj), închisese aragazul pe care sota niște spanac și se târâse în cămară, unde închisese ușa și se întinse pe jos așteptând –, el și Julia rearanjară mobilierul în casă, așa încât, data următoare când veni la ei, constată că dormitorul pentru oaspeți fusese mutat la parter, în spatele camerei de zi, unde se aflase înainte cabinetul de lucru al lui Harold, iar biroul, scaunele și cărțile acestuia ajunseseră la etaj.

Însă, chiar și după toate acestea, o parte din el încă aștepta constant ziua în care avea să vină la o ușă, să apese pe clanță, și aceasta să nu se clinească. Perspectiva nu-l deranja prea tare; era ceva înspăimântător și alarmant în faptul că se afla într-un spațiu în care nimic nu părea să-i fie interzis, unde totul îi era oferit fără a i se cere ceva în schimb. Încerca să dea și el ce putea, dar știa că nu e mult. Iar la ceea ce Harold îi oferea cu atâta ușurință – răspunsuri, afecțiuni – el nu putea răspunde la fel.

Într-o zi de primăvară, la aproape șapte ani de când îi cunoștea, era acasă la ei. Era ziua de naștere a Juliei; împlinea cincizeci și unu de ani și, fiindcă în data celei de a cincizecea aniversări fusese la o conferință la Oslo, hotărâse să țină acum marea sărbătorire. Jude și Harold făceau curat în camera de zi – mai corect spus, el făcea curat, iar Harold lua câte o carte la întâmplare din bibliotecă și-i povestea cum o obținuse sau deschidea coperta ca să vadă numele altora scrise în interior, și printre ele fu și un exemplar din *Ghepardul* pe a cărui pagină de gardă era notat: „Proprietatea lui Laurence V. Raleigh. A nu fi sustrasă. Harold Stein, la tine mă refer!!”

El îl amenință că-i va spune lui Laurence, iar Harold îl amenință la rândul lui:

— Mai bine nu, Jude, dacă-ți vezi interesul.

— Adică? întrebuse el, tachinându-l.

— Adică... ia de-aici!

Harold se năpusti spre el, și, înainte să apuce să-și dea seama că era doar în glumă, Jude se trase înapoi atât de violent, scâlâmbăindu-și corpul ca să evite contactul, încât dădu peste raftul cu cărți și lovi o cană de ceramică meșterită de Jacob, fiul lui Harold, care căzu și se sparse în exact trei bucăți. Harold se retrase imediat, și între ei se lăsă o tăcere bruscă, adâncă, iar Jude aproape că izbucni în plâns.

— Harold, bâigui el ghemuindu-se la podea și adunând bucățile. Îmi pare atât de rău! îmi pare atât de rău! Te rog să mă ierți.

Îi venea să se bată, să se izbească de podea; știa că era ultimul obiect pe care Jacob îl făcuse pentru tatăl lui înainte de a se îmbolnăvi. Deasupra lui nu auzea decât răsuflarea lui Harold.

— Te rog să mă ierți, Harold, repetă, strângând bucățile în palme. Cred că pot s-o lipesc totuși... pot s-o repar.

Nu-și putea lua privirea de la cană și de la emailul ei lucios și îl simți pe Harold lăsându-se pe vine lângă el.

— Jude, nu-i nimic, spuse profesorul încet. A fost un accident. Dă-mi bucățile! Vorbi blând, nu părea înfuriat.

El i le dădu.

— Pot să plec, rosti.

— Bineînțeles că n-o să pleci. E în regulă, Jude.

— Dar era a lui Jacob, se auzi spunând.

— Da. Și este încă, răspunse Harold, ridicându-se în picioare. Uită-te la mine, Jude! Îi ceru, iar el se uită, în sfârșit. E în regulă. Haide!

Îi întinse mâna, iar el i-o luă și-l lăsă să-l tragă sus, în picioare. Îi veni atunci să urle, fiindcă, după tot ce-i dăduse Harold, el îl răsplătise distrugând ceva prețios, creat de cineva care fusese și mai prețios.

Harold urcă la etaj cu cana în mână, iar el termină curățenia în liniște, în timp ce ziua splendidă se întuneca în jurul lui. Când Julia veni acasă, Jude se așteptă ca Harold să-i povestească soției cât de neîndemânatic și de stupid fusese studentul lui, dar nu se întâmplă nimic. În seara aceea, la masă, Harold se purtă la fel ca întotdeauna, dar, odată întors acasă, pe Lipsenard Street, Jude îi scrisese o scrisoare adevărată, cuviincioasă, cerându-i scuze după tot tipicul, și i-o trimise.

Câteva zile mai târziu primi un răspuns, tot sub forma unei scrisori adevărate, pe care avea să-l păstreze tot restul vieții lui.

„Dragă Jude”, scria Harold, „îți mulțumesc pentru mesajul tău minunat (deși deloc necesar). Apreciez tot ce mi-ai scris. Ai dreptate: cana aceea înseamnă mult pentru mine. Dar tu însemni mai mult. Așa că, te rog, încetează să te mai chinuiești singur! Dacă aș fi alt gen de om, aș putea spune că acest incident este o metaforă pentru viață în general: lucrurile se mai strică, uneori se mai repară, dar de cele mai multe ori îți dai seama că, orice s-ar vătăma, viața se restructurează în așa fel încât să

compenseze pierderea pe care ai suferit-o, uneori în mod miraculos.

De fapt... poate că sunt totuși genul acela de om.

Cu dragoste.

Harold”.

Nu trecuse chiar atât de mult timp de când – cu toate că știa că nu-i așa și în ciuda a ceea ce Andy îi tot spunea încă de la șaptesprezece ani – el nutrise încă speranța firavă, dar constantă, că ar putea să se facă bine. În zilele cu deosebire rele, își repeta cuvintele chirurgului din Philadelphia – „coloana vertebrală are excelente capacități regenerative” – aproape ca pe o mantră. La câțiva ani după ce-l cunoscuse pe Andy, pe când era la facultatea de drept, își adună într-un final curajul să-i sugereze asta; rosti cu glas tare predicția pe care o prețuisese și de care se agățase, cu speranța că Andy va încuviința și va spune: „Da, exact așa stau lucrurile. E nevoie doar de timp”.

Dar Andy pufni:

— *Asta ți-a spus?* Nu, n-o să fie mai bine, Jude; pe măsură ce înaintezi în vârstă, o să fie mai rău. Se uita la glezna lui când rosti aceste cuvinte, culegând cu penseta fragmente de carne moartă dintr-o ulceratie care nu-i mai trecea, și Jude încremeni brusc. Chiar și fără să-i vadă fața, își dădu seama că Andy se întristase. Îmi pare rău, Jude, continuă el ridicând privirea, ținându-i încă piciorul în palmă. Îmi pare rău că nu-ți pot spune altceva. Iar cum el nu putu să răspundă, oftă: Te-ai supărat.

Sigur că se supărase.

— N-am nimic, izbuti el să rostească, dar tot nu putu să ridice ochii.

— Îmi pare rău, Jude, repetă Andy încet.

Avea încă de pe atunci două stiluri, unul repezit și celălalt blând, iar el le experimentase deseori pe amândouă, uneori în timpul aceleiași vizite.

— Dar îți promit un lucru, adăugă Andy, îndreptându-și iar atenția spre glezna lui. Voi avea mereu grijă de tine.

Și așa fusese. Dintre toți oamenii din viața lui, Andy era, într-un fel, cel care știa cele mai multe despre el: singura persoană în fața căreia se dezbrăcase ca adult, care îi cunoștea toate detaliile corpului. Când se cunoscuseră, Andy era rezident, și rămăsese la Boston pe perioada bursei și după ea, iar apoi se mutaseră amândoi la New York, la distanță de câteva luni unul după altul. Era chirurg ortoped, dar pe el îl trata de orice, de la răceli până la problemele lui cu spatele și cu picioarele.

— Ah! exclamă el sec într-o zi când, în cabinetul de consultații, Jude tușise expectorând (asta se întâmpla cu o primăvară în urmă, cu puțin înainte să împlinească douăzeci și nouă de ani, când mai toată lumea de la birou se căptușise cu bronșită). Ce bine-mi pare că m-am specializat în ortopedie! E exact genul de experiență care-mi trebuie, exact ce mă așteptam să practic după atâția ani de școală.

Jude începu să râdă, dar îl luă tușea din nou, iar Andy îl bătu pe spate.

— Dacă cineva mi-ar recomanda un internist bun, poate n-ar mai trebui să vin la un ortoped pentru toate problemele mele medicale.

— Mmm, făcu Andy. Știi ce? Poate chiar *ar trebui* să începi să mergi la un internist. În mod cert mi-ai economisi mult timp și o grămadă de dureri de cap.

Dar Jude nu s-ar fi dus niciodată la altcineva și credea – deși nu discutaseră subiectul – că nici Andy nu și-ar fi dorit asta.

Deși ortopedul știa multe despre el, el știa destul de puține despre Andy. Știa că învățaseră la același colegiu, că Andy era cu zece ani mai mare decât el, că tatăl lui era indian din Gujarat, iar mama lui era velșă și că se născuse și crescuse în Ohio. Cu trei ani în urmă se însurase, și Jude fusese surprins când primise o invitație la nuntă – o ceremonie restrânsă acasă la socrii mirelui, în Upper West Side. Îl obligase pe Willem să vină cu el și fusese chiar mai surprins când soția medicului, Jane, îl îmbrățișase când îi fusese prezentat și exclamase:

— Celebrul Jude St. Francis! Am auzit atâtea despre tine!

— Vai de mine! bâiguise el, și frica îi năvălise în minte ca un stol de lilieci înnebuniți.

— Nu, să nu-ți închipui nimic rău! replicase Jane zâmbind (și ea era medic, ginecolog). Dar Andy te iubește, Jude. Mă bucur mult că ai venit.

Îi cunoscuse și pe părinții ortopedului, iar seara, la plecare, Andy își trecuse un braț pe după gâtul lui și-i dăduse un sărut tare, stângaci, pe obraz – ceea ce făcea acum ori de câte ori se vedeau. Și de fiecare dată părea stânjenit, dar și constrâns să continue așa, iar lui Jude asta i se părea deopotrivă simpatic și înduioșător.

Îl aprecia pe Andy din multe puncte de vedere, dar în primul rând pentru firea lui imperturbabilă. La scurt timp după ce se cunoscuseră, când Andy aproape îl silise să continue să vină la consult făcându-și apariția în Hood Hall și bătându-le la ușă după ce el nu se prezentase la două programări (nu uitase, pur și simplu hotărâse să nu se ducă) și ignorase trei apeluri telefonice și patru e-mailuri, Jude se resemnase cu ideea că poate nu era chiar atât de rău să aibă un medic – părea, oricum, inevitabil – și că în Andy putea probabil să aibă încredere. A treia oară când se întâlniseră, Andy îi consemnase istoricul medical, atât cât îi spusese el, notând totul fără niciun comentariu.

Și, într-adevăr, abia ani mai târziu – cu ceva mai puțin de patru ani înainte de momentul actual – menționase Andy ceva despre copilăria lui. Se întâmplase când se certaseră serios prima dată. Mai avuseseră ciondăneli, desigur, și dezacorduri, și o dată sau de două ori pe an Andy îi ținea câte o prelegere lungă (Jude venea la el din șase în șase săptămâni – mai des însă în ultima vreme – și întotdeauna putea să anticipeze care dintre programări va fi cea cu perdaful, după tonul răspicat cu care Andy îl saluta și îi vorbea în timpul consultației) despre ceea ce considera el a fi respingerea stupefiantă și enervantă a ideii de a avea grijă de sine însuși, iritantul său refuz de a apela la un psihoterapeut și bizara ezitare de a lua analgezicele care i-ar fi îmbunătățit probabil calitatea vieții.

Cearța avusese ca motiv ceea ce Andy ajunsese să considere, retroactiv.

otentativă de sinucidere nereușită. Se întâmplase chiar înainte de Anul Nou, când, tăindu-se, Jude ajunsese cu lama prea aproape de o venă, și totul se sfârșise cu o mare mizerie, urâtă și plină de sânge, în care se văzuse nevoit să-l implice și pe Willem. În seara aceea, în cabinetul de consultații, Andy refuzase să-i vorbească, atât de mânios era, și bombănise abia auzit în timp ce-i cosea rana, cu împunsături atât de mici și de curate, de parcă ar fi lucrat broderie.

La următoarea programare, chiar înainte ca Andy să deschidă gura, Jude își dădu seama că era înfuriat. Se gândise chiar să nu vină la consultație, dar știa că, dacă n-o face, Andy va continua să-l sune – sau, mai rău, să-l sune pe Willem ori, cel mai rău, pe Harold – până când dădea de el.

— Trebuia să te internez în mama dracului! fură primele cuvinte pe care le adresă, urmate de: Sunt un idiot nenorocit.

— Cred că exagerezi, începu el, dar Andy îl ignoră.

— Întâmplător, cred că n-ai încercat să te sinucizi; altfel te-aș fi trimis în spital învârtindu-te. Și cred asta numai pentru că, statistic vorbind, cei care se taie așa des cum o faci tu și de atâția ani au un risc de suicid mai mic decât cei care își fac rău mai rar. (Andy era un fân al statisticilor, iar Jude bănuia că pe unele chiar le inventa.) Dar e o nebunie, Jude, și de data asta ai fost chiar la limită. Ori începi imediat să mergi la un psihiatru, ori te internez.

— Nu poți face asta, replică Jude, înfuriat la rândul lui, deși știa bine că putea; citise legile statului New York referitoare la internarea forțată și constatase că nu erau în favoarea lui.

— Ba știi că pot, ripostă Andy, aproape strigând.

Pe el îl programa tot timpul după sfârșitul orelor de consultații, fiindcă uneori stăteau de vorbă la final, dacă Andy avea timp și era într-o dispoziție bună.

— Te dau în judecată, spuse el, absurd, iar Andy urlă:

— Dă-i drumul chiar acum! Ai habar cât de aiurea e toată chestia asta, Jude? Ai măcar idee în ce situație mă pui?

— Nu-ți face griji! replică el sarcastic. Eu nu am rude. N-o să te dea nimeni în judecată pentru neglijență letală.

Andy se trase înapoi atunci, ca și cum Jude ar fi încercat să-l lovească.

— Cum îndrăznești? întrebă rostind cuvintele rar. Știi că nu la asta m-am referit. Sigur că știa. Dar...

— Mă rog, spuse Jude cu glas tare. Eu plec.

Coborî de pe masa de consultație (din fericire, nu se schimbase în halat; Andy începuse să turuie înainte să apuce el s-o facă) și încercă să iasă din cabinet, deși ieșirea în ritmul în care se mișca el nu avea deloc un caracter dramatic. Dar Andy se grăbi să se interpună între el și ușă.

— Jude, îi spuse cu una dintre bruștele lui schimbări de dispoziție, știu că nu vrei să pleci. Dar chestia asta începe să mă sperie. Ai vorbit vreodată cu cineva despre ce ți s-a întâmplat când erai copil?

— Asta n-are nicio legătură cu nimic, replică el, înghețat.

Andy nu făcuse niciodată vreo aluzie la ceea ce-i spusese el, și auzindu-l acum,

Jude se simți trădat.

— N-are pe naiba! exclamă Andy, și rezonanța teatrală a expresiei îl făcu pe Jude să zâmbească fără să vrea, și atunci Andy, luându-i zâmbetul drept batjocură, trecu din nou la atac: Ai ceva incredibil de arogant în încăpățânarea asta a ta, Jude. Refuzul tău absolut de a asculta de cineva, de oricine, când vine vorba de sănătatea ta e ori un caz patologic de tendință autodistructivă, ori un „ia mai duceți-vă dracui adresat nouă tuturor.

Jude se simți rănit de cuvintele lui.

— Iar tu ai ceva incredibil de perfid în amenințarea asta de a mă *interna* ori de câte ori nu sunt de acord cu tine și mai ales în cazul de față, când *ți-am spus* că a fost un accident stupid! Andy, îți apreciez grija, sincer. Nu știu ce m-aș face fără tine. Dar sunt adult, și nu-mi poți dicta tu ce să fac sau să nu fac.

— Știi ce, Jude? întrebă Andy (țipând iar). Ai dreptate. Nu pot să-ți dictez ce decizii să iei. Dar nici nu trebuie să le accept. Du-te și găsește-ți alt nenorocit care să-ți fie doctor! Eu nu mai vreau.

— Bine, se răsti el și plecă.

Nu-și amintea să mai fi fost vreodată atât de furios în legătură cu problemele lui. Multe lucruri îl înfuriau – nedreptatea în general, incompetența, regizorii care nu-i dădeau lui Willem un rol pe care și-l dorea –, dar rareori se înfuria pentru lucruri care i se întâmplau ori i se întâmplaseră lui: durerile lui, din trecut și din prezent deopotrivă, erau lucruri la care încerca să nu se gândească mult și cărora nu pierdea vremea încercând să le găsească o semnificație. Deja știa de ce se întâmplaseră: fiindcă le meritase.

Dar știa și că furia îi era nejustificată. Și, oricât îl irita dependența lui de Andy, era recunoscător pentru existența lui și știa că Andy îi consideră comportamentul ilogic. Dar treaba lui ca medic era să facă oamenii bine: îl percepea și pe el așa cum recepționa o lege greșit întocmită, ca pe ceva care trebuia descâlcit și reparat, iar faptul că *el*, Jude, credea sau nu că poate fi reparat era superfluu. Ceea ce încerca *el* să repare – cicatricile care-i creaseră pe spate o topografie nefirească și hidoasă, cu pielea întinsă și lucioasă ca a unei rațe fripte, motivul pentru care încerca să strângă bani – n-ar fi primit, știa foarte bine, aprobarea lui Andy. „Jude”, i-ar fi zis acesta dacă ar fi aflat ce are de gând, „îți spun eu că n-o să meargă și ai să-ți irosești toți banii. Nu te apuca de așa ceva!” „Dar sunt oribile”, ar fi bâiguit el. „Ba nu sunt, Jude. Îți jur că nu sunt”.

(Numai că oricum n-avea să-i spună nimic lui Andy, așa că n-avea să fie nevoit să poarte niciodată această conversație.)

Zilele trecură, iar el nu-l sună pe Andy, și nici Andy nu-l sună pe el. Ca pentru a-l pedepsi, încheietura îi pulsa noaptea, când încerca să doarmă, iar la muncă uita de ea și se lovea ritmic de marginea biroului în timp ce citea – un tic pe care-l avea de multă vreme și de care nu reușise să scape. Din cusături i se scurgea atunci sânge, iar el trebuia să și le șteargă, cu stângăcie, în chiuveta de la baie.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă Willem într-o seară.

— Nimic, răspuse.

Sigur că lui Willem ar fi putut să-i spună, iar el l-ar fi ascultat și ar fi zis „Hmm”, în felul lui obișnuit, însă Jude știa că ar fi fost de acord cu Andy.

La o săptămână după ceartă, veni acasă, pe Lipsenard Street – era o duminică, și se plimbase prin Chelsea, în partea de vest a cartierului – și îl găsi pe Andy așteptându-l pe scara din fața ușii. Fu surprins să-l vadă.

— Bună!

— Bună! răspunse Andy, și o clipă stătură amândoi față-n față. Nu știam dacă ai să-mi răspunzi la telefon.

— Sigur că ți-aș fi răspuns.

— Uite ce-i... îmi pare rău.

— Și mie. Îmi pare rău, Andy.

— Dar cred cu adevărat că ar trebui să mergi la un psihoterapeut.

— Știi că asta crezi.

Și, cumva, izbutiră să lase lucrurile așa: un armistițiu fragil și reciproc nesatisfăcător, în care problema psihoterapeutului rămânea vasta zonă demilitarizată, cenușie, dintre ei. Compromisul la care ajunseseră (deși cum anume ajunseseră la el nu-i mai era deloc clar lui Jude) cerea ca, la finele fiecărei consultații, el să-i arate lui Andy brațele, iar medicul să le examineze, căutând tăieturi noi. Ori de câte ori găsea una, o consemna în hârtiile lui. Jude nu știa niciodată ce anume ar fi putut provoca o nouă izbucnire din partea lui Andy: uneori avea multe tăieturi noi, iar ortopedul se limita să ofteze și să le noteze, alteori erau doar câteva, dar el se enerva oricum: „Ți-ai distrus afurisitele astea de brațe, știi, nu?” Jude însă nu spunea nimic și lăsa perdaful să se reverse asupra lui. O parte din el înțelegea ca, nelăsându-l pe Andy să-și facă treaba – adică să-l vindece –, se dovedea lipsit de respect și, într-un fel, își bătea joc de el chiar în cabinetul lui. Însemnările lui pe răboj – uneori îi venea să-l întrebe dacă avea să primească un premiu când ajungea la un anumit număr, însă știa că asta l-ar înfuria – erau pentru el o modalitate de a se preface măcar că putea să țină situația sub control, chiar dacă de fapt nu putea: culegerea datelor era o mărunță compensare pentru absența unui tratament real.

Și apoi, doi ani mai târziu, o altă rană i se deschise pe piciorul stâng, cel care-i făcuse totdeauna mai multe probleme, și tăieturile fură lăsate deoparte în favoarea acestei alte chestiuni, mai urgente. Prima rană de acest tip îi apăruse la mai puțin de un an după traumatism și se vindecase repede.

— Dar nu va fi ultima, îi spusese chirurgul din Philadelphia. Cu un traumatism ca al tău, totul – și sistemul vascular, și cel cutanat – este atât de compromis, încât poți să te aștepți să-ți mai apară câte o rană din când în când.

Asta era a unsprezecea, și, cu toate că Jude era pregătit pentru ceea ce avea să simtă, nu știa niciodată care fusese cauza (o înțepătură de insectă? o zgârietură în marginea unui dulap metalic? întotdeauna era ceva dezarmant în insignifianța lui, dar capabil să-i sfâșie pielea ca și când ar fi fost din hârtie) și de fiecare dată era la fel de dezgustat: supurația, mirosul greu, ca de pește, mica spintecătură ca gura unui fetus, care scuipa fluide vâscoase, neidentificabile. Era nefiresc, era o situație scoasă

parcă din mituri și filme cu monștri să meargă de colo colo cu o deschizătură care nu voia, nu putea să se închidă. Începu să vină la Andy în fiecare vineri seara, ca el să-i curețe rana, să îndepărteze țesutul mort și să examineze zona din jur căutând semne de regenerare a pielii, în vreme ce el își ținea răsufarea, se apuca strâns de marginile mesei și încerca să nu urle.

— Trebuie să-mi spui când te doare, Jude, îl ruga Andy, iar el răsufă, asuda și număra în minte. E bine dacă simți, nu e rău. Înseamnă că nervii sunt încă vii și încă fac ce trebuie.

— Mă doare, izbutea el să bolborosească.

— Pe o scară de la unu la zece?

— Șapte. Opt.

— Îmi pare rău. Aproape am terminat. Încă cinci minute.

Închidea ochii și număra până la trei sute, fără să se grăbească.

Când totul se termina, se ridica în capul oaselor, Andy se așeza lângă el și îi dădea ceva de băut – un suc, ceva dulce –, iar el începea să simtă cum încăperea își recapătă contururile clare, puțin câte puțin.

— Încet! îl sfătuia Andy. Altfel ți se va face rău.

Jude se uita la el cum îi bandaja rana – întotdeauna era cel mai liniștit când cosea, pune copci sau pansa – și în momentele acelea se simțea atât de slab și de vulnerabil, încât ar fi fost gata să accepte tot ce i-ar fi sugerat Andy.

— Sper că n-ai de gând să te tai pe picioare, spunea ortopedul, mai degrabă o afirmație decât o întrebare.

— Nu.

— Fiindcă ar fi ceva smintit, chiar și pentru tine.

— Știu.

— Organismul tău e atât de degradat, încât tăieturile s-ar infecta urât.

— Andy, *știu!*

Bănuise din când în când că medicul vorbea pe furiș cu prietenii lui; erau momente când ei foloseau expresii și termeni tipici pentru Andy și, chiar și la patru ani după „incident” – așa cum începuse Andy să-l numească –, se temea că Willem caută dimineața în coșul cu gunoi din baie, așa că era nevoit să fie foarte atent la ce făcea cu lamele, înfășurându-le în hârtie și leucoplast și aruncându-le în coșurile de gunoi în drum spre birou. „Echipa ta”, îi botezase Andy: „Ce mai faceți tu și echipa ta?” (când era în toane bune) sau: „O să le spun nenorociților tăi de coechipieri că trebuie să stea cu ochii pe tine” (când nu era).

„Să nu îndrăznești!” replică el. „Și, oricum, nu e responsabilitatea lor”.

„Ba sigur că e!”

Și, la fel ca în privința altor chestiuni, nici în această problemă nu cădeau de acord.

Dar acum trecuseră douăzeci de luni de la apariția celei mai recente răni, și ea încă nu se vindecase. Sau, mai bine zis, se vindecase, se deschisese din nou, iar se vindecase și pe urmă, vineri, Jude se trezi simțind ceva umed și cauciucat pe picior, în josul gambei, chiar deasupra gleznei, și știu că rana se deschisese iar. Încă nu-l sunase pe Andy – avea s-o facă luni –, dar era important pentru el să plece în această

plimbare care – se temea – avea să fie ultima pentru un timp îndelungat, poate chiar luni de zile.

Se afla la intersecția dintre Madison și Seventy-fifth, foarte aproape de cabinetul lui Andy, iar piciorul îl durea atât de tare, încât traversă spre Fifth Avenue și se așază pe una dintre băncile de lângă gardul parcului. Imediat simți amețeala deja familiară, greața aceea care i se ridica din stomac, așa că se aplecă și așteptă până când asfaltul deveni iar asfalt, iar el reuși să se ridice. Simțea în acele minute trădarea propriului trup, simțea cum, uneori, lupta fundamentală a vieții lui era refuzul de a accepta ideea că trupul îl va trăda iar și iar, că nu se putea aștepta la nimic de la el și că totuși trebuia să defileze cu el mai departe. Prea mult timp, al său și al lui Andy, se cheltuia în încercarea de a repara ceva de nereparat, ceva ce ar fi trebuit să sfârșească în fărâme carbonizate pe un morman de zgură cu ani în urmă. Și de dragul a ce? Al minții lui, probabil. Și totuși – așa cum ar fi spus Andy – era ceva teribil de arogant în modul acesta de a gândi, ca și când ar fi păstrat o rablă doar fiindcă era atașat sentimental de casetofonul din ea.

„Dacă mai merg câteva străzi, pot să ajung la cabinetul lui”, își spuse, însă oricum nu s-ar fi dus. Era duminică. Andy merita ca, din când în când, să nu-l mai deranjeze, și, în plus, simțise și altă dată ce simțea acum.

Așteptă alte câteva minute, după care se ridică în picioare și rămase așa vreo treizeci de secunde, înainte de a se prăbuși înapoi pe bancă. Într-un târziu, reuși să se ridice de-a binelea. Încă nu era gata, dar se putea imagina apropiindu-se de bordură, ridicând brațul ca să cheme un taxi și rezemându-și capul de vinilul negru al banchetei. Avea să numere pașii până acolo, așa cum avea să-i numere pe cei de la taxi până la bloc, de la lift până la apartament și de la ușă până în camera lui. Când învățase pentru a treia oară să meargă – după ce îi scosese ortezele –, Andy fusese cel care o instruisese pe fizioterapeută (care nu fusese prea încântată, dar îi acceptase sugestiile) și tot el cel care, la fel ca Ana cu numai patru ani în urmă, îl privise pășind neînsoțit pe o distanță de trei metri, apoi de șase, apoi de cincisprezece, apoi de trei sute. Chiar și stilul lui de mers – piciorul stâng ridicat într-un unghi de aproape nouăzeci de grade cu solul, formând un dreptunghi de spațiu negativ, și cel drept târându-se în urmă – fusese conceput de Andy, care îl obligase să-l exerseze ore întregi, până ce Jude reușise să se descurce singur. Andy fusese cel care-i spusese că va putea să meargă fără baston, iar când reușise până la urmă, tot lui Andy trebuise să-i mulțumească.

Nu mai erau multe ore până luni, își spuse străduindu-se să rămână în picioare, iar Andy îl va primi la fel ca întotdeauna, oricât de ocupat ar fi.

— Când ai observat că s-a deschis? o să-l întrebe, tamponând ușor rana cu o fașă sterilă.

— Vineri, va răspunde el.

— Și de ce nu m-ai sunat imediat, Jude? În orice caz, sper că n-ai mai făcut stupizenia aia a ta de plimbare.

— Nu, sigur că nu, va spune el, însă Andy nu-l va crede.

Uneori se întreba dacă nu cumva Andy îl privea ca pe o sumă de virusuri și

disfuncții: dacă le-ar fi eliminat pe acestea, el cine ar mai fi fost? Dacă n-ar trebui să-îngrijească, ar mai fi oare Andy interesat de el? Dacă într-o zi s-ar pomeni ca prin magie întreg și nevătămat, cu un pas la fel de ușor ca al lui Willem și cu degajarea lui JB, așa cum se lăsa el pe spate în scaun, fără nicio teamă când cămașa i se ridica pe umeri, sau cu brațele lungi ca ale lui Malcolm, cu pielea netedă ca glazurată, ce-ar mai fi el pentru Andy? Ce-ar mai fi pentru oricare dintre ei? L-ar plăcea oare mai puțin? Mai mult? Sau el ar constata – așa cum se temea de multe ori – că ceea ce lua drept prietenie era motivat de fapt de mila lor față de el? Cât de mult din identitatea lui era indisolubil legată de ceea ce nu era în stare să facă? Cine ar fi fost, cine ar fi el fără cicatrici, fără tăieturi, plăgi, fracturi, infecții, ațele și supurații?

Dar sigur că n-avea să știe niciodată. Cu șase luni în urmă izbutiseră să controleze rana, iar Andy o examinase, o verificase și răsverificase înainte de a lansa către el un puhoi de avertismente cu privire la ce ar fi trebuit să facă în eventualitatea că i s-ar fi deschis din nou.

Dar Jude îl ascultase atunci doar cu o ureche. Fusese cam aerian în ziua aceea, dintr-un motiv sau altul, însă Andy se arătase cârcotaș și, pe lângă perdaful referitor la picior, îi trăsese încă unul legat de tăieturi (prea multe, după părerea lui) și de aspectul lui general (prea slab).

El își admira piciorul, răsucindu-l și studiind locul în care rana se închisese în sfârșit, în timp ce Andy vorbea fără oprire.

— Mă ascuți, Jude? îl întrebase în cele din urmă.

— Arată bine, spusese el fără să-i răspundă, dar așteptând o confirmare. Nu-i așa?

Andy oftase.

— Arată... dar se întrerupsese, rămânând tăcut, iar Jude ridicase privirea și-l văzuse închizând ochii, de parcă ar fi încercat să se reechilibreze, și deschizându-i iar. Arată bine, Jude, continuase apoi, pe un ton scăzut. Așa e.

El simțise atunci un val de recunoștință, fiindcă știa că Andy nu credea că arată bine, niciodată n-ar fi crezut că arată bine. Pentru el, corpul lui era o continuă sursă de spaimă, față de care amândoi erau nevoiți să fie în permanentă alertă. Știa că Andy consideră că are un comportament autodistructiv, că se amăgește singur și că refuză să accepte realitatea.

Dar un lucru nu înțelesese Andy niciodată cu privire la el: că era un optimist. În fiecare lună, în fiecare săptămână decidea să deschidă ochii dimineața și să mai trăiască o zi pe lume. O făcea și atunci când se simțea atât de rău, încât uneori durerea părea că-l poartă într-o altă stare, unde totul, chiar și trecutul pe care se străduia din toate puterile să-l uite, pălea într-o bură cenușie și neclară. O făcea și atunci când amintirile îi alungau orice alte gânduri, când trebuia să facă eforturi serioase, să se concentreze intens, ca să păstreze legătura cu viața lui actuală, ca să nu urle de rușine și disperare. O făcea și atunci când era istovit de atâtea strădanii, când simplul fapt de a fi treaz și în viață îi cerea atâta energie încât trebuia să zacă în pat și să caute motive pentru a se ridică și a mai încerca o dată, deși ar fi fost mult mai simplu să se ducă în baie, să scoată punga de plastic cu vată, lame, bandaje și alcool din ascunzătoarea ei de sub chiuvetă și să cedeze pur și simplu. Acelea erau

zilele foarte rele.

Fusese într-adevăr o greșeală în seara din ajunul Anului Nou, când stătuse în baie trăgându-și cu lama de-a latul brațului: era încă pe jumătate adormit; în mod normal nu se dovedea niciodată atât de neglijent. Dar, când își dăduse seama de rezultat, trecuseră un minut, două – numărase – în care chiar nu știuse ce să facă, în care să stea pur și simplu și să aștepte ca accidentul să ajungă la finalul lui firesc și se păruse mai ușor decât să ia el însuși decizia, o decizie care avea să reverbereze dincolo de el, incluzându-i pe Willem și pe Andy, plus zile și luni de consecințe.

Nu știa totuși ce-l determinase să ia prosopul de pe suportul lui, să și-l înfășoare în jurul brațului, să se ridice și să-l trezească pe Willem. Dar, cu fiecare minut care trecea, se depărtase tot mai mult de cealaltă opțiune, evenimentele curseseră de la sine cu o viteză pe care el n-o putuse controla, în vreme ce jinduia la anul acela de imediat după traumatism, înainte să-l fi întâlnit pe Andy, când păruse că totul va putea fi mai bine, că eul lui viitor putea fi luminos și curat, când știa foarte puține, dar avea speranțe foarte mari și încrederea că speranțele îi vor fi într-o zi răsplătite.

Înainte de New York fusese facultatea de drept, iar înaintea ei fuseseră Philadelphia și lungă și înceata călătorie, iar înainte de asta fuseseră Montana și căminul de copii, iar înainte de Montana fuseseră statele din sud-vest, și camerele de motel, și drumurile pustii, și orele petrecute în mașină. Iar înainte de asta fuseseră Dakota de Sud și mănăstirea. Și mai înainte? Un tată și o mamă, probabil. Sau, mai realist spus, un bărbat și o femeie. Și după aceea, probabil, doar o femeie. Și apoi el.

Fratele Peter, cel care îl învățase matematică, amintindu-i mereu ce norocos era, fusese cel care îi povestise cum îl găsiseră într-un tomberon de gunoi.

— Într-un sac de gunoi, plin cu coji de ouă, resturi de salată ofilită, spaghete stricate... și cu tine, îi spusese fratele Peter. Pe aleea din spatele farmaciei, știi care – cu toate că Jude nu știa, fiindcă rareori ieșea din mănăstire.

Mai târziu, fratele Michael îi zisese că nu era adevărat.

— Nu erai în tomberonul de gunoi, ci lângă el.

Într-adevăr, sacul de gunoi existase, dar el fusese pus deasupra lui, nu înăuntru, și, în orice caz, cine să știe ce era în sacul acela, și cui îi păsa? Mai degrabă erau lucruri aruncate de la farmacie: cartoane și hârtii, sfori și ambalaje. „Nu trebuie să crezi tot ce-ți spune fratele Peter”, îi amintea el, așa cum făcea deseori, adăugând: „Nu trebuie să te complaci în această tendință de automitologizare”, așa cum făcea ori de câte ori el voia să afle amănunte despre felul în care ajunsese să trăiască la mănăstire. „Ai venit, acum ești aici și ar trebui să te concentrezi asupra viitorului, nu a trecutului”.

Ei creaseră trecutul pentru el. Fusese găsit în pielea goală, spusese fratele Peter (sau doar cu un scutec, după spusele fratelui Michael), și se presupunea că fusese lăsat așa pentru ca natura (cum spuneau amândoi) să-și urmeze cursul cu el, fiindcă era jumătatea lui aprilie și încă foarte frig, iar un nou-născut n-ar fi putut supraviețui mult pe vremea aceea. Trebuie să fi zăcut acolo doar câteva minute, în orice caz, fiindcă era încă aproape cald când îl găsiseră ei, iar zăpada nu reușise să

acopere urmele roților de mașină și nici pe cele de pași (adidași, probabil de damă, măsură mare) care duceau spre pubela de gunoi și apoi se îndepărtau. Avusese noroc că-l găsiseră (soarta voise să-l găsească). Tot ce avea el – numele¹⁹, data nașterii (estimată), adăpostul, însăși viața lui – pe toate le avea datorită lor. Și ar fi trebuit să fie recunoscător (nu se așteptau să le fie recunoscător lor, ci Domnului).

Niciodată nu știuse la ce anume îi vor răspunde și la ce nu. O întrebare simplă (Plângea când îl găsiseră? Existase vreun bilet? Căutaseră persoana care îl abandonase?) putea fi ignorată sau lăsată neexplicată, dar la cele mai complicate primea răspunsuri declarative.

„Statul n-a găsit pe nimeni care să te ia” (fratele Peter, din nou). „Așa că am zis că te vom ține aici, ca măsură temporară, dar lunile s-au transformat în ani, și uite că ai ajuns până astăzi. Sfârșit. Acum termină ecuațiile astea, că altfel ne pierdem toată ziua!”

Dar *de ce* nu găsisese statul pe nimeni? Teoria întâi (susținută de fratele Peter): erau pur și simplu prea multe necunoscute – etnia lui, rudele, posibile probleme de sănătate congenitale și așa mai departe. De unde venise? Nimeni nu știa. La niciunul dintre spitalele din zonă nu fusese înregistrat vreun copil recent născut cu semnalmentele lui. Iar lucrul acesta era îngrijorător pentru potențialii părinți adoptivi. Teoria a doua (a fratelui Michael): era un oraș sărac, într-o regiune săracă dintr-un stat sărac. Oricâtă simpatie publică ar fi stârnit – și stârnise, nu trebuia să uite asta –, o gură în plus de hrănit era cu totul altceva, mai ales când mijloacele erau atât de limitate. Teoria a treia (a părintelui Gabriel): fusese hărăzit să rămână la mănăstire. Asta fusese voința Domnului. Asta era casa lui. Iar acum trebuia să înceteze să mai pună atâtea întrebări.

Exista și o a patra teorie, invocată de aproape toți atunci când nu era cuminte: era un copil rău și fusese rău încă de la început. „Trebuie să fi făcut tu ceva foarte rău dacă te-au abandonat așa”, îi spunea fratele Peter după ce-l bătea cu bățul, certându-l în timp ce el își cerea iertare printre hohote. „Poate că plângeai atât de mult, încât nu te-au mai suportat”. Iar el plângea și mai rău atunci, temându-se că fratele Peter avea dreptate.

Cu tot interesul lor față de istorie, toți erau iritați când el devenea interesat de istoria lui, de parcă ar fi perseverat într-o preocupare teribil de enervantă, de care nu se dezbăra suficient de repede. În scurt timp învățase să nu mai întrebe sau cel puțin nu direct, deși întotdeauna ciulea urechile la frânturi de informații pe care le-ar fi putut auzi când nici nu se aștepta, din surse nici ele prevăzute. Citise împreună cu fratele Michael *Marile speranțe* și reușise să-l îndrepte spre o lungă perorație despre cum trebuie să fi fost viața unui orfan în Londra secolului al XIX-lea, un loc tot atât de străin lui ca Pierre²⁰, aflat la nici două sute de kilometri distanță. Perorația devenise perdaf, așa cum se și așteptase, dar din ea aflase că, la fel ca Pip, și el ar fi fost dat unei rude, dacă ar fi avut una care să poată fi identificată. Așa că, limpede, nu avea niciuna. Era singur.

Și posesivitatea lui era un obicei rău, care trebuia corectat. Nu-și amintea când

începuse să năzuiască la ceva pe care să-l aibă numai el, ceva care să fie al lui și al nimănui altcuiva. „Aici nimeni nu are nimic al lui”, i se spunea, însă chiar era adevărat? Știa că fratele Peter avea un pieptăn din baga, de pildă, de culoarea sevei de copac proaspăt scurse și la fel de luminos, cu care se mândrea și cu care își pieptăna mustața în fiecare dimineață, într-o zi pieptănul dispăruse, iar fratele Peter îi întrerupsese lecția de istorie cu fratele Matthew ca să-l ia de umeri și să-l zgâlțâie, țipând că el îi furase pieptănul și că ar face bine să-l înapoieze dacă nu voia să aibă de suferit. (Mai târziu părintele Gabriel găsisse pieptănul, căzut în spațiul îngust dintre biroul fratelui și calorifer.) Iar fratele Matthew avea o ediție originală, legată în piele, din *Bostonienit*¹, cu cotorul verde și moale, pe care o ținuse o dată în fața lui ca să se uite la copertă („Nu pune mâna! Am zis să *nu* pui mâna!”) Chiar și fratele Luke, preferatul lui, care vorbea rar și niciodată nu-l certa, avea o pasăre pe care ceilalți o considerau a lui. Teoretic, spunea fratele David, pasărea nu era a nimănui, dar fratele Luke o găsisse, o îngrijise și o hrănise, la el zbura, așa că, dacă Luke voia, putea s-o aibă.

Fratele Luke avea în grijă sera și grădina mănăstirii, iar în lunile de vară, Jude îl ajuta la treburile mărunte. Știa, trăgând cu urechea la ceilalți frați, că fratele Luke fusese un om bogat înainte de a veni la mănăstire. Dar apoi se întâmplase ceva sau el făcuse ceva (nu era clar care din variante), și ori își pierduse cea mai mare parte a banilor, ori îi donase, iar acum era aici, la fel de sărac ca toți ceilalți, deși cu banii lui fusese plătită sera și tot ei asigurau o parte a cheltuielilor de funcționare a mănăstirii. Ceva din felul în care ceilalți frați îl evitau în general pe Luke îl făcuse pe Jude să creadă că poate era un om rău, deși fratele Luke nu fusese niciodată rău – nu cu el.

La scurt timp după ce fratele Peter îl acuzase că-i furase pieptănul, Jude chiar fură primul lui obiect: un pachet de biscuiți din bucătărie. Trecea pe acolo într-o dimineață, în drum spre camera pe care o rezervaseră pentru educația lui, și nu era nimeni prin preajmă, iar pachetul era pe blat, la îndemână. Mânat de un impuls de moment, Jude îl înhăță și fugi, îndesându-l sub tunica lui aspră de lână, o versiune miniaturală a rasei în care erau îmbrăcați frații. Făcu un ocol ca să-l ascundă sub pernă și ca urmare întârzie la ora cu fratele Matthew, care îl lovi cu o nua de forșiția drept pedeapsă, dar secretul pachetului îi umplu sufletul cu ceva cald și vesel, în noaptea aceea, singur în pat, mănăcă grijuliu unul dintre biscuiți (care nici măcar nu-i plăcu), rupându-l cu dinții în opt bucăți și lăsându-l pe fiecare să-i zăbovească pe limbă până ce devenea moale și cleioasă, încât o putea înghiți întregă.

După aceea fură tot mai multe. Nu exista în mănăstire nimic pe care să-l vrea cu adevărat, nimic pe care să merite să-l aibă, așa că lua ce îi ieșea în cale, fără un plan anume și fără vreo lăcomie: mănăcarea când găsea, un nasture negru peste care dădu pe podeaua din camera fratelui Michael într-una dintre raietele lui de după micul dejun, un pix de pe biroul părintelui Gabriel, subtilizat când, în mijlocul lecției, părintele se întoarse cu spatele la el ca să caute o carte, pieptănul fratelui Peter (singurul furt pe care-l plănuise, dar care nu-i dădu vreo satisfacție mai mare decât

celelalte). Fura chibrituri, creioane și bucăți de hârtie – nimicuri inutile, dar nimicurile altcuiva –, îndesându-și-le în lenjeria de corp și fugind în dormitorul lui ca să le ascundă sub salteaua atât de subțire, încât noaptea simțea sub coaste fiecare arc.

„Încetează să mai alergi, că te bat!” îi striga fratele Matthew când el se grăbea spre camera lui.

„Da, frate”, răspundea el și încetinea pașii.

Fu prins chiar în ziua în care furase obiectul cel mai de preț: bricheta de argint a părintelui Gabriel, luată drept de pe biroul lui când fusese nevoit să-și întrerupă perdaful ca să răspundă la telefon. Părintele Gabriel se aplecase deasupra tastaturii, iar el întinsese mâna și înșfăcase bricheta, ascunzându-i povara rece și grea în palmă până când i se permisesse să plece. Odată ieșit din birou, o strecurase grăbit în chiloți și se îndreptase cât mai repede spre camera lui, când, cotind după un colț fără să se uite, dăduse peste fratele Pavel. Înainte ca acesta să apuce să țipe la el, Jude căzuse pe spate, iar bricheta îi scăpase din haine, zăngănind pe pardoseala de piatră.

Fu bătut, firește, și ocărit și, în ceea ce el considera a fi pedeapsa finală, părintele Gabriel îl chemă în biroul lui și-i spuse că-i va da o lecție despre ce înseamnă să furi lucrurile altora. Jude se uită, fără să înțeleagă, dar atât de speriat încât nu mai putea nici să plângă, cum părintele Gabriel își împături batista, o puse la gura sticlei cu ulei de măsline și apoi o frecă pe dosul palmei lui stângi. Iar pe urmă luă bricheta – cea pe care o furase el – și îi ținu mâna sub flacără până când pata uleioasă luă foc, învăluindu-i toată mâna într-o strălucire albă, fantomatică. Atunci el începu să urle fără oprire, iar părintele îl lovi peste față fiindcă țipa.

— Termină cu urlatul! se răsti. Așa-ți trebuie! Acum ai să ții minte să nu furi niciodată.

Când își recapătă cunoștința, se afla în patul lui, cu mâna bandajată. Toate lucrurile lui dispăruseră: cele furate, desigur, dar și cele pe care le găsisese el singur – pietre și pene, capete de săgeți și fosila pe care i-o dăduse fratele Luke când împlinise cinci ani, primul dar pe care îl primise în viața lui.

După aceea, după ce fusese prins, era obligat în fiecare seară să se ducă în biroul părintelui Gabriel și să-și scoată toate hainele, iar preotul îl cerceta pe dinăuntru de orice-ar fi putut să fure. Iar mai târziu, când lucrurile deveniră încă mai rele, el avea să se gândească la pachetul de biscuiți: dacă nu l-ar fi furat! Dacă nu și-ar fi înrăutățit singur situația!

Accesele lui de furie izbucniră după examinările de seară cu părintele Gabriel, cărora în scurt timp i se alăturară unele la amiază, cu fratele Peter. Făcea crize de nervi, izbindu-se de zidurile de piatră ale mănăstirii și urlând cât îl țineau plămâni, lovindu-și dosul mâinii urâte și vătămate (care, la șase luni după, încă îl durea uneori, pulsând profund, insistent) de colțurile tari și rele ale meselor, pocnindu-și ceafa, coatele, obrajii – cele mai sensibile și mai dureroase locuri – de marginea biroului său. Avea crizele ziua și noaptea, nu le putea controla, le simțea luându-l treptat în stăpânire ca o ceață și se lăsa moale pradă lor, iar trupul și glasul i se mișcau într-un fel care-l atrăgea și-i repugna, fiindcă, oricât de tare l-ar fi durut după

aceea, știa că așa îi sperie pe frați, că se tem de furia lui, de zgomotul și de forța lui. Îl loveau cu ce găseau la îndemână, începuseră să țină o curea agățată de un cui pe zidul sălii de clasă, își scoteau sandalele și-l băteau atât de îndelung încât a doua zi nici nu mai putea să stea în șezut, îi strigau că e un monstru, îi doreau moartea, îi spuneau că trebuia să-l fi lăsat în sacul de gunoi. Iar el era recunoscător și pentru asta, pentru ajutorul pe care i-l dădeau istovindu-l, fiindcă el nu putea stăpâni singur fiara și avea nevoie de implicarea lor ca s-o facă să dea înapoi, s-o facă să se retragă cu spatele în cușcă, până când scăpa iarăși liberă.

Începu să facă în pat și fu obligat să meargă la părinte mai des, pentru mai multe examinări, și, cu cât îl examina părintele mai mult, cu atât mai des uda el patul. Părintele începu să vină noaptea în camera lui, la fel și fratele Peter și, mai târziu, fratele Matthew, iar el devenea tot mai rău și mai rău: îl obligau să doarmă în pijamaua udă, îl obligau s-o poarte și ziua. Știa cât de tare pute, a urină și a sânge, și țipa, urla și zbiera, întrerupând lecțiile, aruncând cărțile de pe masă, așa că frații erau nevoiți să înceapă să-l lovească imediat, renunțând la lecție. Uneori era bătut atât de rău încât își pierde cunoștința, și la asta începu să jinduiască: la neantul acela în care timpul trecea, iar el nu era acolo, în care i se făceau lucruri fără ca el să știe.

Uneori existau motive la baza furiilor lui, deși erau motive cunoscute numai lui. Se simțea continuu murdar, mânjit, de parcă interiorul lui ar fi fost o clădire putredă, ca biserica aceea condamnată pe care fusese dus s-o vadă într-una dintre rarele sale excursii în afara mănăstirii: grinzi pătate de mucegai, scânduri rupte și măcinate de termite, cu triunghiuri de cer alb ițindu-se obraznice prin acoperișul distrus. Învățase la o lecție de istorie despre lipitori, cum cu mulți ani în urmă se credea că pot scoate sângele nesănătos din oameni, sugându-le lacom și nesăbuit boala în trupul lor gras ca de vierme, și își petrecuse ora liberă – după școală, dar înainte de corvezi – bălăcindu-se în pârâul de la marginea proprietății mănăstirii, căutând lipitori. Iar apoi, când nu găsisese, când i se spusese că nu erau în pârâul acela, uriașe întruna până când rămăsese fără glas, și nici atunci nu se putuse opri, nici chiar când simțise că gâtul i se umple parcă de sânge cald.

O dată era în camera lui, iar părintele Gabriel și fratele Peter erau și ei acolo, și el încerca să nu țipe, fiindcă învățase că, cu cât era mai liniștit, cu atât se termina mai repede, și i se păru că-l zărește trecând prin fața ușii, rapid ca un fluture, pe fratele Luke, și se simți umilit, cu toate că nu înțelegea bine pe atunci cuvântul „umilire”. Așa că a doua zi se duse în timpul lui liber în grădina fratelui Luke și-i rupse florile de narcisă până la una, îngrămădindu-le la ușa magaziei, și corolele lor se ridicară spre cer ca niște ciocuri căscate.

Mai târziu, singur iar și văzându-și de treburile încredințate, îi păru rău, iar regretul îi îngreună brațele, și scăpă găleata cu apă pe care o căra dintr-un capăt în celălalt al încăperii, iar asta îl făcu să se arunce la pământ și să țipe de frustrare și remușcări.

Seara nu reuși să mănânce. Se uită după Luke, întrebându-se când și cum va fi pedepsit și când va trebui să-i ceară fratelui iertare. Dar Luke nu era acolo. În frica

lui, scăpă cana de metal cu lapte, lichidul alb și rece se împrăștie pe jos, iar fratele Pavel, care stătea lângă el, îl smulse de pe bancă și-l împinse la podea.

— Curăță! se răsti la el, aruncându-i o cârpă de vase. Dar asta e tot ce-o să mănânci până vineri. Era miercuri. Acum du-te în camera ta!

Și el fugi, înainte ca fratele să se răzgândească.

Ușa camerei lui – un dulap transformat, fără ferestre și lat doar cât să încapă un pat de o persoană, situat la capătul etajului, deasupra sălii de mese – era totdeauna lăsată deschisă, asta dacă nu cumva unul dintre frați sau părintele era cu el, caz în care stătea de obicei închisă. Dar, când dădu colțul, venind de pe scară, Jude văzu că ușa era închisă și o vreme zăbovi pe holul pustiu, neștiind ce-l aștepta: unul dintre frați, probabil. Sau un monstru, poate. După incidentul cu pârâul, visa uneori cu ochii deschiși că umbrele dense din unghere erau de fapt lipitori uriașe, ridicate la verticală și unduindu-se cu corpul lor inelat, lucios și întunecat, așteptând să-l sufoce cu greutatea lor umedă, neauzit. Într-un târziu, își făcu curaj și fugi drept spre ușă, deschizând-o cu un bufnet și văzând doar patul cu pătura lui de culoarea nămolului și cutia cu șervețele și cărțile de școală pe raft. Și apoi observă în colț, lângă capul patului, un borcan din sticlă în care era un buchet de narcise cu pâlnioarele lor viu colorate.

Se așază pe podea lângă borcan și frecă între degete corola catifelată a uneia dintre flori, iar în acea clipă simți o tristețe atât de mare, atât de copleșitoare, încât ar fi vrut să se repeadă la sine însuși, să rupă coaja rămasă pe dosul mâinii, să se sfâșie în bucăți, așa cum făcuse cu florile lui Luke.

Fiindcă de ce îi făcuse una ca asta fratelui Luke? Nu că Luke ar fi fost singurul bun cu el – când nu era obligat să-l pedepsească, fratele David îl lăuda mereu, îi spunea cât de isteț e, și chiar și fratele Peter îi aducea des cărți de la biblioteca din oraș ca să le citească și apoi le discuta cu el, ascultându-i părerile de parcă ar fi fost cu adevărat o persoană –, însă Luke nu numai că nu-l bătuse niciodată, dar făcuse eforturi să-l aline, să-i arate că e de partea lui. Cu o sâmbătă în urmă, trebuia să rostească cu glas tare rugăciunea dinaintea mesei, și, în timp ce stătea într-un capăt al mesei părintelui Gabriel, fusese cuprins deodată de pofta de a înșfăca o mână din cartofii tăiați din farfuria lui și a azvârli cu ei prin sală. Aproape că simțea mâncărimea din gât pe care avea să i-o provoace urlatul, arsura curelei pe spatele lui, bezna în care avea să se cufunde și lumina amețitoare a zilei în care avea să se trezească. Se uitase cum brațul i se ridică singur, își privise degetele desfăcându-se ca niște petale și plutind spre farfurie. Și în clipa aceea ridicase fruntea și-l văzuse pe fratele Luke făcându-i cu ochiul, atât de rapid și de solemn, ca obturatorul unui aparat foto, încât la început nici nu-și dăduse seama că a văzut ceva. Și apoi Luke îi făcuse iar cu ochiul, și, din cine știe ce motiv, asta îl calmase, el își revenise, spusese versetele mai departe și se așezase, iar masa decursese fără niciun incident.

Și acum... florile acestea. Dar, înainte de a apuca să se gândească la ce însemnau, ușa se deschise, și în cadrul ei apăru fratele Peter, iar el se ridică în picioare, așteptând, într-unul dintre acele teribile momente pentru care niciodată nu era pregătit, în care orice se putea întâmpla.

A doua zi, imediat după școală se îndreptă spre seră, hotărât să-i spună ceva fratelui Luke. Dar, pe măsură ce se apropia, își pierdu hotărârea, așa că tândăli, lovind pietricelele cu piciorul și îngenunchind ca să ia rămurele și apoi să le arunce spre pădurea de dincolo de incinta mănăstirii. Ce-ar fi vrut de fapt să-i spună? Se pregătea să se întoarcă, să se ducă spre un copac de la marginea de nord a terenului, în a cărui încrengătură de rădăcini săpase o groapă și începuse o nouă colecție de obiecte – deși astea erau doar lucruri pe care le descoperise în pădure și care nu erau, din fericire, ale nimănui: pietricele, o crenguță care semăna cu un cățel slab sărind – și unde își petrecea cea mai mare parte a timpului liber, dezgropându-și bunurile și ținându-le în palme, când auzi pe cineva strigându-i numele și se întoarse și văzu că era Luke, care ținea o mână ridicată în semn de salut și venea spre el.

— M-am gândit că tu ești, îi spuse fratele când ajunse lângă el (nu tocmai o probă de sinceritate, avea să-și dea el seama mai târziu, fiindcă cine altcineva ar fi putut fi? Doar el era singurul copil de la mănăstire).

Și, oricât încercă, Jude nu reuși să găsească cuvintele pentru a-i cere iertare, nu reuși să găsească cuvinte pentru nimic și, în loc de asta, se pomeni plângând. Niciodată nu se jenase să plângă, dar în clipa aceea se simți rușinat, se întoarse cu spatele la fratele Luke și își duse dosul mâinii rănite la ochi. Și deodată își dădu seama cât de foame i se făcuse, că era abia joi și că n-avea să mănânce nimic până a doua zi.

— Ei, spuse Luke, iar el îl simți îngenunchind, foarte aproape de el. Nu plânge! Nu plânge!

Dar glasul lui era atât de blând, iar el plânse și mai tare.

Apoi fratele Luke se ridică, și, când vorbi din nou, vocea îi era mai veselă.

— Jude, ascultă-mă! Vreau să-ți arăt ceva. Vino cu mine! Și pomi spre seră, întorcându-se ca să se asigure că el îl urma. Jude! îl chemă din nou. Vino cu mine!

Iar el, curios totuși, începu să pășească după el, spre sera pe care o știa atât de bine, simțind începutul unei nerăbdări nefamiliare, de parcă n-ar mai fi văzut-o niciodată înainte.

La maturitate devenise obsedat, pentru anumite intervale de timp, de încercarea de a identifica momentul exact când lucrurile începuseră să ia o turnură atât de rea, de parcă ar fi putut să-l încremenească, să-l conserve în gelatină, să-l suspende în aer și să-l arate elevilor în clasă: „Aici s-a întâmplat. Aici a început”. Se întreba: „A fost oare când am furat biscuiții? Când am rupt narcisele lui Luke? Când am avut prima criză de furie?” Și, mai puțin posibil: „Când am făcut ce am făcut încât ea m-a părăsit în dosul farmaciei? Ce anume am făcut?”

Însă de fapt știa: fusese atunci când intrase în seră în după-amiaza aceea, când își dăduse sieși voie să fie condus înăuntru, când renunțase la tot ca să-l urmeze pe fratele Luke. Acela fusese momentul. Și după aceea nu mai fusese niciodată bine.

Mai sunt cinci pași și ajunge la ușă, unde nu poate să bage cheia în broască, fiindcă îi tremură mâinile, așa că înjură și aproape că scapă cheia. Până la urmă intră în apartament, și mai sunt doar cincisprezece pași de la ușă până la patul lui, dar tot

trebuie să se oprească la jumătatea drumului și să se lase încet jos, pe podea, și să străbată ultimul metru până la camera lui târându-se pe coate. O vreme zace acolo, în timp ce totul se schimbă în jurul lui, până când găsește suficientă forță să tragă pătura de pe pat pe el. Va sta așa până ce soarele se va retrage de pe cer, și apartamentul se va întuneca, iar el, într-un târziu, se va ridica în pat apucându-se cu brațele și va adormi fără să mănânce, să se spele pe față sau să-și schimbe hainele, cu dinții clănțănindu-i de durere. Va fi singur, fiindcă Willem va ieși cu iubita lui după spectacol, și, când se va întoarce acasă, va fi foarte târziu.

Când se va trezi, va fi foarte devreme, iar el se va simți mai bine, dar rana va fi lacrimat toată noaptea, și puroiul va fi îmbibat pansamentul pe care și-l făcuse duminică dimineață înainte de a pleca în plimbare, în plimbarea aceea dezastruoasă, iar pantalonii i se vor fi lipit de piele. Îi va trimite un mesaj lui Andy și apoi încă unul schimbului său, pe urmă va face un duș, îndepărtând cu grijă pansamentul, care se va desprinde cu bucăți de carne putrezită și cheaguri înnegrite de sânge și mucus. Va icni și va găfâi ca să nu țipe. Își va aminti discuția pe care a avut-o cu Andy când a trecut ultima dată prin aceeași situație, când Andy i-a sugerat să cumpere un scaun cu rotile ca să-l aibă în preajmă și, cu toate că detestă ideea de a folosi iar un scaun cu rotile, își va dori să aibă acum unul. Va crede că Andy are dreptate, că plimbările lui sunt un semn de orgoliu inacceptabil, că a se preface că totul e bine, că nu e un infirm, e un gest egoist, din cauza consecințelor pentru ceilalți, pentru oameni care au fost inexplicabil și nerezonabil de generoși cu el timp de atâția ani, aproape decenii.

Va da drumul la duș, se va așeza în cadă și își va rezema obrazul de faianță, așteptând să se simtă mai bine. Va fi silit să-și aducă aminte cât de captiv este, captiv într-un corp pe care-l urăște, cu un trecut pe care-l urăște, și cum nu le va putea schimba niciodată, nici pe unul, nici pe celălalt. Îi va veni să plângă de frustrare, de ură și de durere, dar n-a mai plâns de când s-a întâmplat ce s-a întâmplat cu fratele Luke, când și-a spus că nu va mai plânge niciodată. Va fi silit să-și aducă aminte că e un nimic, o coajă seacă în care fructul s-a scofâlcit și s-a mumificat de mult, iar acum zornăie inutil. Va resimți acel freamăt, acel fior de dezgust care-l încearcă în momentele cele mai fericite și în cele mai cumplite deopotrivă, care-l întrebă cine se crede el de deranjează atâția oameni, de crede că are dreptul să meargă înainte când până și propriul lui trup îi spune că ar trebui să se oprească.

Va sta și va aștepta, va respira și va fi recunoscător că e atât de devreme, că nu sunt șanse ca Willem să-l descopere și să fie nevoit să-l mai salveze o dată. Va reuși (deși nu-și va aminti cum, mai târziu) să se ridice într-un fel sau altul, să iasă din cadă, să ia niște aspirină și să se ducă la muncă. Acolo, cuvintele vor dansa cețoase pe pagină și, când îl va suna Andy, va fi abia șapte dimineața, iar el îi va spune lui Marshall că-i e rău, va refuza oferta lui de a-l duce la cabinet cu mașina, dar îl va lăsa – atât de rău se simte – să-l ajute să ia un taxi. Va parcurge același traseu pe care l-a bătut prosteste cu piciorul ziua trecută. Și, când Andy va deschide ușa, va încerca să-și păstreze firea.

— Bună, Judy! îl va întâmpina Andy, care va fi în dispoziția lui blândă, fără

perdafuri azi, iar el îl va lăsa să-l conducă prin sala de așteptare goală în cabinetul lui, încă nedeschis pacienților, să-l ajute să urce pe masa pe care a petrecut ore, zile întregi adunate din ore, îl va lăsa să-l dezbrace, va închide ochii și va aștepta usturimea scurtă și intensă când Andy îi va desface leucoplastul de pe picior și va desprinde pansamentul umezit de carnea vie de dedesubt.

„Viața mea”, își va spune el, „viața mea”. Dar mai mult de atât nu va reuși să gândească și va repeta cuvintele acestea în sinea lui – incantație, blestem și alinare deopotrivă – în timp ce va luneca în lumea aceea în care pătrunde când suferă atât de tare, lumea despre care știe că nu e niciodată prea departe de a lui, dar pe care nu și-o poate aminti cu niciun chip după aceea: „Viața mea”.

M-ai întrebat o dată când am știut că el este pentru mine și ți-am spus că am știut dintotdeauna. Dar nu e adevărat, și am înțeles asta din clipa în care am spus-o – dar am spus-o fiindcă suna drăguț, ca o replică dintr-o carte ori un film, și fiindcă amândoi ne simțeam atât de jalnic, de neajutorați, și fiindcă am crezut că, dacă o spun, vom privi amândoi cu ochi mai buni situația în care ne aflăm, situația pe care poate că am fi fost capabili s-o prevenim – poate că nu –, dar, în orice caz, n-am prevenit-o. Asta se întâmpla în spital: prima dată, așa zice. Știu că-ți amintești: veniseși cu avionul de la Colombo în dimineața aceea, zigzagând printre orașe, țări și ore, astfel că aterizaseși cu o zi întreagă înainte de a decola.

Dar acum vreau să fiu exact. Vreau să fiu exact fiindcă n-am niciun motiv să nu fiu și fiindcă așa ar trebui să fiu – așa am încercat și încerc mereu să fiu.

Nu știu bine cu ce să încep.

Poate cu niște cuvinte măgulitoare, deși sunt totodată adevărate: mi-ai plăcut chiar de la început. Aveai douăzeci și patru de ani când ne-am întâlnit, ceea ce înseamnă că eu aveam patruzeci și șapte. (Doamne!) Mi-am zis că ești neobișnuit: mai târziu el avea să vorbească despre bunătatea ta, dar mie n-a trebuit să mi-o explice niciodată, fiindcă cu știam deja că erai un om bun. Era în prima vară când grupul vostru a venit la noi, și a fost un weekend straniu pentru mine și pentru el de asemenea – pentru mine fiindcă în voi patru am văzut ce și cine ar fi putut fi Jacob, și pentru el fiindcă mă știuse doar ca profesor, iar acum, deodată, mă vedea în pantaloni scurți și cu șorț, în vreme ce întorceam stridiile pe grătar, și discutând cu voi toți despre tot și despre toate. Odată ce am reușit totuși să nu mai văd fața lui Jacob în chipurile voastre, am reușit să savurez weekendul, în mare parte fiindcă voi trei păreați să vă simțiți atât de bine. Vouă nu vi s-a părut nimic ciudat în situația aceea: erați doar niște băieți care presupuneau că oamenii îi plac, nu din aroganță, ci fiindcă oamenii întotdeauna vă plăcuseră, și nu aveți motive să credeți că, dacă erați politicoși și prietenoși, politețea și prietenia ar fi putut să nu vă fie întoarse.

El, desigur, avea toate motivele să nu creadă același lucru, deși abia mai târziu aveam să aflu asta. Atunci l-am privit în timpul meselor, observând cum, mai cu seamă la discuțiile înfierbântate, se lăsa pe spate în scaun, ca și când ar fi ieșit fizic din ring, și vă studia pe toți, observa cu ce ușurință mă contraziceați fără teama că m-ați provoca și cât de firesc vă întindeați peste masă ca să vă mai puneți cartofi în farfurie, dovlecei, carne, cum cereați ce voiați și primeați.

Cel mai viu din weekendul acela îmi amintesc im lucru mărunț. Ne plimbam, eu, tu, el și Julia, pe aleea aceea mărginită de fagi care duce spre observator. (Pe atunci era o potecă îngustă, îți amintești? Abia mai târziu a devenit bordată de copaci.) Eu mergeam alături de el, iar tu și Julia veneați în urma noastră. Tu vorbeai despre... ah, nu mai știi... insecte? Voi doi găseați întotdeauna un subiect de discuție, amândoi erați îndrăgostiți de natură, amândoi iubeați animalele: mie îmi plăcea asta la amândoi, chiar dacă nu puteam înțelege. Pe urmă tu l-ai atins ușor pe umăr și ai venit în fața lui, te-ai lăsat în genunchi și i-ai legat un șiret care se desfăcuse, după care ai revenit lângă Julia. A fost atât de fluid, un gest mărunț: un pas înainte, un genunchi îndoit, o retragere lângă ea. Pentru tine n-a însemnat nimic, nici măcar nu te-ai gândit la asta; nici măcar nu ți-ai întrerupt conversația. Întotdeauna erai cu ochii pe el (toți erați), aveai grijă de el în zeci de feluri mărunte, am văzut asta în acele câteva zile – dar mă îndoiesc că tu îți mai amintești de momentul respectiv.

Dar, în timp ce tu făceai gestul acela, el s-a uitat la mine, și expresia de pe chipul lui încă n-o pot descrie altfel decât că în clipa aceea am simțit ceva frângându-se în mine, ca un turn din nisip ud construit prea înalt: pentru el, pentru tine și pentru mine. Iar în chipul lui știam că e oglindit al meu. Imposibilitatea de a găsi pe cineva care să facă așa ceva pentru o altă persoană, atât de ingenuu, atât de grațios! Când m-am uitat la el am înțeles, pentru prima dată după moartea lui Jacob, la ce se referă oamenii când spun că ceva îți frânge inima. Întotdeauna am considerat-o o expresie prea sentimentală, dar în momentul acela mi-am dat seama că o fi poate sentimentală, dar chiar e adevărată.

Și aceea a fost, cred, clipa în care am știut.

Nu crezusem niciodată că voi deveni părinte, și nu pentru că aș fi avut părinți răi. De fapt, am avut părinți minunați: mama a murit când eu eram foarte mic, de cancer la sân, iar în următorii cinci ani am fost doar eu și tata. El era doctor, medic de familie, căruia îi plăcea să creadă că va îmbătrâni alături de pacienții lui.

Locuiam în West End, pe Eighty-second Street, el își avea cabinetul în aceeași clădire la parter, iar după școală cu obișnuiam să trec pe acolo. Toți pacienții mă cunoșteau, iar eu eram mândru că sunt fiul doctorului, că-i pot saluta pe toți, că-i vedeam crescând pe copiii pe care el îi adusese pe lume și care mă priveau cu admirație fiindcă părinții le spusese că sunt băiatul doctorului Stein, că urmam un liceu bun, unul dintre cele mai bune din oraș, și că, dacă învățau și ei bine, vor putea ajunge la fel ca mine. „Dragule”, îmi spunea tata și, când mă vedea venind la el după școală, își punea palma pe ceafa mea, chiar și atunci când crescusem deja mai înalt decât el, și mă săruta pe tâmplă. „Dragul meu”, mă întreba, „cum a fost la școală?”

Când aveam opt ani, s-a căsătorit cu secretara lui, Adele. Nu a existat niciun moment în copilăria mea în care eu să nu fi fost conștient de prezența ei: cu ea mergeam să-mi cumpăr haine noi când aveam nevoie, ea ni se alătura la masa de Ziua Recunoștinței, ea îmi împacheta cadourile de ziua mea. Nu pot spune doar că Adele mi-a fost ca o mamă; pentru mine, întruchiparea mamei era Adele.

Era mai în vârstă decât tata, una dintre acele femei pe care bărbații le plac și în preajma cărora se simt confortabil, dar cu care nu se gândesc niciodată să se însoare

– ceea ce e un alt fel de a spune că nu eradăguță. Dar cine are nevoie de un fizic drăguț la o mamă? Am întrebat-o la un moment dat dacă voia să aibă și ea copiii ei și mi-a răspuns că eu eram copilul ei, că nu-și putea închipui să aibă unul mai bun decât mine, iar asta spune tot ce trebuie să știi despre tata și Adele, despre felul în care îi priveam eu și despre felul în care mă tratau ei, în așa fel încât niciodată n-am pus la îndoială afirmația ei – decât atunci când, trecut deja de treizeci de ani, mă certam cu soția mea de la vremea aceea pe tema ideii de a face un alt copil, care să-l înlocuiască pe Jacob.

Ea era singură la părinți, așa cum eu eram singur la părinți și cum tata fusese și el singur: o familie de singuri. Dar mama și tatăl lui Adele trăiau, pe când ai tatălui meu nu, și obișnuiam să mergem la sfârșit de săptămână în Brooklyn, în zona aceea care astăzi a fost înghițită de Park Slope, ca să-i vizităm. Trăiau în America de aproape cincizeci de ani și încă vorbeau o engleză foarte sumară – tatăl, cu timiditate, mama, expresiv. Erau scunzi și îndesați, la fel ca Adele, și blânzi, tot la fel ca ea. Adele le vorbea în rusă, iar tatăl ei, căruia eu îi spuneam automat „Bunicu”, își descleșta unul dintre pumnii săi mari și-mi arăta ce ascunsese acolo: un fluier din lemn sau o bilă roz aprins de gumă de mestecat. Chiar și după ce am devenit om în toată firea, la facultate, tot îmi dădea de fiecare dată ceva, deși pe atunci deja nu mai avea magazinul, ceea ce înseamnă că era nevoit să cumpere darurile acelea de undeva. Dar de unde? întotdeauna îmi imaginam că trebuie să existe o prăvălie secretă, plină cu jucării demodate, vechi de generații, dar încă dorite și căutate cu fidelitate de imigranți bătrâni care țineau prăvălia în funcțiune cumpărându-i marfa: titirezi de lemn, soldăței metalici și un fel de joc de pietre ale cărui mingi de cauciuc erau pline de praf chiar înainte să le desfaci ambalajul de plastic.

Am avut întotdeauna o teorie – fără niciun fundament – că băieții suficient de mari când tatăl lor s-a căsătorit a doua oară (și, deci, suficient de mari pentru a emite o judecată) se însoară cu o femeie asemănătoare cu mama vitregă, nu cu cea biologică. Dar eu nu m-am însurat cu o femeie ca Adele. Soția mea, prima mea soție, era o persoană rece și imperturbabilă. Spre deosebire de alte fete pe care le cunoșteam și care întotdeauna se subapreciau – își minimalizau inteligența, firește, dar și dorințele, mâniile, temerile și calmul –, Liest era cu totul altfel. La a treia noastră întâlnire, tocmai plecam dintr-o cafenea de pe Macdougall Street, când un bărbat a ieșit împleticit pe o ușă retrasă și a vomitat pe ea. Puloverul i s-a umplut de împrăscătura aceea în culoarea dovreacului, și îmi amintesc mai cu seamă felul în care un cocoloș mare îi atârna de inelul cu diamant pe care-l purta pe mâna dreaptă, de parcă pietrei îi crescuse o tumoare. Lumea din jurul nostru a icnit, a strigat, dar Liest s-a mulțumit să închidă ochii. O altă femeie ar fi țipat sau ar fi scâncit {eu aș fi țipat sau aș fi scâncit), dar îmi amintesc că ea și-a scuturat doar un frison, ca și când corpul ei și-ar fi exprimat dezgustul, detașându-se însă de el, iar când a deschis ochii, își revenise. Și-a scos puloverul și l-a aruncat în primul coș de gunoi.

— Să mergem! mi-a spus apoi.

Eu asistasem mut, șocat, la întregul episod, dar în clipa aceea am dorit-o și am urmat-o acolo unde m-a dus, adică în apartamentul ei, o chițimie pe Sullivan Street.

Tot timpul și-a ținut mâna dreaptă ușor depărtată de corp, cu cocoloșul de vomă încă atârnat de inel.

Nici tata și nici Adele n-o plăceau prea mult, deși niciodată nu mi-au spus asta; erau politicoși și îmi respectau dorințele. În schimb, nici eu nu i-am întrebat vreodată, nu i-am obligat să mintă. Nu cred că motivul a fost faptul că nu era evreică – niciunul dintre părinții mei nu era religios ci, mai degrabă, impresia lor că o veneram prea tare. Sau poate că la concluzia asta am ajuns eu mai târziu în viață. Poate fiindcă ce priveam eu admirativ drept competență ei percepeau ca indiferență sau răceală. Dumnezeu știe că nu erau primii care să gândească așa. Erau întotdeauna politicoși cu ea, iar ea le întorcea politețea într-o măsură rezonabilă, dar cred că ar fi preferat o potențială noră care să flirteze un pic cu ei, căreia să-i poată spune povești jenante din copilăria mea, care ar fi mâncat în oraș cu Adele și ar fi jucat șah cu tata. Cineva ca tine, de fapt. Dar Liest nu era așa și n-avea să fie niciodată, și odată ce au înțeles asta, și ei și-au păstrat o oarecare detașare, nu pentru a-și exprima neplăcerea, ci ca un fel de autodisciplină, un memento pentru ei înșiși că existau unele limite – limitele ei – pe care era preferabil să le respecte. Când eram împreună cu ea, mă simțeam straniu de relaxat, de parcă, în fața unei asemenea competențe solide, nici măcar nenorocul n-ar fi avut curaj să ne iasă în cale.

Ne cunoscuserăm la New York, unde eu urmam dreptul, iar ea medicina, și după absolvire eu am prins un post în Boston, iar ea (fiind cu un an mai mare decât mine) și-a început stagiatura. Se specializa în oncologie, lucru pe care eu îl admiram, desigur: nu există nimic mai alinător decât o femeie care vrea să vindece, pe care și-o imaginezi aplecată matern asupra unui pacient, în halatul ei alb ca norii. Dar Liest nu voia să fie admirată: o interesa oncologia fiindcă era una dintre specializările grele, considerată mai cerebrală. Ea și colegii ei oncologi îi disprețuiau pe radiologi (prea mercenari), pe cardiologi (prea plini și încântați de ei), pe pediatri (prea sentimentali) și mai ales pe chirurghi (imposibil de aroganți) și pe dermatologi (sub orice critică, deși firește că deseori colaborau cu ei). Îi agreau pe anesteziști (ciudați, cusurgii și predispuși la dependențe), pe patologi (chiar mai cerebrali decât ei) și... mă rog, cam atât. Uneori veneau în grup la noi acasă și ședeau după cină să discute despre cazuri și studii, în vreme ce noi, partenerii și partenererele lor – avocați, istorici, scriitori și ingineri – eram ignorați până ce ne retrăgeam în camera de zi ca să vorbim despre diversele lucruri ne semnificative cu care ne ocupam timpul.

Eram doi adulți și aveam o viață destul de fericită. Niciunul dintre noi nu se plângea că nu petrecem suficient timp împreună. Rămăseserăm la Boston pentru rezidențiatul ei, iar pe urmă ea s-a mutat la New York, pentru specializare. Eu am rămas la Boston. Deja lucram la o firmă și ca asistent la facultatea de drept. Ne vedeam în weekenduri, petrecute unul la Boston, altul la New York. Apoi ea și-a terminat specializarea și s-a întors la Boston; ne-am căsătorit; ne-am cumpărat o casă, una mică, nu cea pe care o am acum, în Cambridge, chiar la periferie.

Tata și Adele nu ne-au întrebat niciodată dacă vrem să avem copii (și nici părinții lui Liest; în mod misterios, erau mult mai emotivi decât ea, și, în rarele noastre vizite în Santa Barbara, ea îi privea, pe tatăl ei făcând glume și pe mama ei

așezându-mi în față farfuria cu castraveți feliați și roșii din grădina ei, cu o expresie rigidă, de parcă ar fi fost stânjenită sau cel puțin stupefiată de relativa lor exuberanță), cred că-și închipuiau că, dacă nu întreabă, există șanse să vrem. Adevărul e că eu nu simțeam nevoia; nu mă gândisem niciodată să avem copii, nu înclinam nici într-o parte, nici în cealaltă. Și asta îmi părea un motiv suficient ca să nu avem; un copil, mă gândeam, e ceva pe care trebuie să-l vrei cu adevărat, să ți-l dorești. Nu era un obiectiv pentru cei indiferenți sau apatici. Liest gândea la fel ca mine – sau așa credeam noi.

Dar pe urmă, într-o seară – eu aveam treizeci și unu de ani, ea treizeci și doi: eram tineri –, am ajuns acasă, iar ea era în bucătărie, așteptându-mă. Lucru neobișnuit, fiindcă avea un program mai lung decât al meu și de obicei nu ne vedeam decât pe la opt sau nouă seara.

— Trebuie să vorbim, mi-a spus solemn, și pe mine m-a cuprins deodată spaima. Ea a văzut asta și a zâmbit – nu era o persoană crudă, nu vreau să las impresia că era lipsită de bunătate, de amabilitate, fiindcă era capabilă de ambele. Nu-i nimic rău, Harold, mi-a spus și a râs ușor, adăugând: Nu cred.

M-am așezat. Ea a tras aer în piept.

— Sunt însărcinată. Nu știu cum s-a întâmplat. Probabil că am sărit peste o pilulă sau două și nu mi-am dat seama. Sunt în aproape opt săptămâni. Am avut confirmarea azi, la Sally. (Sally fusese colega ei de cameră în facultate, îi era cea mai bună prietenă și ginecolog totodată.) Mi-a spus toate astea foarte repede, în fraze sacadate, ușor de digerat. Apoi a tăcut. Iau o pilulă care-mi oprește ciclul, așa că n-am știut. Și apoi, cum eu tot nu ziceam nimic: Spune ceva!

La început n-am putut.

— Cum te simți? am întrebat-o.

Ea a ridicat din umeri.

— Mă simt bine.

— Bun, am răspuns, prosteste.

— Harold, a continuat ea și s-a așezat în fața mea, ce vrei să facem?

— Dar *tu* ce vrei să facem?

Din nou a ridicat din umeri.

— Eu știu ce vreau să fac. Nu știu ce vrei tu să facem.

— Nu vrei să-l păstrezi.

Nu m-a contrazis.

— Aș vrea să aflu *ce* vrei tu.

— Și dacă spun că vreau să-l păstrezi?

Era pregătită.

— Atunci m-aș gândi serios.

Nu mă așteptam nici la asta.

— Liz, ar trebui să facem așa cum vrei tu.

Nu era pură generozitate, era mai degrabă lașitate. Și de data aceasta, la fel ca în multe alte privințe, eram gata să-i pasez ei decizia.

Ea a oftat.

— Nu trebuie să hotărâm în seara asta. Avem ceva timp.

Patru săptămâni; nu era nevoie să precizeze.

În pat, m-am gândit. Mi-au trecut prin minte toate gândurile pe care le au bărbații când o femeie le spune că e însărcinată: „Cum va arăta copilul? O să-mi placă oare? O să-l iubesc?” Și apoi, mai împovărător: paternitatea. Cu toate responsabilitățile și împlinirile ei, cu monotonia și cu riscurile ei de eșec.

N-am abordat subiectul a doua zi dimineață și nici în ziua următoare. Vineri, când ne pregăteam de culcare, ea a spus, somnoroasă:

— Mâine va trebui să discutăm problema, iar eu am răspuns:

— Categorie.

Dar n-am discutat, și tot n-am discutat, și a trecut și săptămâna a noua, apoi a zecea, a unsprezecea și a douăsprezecea, și pe urmă a fost prea târziu ca să se mai poată face ceva cu ușurință sau în limitele eticii, și cred că amândoi ne-am simțit ușurați. Decizia fusese luată pentru noi – sau, mai degrabă, nehotărârea luase decizia în locul nostru –, și urma să avem un copil. Era pentru prima dată în căsnicie când fuseserăm amândoi atât de indeciși.

Ne imaginam că va fi o fată, și, dacă da, că-i vom pune numele Adele după mama și Sarah, după Sally. Dar n-a fost fată, și am lăsat-o pe Adele (care a început să plângă de fericire – una dintre rarele ocazii în care am văzut-o plângând) să aleagă primul nume și pe Sally, pe al doilea: Jacob More. („De ce More?” am întrebat-o noi, iar ea a zis că de la Thomas More²¹.)

N-am fost niciodată – și știu că nici tu nu ești – una dintre persoanele acelea care cred că dragostea pentru un copil este o formă superioară de dragoste, mai semnificativă și mai importantă decât oricare alta. N-am crezut asta înainte de Jacob și n-am crezut-o nici după. Dar *este* într-adevăr un tip unic de dragoste, fiindcă la baza ei nu stă nici atracția fizică, nici plăcerea, nici intelectul, ci frica. N-ai cunoscut într-adevăr frica dacă n-ai avut un copil, și poate că asta ne amățește să credem că e o iubire magnifică – fiindcă frica în sine este magnifică. În fiecare zi, primul tău gând nu este: „Îl iubesc”, ci: „Ce face?” Peste noapte, lumea se reconfigurează sub forma unei curse cu obstacole a groazei. Îl țin în brațe să traversez strada și mă gândesc cât de absurd e să mă aștept ca fiul meu – orice copil – să supraviețuiască acestei vieți. Pare la fel de improbabil ca supraviețuirea unuia dintre fluturii aceia de la sfârșit de primăvară – știi, cei mici și albi – pe care-i văd uneori piruetând prin aer, mereu la numai câțiva milimetri de moarte, riscând să se strivească de vreun parbriz.

Și dă-mi voie să-ți mai spun două lucruri pe care le-am aflat: primul e că nu contează cât de mare e un copil sau când și cum a devenit al tău. Odată ce hotărăști să consideri pe cineva copilul tău, ceva se schimbă, și tot ce te-a bucurat înainte la el, tot ce-ai simțit înainte pentru el devine secundar față de această frică. Nu e ceva biologic; e extrabiologică, fiindcă nu e vorba atât de hotărârea de a asigura supraviețuirea propriului cod genetic, cât mai degrabă de dorința de a te dovedi inexpugnabil în fața provocărilor și a tertipurilor universului, de a triumfa asupra lucrurilor care vor să distrugă ce-i al tău.

Al doilea lucru este acesta: când copilul tău moare, simți tot ce te-ai aștepta să simți, sentimente atât de amplu documentate de atâția alții, încât nu mă mai obosesc să le înșir aici, și spun doar că tot ce s-a scris despre doliu e identic, și e identic dintr-un motiv anume: că nu există nicio deviere reală de la text. Uneori simți mai mult dintr-o emoție și mai puțin dintr-alta, alteori le simți în altă ordine și iarăși alteori le simți un timp mai scurt sau mai îndelungat. Dar sentimentele sunt întotdeauna aceleași.

Însă iată ce nu spune nimeni: când e vorba de copilul tău, o parte din tine, una foarte mică, dar imposibil de ignorat, simte și ușurare. Fiindcă, în sfârșit, momentul la care te-ai așteptat, de care te-ai temut, pentru care te-ai pregătit din ziua în care ai devenit părinte a sosit. „Ah!” îți spui. „S-a întâmplat. Asta e”.

Și după asta nu mai există nimic pentru care să te temi.

Cu ani în urmă, după ce mi-a apărut a treia carte, un ziarist m-a întrebat dacă îți dai seama de la început că un student are mintea potrivită pentru drept sau nu, iar răspunsul este acesta: uneori. Dar adesea te înșeli – studentul care părea strălucit în prima jumătate a semestrului devine din ce în ce mai puțin strălucit, iar cel despre care n-ai avut nicio părere se dovedește excepțional, un om pe care-ți place să-l auzi gândind.

De obicei, studenții cei mai inteligenți din fire sunt cei care au cele mai mari dificultăți în anul întâi – facultatea de drept, și mai cu seamă primul an al ei, nu este chiar un mediu care să răsplătească imaginația, creativitatea și gândirea abstractă. Și, din punctul ăsta de vedere, mă gândesc de multe ori – din ce am auzit, nu din ce știu din experiența proprie – că seamănă puțin cu facultatea de arte plastice.

Julia avea un prieten, un tip pe nume Dennys, care în copilărie fusese un pictor extrem de talentat. Se împrieteniseră de mici, și ea mi-a arătat la un moment dat desenele pe care le făcuse el pe la zece sau doisprezece ani: schițe de păsări ciugulind de pe sol, schițe cu fața lui, rotundă și lipsită de expresie, cu tatăl său, care era medicul veterinar local, mângâind blana unui terier care mârâia. Tatăl lui nu văzuse rostul unor lecții de desen plătite, așa că Dennys nu primise niciodată o educație specifică. Dar, când mai crescuseră, iar Julia mersese la universitate, Dennys intrase la facultatea de arte plastice ca să învețe să deseneze. În prima săptămână, povestea el, li se dăduse voie să deseneze tot ce voiau, și întotdeauna profesorii alegeau să expună pe perete schițele lui, ca să fie lăudate și analizate.

Dar pe urmă începuseră să fie învățați *cum* să deseneze – de fapt, să redeseneze. În săptămâna a doua schițaseră doar elipse. Elipse largi, elipse grase, elipse slabe. În săptămâna a treia desenaseră cercuri: cercuri tridimensionale, cercuri bidimensionale. Apoi o floare. Apoi o vază. O mână. Un cap. Un trup. Și, cu fiecare săptămână de învățatură, Dennys desena mai prost. La finele semestrului, schițele lui nu mai erau niciodată expuse. Devenise prea conștient de sine pentru a mai desena. Acum, când vedea un câine cu blana lungă măturând pământul sub el, nu vedea de fapt un câine, ci un cerc într-o cutie, iar când încerca să-l deseneze, își făcea griji să respecte proporțiile, nu să-i redea esența de câine.

Și hotărâse să discute cu profesorul.

— Rolul nostru este să te frângem, Dennys, îi spusese acesta. Numai cei cu adevărat talentați își pot reveni după asta.

— Cred că eu nu eram unul dintre cei cu adevărat talentați, condusesese Dennys.

Și devenise avocat, locuia la Londra cu iubita lui.

— Bietul Dennys! îl deplângea Julia.

— Ei, nu-i nimic, ofta el, însă niciunul dintre noi nu-l credea.

Facultatea de drept frânge în același fel mințile. De obicei, romancierii, poeții și artiștii nu se descurcă bine la drept (cu excepția romancierilor, crezut asta înainte de Jacob și n-am crezut-o nici după. Dar *este* într-adevăr un tip unic de dragoste, fiindcă la baza ei nu stă nici atracția fizică, nici plăcerea, nici intelectul, ci frica. N-ai cunoscut într-adevăr frica dacă n-ai avut un copil, și poate că asta ne amăgește să credem că e o iubire magnifică – fiindcă frica în sine este magnifică. În fiecare zi, primul tău gând nu este: „Îl iubesc”, ci: „Ce face?” Peste noapte, lumea se reconfigurează sub forma unei curse cu obstacole a groazei. Îl țin în brațe să traversez strada și mă gândesc cât de absurd e să mă aștept ca fiul meu – orice copil – să supraviețuiască acestei vieți. Pare la fel de improbabil ca supraviețuirea unuia dintre fluturii aceia de la sfârșit de primăvară – știi, cei mici și albi – pe care-i văd uneori piruetând prin aer, mereu la numai câțiva milimetri de moarte, riscând să se strivească de vreun parbriz.

Și dă-mi voie să-ți mai spun două lucruri pe care le-am aflat: primul e că nu contează cât de mare e un copil sau când și cum a devenit al tău. Odată ce hotărăști să consideri pe cineva copilul tău, ceva se schimbă, și tot ce te-a bucurat înainte la el, tot ce-ai simțit înainte pentru el devine secundar față de această frică. Nu e ceva biologic; e extrabiologică, fiindcă nu e vorba atât de hotărârea de a asigura supraviețuirea propriului cod genetic, cât mai degrabă de dorința de a te dovedi inexpugnabil în fața provocărilor și a tertipurilor universului, de a triumfa asupra lucrurilor care vor să distrugă ce-i al tău.

Al doilea lucru este acesta: când copilul tău moare, simți tot ce te-ai aștepta să simți, sentimente atât de amplu documentate de atâția alții, încât nu mă mai obolesc să le înșir aici, și spun doar că tot ce s-a scris despre doliu e identic, și e identic dintr-un motiv anume: că nu există nicio deviere reală de la text. Uneori simți mai mult dintr-o emoție și mai puțin dintr-alta, alteori le simți în altă ordine și iarăși alteori le simți un timp mai scurt sau mai îndelungat. Dar sentimentele sunt întotdeauna aceleași.

Însă iată ce nu spune nimeni: când e vorba de copilul tău, o parte din tine, una foarte mică, dar imposibil de ignorat, simte și ușurare. Fiindcă, în sfârșit, momentul la care te-ai așteptat, de care te-ai temut, pentru care te-ai pregătit din ziua în care ai devenit părinte a sosit. „Ah!” îți spui. „S-a întâmplat. Asta e”.

Și după asta nu mai există nimic pentru care să te temi.

Cu ani în urmă, după ce mi-a apărut a treia carte, un ziarist m-a întrebat dacă îți dai seama de la început că un student are mintea potrivită pentru drept sau nu, iar răspunsul este acesta: uneori. Dar adesea te înșeli – studentul care părea strălucit în prima jumătate a semestrului devine din ce în ce mai puțin strălucit, iar cel despre

care n-ai avut nicio părere se dovedește excepțional, un om pe care-ți place să-l auzi gândind.

De obicei, studenții cei mai inteligenți din fire sunt cei care au cele mai mari dificultăți în anul întâi – facultatea de drept, și mai cu seamă primul an al ei, nu este chiar un mediu care să răsplătească imaginația, creativitatea și gândirea abstractă. Și, din punctul ăsta de vedere, mă gândesc de multe ori – din ce am auzit, nu din ce știu din experiența proprie – că seamănă puțin cu facultatea de arte plastice.

Julia avea un prieten, un tip pe nume Dennys, care în copilărie fusese un pictor extrem de talentat. Se împrieteniseră de mici, și ea mi-a arătat la un moment dat desenele pe care le făcuse el pe la zece sau doisprezece ani: schițe de păsări ciugulind de pe sol, schițe cu fața lui, rotundă și lipsită de expresie, cu tatăl său, care era medicul veterinar local, mângâind blana unui terier care mârâia. Tatăl lui nu văzuse rostul unor lecții de desen plătite, așa că Dennys nu primise niciodată o educație specifică. Dar, când mai crescuseră, iar Julia mersese la universitate, Dennys intrase la facultatea de arte plastice ca să învețe să deseneze. În prima săptămână, povestea el, li se dăduse voie să deseneze tot ce voiau, și întotdeauna profesorii alegeau să expună pe perete schițele lui, ca să fie lăudate și analizate.

Dar pe urmă începuseră să fie învățați *cum* să deseneze – de fapt, să redeseneze. În săptămâna a doua schițaseră doar elipse. Elipse largi, elipse grase, elipse slabe. În săptămâna a treia desenaseră cercuri: cercuri tridimensionale, cercuri bidimensionale. Apoi o floare. Apoi o vază. O mână. Un cap. Un trup. Și, cu fiecare săptămână de învățatură, Dennys desena mai prost. La finele semestrului, schițele lui nu mai erau niciodată expuse. Devenise prea conștient de sine pentru a mai desena. Acum, când vedea un câine cu blana lungă măturând pământul sub el, nu vedea de fapt un câine, ci un cerc într-o cutie, iar când încerca să-l deseneze, își făcea griji să respecte proporțiile, nu să-i redea esența de câine.

Și hotărâse să discute cu profesorul.

— Rolul nostru este să te frângem, Dennys, îi spusese acesta. Numai cei cu adevărat talentați își pot reveni după asta.

— Cred că eu nu eram unul dintre cei cu adevărat talentați, condusesse Dennys.

Și devenise avocat, locuia la Londra cu iubita lui.

— Bietul Dennys! îl deplângea Julia.

— Ei, nu-i nimic, ofta el, însă niciunul dintre noi nu-l credea.

Facultatea de drept frânge în același fel mințile. De obicei, romancierii, poeții și artiștii nu se descurcă bine la drept (cu excepția romancierilor, a poezilor și a artiștilor *slabi*), însă nici matematicienii, logicienii și oamenii de știință nu sunt neapărat mai buni. Primii eșuează fiindcă au o logică proprie; ceilalți pentru că logica e *tot ot* au.

El însă a fost un student bun – excepțional – încă de la început, dar genialitatea lui era deseori disimulată într-o nongenialitate agresivă. Am știut, ascultându-i răspunsurile la clasă, că avea tot ce-i trebuie pentru a fi un avocat excelent: nu întâmplător avocatura e numită și meșteșug, fiindcă, la fel ca toate meșteșugurile, cere în primul rând o memorie cuprinzătoare, pe care el o avea. În al doilea rând –

și tot la fel ca multe meșteșuguri – cere capacitatea aceea de a vedea problema cu care te confrunți... și apoi, la fel de rapid, cârdul de probleme care i-ar putea urma. Așa cum, pentru un antreprenor, o casă nu e doar o clădire – e un labirint de țevi care pot să înghețe iarna, de șindrila care poate să se umfle în umiditatea verii, de burlane care scuiță apă primăvara, de ciment care crapă la primul ger al toamnei –, și pentru un avocat casa este altceva. Pentru el e un dulap plin de contracte, de ipoteci, de viitoare procese în justiție, de posibile contravenții: reprezintă potențiale atacuri asupra proprietății cuiva, a bunurilor, persoanei și intimității lui.

Sigur, e imposibil să gândești așa tot timpul, fiindcă ți-ai pierde mințile. De aceea, pentru majoritatea avocaților, o casă e până la urmă doar o casă, o construcție care trebuie umplută, zugrăvită și golită. Dar există o perioadă când fiecare student la drept – fiecare student bun – constată că perspectiva i se schimbă și își dă seama că legea este ineluctabilă, că nicio interacțiune, niciun aspect al vieții de zi cu zi nu scapă degetelor ei lungi și gata să apuce. O stradă devine o catastrofă de proporții, o avalanșă de contravenții, infracțiuni și potențiale procese. O căsătorie arată a divorț. Lumea devine, temporar, insuportabilă.

El putea să facă asta. El putea să ia un caz și să-i vadă finalul; e un lucru foarte dificil, fiindcă trebuie să poți să ții seama de toate posibilitățile, de toate consecințele probabile, și apoi să le alegi pe cele pe care trebuie să le ai în vedere și pe cele pe care să le ignori. Însă, în plus, el își puna întotdeauna – pur și simplu nu se putea abține – problema implicațiilor morale ale cazului. Iar asta nu-i o trăsătură utilă în facultatea de drept. Unii colegi ai mei nici măcar nu le permiteau studenților să pronunțe cuvintele „bine” sau „rău”. „*Binele* n-ar nicio relevanță”, obișnuia unul dintre profesorii mei să strige la noi. „Care este *legea!* Ce spune *legea!*” (Profesorilor de drept le place să fie teatrali; toți suntem așa.) Altul nu zicea nimic când auzea aceste două cuvinte, dar se apropia de făptaș și-i dădea o bucată de hârtie, dintr-un teanc păstrat în buzunarul interior al sacoului, pe care scria: „Drayman 24 I”. În camera 241 din clădirea Drayman era sediul catedrei de filosofie.

Iată, de exemplu, un caz ipotetic: O echipă de fotbal se pregătește să plece la un meci în deplasare, când unul dintre microbuzele lor face pană, așa că o roagă pe mama unuia dintre jucători să le împrumute microbuzul ei. „Sigur”, zice ea, „dar n-o să conduc eu”. Și îl roagă pe antrenorul secund să conducă microbuzul. Pe drum se întâmplă însă un accident oribil: microbuzul derapează, se răstoarnă, și toți pasagerii mor.

Nu e un caz penal. Șoseaua era alunecoasă, șoferul nu era sub influența alcoolului sau a drogurilor. A fost un accident. Dar părinții jucătorilor, mamele și tații tinerilor morți, o dau în judecată pe proprietara microbuzului. Mașina îi aparține, susțin ei, și, mai mult decât atât, ea l-a ales pe cel care urma s-o conducă. Șoferul a fost doar un agent al ei, și, prin urmare, ea poartă răspunderea accidentului. Deci, ce se întâmplă? Ar trebui ca reclamantii să câștige procesul?

Studenților nu le place exemplul. Eu nu-l folosesc des în clasă – caracterul lui extrem îl face mai degrabă frapant decât instructiv, cred –, însă, atunci când îl folosesc, de fiecare dată aud în sală o voce care spune: „Dar nu e drept!” Și, oricât de

enervant ar fi cuvântul ăsta – „drept” –, e important ca studenții să nu uite niciodată conceptul pe care-l întruchipează. „«Drept» nu e niciodată un răspuns bun”, le spun eu. „Dar e întotdeauna o considerație importantă”.

El însă n-a pomenit niciodată că un lucru sau altul ar fi drept, echitabil. Dreptatea în sine părea să nu-l intereseze prea mult, ceea ce mie mi s-a părut fascinant, fiindcă oamenii, tinerii în special, sunt foarte interesați de ceea ce e drept. Dreptatea e un concept inoculat copiilor cumiși: este principiul director în grădinițe, în tabere, la locurile de joacă și pe terenul de sport. Pe vremea când mai putea să meargă la școală, să învețe, să gândească și să vorbească, Jacob știa ce e dreptatea și că e ceva important, ceva de prețuit. Dreptatea e pentru oamenii fericiți, pentru oamenii care au fost suficient de norocoși să trăiască o viață definită mai mult de certitudini decât de ambiguități.

Binele și răul însă sunt pentru... mă rog, poate nu pentru cei nefericiți, dar pentru cei marcați de viață; pentru cei speriați.

Sau la concluzia asta ajung acum?

— Deci, au avut reclamanții câștig de cauză? am întrebat.

În anul acela – era primul lui an de facultate – am folosit exemplul.

— Da, a răspuns el și a explicat de ce: știuse instinctiv motivul.

Și atunci, ca la un semn, am auzit acel firav: „Dar nu e drept!” din spatele sălii și, înainte să apuc să-mi încep prima prelegere din anul acela – că „drept” nu e niciodată răspunsul potrivit, etc. etc. –, el a spus încet:

— Dar așa e bine.

N-am reușit să-l întreb ce voise să spună cu asta. Cursul s-a sfârșit, și toți studenții s-au ridicat și aproape că au fugit din sală, ca din pușcă. Îmi amintesc că mi-am spus să nu uit să-l întreb data următoare, spre sfârșitul săptămânii, dar am uitat. Și pe urmă iar am uitat, de mai multe ori. În cursul anilor îmi aminteam din când în când de conversația de atunci, și de fiecare dată îmi ziceam: „Trebuie să-l întreb la ce s-a referit”. Dar nu l-am întrebat niciodată. Nu știu de ce.

Și ăsta a devenit modelul lui: știa legea. O intuia. Dar pe urmă, exact când voiam să tacă, venea cu un argument moral, menționa etica. „Te rog”, îmi ziceam în sinea mea, „te rog să nu faci asta! Legea e simplă. Permite mult mai puține nuanțări decât îți închipui”. Etica și morala au de fapt un loc în lege – dar nu și în teoria dreptului. Morala este cea care ne permite să facem legile, dar nu ea ne ajută să le și aplicăm.

Mă temeam că avea să-și îngreuneze singur situația, că, de fapt, avea să complice talentul real pe care îl avea – oricât aș detesta să spun asta despre profesia mea – de a gândi. „Stop!” aș fi vrut să-i spun. Dar nu i-am spus niciodată, fiindcă în cele din urmă mi-am dat seama că-mi place să-l aud gândind.

În realitate, desigur, nu aveam de ce să-mi fac griji: a învățat să-și controleze impulsul, a învățat să nu mai menționeze binele și răul. Și, așa cum știm, tendința asta a lui nu l-a împiedicat să devină un avocat excelent. Dar mai târziu m-am întristat deseori pentru el – și pentru mine. Îmi doream să-l fi îndemnat să renunțe la facultatea de drept, să-i fi spus să meargă în Drayman 241. Abilitățile pe care i le-am dezvoltat eu nu erau unele de care să aibă de fapt nevoie. Îmi doream să-l fi

îndrumat într-o direcție în care mintea lui să se manifeste cu agilitatea pe care o avea de la natură, în care să nu fie nevoit să se înfrâneze în limitele unei gândiri terne. Simțeam că luasem pe cineva care inițial știuse cum să deseneze un câine și îl transformasem în altcineva care acum nu mai știa să deseneze decât forme.

Sunt vinovat de multe față de el. Dar uneori, în mod illogic, pentru asta mă simt cel mai vinovat: că am deschis ușa microbuzului și l-am invitat să urce. Și, cu toate că n-am derapat, l-am dus undeva rece și lipsit de culoare și l-am lăsat acolo, deși în locul din care-l luasem peisajul scânteia de culori, cerul palpita de artificii, iar el se uita fascinat la ele ca un copil.

Cu trei săptămâni înainte să plece la Boston pentru Ziua Recunoștinței, sosi pentru el un pachet – o ladă din lemn mare, plată, greoaie, cu numele și adresa lui scrise pe toate laturile cu marker negru – la birou, unde stătu toată ziua lângă masa lui de lucru, până când reuși să-l deschidă, seara târziu.

După adresa expeditorului își dăduse seama ce era, și totuși simțea acea curiozitate reflexă pe care o ai când despachetezi ceva, chiar și ceva nedorit. În ladă erau straturi de hârtie cafenie, apoi straturi de folie cu bule și după aceea, înfășurat în foi de hârtie albă, tabloul în sine.

Îl întoarse. „Pentru Jude, cu dragoste și cu scuze, JB”, scria pe pânză, chiar deasupra semnăturii: „Jean-Baptiste Marion”. Pe spatele ramei fusese prins cu bandă adezivă un plic de la galeria lui JB, și în el era o bucată de hârtie, adresată lui și semnată de custodele galeriei, care certifica autenticitatea și data picturii.

Jude îl sună pe Willem, despre care știa că plecase deja de la teatru și era probabil în drum spre casă.

— Ghici ce am primit azi!

Răspunsul lui Willem întârzie numai o fracțiune de secundă.

— Tabloul.

— Exact, răspunse el și oftă. Deci bănuiesc că tu ești responsabil de asta, nu?

Willem tuși.

— Eu i-am spus doar că n-are de ales – dacă vrea să mai vorbești vreodată cu el. Apoi se întrerupse, și Jude auzi vântul suflând pe lângă el înainte ca Willem să continue: Ai nevoie de ajutor ca să-l aduci acasă?

— Mulțumesc, dar deocamdată o să-l las aici și o să-l iau mai târziu.

Înfășură tabloul la loc în toate straturile lui și îl puse înapoi în ladă, pe care o îndesă sub birou. Înainte să închidă computerul, începu să-i scrie un mesaj lui JB, dar se opri, șterse tot și plecă acasă.

Era surprins și nu prea că JB îi trimisese totuși tabloul (și deloc mirat să afle că Willem îl convinsese s-o facă). Cu un an și jumătate în urmă, pe când Willem începea primele spectacole cu *Teorema Malamud*, o galerie din Lower East Side îi făcuse lui JB o ofertă de reprezentare, și în primăvara trecută prietenul lui avusese prima expoziție individuală: „Băieții”, un ciclu de douăzeci și patru de picturi pe baza fotografiilor pe care le făcuse cu ei trei. Așa cum promisese cu ani în urmă, îl lăsase pe Jude să vadă fotografiile cu el pe care voia să le transpună pe pânză, și, cu toate că Jude fusese de acord cu multe dintre ele (dar fără mare tragere de inimă; se

simțise chiar îngreșat, însă știuse cât de important era ciclul pentru JB), JB se arătase mai puțin interesat de cele aprobate și mai mult de celelalte, dintre care despre unele – inclusiv una în care era ghemuit în pat, cu ochii deschiși, dar fără să vadă, cu palma stângă deschisă nefiresc de mult, ca gheara unui vârcolac – nici nu-și amintea, îngrijorător, când fuseseră făcute. Asta fusese prima ceartă – când JB îl lingușise, apoi se bosumflase, apoi țipase și, la urmă, cum el refuzase să se răzgândească, încercase să-l convingă pe Willem să-i susțină cauza.

— Îți dai seama că de fapt nu-ți datorez nimic, îi spusese JB imediat ce înțeleșese că negocierile cu Willem n-aveau să-l ducă nicăieri. Adică, *teoretic* vorbind, nu sunt obligat să-ți cer permisiunea. *Teoretic* vorbind, pot să pictez orice am chef. Îți fac doar o favoare, să știi.

Jude i-ar fi putut aduce un potop de argumente, dar era prea furios, îi spusese doar:

— Mi-ai promis, JB. Asta ar trebui să fie suficient.

Ar fi putut să adauge: „Și-mi datorezi asta ca prieten”, dar își dăduse seama cu câțiva ani în urmă că JB avea o definiție a prieteniei și a responsabilităților ei diferită de a lui și n-avea rost să discute pe tema asta: ori o acceptai, ori nu, iar el hotărâse atunci s-o accepte, deși în ultima vreme efortul necesar pentru a-l suporta pe JB și limitările lui începuse să fie mai obositor, mai dificil și mai enervant decât ar fi trebuit să fie.

În final, JB fusese nevoit să se recunoască învins, deși în lunile premergătoare inaugurării expoziției făcuse când și când aluzii la ceea ce el numea „picturile mele pierdute”, mari opere de artă pe care le-ar fi putut realiza dacă Jude s-ar fi arătat mai puțin rigid, mai puțin timid, mai puțin egoist și (ăsta era argumentul lui favorit) mai puțin filistin. Mai târziu însă, Jude avea să se simtă stânjenit de propria-i credulitate, de felul în care crezuse că dorințele îi vor fi respectate.

Expoziția fusese inaugurată într-o joi spre sfârșitul lui aprilie, la scurt timp după ce Jude împlinise treizeci de ani, într-o seară atât de neobișnuit de rece încât frunzele platanilor înghețaseră și crăpaseră, și, când cotise pe Norfolk Street, el se oprise să admire scena pe care o crea galeria – un careu de lumină galben-aurie și de abur cald, tremurător pe fondul negru și geros al nopții. Înăuntru se întâlneau imediat cu Henry Young Negrul și cu un prieten comun din facultatea de drept, iar după aceea cu atât de mulți oameni pe care îi cunoștea – din colegiu și de la diversele petreceri de pe Lipsenard Street, cu mătușile lui JB, cu părinții lui Malcolm și cu prieteni vechi ai lui JB pe care nu-i mai văzuse de ani buni –, încât avusese nevoie de ceva timp ca să treacă prin mulțime și să ajungă să se poată uita la tablouri.

Știuse întotdeauna că JB era talentat. Toți știuseră, toată lumea; oricât de nefavorabil puteai gândi uneori despre JB ca persoană, exista în munca lui ceva care te convingea că greșești, că toate lipsurile de caracter pe care i le atribui ai erau de fapt dovezi ale meschinăriei și ale iritabilității tale și că undeva în adâncul lui se ascudea o persoană cu o profunzime și o înțelegere ieșite din comun. Și în seara aceea, Jude recunoscuse imediat intensitatea și frumusețea picturilor și simțise doar recunoștință și o mândrie deloc complicată pentru JB: pentru reușita muncii lui,

desigur, dar și pentru abilitatea lui de a produce imagini și culori pe lângă care toate celelalte imagini și culori păreau palide și șterse, pentru priceperea lui de a-ți arăta lumea într-o lumină nouă. Tablourile fuseseră aranjate într-un șir care se derula de-a lungul pereților ca un portativ, iar tonurile pe care JB le crease – nuanțe adânci de albastru-vinețiu și galben-roșiatic – erau atât de evident unice, încât dădeau impresia că inventase un limbaj al culorilor diferit de toate celelalte.

Jude se opri să admire *Willem și fata*, una dintre picturile pe care le văzuse deja și pe care o cumpăraseră chiar, în care JB îl înfățișase pe Willem întors cu spatele, cu excepția ochilor ce păreau să se uite drept spre privitor, în spate, însă de fapt se uitau la o fată care, era de presupus, stătuse chiar pe linia privirii lui. Îi plăcea expresia de pe chipul lui Willem, pe care o știa foarte bine, de atunci când era pe punctul de a zâmbi, iar gura îi era încă moale și nedecisă, deși mușchii din jurul ochilor i se trăgeau deja în sus. Tablourile nu erau așezate în ordine cronologică, așa că după acesta venea unul cu el, din urmă cu numai câteva luni (trecea repede prin fața celor în care apărea el), iar apoi unul cu Malcolm și sora lui în ceea ce Jude recunoscuse a fi, după mobilier, fostul apartament al Florei din West Village (*Malcolm și Flora, Bethune Street*).

Se uită în jur după JB și îl văzu vorbind cu directorul galeriei, și în clipa aceea JB înălță capul și-i surprinse privirea, așa că îl salută cu un semn din mână. „Genial”, rosti el neauzit pe deasupra mulțimii din galerie, iar JB zâmbi larg și spuse la rândul lui, tot fără glas: „Mulțumesc”.

Numai că, după aceea, Jude ajunse la al treilea perete, ultimul, și le văzu: două tablouri, ambele cu el, din care JB nu-i arătase niciunul. În primul era foarte tânăr și ținea o țigară, iar în al doilea, în care i se păru că îl surprinsese cu vreo doi ani în urmă, stătea aplecat peste marginea patului, cu fruntea sprijinită de perete, cu brațele și picioarele încrucișate și cu ochii închiși – în poziția pe care o adopta mereu când ieșea dintr-o criză și își aduna puterile înainte de a încerca să se ridice. Nu-și amintea când făcuse JB fotografia aceea și, dată fiind perspectiva ei – aparatul foto se uita de după ușor –, își dădu seama că nici n-ar fi trebuit să-și amintească, fiindcă n-ar fi trebuit să știe de existențaei. Pentru o clipă, zgomotul din jur acoperi totul, iar el nu mai fu în stare decât să se uite țintă la cele două tablouri: chiar și în tulburarea lui, avu agerimea de spirit de a înțelege că reacționa nu atât la imaginea în sine, cât la amintirile și la senzațiile pe care ea i le provoca și că senzația de profanare pe care o avea la ideea că alții vedeau aceste mărturii ale unor momente nenorocite din viața lui era o reacție personală, specifică. Pentru oricine altcineva, ele ar fi fost doar două tablouri fără context, lipsite de semnificație, dacă el nu alegea să le facă public înțelesul. Dar îi era teribil de greu să le vadă, și își dori atunci, brusc și intens, să fie singur.

Rezistă la cina festivă, care fu interminabilă și în timpul căreia simți acut lipsa lui Willem – care avea spectacol în seara aceea și nu putuse să vină. Cel puțin nu fu nevoit să vorbească cu JB, care era ocupat să atragă atenția tuturor, iar celor care se apropiară de el – inclusiv directorul galeriei – ca să-i spună că ultimele două picturi, cele cu el, erau cele mai bune din expoziție (de parcă el ar fi fost responsabil într-un

fel sau altul de asta) reuși să le zâmbească și să le confirme că da, JB era un talent extraordinar.

Dar mai târziu, acasă, după ce-și recăpătă controlul, fu liber în sfârșit să-i mărturisească lui Willem cât de trădat se simțise. Iar Willem îi luă partea atât de hotărât, fu atât de furios pentru el, încât Jude încercă o clipă de alinare și înțelese că duplicitatea lui JB fusese o surpriză și pentru Willem.

Atunci se iscă a doua ceartă, care începu la o cafenea în apropiere de apartamentul lui JB, unde acesta se dovedi enervant de incapabil să-și ceară scuze; în loc de asta, vorbi de zor despre cât de bune erau picturile și despre cum într-o zi, când Jude o să-și rezolve problemele, o să ajungă și el să le aprecieze, cum nu fusese, de fapt, mare lucru, și cum Jude trebuia neapărat să-și trateze nesiguranțele, care oricum nu erau fondate, și poate că asta chiar îi va fi de ajutor, și cum toată lumea în afară de el, de Jude, știa cât de incredibil de bine arăta, și cum asta ar trebui să-i spună ceva, că poate – ba nu, *sigurcel* care se înșela cu privire la sine era el însuși, și, în fine, cum tablourile erau deja pictate, terminate, și ce-ar fi vrut el acum? Ar fi fost mai fericit dacă JB le-ar distruge? Ar trebui oare JB să le smulgă de pe perete și să le arunce în foc? Fuseseră văzute, iar asta nu se mai putea schimba, așa că de ce nu accepta el situația și gata, nu putea să meargă mai departe?

— Nu vreau să le distrugi, JB, replică el, atât de furios și de năucit de logica bizară și de încăpățânarea aproape jignitoare ale prietenului său, încât îi venea să urle. Vreau să-ți ceri scuze.

Dar JB nu putu să-și ceară scuze sau nu vru, și, în cele din urmă, el se ridică și plecă, iar JB nu încercă să-l oprească.

După asta, Jude pur și simplu încetă să-i mai vorbească. Willem încercă și el să discute cu JB, și amândoi începură (așa îi povesti Willem) să strige unul la celălalt în stradă, drept care nici el nu mai vorbi pe urmă cu JB, așa că de atunci înainte fură nevoiți să apeleze la Malcolm pentru a mai afla câte ceva despre JB. În felul său imparțial, ca de obicei, Malcolm recunoscă în fața lor că, după părerea lui, JB greșise categoric, dar în același timp lăsa de înțeles că amândoi erau nerealiști:

— Judy, *știi* bine că n-o să-și ceară scuze. Asta e JB! Îți pierzi timpul.

— Chiar *sunt* nerezonabil? Îl întrebă el pe Willem după această conversație.

— Nu, replică Willem imediat. A făcut-o groasă, Jude. A făcut-o groasă și trebuie să-și ceară scuze.

Expoziția se încheie și tablourile fură vândute. *Willem și fata* îi fu trimis lui la birou, la fel ca *Willem și Jude, Lbpenard Street II*, pe care îl cumpărase Willem. *Jude după starea de rău* (când îl află, titlul îl mânie iar și-l umili atât de tare, încât pentru o clipă înțelese ce înseamnă expresia „orbit de furie”) fu vândut unui colecționar ale cărui achiziții erau considerate de bun augur, prevestitoare de viitor succes: omul cumpăra numai de la expozițiile de debut și aproape fiecare artist de la care cumpărase avusese o carieră de succes. Doar piesa centrală a expoziției, *Judecu țigară*, rămase neachiziționată, și asta din cauza unei șocante greșeli amatoristice: directorul galeriei o vânduse unui mare colecționar britanic, iar proprietarul galeriei, Muzeului de Artă Modernă.

— A, foarte bine! îi spuse Willem lui Malcolm, știind că prin el cuvintele vor ajunge la JB. Ar trebui ca JB să le transmită celor de la galerie că păstrează el tabloul și apoi să i-l dea lui Jude.

— Nu poate să facă așa ceva! replică Malcolm siderat, de parcă i s-ar fi sugerat să arunce pictura la gunoi. E vorba de MoMA!²²

— Ce contează?! ripostă Willem. Dacă chiar e atât de bun, o să mai aibă șanse să ajungă la MoMA. Dar îți spun eu, Malcolm, asta e singura soluție care i-a rămas dacă vrea să rămână prieten cu Jude. Și cu mine, adăugă el după o pauză.

Așa că Malcolm transmise mesajul, iar perspectiva de a pierde prietenia lui Jude fu suficientă pentru a-l determina pe JB să-i telefoneze lui Willem și să-i ceară să se întâlnească, întâlnire la care JB strigă și-l acuză pe Willem că-l trădase, că lua mereu partea lui Jude și că evident nu dădea nici doi bani pe cariera lui, deși el unul o susținuse mereu pe a lui Willem.

Toate acestea se întâmplară în decurs de câteva luni, pe măsură ce primăvara deveni vară, și Jude și Willem se duseră la Truro fără JB (și fără Malcolm, care le spusese că se teme să-l lase pe JB singur), apoi JB fu la familia Irvine în Aquinnah de Ziua Eroilor, iar Jude și Willem făcură același lucru de Ziua Independenței și pe urmă porniră în de mult plănuita călătorie în Croația și Turcia.

Apoi veni toamna, iar până la a doua întâlnire dintre Willem și JB, Willem primi în mod neașteptat primul său rol într-un film, rolul regelui într-o ecranizare a basmului *Fata cu mâini de argint* a cărei acțiune se petrecea chiar înainte de al Doilea Război Mondial, și urma să plece în ianuarie la Sofia pentru filmări, iar Jude fu promovat la serviciu și apoi fix abordat de unul dintre asociații de la Cromwell, Thurman, Grayso and Ross, una dintre cele mai bune firme de avocatură din oraș, și era nevoit să folosească destul de des scaunul cu roțile pe care i-l luase Andy, iar Willem se despărți de iubita cu care fusese un an și acxxm ieșea cu o costumieră pe nume Philippa, iar Kerrigan, fostul coleg de birou al lui Jude, scrisese și trimisese un e-mail tuturor celor cu care lucrase vreodată în care își mărturisea preferințele homosexuale și totodată denunța conservatismul, iar Harold îl întrebă pe Jude cine vine anul ăsta de Ziua Recunoștinței și dacă nu cumva el ar mai putea rămâne o noapte după ce plecau toți ceilalți, fiindcă Harold și Julia voiau să stea puțin de vorbă cu el, iar el merse la teatru cu Malcolm și la expoziții de artă cu Willem și citi romane despre care ar fi discutat apoi cu JB, fiindcă ei doi erau amatorii de romane ai grupului: o listă întregă de lucruri pe care odinioară le-ar fi dezbătut în patru și care azi erau discutate doar în doi sau în trei. La început fusese derutant, după atâția ani de funcționare în cvartet, dar Jude se obișnuise și, cu toate că-i era dor de JB – de egoismul lui plin de duh, de modul în care percepea tot ce avea lumea de oferit doar prin prisma felului în care îl afecta pe el –, constată că nu-l poate ierta și că, totodată, îi era imposibil să-și conceapă viața fără el.

Iar acum, bănuia el, conflictul se încheiase, iar tabloul era al lui. Willem veni cu el la birou în sâmbăta aceea, despachetă tabloul, îl rezemă de zid, și îl privi amândoi în tăcere, ca pe un animal rar și inert dintr-o grădină zoologică. Aceasta era pictura care fusese reprodusă în cronică apărută în *Times* și, mai târziu, în articolul din

Artforum, însă abia acum, în siguranța oferită de biroul său, Jude reușea s-o aprecieze cu adevărat – dacă ar fi putut uita că el era reprezentat acolo, aproape că ar fi văzut ce imagine superbă era și ar fi înțeles ce anume îl atrăsese așa pe JB: personajul ciudat din ea, care arăta atât de speriat și de vigilent, care nu părea în mod cert nici femeie, nici bărbat, ale cărui haine păreau împrumutate, care mima gesturile și posturile maturității deși era limpede că nu le înțelegea nici pe unele, nici pe celelalte. Jude nu mai simțea deja nimic pentru persoana aceea, dar faptul de a nu mai simți nimic fusese un act conștient, de voință, ca atunci când întorci spatele cuiva pe stradă cu toate că-l zărești mereu, și te prefaci că nu-l vezi, zi după zi, până când chiar nu-l mai vezi – sau așa reușești să te convingi.

— Nu știi ce-o să fac cu el, îi spuse lui Willem cu regret în glas, fiindcă nu voia tabloul și totuși se simțea vinovat că Willem îl îndepărtase pe JB din viața lui din cauza unui lucru la care Jude nu avea de gând să se mai uite vreodată.

— Hm, răspuse Willem, după care urmă o tăcere. Ai putea să i-l dai lui Harold; sunt sigur că i-ar face plăcere.

Și Jude își dădu seama atunci că Willem știuse probabil tot timpul că el nu-și dorea tabloul, dar că asta nu contase pentru el, că nu regretase alegându-l pe el în defavoarea lui JB și că nu-l învinovățea că îl determinase să ia acea hotărâre.

— Aș putea, răspuse el fără grabă, deși știa că n-o va face: lui Harold i-ar fi plăcut (îi plăcuse când văzuse expoziția) și l-ar fi expus într-un loc vizibil, și, ori de câte ori s-ar fi dus în vizită la el, ar fi fost nevoit să-l privească. Îmi pare rău, Willem, continuă el într-un târziu. Îmi pare rău că te-am adus până aici. Cred că-l las la birou până când o să-mi dau seama ce să fac cu el.

— Nicio problemă, spuse Willem, după care îl ambalară la loc și-l puseră sub birou.

Willem plecă, iar el luă telefonul și de data asta chiar îi scrisese lui JB un mesaj: „JB, îți mulțumesc mult pentru tablou și pentru scuze; ambele înseamnă mult pentru mine”. Se opri, gândindu-se ce să scrie mai departe. „Mi-ai lipsit și aș vrea să știu ce mai faci. Sună-mă când ai puțin timp, ca să stăm de vorbă”. Totul era sincer.

Și deodată știu ce va face cu pictura. Căută adresa secretarei lui JB și îi scrisese mulțumindu-i că-i trimisese tabloul *Jude cu țigară* și anunțând-o că voia să-l doneze Muzeului de Artă Modernă – l-ar putea ajuta ea să finalizeze tranzacția?

Mai târziu avea să privească înapoi la acest episod ca la un fel de pivot, punctul de inflexiune al unei relații care fusese ceva și apoi devenise altceva: prietenia lui cu JB, desigur, dar și cea cu Willem. Fuseseră perioade, pe când avea douăzeci și ceva de ani, în care se uita la prietenii lui și simțea o mulțumire atât de pură și de profundă, încât își dorea ca lumea din jurul lor pur și simplu să-și înceteze existența, pentru ca niciunul dintre ei să nu părăsească acel moment în care totul era în echilibru, iar afecțiunea lui pentru ei era perfectă. Dar, firește, așa ceva nu se putea; o frântură de clipă mai târziu totul se schimba, și momentul pierrea tăcut.

Ar fi fost prea melodramatic, prea ultimativ, să spună că, după acest episod, JB scăzuse pentru totdeauna în ochii lui. Dar era adevărat că pentru prima dată izbutise să înțeleagă că era posibil ca oamenii în care ajunsese să aibă încredere să-l

trădeze la un moment dat, că, oricât de dezamăgitor ar fi fost, riscul era inevitabil, și că viața avea să-l împingă constant înainte, fiindcă, pentru fiecare persoană care îl decepționa într-un fel sau altul, exista cel puțin una care n-avea să-l dezamăgească niciodată.

Impresia lui Jude (împărtășită și de Julia) era că Harold tindea să facă din Ziua Recunoștinței ceva mai complicat decât ar fi trebuit să fie. În fiecare an, de când fusese invitat prima dată la ei pentru a sărbători împreună, Harold îi promitea – de obicei la începutul lui noiembrie, când era încă plin de entuziasm – că în anul acela avea să-i ia piuitul cu felul în care urma să schimbe cea mai jalnică dintre tradițiile culinare americane, începea întotdeauna cu ambiții mari; pentru prima Zi a Recunoștinței petrecută împreună, cu nouă ani în urmă, pe vremea când Jude era în anul doi la drept, îl anunțase că va găti rață cu portocale, dar cu kumquat în loc de portocale.

Când Jude ajunsese însă la ei cu plăcinta cu nucă pe care o copsese cu o seară înainte, Julia ieșise singură în prag să-l întâmpine.

— Să nu pomenești de rață! îi șoptise ea când îl sărutase de bun venit.

În bucătărie, cu o expresie întunecată pe față, Harold scotea din cuptor un curcan mare.

— Să nu scoți o vorbă! îl avertizase el.

— Și ce-aș putea să zic?

Anul acesta Harold îl întrebă ce părere avea de păstrăv.

— Păstrăv umplut cu alte chestii, adăugă el.

— Îmi place păstrăvul, răspunse Jude precaut. Dar să știi, Harold, că îmi *place* și curcanul.

Purtau o variantă sau alta a acestei conversații în fiecare an, și, în locul curcanului, Harold propunea diverse alte animale și mâncăruri proteice – găină chinezească la abur, filet mignon, tofix cu urechi-de-lemn, salată de morun afumat cu pâine de seară coaptă în casă.

— *Nimănui* nu-i place curcanul, Jude, replică Harold nerăbdător. Știu eu ce faci. Nu mă insulta pretinzând că-ți place fiindcă nu mă crezi în stare să gătesc altceva! Mâncăm păstrăv și gata! Și poți să mai faci plăcinta de anul trecut? Cred că ar merge bine cu vinul pe care l-am luat. Trimite-mi o listă cu ce trebuie să cumpăr!

Surprinzător era faptul că, în general, Harold nu era atât de preocupat de mâncare (sau de vin). De fapt, avea gusturi execrabile și îl ducea deseori pe Jude la restaurante foarte scumpe și totuși mediocre, unde înfuleca bucuroși feluri insipide cu came arsă și garnituri anoste din paste lipicioase. Jude și Julia (și ea prea puțin interesată de mâncare) discutau în fiecare an despre această stranie fixație a lui Harold: soțul ei avea numeroase obsesii, unele dintre ele inexplicabile, dar asta părea chiar de neînțeles, cu atât mai mult cu cât dura deja de multă vreme.

Willem era de părere că încercările lui Harold de a schimba meniul de Ziua Recunoștinței începuseră în parte ca o glumă, dar în decursul anilor luaseră o turnură serioasă, iar acum chiar nu se mai putea opri, deși era conștient că n-avea să reușească niciodată.

— Dar, știi, îi spusese el lui Jude, are de fapt legătură cu tine.

— Cum adică?

— Este o reprezentatie pentru tine. E modul lui de a-ți spune că însemni pentru el suficient de mult ca să încerce să te impresioneze fără să-ți spună asta în cuvinte.

Jude îl contrazisese imediat.

— Nu cred, Willem.

Dar uneori se prefăcea față de sine însuși că Willem are dreptate, simțindu-se caraghios și oarecum jalnic fiindcă ideea îl bucura atât de mult.

Willem era singurul care venea anul acesta cu el de Ziua Recunoștinței; până când se împăcaseră ei, JB își făcuse deja planuri să meargă la mătușile lui împreună cu Malcolm, iar când încercase să anuleze, femeile se enervaseră atât de tare, încât el hotărâse să nu le înfurie și mai mult.

— Ce va fi anul ăsta? întrebă Willem. Era miercuri, cu o zi înainte de Ziua Recunoștinței, și luaseră amândoi trenul. Elan? Vânat? Țestoasă?

— Păstrăv, răspuse Jude.

— Păstrăv! A, e ușor de gătit. Poate că anul ăsta chiar o să avem păstrăv.

— Dar a zis că o să-l umple cu ceva.

— Ah! Atunci îmi retrag spusele.

Erau opt persoane la masă: Harold și Julia, Laurence și Gillian, prietenul Juliei, James cu iubitul lui, Carey, plus Jude și Willem.

— Păstrăvul ăsta e dinamită, Harold, spuse Willem, tăindu-și a doua bucată de curcan, și toată lumea râse.

Care fusese momentul, se întrebă Jude, în care începuse să nu se mai simtă atât de stingher și de nelalocul lui la mesele lui Harold? Sigur, prietenii lui îi fuseseră de folos. Lui Harold îi plăcea să discute cu ei, îi plăcea să-l provoace pe JB să spună lucruri scandaloase, frizând rasismul, îi plăcea să-l tachineze pe Willem întrebându-l când avea să se așeze la casa lui sau să dezbată tendințele general-sociale și estetice cu Malcolm. Era evident că îi făcea plăcere să converseze cu ei, așa cum și lor le plăcea, iar acest lucru îi dădea lui Jude ocazia să-i asculte manifestându-se cât mai firesc fără să simtă nevoia de a se implica în discuție; erau ca un stol de papagali care-și zbârleau penele colorate unii la alții, afixându-se în fața celorlalți fără temeri sau prefăcătorii.

Masa fu dominată de discuțiile despre fiica lui James, care urma să se mărite în vară.

— Sunt un om bătrân, se căină James, iar Laurence și Gillian, ale căror fete mergeau încă la colegiu și își petreceau vacanța în casa unei prietene din Carmel, își manifestară sonor simpatia.

— Asta mi-aduce aminte, interveni Harold uitându-se spre el și spre Willem, să vă întreb: voi când o să vă așezați la casa voastră?

— Cred că se referă la tine, spuse Jude, zâmbind spre Willem.

— Harold, am treizeci și doi de ani! protestă Willem, și toți izbucniră iar în râs, în vreme ce Harold se răsti:

— Și ce înseamnă asta, Willem? E cumva o explicație? O apărare? Că doar nu mai

ai șaisprezece ani!

Dar, oricât de bine s-ar fi simțit, o parte din Jude rămânea alertă și anxioasă, întrebându-se ce anume voiau Harold și Julia să discute cu el a doua zi. Îi spusese lui Willem despre acest lucru în tren și, de câteva ori în timp ce trebăluiau împreună (umplând curcanul, fierbând cartofii, așezând masa), încercaseră să ghicească amândoi ce-ar fi putut Harold să-i spună. După masă își îmbrăcară jachetele și ieșiră să stea în grădină, la fel de nedumeriți.

Cel puțin acum știa că nu li se întâmplase nimic rău – fusese primul lucru despre care întrebuse, iar Harold îl asigurase că el și Julia erau bine. Dar atunci despre ce putea fi vorba?

— Poate consideră că stau prea mult pe lângă ei, presupuse el.

Poate că Harold se săturase pur și simplu de el.

— Imposibil, replică Willem atât de rapid și de ferm, încât Jude se simți imediat ușurat.

— Poate că unul dintre ei a obținut o slujbă undeva și acum se mută.

— Și eu m-am gândit la asta. Dar nu cred că Harold ar pleca vreodată din Boston. Și nici Julia.

Prea multe variante nu existau, cel puțin nu dintre cele care să necesite o discuție cu el: poate că își vindeau casa din Truro. (Dar de ce ar fi trebuit să discute cu el despre asta, oricât de mult îi plăcea lui casa aceea?) Poate că divorțau. (Dar păreau că se poartă unul cu celălalt la fel ca întotdeauna.) Poate că vindeau apartamentul din New York și voiau să afle dacă dorea el să-l cumpere. (Improbabil: Jude era sigur că Harold și Julia n-ar fi vândut niciodată apartamentul acela.) Poate că voiau să-l *renoveze* și aveau nevoie să supravegheze el lucrările?

Pe urmă supozițiile lor deveniră tot mai improbabile: poate că Julia își schimbase preferințele sexuale (sau poate Harold). Poate că Harold aderase la o sectă (sau poate Julia). Poate că renunțau la serviciu și se mutau într-un ashram. Poate că voiau să devină asceți într-o vale izolată din Kashmir. Poate că-și făceau operații estetice. Poate că Harold devenise republican. Poate că Julia îl găsisse pe Dumnezeu. Poate că Harold fusese nominalizat pentru postul de procuror-șef. Poate că Julia fusese identificată de guvernul tibetan în exil ca următoarea încarnare a lui Panchen Lama și urma să se mute în Dharamsala²³, singură. Poate că Harold candida la președinție din partea socialiștilor. Poate că deschideau în Times Square un restaurant doar cu preparate din curcan umplut cu alte feluri de carne. Ajunși aici, deja râdeau amândoi atât de tare – atât de absurditatea presupunerilor, cât și de nervozitatea pe care le-o provoca incertitudinea încât se aplecaseră în scaune, înăbușindu-și hohotele cu gulerul jachetei, cu lacrimile înghețându-le pe obraji.

În pat însă, Jude reveni la gândul care îi răsărise ca un cârcel dintr-un ungher întunecat al minții și i se insinuase în conștiință aiudoma unei vițe verzi: oare vreunul dintre ei descoperise ceva despre cel care fusese el, Jude, înainte? Oare-i vor aduce dovezi – raportul unui medic, o fotografie, un film chiar (asta era varianta de coșmar)? Hotărâse deja să nu nege nimic, să nu-i contrazică, să nu se apere. Va recunoaște adevărul, își va cere iertare, le va spune că n-a vrut niciodată să-i înșele,

se va oferi să nu-i mai contacteze niciodată și apoi va pleca. Îi va ruga doar să păstreze secretul, să nu mai spună nimănui. Exersase rostirea cuvintelor: „Îmi pare foarte rău, Harold. Îmi pare foarte rău, Julia. N-am vrut niciodată să vă pun într-o situație stânjenitoare”. Dar firește că erau niște scuze inutile. Poate că nu voise, dar asta nu conta: îi pusese deja într-o situație stânjenitoare.

Willem plecă a doua zi, fiindcă seara avea spectacol.

— Sună-mă imediat ce afli, bine? îi spuse, iar el încuviință din cap. O să fie bine, Jude. Orice ar fi, ne descurcăm noi. Nu-ți face griji, da?

— Știi că oricum o să-mi fac, răspunse el și se strădui să-i zâmbească la rândul lui.

— Da, știu. Dar încearcă! Și sună-mă!

După aceea, toată ziua Jude își făcu de lucru dereticând – erau întotdeauna destule de făcut prin casă, dat fiind că nici Harold și nici Julia nu erau mari amatori de gospodărie –, așa că seara, când se așezară la masa pe care o pregătise el, cu tocăniță de curcan și salată de sfeclă, se simțea deja amețit de emoție și se prefăcu doar că mănâncă mutându-și mâncarea dintr-o parte în alta a farfuriei, precum acul unei busole, sperând că Harold și Julia nu vor observa.

După masă începu să strângă farfuriile ca să le ducă la bucătărie, însă Harold îl opri.

— Lasă-le, Jude! Poate că ar trebui să vorbim acum.

El simți cum palpită de frică.

— Ar trebui să le clătesc, o să se întărească resturile pe ele, protestă el moale, știind cât de stupid îi sunau vorbele.

— Dă-le-ncolo de farfurii! exclamă Harold.

Deși știa bine că Harold nu se sinchisea dacă ceva se întărea sau nu pe farfurii, pentru o clipă, Jude se întrebă dacă nonșalanța lui nu era cumva *prea* nonșalantă, un simulacru doar de naturalețe. Dar în cele din urmă se văzu nevoit să lase vasele pe masă și să se ducă după Harold în camera de zi, unde Julia turna cafeaua pentru ea și pentru soțul ei, după ce îi pregătise lui ceaiul.

El se așeză pe canapea, Harold pe scaunul din stânga lui, iar Julia pe sofaua joasă de vizavi, acoperită cu o cuvertură orientală; erau locurile pe care ședeau de fiecare dată, cu măsuța joasă între ei, și Jude își dori ca momentul acela să persiste, fiindcă era poate ultimul pe care avea să-l mai petreacă aici, era poate ultima dată când mai stătea în camera asta caldă și întunecoasă, cu cărțile și cu mirosul ei dulceag și vag înțepător de suc de mere, cu covorul turcesc albastru cu stacojiu care se încrețise sub măsuța de cafea, și cu pata de pe canapea, acolo unde țesătura se rărise și se vedea muselina albă de dedesubt – toate aceste lucruri pe care le lăsase să-i devină atât de dragi fiindcă erau ale lor, fiindcă își permisesese sieși să simtă că locuința lor era a lui.

O vreme băură în tăcere din cești fără a se privi, iar el încercă să se prefacă, pentru sine, că era o seară obișnuită, deși, dacă ar fi fost o seară obișnuită, niciunul dintre ei n-ar fi fost atât de tăcut.

— Ei bine, începu Harold într-un târziu, așezându-și ceașca pe masă și pregătindu-se.

„Orice va spune”, își repetă el, „nu începe să te scuzi! Orice va spune, acceptă și mulțumește-i pentru tot!

Se așternu din nou tăcerea.

— Mi-e greu să vorbesc despre asta, continuă Harold, iar Jude își mută cana dintr-o mână în alta și se sili să stea liniștit în următoarea pauză. Mi-am pregătit chiar și o ciornă, nu-i așa? Întrebă apoi privind spre Julia, iar ea clătină din cap. Dar sunt mai emoționat decât aș fi crezut.

— Știu, spuse ea. Dar te descurci perfect.

— Ha! exclamă Harold. E drăguț din partea ta să mă minți, adăugă zâmbind, iar Jude avu impresia că în încăperea nu erau decât ei doi și că pentru o clipă uitaseră de prezența lui. Dar pe urmă Harold tăcu din nou, încercând să spună ce avea de spus. Jude, te știu... te știm de aproape zece ani deja, rosti într-un sfârșit, iar Jude văzu cum privirea lui se îndreaptă spre el și apoi în altă parte, undeva deasupra capului Juliei. Și în acești ani ne-ai devenit foarte drag amândurora. Ești prietenul nostru, desigur, dar noi te considerăm mai mult decât un prieten; te privim ca pe cineva mai apropiat, adăugă el și privi spre Julia, care înclină din cap încurajator. Deci sper că nu ți se va părea prea... arogant, cred... însă noi ne întrebam dacă n-ai accepta să ne lași să... ei bine, să te adoptăm. Harold întoarse iar ochii spre el și zâmbi, continuând: Ai fi legal fiul nostru, moștenitorul nostru de drept, și într-o zi toate astea – își aruncă un braț în aer, într-un gest parodic de expansivitate – ar fi ale tale, dacă ai vrea.

Jude rămase tăcut. Nu putea vorbi, nu putea reacționa; nici măcar nu-și mai simțea fața, nu-și dădea seama ce expresie avea, și atunci Julia se grăbi să intervină.

— Jude, dacă nu vrei, indiferent din ce motiv, noi înțelegem perfect, îți cerem mult, într-adevăr. Dacă spui nu, asta nu va schimba nimic din sentimentele noastre pentru tine, nu-i așa, Harold? Vei fi întotdeauna binevenit aici, și sper că vei rămâne mereu în viața noastră. Serios, Jude, nu ne-am supăra și nu trebuie să te simți prost. Ai nevoie, întrebă ea mai departe, privindu-l, de puțin timp ca să te gândești?

Și în clipa aceea el simți amorțeala retrăgându-se, deși parcă în compensație mâinile începură să-i tremure, așa că apucă una dintre pernuțe și își înfășură brațele în jurul ei, ca să și le ascundă. Avu nevoie de câteva încercări până reuși să vorbească, iar când vorbi, nu putu să se uite la ei.

— Nu trebuie să mă gândesc, spuse el, și propriul glas i se păru firav și ciudat. Harold și tu, Julia, vă arde de glumă? Niciodată, niciodată nu mi-am dorit ceva mai mult. În toată viața mea. Numai că niciodată nu mi-am închipuit...

Se întrerupse; vorbea sacadat, în fragmente de frază. Timp de un minut rămaseră tăcuți cu toții, iar într-un final el reuși să-i privească pe amândoi.

— Credeam c-o să-mi spuneți că nu mai vreți să fim prieteni.

— Ah, Jude! exclamă Julia, iar Harold îl privi perplex.

— De ce să crezi una ca asta? întrebă el.

Însă Jude doar clătină din cap, incapabil să le explice.

Tăcură din nou, și acum toți zâmbeau – Julia la Harold, Harold la el, iar el către pernă –, neștiind cum să pună capăt momentului, neștiind ce să facă mai departe.

Într-un târziu, Julia bătu scurt din palme și se ridică.

— Șampanie! anunță ea și ieși din încăpere.

Se ridicară și ei, uitându-se unul la altul.

— Ești sigur? îl întrebă Harold pe un ton scăzut.

— Sunt la fel de sigur ca tine, răspuse el, tot atât de încet.

Ar fi putut face o glumă evidentă și deloc creativă pe moment, despre cât de tare semăna situația cu o cerere în căsătorie, dar nu avu inima s-o spună.

— Îți dai seama că vei fi legat de noi pe viață, zâmbi Harold punând o mână pe umărul lui, iar el încuviință.

Spera ca Harold să nu mai rostească niciun cuvânt în plus, fiindcă altfel ar fi început să plângă sau să vomite, ori ar fi leșinat, ar fi urlat sau s-ar fi mistuit, pur și simplu. Deveni dintr-odată conștient de cât de obosit era, de cât de vlăguit, atât de ultimele săptămâni de neliniște, cât și de treizeci de ani de jinduire, de dor, de dorință atât de intensă în timp ce încercase să-și spună mereu că nu-i pasă, încât, după ce ciocniră paharele, și Julia mai întâi, apoi și Harold, îl îmbrățișară – senzația de a fi strâns la pieptul lui Harold îi fii atât de nefamiliară și de intimă încât aproape că se zvârcoli –, se simți ușurat auzindu-l pe Harold că-i spune să lase naibii vasele și să se ducă la culcare.

Când ajunse în camera lui, se întinse în pat și zăcu așa o jumătate de oră înainte de a-și aminti să ia telefonul. Simțea nevoia să simtă soliditatea patului sub el, moliciunea pledului de bumbac pe obraz, curbura cunoscută a saltelei când se mișca pe ea. Simțea nevoia să se asigure că asta era lumea lui, că încă se afla în ea și că ceea ce se întâmplase chiar se întâmplase. Își aminti deodată o conversație cu fratele Peter, când el îl întrebese dacă credea că va fi și el adoptat vreodată, iar fratele râsese. „Nu”, îi răspunsese atât de ferm, încât Jude nu mai întrebese niciodată pe urmă. Și, cu toate că trebuie să fi fost destul de mic, își amintea foarte limpede că răspunsul fratelui nu făcuse decât să-i întărească hotărârea, deși, firește, nu era un lucru asupra căruia să poată avea el vreun control.

Atât de năucit era, încât uitase, când îi telefonă, că Willem era deja pe scenă, și când Willem însuși îl sună la pauză, el ședea încă în același loc pe pat, în aceeași poziție semicataleptică, cu telefonul încă în palmă.

— Jude! exclamă Willem când află, și în glasul lui se simțea clar cât de fericit era pentru el.

Numai Willem – și Andy și, într-o oarecare măsură, Harold – știau în linii mari cum fusese copilăria lui: mănăstirea, casă, perioada petrecută cu familia Douglass. Cu toți ceilalți încerca să fie cât mai evaziv, până când, în final, le spunea că părinții lui muriseră când era mic și că fusese dat în plasament, ceea ce punea întotdeauna capăt întrebărilor. Dar Willem cunoștea ceva mai mult din adevăr, și Jude era conștient că Willem știe că asta era cea mai ferventă și aproape imposibilă dorință a lui.

— Jude, e extraordinar! Cum te simți?

El încercă să râdă.

— Cred c-o să stric totul.

— N-o să strici nimic. Nici nu știam, adăugă Willem după o pauză, că poți adopta pe cineva major.

— Nu se întâlnește prea des, dar se poate. Atât timp cât ambele părți sunt de acord. De cele mai multe ori se face pentru a regla o moștenire. Și făcu încă o tentativă de a râde. („Nu mai încerca să râzi!” se certă singur.) Nu-mi amintesc prea multe de când am studiat dreptul familiei, dar știu că o să primesc un certificat de naștere nou, cu numele lor trecute la „părinți”.

— Super!

— Știu, spuse el.

Auzi în fundal pe cineva chemându-l imperativ pe Willem.

— Trebuie să te întorci pe scenă.

— La naiba! Dar, Jude... Felicitări! Nimeni nu merită asta mai mult decât tine, îi spuse Willem, după care îi răspunse celui care-l striga și reveni apoi scurt la el: Trebuie să mă întorc. Te superi dacă le scriu lui Harold și Juliei?

— Deloc. Dar, Willem, nu le spune celorlalți, bine? Vreau s-o mai pritolesc o vreme.

— Am să tac mâlc. Ne vedem mâine. Și, Jude...

Dar nu mai continuă; poate că nu mai putea.

— Știu, răspunse el. Știu, Willem. Și eu simt la fel.

— Te iubesc, îi spuse Willem și, înainte ca el să mai apuce să rostească ceva, închise.

Niciodată nu știa cum să răspundă când Willem îi spunea asta și totuși mereu aștepta s-o audă. Era o seară a lucrurilor imposibile, și Jude se sili să rămână treaz, să fie conștient cât mai mult timp posibil, să se bucure și să repete tot ce i se întâmplase – dorințe de o viață care i se împliniseră în răstimp de numai câteva ore.

A doua zi, întors în apartamentul lor, găsi un bilet în care Willem îi spunea să-l aștepte, și, când veni, Willem aduse înghețată și prăjitură de morcovi, pe care le mâncară amândoi, deși nici unuia dintre ei nu-i plăceau dulciurile în mod deosebit, și șampanie, pe care o băură cu toate că el trebuia să se scoale devreme a doua zi dimineață. Săptămânile următoare se scurseră în viteză: Harold se ocupa de formalități și îi trimitea formulare să le semneze – petiția pentru adopție, declarația de schimbare a certificatului de naștere, cererea pentru cazierul judiciar –, iar el le ducea la prânz la bancă să le legalizeze; nu voia să afle cei de la serviciu, cu excepția celor câțiva cărora le spusese: Marshall, Citizen și Rhodes. Le spuse și lui Malcolm și JB, care, pe de o parte, reacționară exact așa cum își închipuise – JB făcând o sumedenie de glume neamuzante, într-un ritm frenetic, de parcă așa ar fi reușit în cele din urmă să dea și peste una simpatică, iar Malcolm punând întrebări tot mai detaliate despre diverse situații ipotetice, la care Jude nu putuse să răspundă – și, pe de altă parte, părură cu adevărat fericiți pentru el. Le spuse lui Henry Young Negrul, care făcuse două cursuri cu Harold la facultatea de drept și care îl admira, și lui Richard, iubitul lui JB, de care se apropiase după o petrecere deosebit de lungă și de plicticoasă la Ezra, cu un an în urmă, când discutaseră amândoi mai întâi despre statul asistențial francez și trecuseră apoi la diverse alte subiecte, căci erau singurii

din încăpere care nu se făcuseră încă praștie. Le spuse Phaedrei, care începu să țipe, și unui alt vechi prieten din colegiu, Elijah, care se manifestă la fel.

Și, firește, îi spuse lui Andy, care mai întâi se holbă la el și apoi dădu din cap în sus și-n jos, de parcă Jude îl întrebase dacă nu cumva avea să-i dea un pansament în plus înainte de a pleca. Dar pe urmă începu să scoată o serie de sunete bizare, ca de focă, pe jumătate lătrături, pe jumătate strănuturi, și Jude își dădu seama că plânge. Imaginea îl îngrozi și îl isteriză oarecum, și nu știu ce ar fi trebuit să facă.

— Pleacă de aici! îi ceru Andy scoțând în continuare sunetele acelea. Serios, Jude, pleacă dracului de aici!

Și el plecă. A doua zi, la birou, primi un bilet cu scrisul bolovănos al lui Andy:
„JUDE, MI-E ATÂT DE RUȘINE ÎNCÂT ABIA DACĂ POT SĂ SCRUI. TE ROG SĂ MĂ IERȚI PENTRU IERI. N-AȘ PUTEA SĂ FIU MAI FERICIT PENTRU TINE DECÂT SUNT ACUM, ȘI SINGURA MEA ÎNTREBARE E DE CE NAIBII I-A LUAT ATÂT LUI HAROLD. SPER CĂ IEI ASTA CA PE UN SEMN CĂ TREBUIE SĂ AI MAI MULTĂ GRIJĂ DE TINE. PENTRU CA ÎNTR-O ZI SĂ FII CAPABIL SĂ-I SCHIMBI PAMPERSUL LUI HAROLD CÂND EL VA AVEA O MIE DE ANI ȘI SE VA SCĂPA PE EL, FIINDCĂ ȘTII BINE CĂ N-O SĂ-ȚI UȘUREZE SARCINA MURIND LA O VÂRSTĂ RESPECTABILĂ, CA ORICE OM NORMAL. CREDE-MĂ, PĂRINȚII SUNT O PACOSTE. (DAR SUNT ȘI GROZAVI, DESIGUR.) CU DRAGOSTE, ANDY”.

Era, Willem fu de acord cu el, una dintre cele mai frumoase scrisori pe care le citise vreodată.

Dar pe urmă luna aceea extatică trecu, veni ianuarie, Willem plecă în Bulgaria să filmeze, iar vechile temeri reveniră, însoțite acum de unele noi. Aveau fixată o audiere la tribunal pe cincisprezece februarie, îi spusese Harold, și, cu o mică reprogramare, Laurence avea să fie cel care o prezida.

Acum, că data era atât de aproape, Jude deveni conștient în mod dureros de faptul că putea să strice totul și începu, mai întâi fără să-și dea seama, apoi cu asiduitate, să-i evite pe Harold și Julia, convins că, dacă li se amintea prea des și prea insistent în ce se băgau, ei aveau să se răzgândească. Așa că, în a doua săptămână din ianuarie, când ei veniră în oraș să vadă o piesă, el pretinse că e la Washington cu treabă, iar la telefoanele săptămânale încerca să spună cât mai puține, să scurteze cât mai mult conversația. Cu fiecare zi, caracterul improbabil al situației devenea mai acut și mai pregnant în mintea lui; de fiecare dată când își zărea șchiopătând urât, ca de zombi, reflectat în vreo vitrină, se simțea îngreșat: cine oare ar vrea cu adevărat *așa ceva*? Ideea că ar putea fi și el al cuiva i se părea din ce în ce mai absurdă, iar dacă Harold avea să-l mai vadă o singură dată, cum ar fi fost posibil să n-ajungă și el la aceeași concluzie? Știa că n-ar trebui să conteze atât de mult pentru el – la urma urmei, era adult și înțelegea că adopția era mai degrabă o formalitate decât un fapt semnificativ din punct de vedere sociologic –, dar o dorea cu o fervoare neobosită, care sfida logica, și n-ar fi suportat să-i fie luată acum, nu când toți cei la care ținea erau atât de fericiți pentru el, nu când era atât de aproape.

Mai fusese aproape și înainte. La un an după ce sosise în Montana, când avea treisprezece ani, căminul lui de copii participase la un târg de adopții la care veneau

doritori din trei state. Noiembrie fusese declarată Luna Națională a Adopțiilor, și, într-o dimineață rece, li se spusese să se îmbrace frumos și fuseseră duși fuga la două autobuze cu care merseseră două ore până la Missoula, unde fuseseră coborâți și conduși în sala de conferințe a unui hotel. Autobuzul lor sosise ultimul, și sala era deja plină de copii, băieții într-o parte, fetele în alta. În mijloc fusese instalat un șir lung de mese și, mergând spre locul lui, Jude văzu că erau pline de registre pe care scria: „Băieți, sugari”; „Băieți, 2 – 3 ani”; „Băieți, 4 – 6 ani”; „Băieți, 7 – 9 ani”; „Băieți, 10 – 12 ani”; „Băieți, 13 – 15 ani”; „Băieți, peste 15 ani”. Înăuntru, li se spusese, erau foi de hârtie cu fotografiile lor, cu numele și cu informații despre ei: de unde erau, de ce naționalitate, cum învățau la școală, ce sporturi le plăcea să practice, ce talente și ce preocupări aveau. Oare ce scria despre el în foaia lui? se întrebă Jude. Ce talente fuseseră inventate pentru el, ce rasă, ce origine?

Băieții mai mari, cei ale căror chipuri și nume erau în dosarul cu candidați peste 15 ani, știau că nu aveau să fie niciodată adoptați și, când asistenții sociali se întorceau cu spatele, se furișau pe ieșirea din spate, pentru ca – așa cum știau toți – să tragă pe nas. Sugarii și cei de 2 – 3 ani nu trebuiau să fie decât sugari și copii de 2 – 3 ani; ei aveau să fie primii aleși și nici măcar nu știau asta. Dar, privind din colțul în care se așezase, Jude văzu că unii băieți – cei suficient de mari ca să mai fi avut experiența unor târguri, dar încă suficient de mici ca să mai spere – aplicau diverse strategii. Văzu cum cei posaci deveneau zâmbitori, cum cei duri și bătauși deveneau copilăroși și jucăuși, cum băieți care în cămin se urau acum se jucau și glumeau, lăsând o convingătoare impresie de prietenie. Văzu cum băieți care erau obraznici cu asistenții, care se înjurau reciproc pe holuri, zâmbeau acum și vorbeau cu adulții – potențialii părinți – care intrau pe rând în sală. Văzu cum cel mai rău și mai dur dintre băieți, un tip de paisprezece ani pe nume Shawn, care îl ținuse o dată la podea în baie, cu genunchii înfiți în spatele lui, arăta spre ecusonul din piept în timp ce femeia și bărbatul cu care vorbise se îndreptau spre registre. „Shawn!” strigă el în urma lor. „Shawn Grady!”, și ceva în glasul lui răgușit și plin de speranță, în care Jude distinse efortul, străduirea de a nu da impresia că speră, îl făcu să-i pară rău pentru Shawn și apoi să se enfurie pe bărbatul și pe femeia care, își dădu el seama, răsfoiau registrul cu „Băieți 7 – 9 ani”. Dar sentimentele acelea i se stinseră rapid, fiindcă pe atunci se străduia să nu simtă nimic: nici foame, nici mânie, nici tristețe.

El nu avea trucuri, nu avea abilități, nu știa să farmece. Când ajunsese la cămin, fusese atât de împietrit, încât în luna noiembrie din anul acela nu-l luaseră la târg, iar acum, un an mai târziu, nu știa dacă situația se ameliorase. Se gândea tot mai rar la fratele Luke, era adevărat, dar zilele petrecute în afara clasei se confundau într-una singură; în cea mai mare parte a timpului simțea că plutește, încercând să pretindă că nu era prezent în propria-i viață, dorindu-și să fie invizibil, voind doar să nu fie remarcat. I se întâmplau diverse lucruri, iar el nu se revolta așa cum ar fi făcut odinioară; uneori, când era rănit, partea conștientă încă din el se întreba ce ar crede frații despre el acum: duse erau furiile lui, crizele și zvârcolirile. Acum era copilul pe care îl doriseră mereu. Acum spera să fie dus de curent, să devină o prezență atât de vagă, de palidă și de insubstanțială, încât să pară că nu dislocă

niciun dram de aer.

Așa că fu surprins – la fel ca asistenții săi sociali – când află în seara aceea că era unul dintre copiii aleși de un cuplu: familia Leary. Observase un bărbat și o femeie uitându-se la el – poate chiar zâmbindu-i. Dar după-amiaza trecuse, așa cum treceau mai toate, ca într-o pâclă, și încă de pe drumul înapoi, în autobuz, începuse să-și dea toată silința să uite.

Avea să petreacă un weekend de probă – cel dinainte de Ziua Recunoștinței – împreună cu cei doi Leary, ca să vadă dacă se plăceau. În joia cu pricina fu dus la locuința lor de un asistent pe nume Boyd, care ținea un curs de meșteșuguri și instalații și pe care el nu-l cunoștea prea bine. Știa că Boyd avea cunoștință de ce-i făceau unii dintre ceilalți asistenți, și, cu toate că nu-i oprise, nici nu participase vreodată.

Dar, când coborî din autobuz în fața casei Leary – o clădire din cărămidă fără etaj, înconjurată de câmpuri părăginite –, Boyd îl înșfacă de antebraț și-l trase lângă el, trezindu-l din visare.

— Să nu strici totul, St. Francis! îi spuse el. Asta-i șansa ta, mă auzi?

— Da, domnule, răspunse el.

— Du-te, atunci!

Și-i dădu drumul, iar el se apropie de doamna Leary, care stătea în prag.

Doamna era grasă, dar soțul ei era mare pur și simplu, cu mâini roșii și late care semănau cu niște arme. Aveau două fete, ambele trecute de douăzeci de ani și ambele căsătorite, și erau de părere că ar fi fost bine să aibă un băiat în casă care să-l ajute pe domnul Leary – mecanic de utilaje agricole mari și, pe deasupra, fermier – în munca lui. Îl aleseseră pe el, îi spuseră, fiindcă părea liniștit, politicos, iar ei nu voiau un zurbagiu; voiau un băiat muncitor, care să aprecieze faptul că are o casă unde să locuiască. Citiseră în registru că știa să muncească, să facă ordine și curățenie și că se descurca bine la ferma căminului.

— Dar numele tău... e mai neobișnuit, observă doamna Leary.

El niciodată nu-l considerase neobișnuit, dar spuse:

— Da, doamnă.

— Ce-ai zice dacă ți s-ar pune un alt nume? Cody, poate? Mie întotdeauna mi-a plăcut numele ăsta, Cody. E nițel mai puțin... adică, e mai ca noi, așa.

— Îmi place Cody, răspunse el, deși în realitate nu avea nicio părere: Jude, Cody, nu-i păsa cum i se zice.

— Bine, atunci, declară doamna Leary.

În seara aceea, singur, Jude repetă numele pentru sine: Cody Leary. Cody Leary. Era oare posibil să pătrundă în această casă ca o persoană și apoi, ca și când locul ar fi fost vrăjit, să se transforme în alta? Să fie oare atât de simplu și de rapid? Dus ar fi Jude St. Francis și, odată cu el, duși fratele Luke, fratele Peter, părintele Gabriel, mănăstirea, asistenții de la cămin, și rușinea lui, și fricile, și murdăria, iar în locul lui ar fi de acum Cody Leary, care ar avea părinți și o cameră a lui și care ar putea să se transforme în oricine ar vrea.

Restul weekendului trecu fără evenimente deosebite, placid, atât de placid, încât,

cu fiecare zi, cu fiecare oră, Jude simți cum bucăți din el se trezeau, simți norii adunați în jurul lui risipindu-se și dispărând, se simți privind în viitor și imaginându-și locul pe care l-ar putea avea în el. Încercă din răspuțeri să fie politicoș și muncitor, și nu-i fu greu: se trezea dimineața devreme și pregătea micul dejun pentru cei doi Leary (doamna îl lăuda atât de zgomotos și de extravagant, încât el zâmbea, jenat, cu privirea în podea), spăla vasele și-l ajuta pe domnul Leary să-și degreseze uneltele, să rebobineze o lampă, și, cu toate că erau unele lucruri care nu-l interesau – slujba plicticoasă de la biserică unde mergeau duminică și rugăciunile pe care i le supravegheau înainte de a-i permite să meargă la culcare –, acestea nu erau în niciun caz mai rele decât ceea ce nu-i plăcea la cămin, erau lucruri pe care putea să le facă fără să pară nemulțumit sau nerecunoscător. Simțea că cei doi Leary nu erau genul de oameni care să se poarte așa cum se purtau părinții în cărți, așa cum s-ar fi purtat părinții la care jinduia el, dar el știa să se arate harnic și să-i mulțumească. Încă îi era frică de mâinile mari și roșii ale domnului Leary, și, când rămânea singur cu el în hambar, tremura și rămânea în alertă, dar cel puțin aici era un singur domn Leary de care să se teamă, nu un grup întreg de domni Leary, așa cum fuseseră înainte și cum erau la cămin.

Când veni să-l ia duminică seara, Boyd se arată mulțumit de felul în care se purtase, încrezător chiar.

— Cum a mers? îl întrebă, iar el putu să răspundă, cu sinceritate:

— Bine.

Fu sigur, din cuvintele pe care i le spusese doamna Leary la plecare – „Simt eu că ne vom revedea foarte curând, Cody” –, că soții aveau să sune luni și că în scurt timp, poate chiar în vinerea aceea, el avea să devină Cody Leary, iar căminul avea să rămână doar încă un loc pe care-l lăsa în urmă. Dar ziua de luni trecu, apoi și cea de marți, și de miercuri, apoi veni o nouă săptămână, și el tot nu fii chemat la director, iar scrisoarea lui către familia Leary nu primi răspuns, și, zi după zi, aleea din fața căminului rămânea doar o panglică lungă și goală, și după el nu venea nimeni.

În final, la două săptămâni după vizită, se duse la atelierul lui Boyd, unde știa că asistentul rămâne joia până seara târziu. Așteptă pe durata cinei afară, în frig, cu zăpada scârțându-i sub tălpi, până ce-l văzu în sfârșit pe Boyd că iese.

— Dumnezeu mare! exclamă acesta zărindu-l, după ce aproape îl călcase când dăduse colțul. N-ar trebui să fii la cămin, St. Francis?

— Vă rog! îl imploră el. Vă rog să-mi spuneți... vin soții Leary să mă ia?

Dar știi care era răspunsul chiar înainte de a vedea expresia asistentului.

— S-au răzgândit, îi spuse Boyd și, cu toate că nu era recunoscut nici printre băieți, nici printre ceilalți asistenți pentru blândețea lui, atunci vorbi cu un glas aproape blând. S-a terminat, St. Francis. Nu te iau.

Și-i întinse mâna, dar el se retrase, iar Boyd clătină din cap și o luă din loc.

— Stați! strigă el, revenindu-și și alergând cât de repede putea prin zăpadă în urma lui. Lăsați-mă să mai încerc o dată! Spuneți-mi ce am greșit, și o să mai încerc o dată.

Simțea isteria aceea veche cuprinzându-l iar, simțea în el vestigiile copilului care făcea crize și urla, care putea încremeni lumea cu țipetele lui.

Dar Boyd clătină din cap încă o dată.

— Nu așa se face, St. Francis, răspunse el, apoi se opri și se uită drept la Jude. Uite ce e, peste câțiva ani o să pleci de aici. Știu că pare un timp lung, dar nu e. Și atunci vei fi adult și vei putea să faci tot ce vrei. Trebuie doar să rezisti anii ăștia.

Și cu asta se întoarce, definitiv acum, și se îndepărtă.

— Cum? îi strigă el în urmă. Boyd, spune-mi cum! Cum, Boyd, cum? – uitând că trebuie să i se adreseze cu „domnule”, nu pe nume.

În seara aceea avu prima criză de nervi după mulți ani, și, cu toate că pedeapsa era aici mai mult sau mai puțin aceeași cu cea de la mănăstire, eliberarea, senzația de zbor pe care i-o oferă nu mai fu la fel: acum era cineva care știa ce face, ale cărui țipete nu schimbau nimic, iar urletele nu reușiră decât să-l aducă înapoi în pielea lui, astfel că resimți totul, fiecare rană, fiecare insultă, mai acut și mai intens, mai rezonant și mai durabil decât oricând înainte.

Niciodată, niciodată n-avea să știe cu ce greșise în weekendul acela petrecut la familia Leary. Niciodată n-avea să știe dacă fusese un lucru pe care l-ar fi putut controla sau pe care n-ar fi avut cum să-l controleze. Și, dintre toate lucrurile de la mănăstire și de la cămin pe care se străduia să și le șteargă din minte, cel mai îndârjit se strădui să uite acel weekend, să uite rușinea particulară de a-și fi permis să creadă că ar fi putut fi cineva care știa bine că nu e.

Dar acum, desigur, când audierea la tribunal era peste șase săptămâni, peste cinci, peste patru, se gândea continuu la evenimentele de atunci. Fără Willem, fără nimeni care să-i controleze programul și activitățile, stătea treaz până ce soarele începea să lumineze cerul, curățând și frecând cu o periută de dinți podeaua de sub frigider, înălbind fiecare șanțuleț dintre plăcile de faianță ale pereților din baie. Curăța ca să nu se taie, fiindcă se tăia atât de mult, încât până și el știa cât de smintit și de distructiv devenise: chiar și el se temea de sine însuși, atât din cauza a ceea ce făcea, cât și pentru că era incapabil să se controleze. Inventase o nouă metodă de a ține lama în echilibru pe braț și de a apăsa apoi în jos, cât de adânc putea, așa încât, atunci când o ridică – înfiptă ca tăișul unui topor într-un buștean –, preț de o jumătate de secundă putea să tragă în lături cele două laturi ale cârnii și să vadă doar un șanț alb și curat, ca marginea unei șunci grase, înainte ca sângele să năvălească în tăietură. Se simțea amețit, de parcă trupul i-ar fi fost plin de heliu; mâncarea avea gust de putregai, așa că nu mai mânca decât dacă n-avea încotro. Rămânea la birou până când oamenii de serviciu din tura de noapte începeau să-și facă de lucru pe coridoare, zgomotoși ca niște șoareci, apoi stătea treaz acasă; se trezea cu inima bubuindu-i atât de repede, încât trebuia să înghită aerul ca să se liniștească. Doar munca și telefoanele lui Willem îl forțau să revină la normal; altfel n-ar mai fi ieșit din casă și s-ar fi tăiat până când și-ar fi scos piramide de piele și carne de pe brațe și le-ar fi aruncat la canal. Avea o viziune în care se cioplea – mai întâi brațele, apoi picioarele, pieptul, gâtul și fața – până ce rămâneau din el doar oasele, un schelet care se mișca, ofta, respira și se împleticea prin viață pe țurloaiele sale poroase și sfărâmicioase.

Reîncepuse să meargă la Andy din șase în șase săptămâni, iar ultima programare

o amânase de două ori, fiindcă se temuse de ce i-ar fi putut spune el. Însă, în final, cu mai puțin de o lună înainte de data stabilită pentru tribunal, se duse și așteptă într-una dintre sălile de consultație până când Andy își strecură capul pe ușă ca să-i spună că întârzia cu programările.

— Nu te grăbi! îi zise el.

Andy îl studie, mijindu-și ochii ușor.

— Nu mai durează mult, spuse în cele din urmă și ieși.

Câteva minute mai târziu intră asistenta lui, Callie.

— Bună, Jude! Doctorul mi-a cerut să te cântăresc; vrei să urci pe cântar?

Nu voia, dar știa că nu era decizia și nici vina ei, așa că se dădu jos de pe masă și urcă pe cântar fără să se uite la cifra pe care Callie o notă în fișa lui. Apoi asistenta îi mulțumi și plecă.

— Deci, începu Andy când reveni, citindu-i fișa. Despre ce ar trebui să discutăm mai întâi, despre extrema ta scădere în greutate sau despre tăierile excesive?

Jude nu știa ce să spună.

— De ce crezi că m-am tăiat excesiv?

— Întotdeauna îmi dau seama. Capeți un fel de... un fel de vinețeală sub ochi. Probabil că nici nu ești conștient de ea. Și ți-ai pus puloverul peste halatul de cabinet. Mereu faci asta când ești rău.

— A!

Nu-și dăduse seama.

Tăcură, iar Andy își trase taburetul aproape de masă și-l întrebă:

— Când e audierea?

— Pe cincisprezece februarie.

— A! Curând.

— Da.

— Ce anume te îngrijorează?

— Mă îngrijorează... începu el, dar se opri și încercă din nou: Mă tem că, dacă Harold află ce sunt cu adevărat, nu va mai vrea să... Se întrerupse iar. Și nu știa ce e mai rău: să afle înainte, ceea ce înseamnă că sigur nu se va mai întâmpla, sau să afle după și să-și dea seama că l-am înșelat.

Oftă. Până acum nu reușise să exprime ce simțea, dar, odată ce o făcu, înțelese că exact de asta se temea.

— Jude, ce anume crezi că e atât de rău la tine ca el să nu mai vrea să te adopte?

— Andy, se rugă el, nu mă obliga să-ți spun!

— Dar sincer nu știu!

— Lucrurile pe care le-am făcut, bolile pe care le am în urma lor, spuse și continuă împleticit, urându-se: E dezgustător; eu sunt dezgustător.

— Jude, începu Andy rostind cuvintele rar, cu pauze între ele, iar el îl simți cum își caută calea ca pe un teren minat, atent și încet. Erai un copil, un copil mic. Lucrurile alea ți-au fost făcute de *alții*. Nu există nimic, *nimic* de care să te învinovățești, niciodată, în niciun caz, orice ar fi. Andy îl privi în ochi. Și, chiar dacă *n-ai fi fost* doar un copil, dacă ai fi fost un tip în călduri pornit să și-o tragă cu tot ce-i ieșea în cale și

care s-ar fi captușit cu toată gama de boli transmisibile sexual, *tot* n-ai avea pentru ce să-ți fie rușine. Poți să încerci să mă crezi? întrebă el, oftând.

Jude clătină din cap.

— Nu știu.

— Înțeleg. Aș vrea să mergi la un psihoterapeut, Jude, spuse Andy cu tristețe în glas, după o altă tăcere. El nu putu să răspundă și, după câteva minute, Andy se ridică. Bun! exclamă apoi, pe un ton hotărât. Hai să le vedem!

Jude își scoase puloverul și întinse brațele.

Își dădu seama, după expresia lui Andy, că era mai rău decât se așteptase acesta, și, când își plecă privirea încercând să se perceapă ca din exterior, văzu, în străfulgerări de o clipă, ceea ce vedea Andy: fâșii de pansament aplicate din loc în loc pe tăieturile recente, rănila pe jumătate vindecate, cu copcile lor fragile și cu țesutul nou încă în formare și tăietura infectată, care căpătase un capișon de puroi uscat.

— Deci, spuse Andy după o tăcere îndelungată, timp în care aproape că terminase cu brațul drept, curățând plaga infectată și aplicând unguent antibiotic pe celelalte, cum rămâne cu extrema pierdere în greutate?

— Eu nu cred că e extremă.

— Jude, șase kilograme în nici două săptămâni... și nici măcar nu mai aveai de unde să pierzi șase kilograme.

— Nu mi-e foame, replică el într-un târziu.

Andy nu mai spuse nimic până ce sfârși cu ambele brațe, iar atunci oftă, se așeză pe scaun și începu să scrie pe rețetar.

— Vreau să mănânci trei mese pe zi, plus *unul* dintre lucrurile de pe lista asta. În fiecare zi. *Pe lângă* mesele obișnuite, înțelegi? Altfel iau legătura cu echipa ta și îi pun să stea lângă tine la fiecare masă și să te supravegheze cât mănânci, și, crede-mă, n-o să-ți placă. Apoi rupse pagina, i-o dădu și adăugă: Și pe urmă vreau să te văd din nou săptămâna viitoare. Nu se admite nicio scuză.

Jude se uită la listă – SANDVIȘ CU UNT DE ARAHIDE. SANDVIȘ CU BRÂNZĂ. SANDVIȘ CU AVOCADO. 3. OUĂ (CU GĂLBENUȘURI!!!). SMOOTHIE DE BANANĂ – după care o îndesă în buzunar.

— Și mai vreau să faci ceva, continuă Andy. Când te trezești în mijlocul nopții și-ți vine să te tai, sună-mă! Nu-mi pasă ce oră e: mă suni, bine?

El încuviință din cap, și Andy adăugă:

— Vorbesc serios, Jude.

— Îmi pare rău, Andy.

— Știu. Dar nu trebuie să-ți pară rău – nu față de mine, în orice caz.

— Față de Harold.

— Nu. Nici față de Harold. Doar față de tine.

Jude se duse acasă și molfăi o banană până când i se făcu pastă în gură, apoi se schimbă și continuă să spele ferestrele camerei de zi, pe care le începuse noaptea trecută. Frecă geamurile, apropiind canapeaua ca să se poată urca pe unul dintre brațele ei, ignorând junghiurile din spate când se cățara și cobora, cărând încet

găleata cu apă murdară spre baie. Când termină camera de zi și pe a lui Willem, durerile deveniseră atât de mari, încât se văzu nevoit să se târască până la baie și, după ce-și făcu o tăietură, se odihni, ținând brațul deasupra capului și înfășurându-se în preș. Când îi sună telefonul se ridică în capul oaselor, dezorientat, apoi se duse în dormitor, gemând – ceasul arăta ora trei din noapte și ascultă glasul iritat (dar foarte treaz) al lui Andy.

— Am sunat prea târziu, ghici ortopedul, și, cum el nu răspunse, continuă: Ascultă, Jude, dacă nu încetezi, voi fi nevoit să te internez. Și o să-l sun pe Harold ca să-i spun de ce. Poți să fii sigur. În plus... n-ai obosit, Jude? Nu trebuie să-ți faci ce faci, știi asta. N-ai de ce.

Nu știa ce anume îl determinase – poate calmul din vocea lui Andy, fermitatea cu care își rostise promisiunea și care îl convinsese că de data asta era mai serios decât fusese înainte; sau poate pur și simplu înțeleșese că da, e obosit, atât de obosit încât era în sfârșit dispus să accepte ordinele altcuiva dar în săptămâna următoare făcu așa cum i se spusese. Mâncă trei mese pe zi, chiar dacă mâncarea i se transforma în gură, prin cine știe ce alchimie bizară, în nămol, în rumeguș: se forța să mestece și să înghită, să mestece și să înghită. Nu mânca mult, dar mânca. Andy îl suna în fiecare zi la miezul nopții, iar Willem îi telefona în fiecare dimineață la ora șase (nu-i venise să întrebe, iar Willem nu-i spusese, dacă Andy luase legătura cu el). Orele dintre aceste două momente erau cele mai dificile, și, cu toate că nu putuse să renunțe complet la tăieturi, le limitase: după două, se oprea. În absența lor se simțea îndemnat să reia pedepsele mai vechi – înainte să fie învățat să se taie avusese o perioadă în care se izbea de mal multe ori de zidul exterior al motelului în care împărțea o cameră cu fratele Luke, până când se prăvălea la pământ istovit, iar partea stângă a corpului îi era mereu acoperită de vânătaii albastre, purpurii și maronii. Acum nu mai făcea asta, dar își amintea senzația, bufnetul mulțumitor al corpului care se izbea de zid, oribila plăcere de a se zdrobi de ceva atât de neclintit.

Vineri se duse la Andy, care nu-l privi nici aprobator (nu luase în greutate), dar nici nu-l muștrului (fiindcă nici nu scăzuse), iar o zi mai târziu luă avionul spre Boston. Nu spusese nimănui că pleacă, nici măcar lui Harold. Julia, știa el, era la o conferință în Costa Rica, dar Harold avea să fie acasă.

Cu patru ani în urmă, Julia îi dăduse un set de chei, pentru eventualitatea că ajungea de Ziua Recunoștinței la o oră la care și ea și Harold aveau ședințe de catedră, ca să poată să intre în casă și să-și toarne un pahar cu apă, să privească grădina în vreme ce-l bea. Ajunse puțin înainte de amiază, când Harold era încă la partida lui de tenis, așa că Jude se duse în camera de zi ca să-l aștepte. Dar probabil că adormise, fiindcă se trezi scuturat de umăr, auzindu-și numele.

— Harold, bâigui el, ridicându-se. Îmi pare rău, îmi pare rău, trebuia să fi sunat.

— Doamne Dumnezeule! exclamă Harold, gâfâind. Ești bine, Jude? Ce s-a întâmplat?

— Nimic, nimic, replică el, dându-și seama chiar înainte de a o rosti cât de absurdă era explicația lui. Mi-am zis să trec pe aici.

— Ei, spuse Harold și tăcu o clipă. Mă bucur să te văd, spuse apoi și se așeză pe

scaun, uitându-se la el. Ai fost cam retras în ultimele săptămâni.

— Știu. Îmi pare rău.

Harold ridică din umeri.

— Nu-i nevoie să te scuzi. Mă bucur doar că ești bine.

— Da. Sunt bine.

— Nu-mi pari prea bine totuși, remarcă Harold, lăsându-și capul pe un umăr, iar el zâmbi.

— Am avut o gripă, spuse el, și ridică privirea în tavan, de parcă răspunsurile ar fi fost scrise acolo. Forsiția s-a aplecat mult, să știi.

— Știu. A fost o iarnă cu vânt puternic.

— Te ajut eu s-o legi, dacă vrei.

Harold se uită la el îndelung, mișcând ușor din buze, de parcă încerca să vorbească și totodată să nu vorbească. În cele din urmă, spuse:

— Mda. Hai s-o legăm!

Afară era un frig brutal, agresiv, și amândoi începură să-și tragă nasul. El înfipse aracul, iar Harold îl bătu să intre în pământ, deși solul era înghețat și sărea în lături ca cioburile de lut. După ce-l vârâră suficient de adânc, Harold îi dădu bucăți de sfoară, iar el legă tulpinile din mijloc ale tufei de arac, suficient de strâns ca să stea drepte, dar nu atât de strâns încât să le sugrume. Nu se grăbi, legând nodurile cu grijă și tăind câteva ramuri prea aplecate ca să-și mai poată reveni.

— Harold, spuse el când ajunsese pe la jumătatea tufei, voiam să-ți vorbesc despre ceva, dar... nu știu cum să încep.

„Ce idioțenie!” își zise în sinea lui. „E o idee stupidă. Ai fost un tâmpit dacă ți-ai închipuit că așa ceva s-ar putea întâmpla vreodată”. Deschise gura să continue și o închise apoi la loc, după care o deschise din nou: era ca un pește scuipând ca prostul bule de aer și își dori să nu fi venit, să nu fi început să vorbească.

— Jude, spune-mi ce e! Orice ar fi. Te-ai răzgândit? întrebă Harold după o pauză.

— Nu. Nu, nicidecum. Dar tu?

— Nu, sigur că nu.

Sfârși ultima legătură și se ridică în picioare; Harold nu făcu niciun gest ca să-l ajute.

— Nu vreau să-ți spun asta, începu el, uitându-se în jos la forșiția, la urâtenia ei golașă. Dar trebuie să-ți spun fiindcă... fiindcă nu vreau să fiu necinstit față de tine. Dar, Harold... cred că tu mă consideri așa cum nu sunt de fapt.

Harold rămase tăcut o clipă.

— Și cum te consider eu că ești?

— Un om bun. Decent.

— Ei bine, ai dreptate. Chiar așa te consider.

— Dar... eu nu sunt așa, replică el, simțind cum i se înfierbântă ochii, în ciuda frigului de afară. Am făcut lucruri care... pe care oamenii buni nu le fac. Și cred că ar trebui să știi asta despre mine. Că am făcut lucruri oribile, lucruri de care mi-e rușine, și, dacă ai ști, ți-ar fi și ție rușine să mă cunoști și cu atât mai mult să fii rudă cu mine.

— Jude, răspuse Harold într-un târziu. Nu-mi pot imagina niciun lucru pe care să-l fi făcut tu și care să schimbe ceea ce simt pentru tine. Nu-mi pasă ce ai făcut înainte. De fapt, îmi pasă; aș vrea să aflu cum a fost viața ta înainte de a ne întâlni. Dar am avut mereu senzația, o senzație intensă, că niciodată n-ai vrut să discuți despre ea. Se întrerupse o clipă și așteptă, apoi reluă: Vrei să discutăm acum? Vrei să-mi spui?

El clătină din cap. Voia și nu voia, în același timp.

— Nu pot.

Simți undeva în șale primele furnicături de disconfort, o sămânță înnegrită care-și întindea ramurile spinoase. „Nu acum!” se rugă în sinea lui. „Nu acum!” – o implorare la fel de zadarnică pe cât de zadarnică era cea reală: „Nu acum, nu niciodată”.

— Păi, oftă Harold, în lipsa datelor exacte, nu pot să-ți liniștesc temerile în mod foarte concret, așa că o să-ți ofer o asigurare generală, atotcuprinzătoare, pe care sper să o crezi. Jude, orice ar fi, orice ai fi făcut, îți promit că niciodată, indiferent că-mi vei spune într-o zi sau nu, niciodată nu voi regreta că mi-am dorit să faci parte din familia mea. Apoi, ridicând brațul drept în aer, trase adânc aer în piept și continuă: Jude St. Francis, ca viitor părinte al tău, te absolv de... de orice lucru pentru care cauți izbăvire.

Oare asta voia de fapt? Izbăvire? Jude se uită la chipul lui Harold, atât de familiar încât, dacă închidea ochii, își putea aminti fiecare cută și rid, chipul acesta care, în ciuda tonului pompos al declarației, era serios, fără umbră de zâmbet. Îl putea crede oare? „Cel mai dificil lucru nu e să găsești cunoașterea”, îi spusese o dată fratele Luke după ce el îi mărturisise că-i era greu să creadă în Dumnezeu. „Cel mai dificil lucru este s-o crezi”. Simțea că dăduse greș încă o dată: dăduse greș în a mărturisi cum se cuvine, dăduse greș în a determina dinainte ce anume voia să audă ca răspuns. N-ar fi fost într-un fel mai ușor dacă Harold i-ar fi spus că, da, are dreptate, că poate ar trebui să reanalizeze ideea adopției? El ar fi fost distrus, firește, dar asta ar fi fost o senzație veche, pe care o înțelegea, în refuzul lui Harold de a-l îndepărta rezida un viitor pe care nu și-l putea imagina, unul în care cineva chiar îl voia pe el, iar asta era o realitate pe care n-o mai încercase până acum și pentru care nu era pregătit, nu avea jaloane. Harold avea să deschidă calea, iar el avea să-l urmeze, până când, într-o zi, avea să se trezească, Harold avea să dispară, iar el, să rămână vulnerabil și izolat pe un tărâm necunoscut, fără nimeni care să-l îndrume spre casă.

Harold îi aștepta răspunsul, dar durerea devenise deja imposibil de ignorat, iar el știa că trebuie să se odihnească.

— Harold, îmi pare rău. Dar cred... cred că ar fi mai bine să mă întind puțin.

— Du-te, îi spuse Harold fără a se simți vexat, sigur, du-te!

În camera lui, se întinde fără a da cuvertura la o parte și închide ochii, însă, chiar și după ce criza trece, e tot extenuat și își spune că o să ațipească doar câteva minute, pe urmă o să se scoale și să vadă ce mai e prin casă: dacă găsește zahăr brun, o să gătească ceva – era un bol cu kaki în bucătărie, poate o să facă un chec cu kaki.

Dar nu se trezește. Nici când Harold vine o oră mai târziu să vadă ce face și îi atinge obrazul cu dosul palmei și apoi trage o pătură peste el; nici când Harold vine încă o dată, chiar înainte de cină. Doarme fără să audă telefonul care îi sună la miezul nopții și din nou la ora șase a dimineții, fără să audă telefonul fix din casă care sună la douăsprezece și jumătate și încă o dată la șase și jumătate, și nici conversațiile lui Harold, mai întâi cu Andy și apoi cu Willem. Doarme toată dimineața, doarme la amiază și se trezește doar când simte mâna lui Harold pe umăr și-l aude rostindu-i numele și spunându-i că avionul decolează peste câteva ore.

Înainte să se trezească însă, visează un bărbat pe un câmp. Nu-i poate vedea trăsăturile, dar e înalt și slab, și ajută un alt bărbat, mai bătrân, să urce caroseria unui tractor în remorca unui camion. Știe că e în Montana, fiindcă cerul e alburiu și vast, ca o cupolă, și e un anume tip de frig, complet lipsit de umiditate și parcă mai pur decât în orice alt loc.

Tot nu poate vedea fața bărbatului, dar crede că știe cine e, îi recunoaște pașii lungi și felul în care-și încrucișează brațele la piept în vreme ce-l ascultă pe celălalt. „Cody!” strigă el în vis, iar bărbatul se întoarce, însă e prea departe, așa că nu-și poate da seama dacă, sub borul șepcii de baseball, are același chip cu al lui.

Cincisprezece cade într-o vineri, iar el își ia o zi liberă de la lucru. A fost vorba la un moment dat de o petrecere în seara de joi, dar până la urmă convin pentru un prânz luat devreme în ziua ceremoniei (așa cum o numește JB). Audierea e programată la ora zece, și după aceea se vor întoarce cu toții acasă, să mănânce.

Harold a vrut să apeleze la o firmă de catering, dar Jude a insistat să gătească el, așa că își petrece restul serii de joi în bucătărie. Coace totul în noaptea aceea – plăcinta cu nuci și ciocolată care îi place lui Harold; tarta tatin, preferata Juliei; pâinea dospită, pe care o mănâncă amândoi cu plăcere –, apoi curăță cinci kilograme de crabi și face amestecul de carne cu ouă, ceapă, pătrunjel și pesmet, formând chiftele. Curăță cartofii și morcovii, taie cotoarele verzilor de Bruxelles, pentru că a doua zi să le dea doar prin ulei și să le pună la cuptor. Deșartă cutiile de smochine într-un bol, ca să le pună pe urmă la cuptor și să le servească pe înghețată cu miere și oțet balsamic, la desert. Toate sunt felurile de mâncare favorite ale cuplului Harold-Julia, și el le pregătește cu bucurie, cu bucuria că are ceva să le ofere, oricât de mic. Toată seara Harold și Julia intră și ies din bucătărie și, cu toate că el le spune să n-o facă, spală farfuriile și tigăile pe care el le murdărește, îi toarnă apă și vin în pahare și-l întrebă dacă pot să-l ajute, deși el le repetă că ar trebui să se ducă și să se relaxeze. Într-un târziu, pleacă să se culce, și, chiar dacă Jude le promite că nu mai stă nici el mult, rămâne tot acolo, în bucătăria luminoasă și

tăcută, cântând încetisor, cu mâinile robotind ca să țină mania la distanță.

Ultimele zile au fost foarte dificile, printre cele mai grele pe care și le amintește, atât de dificile încât, într-o noapte, chiar l-a sunat pe Andy după telefonul de la miezul nopții, iar când Andy i-a propus să se întâlnească la ora trei la un local deschis noaptea, a acceptat și s-a dus, disperat să iasă din apartamentul care dintr-odată păruse plin de ispite: lame, desigur, dar și cuțite, foarfeci și chibrituri, și scări de pe care să se arunce. Știe că, dacă se duce acum în camera lui, nu se va putea împiedica să meargă direct la baie, unde ține de mult timp o pungă identică în conținut cu cea de pe Lipsenard Street, prinsă cu bandă adezivă sub chiuvetă: brațele îl dor de jind, dar e hotărât să nu cedeze. I-au mai rămas și aluat dulce, și din cel de pâine, și decide să facă o tartă cu muguri de pin și merișoare și poate un chec rotund și plat, cu glazură de portocale și miere: până când se vor coace amândouă, va fi deja aproape dimineață, iar el va fi trecut de pericol și va fi reușit să se salveze.

Malcolm și JB vor veni și ei la tribunal a doua zi, sosiți cu zboruri de dimineață. Dar Willem, care ar fi trebuit să fie și el acolo, nu va veni; a sunat cu o săptămână în urmă și i-a spus că filmările s-au amânat, așa că acum se va întoarce acasă pe optsprezece, nu pe paisprezece ale lunii. Jude știe că nu-i nimic de făcut în privința asta, și totuși îi regretă dureros absența: o asemenea zi fără Willem e greu de conceput.

L-a invitat însă pe Andy în timpul uneia dintre conversațiile lor în miez de noapte, care au ajuns să-i placă: discută despre lucruri obișnuite, lucruri liniștitoare, normale – noul candidat pentru Curtea Supremă; cel mai recent buget pentru sănătate (bun, după părerea lui, nu și după a lui Andy); o biografie a lui Rosalind Franklin pe care au citit-o amândoi (lui i-a plăcut, lui Andy nu); apartamentul pe care îl renovează Andy și Jane. Îi place să-l audă spunând, autentic indignat: „Jude, dă-o-n *mă-sa*, nu se poate!” – exclamație pe care e obișnuit s-o audă când îl ceartă că s-a tăiat sau pentru pansamentele amatoristice pe care și le face și care acum e aplicată opiniilor lui despre filme, despre primar, despre cărți și chiar despre vopsele. Odată ce s-a convins că Andy nu se folosește de aceste conversații ca să-l mustre sau să-i țină predici, le-a acceptat cu relaxare și chiar a reușit să mai afle câte ceva despre Andy însuși: ortopedul i-a vorbit despre fratele lui geamăn, Beckett, și el medic, care locuiește în San Francisco și e specializat în chirurgie cardiacă și pe al cărui iubit Andy îl urăște, străduindu-se să-l convingă pe Beckett să-l părăsească; i-a vorbit despre părinții lui Jane, care le dau lor casa de pe insula Shelter; despre făptui că a jucat fotbal american în liceu, ceea ce-i deconcertase pe părinții lui; și despre al treilea an de facultate petrecut în Italia, la Siena, unde se întâlnea cu o fată din orașelul Lucea și unde se îngrășase cu zece kilograme. Nu că în rest ei doi n-ar fi vorbit niciodată despre viața personală a lui Andy – discută câte puțin după fiecare consultație –, dar la telefon medicul se destăinuie mai mult, iar el poate pretinde față de sine că Andy îi e doar prieten, nu și doctor, în ciuda faptului că iluzia e contrazisă chiar de scopul apelului telefonic.

— Sigur, nu trebuie să te simți obligat să vii, a adăugat el grăbit, după ce-l invitase la audiere.

— Aș fi încântat să vin, a răspuns Andy. Mă întrebam doar când voi fi și eu invitat. Atunci Jude s-a simțit prost.

— N-am vrut să crezi că ești obligat să petreci și mai mult timp cu pacientul tău sucit, care și așa îți face viața grea.

— Nu ești doar pacientul meu sucit, Jude. Ești și prietenul meu sucit. Sau, a adăugat el după o pauză, cel puțin așa sper.

Jude a zâmbit în receptor.

— Sigur că sunt. Sunt onorat să fiu prietenul tău sucit.

Așa că venea și Andy; avea să plece înapoi după-amiază, dar Malcolm și JB rămâneau peste noapte, urmând să plece împreună sâmbătă.

La sosire, Jude a fost uimit și apoi mișcat să vadă cât de amănunțit dereticaseră Harold și Julia casa și cât de mândri erau de munca lor. „Uite!” exclama când unul, când celălalt, arătând triumfător o suprafață sau alta – o masă, un scaun, un colț de podea – care de obicei era acoperită cu teancuri de cărți sau ziare, dar care acum rămăsese liberă și curată. Erau flori pretutindeni – flori de iarnă: buchete de varză decorativă și ramuri înmugurite de sânger și ghiocei albi ca hârtia, cu parfumul lor dulceag, ușor fecal –, iar cărțile de pe rafturi fuseseră așezate ordonat, și până și husa de pe canapea fusese reparată.

— Și uită-te la asta, Jude! a spus Julia, trecându-și brațul pe după al lui și arătându-i vasul din porțelan chinezesc de pe măsuța din hol, care era crăpat de când îl știa el, cu cioburile aruncate înăuntru, pline de praf, acum însă fusesse lipit la loc, spălat și lustruit.

— Super! exclamă el de fiecare dată când îi era arătat altceva, râzând ca prostul, fericit că ei erau atât de fericiți.

Nu-i păsa și nu-i păsase niciodată dacă locuința lor era curată sau nu – din partea lui, ar fi putut să trăiască înconjurați de coloanele ionice de pe sigla vechiului *New York Times*, cu batalioane de șobolani chițându-le printre picioare –, dar știa că ei credeau că îi pasă și știa că-i înțeleseseră greșit obsesia de a curăța neîncetat totul, luând-o ca pe o muștrare tăcută, oricât încercase și se străduise el să-i asigure că nu asta era. Făcea curat acum ca să se oprească, să-și distragă atenția de la alte lucruri, dar în colegiu curățase pentru alții ca să-și arate recunoștința: era un lucru pe care putea să-l facă și pe care-l făcuse întotdeauna, iar ei îi dădeau atât de mult, pe când el le oferea prea puțin. JB, care se complăcea să trăiască în mizerie, nu observase. Malcolm însă, care crescuse cu menajeră acasă, remarca mereu și-i mulțumea de fiecare dată. Numai lui Willem nu-i plăcuse.

— Încetează, Jude! îi spusese într-o zi, prinzându-l de mână când el se aplecase să ia de pe jos cămășile murdare ale lui JB. Nu ești menajera noastră!

Dar el nu putuse să înceteze, nici atunci și nici acum.

Când șterge blatul din bucătărie ultima dată, e deja aproape patru și jumătate, și se împleticește spre camera lui, îi trimite lui Willem un mesaj să nu-l sune la șase și cade într-un somn scurt, doborâtor. Când se trezește, își strânge patul, face un duș, se îmbracă și se întoarce la bucătărie, unde Harold stă la masă, citind ziarul și bând cafea.

— Măi! exclamă ridicând ochii spre el. Dar ce arătos ești!

El clatină din cap din automatism, dar adevărul e că și-a cumpărat o cravată nouă și s-a tuns ieri, iar acum se simte, dacă nu arătos, măcar îngrijit și prezentabil, așa cum încearcă totdeauna să fie. Rareori îl vede pe Harold în costum, dar și el poartă unul acum, iar solemnitatea ocaziei îi stârnește brusc timiditatea.

Harold îi zâmbește.

— Văd că ai fost ocupat azi-noapte. Ai dormit vreun pic?

Zâmbește și el.

— Suficient.

— Julia se pregătește și ea, dar eu am ceva pentru tine.

— Pentru mine?

— Da, răspunde Harold și ia de lângă cana de cafea o cutie mică din piele, cam de mărimea unei mingi de tenis, pe care i-o întinde.

El o deschide, și înăuntru e ceasul lui Harold, cu cadranul lui rotund și sobru și cu cifrele scrise clar. Cureaua i-a fost înlocuită cu una nouă, din piele neagră de crocodil.

— Mi l-a dat tata când am împlinit treizeci de ani, îi explică Harold pentru că el nu spune nimic. A fost al lui. Iar tu încă ai treizeci de ani, așa că cel puțin am păstrat simetria. Îi ia cutia din mână, scoate ceasul și îl întoarce ca să vadă inițialele gravate pe dos: SS/HS/JSF. Saul Stein; ăsta a fost tata. „HS” e de la mine, iar „JSF” e pentru tine.

Și-i dă ceasul înapoi.

El își trece vârful degetului peste inițiale.

— Nu-l pot primi, Harold, rostește într-un târziu.

— Ba sigur că poți. Este al tău, Jude. Eu mi-am cumpărat deja altul; nu-l mai poți da înapoi.

Simte cum Harold îl privește.

— Îți mulțumesc, murmură în final. Îți mulțumesc.

Altceva se pare că nu reușește să spună.

— E plăcerea mea, replică Harold, și niciunul dintre ei nu mai vorbește preț de câteva secunde, până când el se adună, își scoate ceasul de la mână și-l pune în loc pe al lui Harold – al lui acum –, ridicând brațul spre Harold, care înclină din cap.

— Frumos. Îți vine bine.

Jude se pregătește să răspundă ceva (ce?) când îi aude și apoi îi vede pe Malcolm și JB, în costum și ei.

— Ușa era descuiată, spune JB, iar Malcolm răsuflă adânc. Harold! exclamă îmbrățișându-l. Felicitări, e băiat!

— Sunt convins că pe *asta* n-a mai auzit-o niciodată, spune Malcolm, făcând cu mâna în direcția Juliei, care tocmai intră în bucătărie.

Apoi vin Andy și la urmă Gillian; cu Laurence se vor întâlni la tribunal. Soneria se aude din nou.

— Mai așteptăm pe cineva? îl întreabă el pe Harold, care ridică din umeri:

— Te duci tu, Jude?

Deschide ușa, și în prag e Willem. Jude se uită la el o secundă și apoi, înainte să apuce să-și impună o reacție calmă, Willem sare la el ca o pisică și-l strânge în brațe, atât de tare, încât pentru o clipă Jude se teme că va cădea.

— Ți-am făcut o surpriză? îl întreabă Willem la ureche, și, din voce, Jude își dă seama că zâmbește.

Este a doua oară în dimineața aceasta când nu poate rosti nimic.

La tribunal va fi a treia. Merg cu două mașini, iar în cea în care urcă el (condusă de Harold, cu Malcolm pe scaunul din față), Willem îi povestește că data întoarcerii fusese amânată, într-adevăr, dar pe urmă, când fusese modificată la loc, el nu i-a mai spus și lui, numai celorlalți, ca să-i facă o surpriză.

— Dap, îți mulțumesc, Willem, zice Malcolm. A trebuit să-l urmăresc pe JB ca un agent CIA ca să mă asigur că nu spune nimic.

Nu se duc la tribunalul de familie, ci la curtea de apel din Pemberton Square. În sala în care prezidează Laurence – care arată neobișnuit în roba lui (e o zi în care toată lumea și-a pus costum) –, el, Harold și Julia își rostesc jurămintele reciproce, sub privirea tot timpul zâmbitoare a lui Laurence, iar pe urmă se iscă o ploaie de fotografii, toată lumea pozând pe toată lumea în varii aranjamente și configurații. Jude e singurul care nu face niciuna, dar e prezent în toate.

Stă lângă Harold și Julia, așteptând ca Malcolm să dea de capăt uriașului și complicatului său aparat foto, când e strigat de JB, și toți trei întorc capul, iar JB îi fotografiază.

— V-am prins! le spune apoi. Mulțam.

— JB, sper că asta nu e pentru... începe el, dar pe urmă Malcolm anunță că e gata, și toți trei se întorc cumiți spre el.

Până la amiază sunt acasă, și în scurt timp lumea începe să vină – Gillian și Laurence, James și Carey, colegii Juliei și cei ai lui Harold. Pe unii dintre ei Jude nu i-a mai văzut de când a avut cursuri cu ei, în facultate. Vine bătrânul lui profesor de muzică, vin și Li, profesorul de matematică, și Kashen, profesorul care i-a coordonat lucrarea de masterat, și Alisson, fosta lui șefa de la Batter, și un amic al lor al tuturor, fost coleg de cămin, Lionel, care acum predă fizica la Wellesley. Oamenii vin și pleacă toată după-amiază, la și de la cursuri, ședințe, procese. Inițial Jude n-a prea voit atâta lume – oare faptul că-i acceptase ca părinți pe Harold și Julia nu avea să stârnească și chiar să încurajeze bârfele despre motivul pentru care nu avea părinții lui? –, dar, pe măsură ce orele trec și nimeni nu întreabă nimic, nimeni nu insistă să știe de ce îi trebuie părinți noi, constată că-și uită temerile. Știe că spunându-le celorlalți despre adopție se laudă într-un fel și că laudele au consecințele lor, dar nu se poate stăpâni. „Doar de data asta!” imploră el, adresându-se entității – oricare ar fi ea – care îi împarte pedepsele pentru faptele lui rele. „Lasă-mă să sărbătoresc ceea ce mi s-a întâmplat, doar de data asta!”

Nu există reguli de comportament pentru asemenea petrecere, așa că invitații și-au inventat-o fiecare pe a sa: părinții lui Malcolm au trimis o sticlă de șampanie și o ladă cu vin de Toscana din bucata de vie pe care o au lângă Montalcino. Mama lui JB a trimis un săculeț cu bulbi de narcise pentru Harold și Julia și o felicitare pentru el;

mătușile au pus în pachet o orhidee. Procurorul general le-a trimis o ladă uriașă cu fructe și o carte de vizită semnată de Marshall, Citizen și Rhodes. Oaspeții aduc vin și flori. Alisson, care i-a spus cu ani în urmă lui Harold că Jude fusese creatorul fursecurilor-bacterii, aduce patru duzini de fursecuri decorate cu modelele create de el, ceea ce pe Jude îl face să roșească, iar pe Julia să strige de încântare. Restul zilei e doar un răsfăț cu tot felul de dulciuri: tot ce face el în ziua asta e perfect, tot ce spune e cum trebuie. Oamenii întind brațele spre el, iar el nu se trage înapoi și nu se ferește; ei îl ating, iar el îi lasă. Îl doare fața de atâta zâmbit. Zeci de ani de acceptări și de afecțiune sunt înghesuiți în această unică după-amiază, iar el se înfruptă din ele, amețit de noutate. Îl aude pe Andy discutând cu profesorul Kashen despre un amplu proiect de construire a unei noi gropi ecologice de gunoi în Gurgaon²⁴, îl privește pe Willem ascultându-l răbdător pe fostul lui profesor de responsabilitate delictuală, trage cu urechea la JB care-i explică profesorului Li de ce scena artistică newyorkeză e iremediabil praf, se uită cum Malcolm și Carey încearcă să extragă cea mai mare chifteluță de crab de pe platou fără a le dărâma pe celelalte.

Până la lăsarea serii, toată lumea a plecat, și n-au mai rămas decât ei șase, risipiți în camera de zi: el, Harold și Julia, Malcolm, JB și Willem. Casa e din nou cu fundul în sus. Julia spune ceva despre cină, dar toată lumea – chiar și el – a mâncat prea mult deja, și nimeni, nici măcar JB, nu vrea să mai audă de masă. JB le-a dăruit lui Harold și Juliei un tablou cu Jude, spunându-le, în momentul înmânării, că „nu e lucrat după o fotografie, numai după schițe”. Pictura, în acuarelă și cerneală pe o foaie de carton rigid, îi înfățișează capul și gâtul și e într-un alt stil decât cel pe care-l asociază el cu JB: mai frugal și mai gestual, într-o paletă de culori mai sobră, în tonuri de gri. El își ține mâna dreaptă la baza gâtului, ca și când s-ar pregăti să se sugrume singur, buzele îi sunt întredeschise, iar pupilele sunt foarte mari, ca ale unei pisici în penumbră. Este el, fără îndoială – își recunoaște până și gestul, deși pe moment nu-și amintește ce anume trebuia să denote sau ce emoție însoțea. Fața îi e puțin mai mare decât în realitate, și toată lumea din încăperea privește tabloul în tăcere.

— E o lucrare chiar bună, declară JB în cele din urmă, părând mulțumit de sine. Să mă anunțați dacă vreți s-o vindeți vreodată!

Și, în sfârșit, toată lumea râde.

— JB, e splendid, îți mulțumesc mult, spune Julia, iar Harold i se alătură.

Lui i se pare dificil, așa cum i se întâmplă mereu când are în față lucrări ale lui JB care îl reprezintă pe el, să separe frumusețea operei de artă în sine de dezgustul pe care îl simte față de propria-i imagine, dar nu vrea să fie lipsit de amabilitate, așa că reiterează și el laudele.

— Stați, am și eu ceva, intervine Willem.

Apoi se duce în dormitor și revine cu o statueta din lemn, înaltă cam de cincizeci de centimetri, reprezentând un tip bărbos într-o robă albastru intens, cu părul roșcat aureolat de o cunună de flăcări asemănătoare cu capul unei cobre, cu brațul drept ținut în diagonală pe piept și cu stângul pe lângă corp.

— Cine-o mai fi și ăla? întrebă JB.

— Asta, răspunde Willem așezând statueta pe măsuța de cafea și întorcându-o cu fața spre Harold și Julia, este Sfântul Iuda, cunoscut și ca Iuda Tadeul. L-am luat de la o prăvălioară cu antichități din București. Ziceau că e din secolul al XIX-lea, însă nu știu... cred că mai degrabă e ceva cioplit la țară. Dar mi-a plăcut. E frumos și mândru, ca Jude al nostru.

— De acord, spune Harold, luând statueta de pe masă și trecându-și degetele peste roba și peste cununa de foc a personajului. De ce are capul în flăcări?

— Simbolizează faptul că a fost prezent la Pogorârea Sfântului Duh, pe care l-a primit, se aude Jude explicând, căci vechile învățături nu sunt niciodată departe, ticsindu-i beciul minții. A fost unul dintre apostoli.

— De unde știi? întrebă Malcolm, iar Willem, așezat lângă el, îl atinge pe braț.

— Sigur că știi, îi spune Willem apoi, încet. Mereu uit.

Iar Jude simte un val de gratitudine față de el, nu fiindcă își amintește, ci pentru că uită.

— Sfântul patron al cauzelor pierdute, adaugă Julia luând statueta din mâna lui Harold.

Lui, cuvintele îi vin în minte dintr-odată: „Roagă-te pentru noi, Sfinte Iuda, ajutor și reazem al celor fără de speranță, roagă-te pentru noi!” în copilărie era ultima lui rugăciune de seară, și abia când a mai crescut a început să-i fie rușine de numele lui, de felul cum părea să-l vestească lumii, și a început să se întrebe dacă frații îl aleseră așa cum era sigur că îl percepeau ceilalți: ca pe o batjocură, ca pe un diagnostic, ca pe o predicție. Și totuși, simțea uneori că numele era tot ce avea el cu adevărat al lui, și, cu toate că existaseră momente în care ar fi putut și chiar ar fi trebuit să-l schimbe, nu-l schimbase niciodată.

— Willem, îți mulțumim, spune Julia. Îmi place mult.

— Și mie, adaugă Harold. Băieți, e foarte frumos din partea voastră.

Și el a adus un cadou pentru Harold și Julia, dar, pe măsură ce ziua s-a scurs, a început să i se pară tot mai mărunț și mai ridicol. Cu ani în urmă, Harold i-a povestit că, în luna lor de miere, asistase la Viena împreună cu Julia la interpretarea unui ciclu de lieduri timpurii de Schubert, dar nu-și mai amintea care din ele le plăcuseră, așa că Jude a făcut o listă la care a adăugat alte câteva piese care îi plăceau lui, în majoritate de Bach și Mozart, după care a închiriat un mic studio și a înregistrat un disc cu sine însuși interpretându-le; cam o dată la câteva luni, Harold îl roagă să le cânte, dar el e de fiecare dată prea timid ca s-o facă. Acum însă, darul pare inadecvat și prea mărunț, dar și jenant de lăudăros, iar el se rușinează de propria-i îngâmfare. Și totuși, nu-i vine să-l arunce. Așa că, atunci când ceilalți încep să se ridice, să se întindă și să-și ureze reciproc noapte bună, el se furișează și ascunde discul, împreună cu cele două scrisori pe care le-a pregătit pentru fiecare, între două cărți – un exemplar hărtănit și prăfuit din *Bunul simț* de Thomas Paine și altul, la fel de jerpelit, din *Zgomotul alb*²⁵ – pe un raft jos, unde ar putea sta zeci de ani nedescoperite.

De obicei, Willem doarme cu JB în biroul de la etaj, căci el e singurul care-i poate suporta sforăitul, iar Malcolm doarme la parter, cu el. Dar în seara asta, când toată

lumea se retrage, Malcolm se oferă să împartă el camera cu JB, pentru ca el și Willem să mai poată sta de vorbă.

— Noapte bună, porumbeilor! le urează el din capul scării.

În vreme ce se pregătesc de culcare, Willem îi povestește ce mai e nou pe platoul de filmare – despre actrița din rolul principal care transpiră atât de mult încât e nevoie să i se repudreze toată fața la fiecare două duble; despre actorul din rolul principal, al Diavolului, care încearcă mereu să se dea bine pe lângă mașiniști cumpărându-le bere și întrebându-i dacă nu vor să joace fotbal, dar care a făcut o criză de nervi când nu și-a mai amintit replicile; despre actorul britanic de nouă ani care joacă rolul fiului actriței și care s-a apropiat de Willem și i-a spus că n-ar trebui să mănânce biscuiți fiindcă sunt doar calorii goale, și nu-i e teamă că se îngrașă? Willem vorbește întruna, iar el râde, își perie dinții și se spală pe față.

Dar, când lumina se stinge și rămân amândoi în întuneric, el în pat, iar Willem pe canapea (după ce s-au certat, pentru că el a încercat să-l convingă pe Willem să ia el patul), Willem spune, încet:

— Apartamentul e al dracului de curat.

— Știu, se crispează el. Îmi pare rău.

— Să nu-ți pară! Dar... a fost rău de tot?

Înțelege atunci că Andy i-a povestit cel puțin ceva din ce se întâmplase, așa că decide să fie sincer.

— Prea bine n-a fost, răspunde el și pe urmă, fiindcă nu vrea ca Willem să se simtă vinovat, adaugă: Dar n-a fost nici groaznic.

Amândoi tac.

— Aș vrea să fi putut să fiu prezent.

— Ai fost, îl asigură el. Dar, Willem... mi-a fost dor de tine.

Foarte încet, Willem răspunde:

— Și mie mi-a fost dor de tine.

— Îți mulțumesc c-ai venit.

— Sigur c-am venit, replică Willem din celălalt capăt al camerei. Aș fi venit indiferent de situație.

Jude tace, savurând cuvintele lui și imprimându-și-le în memorie, ca să se gândească la ele atunci când va avea cea mai mare nevoie.

— Crezi că totul a fost în regulă?

— Tu vorbești serios? exclamă Willem, și el îl aude ridicându-se în capul oaselor. Tu ai văzut fața lui Harold? Arăta de parcă Partidul Verzilor tocmai ar fi dat primul său președinte, al doilea amendament¹ ar fi fost eliminat din Constituție și toată echipa Red Sox²⁶ ar fi fost canonizată!

El râde.

— Chiar crezi?

— Nu cred, știu. Este foarte, foarte fericit, Jude. Harold ține la tine.

El zâmbește în întuneric. Ar vrea să-l audă pe Willem spunând asemenea lucruri mereu, iar și iar – un șir nesfârșit de declarații și recunoașteri, dar știe că asemenea dorințe sunt egoiste, așa că schimbă subiectul și vorbesc despre diverse nimicuri

până când mai întâi Willem, apoi și el, adorm.

O săptămână mai târziu, entuziasmul lui s-a rafinat în altceva: o mulțumire, o stare de pace. În această ultimă săptămână, nopțile au fost perioade de somn neîntrerupte, în care a visat nu despre trecut, ci despre prezent: vise aiurite despre serviciu, vise absurde și vesele despre prietenii lui. A fost prima săptămână întregă în ultimii aproape douăzeci de ani, de când a început el să se taie, în care nu s-a mai trezit în miez de noapte și deci n-a mai simțit nevoia să pună mâna pe lamă. Poate că s-a vindecat, îndrăznește să creadă. Poate că de asta a avut nevoie, iar acum, că s-a întâmpat, el e mai bine. Se simte excelent, ca o persoană cu totul nouă: întregă, sănătoasă și calmă. E fiul cuiva, iar uneori conștiința acestui fapt devine atât de copleșitoare încât își imaginează că se manifestă fizic, de parcă i-ar fi înscrisă în piept cu litere aurii și strălucitoare.

S-a întors în apartamentul lor, iar Willem e cu el. A adus o altă statueta înfățișându-l pe Sântul Iuda, pe care au pus-o în bucătărie, dar acest Sfânt Iuda e mai mare și gol pe dinăuntru, din ceramică, și are o fantă în spatele capului, prin care la sfârșitul zilei pun amândoi monede; când va fi plină, hotărâsc de comun acord, vor cumpăra o sticlă de vin bun de tot, pe care îl vor bea, după care vor începe din nou s-o umple.

Deocamdată nu știe asta, dar, în anii care vor veni, va pune la încercare în mod repetat declarațiile de abnegație ale lui Harold, îi va testa promisiunile pentru a vedea cât de solide sunt și nici măcar nu va fi conștient că face asta. Dar o va face, oricum, fiindcă o parte din el nu-i va crede niciodată pe Harold și pe Julia; oricât ar vrea să-i creadă, oricât își închipuie că-i crede, rămâne la fel de neîncredător și întotdeauna va trăi cu convingerea că în cele din urmă se vor plictisi de el, că într-o zi vor regreta că l-au adus în viața lor. Așa că îi va provoca, pentru ca, atunci când relația lor urmează să ajungă la inevitabilul sfârșit, el să poată privi înapoi și să știe cu certitudine că el a fost cauza, și nu numai atât, dar și ce incident anume a provocat finalul, așa încât să nu fie niciodată nevoit să se întrebe cu ce a greșit sau ce ar fi putut să facă altfel, mai bine. Însă toate astea sunt în viitor. Acum, fericirea lui e deplină.

În prima săptămână după ce revine de la Boston se duce la Felix acasă, ca de obicei, unde domnul Baker i-a cerut să ajungă cu câteva minute mai devreme. Stau puțin de vorbă, și pe urmă el coboară la Felix, care-l așteaptă în camera de muzică, zângănind la pian.

— Deci, Felix, spune el în pauza de după lecția de pian și cea de latină, dar înainte de germană și matematică. Tatăl tău mi-a spus că anul viitor vei pleca la colegiu.

— Da, răspunde băiatul, privind în jos. În septembrie. Și tata a făcut același colegiu.

— Am auzit. Cum ți se pare ideea?

Felix ridică din umeri.

— Nu știi. Tata zice că o să mă ajuți să ajung la zi cu materia în primăvara și în vara asta.

— Așa o să fâc, promite el. Vei fi atât de bine pregătit, încât cei de acolo nici n-o să

știe de unde să te apuce.

Capul lui Felix e tot plecat, dar el îi vede pomeții ridicându-se vag și știe că băiatul zâmbește slab.

Jude habar nu are ce-l determină să rostească cuvintele următoare – să fie empatia, așa cum speră, sau doar o împăunare care își are sursa în turnura minunată și improbabilă pe care a luat-o viața lui în ultima lună?

— Știi, Felix, începe el, nici eu n-am avut prieteni, foarte mult timp în viața mea, până când am crescut mult mai mare decât ești tu acum. Simte, mai degrabă decât vede, cum Felix devine atent, îl simte că ascultă, și continuă vorbind rar, fiindcă vrea să fie sigur că alege cuvintele corecte. Și eu mi-i doream. Și întotdeauna mă întrebam dacă voi găsi vreodată un prieten, și cum, și unde, rostește el, trecând cu degetul pe tăblia din lemn de nuc a biroului, pe cotorul cărții de matematică a lui Felix și pe sticla rece a paharului său cu apă. Pe urmă m-am dus la colegiu și am întâlnit acolo oameni care, dintr-un motiv sau altul, au hotărât să fie prieteni cu mine, și ei m-au învățat... totul. Ei m-au transformat, și mă transformă în continuare, într-un om mai bun decât sunt eu de fapt. Acum nu înțelegi ce vreau să spun, dar într-o zi vei înțelege: singurul secret al prieteniei, cred eu, este să găsești oameni mai buni decât tine – nu mai deștepți, nu mai interesanți, ci mai buni la suflet, mai generoși și mai iertători – și să-i apreciezi pentru ceea ce poți învăța de la ei, să încerci să-i asculți când îți spun ceva despre tine, oricât de bun – sau de rău – ar fi acel ceva, și să ai încredere în ei, iar asta e cel mai greu lucru. Dar și cel mai bun totodată.

Rămân amândoi tăcuți mult timp, ascultând tactul metronomului, care are un defect și uneori pornește singur să bată, chiar și după ce-l oprești.

— O să-ți faci prieteni, Felix, adaugă el într-un târziu. Sigur. Nu va trebui să te străduiești atât de mult să-i găsești cât să-i păstrezi, dar, crede-mă, va fi un efort pe care va merita să-l faci. Mult mai mult decât cel de a învăța, să zicem, latina. Acum Felix ridică privirea spre el și zâmbește, iar el îi răspunde la fel. Bine? îl întreabă apoi.

— Bine, spune Felix, încă zâmbind.

— Ce vrei să facem mai departe, germană sau matematică?

— Matematică.

— Bună alegere! declară el și trage manualul mai aproape. Să continuăm de unde am rămas data trecută!

Iar Felix deschide cartea, și lecția începe.

PARTEA A TREIA DEȘERTĂCIUNI

În al doilea lor an în Hood Hall, avuseseră ca vecine un trio de lesbiene, toate studente în ultimul an, care făcuseră parte dintr-o formație numită Backfat și îl plăcuseră, cine știe de ce, pe JB (și mai apoi pe Jude, pe urmă pe Willem și, în final, fără mare tragere de inimă, pe Malcolm). Acum, la cincisprezece ani după ce ei

patru absolviseră, două dintre ele formaseră un cuplu și locuiau în Brooklyn. Dintre ei, numai JB ținea legătura cu ele în mod regulat: Marta era avocat pentru o organizație nonprofit, iar Francesca era scenograf.

— Vești interesante! îi anunță JB într-o zi de vineri din octombrie, la cină. M-au sunat Scorpiile din Bushwick – Edie e în oraș!

Edie era a treia lesbiană, o coreeană-americană grăsună și emotivă, care făcea naveta între San Francisco și New York și părea să se pregătească mereu pentru câte o slujbă improbabilă; ultima dată când o văzuseră urma să plece la Grasse¹, să înceapă pregătirea pentru a deveni specialist în testarea parfumurilor, după ce, cu numai opt luni înainte, încheiase un curs de gastronomie afgană.

— Și de ce e asta o veste interesantă? întrebă Malcolm, care niciodată nu le iertase complet pe cele trei pentru inexplicabila răceală cu care îl trataseră.

— Păi, replică JB și făcu o pauză, zâmbind larg. Fata schimbă tabăra.

— Trece la *bărbapt*, se miră Malcolm. Du-te de-aici, JB! Niciodată de când o știm n-a dat vreun semn că nu s-ar simți bine cu sexul ei!

Un fost coleg al lui își schimbase sexul cu un an în urmă, și de atunci Malcolm se autodesemnase specialist în problemă, perorându-le celorlalți trei despre ignoranța și intoleranța lor, până când, într-un final, JB se răstise la el:

Orășel pe Coasta de Azur, supranumit „capitala mondială a parfumurilor”, unde se produc numeroase arome naturale (n. red.)

— Pentru numele lui Dumnezeu, Malcolm, eu sunt mult mai transgender decât va fi Dominic vreodată!

— În orice caz, fata schimbă tabăra, continuă JB, iar Scorpiile dau o petrecere pentru ea la ele acasă, și suntem invitați și noi.

Toți oftară.

— JB, mai sunt doar cinci săptămâni până plec la Londra, și am o grămadă de chestii de făcut! protestă Willem. Nu pot să pierd o noapte ascultând lamentațiile lui Edie Kim.

— Dar nu se poate să *nu* mergi! strigă JB. Pe tine te-au cerut *în mod special* Francesca invită o fată care te știe nu știu de pe unde și vrea să te revadă. Dacă nu vii, o să creadă că acum te consideri mai presus de ele. Plus că vor fi o mulțime de oameni pe care nu i-am mai văzut de o veșnicie...

— Da, dar poate că există un motiv pentru care nu i-am mai văzut, spuse Jude.

— ... și, pe lângă asta, Willem, fătuca te va aștepta indiferent dacă petreci o oră în Brooklyn sau nu. Și nu e la capătul lumii. E în *Bushwick*. Ne va duce Judy.

Jude cumpăraseră o mașină cu un an în urmă, și, cu toate că nu era chiar modernă, lui JB îi plăcea să meargă cu ea.

— Ce? Eu nu merg! replică el.

— De ce nu?

— Sunt în scaunul cu roțile, JB, ai uitat? Și, din câte îmi amintesc, clădirea în care stau Marta și Francesca nu are lift.

— Nu aia e clădirea! replică JB pe un ton triumfător. Vezi cât timp a trecut? S-au mutat. Iar noua clădire are lift. Unul de marfa, de fapt, preciză el și se lăsă pe spate

în scaun, bătând darabana pe masă în timp ce ei stăteau într-o tăcere resemnată. Deci mergem!

Așa că sâmbăta următoare se întâlniră în mansarda lui Jude de pe Greene Street, și el îi duse până în Bushwick, unde porni să dea ocol clădirii în care locuiau Marta și Francesca, în căutarea unui loc de parcare.

— Era unul acolo, în spate, spuse JB după zece minute.

— Aia era zonă de aprovizionare, replică Jude.

— Dacă-ți pui pe mașină semnul de handicapat, putem parca oriunde vrem.

— Nu-mi place să-l folosesc, știi foarte bine.

— Dacă nu-l folosești, pentru ce ți-ai mai luat mașină?

— Jude, cred că am văzut un loc, interveni Willem, ignorându-l.

— La șapte străzi de apartament! bombăni JB.

— Taci, JB! spuse Malcolm.

Odată ajunși la petrecere, fiecare fu acaparat de câte cineva într-un alt colț al încăperii. Willem îl văzu pe Jude luat în stăpânire, cu aplomb, de Marta. „Ajutor! 11 mimă el din buze spre Willem, care zâmbi și flutură din mână în direcția lui. „Curaj! 11 îi mimă la rândul lui, iar Jude își dădu ochii peste cap. Willem știa că Jude nu voise să vină, fiindcă nu avea chef să explice la nesfârșit de ce era în scaunul cu roțile, dar el îl implorase:

— Nu mă obliga să merg singur!

— Dar n-ai să fii singur. Ai să fii cu JB și Malcolm.

— Știi ce vreau să zic. Stăm trei sferturi de oră și o ștergem. JB și Malcolm pot să se întoarcă singuri dacă vor să rămână mai mult.

— Un sfert de oră.

— O jumătate.

— Bine.

Între timp, Willem fusese prins în mreje de Edie Kim, care arăta la fel ca pe vremea colegiului, poate doar puțin mai dolofană.

— Edie! exclamă el, îmbrățișând-o. Felicitări!

— Mulțumesc, Willem, zâmbi ea. Arăți grozav. Chiar grozav. (JB avusese întotdeauna o teorie că Edie făcuse o pasiune pentru el, dar Willem nu-l crezuse.) Mi-a plăcut mult *Vânătorii de amintiri*. Ai jucat excelent.

— A, mulțumesc.

De fapt, el detestase filmul acela. Disprețuise atât de tare felul cum fusese turnat – povestea, excelentă, de altfel, avea în centru doi polițiști cu puteri supranaturale care pătrundeau în subconștientul amnezicilor, dar regizorul se purtase atât de tiranic, încât actorul care-l interpreta pe celălalt polițist abandonase, la două săptămâni după începerea filmărilor, așa că trebuise să fie înlocuit, și în fiecare zi cineva ieșea plângând de pe platou –, încât nici măcar nu văzuse filmul.

— Deci, spuse el încercând să schimbe subiectul, când...?

— De ce e Jude în scaun cu roțile? întrebă Edie.

Willem oftă. Când, cu două luni în urmă, începuse să folosească scaunul în mod regulat, la patru ani după ce împlinise treizeci și unu, Jude îi instruisese pe toți cum să

răspundă la asemenea întrebări.

— Nu e permanent, explică Willem. Are o infecție la picior și îl doare dacă merge pe jos pe distanțe mari.

— Doamne, bietul băiat! Marta zicea că a plecat de la biroul procurorului general și că are un post baban la o firmă de avocatură.

JB bănuise mereu că Edie avea o pasiune și pentru Jude, ceea ce lui Willem i se părea perfect plauzibil.

— Da, de câțiva ani deja, spuse el, nerăbdător să schimbe subiectul, căci nu-i plăcea niciodată să răspundă la întrebări în locul lui Jude.

De fapt, ar fi fost fericit să povestească și știa ce poate să spună și ce nu despre el sau în numele lui, dar nu-l încânta deloc tonul alunecos, de confidență, pe care-l adoptau oamenii când întrebau despre prietenul său, ca și când l-ar fi putut ademeni sau păcăli pe el să dezvăluie lucruri pe care Jude însuși nu le-ar fi mărturisit. (De parcă avea s-o facă vreodată!)

— Oricum, Edie, am auzit vești grozave despre tine... îmi pare rău... trebuia să fi întrebat... tot Edie vrei să ți se spună?

Ea se încruntă.

— Pentru ce n-aș vrea?

— Păi... răspunse el și se opri. Nu știu cât de departe ai ajuns și...

— Departe cu ce?

— Ăăă... cu trecerea la... Willem ar fi trebuit să se oprească văzând nedumerirea lui Edie, dar nu se opri. JB zicea că ești în proces de...

— Da, mă mut în Hong Kong, spuse Edie, tot încruntată. Voi fi consultant liber-profesionist de alimentație vegană pentru o firmă mijlocie de catering. Stai puțin!... Tu credeai că-mi schimb sexul?

— Ah, Doamne! exclamă el, și două gânduri distincte, dar la fel de intense, îi veniră concomitent în minte: „O să-l omor pe JB” și: „Abia aștept să-i povestesc asta lui Jude”. Edie, îmi pare foarte, foarte rău, spuse apoi cu glas tare.

Își amintea din colegiu că Edie era o fire mai ciudată: o supărau lucruri mărunte, copilărești (o dată o văzuse plângând fiindcă a doua cupă de înghețată din vafa îi căzuse pe pantofii noi), dar cele mari și grave (moartea surorii ei, despărțirea de iubita ei, cu țipete și bulgări de zăpadă în curtea căminului, la care asistaseră, ieșiți la ferestre, toți studenții din cămin) păreau s-o lase netulburată. Willem nu era sigur în care categorie se încadra gafa lui de acum, iar Edie părea și ea la fel de nesigură, căci gura ei mică se strâmbase într-o grimasă de nedumerire. În cele din urmă, începu să râdă și strigă pe cineva din celălalt capăt al încăperii:

— Hannah! Hannah! Vino încoace! Trebuie să auzi asta!

Iar el răsuflă ușurat, își ceru scuze, o felicită încă o dată și se retrase, îndreptându-se spre Jude. După ani – decenii aproape – de asemenea petreceri, își stabiliseră propriul limbaj al semnelor, o pantomimă în care fiecare gest însemna același lucru – „ajutor!” – în grade de intensitate diferite. De obicei reușeau să-și încrucișeze privirile în încăpere și să-și transmită disperarea, dar la petreceri ca aceasta, la care mansarda era luminată doar cu lumânări, iar invitații păreau să se fi înmulțit cât

timp vorbise el cu Edie, deseori era necesar un limbaj corporal mai expresiv.

Când îți puneai mâna pe ceafa însemna că celălalt trebuie să te sune imediat pe mobil; dacă te jucai cu cureaua de la ceas transmiteai: „Vino și ia-mi locul în această conversație sau cel puțin participă și tu la ea!”, iar când te trăgeai de lobul urechii stângi însemna: „Vino și ia-mă de aici *acum!* Văzuse cu coada ochiului că de zece minute Jude se tot trăgea de ureche, iar acum observă că Martei i se alăturase o femeie cu o expresie sumbră, pe care își amintea vag că o întâlnise la o petrecere anterioară (și i se păruse dezagreabilă). Amândouă îl asaltau pe Jude cu priviri întrebătoare care le dădeau un aer posesiv și, în lumina lumânărilor, aproape feroce, ca și când Jude ar fi fost un copil prins că rupsesse un colț din căsuța lor de turtă dulce, iar ele dezbateau acum dacă să-l frigă pe grătar cu prune sau să-l coacă la cuptor cu napi.

Încercase, avea să-i spună el mai târziu, chiar încercase; dar el se afla într-un colț al încăperii și Jude în celălalt, și pe drum tot fusese oprit și atras în conversații de oameni pe care nu-i mai văzuse de ani de zile și, mai supărător, de alții cu care se întâlnise în urmă cu numai câteva săptămâni, în vreme ce încerca să se apropie, îi făcu semn lui Malcolm, arătând spre Jude, însă Malcolm ridică din umeri neajutorat și mimă un: „Ce?”, încât Willem dădu din mână: „N-are a face”.

„Trebuie să ies de aici”, își spuse el croindu-și drum prin mulțime, dar adevărul era că, de obicei, petrecerile astea nu-l plictiseau; de fapt, într-o măsură considerabilă, chiar îi plăceau. Bănuia că la fel simțea și Jude, deși probabil cu o intensitate mai mică – în mod cert se descurca bine la petreceri, iar lumea voia mereu să stea de vorbă cu el, și, cu toate că se plâneau mereu de felul în care îi țâra JB la sindrofiile astea, amândoi știau că ar fi putut pur și simplu să refuze, dacă ar fi vrut cu adevărat, însă rareori o făceau – la urma urmei, unde altundeva și-ar mai fi folosit semnele, limbajul lor cu numai doi vorbitori în toată lumea?

În ultimii ani, pe măsură ce se depărtase de anii colegiului și de cel care fusese înainte, i se părea uneori relaxant să-i întâlnească pe oamenii din acele vremuri. Îl tachina pe JB spunându-i că, de fapt, încă nu se rupsesse de Hood Hall, dar în realitate admira modul în care acesta reușea să păstreze multe dintre relațiile – ale lui și ale lor – de atunci și felul în care izbutea să le adapteze pe multe dintre ele la noile împrejurări de viață, în ciuda numărului mare de prieteni de demult, modul în care JB percepea și trăia viața avea în el ceva dintr-un veșnic prezent, și în preajma lui chiar și cei mai îndârjiți nostalgici se simțeau mai puțin dornici să cugete la trecut, acceptându-l pe cel din fața lor așa cum era el acum. Willem aprecia de asemenea faptul că oamenii cu care JB alesese să rămână în relații de prietenie erau în general neimpresionați de el și de ceea ce devenise (în măsura în care se putea spune despre el că devenise cineva). Unii se purtau altfel acum în prezența lui – mai ales cam de un an încoace –, dar majoritatea aveau existențe, interese și obiective atât de particulare și uneori chiar marginale, încât considerau reușitele lui Willem nici mai mult, nici mai puțin importante decât ale lor. Prietenii lui JB erau poeți, artiști, universitari, dansatori și filosofi – așa cum remarcase Malcolm, se împrietenise cu toți studenții care aveau *cele mai firave* perspective de a face bani –, iar viața lor se

rezuma la burse, stagiaturi, rezidențiate și distincții. În grupul de foști colegi de cămin al lui JB, succesul nu era definit prin cifra vânzărilor (așa cum era pentru impresarul și pentru managerul lui), prin vedetele cu care interacționai sau prin cronicile din presă (așa cum era pentru colegii lui din facultate), ci doar prin calitatea muncii pe care o făceau și prin cât de mândri erau de ea. (La petreceri, Willem chiar fusese întrebat: „A, n-am văzut *Mercurul negru 3081*. Dar te simți mândru de rolul pe care l-ai făcut?” Nu, nu se simțea mândru. Jucase rolul unui savant intergalactic morocănos, care era totodată luptător jiu-jitsu și înfrângea de unul singur un uriaș monstru spațial. Dar era *mulțumit*: muncise din greu și își luase rolul în serios, și asta era ceea ce spera să facă întotdeauna.) Uneori se întreba dacă nu cumva se păcălea, dacă nu cumva tot cercul de prieteni ai lui JB era un spectacol în sine, în care concurența, grijile și ambițiile din lumea reală – lumea clădită pe bani, invidie și lăcomie – erau lăsate în plan secund, în favoarea plăcerii pure a muncii. Uneori i se părea un soi de soluție astringentă, în sensul bun al termenului: pentru el, petrecerile și timpul împreună cu foștii colegi de cămin erau revigorante și purificatoare, îl făceau să revină la vechiul său eu, la studentul entuziasmat să participe la montarea în colegiu a piesei *Fără sunet*, care-și punea colegii de apartament să repete cu el în fiecare seară.

— Un ritual de purificare a carierei, remarcase Jude zâmbind când Willem îi povestise despre asta.

— O spălătură cu piață liberă, ripostase el.

— O insuflație rectală cu ambiție.

— Ah, asta-i tare!

Dar uneori, ca în seara asta, petrecerile aveau efectul opus. Uneori Willem constata că detestă modul în care îl defineau ceilalți, simplist și imobil: el era și avea să rămână întotdeauna Willem Ragnarsson din Hood Hall, apartamentul opt, un tip slab la matematică și priceput la agățat feteo identitate clară și ușor de înțeles, personalitatea lui schițată în două tușe rapide. Nu că ar fi fost neapărat greșit – era ceva deprimant în faptul că lucra într-un domeniu în care era considerat intelectual doar pentru că nu citea anumite reviste și site-uri web și pentru că urmase colegiul pe care-l urmase –, însă făceau ca viața lui – și așa mărunță, știa bine – să pară și mai mărunță.

Iar uneori sesiza în ignoranța pe care foștii colegi o manifestau în privința carierei lui o anume obstinație intenționată, invidioasă; anul trecut, când se lansase primul său film produs de un studio mare, fusese la o petrecere în cartierul Red Hook și discutase cu un fost student, nelipsit de la chermizele astea, un anume Arthur care locuise în cel mai prost cămin, Dillingham Hall, și care publica acum un jurnal obscur, dar respectat, de cartografie digitală.

— Deci, Willem, ce-ai mai făcut în ultima vreme? întrebuse Arthur după ce vorbise timp de zece minute despre cel mai recent număr din *Istori*, în care apăruse o reprezentare tridimensională a drumului opiului din Indochina dintre 1839 și 1842.

Willem simțise atunci acel moment de dezorientare pe care îl încerca din când în când la asemenea petreceri. Uneori întrebarea îi era adresată pe un ton de glumă,

ironic, ca un mesaj de felicitare, iar el zâmbea și intra în joc – „Ei, nu cine știe ce, încă șterg mese la Ortolan. Zilele astea avem un excelent cod negru cu salată de icre” –, dar alteori cei care întrebau chiar nu știau. Autentica neștiință era tot mai rară în ultimul timp, și o întâlnea de obicei la oamenii care trăiau atât de departe de mediul cultural, încât priveau chiar și lectura ziarului *The New York Times* ca pe un act de răzvrătire, sau, mai des, la oamenii care încercau să-și exprime dezaprobarea față de el și de activitatea lui – ba chiar respingerea lor – refuzând obstinat să ia cunoștință de ele.

Willem nu-l cunoștea îndeajuns de bine pe Arthur pentru a ști în ce categorie se încadra (deși îl cunoștea suficient ca să nu-l agreeze – îi încălcase atât de tare spațiul personal încât fusese literalmente pus cu spatele la zid), așa că răspunsese simplu:

— Sunt actor.

— Serios?... replicase Arthur sec. Vreun film de care să fi auzit?

Întrebarea – nu întrebarea în sine, cât tonul pe care fusese rostită, neglijent și zeflemitor – îl enervase iar pe Willem, care însă nu-și afișase iritarea.

— Păi, răspunsese el lungind silabele, majoritatea sunt producții independente. Anul trecut am făcut un film care se cheamă *Regatul tămâiei*, iar luna viitoare plec să filmez *Ne în frânții...* ecranizarea romanului²⁷.

Arthur îi răspunsese cu o privire goală, iar el oftase; câștigase și un premiu pentru *Regatul tămâiei*.

— Iar un film pe care l-am făcut acum vreo doi ani a fost lansat de curând; îi zice *Mercur negru 3081*.

— Sună interesant, răspunsese Arthur cu o privire plictisită. Dar nu cred că am auzit de el. Hm! O să-l caut. Păi, bravo ție, Willem!

Ura felul în care unii spuneau: „Bravo ție, WIUem!”, de parcă munca lui ar fi fost o aiureală inutilă, niște închipuiri cu care se hrăneau el și alții, dar nu ceva real, concret. Îl enervase mai ales în seara aceea, când, la nici cincizeci de metri distanță, vizibil în cadrul ferestrei chiar în spatele lui Arthur, se zărea, instalat pe o clădire, un panou publicitar cu chipul lui în mijloc – încruntat, ce-i drept; la urma urmei, se lupta cu un uriaș extraterestru mov, generat pe computer –, pe care era scris cu litere de o jumătate de metru ÎN CURÂND: MERCUR NEGRU 3081. În asemenea momente Willem se simțea dezamăgit de foștii colegi de cămin. „La urma urmei, nu-s cu nimic mai buni decât toți ceilalți”, își dădea el seama. „În realitate, sunt invidioși și încearcă să mă facă să mă simt prost. Iar eu sunt prost că *mă simt așa*”. Mai târziu, se supăra pe el însuși. „Asta ai vrut, nu?” își amintea singur. „Și atunci, de ce-ți pasă de ce cred ceilalți?” Dar actoria chiar *însemna* să-ți pese de ce cred ceilalți (uneori avea impresia că doar asta înseamnă), și, oricât i-ar fi plăcut să se considere imun la părerile celorlalți – de parcă ar fi fost mai presus de asemenea temeri –, în mod clar nu era.

— Știu că pare oribil de meschin, îi spusese el lui Jude după petrecere, jenat de iritarea pe care o resimțea și pe care n-ar fi recunoscut-o în fața nimănui altcuiva.

— Ba nu pare deloc meschin, replicase Jude în timp ce se întorceau cu mașina din Red Hook. Dar Arthur e o javră, Willem. Întotdeauna a fost. Iar anii în care l-a

studiat pe Herodot nu l-au făcut mai puțin javră.

Willem zâmbise, dar cu o strângere de inimă.

— Știi și eu? Uneori am impresia că ceea ce fac e atât de... fără rost.

— Cum poți să spui așa ceva? Ești un actor extraordinar; chiar ești. Și...

— Să *nu* spui că aduc bucurie atâtor oameni!

— Nu asta voiam să spun. Filmele tale nu sunt chiar genul care aduce bucurie oricui.

(Willem ajunsese să se specializeze în roluri de personaje sumbre și complicate – deseori violente pe nesimțite, deseori compromise din punct de vedere moral – care inspirau grade diferite de simpatie. „Ragnarsson cel Groaznic”, îl numise Harold.)

— Cu excepția extratereștrilor, desigur.

— Da, cu excepția extratereștrilor. Deși nici măcar a lor, fiindcă în final îi ucizi, nu-i așa? Dar, Willem, mie îmi place să mă uit la ele, și la fel le place multora. Asta înseamnă ceva, nu? câți oameni pot să pretindă că îi ajută pe ceilalți să evadeze din realitatea cotidiană? Și, cum Willem nu răspundea, Jude adăugase: Știi, poate că ar trebui să nu mai mergem la petrecerile astea, care devin din ce în ce mai des pentru amândoi doar niște exerciții nesănătoase de masochism și dispreț de sine. Cel puțin, continuase el întorcându-se spre Willem și zâmbind, tu lucrezi în domeniul artistic. Eu, pe de altă parte, aș putea să lucrez la fel de bine în comerțul cu arme. Dorothy Wharton m-a întrebat în seara asta cum mă simt trezindu-mă în fiecare dimineață cu conștiința faptului că mi-am sacrificat, în ziua anterioară, încă o parte din suflet.

În sfârșit, Willem izbucnise în râs.

— Nu pot să cred!

— Ba să crezi! Ai fi zis că discutam cu Harold.

— Mda, dacă Harold ar fi o tipă albă cu codițe rasta.

Jude surâsese.

— Cum ți-am spus – parcă aș fi discutat cu Harold.

Numai că amândoi știau bine de ce continuau să meargă la acele petreceri: fiindcă deveniseră una dintre puținele ocazii pe care le mai aveau de a fi împreună toți patru și pentru că uneori păreau singurul lor prilej de a crea amintiri comune și de a-și păstra prietenia vie aruncând mănunchiuri de vreascuri într-o rămășiță de foc mocnit, aproape stins. Era modul lor de a se preface că totul era ca înainte.

În plus, le oferea o scuză pentru a pretinde că totul era în regulă cu JB, când toți ceilalți trei știau că ceva era în neregulă. Willem nu-și putea da seama ce anume – în felul lui, JB putea fi la fel de evaziv ca și Jude când venea vorba de a purta cu el anumite conversații –, dar știa că pictorul e singur, nefericit și nesigur și că nu e obișnuit cu niciuna dintre aceste stări. Simțea că JB – care îndrăgise atât de mult colegiul, structurile și ierarhiile lui, cu microsocietățile în care se descurca atât de bine – încerca la fiecare petrecere să recreeze acea senzație lejeră, dezinvoltă de camaraderie pe care toți o încercaseră odinioară, când identitățile profesionale încă nu le erau clare și când îi uneau aspirațiile, în loc să fie, ca astăzi, dezbinați de realitățile zilnice. Așa că organiza aceste reuniuni, iar ei îl urmau supuși, așa cum făcuseră întotdeauna, făcându-i mărunta favoare de a-l lăsa să le fie întotdeauna

liderul, cel care decidea pentru ei.

Lui Willem i-ar fi plăcut să stea de vorbă cu JB între patru ochi, doar ei doi, dar în ultima vreme, când nu era împreună cu prietenii din colegiu.

JB își petrecea timpul cu un alt grup, format îndeosebi din personaje din lumea artei, care păreau interesate doar de droguri și sex murdar, lucruri care pe el nu-l atrăgeau deloc. El însuși stătea din ce în ce mai puțin la New York – doar opt luni în ultimii trei ani –, iar când era acasă simțea două impulsuri egale și contradictorii, de a petrece mai mult timp de calitate cu prietenii lui și de a nu face absolut nimic.

Acum, la petrecere, continua să-și croiască drum spre Jude, care scăpase în sfârșit de Marta și de amica ei posacă și vorbea cu Carolina, prietena grupului lor (văzându-o, Willem se simți din nou vinovat, fiindcă nu mai vorbise cu ea de luni bune și știa că e supărată pe el), când Francesca îi blocă drumul ca să-l prezinte din nou unei femei pe nume Rachel, cu care Willem lucrase în urmă cu patru ani la o producție, *Norul 9*, la care ea fusese scenarist adjunct. El se bucură s-o vadă iar – o plăcuse atunci, demult; întotdeauna i se păruse drăguță –, dar își dădu seama, chiar în timp ce vorbea cu ea, că lucrurile n-aveau să depășească stadiul unei simple conversații. La urma urmei, nu era nicio exagerare: începea o serie nouă de filmări în cinci săptămâni. Nu era momentul acum să se lase antrenat într-o relație nouă și complicată, și chiar nu avea energia necesară pentru o aventură de o noapte, care, știa bine, risca să devină la fel de solicitantă ca o relație pe termen lung.

Cam la zece minute după ce începuse conversația cu Rachel îi sună telefonul, așa că își ceru scuze și citi mesajul de la Jude: „Plec. Nu vreau să-ți întrerup discuția cu viitoarea doamnă Ragnarsson. Ne vedem acasă”.

— Fir-ar! exclamă și apoi se întoarse către Rachel: Scuze!

Brusc, vraja petrecerii se disipă, și el fii disperat să plece. Participarea lor la aceste petreceri era un fel de piesă de teatru pe care toți patru acceptau s-o pună în scenă în beneficiul tuturor, dar, odată ce unul dintre actori părăsea sala, ceilalți nu mai vedeau rostul să continue. Își luă la revedere de la Rachel, a cărei expresie deveni, din perplexă, de-a dreptul ostilă când își dădu seama că Willem pleacă într-adevăr și n-o cheamă să vină cu el, și apoi de la alte persoane – Marta, Francesca, JB, Malcolm, Edie, Carolina dintre care cel puțin jumătate se arătară profund deranjate. Avu nevoie de alte treizeci de minute pentru a ieși din apartament, iar în timp ce cobora scara îi trimise lui Jude un mesaj plin de speranță: „Mai ești aici? Plec acum”. Nu primi niciun răspuns, așa că adăugă: „Iau metrour. Mă duc să iau ceva din apart. Ne vedem mai târziu”.

Luă metrour de pe linia L spre Eighth Avenue și apoi merse pe jos cale de câteva străzi până la apartamentul lui. Sfârșitul lui octombrie era perioada lui preferată în oraș, și întotdeauna îi părea rău s-o rateze. Locuia la colțul dintre străzile Perry și West Fourth, într-un apartament la etajul trei ale cărui ferestre erau la același nivel cu vârfurile copacilor de gingko; înainte de a se muta își închipuise cum va sta în pat până târziu dimineața în weekend și va privi tornada de frunze îngălbenite smulse de vânt de pe ramurile lor. Dar n-o făcuse niciodată.

Nu simțea nimic deosebit pentru apartamentul acesta, doar că era al lui, că el îl

cumpărăse – prima și cea mai importantă achiziție a lui după ce-și achitase împrumutul pentru studii. Când începuse să caute, cu un an și jumătate în urmă, știuse doar că voia să locuiască în centru, într-o clădire cu lift, pentru ca Jude să poată veni să-l viziteze.

— Nu ți se pare că sunteți cam legați cu cordon ombilical? îl întrebase Philippa, iubita lui de atunci, tachinându-l și nu prea.

— Așa să fie? răspunsese el tot printr-o întrebare, înțelegând la ce se referise ea, dar făcând pe prostul.

— Willem, zisese Philippa râzând ca să-și ascundă iritarea. Cam sunteți.

1 ridicase din umeri, fără să se simtă jignit.

— Nu pot să locuiesc undeva unde el să nu aibă cum să vină.

Ea oftase.

— Știu.

Era conștient că Philippa nu avea nimic împotriva lui Jude; îl plăcea, iar Jude o plăcea la rândul lui și într-o zi îi spusese chiar că, după părerea lui, ar trebui să petreacă mai mult timp împreună cu ea, atunci când se afla în oraș. La începutul relației lor – ea era designer vestimentar și lucra îndeosebi pentru teatre –, Philippa fusese amuzată, încântată chiar, de prietenii lui, pe care le percepea – Willem știa asta – ca pe dovezi de loialitate, seriozitate și consecvență din partea lui. Dar, pe măsură ce continuaseră să se vadă, pe măsură ce înaintaseră în ani, ceva se schimbasese, iar timpul pe care el îl petrecea cu JB, cu Malcolm și mai ales cu Jude devenise mai degrabă o dovadă a imaturității lui Willem, a refuzului de a se detașa de confortul unei vieți – viața cu ei – în favoarea incertitudinilor altele, cu ea. Niciodată nu-i ceruse să nu-i mai vadă deloc – de fapt, unul dintre lucrurile care lui Willem îi plăcuseră la ea fusese faptul că era atât de apropiată de cercul ei de prieteni și că puteau să petreacă o seară în oraș, fiecare cu propriul său grup, la alt restaurant, cu propriile lor conversații, și apoi să se întâlnească amândoi, așa încât cele două seri distincte să se încheie într-una singură –, dar voise, în cele din urmă, un fel de renunțare din partea lui, voise ca el să se dedice ei și relației lor cu o dăruire care s-o depășească pe cea față de prietenii lui.

Iar el nu se simțise în stare s-o facă. Simțea însă că îi dăduse Philippei mai mult decât era ea dispusă să recunoască. În ultimii lor doi ani împreună, nu se dusese niciodată la Harold și Julia de Ziua Recunoștinței și nici la familia Irvine de Crăciun, ca să poată merge la părinții ei, în Vermont; își amânase vacanța anuală cu Jude; o însoțise la petrecerile prietenilor ei, la nunți, la mese în oraș, la spectacole, și locuise cu ea când venea în oraș, privind-o când schița costume pentru o reprezentație cu *Furtuna*, ascuțindu-i creioanele colorate scumpe când ea dormea, iar el, cu mintea prinsă încă în alt fus orar, rătăcea prin apartament, deschizând câte o carte și închizând-o la loc, răsfoind reviste, aranjând alene cutiile cu paste și cu cereale din cămară. Și făcuse toate astea bucuros, fără resentimente. Dar tot nu fusese suficient, și anul trecut se despărțiseră, în liniște și în condiții, după părerea lui, decente, după patru ani împreună.

Auzind că nu mai erau împreună, domnul Irvine clătinase din cap (erau la botezul

bebelușului Florei).

— Voi, băieți, vă transformați în niște Peter Pan, spusese el. Willem, câți ani ai? Treizeci și șase? Nu știi ce-i cu voi, oameni buni! Câștigi bani suficienți. Ți-ai făcut o situație. Nu crezi c-ar fi cazul să nu vă mai agățați unii de alții și să vă purtați ca niște adulți?

Dar ce însemna să te porți ca un adult? Oare a forma un cuplu era cu adevărat unica opțiune adecvată? (Iar o opțiune unică nu mai e opțiune, de fapt.)

— Mii de ani de evoluție biologică și socială, și asta e singura noastră alternativă? Îl întrebase el pe Harold când se duseseră la Truro, cu o vară în urmă.

Râzând, Harold răspunsese:

— Uite ce-i, Willem. Cred că tu te descurci foarte bine. Știu că ți-e greu să te așezi la casa ta și sunt de acord cu tatăl lui Malcolm că viața în doi e excelentă, însă tot ce trebuie de fapt e să fii un om bun, ceea ce ești deja, și să te bucuri de viață. Ești tânăr. Ai în față ani mulți în care să-ți dai seama ce vrei să faci și cum preferi să trăiești.

— Și dacă așa vreau să trăiesc?

— Păi, atunci așa e bine, replicase Harold, zâmbindu-i. Voi, băieți, trăiți visul oricărui bărbat, să știi. Probabil că până și pe al lui John Irvine.

În ultima vreme, Willem se tot întrebase dacă legătura aceasta atât de strânsă cu prietenii săi erau un lucru chiar atât de rău. Îi aducea plăcere, rău nu făceau nimănui, deci ce conta dacă era dependent de ei sau nu? Și, oricum, în ce fel o prietenie presupunea o interdependență mai mare decât o relație de cuplu? De ce era admirabilă la douăzeci și șapte de ani, dar devenea bizară la treizeci și șapte? De ce nu era prietenia la fel de bună ca o relație de cuplu? De ce nu era oare chiar mai bună? În fond, implica doi oameni care rămâneau alături zi de zi, legați nu prin sex ori prin atracția fizică, nici prin bani, copii sau bunuri comune, ci numai prin acordul reciproc de a merge mai departe, prin dăruirea amândurora față de o comuniune care nu putea fi niciodată codificată. Prietenia însemna să fii martor la șirul monoton de probleme al celuilalt, la accesele lui lungi de plictiseală și la ocazionalele triumfuri. Însemna să te simți onorat de privilegiul de a putea fi prezent în cele mai sumbre momente ale altuia, știind că și tu poți fi sumbru în prezența lui.

Pentru Willem, mai îngrijorătoare decât posibila lui lipsă de maturitate erau eventualele scăderi în capacitatea sa de a fi prieten. Întotdeauna se mândrise cu faptul că era un prieten bun; prietenia fusese mereu importantă pentru el. Însă era bun cu adevărat? Iată, de exemplu, problema nesoluționată a lui JB; un bun prieten i-ar fi dat de cap într-un fel sau altul. La fel, un bun prieten ar fi găsit o modalitate mai eficientă de a interacționa cu Jude în loc să-și repete, ca pe o mantră, că pur și simplu *nu exista* o modalitate mai eficientă și că, dacă totuși exista, în caz că cineva (Andy? Harold? altcineva?) reușea să conceapă un plan, el l-ar fi urmat cu bucurie. Însă, chiar în vreme ce-și spunea asta, știa că nu face decât să-și găsească scuze.

Andy știa și el. Cu cinci ani în urmă, îl sunase la Sofia și țipase la el. Willem tocmai fusese la prima lui filmare; era o oră foarte târzie în noapte, și, din clipa în care răspunsese la telefon și-l auzise pe Andy spunând: „Pentru cineva care pretinde că e

așa un bun prieten, nu prea te-ai ostenit s-o dovedești”, el adoptase o atitudine înțepată și defensivă, fiindcă știa că ortopedul are dreptate.

— Stai puțin! replicase el ridicându-se în capul oaselor, căci furia și teama îi alungaseră orice urmă de somn.

— El e acasă și se taie în fâșii, e numai carne vie și arată ca un schelet, iar tu unde ești, Willem? Să nu-mi zici că ești la filmări! De ce nu suni să vezi ce face?

— Îl sun în fiecare zi, se disculpase el, tot țipând.

— Știi cât de greu o să-i fie, continuase Andy, fără să-l asculte. Știi că adopția o să-l facă să se simtă mai vulnerabil. Și atunci, de ce nu ți-ai luat măsuri de siguranță, Willem? De ce tu și ceilalți așa-zisi prieteni nu faceți nimic?

— Fiindcă el nu vrea ca ei să știe că se taie, de-aia! Și *n-am* știut că o să-i fie chiar atât de greu! Fiindcă nu-mi spune nimic, niciodată. De unde ar fi trebuit să știu?

— De unde, de ne-unde, ar fi trebuit! Folosește-ți nenorocitul ăla de creier, Willem!

— Ia nu mai urla tu la mine! se răstise el în continuare. Ești furios fiindcă e pacientul *tău* și nu găsești o cale de a-l vindeca, așa că dai vina pe mine.

Regretase cuvintele chiar în clipa în care le rostise, și rămăseseră amândoi tăcuți, gâfâind în receptoare.

— Andy...

— Nu. Ai dreptate, Willem. Îmi pare rău. Îmi pare rău.

— Ba nu. Mie îmi pare rău.

Brusc, se simțise mizerabil imaginându-și-l pe Jude în baia jalnică de pe Lipsenard Street. Înainte să plece, Willem îi căutase lamele peste tot – sub capacul bazinului de la W.C., în spatele dulăpiorului cu medicamente, chiar și dedesubtul sertarelor din dulap, scoțându-l pe fiecare și studiindu-l pe toate părțile –, dar nu le găsisse. Însă Andy avea dreptate – *era* responsabilitatea lui. Ar fi trebuit să se achite mai bine de ea. Și n-o făcuse, așa că, într-adevăr, dăduse greș.

— Nu, reluase Andy. Îmi pare foarte rău, Willem; e de neiertat din partea mea. Și ai dreptate, nu știu ce să fac, recunoscuse el, pe un ton istovit. Numai că a avut... a avut o viață atât de oribilă, Willem. Și are încredere în tine.

— Știu. Știu că are.

Așa că puseseră la cale un plan, iar când Willem se întorsese acasă, îl supraveghease pe Jude mai îndeaproape decât înainte – un proces care nu-i furnizase niciun fel de informație în plus. Într-adevăr, timp de vreo lună după adopție, Jude fusese altfel decât înainte. N-ar fi putut preciza exact cum; cu rare excepții, Willem nu putea deosebi niciodată zilele în care Jude era nefericit de cele în care era bine. Nu era un tip care în mod normal să fie posac și apatic și apoi, dintr-odată, să se schimbe radical – comportamentele, ritmurile și gesturile lui erau aceleași ca întotdeauna. Dar *ceva* se schimbbase, și, pentru o scurtă perioadă, Willem avusese senzația că Jude cel pe care îl știa el fusese înlocuit de un altul, iar acest Jude nou era un tip pe care-l putea întreba orice, care ar fi putut să povestească istorioare hazlii despre prieteni, animale de casă și frânturi de copilărie, care purta mâneci lungi numai fiindcă era frig, nu pentru că încerca să ascundă ceva. Era

hotărât să-i dea crezare acestui Jude cât mai des și mai deplin; la urma urmei, nu era medicul lui. Îi era prieten. Treaba lui era să se poarte cu el așa cum voia el însuși să fie tratat, nu să-l considere un individ care trebuia spionat.

Așa că, după un anumit moment, vigilența i se diminuase, și apoi acel alt Jude plecase înapoi pe târâmul său de basm, iar în locul lui revenise Jude cel pe care-l știa el. Numai că, din când în când, se întâmpla câte ceva care-i reamintea că ceea ce știa el despre Jude era doar ce-l lăsa Jude să știe: îl suna zilnic când avea filmări, de obicei la o oră prestabilită, și într-o zi, cu un an în urmă, îi telefonase și avuseseră o conversație normală, Jude vorbise la fel ca întotdeauna, și râseseră amândoi de ceva ce povestise Willem, când, la un moment dat, Willem auzise clar și inconfundabil în fundal unul dintre anunțurile acelea pe care le auzi doar în spitale: „Domnul doctor Nesarian este chemat în sala de operații numărul 3, domnul doctor Nesarian”.

— Jude? întrebuse el.

— Nu-ți face griji, Willem! Sunt bine. Am doar o ușoară infecție. Cred că Andy a luat-o puțin răz.

— Ce fel de infecție? Doamne, Jude!

— O infecție în sânge, dar e o nimica toată. Sincer, Willem, dacă ar fi fost ceva grav, te-aș fi sunat.

— Ba nu m-ai fi sunat, Jude. Fir-ar al naibii, o infecție în sânge e ceva grav!

Jude tăcuse.

— Te-aș fi sunat, Willem.

— Harold știe?

— Nu, răspunsese el repede. Și să nu-i spui!

Discuții ca asta îl lăsau siderat și tulburat, și își petrecuse restul serii încercând să-și amintească ce vorbiseră cu o săptămână în urmă, căutând în acele conversații indicii că era ceva în neregulă, indicii pe care el, ca prostul, nu le observase. În momentele sale mai generoase, mai predispuse la visare, și-l imagina pe Jude ca pe un magician al cărui singur truc scenic era disimularea și care în fiecare an devenise tot mai priceput, astfel că acum era suficient să-și ridice în fața ochilor un colț al mantiei sale de mătase, ca să devină instantaneu invizibil, chiar și pentru cei care îl cunoșteau foarte bine. Alteori însă îi repugnau acest truc și efortul extenuant de a păstra an după an secretele lui Jude, fără a primi nimic în schimb, doar fărâme minuscule de informație, fără a avea posibilitatea de a încerca măcar să-l ajute, să se îngrijoreze în mod public pentru el. „Nu e drept”, își spunea Willem în acele momente. „Asta nu e prietenie. E ceva, dar nu prietenie”. Simțea că fusese atras într-un joc al complicităților pe care nu intenționase niciodată să-l joace. Tot ce le transmitea Jude sugera că nu voia să fie ajutat. Willem, însă, nu putea accepta acest lucru. Întrebarea era cum să ignori solicitarea cuiva de a fi lăsat în pace în condițiile în care asta ar fi însemnat periclitarea prieteniei pe care i-o purtai. Era un mic koan afurisit; cum poți să ajuți pe cineva care nu vrea să fie ajutat, când știi că, dacă *nu* încerci să-l ajuți, înseamnă că nu-i ești prieten? „Vorbește cu mine!” îi venea uneori să-i strige lui Jude. „Povestește-mi! Spune-mi ce trebuie să fac ca să te determin să vorbești cu mine!”

O dată, la o petrecere, îl auzise din întâmplare spunându-i cuiva că el îi povestea totul lui Willem și se simțise atunci și stupefiat, și flatat, fiindcă, de fapt, el habar nu avea de nimic. Uneori nici nu-i venea să creadă ce mult îi păsa de un om care nu voia să-i spună nimic din ceea ce prietenii își destăinuiau unii altora – cum fusese viața lui înainte ca ei să se cunoască, ce temeri avea, la ce năzuia, de cine era atras, suferințele și iritățile vieții de zi cu zi. În absența discuțiilor cu Jude însuși, își dorea deseori să poată vorbi cu Harold despre el, să înțeleagă cât de multe știa și profesorul și dacă, punând laolaltă ce știau amândoi – plus Andy –, ar fi putut găsi împreună o soluție. Dar era iluzoriu: Jude nu l-ar fi iertat niciodată, și ar fi pierdut chiar și conexiunea pe care o avea acum cu el.

Ajuns în apartamentul lui, își verifică rapid corespondența – rareori primea ceva de interes: tot ce ținea de domeniul profesional ajungea la impresarul sau la avocatul lui, și tot ce era personal mergea la Jude –, găsi scenariul pe care-l uitase săptămâna trecută, când trecuse pe la apartament după ora la sală, și plecă; nici măcar haina nu și-o mai scoase.

De când cumpărase apartamentul, cu un an în urmă, stătuse acolo în total șase săptămâni. Avea o saltea în dormitor și măsuța de pe Lipsenard Street în camera de zi, plus scaunul Eames din fibră de sticlă, zgâriat și crăpat, pe care JB îl găsisese pe stradă, și cutiile lui cu cărți. Atât. Teoretic, Malcolm ar fi trebuit să renoveze locuința, transformând micul și sufocantul birou de lângă bucătărie într-o zonă de luat masa și ocupându-se de o serie de alte probleme, dar, ca și cum ar fi sesizat lipsa de interes a lui Willem, o lăsase pe ultimul loc în lista sa de priorități. El se plânsese de asta de câteva ori, deși știa că nu era vina lui Malcolm: la urma urmei, nu-i răspunsese la e-mailurile în care îl întreba despre finisaje, despre gresie, despre dimensiunile bibliotecii încastrate în perete sau ale banchetei de la bar – lucruri pe care un designer trebuia să le știe înainte de a comanda articolele de mobilier. Abia de curând ceruse avocatului său să-i trimită lui Malcolm ultimele acte necesare pentru a începe lucrările, iar săptămâna care urma aveau să se așeze în sfârșit să discute, el avea să ia anumite decizii, și, când se întorcea acasă, la mijlocul lui ianuarie, apartamentul avea să fie – îi promisese Malcolm dacă nu complet transformat, cel puțin considerabil îmbunătățit.

Între timp, Willem locuia în continuare mai mult sau mai puțin împreună cu Jude, în al cărui apartament de pe Greene Street se mutase imediat după ce se despărțise de Philippa. Folosea faptul că locuința sa era încă nelocuibilă și promisiunea pe care i-o făcuse lui Andy drept pretexte pentru a-și justifica ocuparea pe termen aparent nelimitat a dormitorului liber din apartamentul lui Jude, dar adevărul era că avea nevoie de compania lui, de constanța prezenței lui. Când era plecat în Anglia, în Irlanda, în California, în Franța, la Tanger, în Algeria, în India, în Filipine, în Canada, trebuia să aibă o imagine a ceea ce-l aștepta acasă, la New York, iar acea imagine nu includea niciodată Perry Street. Acasă pentru el era Greene Street, iar când era departe și singur, se gândea la ea, la camera lui de acolo, la weekendurile în care, după ce Jude își termina munca, stăteau treji până târziu, discutând, și simțea cum timpul încetinește și se dilată, ispitindu-l să creadă că

noaptea s-ar putea prelungi la infinit.

Iar acum se ducea în sfârșit acasă. Coborî în fugă scările și ieși din clădire, pe Perry Street. Venise seara, aerul se răcorise, iar el merse repede, aproape alergând, savurând ca întotdeauna plăcerea de a străbate străzile singur și a se simți astfel chiar și într-un oraș cu atâtea suflete. Țasta era unul dintre lucrurile de care-i era cel mai dor. Pe platourile de filmare nu erai niciodată singur. Un asistent al regizorului te conducea până la rulota ta și înapoi, chiar dacă între platou și rulotă nu erau decât cincizeci de metri distanță. Când încă nu se familiarizase de ajuns cu platourile, se simțise inițial uimit, apoi amuzat și în final iritat de cultura de infântilizare a actorului pe care o încuraja cinematografia. Uneori avea senzația că era așezat în picioare, legat pe un cărucior și apoi transportat de colo colo: era condus la machiaj și de acolo la costume; era condus până la platou și pe urmă înapoi la rulota lui, iar după aceea, o oră sau două mai târziu, era luat din rulotă și escortat încă o dată până la platou.

„Să nu mă lași niciodată să mă obișnuiesc cu astar îi cerea el lui Jude, aproape implorator. Acesta era finalul tuturor poveștilor pe care i le spunea: despre prânzurile la care toți se așezau în funcție de castă și de rangatorii și regizorul la o masă, cameramanii la alta, electricienii la a treia, mașiniștii la a patra, costumierii la a cincea – și discutau prostioare despre sala de fitness, despre restaurantele pe care voiau să le încerce, despre dietele pe care le țineau, despre instructori, țigări (ce poftă aveau de una!), tratamente faciale (ce mare nevoie aveau de unul!), despre tehnicienii care îi detestau pe actori și totuși erau jenant de sensibili la cel mai mic semn de atenție din partea lor, despre prefăcătorii machiorilor, care știau uluitor de multe despre viața personală a tuturor actorilor, deprinzându-se să tacă și să devină invizibili în vreme ce ajustau peruci, aplicau fond de ten și ascultau cum actrițele țipă la iubiții lor, iar actorii își aranjează în șoaptă întâlniri clandestine în miez de noapte fără a se ridica de pe scaunul de machiaj. Pe platourile de filmare își dăduse el seama că era mai păzit decât și-ar fi imaginat vreodată și înțelesese cât era de ușor și de ispititor să începi să crezi că viața de pe platou – unde totul îți era adus la nas și unde soarele putea fi convins literalmente să strălucească pentru tine – era de fapt viața reală.

La un moment dat stătea pe locul lui, când operatorul făcuse o ultimă ajustare, după care se apropiase și-i cuprinsese ușor capul în mâini – „Părul!” se răstise la el regizorul secund, amenințător – și i-l înclinase doi centimetri la stânga, apoi la dreapta și iarăși la stânga, de parcă ar fi așezat o vază în vitrină.

— Nu te mișca, Willem! îi spusese, și el promisese să nu se miște, aproape ținându-și respirația, deși îi venea să izbucnească în râs.

Pe neașteptate, mintea îi zburase la părinții lui – la care se gândea tot mai des pe măsură ce înainta în vârstă – și la Hemming și, pentru o frântură de clipă, îi văzuse stând în stânga lui, la marginea platoului, suficient de departe ca să nu le distingă fețele, ale căror expresii oricum nu și le-ar fi putut imagina.

Îi plăcea să-i povestească toate astea lui Jude, conferind zilelor petrecute pe platou o aură amuzantă și luminoasă. Nu era așa cum crezuse el că avea să fie actoria, însă

ce știuse el? Era mereu pregătit, mereu punctual, politicos cu toată lumea, făcea ceea ce-i cerea operatorul să facă și îl contrazicea pe regizor doar când era absolut necesar. Însă, chiar și după atâtea filme – douăsprezece în ultimii cinci ani, opt numai în ultimii doi – și după toate absurditățile prin care a trecut, întru totul suprarealist i se pare minutul care premerge declanșării camerei. Se așază la primul semn; se așază la al doilea; cameramanul anunță că e gata.

— Stiliștii²⁸! strigă regizorul secund și stiliștii – responsabili de coafuri, de machiaj, de costume – se grăbesc să roiască asupra lui de parcă ar fi un stârv, netezindu-i părul, îndreptându-i cămașa și gădilându-i pleoapele cu pensule moi.

Nu durează decât treizeci de secunde, dar în acele treizeci de secunde, cu genele coborâte pentru ca excesul de pudră să nu-i intre în ochi, în timp ce mâinile celorlalți rătăcesc posesiv pe corpul și pe capul lui, care parcă nu i-ar mai aparține, Willem are bizara senzație că a dispărut, că a fost suspendat, și că viața lui e doar o fantezie închipuită. În acele secunde, un roi de imagini îi năvălește în minte, prea rapid și prea haotic ca s-o poată identifica pe fiecare: scena pe care urmează s-o filmeze, desigur, și cea pe care a filmat-o înainte, dar și toate lucrurile care-l animă întotdeauna, lucrurile pe care le vede, le aude și le amintește înainte de a adormi seara – Hemming și JB, Malcolm și Harold și Julia. Jude.

— Ești fericit? l-a întrebat o dată pe Jude (probabil că erau băuți amândoi).

— Nu cred că fericirea e pentru mine, i-a răspuns el într-un târziu, de parcă Willem i-ar fi oferit o farfurie cu ceva ce el nu voia să mănânce. Dar pentru tine e, Willem.

În vreme ce stiliștii îl trag, îl împung și-l înghiontesc, îi trece prin minte că ar fi trebuit să-l întrebe ce voise să spună atunci: de ce era fericirea pentru el, Willem, și nu pentru Jude? Dar, până când va termina de filmat scena, nu-și va mai aminti nici întrebarea, nici discuția care a suscitată-o.

— Sunetul! strigă regizorul secund, și stiliștii fug.

— A pornit, răspunde sunetistul, ceea ce înseamnă că a pus în funcțiune instalația de sunet.

— Camera! strigă operatorul, și apoi e anunțată scena și se aude zgomotul făcut de clachetă.

Iar el deschide ochii.

Într-o dimineață de sâmbătă, la scurt timp după ce împlinește treizeci și șase de ani, Jude deschide ochii și încearcă acea senzație ciudată și încântătoare pe care o are câteodată când își dă seama că viața lui e ca un cer senin. Și-i imaginează pe Harold și Julia în Cambridge, robotind somnoroși prin bucătărie, turnându-și cafea în cănile pătate și ciobite, scuturând rouă de pe punga de plastic a ziarului, și pe Willem în aer, venind cu avionul de la Cape Town. Și-l imaginează pe Malcolm lipit de Sophie în patul din Brooklyn și apoi, fiindcă se simte opâmist, pe JB în siguranță, sforăind în patul lui din Lower East Side. Aici, pe Greene Street, caloriferul emite suspinul său șuierător. Așternuturile miros a săpun și a cer. Deasupra lui se află lustra tubulară din oțel pe care a instalat-o Malcolm luna trecută. Sub el e podeaua din lemn negru, lucios. Apartamentul, încă incredibil în întinderea, posibilitățile și

potențialul său, e tăcut și e al lui.

Își întinde degetele de la picioare spre capătul patului și apoi le îndoaie în sens opus: nimic. Își schimbă poziția pe saltea: nimic. Își trage genunchii la piept: nimic. Nimic nu-l doare, nimic nu amenință să-l doară: corpul îi aparține din nou, e gata să facă pentru el tot ce-i trece lui prin minte, fără să se plângă și fără să-l saboteze. Închide ochii nu fiindcă ar fi obosit, ci pentru că e un moment perfect, iar el știe cum să-l savureze.

Momentele de acest fel nu durează niciodată mult – uneori e suficient să se ridice ca să i se amintească, de parcă ar primi o palmă peste față, că trupul e stăpânul lui, nu invers –, dar, în anii din urmă, pe măsură ce lucrurile s-au înrăutățit, el s-a străduit să abandoneze ideea că starea i se va ameliora și a încercat să se concentreze asupra acestor minute de cruțare – și să se bucure de ele – acolo unde și atunci când corpul lui alege să i le ofere. În cele din urmă, se ridică în șezut, încet, și apoi în picioare, la fel de încet. Și încă se simte minunat. O zi bună, decide el și se duce la baie, trecând pe lângă scaunul cu roțile care stă posac, ca un căpcăun morocănos, în colțul dormitorului.

Când e gata, se așază cu niște hârtii de la birou în față, să aștepte, în general, își petrece sâmbetele la birou – măcar asta nu s-a schimbat de pe vremea în care își făcea plimbările: ah, plimbările lui! Oare el a fost cândva cel care putea merge, ca o capră, până în Upper East Side și înapoi, optsprezece kilometri pe propriile-i picioare? –, dar azi se întâlnește cu Malcolm ca să-l ducă la croitorul lui, fiindcă Malcolm se însoară și are nevoie de un costum nou.

De fapt, nu sunt foarte siguri dacă chiar se însoară sau nu. Așa li se *pare*. În ultimii trei ani s-a despărțit de Sophie și s-a împăcat cu ea, și iar s-au despărțit, și iar s-au împăcat. Dar anul trecut a tot vorbit cu Willem despre nunți – ce părere are, nunțile sunt un capriciu? –, cu JB despre bijuterii – când femeile zic că nu le plac diamantele vorbesc serios sau vor doar să se audă vorbind? – și cu el despre contracte prenuptiale.

El i-a răspuns la întrebări cât a putut de bine și apoi i-a dat numele unui fost coleg din facultate, avocat de divorțuri.

— Ah! a exclamat Malcolm trăgându-se câțiva pași în spate, de parcă Jude i-ar fi sugerat numele unui asasin plătit. Nu sunt sigur că am nevoie încă de așa ceva.

— În regulă, a spus el și a luat înapoi cartea de vizită, pe care Malcolm păruse să nu vrea nici măcar s-o atingă. Dar când vei avea, știi pe cine să întrebi.

Și apoi, cu o lună în urmă, Malcolm l-a rugat să-l ajute să-și cumpere un costum.

— N-am niciunul, nu ți se pare aiurea? Nu crezi că ar trebui să am și eu? Să încep să arăt mai... nu știu cum să zic, mai matur? Nu crezi că mi-ar prinde bine în afaceri?

— Cred că arăți super, Mal, i-a răspuns el. Și nu cred că mai ai nevoie de ajutor în materie de afaceri. Dar, dacă vrei să-ți iei unul, sigur, te ajut cu plăcere.

— Mulțumesc. M-am gândit pur și simplu că ar trebui să am și eu un costum, în caz că se ivește ceva. Apropo, a adăugat Malcolm după o pauză, nici nu-mi vine să cred că ai un croitor al tău.

El a răs.

— Nu e croitorul *meu*. E doar un tip care face costume, dintre care unele se întâmplă să fie ale mele.

— Doamne! a exclamat Malcolm. Harold a creat cu adevărat un monstru!

Jude a răs, îndatoritor. Numai că uneori are impresia că unicul lucru care îl face să arate normal e costumul. În lunile în care s-a deplasat în cărucior, costumele au fost o modalitate de a-și asigura clienții de profesionalismul său și, simultan, de a se asigura pe sine însuși că-și are locul printre ceilalți, că măcar se poate îmbrăca la fel ca ei. Nu se consideră vanitos, ci mai degrabă scrupulos: în copilărie, băieții de la căminul de copii jucau uneori baseball cu cei de la școala din localitate, iar aceștia din urmă îi luau în derâdere, strângându-se de nas când pășeau pe teren. „Faceți și voi o baie!” le strigau. „Duhniți! Duhniți!” însă ei chiar se *îmbăiau* –, făceau duș obligatoriu în fiecare dimineață, turnându-și în palme și pe bureți săpunul roz și grasos și frecându-și pielea, în timp ce asistenții pășeau încolo și-ncoace prin fața șirului de dușuri, lovindu-i cu prosopul pe cei care erau neastâmpărați sau țipând la cei care nu se spălau suficient de viguros. Chiar și acum el are oroare de a fi neîngrijit, respingător sau nearanjat. „Întotdeauna vei fi urât, dar asta nu înseamnă că nu poți să fii curat”, îi spunea deseori părintele Gabriel, și, cu toate că părintele se înșela în multe privințe, Jude știe că în privința asta a avut dreptate.

Malcolm intră, îl îmbrățișează în semn de salut și începe, ca de fiecare dată, să cerceteze locul, întinzându-și gâtul lung și dând roată încăperii fără grabă, cu privirea ca raza unui fâr, murmurându-și aprecierile.

El îi răspunde la întrebare înainte ca Malcolm să apuce s-o rostească:

— Luna viitoare, Mal.

— Ai zis asta și acum trei luni.

— Știu. Dar acum vorbesc serios. Acum am bani. Sau voi avea, la sfârșitul lunii.

— Dar despre asta am discutat.

— Știu. Și, Malcolm... e incredibil de generos din partea ta. Dar n-am de gând să nu te plătesc.

Locuiește în apartament de mai bine de patru ani, și în tot acest timp n-a reușit să-l renoveze fiindcă n-a avut bani, și n-a avut bani fiindcă a achitat ratele de achiziție. Între timp, Malcolm a tot făcut planuri, a tapetat dormitoarele, l-a ajutat să aleagă o canapea aflată acum, ca o navă spațială cenușie, în mijlocul camerei de zi, și i-a făcut mici reparații, inclusiv la podele.

— E o nebunie, i-a spus Jude la vremea respectivă. Va trebui să le refaci complet după renovare.

Dar Malcolm i-a zis că oricum ar fi vrut s-o facă; vopseaua pentru podea era un produs nou, pe care voia să-l încerce, și, până când Jude avea să fie gata, apartamentul de pe Greene Street putea să fie laboratorul lui, unde să facă mici experimente, dacă pe el nu-l deranjează (și nu l-a deranjat, firește). Dar, în afară de asta, apartamentul e în foarte mare măsură exact ca atunci când Jude s-a mutat în el: un dreptunghi lung la etajul al șaselea al unei clădiri din sudul cartierului Soho, cu ferestre la cele două capete, unele orientate spre vest și celelalte spre est, și pe tot

peretele sudic, care dă spre o parcare. Dormitorul și baia lui sunt în capătul dinspre est, cu vedere la acoperișul unei clădiri joase de pe Mercer Street; camerele lui Willem – sau ceea ce continuă el să considere camerele lui Willem – sunt la capătul vestic, spre Greene Street. În partea de mijloc sunt bucătăria și o a treia baie. Iar între cele două seturi de camere se întinde un spațiu uriaș, cu podele negre lustruite precum clapele unui pian.

Senzația unui spațiu atât de vast îi este încă nefamiliară, și încă mai ciudat i se pare faptul că și-l poate permite. „Dar chiar ți-l permiți”, trebuie să-și reamintească din când în când, exact așa cum face la magazinul alimentar, întrebându-se dacă are bani să cumpere o cutie cu măslina verzi care-i plac și care sunt atât de sărate încât îi încrețesc gura și-i aduc lacrimi în ochi. La început, când s-a mutat în oraș, măslinile acelea erau un răsfăț, și le cumpăra o dată pe lună, doar câte o lingură. În fiecare seară mânca o singură măslină, ronțâind încet pulpa de pe sâmbure în timp ce citea rapoarte. „Poți să le cumperi”, își spune singur. „Ai bani”. Și totuși, îi e greu să țină minte.

Motivul pentru care își permite să stea pe Greene Street și să aibă mereu în frigider cutia cu măslina este slujba lui la Rosen, Pritchard and Klein, una dintre cele mai mari și mai prestigioase firme din oraș, unde lucrează ca avocat pledant și, de puțin mai mult de un an, e asociat. Cu cinci ani în urmă descâlcea împreună cu Citizen și Rhodes un caz de fraudă cu instrumente financiare produsă la Thackery Smith, o mare bancă comercială, când, la scurt timp după soluționarea cazului, fusese contactat de un tip pe nume Lucien Voigt, despre care știa că e șeful serviciului contencios la Rosen, Pritchard and Klein și care reprezentase banca Thackery Smith în cadrul negocierilor.

Voigt îl invitase la un pahar, spunându-i că e impresionat de activitatea lui, mai ales în sala de judecată, așa cum fuseseră de altfel și cei de la Thackery Smith. Oricum auzise despre el – o perioadă lucrase împreună cu judecătorul Sullivan – și îi studiase trecutul profesional. Se gândise el oare vreodată să plece de la biroul procurorului general și să treacă de partea întunecată a avocaturii?

Jude ar fi mințit dacă ar fi spus că nu. Mulți oameni din jurul lui plecau. Citizen era în discuții cu o companie internațională din Washington.

Rhodes se întreba dacă n-ar fi bine să se angajeze la o bancă. El însuși fusese abordat de alte două firme și le refuzase pe ambele. Toți țineau la Procuratura Generală, dar Citizen și Rhodes erau mai în vârstă decât el, Rhodes și soția lui voiau să facă im copil și aveau nevoie de bani mai mulți. Bani, bani: uneori vorbeau aproape numai despre asta.

Și el se gândea la bani – ar fi fost imposibil să n-o facă. De fiecare dată când se întorcea acasă de la vreo petrecere ținută în apartamentul câte unuia dintre amicii lui JB sau ai lui Malcolm, locuința de pe Lipsenard Street i se părea și mai sărăcăcioasă, și mai puțin acceptabilă. De fiecare dată când se strica liftul și era nevoit să urce pe jos, oprindu-se să se odihnească pe podeaua din hol, cu spatele rezemat de ușa de la intrare, înainte de a-și aduna energia necesară pentru a intra, visa să locuiască într-un bloc cu ascensor funcțional. De fiecare dată când stătea în

capul scărilor de la metrou, gata să coboare ținându-se de balustradă și gâfâind de efort, își dorea să poată lua un taxi. Și apoi erau alte temeri, mai mari: în momentele cu adevărat negre, se închipuia la bătrânețe, cu pielea întinsă pe coaste, locuind încă pe Lipsenard Street, târându-se în coate până la baie fiindcă nu mai putea să meargă. În visul acela era singur – fără Willem, fără JB, Malcolm și Andy, fără Harold și fără Julia. Era bătrân, foarte bătrân, și nu avea pe nimeni, doar el mai rămăsese să aibă grijă de sine însuși.

— Câți ani ai? îl întrebase Voigt.

— Treizeci și unu.

— Înseamnă că ești tânăr, dar n-o să rămâi așa la nesfârșit. Chiar vrei să îmbătrânești în biroul procurorului general? Știi ce se spune despre procurorii adjuncți: „Oameni care și-au trăit deja cei mai buni ani”.

Îi vorbise despre salariu și despre un traseu accelerat către statutul de asociat.

— Promite-mi doar că o să te gândești!

— Promit, spusese el.

Și se gândi. Nu discută chestiunea cu Citizen sau cu Rhodes – și nici cu Harold, fiindcă știa ce i-ar fi zis –, dar vorbi cu Willem, și împreună trecură în revistă avantajele evidente și dezavantajele la fel de evidente: programul de lucru (dar el nici acum nu pleca de la birou devreme, susținu Willem), stresul, probabilitatea ridicată de a lucra cu niște javre (dar, exceptându-i pe Citizen și Rhodes, deja lucra cu niște javre, fu de părere Willem). Și mai era, desigur, și faptul că de acum avea să apere oameni pe care în ultimii șase ani se străduise să-i dovedească vinovați: mincinoși, hoți și escroci, indivizi puternici și privilegiați care se dădeau drept victime. El nu era ca Harold sau Citizen; era un ins practic; știa că o carieră de avocat implică sacrificii în termeni de bani sau de moralitate, dar tot îl tulbura ideea de a ignora ceea ce știa că e legal. Și pentru ce? Ca să se asigure că nu va deveni un bătrân singur și bolnav? Părea cel mai urât tip de egoism și de egotism, însemna să se dezică de ceea ce știa că e bine doar fiindcă îi era frică, fiindcă se temea să trăiască în sărăcie și lipsă de confort.

Apoi, la două săptămâni după întâlnirea cu Voigt, într-o seară de vineri, se întoarse acasă foarte târziu. Era extenuat; în ziua aceea trebuise să folosească scaunul cu rotile, fiindcă rana de la piciorul drept îl durea prea rău, și fusese atât de ușurat să plece acasă, să se întoarcă pe Lipsenard Street, încât simțise cum îl lasă puterile – în numai câteva minute avea să ajungă înăuntru, să-și înfășoare gamba într-un prosop umed, fierbinte, scos din cuptorul cu microunde, și să stea să se încălzească. Dar, când apăsă pe butonul liftului, auzi doar un scârțâit de roți dințate, sunetul slab pe care îl scotea mașinăria când se defecta.

— Nu! strigă atunci. Nu! Vocea îi răsună în holul clădirii, iar el izbi iar și iar ușa cu palma: Nu, nu, nu!

Puse mâna pe servietă și o azvârli la podea, încât conținutul i se risipi pe hol. În jurul lui, clădirea rămase tăcută și inutilă.

Într-un târziu se opri, rușinat și furios, și-și strânse hârtiile de pe jos. Se uită la ceas: era unsprezece. Willem juca într-o piesă, *Norul 9*, dar el știa că, până la ora

aceea, spectacolul se va fi încheiat, numai că, atunci când îl sună, Willem nu răspunde. Și în momentul acela intră în panică. Malcolm era în vacanță, în Grecia. JB era plecat într-o colonie de artiști. Lui Andy abia ce i se născuse fetița, cu o săptămână în urmă: nu-l putea chema. Și acestea erau toate persoanele de la care ar fi acceptat ajutor, de care se simțea măcar cât de cât OK să se agațe ca un leneș din pădurile amazoniene, pe care le-ar fi lăsat să-l târască pe scări în sus atâtea etaje.

Iar în clipa aceea fu cuprins de o disperare irațională să ajungă în apartament. Așa că se ridică, își puse servieta sub brațul stâng și strânse cu cealaltă mână scaunul cu rotile, prea scump pentru a putea fi lăsat în hol. Și începu să urce scările, cu umărul stâng lipit de zid, apucând scaunul de axul unei roți. Se mișca încet – trebuia să se salte pe piciorul stâng, încercând să nu se proptească mai deloc în dreptul, și să țină căruciorul astfel încât să nu-i lovească rana. Și urca, făcând pauze la fiecare trei trepte. Erau o sută zece trepte din hol până la etajul cinci, și, când ajunse acolo, tremura atât de rău, încât se văzu nevoit să se oprească și să se odihnească o jumătate de oră. Îl sună din nou pe Willem și-i trimise mai multe SMS-uri. După al patrulea apel îi lăsa mesajul pe care sperase că nu va trebui să-l trimită niciodată: „Willem, chiar am nevoie de ajutor. Te rog să mă suni.

Te rog!” își imaginează cum Willem îi telefonează și-i spune că vine imediat, dar așteaptă timp îndelungat, iar Willem nu-l sună, așa că până la urmă reuși să se ridice iar.

Cum-necum, ajunse în apartament. Dar altceva din noaptea aceea nu-și mai amintea; când se trezi a doua zi, Willem era adormit pe covor lângă patul lui, iar Andy pe fotoliul pe care îl aduseseră probabil din camera de zi. El avea mintea încețoșată și o stare de greață, abia reușea să vorbească și își dădu seama că Andy îi făcuse o injecție cu analgezic, pe care îl detesta: zile la rând după aceea avea fie dezorientat și constipat.

Când se trezi din nou, Willem plecase, dar Andy era acolo, se trezise și se uita la el.

— Jude, trebuie să te muți naibii din apartamentul ăsta, îi spuse el pe un ton scăzut.

— Știu.

— Jude, ce-a fost în mintea ta? îl întrebă Willem mai târziu, când se întoarse de la magazin, după ce Andy îl dusesese la baie – nu putuse să meargă, așa că îl cărase el – și apoi îl adusesese înapoi în pat, îmbrăcat tot în hainele din ziua anterioară, și pe urmă plecase.

Willem se dusesese la o petrecere după spectacol și nu auzise telefonul; când își ascultase în sfârșit mesajele, dăduse fuga acasă, îl găsisse pe jos, în convulsii, și-l sunase pe Andy.

— De ce nu l-ai sunat pe Andy? De ce nu te-ai dus la o cafenea să mă aștepți acolo? De ce nu l-ai sunat pe Richard? De ce n-ai sunat-o pe Philippa, să-i spui să vină să mă caute? De ce nu i-ai sunat pe Citizen sau pe Rhodes, pe Eli, pe Phaedra, pe vreun Henry Young, pe...

— Nu știu, bâigui el, jalnic.

Era imposibil să le explice celor sănătoși logica unui bolnav și, în plus, nici nu avea

energie pentru așa ceva.

O săptămână mai târziu îi telefonă lui Voigt și stabili cu el detaliile postului. Iar după ce semnează contractul, îl sună pe Harold, care rămase tăcut cinci secunde bune înainte de a trage aer adânc în piept și a replica:

— Chiar nu pricep, Jude. Sincer. Niciodată nu mi-ai părut ahtiat după bani. Așa ești? Adică, bănuiesc că da. Ai avut – ai încă – o carieră frumoasă la biroul procurorului general. Activitatea ta acolo contează. Și renunți la tot pentru a apăra... pe cine? Pe niște infractori. Oameni atât de siguri că nu vor fi prinși încât ideea nici măcar nu le trece prin minte. Care cred că legile sunt pentru cei care fac mai puțin de un miliard pe an, că se aplică doar în funcție de rasă ori de venit.

El nu spuse nimic, lăsându-l pe Harold să devină tot mai agitat, fiindcă știa că are dreptate. Niciodată nu discutaseră problema clar, dar era conștient că Harold presupusese mereu că el va face o carieră în administrația publică. În decursul anilor îi vorbise de multe ori cu dezamăgire și regret despre foști studenți talentați, pe care îi admirase și care renunțaseră la posturile lor – în procuratură, la Departamentul de Justiție, la biroul avocatului poporului – în favoarea marilor firme de avocatură. „O societate nu poate funcționa eficient decât dacă oamenii cu foarte bună pregătire juridică se implică pentru a o fiice să funcționeze”, obișnuia Harold să spună, iar el se arătase întotdeauna de acord. Încă era de acord, și de aceea nu avea cum să se apere acum.

— N-ai nimic de spus în favoarea ta? îl întrebă Harold în cele din urmă.

— Îmi pare rău, rosti el, dar la celălalt capăt al firului auzi doar tăcere. Ești supărat pe mine, murmură apoi.

— Nu sunt supărat, Jude. Sunt dezamăgit. Știi ce om deosebit ești? Știi cât bine ai fi făcut dacă ai fi rămas? Ai fi putut ajunge judecător dac-ai fi vrut. Într-o zi ai fi putut fi judecător la Curtea Supremă. Dar acum nu mai poți. Acum vei fi doar un avocat ca atâția alții într-o corporație ca atâtea altele și vei acționa chiar împotriva muncii utile și de calitate pe care ai fi putut s-o faci. Te irosești, Jude, te irosești! Tăcu din nou, iar el își repetă în minte cuvintele lui: „Te irosești, te irosești!” Harold oftă. Și, deci, care-i motivul, de fapt? Banii? Asta e? De ce nu mi-ai spus că ai nevoie de bani, Jude? Ți-aș fi dat eu. Spune-mi ce-ți trebuie, Jude, și voi fi bucuros să te ajut.

— Harold, începu el. E foarte... e foarte generos din partea ta. Dar... nu pot.

— Aiurea! Nu *vrei*, adică! Îți ofer o modalitate de a-ți păstra postul, Jude, de a nu fi nevoit să accepți o slujbă pe care vei ajunge s-o *urăști*, fiindcă o vei urî – și asta nu e o probabilitate, e o certitudine; și nu aștept nimic în schimb. Îți repet că *mă bucur* să-ți dau bani pentru asta.

„Ah, Harold!” exclamă Jude în sinea lui.

— Harold, spuse el cu glas tare, obidit, banii de care am eu nevoie nu sunt bani pe care-i ai tu. Crede-mă!

După câteva momente de tăcere, Harold vorbi din nou, iar de această dată tonul lui era altul.

— Jude, ai vreun necaz? Mie poți să-mi spui, știi asta. Orice ar fi, am să te-ajut.

— Nu, răspunse el și-i veni să plângă. Nu, Harold, sunt în regulă.

Și își lipi palma dreaptă de piciorul bandajat, cu durerea lui surdă, permanentă.

— Ei, asta e bine. Dar, Jude, pentru ce ai putea să ai nevoie de atâția bani? Lăsând la o parte un apartament pe care eu și Julia te vom ajuta să-l cumperi?

Uneori Jude era deopotrivă frustrat și fascinat de lipsa de imaginație a lui Harold; după părerea profesorului, oamenii aveau părinți mândri de ei, economiseau bani doar pentru case și vacanțe și cereau lucrurile pe care le voiau, atunci când le voiau; Harold părea să nu fie însă conștient, în mod bizar, de existența unui univers în care toate acestea nu erau de la sine înțelese și în care nu toată lumea împărțea același trecut și același viitor. Jude știa însă că a gândi așa despre Harold era lipsit de generozitate, și nu i se întâmpla des – de cele mai multe ori îi admira de fapt optimismul nestrămutat și incapacitatea sau refuzul de a fi cinic, de a căuta nefericirea sau urâtul în orice situație. Îndrăgea inocența lui Harold, cu atât mai remarcabilă dacă te gândeai ce preda și ce pierduse în viață. Și atunci cum ar fi putut el să-i spună că avea de luat în calcul scaunele cu roțile, care trebuiau înlocuite la fiecare câțiva ani și al căror cost nu era acoperit în totalitate de asigurarea medicală? Cum putea să-i spună că Andy, care nu lucra cu sistemul de asigurări, nu-i lua niciodată bani și nici nu-i luase vreodată, însă la un moment dat ar fi putut s-o facă, și într-o asemenea eventualitate lui nici nu i-ar fi trecut prin minte să nu-l plătească? Că, ultima dată când i se redeschisese rana, Andy îi vorbise despre spitalizare și despre o eventuală amputare cândva în viitor? Că, dacă îi era amputat piciorul, asta însemna internare în spital, fizioterapie și proteze? Cum putea să-i spună despre operația pe care voia s-o facă la spate, pentru ca laserul să-i ardă carapacea de răni și cicatrice? Cum putea să-i vorbească lui Harold despre frica lui cea mai profundă: teama de singurătate, de a deveni un bătrân slab și nevolnic, cu cateter? Cum putea să-i spună că visa nu la căsătorie sau la copii, ci la cum va avea într-o zi suficienți bani pentru a plăti pe cineva care să aibă grijă de el la nevoie, care să fie bun cu el și să-i ofere intimitatea și demnitatea necesare? Și apoi, da, erau și lucrurile pe care și le dorea. Voia să locuiască undeva unde liftul să funcționeze. Voia să poată lua taxiul ori de câte ori avea chef. Voia să găsească un loc ferit în care să înoate, fiindcă mișcarea îi mai ostoia spatele și fiindcă acum nu-și mai putea face plimbările.

Dar nu-i putea spune nimic din toate astea lui Harold. Nu voia ca el să știe cât de deficient era, cu ce rebut se aleseseră el și Julia. Așa că nu spuse nimic, decât că trebuie să plece și că aveau să vorbească mai târziu.

Chiar dinainte de a discuta cu Harold, se pregătise să fie resemnat cu noua slujbă, nimic mai mult, dar constată, mai întâi deconcertat, apoi cu surprindere, pe urmă cu încântare și, în final, cu un ușor dezgust, că-i place. Avea experiență cu companiile farmaceutice de când fusese procuror, așa că majoritatea cazurilor lui de început fură din acest domeniu; colaboră cu o companie care deschidea o filială în Asia pentru a concepe o politică anticorupție, călătorind deseori la Tōkyō împreună cu avocatul principal al cazului – o misiune ușoară, curată, realizabilă și deci neobișnuită. Celelalte cazuri fură mai complicate și mai de durată, uneori mult mai de durată: lucra de cele mai multe ori la formularea apărării pentru un alt

client al firmei, un mare conglomerat farmaceutic, împotriva unei acuzații de fraudă fiscală. Iar la trei ani după ce-și începuse activitatea la Rosen, Pritchard and Klein, când compania de investiții pentru care lucra Rhodes fu anchetată pentru fraude cu riduri financiare, reprezentanții ei îl abordară și-i angajară serviciile. Avea experiență în sala de judecată, care le lipsea multora dintre ceilalți avocați, însă știusese că avea să trebuiască până la urmă să aducă și un client, și întotdeauna primul era cel mai greu de găsit.

N-ar fi recunoscut nicicând în fața lui Harold, dar îi plăcea să conducă investigațiile declanșate de informatori din societatea civilă, îi plăcea să testeze limitele legii privind practicile ilegale, s-o forțeze ca pe un elastic, până dincolo de punctul de rezistență, de unde zvâcnește înapoi spre tine și te plesnește. Ziua își spunea că e un demers intelectual, că munca pe care o face este o expresie a plasticității legii în sine. Dar noaptea se gândea uneori la ce ar spune Harold dacă el ar fi sincer și i-ar povesti ce face și îi auzea iar cuvintele: „Ce irosire, ce irosire!” Ce făcea el, în realitate? se întreba în acele momente. Oare serviciul îl făcuse venal sau fusese așa dintotdeauna și doar își închipuise că e altfel?

„Totul e în limitele legii”, susținea el imaginându-se în fața lui Harold.

„Doar fiindcă poți, nu înseamnă că și trebuie s-o faci”, îi replica imaginarul Harold.

Și, într-adevăr, Harold avusese dreptate într-o privință: lui Jude îi era dor de Procuratura Generală. Îi era dor să știe că are dreptate și să fie înconjurat de oameni pasionați, înfierbântați, de luptători. Îi era dor de Citizen, care se mutase înapoi la Londra, de Marshall, cu care se întâlnea uneori la un pahar, și de Rhodes, cu care se vedea mai des, dar care era mereu obosit și mohorât, deși el și-l amintea vesel și energic, un tip care, atunci când rămâneau la birou până seara târziu și se simțeau amețiți, punea electrotango și dansa cu o femeie imaginară dintr-un colț al biroului în celălalt, hotărât să-i facă pe el și pe Citizen să ridice privirea din computer și să râdă. Îmbătrâneau cu toții. Îi plăceau Rosen și Pritchard, îi plăceau oamenii din firmă, dar niciodată nu zăbovea seara împreună cu ei să comenteze cazurile sau să discute despre cărți: nu era genul de slujbă unde să se întâmple așa ceva. Colegii de vârstă lui aveau acasă iubite sau iubiți nefericiți (sau erau ei iubite ori iubiți nefericiți); cei mai vârstnici decât el se căsătoreau. În rarele momente în care nu vorbeau despre ce aveau de lucru, pălăvrăgeau despre logodne, sarcini și proprietăți imobiliare. Despre lege nu discutau, nici ca să se amuze, nici din pasiune.

Firma își încuraja avocații să accepte cazuri pro bono, așa că el începu să lucreze voluntar pentru o organizație nonprofit care oferea consultanță juridică gratuită artiștilor. Organizația avea un așa-numit „program de audiențe” în fiecare după-amiază și seară, când artiștii puteau veni să consulte un avocat, iar el pleca de la serviciu miercuri mai devreme, la ora șapte, și stătea trei ore în biroul de pe Broome Street, în Soho, dând o mână de ajutor editorilor mărunți de tratate radicale care voiau să devină entități nonprofit, pictorilor amestecați în dispute pe teme de proprietate intelectuală, trupelor de dansatori, fotografilor, scriitorilor și producătorilor de film care încheiaseră contracte fie atât de extralegale (văzuse unul scris cu creionul pe un șervețel de hârtie) încât erau complet lipsite de

semnificație, fie atât de complicate încât artiștii nu le puteau înțelege – *el însuși* abia dacă le înțelegea – și totuși le semnaseră.

Harold nu era de acord nici cu acest voluntariat al lui; pentru Jude era limpede ce credea el – că era o frivolitate.

— Vreunul dintre artiștii ăștia e *bun* cu adevărat? îl întrebă la un moment dat.

— Probabil că nu, răspunse el.

Dar nu el avea căderea să judece dacă artiștii respectivi erau sau nu buni – alți oameni, mulți la număr, făcuseră deja asta. El se afla acolo doar pentru a le oferi ajutorul practic de care prea puțini aveau parte, dat fiind că mulți trăiau într-o lume surdă la tot ce era practic. Știa că e o dovadă de romantism din partea lui, dar îi admira; îi admira pe toți cei care puteau trăi an de an doar din speranțe care piereau pe rând, chiar și atunci când îmbătrâneau și deveneau tot mai obscure cu fiecare zi. Și, în mod la fel de romantic, considera că timpul petrecut la organizația nonprofit era un fel de salut adresat prietenilor să-i, care duceau toți un gen de viață fascinant pentru el: îi socotea pe toți împliniți profesional și era mândru de ei. Spre deosebire de el, ei nu avuseseră o cale clară de urmat și totuși merseseră cu obstinație înainte. Și își petreceau zilele făcând lucruri frumoase.

Richard, prietenul lui, era în consiliul de administrație al organizației nonprofit și uneori, miercurea, trecea pe la sediul ei în drum spre casă – se mutase recent în Soho – și vorbea cu Jude dacă îl prindea între doi clienți sau îi făcea doar semn cu mâna dacă îl găsea ocupat. Într-o seară, după programul de audiențe, Richard îl invită la el la un pahar, și o luară pe jos pe Broome Street, traversând Centre, Lafayette și Crosby, Broadway și Mercer și cotind apoi spre sud, pe Greene Street. Richard locuia într-o clădire îngustă, dintr-o piatră care căpătase nuanța funinginii, cu o ușă de garaj înaltă la parter și, în dreapta ei, cu o altă ușă, din metal, cu o ferestruică în partea de sus. Înăuntru nu exista un vestibul propriu-zis, ci doar un culoar cenușiu, pardosit cu gresie și luminat de trei becuri fără abajur, atârdate de fire din tavan. Culoarul cotea la dreapta și ducea către un ascensor industrial, mare cât camera de zi plus dormitorul lui Willem de pe Lipsenard Street, a cărui ușă din grilaj zăngănitor se închidea cu un pocnet când apăsați pe buton și care urca lin în puțul deschis. La etajul al doilea liftul se opri, iar Richard deschise grilajul și descuie masiva ușă dublă din oțel care dădea în apartamentul lui.

— Doamne! exclamă Jude intrând, după ce Richard aprinsese câteva lumini.

Podelele erau din lemn văruiat; pereții, tot albi. La mare înălțime deasupra lor, zeci de lustre scânteiau din tavan – noi și vechi, de sticlă și de oțel –, atârdate cam din doi în doi metri, la înălțimi inegale, astfel că Jude simțea la fiecare pas pâlniile din sticlă mângâindu-i creștetul, iar Richard, care era încă mai înalt decât el, trebuia să se aplece ca să nu se lovească în frunte. Pereți despărțitori nu existau, dar aproape de capătul îndepărtat al încăperii se afla un fel de casetă din sticlă puțin înaltă și lată cât ușile de la intrare, și, apropiindu-se, Jude văzu că în ea era montat un fagure masiv, modelat în forma unui coral grațios. În spatele casetei fusese pusă pe jos o saltea acoperită cu o pătură, iar în fața ei, un covor berber mișos, cu fragmente de oglinzi ce scânteiau în lumină, o canapea cu tapițeria din stoffa de lână albă și un televizor –

o stranie insulă de confort în mijlocul unei vaste aridități. Era cel mai mare apartament în care Jude intrase vreodată.

— Nu e adevărat, îi spuse Richard, văzându-l că se uită la fagure. L-am făcut eu din ceară.

— E spectaculos, declară Jude.

— Hai, vino să-ți fac turul casei! Richard îi dădu o bere și deschise o ușă de lângă frigider. Scara de incendiu, explică el. Îmi place grozav. Arată ca un... ca și cum ai plonja în iad, vezi?

— Așa e, răspunse Jude uitându-se din pragul ușii, unde scara părea să dispară în întuneric.

Apoi se retrase, simțindu-se brusc nesigur și jenându-se din cauza asta, iar Richard, care nu păru să remarce, închise ușa și o zăvorî la loc.

Coborâra cu liftul la etajul întâi și intrară în studio, unde Richard îi arătă la ce lucra.

— Eu le numesc pseudoreprezentări, îi spuse și-i întinse ceea ce Jude bănuia inițial că e o ramură de mesteacăn, dar care era de fapt din argilă arsă, apoi o piatră ușoară, netedă și rotundă, fasonată din cenușă și strunjită, dar care dădea impresia de soliditate și greutate, și un schelet de pasăre meșterit din sute de bucățele de porțelan.

Spațiul era împărțit în două pe lungime de un șir de șapte casete din sticlă, mai mici decât cea de sus, cu fagurele de ceară, și totuși fiecare cât o fereastră de mare și fiecare conținând un morman neregulat dintr-o substanță galben-închis ce părea să fie jumătate cauciuc, jumătate carne.

— Țștia sunt faguri adevărați – sau, mai bine zis, au fost, îi explică Richard. Las albinele să lucreze la ei o vreme, după care le dau drumul. Fiecare e numit în funcție de durata cât a fost ocupat, de timpul în care a slujit drept sanctuar și casă.

Se așezară pe scaunele de birou, din piele, pe care ședea Richard când lucra, băură bere și vorbiră: despre munca lui Richard, despre următoarea lui expoziție, a doua, care avea să fie inaugurată peste șase luni, și despre noile picturi ale lui JB.

— Încă nu le-ai văzut, nu-i așa? îl întrebă Richard. Am fost în studioul lui acum două săptămâni și sunt splendide, cele mai bune de până acum. Apoi, zâmbind, adăugă: Să știi că apari în multe dintre ele.

— Știu, răspunse Jude, încercând să nu se crispeze. Deci, Richard, zise el schimbând subiectul, cum ai găsit apartamentul ăsta? E incredibil!

— E al meu.

— Serios? L-ai cumpărat? Sunt impresionat; e atât de matur din partea ta!

Richard râse.

— Nu, toată clădirea e a mea.

Și-i explică apoi: bunicii lui aveau o firmă de import, iar când tatăl lui și sora acestuia erau mici, cumpăraseră șaisprezece clădiri în zona centrală a orașului, toate foste fabrici, pentru a-și depozita mărfurile: șase în Soho, șase în Tribela și patru în Chinatown. La împlinirea a treizeci de ani, fiecare dintre cei patru nepoți primise o clădire. La treizeci și cinci – pe care Richard îi împlinise cu un an înainte –

mai primiseră câte una. La patruzeci de ani aveau s-o capete pe a treia, iar la cincizeci, pe ultima.

— Și ați putut să alegeți? întrebă Jude, cuprins de acel amestec de surescitare și neîncredere pe care-l simțea ori de câte ori auzea astfel de lucruri: atât că asemenea averi chiar existau și că despre ele se putea discuta cu atâta lejeritate, cât și că o persoană pe care o știa de atâta vreme deținea o astfel de avere.

Istoriile acestea îi reaminteau cât de naiv și de nesofisticat era el – pentru că nu-și putea imagina asemenea averi, nu-și putea imagina că oameni pe care îi cunoștea ar fi putut fi *atât* de bogați. Nici chiar după atâția ani, cu toate că perioada petrecută la New York și mai ales ceea ce văzuse la birou îi sugerau altceva, tot nu și-i putea imagina pe oamenii bogați sub înfățișarea lui Ezra, a lui Richard sau a lui Malcolm, ci așa cum erau zugrăviți în caricaturi: bătrânei coborând din mașini cu geamuri fumurii, cu degete grăسune, cu țeasta cheală lucioasă, cu soții fragile și slăbănoage și cu reședințe cu podele cernite.

— Nu, răspunse Richard zâmbind. Ni le-au dat fiecăruia pe cele care au considerat ei că se potrivesc mai bine cu personalitatea noastră. Vărul meu arțăgos a primit o clădire de pe Franklin Street în care obișnuiau să depoziteze oțet.

Jude râse.

— Și asta la ce-a fost folosită?

— O să-ți arăt.

Urcară din nou cu liftul, până la etajul al treilea, unde, când Richard deschise ușa și aprinse lumina, văzură grămezi de paleți puși unii peste alții, până aproape de tavan, încărcăți cu ceea ce lui Jude i se părură a fi cărămizi.

— Dar nu *orice* fel de cărămizi, îi explică Richard. Sunt cărămizi decorative din teracotă, importate din Umbria.

Luă una dintr-un paiet incomplet și i-o dădu, iar Jude răsuci în mâini cărămida smălțuită cu un email subțire, verde aprins, trecându-și palma pe suprafața ei neregulată.

— Etajele patru și cinci sunt pline cu ele; urmează să fie vândute unui angrosist din Chicago, și atunci toate încăperile astea vor rămâne goale. Acum înțelegi de ce am un lift atât de solid.

Se întoarseră în apartament, pe sub pădurea atârânădă de lustre, iar Richard îi oferii încă o bere.

— Uite ce-i! îi spuse apoi. Aș vrea să discut cu tine ceva important.

— Spune! răspunse Jude, punând sticla de bere pe masă și aplecându-se în față.

— Teracota va dispărea probabil de aici până la sfârșitul anului. Etajele patru și cinci sunt la fel ca ăsta – bucătăria e în același loc, sunt tot trei băi –, și mă întrebam dacă n-ai vrea tu unul dintre ele.

— Richard, mi-ar face mare plăcere. Dar ce chirie ceri?

— Nu vorbesc despre închiriere, Jude. Mă gândeam să cumperi.

Richard discutase deja cu tatăl lui, care era avocatul bunicilor: ei ar fi putut transforma clădirea într-o coproprietate, din care Jude ar fi cumpărat un anumit număr de acțiuni. Singurul lucru pe care-l solicita familia era ca el sau moștenitorii

lui să le acorde dreptul de preempțiune, dacă ar fi dorit vreodată să vândă. Ei urma să-i ofere un preț bun, iar el avea să-i plătească lui Richard o chirie lunară care ar fi contat ca rată. Familia Goldfarb făcuse asta și înainte – iubita vărului arțagos cumpăraseră cu un an în urmă un etaj din clădirea cu oțet –, și nu fusese nicio problemă. Se părea că aveau dreptul la o deducere de impozit dacă transformau una dintre clădirile deținute într-o coproprietate cu cel puțin două apartamente, așa că tatăl lui Richard încerca să-și convingă toți nepoții să procedeze astfel.

— De ce faci asta? întrebă Jude după ce-și veni în fire. De ce eu?

Richard ridică din umeri.

— Mă simt cam singur aici. Nu că aș vrea să trec pe la tine tot timpul, dar ar fi plăcut să știu că mai există cineva viu în clădirea asta din când în când. Iar tu ești cel mai responsabil dintre prietenii mei, și, crede-mă, concurența nu e mare în domeniul ăsta. Și îmi place compania ta. În plus... Se întrerupse și, după o pauză, adăugă: Promite-mi să nu te înfurii!

— Of, Doamne! Bine, promit.

— Willem mi-a povestit ce s-a întâmplat, știi tu, anul trecut, când ai încercat să urci la tine, și liftul era defect. N-ai de ce să te simți stânjenit, Jude. Își face griji pentru tine. I-am zis că oricum aveam de gând să te întreb, și el a fost de părere – este de părere – că e o clădire în care ai putea locui mult timp: toată viața. Iar liftul n-o să se strice niciodată aici. Și, dacă se strică, eu sunt un etaj mai jos. Adică... sigur, poți să cumperi în altă parte, dar eu sper să te gândești la oferta mea și s-o accepți.

În momentul acesta Jude se simte nu furios, ci expus: nu numai în fața lui Richard, ci și a lui Willem. Încearcă să ascundă cât mai multe de Willem, nu fiindcă n-ar avea încredere în el, ci fiindcă nu vrea ca el să-l perceapă ca pe o jumătate de om, ca pe cineva care trebuie supravegheat și ajutat. Vrea ca Willem – și, de altfel, toți cunoscuții lui – să-l considere o persoană de încredere și curajoasă, un om la care pot apela când au probleme, nu unul nevoit să întindă mereu mâna spre ei. E jenat când se gândește la conversațiile pe care le poartă despre el – conversații între Willem și Andy, între Willem și Harold (care, e convins, sunt mai dese decât bănuiește el), și acum între Willem și Richard – și se simte totodată trist că Willem pierde atâta timp făcându-și griji pentru el, că e nevoit să se gândească mereu la el așa cum s-ar fi gândit la Hemming, dacă Hemming ar fi trăit: ca la cineva care trebuie îngrijit, cineva pentru care alții trebuie să ia decizii. Vede iarăși imaginea aceea a lui la bătrânețe: poate că așa îl vede și Willem, poate că împărtășesc amândoi aceeași temere, poate că sfârșitul lui îi pare lui Willem la fel de inevitabil cum îi pare lui.

Își amintește apoi o conversație pe care a avut-o la un moment dat cu Willem și Philippa: ea povestea cum, într-o zi, când vor fi amândoi bătrâni, vor locui în casa cu livadă a părinților ei din sudul statului Vermont.

— Parcă și văd: copiii s-au mutat înapoi acasă, fiindcă nu s-au descurcat în lumea reală, și au deja în total șase copii *ai lor*, cu nume precum Buster, Carrot sau Vixen, care aleargă de colo colo în pielea goală și nu sunt trimiși la școală și pe care eu și Willem suntem nevoiți să-i susținem până la sfârșitul sfârșitului...

— Și cu ce se ocupă copiii voștri? o întrebare el, practic chiar și în situații ipotetice.

— Oberon creează sculpturi doar din produse alimentare, iar Miranda cântă la o țiteră cu fire de lână în loc de coarde, răspunsese Philippa, iar el zâmbise. Și-și fac niște doctorate nesfârșite, iar eu și Willem suntem siliți să muncim până când el e atât de bătrân și de dărâmat, încât trebuie să-l duc în scaun cu roțile pe platoul de filmare... Philippa se întrerupsese, roșise și reluase: ... ca să le plătim toate studiile și experimentele. Eu trebuie să renunț la designul de costume și să înființez o fabrică de suc de mere bio ca să ne putem plăti toate datoriile și să întreținem casă, care e o uriașă ruină, cu care peste tot, și are o masă din lemn enormă, zgâriată, la care încăpem toți doisprezece.

— Treisprezece, intervenise Willem.

— De ce treisprezece?

— Fiindcă... Jude locuiește și el cu noi.

— Serios? întrebare el în glumă, dar încântat și ușurat că făcea parte din viziunea asupra vieții la bătrânețe a lui Willem.

— Sigur. Locuiești în căsuța de oaspeți, și în fiecare dimineață Buster îți aduce vafe, fiindcă ești prea bolnav ca să mănânci cu noi la masa cea mare, iar după micul dejun vin eu să stau cu tine, ca să mă ascund de Oberon și Miranda, care vor să fac comentarii inteligente și laudative la adresa celor mai recente reușite ale lor.

Willem îi zâmbise cu gura până la urechi, și Jude făcuse la fel, deși observase că Philippa nu mai surâdea, ci se uita în jos, spre masă. Apoi ea ridicase privirea, și ochii li se întâlniseră pentru o clipă, după care Philippa se uitase rapid în altă parte.

La scurt timp după acest episod, atitudinea ei față de el se schimbase. Nu fusese evident pentru nimeni altcineva în afara lui – poate nici măcar pentru ea –, dar, dacă înainte Jude intra în apartament și o găsea desenând la masă și schimbau apoi câteva cuvinte amicale în timp ce el bea un pahar cu apă și se uita la schițele ei, acum ea se limita doar să încline din cap spre el și să-i spună: „Willem e la magazin” sau: „Se întoarce repede”, cu toate că el nu întreba nimic (întotdeauna era binevenită în apartamentul de pe Lipsenard Street, indiferent dacă Willem era acasă sau nu), așa că Jude zăbovea puțin până ce devenea limpede că ea nu avea chef de vorbă și atunci se retrăgea în camera lui ca să lucreze.

Înțelegea resentimentele Philippei: Willem îl invita pretutindeni cu ei, îl includea în tot ce făceau, chiar și în viața lor la pensie și în visurile ei despre bătrânețe. De atunci avusese grijă să refuze toate invitațiile lui Willem, chiar dacă nu erau la evenimente la care ei mergeau amândoi – dacă se duceau la o petrecere la Malcolm la care fusese și el invitat, el mergea separat, iar de Ziua Recunoștinței îi propunea și Philippei să vină la Boston, deși ea nu venea. Încercase chiar să discute cu Willem despre situație așa cum o percepea el, să-l facă să înțeleagă ceea ce considera el că simte Philippa.

— Nu-ți place de ea? întrebare Willem, îngrijorat.

— Știi bine că-mi place. Dar cred... cred că ar trebui să petreci mai mult timp tu singur cu ea, să fiți numai voi doi. Probabil că pentru ea devine deranjant să fiu și eu mereu prin preajmă.

— Ți-a spus *ea* asta?

— Nu, Willem, sigur că nu. Bănuiesc eu. Pe baza vastei mele experiențe cu femeile, știi tu.

Mai târziu, când Willem se despărțise de Philippa, Jude se simțise vinovat de parcă el ar fi fost singurul responsabil. Însă chiar și înainte de acel moment începuse să se întrebe dacă nu cumva și Willem ajunsese să-și dea seama că nicio iubită serioasă nu avea să accepte prezența lui continuă în viața lor; se întreba dacă Willem încerca să facă planuri alternative pentru el, ca el să *nu* ajungă să trăiască în casa de oaspeți de pe proprietatea pe care Willem avea s-o dețină cândva împreună cu soția lui, ca să nu fie amicul lui trist și celibatar, un memento inutil al vieții infantile și goale pe care o dusesse. „Voi trăi singur”, decisese el. N-avea să fie cel care să spulbere șansele la fericire ale lui Willem; *îți dorea* ca prietenul lui să aibă casa aceea cu livadă, roasă de care, și nepoți și o soție dornică să fie singura ținti a afecțiunii și a prezenței lui. Voia ca Willem să aibă tot ce merita, tot ce-și dorea. Voia ca fiecare zi din existența prietenului său să fie lipsită de griji, obligații și responsabilități – chiar și dacă acele griji, obligații și responsabilități se refereau la el.

O săptămână mai târziu, tatăl lui Richard – un bărbat plăcut, înalt și zâmbitor, pe care-l întâlnise cu trei ani în urmă, la prima expoziție a fiului său – îi trimise contractul, pe care Jude îl citi împreună cu un fost coleg de facultate, avocat imobiliar, și raportul de expertiză tehnică al apartamentului, pe care el i-l transmise lui Malcolm. Prețul îi tăie răsuflarea, dar fostul coleg îi spuse să nu rateze ocazia:

— E un chilipir incredibil, Jude. Niciodată nu vei mai găsi în zona asta ceva atât de mare la banii ăștia.

Iar după ce citi raportul și văzu apartamentul, Malcolm îi spuse același lucru:

— Cumpără-l!

Așa că Jude îl cumpără. Și, cu toate că familia Goldfarb îi propuse o modalitate de plată pe zece ani, în rate fără dobândă, el hotărî să facă tot posibilul pentru a-l achita cât mai rapid. La fiecare două săptămâni punea deoparte, pentru rată, jumătate din salariu, iar restul îl păstra pentru cheltuieli și economii. Îi spuse lui Harold că se mutase în cursul uneia din convorbirile telefonice săptămânale pe care le aveau („Slavă *Domnului* exclamă Harold; niciodată nu-i plăcuse locuința de pe Lipsenard Street), dar nu și că achiziționase apartamentul, fiindcă nu voia ca Harold să se simtă obligat să-i dea bani. Din locuința de pe Lipsenard Street luă doar salteaua, o lampă, masa și un scaun, pe care aici le așeză într-un colț. Uneori, seara, ridica privirea din hârtile la care lucra și își spunea că fusese o decizie absurdă: cum va putea umple el un spațiu atât de mare? Cum va ajunge să simtă că e al lui? își amintea de Boston, de casa de pe Hereford Street și de faptul că, acolo fiind, visase să aibă doar un dormitor al lui, o ușă pe care s-o poată închide cândva. Pe urmă, chiar și la Washington, când lucrase pentru Sullivan, dormise în livingul unui apartament cu două camere pe care-l împărțise cu un consilier juridic scump la vedere; prima dată în viața lui când avusese o cameră numai a lui, una adevărată, cu o fereastră adevărată, fusese pe Lipsenard Street. Dar, la un an după ce se mutase pe Greene Street, Malcolm îi instalase pereți despărțitori, și apartamentul începuse

să capete un aer ceva mai confortabil, iar un an mai târziu venise Willem să stea la el, așa că Jude se simțise și mai confortabil. Pe Richard îl vedea mai rar decât își închipuise – călătoreau amândoi destul de des –, dar, în serile de duminică, Jude cobora uneori în studioul lui și-i dădea o mână de ajutor la proiectele la care lucra, lustruind cu o foaie de glaspapir vreun mic mănunchi de ramuri sau curățând puful de pe un pământuf de pene de păun. Studioul era genul de loc care i-ar fi plăcut lui în copilărie – pretutindeni erau vase și recipiente cu lucruri minunate: crenguțe și pietre, pene și cărăbuși uscați, păsări împăiate, cu penaj colorat, și blocuri de forme diverse dintr-un lemn deschis la culoare –, și uneori și-ar fi dorit să poată renunța pur și simplu la muncă, să se așeze pe podea și să se joace – lucru pe care în copilărie nu prea avusese timp să-l facă.

După trei ani reuși să achite apartamentul și începu imediat să strângă bani pentru renovare. Îi luă mai puțin timp decât ar fi crezut, în parte datorită unei întâmplări legate de Andy. Într-o zi se duse la cabinet pentru consultația programată, iar Andy își făcu apariția cu o expresie îndârjită și în același timp triumfătoare.

— Ce-i? întrebă el, iar Andy îi arătă, fără un cuvânt, un articol pe care-l rupsese dintr-un ziar.

Era un raport științific despre un tip de intervenție chirurgicală experimentală cu laser, care fusese pus la punct nu demult și despre care se crezuse că permite îndepărtarea în siguranță a țesutului cicatricial; se constatase însă că tehnica respectivă avea efecte adverse pe termen mediu: deși țesutul cicatricial era eliminat, în locul său apăreau plăgi ca de arsură, iar epiderma de dedesubt devenea mult mai fragilă, mai susceptibilă la fisuri care duceau la pustule și la infecții.

— Asta te gândeai să faci și tu, așa-i? îl întrebă Andy, iar el se așeză, cu bucata de hârtie în mână, incapabil să vorbească. Te *cunosc*, Judy. Și știu că ți-ai făcut o programare la cabinetul șarlatanului ăluia de Thompson. Nu încerca să negi: au sunat să-mi ceară fișa ta. Și nu le-am trimis-o. Te rog să n-o faci, Jude! Vorbesc serios. Ultimul lucru de care ai nevoie e să faci răni deschise pe spate, pe lângă cele de pe picioare. Și, cum el nu răspundea, Andy adăugă: Spune ceva!

Jude clătină din cap. Andy avea dreptate: el strângea bani și pentru operație. Primele lui anuale, cea mai mare parte a economiilor, toți banii pe care îi adunase medităndu-l pe Felix se duseseră pe achitarea apartamentului, dar, în lunile din urmă, când devenise clar că își plătește ultimele rate, începuse să economisească din nou pentru operație. Plănuse totul: întâi avea să facă intervenția și pe urmă să continue cu economiile pentru renovare. Vedea totul aievea: spatele lui devenit neted ca parchetul, șirurile de cicatrici groase, ca niște viermi, dispărute în numai câteva secunde – și, odată cu ele, orice dovadă a vieții lui la căminul de copii și în Philadelphia, probele acelor ani, șterse de pe trupul lui. Încerca din răspuțeri să uite, în fiecare zi încerca, dar, în ciuda eforturilor lui, ele erau acolo și-i aminteau, dovadă că ceea ce se prefăcea el că nu existase avusese, de fapt, loc.

— Jude, începu Andy, așezându-se lângă el pe masa de consultație. Știu că ești dezamăgit. Și-ți promit că, atunci când va apărea un tratament eficient ți sigur, te voi

anunța. Știu că cicatricile te supără; caut mereu un tratament pentru tine. Dar deocamdată nu există nimic, iar conștiința nu-mi dă voie să te las să faci așa ceva. Tăcu apoi; tăcură amândoi. Cred că ar fi trebuit să te întreb mai des, reluă Andy. Te dor? Îți provoacă disconfort? Simți că te strânge pielea?

El încuviință, tot fără un cuvânt.

— Uite ce e, Jude. Există niște unguente pe care ți le pot prescrie ca să-ți ușureze suferința, dar vei avea nevoie de cineva care să ți le maseze pe spate în fiecare seară, altfel nu-și vor face efectul. Ești dispus să lași pe cineva să se ocupe de asta? Pe Willem? Pe Richard?

— Nu pot, răspunse el, cu ochii în articolul pe care-l ținea în mână.

— Bine. O să-ți scriu totuși o rețetă și o să-ți arăt cum să procedezi. Nu-ți face griji, am întrebat un dermatolog, nu e o metodă inventată de mine, dar nu știu cât de eficientă va fi dacă o aplici singur. Vrei să-ți deschei halatul și să te întorci cu fața la perete? Îl rugă apoi, coborând de pe masă.

Jude se supuse și-i simți mâinile pe umeri și apoi coborându-i ușor pe spate. Se gândi că Andy i-ar fi putut spune, așa cum spunea uneori: „Nu e chiar atât de rău” sau: „N-ai niciun motiv să te sfiești de ceilalți”, dar de data asta medicul rămase tăcut, trecându-și doar palmele pe spatele lui de parcă ar fi fost ele însele niște lasere, capabile să-l vindece, să-i facă pielea netedă și sănătoasă. După un timp îi spuse să-și pună halatul la loc, iar el și-l încheie și se întoarse cu fața.

— Îmi pare foarte rău, Jude, spuse apoi ortopedul și de data asta el, Andy, fii cel care nu-l putu privi în ochi.

La finele consultației, în vreme ce Jude se îmbrăca, medicul îl întrebă dacă vrea să mănânce ceva, dar el clătină din cap.

— Ar trebui să mă întorc la birou.

Andy nu mai spuse nimic, dar în pragul ușii îl opri.

— Jude, îmi pare foarte rău. Nu-mi place să fiu eu cel care-ți spulberă speranțele.

El încuviință – știa asta, dar în clipa aceea îi era greu să mai rămână în preajma lui Andy; nu voia decât să plece.

Oricum, își repetă acum – e hotărât să fie mai realist, să renunțe la ideea că va putea să-și amelioreze starea de sănătate – că, dacă nu va mai face operația, înseamnă că are bani și că Malcolm va putea începe curând renovarea. De când și-a achiziționat apartamentul a văzut cum Malcolm a devenit mai îndrăzneț și mai inovator în munca lui, așa că planurile făcute la vremea când a cumpărat el etajul au fost deja schimbate, revizuite și îmbunătățite de mai multe ori: e vizibilă în ele ceea ce până și Jude poate recunoaște drept o conștiință estetică autonomă, o idiosincrazie sigură de sine. Cu puțin înainte ca el să-și înceapă lucrul la Rosen, Pritchard and Klein, Malcolm demisionase de la Ratstar și, împreună cu doi foști colegi și cu Sophie, o cunoștință din facultatea de arhitectură, fondase o firmă numită Bellcast; prima lor comandă fusese renovarea casei de vacanță a unuia dintre prietenii părinților lui. Acum firma se ocupa în special de clădiri rezidențiale, dar anul trecut primise primul proiect important de edificiu public, un muzeu al fotografiei în Doña, și, la fel ca Willem și ca el însuși, Malcolm lipsea acum din oraș

din ce în ce mai des.

— Niciodată să nu subestimezi importanța unor părinți bogați, mârâise cu acreală un mârlan la o petrecere dată de JB când auzise că Bellcast ieșise pe locul al doilea într-un concurs de proiecte pentru construirea în Los Angeles a unui monument închinat japonezilor-americieni închiși în lagăre în al Doilea Război Mondial, și JB începuse să țipe la el înainte să apuce s-o facă Jude și Willem, care își zâmbiseră peste capul lui, mândri de el că sărise atât de vehement în apărarea lui Malcolm.

Așa că Jude a văzut cum, cu fiecare nouă schiță pentru apartamentul de pe Greene Street, noi holuri au apărut și au dispărut, bucătăria s-a mărit și apoi s-a micșorat, rafturile pentru cărți s-au mutat de pe peretele nordic, care nu avea ferestre, pe cel sudic, care avea, și au revenit apoi la loc. Într-unul dintre proiecte pereții despărțitori s-au evaporat – „E o *mansardă*, Jude, ar trebui să-i respecti integritatea”, a susținut Malcolm, însă el s-a arătat de neclintit: avea nevoie de un dormitor; avea nevoie de o ușă pe care s-o poată închide și încuia. Într-o altă schiță, Malcolm a încercat să blocheze complet ferestrele care dădeau spre sud, deși acestea erau motivul pentru care Jude alesese etajul al cincilea; mai târziu a recunoscut că fusese o idee idioată. Dar lui Jude îi place să-l vadă lucrând, îl mișcă faptul că Malcolm petrece atâta timp – mai mult decât el însuși – gândindu-se la locuința lui. Iar acum chiar o va renova. Acum a strâns suficienți bani pentru ca Malcolm să-și concretizeze chiar și cele mai fanteziste idei. Acum are destul pentru toate piesele de mobilier pe care el i le-a sugerat, pentru fiecare covor și decorațiune.

În ultimele zile au discutat despre cele mai recente planuri. Ultima dată când au revăzut schițele, cu trei luni în urmă, Jude a observat în baia principală, în jurul vasului de W.C., un element pe care nu l-a putut identifica.

— Ce-i asta? l-a întrebat atunci.

— Bare de sprijin, a răspuns Malcolm scurt și rapid, de parcă așa răspunsul ar fi devenit mai lipsit de semnificație. Judy, știi ce vrei să spui, dar...

Dar el examina deja schițele mai îndeaproape, uitându-se la însemnările mărunte din baie, unde Malcolm adăugase bare din oțel deopotrivă în cabina de duș și în jurul căzii, dar și la cele din bucătărie, unde redusese înălțimea blaturilor.

— Dar nu sunt în scaun cu roțile! a replicat el, descumpănit.

— Jude... a început Malcolm, dar s-a oprit apoi.

El a știut ce voise să spună prietenul lui: „Dar ai fost. Și vei fi din nou”. Numai că n-o spusese.

— Astea sunt reglementări standard, a rostit Malcolm în schimb.

— Mal, a replicat el, întristat de cât de mult se tulburase. Înțeleg. Dar nu vreau să arate ca un apartament de infirm.

— N-o să arate, Jude. O să fie apartamentul tău. Dar nu crezi că, poate, doar ca măsură de precauție...?

— Nu, Malcolm. Scoate-le! Vorbesc serios.

— Dar nu crezi, din motive pur practice...?

— Acum *tu* ești interesat de considerente practice? Tu, care voiai să locuiesc într-un spațiu de patru sute de metri pătrați fără pereți interiori? Jude a tăcut o clipă. Îmi

pare rău, Mal.

— E-n regulă, Jude. Înțeleg. Serios.

Iar acum Malcolm stă în fața lui, numai zâmbet.

— Vreau să-ți arăt ceva, îl anunță, fluturând un sul de hârtii.

— Îți mulțumesc, Malcolm. Dar n-ar trebui să ne uităm la ele mai târziu?

A stabilit o programare la croitor și nu vrea să întârzie.

— N-o să dureze mult, și pe urmă ți le las aici.

Se așază lângă el și desface sulul de hârtii, dându-i lui un capăt să-l țină și spunându-i că a mai făcut schimbări și modificări.

— Blaturile au revenit la înălțimea inițială, precizează, arătând spre bucătărie. N-am mai pus bare de sprijin la duș, dar am adăugat polița asta pe care o poți folosi și ca scaun, la nevoie. Jur că o să arate drăguț. Le-am păstrat pe cele de la W.C. – mai gândește-te puțin, da? Le instalăm ultimele și, dacă chiar nu-ți plac, le lăsăm deoparte, dar... eu le-aș pune, Jude.

El încuviințează din cap, fără mare tragere de inimă. Acum nu știe, dar peste ani îi va fi recunoscător lui Malcolm că a dovedit spirit de prevedere pentru viitorul lui, chiar și atunci când n-a intenționat asta anume: va observa că în apartamentul lui spațiile de trecere sunt largi, că baia și bucătăria sunt supradimensionate pentru a permite unui scaun cu rotile să facă o întoarcere completă, că ușile sunt încăpătoare și că, oriunde a fost posibil, sunt de tip glisant, nu batant, că nu există dulăpioare sub chiuveta din baia principală, că dulapurile mai înalte coboară pneumatic la o apăsare de buton, că în cadă există un mic taburet și că, în cele din urmă, Malcolm a câștigat disputa legată de barele de sprijin de lângă W.C. Și va încerca o mirare amăruie la gândul că încă o persoană din viața lui – Andy, Willem, Richard și acum Malcolm – i-a prevăzut viitorul și a știut că avea să fie inevitabil.

După vizita la croitor, unde lui Malcolm îi sunt luate măsurile pentru un costum bleumarin și altul gri-închis, iar Franklin, croitorul, îl întreabă pe Jude de ce nu l-a mai văzut de doi ani – „Sunt sigur că e vina mea”, răspunde Malcolm, zâmbind –, se duc la masă. E plăcut să-și ia o sâmbătă liberă, își spune el în vreme ce bea amândoi limonadă cu apă de trandafiri și mănâncă din conopida condimentată cu *zdatar*²⁹ la un restaurant israelian aglomerat de lângă atelierul lui Franklin. Malcolm e nerăbdător să înceapă lucrul la apartament – ca și Jude.

— Nici nu se putea moment mai potrivit, repetă Malcolm. Îi rog pe cei de la birou să trimită toată documentația la primărie luni și, până când e aprobată, eu termin la Doña și o să pot să încep imediat. Iar până e gata, tu poți să te muți la Willem.

Malcolm tocmai a terminat ultimele finisaje în apartamentul lui Willem, pe care le-a urmărit mai îndeaproape chiar decât Willem însuși; spre sfârșit lua deja decizii în locul lui în privința culorilor vopselei de pe pereți. Malcolm a făcut o treabă excelentă, își spune Jude, așa că pe el n-o să-l deranjeze deloc să stea la Willem timp de un an.

E încă devreme când termină prânzul, și mai stau o vreme la aer, pe trotuar. În ultima săptămână a plouat, dar azi e senin, iar Jude se simte în putere și chiar cam fără astâmpăr, așa că îl întreabă pe Malcolm dacă n-ar vrea să se plimbe puțin. Îl

vede că ezită, privindu-l scurt din cap până-n picioare ca pentru a-i evalua forțele, dar pe urmă zâmbește și acceptă, și pornesc amândoi mai întâi spre vest și apoi spre nord, către Village. Trec pe lângă clădirea de pe strada Mullberry în care a locuit JB înainte de a se muta în est, și o vreme tac amândoi, gândindu-se la JB și întrebându-se ce-o fi făcând, și știind fără a ști totuși de ce nu le-a răspuns nici lor și nici lui Willem la telefoane, la mesaje, la e-mailuri. Toți trei au avut zeci de discuții între ei, cu Richard, cu Ali și cu cei doi Henry Young despre ce ar trebui să facă, dar, de fiecare dată când au încercat să dea de JB, el s-a ferit, i-a împiedicat sau i-a ignorat. „Trebuie să așteptăm până când situația se va înrăutăți”, a spus Richard la un moment dat, și Jude se teme că are dreptate. Uneori parcă JB nu mai e al lor, și nu le rămâne decât să aștepte momentul în care pentru el se va ivi o problemă la care numai ei vor avea răspunsul, ca să poată să intre atunci din nou în viața lui.

— Malcolm, trebuie să te întreb, începe Jude în vreme ce străbat o porțiune din Hudson Street pustie în weekend, lipsită de copaci și de oameni deopotrivă. Te însori sau nu cu Sophie? Toți am vrea să știm.

— Doamne, Jude, habar n-am, răspunde Malcolm, și tonul glasului său pare ușurat, de parcă aștepta de mult să i se pună această întrebare.

Și poate că aștepta. Începe să înșire argumentele potențial negative (căsătoria e o instituție prea convențională; pare prea definitivă; pe el nu-l interesează să facă nuntă, dar se teme că pe Sophie, da; părinții lui vor încerca să se implice; îl deprimă oarecum ideea de a-și petrece tot restul vieții alături de un alt arhitect; el și Sophie sunt cofondatori ai firmei – dacă ceva nu merge între ei, ce se va întâmpla cu Bellcast?) și pe cele pozitive, care par și ele negative însă (dacă n-o cere, are impresia că Sophie îl va părăsi; părinții lui l-au bătut la cap mereu să se însoare și ar vrea să le închidă gura; o iubește într-adevăr pe Sophie și știe că nu va găsi pe altcineva mai bun; are treizeci și opt de ani și simte că trebuie să facă *ceva*). În vreme ce-l ascultă perorând, Jude se străduiește să nu zâmbească; întotdeauna i-a plăcut asta la Malcolm, cum poate fi atât de hotărât pe hârtie și în proiecte, însă în rest atât de ezitant și atât de lipsit de inhibiții să-și mărturisească ezitățile. Malcolm n-a fost niciodată genul care să pretindă că e mai nonșalant, mai încrezător sau mai culant decât e de fapt, și, pe măsură ce anii trec, Jude îi apreciază și-i admiră tot mai mult franchețea înduioșătoare și deplina încredere în prietenii lui și în părerile lor.

— Tu ce crezi, Jude? îl întreabă în final. Chiar am vrut să vorbesc cu tine despre asta. N-ar trebui să ne așezăm undeva? Ai timp? Știu că Willem e în drum spre casă.

Ar putea fi și el mai mult ca Malcolm, își spune Jude în sinea lui; ar putea cere ajutorul prietenilor, s-ar putea arăta vulnerabil în prezența lor. La urma urmei, înainte a mai fost, numai că nu din proprie voință. Dar întotdeauna ei s-au purtat frumos cu el, niciodată n-au încercat să-l facă să se simtă stingherit – oare asta n-ar trebui să-i spună ceva? Poate, de exemplu, o să-l *întrebe* până la urmă pe Willem dacă nu vrea să-l ajute cu unguentul: dacă pielea lui o să-l dezguste, oricum Willem nu va spune nimic, niciodată. Și Andy are dreptate – e prea dificil să și-l aplice singur, așa că la un moment dat a renunțat, deși nu a aruncat tuburile.

Încearcă să-și dea seama cum ar putea să abordeze subiectul, dar constată că nu poate trece mai departe de primul cuvânt – „Willem” – nici măcar în minte. Iar în clipa aceea știe că totuși nu-l va putea ruga pe Willem. „Nu fiindcă n-aș avea încredere în tine”, îi spune el, deși nu vor avea niciodată discuția asta, „ci pentru că nu suport să mă vezi așa cum sunt”. Acum, când se închipuie pe sine la bătrânețe, tot singur se vede, dar pe Greene Street, iar pe Willem îl vede într-o casă undeva în natură, printre pomi – în Adirondack, în Berkshire –, și îl vede fericit, înconjurat de oameni care îl iubesc, și poate vine de câteva ori pe an în oraș să-l viziteze pe el pe Greene Street, și petrec câte o după-amiază împreună, în imaginile acestea, Jude stă întotdeauna jos, fiindcă nu se știe dacă va mai putea să meargă sau nu, dar știe că e încântat să-l vadă pe Willem, de fiecare dată, și la finele fiecărei vizite poate să-i spună să nu-și facă griji, pentru că el se descurcă singur, oferindu-i această asigurare ca pe o binecuvântare, mulțumit că are tăria să nu-i strice viața idilică încărcându-l cu nevoile, cu singurătatea și cu lipsurile lui.

Dar asta, își reamintește el, va fi peste mulți ani, în viitor. Acum alături de el e Malcolm, cu privirea lui neliniștită și plină de speranță, așteptându-i răspunsul.

— Willem se întoarce abia diseară, îi spune Jude. Avem toată după-amiaza la dispoziție, mai am tot timpul de care ai nevoie.

Ultima dată când JB încercă – încercă de-adevăratelea – să renunțe la droguri fu în weekendul de 4 Iulie. Nimeni nu mai era în oraș. Malcolm plecase cu Sophie la părinții ei, la Hamburg. Jude era cu Harold și Julia la Copenhaga. Willem filma în Cappadocia. Richard era în Wyoming, într-o colonie de artiști. Henry Young Asiaticul era în Reykjavík. Doar el rămăsese, și, dacă n-ar fi fost atât de înverșunat, nici el n-ar mai fi stat în oraș. S-ar fi dus la Beacon, unde Richard avea o casă, ori la Quogue, unde avea Ezra, ori la Woodstock, unde avea Ali, ori... mă rog. Nu mai erau acum chiar atât de mulți care să-i pună casa la dispoziție, și, în plus, cu majoritatea nu mai vorbea, fiindcă îl călcau pe nervi. Dar nu suferea verile în New York. Toți grașii detestă verile în New York: totul se lipește de toate, pielea de piele, pielea de haine. Niciodată nu te simți cu adevărat uscat. Și totuși, iată-l pe el aici, descuind ușa atelierului de la etajul al doilea al clădirii de cărămidă albă din Kensington și privind fără să vrea, înainte să intre, spre capătul culoarului, unde se găsea atelierul lui Jackson.

JB nu era dependent. Da, lua droguri. Da, lua multe. Dar nu era dependent. Alții erau dependenți. Jackson era. La fel Zâne și la fel Hera. Massimo și Topher: și ei erau. Uneori avea impresia că el rămăsese singurul care nu trecuse dincolo de limită.

Și totuși, știa că mulți erau de părere că trecuse deja, și tocmai de asta se afla el încă în oraș în loc să fie undeva la țară: patru zile fără droguri, numai cu munca, și pe urmă nimeni n-o să mai poată spune nimic, niciodată.

Azi, vineri, era prima zi. Aparatul de aer condiționat din atelierul lui se stricase, așa că primul lucru pe care-l făcu fii să deschidă toate ferestrele și apoi – după ce bătuse încet la ușa lui Jackson ca să se asigure că nu era acolo – și ușa. În mod normal, n-o deschidea niciodată, din cauza lui Jackson și a zgomotului. Atelierul lui

era una dintre cele paisprezece încăperi de la etajul al doilea al unei clădiri cu patru etaje. Camerele ar fi trebuit să fie folosite exclusiv ca ateliere, dar el bănuia că vreo douăzeci la sută dintre cei care le ocupau locuiau de fapt acolo ilegal. În rarele ocazii când i se întâmplase să ajungă la atelier înainte de ora zece a dimineții, văzuse oameni furișându-se pe holuri în lenjerie de corp, iar când se ducea la baie din capătul culoarului găsea pe câte cineva săpunindu-se în chiuvetă, bărbierindu-se sau spălându-se pe dinți, și moțăia un salut spre ei – „sal, frate!” – primind alt moțait drept răspuns. Din păcate, efectul general nu era tocmai camaraderesc, ci mai degrabă instituțional. Iar asta îl deprima pe JB. Și-ar fi putut găsi altundeva un atelier, mai bun, mai intim, dar îl luase pe ăsta fiindcă (deși îi era jenă să recunoască) clădirea arăta ca un cămin studentesc, iar el sperase să se simtă iar ca la colegiu. Dar nu se simțea așa.

În plus, clădirea ar fi trebuit să aibă „densitate scăzută a zgomotului” – orice-o mai fi însemnat și asta –, dar, pe lângă artiști plastici, în ea închiriaseră spațiu pentru studiouri și câteva trupe muzicale – de thrash ironic, de folk ironic, de acoustic ironic –, ceea ce însemna că holul răsuna tot timpul de o cacofonie de zgomote, căci instrumentele tuturor formațiilor se amestecau într-un zăngănit prelung ca de chitară. Trupele n-ar fi trebuit să se afle acolo, și, o dată la câteva luni, când proprietarul clădirii, un anume domn Chen, trecea în inspecție inopinată, JB auzea glasuri pe holuri – le auzea chiar și prin ușa închisă –, un strigăt de alarmă după altul, până ce avertizarea umplea toate cele cinci niveluri – „Chen!” „Chen!” „Chen!” –, astfel că, în clipa în care domnul Chen intra în clădire, totul era învăluit în tăcere – o liniște atât de nefirească, încât lui JB i se părea că-l aude pe vecinul din dreapta hârșându-și vopselele pe piatra abrazivă și pe cel din stânga trecându-și spirograful pe pânză. Pe urmă domnul Chen urca în mașină și pleca, ecourile se relansau – „Liber!” „Liber!” „Liber!” –, și cacofonia se isca din nou, ca un roi de cicade zbârâitoare.

După ce se asigură că era singur pe etaj – Dumnezeu, dar *unde* erau toți ceilalți? Oare rămăsese ultimul om de pe Pământ? –, JB își scoase haina și, o clipă mai târziu, pantalonii și începu să-și curețe studioul, lucru pe care nu-l mai făcuse de luni bune. Străbătu de mai multe ori drumul până la tomberoanele de gunoi de lângă liftul de serviciu, îndesând în ele cutii vechi de pizza, doze goale de bere, foi de hârtie cu schițe și mâzgălituri, pensule cu perii zbârliți ca niște măhuri fiindcă nu le spălase și palete cu acuarele care se întăriseră fiindcă nu le mai umezise.

Curățenia era plictisitoare, chiar mai plictisitoare dacă nu trăseseși nimic pe nas. JB își spuse, așa cum își spunea uneori, că nu i se întâmplase niciunul dintre lucrurile presupus plăcute care ar fi trebuit să i se întâmple când lua metamfetamină. Diverși cunoscuți de-ai lui slăbiseră și se trăsaseră la față, făceau sex non-stop cu indivizi pe care abia dacă-i știau ori aveau accese de conștiinciozitate în care își curățau și organizau apartamentul sau atelierul ore în șir. El rămăsese însă gras, apetitul sexual îi dispăruse, iar atelierul și apartamentul lui erau într-o stare dezastruoasă, într-adevăr, lucra pe perioade foarte lungi – douăsprezece, paisprezece ore la rând –, dar nu putea pune asta pe seama

metamfetaminei; întotdeauna fusese un tip muncitor. Când venea vorba despre desen sau pictură, avusese mereu o mare capacitate de concentrare.

După o oră sau două de dereticat, atelierul arăta exact ca atunci când începuse, iar lui îi crăpa buza după o țigară, pe care n-o avea, sau după o băutură, pe care de asemenea n-o avea, și nici n-ar fi trebuit să bea, fiindcă era abia amiaza. Știa că are o gumă de mestecat în buzunarul blugilor; scotoci după ea și o găsi în cele din urmă, ușor jilavă de căldură, și și-o azvârli în gură, mestecând-o în timp ce stătea întins, cu ochii închiși, simțind podeaua din ciment rece sub spate și coapse și spunându-și că era altundeva, nu în Brooklyn, în iulie, pe o căldură de peste treizeci de grade.

„Cum mă simt?” se întrebă.

„Bine”, își răspunse. Așa îl sfătuiuse să se întrebe psihoterapeutul la care începuse să meargă.

— E ca un test, îi explicase el. O modalitate de a te verifica pe tine însuși: „Cum mă simt? Vreau să iau o priză? Și dacă vreau *într-adevăr, de ce vreau?*” E un mod de a comunica direct cu tine însuși, de a-ți examina impulsurile în loc să te lași pradă lor.

„Ce idiot!” își zisese atunci JB. Și acum era de aceeași părere. Numai că, la fel ca multe alte lucruri idioate, nu reușea să-și scoată întrebarea aceea din memorie, și acum, în momente rare și deloc oportune, se pomenea că se întreabă singur cum se simte. Uneori răspunsul era: „Parcă aș vrea să iau droguri”, așa că le lua, fie și numai pentru a-i demonstra terapeutului cât de idioată era metoda lui. „Vezi?!” îi spunea el lui Giles în gând – Giles, care nici măcar nu avea un doctorat în psihoterapie, ci doar un master. „Mare brânză teoria asta a ta a autoexaminării! Și altceva, Giles? Ce mai fac acum?”

Ideea de a merge la Giles nu fusese a lui. Cu șase luni în urmă, în ianuarie, mama și mătușile lui ținuseră o scurtă ședință în familie cu el; pentru început, mama povestise ce copil strălucit și precoce fusese, și uite unde ajunsese acum; apoi mătușa Christine, în rolul polițistului hapsân, începuse să țipe la el că-și bate joc de oportunitățile pe care sora ei i le oferise și că devenise o pacoste, după care mătușa Silvia, care întotdeauna fusese cea mai blândă dintre cele trei surori, îi repetase cât e el de talentat și că toate voiau să redevină cel care fusese, și n-ar vrea el să ia în calcul ideea unui tratament? JB n-avusese chef de o ședință de familie, nici măcar atât de inofensivă ca asta (mama adusese prăjitura lui cu brânză preferată, din care mâncaseră cu toții în timp ce ele îi disecau defectele), fiindcă, între altele, era încă furios pe ele. Cu o lună în urmă îi murise bunica, iar mama lui avusese nevoie de o zi întreagă ca să-l anunțe. Susținuse atunci că nu reușise să dea de el, că nu răspundea la telefon, dar el știa că în ziua aceea nu se drogase și că avusese telefonul deschis tot timpul, așa că nu-și dădea seama de ce ea îl mințea.

— JB, dacă ar fi știut cum ai ajuns, bunica s-ar fi înnegrit de supărare, îi spusese mama la ședință.

— Of, mamă, mai taci dracului din gură! exclamase el iritat, sătul de văicărelile ei, și atunci Christine se ridicase și-i trăsese o palmă peste față.

După aceea, acceptase să înceapă să meargă la Giles (prieten al unui prieten ai Silviei) ca modalitate de a-și cere scuze față de Christina și, desigur, față de mama

lui. Din păcate, Giles chiar era un idiot, și, în cursul ședințelor de terapie (plătite de mama lui; el n-avea de gând să-și irosească banii pe psihoterapie, mai ales când era proastă), el îi răspundea la întrebările deloc inventive – „De ce crezi că te atrag drogurile atât de mult?”, „Ce simți că-ți oferă?”, „De ce crezi că apelezi la ele mult mai des în ultimii ani?”, „De ce crezi că nu mai vorbești la fel de mult cu Malcolm, Jude și Willem?” – spunându-i lucruri despre care știa că au să-l entuziasmeze. Strecura în răspunsuri aluzii la tatăl lui mort, la golul uriaș și la suferința cu care îl lăsase dispariția lui, la superficialitatea lumii artistice, la temerile că nu-și va împlini menirea, și privea cum creionul lui Giles alerga extatic pe hârtie, simțind atât dispreț față de prostia lui, cât și dezgustul pe care i-l stârnea propria-i imaturitate. De psihoterapeutul tău puteai să-ți bați joc – chiar dacă individul merita asta – la nouăsprezece, nu la treizeci și nouă de ani.

Însă, cu toate că Giles era un idiot, întrebările lui îi persistau în minte, fiindcă erau întrebări pe care și le pusese și el. Și, deși Giles i le sugerase ca pe niște interogații distincte, JB știa că, de fapt, fiecare era inseparabilă de precedenta și că, dacă ar fi fost posibil, lingvistic și gramatical, să le includă pe toate într-o singură întrebare atotcuprinzătoare, aceea ar fi fost cea mai corectă și mai veridică ilustrare a motivelor pentru care ajunsese acolo unde ajunsese.

Mai întâi, îi spusese el lui Giles, nu avusese de gând să-i placă drogurile atât cât îi plăceau. Asta părea o chestie de la sine înțeleasă și suna chiar ridicol s-o spui, dar JB cunoștea indivizi – în majoritate bogați, în majoritate albi, în majoritate neiubiți de părinți – care începuseră să se drogheze fiindcă credeau că așa vor fi mai interesați sau mai intimidanți, că vor atrage atenția mai mult sau pur și simplu fiindcă drogurile făceau ca timpul să treacă mai repede. Prietenul lui, Jackson, de exemplu, era unul dintre aceștia. Dar el nu. Sigur, se dragase întotdeauna – ca toată lumea –, dar în colegiu și pe la douăzeci și ceva de ani drogurile fuseseră pentru el ceea ce erau dulciurile, care și ele îi plăceau: un produs de consum care-i fusese interzis în copilărie și care acum era ușor disponibil. Drogurile, asemenea cerealelor mâncate după cină, atât de leșinător de dulci încât laptele rămas în bol putea fi sorbit ca un sirop de zahăr, erau un privilegiu al vârstei adulte, de care el intenționase să se bucure.

Întrebările doi și trei: când și de ce deveniseră drogurile atât de importante pentru el? Știa răspunsul și la ele. La treizeci și doi de ani avusese prima lui expoziție. Și două lucruri se întâmplaseră după aceea: în primul rând, devenise cu adevărat o vedetă. Articole despre el apăruseră în presa de artă, dar și în ziare și reviste citite de oameni care habar n-aveau de deosebirea dintre o pensulă și un penel. Și în al doilea rând, prietenia lui cu Jude și Willem se destrămasese.

Poate „se destrămasese” era im cuvânt prea dur. Dar ceva se schimbase. El făcuse ceva rău – era în stare să recunoască asta –, iar Willem îi luase partea lui Jude (și de ce l-ar fi mirat acest fapt când, dacă stătea să analizeze întreaga lor prietenie, lucrurile erau clare: de atâtea și atâtea ori Willem luase partea lui Jude), și, cu toate că amândoi declaraseră că l-au iertat, ceva se modificase în relația lor. Jude și Willem deveniseră un întreg de sine stătător, uniți împotriva tuturor, uniți

împotriva lui (de ce nu remarcase asta înainte?): „Noi doi formăm o mulțime”. Și totuși el crezuse întotdeauna că *el* și Willem formau un întreg.

Dar bun, în regulă, nu formau. Și atunci, el cu cine rămânea? Nu cu Malcolm, fiindcă el începuse să se vadă cu Sophie, formând cu ea un întreg. Și atunci cine era partenerul lui, cu cine să facă el întregul? Cu nimeni, se părea. Îl abandonaseră.

Și pe urmă, an după an, îl abandonaseră și mai mult. JB știuse întotdeauna că avea să fie primul dintre ei care să aibă succes. Nu era aroganță, pur și simplu știa. Muncea mai îndârjit decât Malcolm, era mai ambițios decât Willem. (Pe Jude nu-l puneam la socoteală în cursa asta, fiindcă profesia lui opera cu un set de standarde complet diferite, care lui nu-i spuneau mare lucru.) Fusese pregătit să fie el cel bogat, cel celebru, cel respectat, și știuse, chiar în vreme ce visa la bogății, celebritate și respect, că va rămâne prieten cu ei toți, că nu va renunța niciodată la ei în favoarea altora, oricât de mare ar fi fost tentația. Îi iubea; erau ai lui.

Dar nu se gândise că *ei* îl vor abandona pe *el*, că-l vor depăși cu propriile lor realizări. Malcolm avea afacerea lui. Jude căpătase suficient prestigiu în meseria lui, încât, atunci când, în primăvara dinainte, îl reprezentase pe JB într-o dispută cu un colecționar pe care acesta voia să-l dea în judecată pentru a recupera o pictură pe care colecționarul promisese să i-o revândă, dar asupra căreia se răzgândise apoi, avocatul pârâtului ridicase din sprâncene când JB îi spusese să-l contacteze pe avocatul lui, Jude St. Francis.

— *St. Francis?* De unde-l cunoști tu pe St. Francis?

Îi povestise despre asta lui Henry Young Negrul, care nu fusese deloc mirat.

— Ei, da, replicase el. Jude e recunoscut pentru maniera lui glacială și necruțătoare. O să-ți recapeți tabloul, JB, nu-ți face griji!

Chestia asta îl uimise: Jude *al lui*? Care efectiv nu fusese în stare să ridice fruntea și să-l privească în ochi până în anul al doilea de colegiu? *Necruțător*? Pur și simplu nu-și putea închipui așa ceva.

— Știu, spusese Henry Young Negrul când el își exprimase surprinderea. Dar la birou devine altul; l-am văzut o dată în sala de judecată, și era aproape terifiant, incredibil de tenace. Dacă nu l-aș fi cunoscut, aș fi zis că e un mare ticălos.

Până la urmă, Henry Young Negrul avusese dreptate: JB își recăpătase pictura, și nu numai atât: primise și o scrisoare de scuze din partea colecționarului.

Și apoi, firește, era Willem. Latura oribilă și meschină a lui JB fusese nevoită să recunoască sincer că niciodată nu bănuise că Willem ar putea reuși la fel de bine ca el. Nu că nu și-ar fi dorit asta, numai că nu crezuse niciodată că se va întâmpla. Willem, cu lipsa lui de spirit competitiv, Willem, cu meticulozitatea lui, Willem, care în colegiu refuzase rolul principal într-o montare a piesei *Privește înapoi cu mânie* ca să-și poată îngriji fratele bolnav. Pe de o parte, JB îl înțelesese, dar pe de alta – fratele lui nu fusese bolnav de moarte, nu atunci; chiar și mama lui îi spusese să nu vină acasă – nu putuse să-l înțeleagă. Dacă odinioară prietenii lui avuseseră nevoie de el – pentru un plus de culoare și de antren –, acum nu mai aveau. Nu-i plăcea să se considere un tip care își dorea ca prietenii lui să fie... nu lipsiți de succes, ci fascinați de el, însă poate că așa era.

Ceea ce nu știuse el despre succes era faptul că îi făcea pe ceilalți plictisitori. Și eșecul îi făcea plictisitori, dar în alt fel; ratații năzuiau mereu la un singur lucru, la succes. Dar și cei care reușiseră aveau o singură năzuință: să-și păstreze succesul. Era ca deosebirea dintre a alerga și a da din picioare pe loc, și, cu toate că alergatul era plictisitor în sine, cel puțin persoana care alerga se mișca, străbătea peisaje diferite și vedea mereu alte lucruri. Dar și în privința asta se părea că Jude și Willem aveau ceva care lui îi lipsea, ceva care-i apăra de sufocanta monotonie de a fi un om realizat, de plictisul de a te trezi dimineața și a-ți da seama că ești un tip realizat și că zi de zi trebuie să faci lucrul acela care ți-a adus succesul, fiindcă, dacă te oprești, nu mai ești un tip de succes, ci devii un ratat. Uneori avea impresia că singurul lucru care îi diferenția cu adevărat pe el și pe Malcolm de Jude și Willem nu era averea sau rasa, ci capacitatea infinită pe care o aveau Jude și Willem de a se mira, de a încerca sentimentul miraculosului; copilăria lor fusese atât de cenușie și de meschină în comparație cu a lui, încât acum, la maturitate, păreau să fie constant fermecați de lumea din jur. În anul în care absolviseră, în iunie, familia Irvine le luase la toți bilete de avion până la Paris, unde aveau un apartament – „un apartament *mic de tot*, precizase Malcolm pe un ton defensiv – în al șaptelea arondisment. El mai fusese la Paris cu mama lui, în clasa a noua, și încă odată cu clasa de liceu, și iarăși în vacanța dintre a zecea și a unsprezecea, dar abia când văzuse chipurile lui Jude și Willem izbutise să conștientizeze cu adevărat nu numai frumusețea orașului, ci și vraja lui. Invidia acest lucru la ei, această abilitate a lor de a fi încă surprinși, de a se mira (deși înțelegea că, la Jude cel puțin, era un fel de contrapondere la o copilărie chinuită), încrederea lor că viața și maturitatea vor continua să le ofere experiențe uimitoare, că cei mai frumoși ani ai lor nu aparțineau deja trecutului. Își amintea cum îi privise gustând pentru prima dată *uni1*, iar reacțiile lor – erau ca Helen Keller, parcă tocmai își dăduseră seama că senzația aceea udă de pe mâinile lor avea un nume și că ei îl puteau cunoaște³⁰ – îi stârniseră deopotrivă nerăbdare și o invidie intensă. Cum era oare să fii adult și încă să descoperi plăcerile vieții?

De asta, își spune el câteodată, îi place atât de mult senzația pe care i-o dau drogurile: nu fiindcă îi oferă o evadare din cotidian, așa cum cred mulți, ci fiindcă așa cotidianul pare mai puțin cotidian. Pentru o perioadă scurtă – tot mai scurtă cu fiecare săptămână –, lumea e splendidă și încă necunoscută.

Alteori se întrebă dacă lumea e cea care și-a pierdut culorile sau mai degrabă prietenii lui. Când au devenit toți atât de asemănători între ei? Prea des i se pare că ultima dată când oamenii erau încă interesanți a fost în colegiu și în anii de doctorat. Iar după aceea, lent, dar inevitabil, toți au devenit asemenea celorlalți. Iată, de exemplu, fetele din formația Backfat: în școală mărșăluiseră la bustul gol, grase, savuroase și ispititoare, de la un capăt la altul al Charles Street, în semn de protest față de reducerile de fonduri destinate planificării familiale (nimeni nu înțelesese ce relevanță aveau sânii goi, dar ce mai conta?), jucaseră meciuri excelente în subsolul de la Hood Hall și incendiaseră portretul unui senator antifeminist. Acum însă, Francesca și Martha voiau să aibă copii și să se mute din mansarda lor din Bushwick

într-o casă veche de pe Boerum Hill, iar Edie chiar își deschidea – serios, pe bune de data asta – o afacere, și anul trecut, când el le sugerase să organizeze o reuniune a membrilor Backfat, râseseră toate, deși el nu glumise. Nostalgia asta constantă îl deprima, îl îmbătrânea, și totuși nu se putea împiedica să nu simtă că anii cei mai frumoși, anii în care totul părea conturat în culori strălucitoare, apuseseră. Oamenii fuseseră mult mai interesanți pe atunci. Ce se întâmplase între timp?

Vârsta, probabil. Și, odată cu ea: serviciu, bani, copii. Lucrurile care să amâne moartea, să-ți asigure relevanța, să-ți ofere alinare, context și conținut. Marșul înainte, cel dictat de biologie și de convenții deopotrivă, pe care nici cea mai nesupusă minte nu-l poate stăvili.

Dar aceia erau colegii lui de generație. Ceea ce voia el să știe era când deveniseră *prietenii* lui atât de convenționali și de ce el nu remarcase asta mai curând. Malcolm fusese întotdeauna un tip convențional, sigur, dar de la Willem și Jude se așteptase la ceva mai mult. Știa cât de urât suna asta (așa că nu rostise niciodată ideea cu glas tare), dar deseori își spunea că fusese blestemat cu o copilărie fericită. Dacă, în schimb, i s-ar fi întâmplat și lui ceva interesant? Așa, singurul lucru interesant din viața lui fusese faptul că urmașe un liceu frecventat în majoritate de albi – și care nici măcar nu fusese interesant. Slavă Domnului că nu era scriitor, fiindcă n-ar fi avut despre ce să scrie. Și iată-l, pe de altă parte, pe Jude, care *nu* avusese o copilărie ca a celorlalți și *nu* arăta ca toți ceilalți și care totuși – JB știa asta – se străduia tot timpul să devină exact ca ei. Lui JB i-ar fi plăcut să arate ca Willem, desigur, dar ar fi fost în stare să ucidă ceva mic și adorabil ca să arate măcar ca Jude, să aibă acel șchiopătat misterios, care părea mai degrabă un soi de alunecare, și fața și corpul lui. Dar Jude își petrecea mai tot timpul încercând să stea nemișcat și să privească în jos, de parcă așa nimeni nu i-ar mai fi observat prezența. Fusese un lucru trist și totuși oarecum de înțeles în colegiu, când Jude fusese atât de copilăros și de slab, încât pe JB îl apuca durerea de încheieturi doar privindu-l; dar acum, că prietenul lui se mai schimbase, atitudinea aceasta i se părea lui JB enervantă la culme, mai ales atunci când timiditatea și reticența lui Jude interferau cu planurile lui.

— Vrei să fii toată viața doar un tip banal, anost și comun? îl întrebase el o dată (la a doua lor ceartă serioasă, când încercase să-l convingă să-i pozeze nud – o dispută pe care știuse chiar înainte de a o începe că n-are nicio șansă s-o câștige).

— Da, JB, răspunsese Jude, îndreptând spre el acea privire pe care o avea uneori și care era atât de goală și de plată încât devenea deconcertantă și chiar ușor înspăimântătoare. Exact asta vreau.

Uneori avea impresia că tot ce-și dorea Jude să facă de fapt în viață era să stea la Cambridge cu Harold și Julia și să se joace de-a familia cu ei. Anul trecut, de exemplu, JB fusese invitat într-o croazieră de unul dintre colecționarii care îi cumpărau lucrările, un client extrem de bogat și de important, proprietar al unui iaht cu care cutreiera insulele grecești și care era plin de capodopere moderne demne de orice muzeu – dar expuse în baie.

Malcolm lucra la proiectul lui din Doña sau așa ceva, însă Willem și Jude erau în oraș, iar el îl sunase pe Jude și-l întrebase dacă vrea să meargă: colecționarul le

plătea călătoria. Și ar fi trimis un avion să-i ia. Urma să petreacă cinci zile pe un iaht. JB nici nu știa de ce ar mai trebui să stea la discuții. „Ne întâlnim la Teterboro1”, ar fi trebuit doar să-i scrie într-un SMS. „Nu uita loțiunea de plajă!”

Dar nu, el întrebuse, iar Jude îi mulțumise. După care spusese:

— Dar asta înseamnă tocmai de Ziua Recunoștinței.

— Și?

— Aeroport mic în apropierea New York-ului, folosit deseori de aeronavele private (n. red.)

— JB, îți mulțumesc mult pentru invitație, continuase Jude, iar el îl ascultase nevenindu-i să creadă. Pare super. Dar trebuie să mă duc la Harold și la Julia.

JB rămăsese stupefiat. Sigur, și el ținea la Harold și la Julia și, la fel ca toți ceilalți, și el văzuse cât de frumos se purtau cu Jude și cum el se mai liniștise datorită prieteniei lor, dar... ce naiba!? Se ducea la *Boston*! Iar pe ei doi îi putea vedea oricând. Însă Jude spusese „nu”, și cu asta basta. (Și pe urmă, firește, dacă Jude spusese „nu”, Willem refuzase și el, iar JB sfârșise la rândul lui prin a merge împreună cu ei doi și cu Malcolm la Boston și a clocoti de furie văzând scena din jurul mesei – simulacre de părinți, prieteni ai simulacrelor de părinți, o grămadă de mâncare mediocră, liberali ciorovăindu-se între ei despre politicile democrate, răstindu-se unul la altul pe teme în legătură cu care *toți erau de aceeași părere* – o scenă atât de tipică și de comună încât lui îi venise să urle și care totuși exercita o fascinație bizară asupra lui Jude și Willem.)

Și atunci, care din două survenise mai întâi: apropierea lui de Jackson sau conștientizarea faptului că prietenii lui erau atât de plictisitori? Pe Jackson îl întâlnise după ce-și inaugurase a doua expoziție, la aproape cinci ani după prima. Intitulată „Toți cei pe care i-am cunoscut, toți cei pe care i-am iubit, toți cei pe care i-am urât, toți cei pe care i-am futut”, exact asta fusese: o sută cincizeci de tablouri de patruzeci pe șazeci de centimetri, pe carton subțire, care înfățișau figuri ale tuturor persoanelor pe care le cunoscuse în viața lui. Ciclul îi fusese inspirat de o pictură a lui, reprezentându-l pe Jude, pe care le-o dăruise lui Harold și Juliei în ziua adopției. (Doamne, ce mult ținea la tabloul ăla! Trebuia să-l fi păstrat. Sau să-l fi schimbat cu altul – Harold și Julia s-ar fi mulțumit și cu o piesă mai puțin bună, atât timp cât îl înfățișa pe Jude. Ultima dată când fusese în Cambridge se gândise cu seriozitate să-l fure, să-l desprindă din cuiul lui de pe hol și să-l ascundă în rucsac înainte de a pleca.)

„Toți cei pe care i-am cunoscut” se dovedise și el un succes, deși fusese alt ciclu, nu cel pe care voise să-l facă; ciclul pe care voise să-l facă era cel la care lucra acum.

Jackson era un alt artist plastic reprezentat de galeria lui, și, cu toate că auzise de el, JB nu-l întâlnise până atunci și fusese surprins să constate, după ce-i fusese prezentat la cina din seara aceea, cât de mult îl plăcuse, cât de neașteptat de simpatic i se părea, fiindcă Jackson nu era genul de persoană de care se simțea el atras în mod obișnuit. În primul rând, îi displăceau profund, îi detesta chiar, lucrările: Jackson făcea sculpturi din obiecte disparate, dar de soiul cel mai pueril și lipsit de imaginație – lipind, de pildă, picioarele unei păpuși Barbie de fundul unei

conserve de pește. „Dumnezeule mare!” exclamase în sinea lui JB când văzuse piesa aceea pe site-ul web al galeriei. „Cu *el* colaborează galeria care mă reprezintă pe mine?” Nici nu considera așa ceva artă, ci mai degrabă provocare, deși numai unui elev de liceu – ba nu, de școală generală – i s-ar fi putut părea provocatoare. Jackson era de părere că făcea piese à la Kienholz³¹, fapt care lui JB i se părea ofensator, deși lui nici măcar nu-i plăcea Kienholz.

În al doilea rând, Jackson era bogat, atât de bogat, încât nu muncise nici măcar o zi în viața lui. Atât de bogat, încât custodele galeriei acceptase să-l reprezinte ca o favoare făcută tatălui său (sau așa vorbea lumea, iar JB spera din suflet că asta era adevărul). Atât de bogat încât lucrările din expoziții i se vindeau până la ultima fiindcă, se spunea, mama lui – care divorțase de tatăl lui, fabricant al unor mărunte dispozitive esențiale în industria aeronautică, în copilăria lui Jackson și se recăsătorise cu inventatorul unui mărunț dispozitiv esențial în chirurgia de transplant cardiac – le cumpăra pe toate și apoi le vindea la licitație, mărinind astfel prețurile, și pe urmă le recumpăra, umflând cifrele de vânzări ale lui Jackson. Spre deosebire de alte persoane bogate pe care le cunoștea JB – inclusiv Malcolm, Richard și Ezra –, Jackson se prefăcea rareori că n-ar fi bogat. JB se simțise întotdeauna iritat de pretențiile de parcimonie ale celorlalți, dar, după ce îl văzuse o dată pe Jackson, la ora trei dimineața, când erau amândoi amețiți după o doză și flămânzi, plătind două batoane de ciocolată cu o hârtie de o sută de dolari și spunându-i vânzătorului să păstreze restul, se trezise automat. Era ceva obscen în neglijența cu care trata Jackson banii, ceva ce-i amintea lui JB că, oricât s-ar fi considerat altfel, și el era de fapt un individ plictisitor și convențional și băiatul mamei.

În al treilea rând, Jackson nu era nici măcar arătos. JB bănuia că era hetero – în orice caz, avea mereu fete prin preajmă, fete pe care le trata cu dispreț și care totuși se țineau după el ca scaiul, cu priviri goale și terne; însă era cel mai puțin sexy individ pe care-l văzuse el vreodată. Avea părul foarte deschis la culoare, aproape alb, pielea marcată de coșuri și dinți care fuseseră odinioară costisitor întreținuți, dar care căpătaseră între timp o culoare cenușie, cu spațiile dintre ei pline de resturi gălbui scârboase la vedere.

Prietenii lui JB nu-l sufereau pe Jackson, și, odată ce devenise limpede că el și grupul lui de amici – fete bogate și singure ca Hera, pseudoartiști ca Massimo și presupuși cronicari de artă precum Zâne, majoritatea foști colegi ai lui Jackson din școala jalnică la care învățase după ce fusese dat afară din toate celelalte școli private din New York, inclusiv din cea pe care o urmase JB – ajunseseră să fie o prezență constantă în viața lui, încercaseră cu toții să-i vorbească despre el.

— Tu singur te plângi mereu de cât de ipocrit e Ezra, îi spusese Willem. Dar prin ce se deosebește Jackson de el, dacă lăsăm la o parte faptul că e un mare nemernic?

Jackson *era* într-adevăr un nemernic, iar în prezența lui JB devenea la fel. Cu câteva luni în urmă, a patra sau a cincea oară când încercase să renunțe la droguri, îl sunase într-o zi pe Jude. Era cinci după-amiaza, abia se trezise și se simțea atât de oribil, atât de îmbătrânit, de istovit și de *terminat* cu pielea lipicioasă, cu dinții cleioși

și ochii uscați iască –, încât pentru primadată își dorise să fie mort, să nu mai fie nevoit să continue, să meargă mai departe. „Ceva trebuie să se schimbe”, își spusese. „Nu mai trebuie să stau pe lângă Jackson. Trebuie să mă opresc. Totul trebuie să înceteze”. Îi era dor de prietenii lui, de inocența și puritatea lor, îi era dor să fie cel mai interesant dintre ei, să nu fie niciodată nevoit să se străduiască în prezența lor.

Așa că-i telefonă lui Jude (normal, afurisitul de Willem era plecat din oraș, iar în Malcolm n-avea încredere că n-o să se panicheze) și-l rugă, îl imploră să treacă pe la el după serviciu. Îi spuse unde erau cu exactitate restul prafului (sub scândura desprinsă din podea, pe latura dreaptă a patului) și țeva prin care trăgea și-i ceru să le arunce la W.C., să scape de ele.

— JB, îi spuse Jude, ascultă-mă! Du-te la cafeneaua de pe Clinton Street, bine? Ia-ți caietul de schițe! Comandă-ți ceva de mâncare! Plec de aici cât pot de repede, imediat ce se încheie ședința. Și-ți trimit mesaj când termin, ca să vii acasă, în regulă?

— În regulă, răspunse el.

Și se ridică, făcu un duș lung, fără să se săpunească prea mult, stând doar sub jetul de apă, după care urmă exact sfatul lui Jude: își luă caietul de schițe și creioanele; se duse la cafenea; mâncă puțin dintr-un sandviș cu pui și bău niște cafea. Și așteptă.

Și, în timp ce aștepta, îl văzu trecând prin fața cafenelei, cu părul slinos și bărbia delicată, ca o mangustă bipedă, pe Jackson. Îl privi pășind cu mersul său săltat de băiat de bani gata încântat de sine, cu acel zâmbet vag mulțumit care lui JB îi stârnea poftă să-i tragă palme, și-l urmări cu detașare, ca și când ar fi fost doar un tip urât pe care-l văzuse la un moment dat pe stradă, nu unul pe care-l vedea aproape în fiecare zi. Și apoi, chiar înainte să-i dispară din câmpul vizual, Jackson se răsuci, privi prin vitrină direct la el, își afișă zâmbetul urât, coti spre cafenea și intră pe ușă, de parc-ar fi știut tot timpul că JB se afla înăuntru, de parcă se materializase doar pentru a-i aminti că era al lui acum, că n-avea cum să-i scape, că rostul lui JB era să facă tot ce voia Jackson și că propria lui persoană nu-i va mai aparține niciodată. Pentru prima dată JB se sperie de el, chiar se panică. „Ce s-a întâmplat?” se întrebă. El era Jean-Baptiste Marion, *el* făcea planurile, lumea îl urma pe *el*, nu invers. Jackson n-avea să-l lase niciodată să-i scape, își dădu el seama și se înspăimântă. Era al altcuiva acum; era o posesiune. Cum va reuși vreodată să se elibereze? Cum va reuși să redevină cel care fusese?

— Sal t! i se adresă Jackson, deloc surprins să-l vadă, ca și când el l-ar fi făcut pe JB să apară acolo prin puterea voinței.

Ce-ar fi putut să zică?

— Sal t!

Apoi îi sună telefonul. Era Jude, anunțându-l că totul era în regulă și că se putea întoarce acasă.

— Trebuie să plec, spuse JB și se ridică să iasă, iar Jackson îl urmă.

JB observă cum expresia lui Jude se schimbă când îl văzuse pe Jackson alături de el.

— JB, mă bucur să te văd, începu Jude pe un ton calm. Mergem?

— Unde să mergem? întrebă el, prosteste.

— La mine acasă. N-ai zis că mă ajuți să umblu la cutia aceea la care nu pot să ajung?

El însă era atât de derutat, atât de năuc, încât nu înțelese.

— Care cutie?

— Cutia de pe dulap, la care nu ajung, răspunse Jude, ignorându-l în continuare pe Jackson. Am nevoie de ajutorul tău; mi-e prea greu să mă urc pe scară singur.

Ar fi trebuit să-și dea seama atunci – fiindcă Jude nu pomenea niciodată despre lucruri pe care nu le putea face – că acum îi oferea o cale de scăpare, dar fu prea prost ca să priceapă. Jackson însă pricepu.

— Cred că amicul tău vrea să te scape de mine, îi spuse el lui JB, cu un rânjel.

Așa le zicea el întotdeauna, cu toate că îi cunoscuse pe toți: „amicii tăi”. „Amicii lui JB”.

Jude se uită la el.

— Ai dreptate, replică el, pe același ton calm. Asta vreau. Apoi se întoarse spre JB: Vrei să vii cu mine?

O, da, voia. Dar, în momentul acela, nu putu. Nu știa de ce, și n-avea să știe niciodată, dar nu putu. Se simți neputincios, atât de neputincios, încât nici măcar nu fu în stare să se prefacă.

— Nu pot, șopti către Jude, care îl luă de braț și-l trase deoparte, lângă bordură, în vreme ce Jackson se uita la ei cu zâmbetul acela al lui, idiot și batjocoritor.

— JB, vino cu mine! Nu trebuie să rămâi aici. Vino cu mine, JB!

El începu să plângă atunci, nu sonor, nu evident, dar cu lacrimi.

— JB, continuă Jude cu glas scăzut. Vino cu mine! Nu trebuie să te întorci acolo.

Dar...

— Nu pot, se auzi el spunând. Nu pot. Vreau să mă duc sus. Vreau să mă duc la mine acasă.

— Atunci vin cu tine.

— Nu. Nu, Jude. Vreau să fiu singur. Îți mulțumesc, dar du-te acasă!

— JB, reluă Jude, însă el se întoarse și o luă la fugă, înfigând cheia în yală și năpustindu-se pe scări în sus, știind că Jude nu-l va putea urma, dar cu Jackson imediat în spatele lui, cu râsul acela rău, în vreme ce strigătele lui Jude – „JB! JB!” – răsunară pe culoar până când el intră în apartament (Jude făcuse curat între timp: chiuveta era goală, iar vasele erau așezate în suport, la scurs) și nu le mai auzi. Își închise telefonul, la care suna Jude, și bloca apelurile interfonului, la care Jude tot insista.

Pe urmă Jackson separă cocaina pe care o adusese în liniuțe și amândoi traseră pe nas, iar seara deveni aceeași pe care JB o trăise de sute de ori înainte: aceleași ritmuri, aceeași disperare, aceeași senzație teribilă că totul e suspendat.

— E chiar *drăguț* amicul tău, îl auzi pe Jackson spunând la un moment dat târziu, în cursul serii. Dar păcat că...

Și se ridică și imită mersul lui Jude, o șontăcăială grotescă și săltată care nu semăna deloc cu realitatea, cu gura căscată ca a unui cretin, cu mâinile atârându-i

în față. JB era prea drogat ca să protesteze, ca să mai spună ceva, așa că se limită să clipească și să se uite la Jackson cum se împleticește de colo colo prin cameră, și încercă să pronunțe câteva cuvinte în apărarea lui Jude, cu ochii usturându-l de lacrimi.

A doua zi se trezi târziu, cu fața în jos, pe podea, lângă bucătărie. Călcând pe lângă Jackson, și el adormit pe jos, alături de raftul cu cărți, se duse în camera lui, unde văzu că Jude făcuse și acolo patul, și ceva din gestul acesta îi stârni iar plânsul. Săltă cu grijă scândura de sub marginea din dreapta și își strecură mâna dedesubt: nu găsi nimic. Așa că se întinse pe pat, peste pătură, acoperindu-se complet cu un capăt al ei, inclusiv peste creștetul capului, așa cum făcea când era copil.

Încercând să adoarmă, se sili să se gândească la motivul pentru care se înhăitase cu Jackson. Se sili nu pentru că n-ar fi știut de ce, ci fiindcă îi era rușine să-și amintească. Începuse să-și petreacă timpul cu Jackson pentru a dovedi că nu era dependent de prietenii lui, că nu era prizonierul vieții pe care o ducea, că putea lua, și chiar lua, propriile-i decizii, indiferent dacă erau greșite. Până la vârsta la care ajunsese el, oamenii își întâlneau deja toți prietenii pe care aveau să-i aibă vreodată, ba și pe prietenii prietenilor. Viața devenea tot mai mică. Jackson era prost, imatur și hain, nicidecum genul de persoană pe care JB s-o prețuiască și care să merite să-ți petreci timpul cu ea. Știa asta și tocmai de asta continua să-și petreacă timpul cu el: ca să-și exaspereze prietenii, să le arate că nu era îngrădit de așteptările lor. Era o prostie, o prostie, o prostie. Era aroganță. Și singurul care avea de suferit din cauza asta era el.

— Chiar *nu se poate* să-ți placă tipul ăsta, îi spusese Willem la un moment dat.

Și, cu toate că știuse foarte bine la ce se referea, JB se prefăcuse că nu pricepe, numai așa, ca să pară un țânc răzgâiat.

— De ce *să nu se poată*, Willem? E un tip absolut haios care chiar *vrea* să facă tot felul de lucruri. Și chiar *apare* când am nevoie de cineva. De ce *să nu se poată*, a?

La fel fusese cu drogurile. A lua droguri nu era o chestie dură, ceva tare, nu-l făcea mai interesant. Dar era ceva pe care n-ar fi trebuit să-l facă. În ziua de azi, dacă erai un artist serios, nu luai droguri. Ideea de a te complăce în propriile slăbiciuni dispăruse, era de domeniul trecutului, al beatnicilor, al expresionismului abstract, al artei optice³² și pop art-ului. În ziua de *2 aX*, *poate* fumai niște iarbă. *Poate*, când și când, dacă te simțeai foarte ironic, trăgeai o liniuță de coca. Dar atât. Era epoca disciplinei, a privațiunilor, nu a inspirației, și, în orice caz, inspirația nu mai era sinonimă cu drogurile. Niciunul dintre cei pe care-i știa și-i respecta JB – Richard, Ali, Henry Young Asiaticul – nu era dependent nici de droguri, nici de zahăr, nici de cofeină, nici de sare, carne, gluten sau nicotină. Erau artiști-asceti. În momentele lui de bravură, JB încercase să pretindă față de sine însuși că drogurile erau ceva atât de depășit, de învechit, încât redeveniseră *cool*. Dar știa că nu e adevărat. La fel cum știa și că nu e adevărat, de fapt, că i-ar fi plăcut orgiile sexuale organizate uneori în apartamentul lui Jackson din Williamsburg, unde grupuri de inși slăbănogi, mereu altele, se pipăiau orbește și unde, prima dată când un puștan prea firav, prea tinerel și prea lipsit de păr pentru a fi pe gustul lui îi spusese că *vrea* ca JB să-l privească în

timp ce el își suge sângele dintr-o tăietură pe care și-o face singur, lui JB îi venise să râdă. Dar nu răsese, ci se uitase cum băiatul se tăiase pe biceps și apoi își sucise gâtul ca să-și lingă sângele, ca un pisoi care se spală singur, și simțise un junghi de durere. „Ah, JB, nu vreau decât un băiat alb și simpatic”, i se plânsese o dată fostul și actualul lui prieten Toby, și JB zâmbise ușor amintindu-și. Și el voia același lucru. Nu-și dorea decât un băiat alb și simpatic, nu creatura asta deprimantă, ca o salamandră, atât de palidă că părea translucidă, care-și linge sângele cu gesturile probabil cele mai puțin erotice din lume.

Dar, în ciuda tuturor întrebărilor la care JB știa să răspundă, exista una la care nu avea răspuns: cum să scape? Cum să se oprească? Iată-l aici, efectiv prizonier în propriul atelier, efectiv spionând pe culoar ca să se asigure că Jackson nu era prin apropiere. Cum să scape de el? Cum să-și regăsească viața?

În seara de după ce-i ceruse lui Jude să-i arunce proviziile, îl sună într-un târziu, și Jude îl invită la el. JB refuză, așa că îi făcu Jude o vizită. El stătu jos și se zgâi la perete în timp ce Jude îi pregătea cina, un rizoto cu creveți, la sfârșitul căreia îi întinse farfuria și se rezemă de blat privind-l cum mănâncă.

— Îmi mai dai? întrebă JB când termină prima porție, iar Jude îi mai dădu.

Nu-și dăduse seama cât de foame îi era; îi tremura mâna ducând lingura la gură. Se gândi la mesele de sâmbătă seara de acasă de la mama lui, la care nu se mai dusese de la moartea bunicii.

— Ai de gând să-mi ții vreo predică? întrebă el într-un târziu, dar Jude clătină din cap.

După ce sfârși de mâncat, se așeză pe canapea și se uită la televizor cu sonorul închis, fără să vadă ceva cu adevărat, dar alinat de licărele de lumină și de succesiunea imaginilor, iar Jude spălă vasele și apoi veni lângă el pe canapea, lucrând la un dosar.

La televizor rula unul dintre filmele lui Willem – cel în care juca rolul unui escroc dintr-un orașel irlandez, cu obrazul stâng plin de cicatrici –, și JB rămase pe canalul respectiv fără să urmărească filmul, dar uitându-se la fața lui Willem, la buzele lui care se mișcau neauzite.

— Mi-e dor de Willem, spuse la un moment dat, dându-și seama imediat cât de nerecunoscător trebuie să fi sunat.

Dar Jude lăsă pixul din mână și se uită la ecran.

— Și mie mi-e dor de el.

Se uitară apoi amândoi la prietenul lor, aflat atât de departe.

— Nu pleca! îi ceru JB înainte să adoarmă. Să nu mă lași singur!

— Nu plec, răspunse Jude, iar JB știu că n-avea să plece.

Când se trezi a doua zi, dimineața devreme, era tot pe canapea, dar învelit cu pătura, iar televizorul fusese închis. Jude era și el acolo, ghemuit între perne la celălalt capăt, pe colțar, încă dormind. Pe undeva, JB se simțise întotdeauna insultat de reticența lui Jude de a li se dezvălui, de secretomania și de fereala lui, însă în acel moment fu copleșit numai de sentimente de grațitudine și de admirație, așa că se așeză pe un scaun lângă el, studiindu-i fața, pe care-i plăcea atât de mult s-o picteze,

și părul în tonuri complicate, pe care niciodată nu-l putea privi fără să nu-și aducă aminte câte combinații, ce multe nuanțe erau necesare pentru a-l reprezenta fidel.

„Am să reușesc”, îi spuse atunci tăcut lui Jude. „Am să reușesc”.

Numai că, în mod evident, n-avea cum. Se afla în atelier, nu trecuse încă de ora unu a după-amiezii, iar el jinduia atât de tare la un fum, atât de tare, încât nu vedea în fața ochilor decât țeva cu sticla ei mătuită de urmele de praf. Abia trecuse o zi din tentativa lui de a se lăsa de droguri, și deja totul își bătea joc de el – *el însuși* își bătea joc de el. În jurul lui se aflau singurele lucruri la care ținea, picturile din următorul lui ciclu, „Secunde, minute, ore, zile”, pentru care îi urmărise pe Malcolm, pe Jude și pe Willem timp de o zi întreagă, fotografiind tot ce făceau, după care alesese pentru fiecare între opt și zece imagini pe care să le picteze. Hotărâse să consemneze astfel o zi de muncă tipică pentru fiecare dintre ei, o zi din aceeași lună a aceluiși an, și marcase picturile cu numele lor, cu locul și momentul din zi în care făcuse fotografiile.

Ciclul lui Willem era cel mai extins: JB se dusesse la Londra, unde Willem filma o peliculă intitulată *întârziații*, iar imaginile pe care le alesese îl înfățișau și pe platoul de filmare, și în afara lui. Avea preferatele lui din ciclul fiecăruia: pentru Willem, fotografia favorită era *Willem, Londra, 8 octombrie, ora 9.08 dimineața*, în care îl surprinsese în scaunul de machiaj, uitându-se la propria reflexie în oglindă în timp ce machiorul îi ținea bărbia cu vârfurile degetelor de la mâna stângă și îi pudra obrazii cu cealaltă. Deși avea pleoapele coborâte, era clar că Willem se privea în oglindă, iar mâinile lui strângeau brațele scaunului de parcă ar fi fost într-un *montagnes russes* și i-ar fi fost teamă că, dacă își dă drumul, riscă să cadă. În fața lui, masa era presărată cu spirale de lemn ca niște role de dantelă, de la dermatografele ascuțite, cu palete de farduri în care erau doar nuanțe de roșu, toate nuanțele de roșu imaginabile, și cu șomoioage de șervețele mânjite tot de roșu, parcă însângerate. Cu Malcolm făcuse o ședință foto lungă seara târziu, în care îl pozase așezat la blatul din bucătăria de acasă, construind una dintre clădirile lui imaginare din pătrățele de hârtie fină. Îi plăcea *Malcolm, Brooklyn, 23 octombrie, ora 23.17* nu atât pentru compoziție sau colorit, ci din motive mai degrabă personale: la colegiu făcuse întotdeauna glume pe seama lui Malcolm și a micilor machete pe care le construia și le așeza pe pervazul ferestrei, însă chiar le admirase și îi plăcuse să-l privească pe Malcolm lucrându-le – în tăcere deplină, respirația îi devenea mai rară, iar agitația lui permanentă, care uneori părea ceva aproape fizic, un apendice ca un fel de coadă, dispărea.

Lucrase la toate tablourile în ordine aleatorie, dar nu reușise să potrivească așa cum voise culorile pentru ciclul lui Jude, din care avea, ca atare, cele mai puține lucrări gata. Revăzând fotografiile, remarcase că ziua fiecăruia dintre prietenii săi erau definită de o anume consecvență tonală: îl însoțise pe Willem în zilele când filmase în ceea ce ar fi trebuit să fie un apartament mare din Belgravia³³, unde lumina avusese o nuanță aurie aparte, ca de ceară. Mai târziu, în apartamentul din Notting Hill pe care-l închiriasse Willem la Londra, îl fotografiase așezat și citind, dar și acolo lumina fusese gălbuie, deși mai puțin dulceagă și mai clară, precum coaja

unui măr tomnatic. Lumea lui Malcolm, pe de altă parte, era albăstruie: biroul cu atmosferă sterilă, cu blaturi de marmură albă, de pe Twenty-second Street; casa pe care o cumpărase împreună cu Sophie în Cobble Hill după ce se căsătoriseră. Iar universul lui Jude avea un colorit cenușiu, dar de un cenușiu argintat, o nuanță amintind de fotografiile alb-negru, pe care lui JB îi era foarte dificil s-o reproducă folosind vopsele acrilice, deși pentru Jude subțiasse mult culorile, încercând să surprindă acea lumină diafană. Înainte de a începe fusese nevoit să găsească o modalitate de a conferi strălucire și puritate griului, ceea ce i se păruse frustrant, fiindcă el nu voia decât să picteze, nu să se joace cu culorile.

Numai că exact asta se întâmpla, se simțea frustrat din cauza picturilor sale – și era imposibil să nu le perceapă ca pe un coleg, un colaborator, cineva care uneori hotăra să fie binevoitor și să coopereze, iar alteori decidea să fie capricios și îndărătnic, ca un țânc țâfnos. Trebuia pur și simplu să încerce întruna, până când, într-o zi, reușea.

Dar, la fel ca promisiunea pe care și-o făcuse – „N-o să reușești!” chelălăia a batjocură gnomul țopăitor din mintea lui; „N-o să reușești!” –, picturile îl luau și ele în derâdere. Pentru acest ciclu hotărâse să picteze și un set de tablouri cu una dintre zilele din viața lui, dar timp de trei ani nu izbutise să identifice nici măcar o zi demnă de immortalizat. Încercase – făcuse sute de fotografii cu el însuși, pe parcursul câtorva luni. Dar, când le trecuse apoi în revistă, toate erau în esență la fel: cu el prizând o doză. Sau se opreau după o anumită oră a după-amiezii, și el își dădea seama că în zilele acelea trăsese pe nas prea mult ca să mai poată manevra aparatul foto. Și mai erau câteva lucruri care nu-i plăceau la ele: nu voia să-l includă pe Jackson în această cronică a vieții lui, și totuși el era tot timpul prezent. Nu-i plăcea rânjetul zevzec de pe propria lui față când era drogat, nu-i plăcea să vadă cum expresia îi devenea, din grasă și optimistă, grasă și hrăpăreață pe măsură ce ziua lăsa loc nopții. Nu asta era versiunea eului său pe care ar fi vrut s-o picteze. Dar din ce în ce mai des începuse să creadă că aceasta era versiunea pe care *trebuia* s-o picteze: la urma urmei, asta era viața lui. Acesta era el acum. Uneori i se întâmpla să se trezească în întuneric și să nu știe unde se află, ce oră sau ce zi este. Zile: chiar și ideea de „zi” devenise o batjocură. „Ajută-mă!” rostea cu glas tare în acele momente. „Ajută-mă!” Dar nu știa cui îi strigă sau ce așteaptă să se întâmple.

Iar acum era obosit. Încercase. Era unu și jumătate într-o după-amiază de vineri, începutul weekendului de 4 Iulie. JB se îmbracă. Închise ferestrele atelierului și încuie ușa, apoi coborî scările învăluit în tăcere.

— Chen, spuse, și glasul îi răsună în casa scării. Se prefăcea că își avertizează vecinii, că transmite ceva cuiva care ar putea avea nevoie de ajutorul lui. Chen, Chen, Chen.

Se ducea acasă, se ducea să tragă un fum.

Se trezi într-un zgomot oribil, un zgomot industrial, de metal scrâșnind pe metal, și începu să urle în pernă ca să-l înăbușe, până când își dădu seama că era soneria interfonului și, ridicându-se cu greu, se împletici până la ușă.

— Jackson? întrebă, apăsând pe buton, și auzi cât de speriat îi răsunase glasul, cât

de nesigur.

Urmă o pauză.

— Nu, noi suntem, se desluși apoi vocea lui Malcolm. Deschide-ne!

El le deschise.

Și o clipă mai târziu apărură toți acolo, Malcolm, Jude și Willem, de parcă veniseră să-l vadă la un spectacol.

— Willem, zise el, ar fi trebuit să fii în Cappadocia.

— M-am întors ieri.

— Dar trebuia să lipsești până... – stai că știa: ... până pe 6 iulie. Atunci ai zis că te întorci.

— Suntem în 7 iulie, replică Willem cu glas scăzut.

JB începu să plângă, dar era deshidratat, așa că nu mai avea lacrimi, se auziră doar sunetele. 7 iulie: pierduse atâtea zile! Nu-și amintea nimic.

— JB, spuse Jude apropiindu-se de el, te scoatem noi din situația asta. Vino cu noi! O să te ajutăm.

— Bine, răspunse el, încă plângând. Bine, bine.

Era înfășurat în pătură, atât de frig îi era, dar îl lăsă pe Malcolm să-l ducă până la canapea, iar când Willem îi aduse un pulover, ridică brațele cuminte, așa cum făcea când era copil și îl îmbrăca mama lui.

— Unde-i Jackson? îl întrebă pe Willem.

— Jackson n-o să te mai deranjeze, îl auzi pe Jude spunând, undeva deasupra lui. Nu-ți face griji, JB!

— Willem, când ai încetat să mai fi prietenul meu?

— N-am încetat niciodată să fiu prietenul tău, JB, răspunse Willem și se așeză lângă el. Știi că țin la tine.

JB se rezemă de spătarul canapelei și închise ochii; îi auzi pe Jude și Malcolm vorbind între ei, încet, și apoi pe Malcolm ducându-se în celălalt capăt al apartamentului, unde era dormitorul, auzi cum scândura e ridicată și pusă apoi la loc, urmată de apa trasă la W.C.

— Suntem gata, îl auzi pe Jude spunând și se ridică, iar Willem se ridică odată cu el, Malcolm se apropie și-l cuprinse cu un braț, și porniră împreună spre ușă, unde, brusc, pe JB îl apucă groaza: dacă ieșea, avea să-l vadă pe Jackson apărând deodată, ca în ziua aceea, la cafenea.

— Nu pot să merg, spuse el, și se opri. Nu vreau să merg, nu mă obligați!

— JB, începu Willem, și ceva din glasul lui, ceva din prezența lui acolo stârni în JB o furie irațională, așa că își scutură brațul lui Malcolm de pe umeri și se întoarse spre ei, și un val de energie îi inundă corpul:

— Nu tu hotărăști ce fac eu, Willem! Tu nu ești niciodată aici, niciodată nu m-ai susținut, niciodată nu m-ai sunat, și nu vii tu acum să-ți bați joc de mine – săracul, idiotul, nenorocitul de JB, eu sunt Willem eroul și am venit să salvez lumea –, nu vii tu să-ți bați joc de mine numai fiindcă așa ai chef, da? Așa că lasă-mă dracului în pace!

— JB, știi că ești supărat, rosti Willem, dar nimeni nu-și bate joc de tine; eu în

niciun caz.

Dar, încă înainte de a începe să vorbească, JB îl văzuse aruncând o privire scurtă și conspirativă parcă spre Jude, și, din cine știe ce motiv, asta îl înfuriase și mai rău. Unde dispăruseră zilele în care se înțelegeau unii pe alții, în care el și Willem ieșeau la fiecare sfârșit de săptămână și se întorceau a doua zi să le povestească lui Malcolm și Jude, lui Jude care niciodată nu mergea nicăieri și care niciodată nu povestea despre sine? Cum de rămăsese doar el complet singur? De ce-l lăsaseră pradă lui Jackson, care abia așteptase să se repeadă la el și să-l distrugă? De ce nu se străduiseră mai tare pentru el? De ce-și ratase viața? Ei de ce-l lăsaseră? îi venea să-i nimicească; voia ca și ei să se simtă inumani, la fel ca el.

— Iar tu, se întoarce el spre Jude. Ai vrea să știi cât de nenorocit sunt? întotdeauna ți-a plăcut al naibii de mult să fii cel care află secretele celorlalți, fără ca tu să dai nici cel mai mic detaliu despre tine. Ce crezi tu că-i asta, Jude? Crezi că poți să faci parte dintr-un club, dar că nu-i nevoie să zici nimic niciodată în pizda mă-sii, nu-i nevoie să ne spui niciodată nimic? Ei bine, nu așa merge treaba, și să știi că ne-am săturat toți de tine cu mutrele tale!

— Destul, JB! interveni Willem prinzându-l de umăr, însă deodată el își recăpătă puterile și se smulse din strânsoarea lui Willem, neașteptat de agil, țopăind spre rafturile cu cărți ca un boxer.

Se uită la Jude, care stătea tăcut, cu chipul foarte palid și ochii foarte mari, de parcă l-ar fi așteptat să continue, să-l rănească și mai mult. Prima dată când pictase ochii lui Jude se dusesse la un magazin de animale ca să fotografieze un șarpe verde, fiindcă nuanțele erau asemănătoare. Dar în momentul acela ochii lui Jude erau întunecați, aproape ca ai unei reptile, și JB își dori în mod ridicol să aibă vopselele la îndemână, știind că, dacă le-ar avea, ar reuși să redea exact nuanța aceea, din prima încercare.

— Nu așa merge treaba, repetă. Și apoi, înainte să-și dea seama ce face, se schimonosi în felul în care îl imitase Jackson pe Jude, în parodia aceea hidoasă, cu gura căscată, gâgâind ca un imbecil și târșându-și piciorul drept de parcă ar fi fost de piatră. Sunt Jude, bolborosi el. Sunt Jude St. Francis.

Timp de câteva secunde, numai glasul lui se auzi în încăpere, numai mișcările lui tulburară aerul, iar în acele secunde JB simți că vrea să se oprească, dar că nu poate. Și apoi Willem se năpusti spre el, și ultimul lucru pe care-l văzu fu pumnul lui trăgându-se înapoi, iar ultimul lucru pe care-l auzi fu trosnetul de os spart.

Se trezi fără să știe unde e. Îi era greu să respire. Ceva îi stătea pe nas, își dădu el seama. Dar, când încercă să ridice mâna ca să vadă ce, nu reuși. Apoi privi în jos și văzu că încheieturile îi erau prinse în curele și atunci știu că e în spital. Închise ochii și își aminti: Willem îl lovise. Pe urmă își aminti și de ce și închise ochii strângând tare pleoapele, și urlă, fără a scoate însă vreun sunet.

Clipa trecu, și el deschise iar ochii. Întoarce capul spre stânga, unde o perdeă albastră, urâtă, îi bloca vederea spre ușă. Apoi întoarce capul spre dreapta, către lumina dimineții, și îl văzu pe Jude adormit în scaun lângă patul lui. Scaunul era prea mic ca să poată dormi în el, așa că se chircise într-o poziție imposibilă: cu

genunchii ridicați la piept, cu obrazul sprijinit pe ei și cu brațele în jurul gambelor. „Știi că n-ar trebui să dormi în poziția asta, Jude”, îi spuse el în gând. „O să te doară spatele când te trezești”. Însă, chiar dacă ar fi putut întinde mâna să-l scuture, tot n-ar fi făcut-o.

„O, Doamne!” își zise. „O, Doamne! Ce-am făcut?”

„Îmi pare rău, Jude”, rosti în sinea lui, și de data asta reuși să plângă cu adevărat, și lacrimile îi curseră în gură, iar muci pe care nu și-i putea șterge îi bulbuciră la nas. Dar era tăcut; nu făcea niciun zgomot. „Îmi pare rău, Jude. Îmi pare atât de rău”, repetă el în gând, șoptind apoi cuvintele, dar încet, atât de încet, încât își auzi doar buzele închizându-se și deschizându-se și nimic mai mult. „Iartă-mă, Jude! Iartă-mă!”

„Iartă-mă!

Iartă-mă!

Iartă-mă”.

PARTEA A PATRA AXIOMA EGALITĂȚII

Cu o seară înainte să plece la Boston la nunta prietenului lor, Lionel, primește un mesaj de la profesorul Li, care îl anunță că a murit profesorul Kashen. „A fost un atac de cord; foarte rapid”. În mormântarea e vineri după-amiază.

A doua zi dimineață urcă în mașină și merge direct la cimitir, iar de acolo acasă la Kashen, într-o clădire de lemn cu etaj din Newton, unde profesorul obișnuia să organizeze o masă de sfârșit de an pentru toți doctoranzii lui. La aceste reuniuni se știa că nu se discută matematică. „Puteți vorbi despre orice altceva”, le spunea el, „dar nu despre matematică”. Numai la petrecerile acestea Jude era cel mai puțin inept personaj prezent, socialmente vorbind (dar era totodată și cel mai puțin inteligent), iar profesorul îl invita de fiecare dată pe el să deschidă conversația: „Deci, Jude, ce anume te mai atrage în ultima vreme?” Cel puțin doi dintre colegii lui de doctorat – ambii își trecuseră examenele – aveau forme ușoare de autism, și se vedea ce eforturi depun pentru a face conversație, cât de tare se străduiesc să respecte bunele maniere la masă, și, înainte de aceste petreceri, Jude se documenta despre jocurile online (care îi plăceau unuia dintre ei) și despre tenis (de care era pasionat celălalt), ca să le pună întrebări la care ei să poată răspunde. Profesorul Kashen își dorea ca studenții săi să reușească să-și găsească locuri de muncă și considera de datoria lui ca, pe lângă matematică, să-i învețe cum să socializeze și cum să se comporte în lume.

Uneori, la petreceri lua parte și fiul profesorului, Leo, care era cu cinci sau șase ani mai mare decât Jude. Și el avea autism, dar, spre deosebire de Donald și de Mikhail, la el era imediat vizibil și atât de sever încât, deși terminase liceul, nu reușise să urmeze decât un semestru la colegiu și putuse să se angajeze doar ca programator la o companie de telefonie, unde zi de zi ședea într-o cămăruță și repara ecran după ecran de coduri. Era singurul copil al profesorului Kashen și încă locuia în casa

părintească, împreună cu tatăl lui și cu sora acestuia, care se mutase acolo după ce soția profesorului murise, cu ani în urmă.

Ajuns în casa profesorului, Jude vorbește cu Leo, care pare pe altă lume și murmură ceva, ocolindu-i privirea, așa cum face de obicei, și apoi cu sora lui Kashen, profesoară de matematică la Northeastern University.

— Bună, Jude! îl întâmpină ea și-i ia mâna. Mă bucur să te văd. Ți mulțumesc că ai venit. Fratele meu vorbea mereu despre tine.

— A fost un profesor minunat, spune el. M-a învățat atât de multe! îmi pare rău.

— Da. A fost totul foarte brusc. Și bietul Leo... Se uită amândoi la Leo, care privește în gol. Nu știi cum va reuși să facă față. Ți mulțumesc încă o dată, adaugă ea și-l sărută de rămas-bun.

Afară e foarte frig, iar parbrizul a înghețat. Jude conduce încet până acasă la Harold și Julia, unde intră singur și îi strigă.

— Și iată-l! exclamă Harold apărând dinspre bucătărie și ștergându-și mâinile pe un prosop de vase.

Apoi îl îmbrățișează, fiindcă a început să facă asta de la o vreme, și, oricât de inconfortabil se simte, lui Jude i se pare și mai inconfortabil să încerce să-i explice de ce ar prefera să n-o mai facă.

— Îmi pare foarte rău pentru Kashen, Jude. Am fost șocat când am aflat. Ne-am întâlnit acum două luni, și părea să fie în cea mai bună formă.

— Era, spune el și își scoate fularul, în vreme ce Harold îi ia paltonul. Și nu era nici prea bătrân; avea doar șaptezeci și patru de ani.

— Doamne! exclamă Harold, care abia a împlinit șaiszeci și cinci. Ce idee încurajatoare! Du-te și lasă-ți lucrurile în camera ta și vino în bucătărie! Julia e prinsă într-o ședință, dar ajunge și ea acasă cam într-o oră.

Își lasă bagajul în camera de oaspeți – „camera lui Jude”, așa cum o numesc Harold și Julia; „camera ta” –, se schimbă de costum și se îndreaptă spre bucătărie, unde Harold se uită atent în oala de pe foc, de parcă ar privi în adâncul unui puț.

— Încerc să fac un sos bolognese, spune el fără să se întoarcă, dar nu știu ce se întâmplă fiindcă se tot separă, vezi?

Se uită și el.

— Cât ulei de măsline ai pus?

— Mult.

— Cât înseamnă „mult”?

— *Mult!* Prea mult, evident.

El surâde.

— Îl repar eu.

— Slavă Domnului! exclamă Harold și se dă la o parte din fața aragazului. Speram să aud asta.

La masă vorbesc despre cercetătorul preferat al Juliei, care, crede ea, ar vrea să treacă la un alt laborator, despre ultimele bârfe de la drept, despre antologia de eseuri *Brown versus Comisia pentru Educație* pe care o editează Harold, despre una dintre gemenele lui Laurence, care se mărită, după care Harold spune, zâmbind:

— Deci, Jude, se apropie aniversarea cea mare.

— Peste numai trei luni, intervine Julia, iar el oftează. Ce ai de gând să faci?

— Probabil nimic, răspunde el.

N-a plănuit încă nimic și i-a interzis lui Willem să pregătească ceva. Cu doi ani în urmă a organizat pentru Willem, care împlinea patruzeci de ani, o petrecere grandioasă în apartamentul de pe Greene Street, și, cu toate că toți patru spusese că întotdeauna că vor pleca undeva împreună de fiecare dată când vreunul va împlini patruzeci de ani, nu se întâmplase așa. Chiar de ziua lui Jude, Willem filmase în Los Angeles, dar, după ce terminase, plecase la un safari în Botswana. Însă fuseseră doar ei doi: Malcolm lucra la un proiect în Beijing, iar JB... ei bine, Willem nu pomenise de vreo invitație adresată lui JB, și nici Jude nu spusese nimic.

— Dar trebuie să faci *ceva*, declară Harold. Putem organiza o masă pentru tine aici sau în oraș.

El zâmbește, dar clatină din cap.

— Patruzeci e doar patruzeci. Încă un an care a trecut, și atât.

În copilărie nu crezuse că va apuca patruzeci de ani; în lunile de după traumatism se visa uneori adult și, cu toate că visele erau foarte vagi – nu știa niciodată sigur unde locuia sau ce făcea, deși de obicei, în majoritatea viselor, mergea sau alerga –, era în toate foarte tânăr; imaginația lui refuza să-l lase să ajungă la maturitate.

Ca să schimbe subiectul, le povestește despre înmormântarea lui Kashen, la care profesorul Li a rostit un discurs funebru: „Cei cărora nu le place matematica îi acuză mereu pe matematicieni că încearcă s-o complice. Dar toți cei care *îndrăgesc* matematica știu că adevărul este exact invers: matematica răsplătește simplitatea, iar matematicienii o prețuiesc mai presus de orice. Deci nu e de mirare că axioma preferată a lui Walter era și cea mai simplă din domeniul matematic: axioma mulțimii vide. Axioma mulțimii vide este axioma lui zero și afirmă că trebuie să existe un concept al nimicului, un concept al lui zero: valoare zero, număr zero. Matematica admite că există un concept al nimicului, dar este acest lucru demonstrat? Nu. Însă el *trebuie* să existe. Și, dacă adoptăm un ton filosofic, așa cum facem astăzi, putem spune că viața însăși este o axiomă a mulțimii vide. Începe la zero și se sfârșește la zero. Știm că ambele stări există, dar nu suntem conștienți de niciuna dintre cele două experiențe: ele sunt doar stări, aspecte necesare ale vieții, chiar dacă nu pot fi percepute *ca* viață. *Admitem* conceptul de nimic, dar nu-l putem demonstra. Însă nimicul *trebuie* să existe. De aceea prefer să mă gândesc că Walter n-a murit, ci a demonstrat pentru sine însuși axioma mulțimii vide, a demonstrat existența conceptului de zero. Și nu cred că există altceva care să-l fi putut face mai fericit. O minte elegantă își dorește finaluri elegante, iar Walter avea una dintre cele mai elegante minți. Așa că îi urez rămas-bun și îi doresc să găsească răspunsul la axioma pe care a iubit-o atât de mult”.

Rămân toți tăcuți o vreme, contemplând ideea.

— Spune-mi, te rog, că nu e și axioma *ta* preferată! izbucnește Harold pe neașteptate și îl umflă râsul.

— Nu, răspunde Jude. Nu e.

Doarme la ei peste noapte și în seara următoare se duce la nuntă, unde, dat fiind că ambii miri au locuit în căminul studentesc, cunoaște aproape pe toată lumea. Oaspeții din afară – colegii lui Lionel de la Wellesley și ai lui Sinclair de la Harvard, unde predă istoria Europei – stau grupați, ca pentru a se proteja, cu figuri plictisite și descumpănite. Nunta e cam dezlânată și ușor haotică – Lionel începe să le împartă invitațiilor sarcini încă de la sosire, sarcini pe care cei mai mulți dintre ei le ignoră; el, de pildă, ar trebui să vegheze ca toată lumea să semneze în cartea de oaspeți, iar Willem să-i ajute pe ceilalți să găsească mesele la care au fost repartizați –, iar invitații se plimbă încolo și-ncoace, declarând că, datorită lui Lionel și Sinclair, datorită nunții, nu vor mai fi nevoiți să se ducă la reuniunea de douăzeci de ani. Sunt aici toți patru – Willem și iubita lui, Robin; Malcolm și Sophie; JB și noul lui iubit, pe care Jude încă nu l-a cunoscut –, și Jude știe încă înainte de a verifica repartizarea că le-a fost alocată aceeași masă. „Jude!” exclamă oameni pe care nu i-a mai văzut de ani buni. „Ce mai faci? Unde e JB? Tocmai am vorbit cu Willem! Abia ce l-am văzut pe Malcolm!” Și mai apoi: „Voi patru sunteți încă la fel de apropiați ca pe vremuri?”

„Încă ținem legătura”, explică el, „și toată lumea e bine” – e răspunsul pe care el și Willem au convenit să-l dea tuturor. Se întreabă însă ce spune JB, dacă ocolește adevărul, la fel ca el și Willem, dacă minte pe față ori dacă, într-un acces de sinceritate JB-escă, declară adevărul: „Nu. Abia dacă mai schimbăm câteva cuvinte. În ultima vreme eu vorbesc doar cu Malcolm”.

Jude nu l-a mai văzut pe JB de luni de zile. Află vești despre el, desigur de la Malcolm, de la Richard, de la Henry Young Negrul. Dar nu-l mai vede deloc, fiindcă nici după aproape trei ani nu poate să-l ierte. A încercat de nenumărate ori. Știe cât de îndărătnic, cât de răutăcios și de lipsit de compasiune e un asemenea comportament din partea lui. Însă tot nu poate. Ori de câte ori dă ochii cu el, îl vede imitându-l, îl vede confirmându-i modul în care s-a temut și a crezut mereu că arată, în care s-a temut și a crezut mereu că îl percep ceilalți. Dar niciodată nu i-a trecut prin minte că și prietenii lui îl percep așa; sau, cel puțin, nu i-a trecut prin minte că i-o vor spune în față. Fidelitatea acelei imitații e chinuitoare, dar făptui că JB e cel care a făcut-o îi sfâșie inima. Târziu în noapte, când nu poate să doarmă, vede uneori imaginea lui JB cocârjat ca o seceră, cu gura căscată băloșind, cu mâinile atârând în față ca niște gheare: „Sunt Jude. Sunt Jude St. Francis”.

În noaptea aceea, după ce l-au dus pe JB la spital și l-au internat – la început fusese parcă stupefiat, saliva i se scurgea pe bărbie, dar pe urmă își revenise și devenise furios, violent, urlând la toată lumea, lovindu-i pe brancardieri, smulgându-se din mâinile lor până când îl sedaseră și-l târâseră, moale, pe culoar –, Malcolm a luat un taxi, iar el și Willem s-au dus acasă, pe Perry Street, cu altul.

În mașină n-a putut să se uite la Willem și, fără nimic care să-i poată distrage atenția – niciun formular de completat, niciun medic cu care să discute –, a simțit cum îngheață, în ciuda nopții toride și umede, și mâinile au început să-i tremure. Willem i-a luat mâna dreaptă în stânga lui, și au stat așa tot drumul lung și tăcut până acasă.

A hotărât să rămână alături de JB până când avea să-i fie mai bine; nu-l putea abandona pur și simplu, după atâția ani împreună. Făceau toți trei cu rândul și, după serviciu, veneau la spital, se așezau lângă patul lui și citeau. Uneori JB era treaz, dar de cele mai multe ori, nu. Urma tratament de dezintoxicare, dar medicul descoperise că are și o infecție renală, așa că îl ținea în secția de interne, cu perfuzii în braț, și fața i se descongestia treptat. Când era treaz, îl implora pe Jude să-l ierte, uneori cu un aer dramatic și insistent, alteori – când era mai lucid – cu voce înceată. Pentru Jude, acestea erau cele mai dificile conversații.

— Jude, îmi pare foarte, foarte rău, spunea JB. Eram năuc de cap. Te rog, spune-mi că mă ierți! M-am purtat oribil. Te iubesc, știi bine. Niciodată n-aș vrea să te rănesc, niciodată.

— Știu că erai năuc de cap, JB. Știu.

— Atunci spune-mi că mă ierți! Te rog, Jude!

El tăcea o vreme.

— O să fie în regulă, JB, răspundea în cele din urmă, fără să poată rosti cuvintele „te iert”.

Noaptea, singur acasă, le rostea iar și iar: „Te iert, te iert”. Ar fi atât de simplu, se muștra. Și l-ar ajuta pe JB să se simtă mai bine. „Spune-o!” își poruncea singur în timp ce JB îl privea, cu albul ochilor pătat și îngălbenit. „Spune-o!” Dar nu putea. Știa că așa JB suferă și mai mult; știa, și totuși nu le putea spune. Cuvintele erau ca niște pietre ce-i stăteau chiar sub limbă. Nu le putea da drumul, chiar nu putea.

Mai târziu, când JB îl suna în fiecare seară de la dezintoxicare, strident și formalist, îi asculta tăcut monologurile, îl asculta spunându-i ce om mai bun devenise, cum își dăduse seama că doar pe el însuși trebuie să se bazeze și cum el, Jude, trebuia să înțeleagă că în viață există și altceva decât muncă și că trebuie să trăiască prezentul și să învețe să se iubească pe sine însuși. Jude asculta, respira și nu spunea nimic. Apoi JB revenise acasă și fusese nevoit să se readapteze, și niciunul dintre ei nu mai avusese prea multe vești de la el timp de câteva luni. Pierduse apartamentul închiriat, așa că se mutase înapoi cu mama lui, unde își repunea viața pe făgaș.

Și pe urmă, într-o zi, îl sună. Era pe la începutul lui februarie, la aproape șapte luni după ce-l duseseră la spital, și voia să-l vadă și să-i vorbească. Jude îi sugeră să se întâlnească la o cafenea numită Clementine, în apropiere de blocul în care locuia Willem, și, în vreme ce-și croia drum încet printre mesele înghesuite spre o măsuță aflată lângă peretele din spate, își dădu seama de ce alesese acel local: fiindcă era prea mic și prea aglomerat pentru ca JB să-l imite iar; iar când înțelese asta, se simți laș și nătâng.

Nu se mai văzuseră de mult, iar JB se aplecă peste masă și-l îmbrățișă ușor, cu grijă, înainte să se așeze.

— Arăți bine, îi spuse el.

— Mulțumesc. Și tu.

Timp de vreo douăzeci de minute vorbiră despre viața lui JB, care intrase într-un grup al dependenților anonimi de metamfetamină. Voia să mai rămână câteva luni la mama lui, după care urma să decidă ce să facă mai departe. Lucra din nou, la

același ciclu la care lucrase și înainte.

— E grozav, JB. Sunt mândru de tine.

Apoi tăcură, privind amândoi la cei din jur. La câteva mese distanță de ei ședea o fată care-și tot rula și derula pe deget lănișorul lung de aur. Jude o privi vorbind cu prietenul ei, înfășurând și desfășurând lănișorul, până ce fata ridică ochii spre el, și atunci se uită în altă parte.

— Jude, am vrut să-ți spun, acum când sunt complet lucid, că îmi pare foarte rău. A fost oribil. A fost... JB se întrerupse și clătină din cap. A fost foarte crud din partea mea. Nu pot... Se opri din nou, și între ei se lăsă tăcerea. Îmi pare rău, adăugă apoi. Îmi pare rău.

— Știu, JB, răspunse el și simți atunci o tristețe cum nu mai simțise niciodată.

Și alți oameni fuseseră cruzi cu el și-l făcuseră să sufere cumplit, dar nu fuseseră oameni pe care îi iubea, oameni de la care Jude sperase întotdeauna că-l consideră un om întreg, neschilodit. JB fusese primul.

Și totuși, JB fusese și unul dintre primii care se împrieteniseră cu el. Când avusese în colegiu criza aceea care-i determinase pe colegii lui să-l ducă la spital, unde-l cunoscuse pe Andy, JB fusese cel care-l adusese, cel care insistase să fie consultat peste rând, stârnind așa un tărăboi în secția de urgențe, încât fusese dat afară – dar nu înainte ca un medic să fi venit să-l vadă; toate astea i le povestise Andy mai târziu.

Jude recunoștea, din felul în care îl înfățișa în tablourile lui, că JB ținea la el. Își amintea că o dată, într-o vară la Truro, se uitase la el cum desenează, și știuse, din expresia de pe chipul lui, din zâmbetul vag și din modul delicat în care antebrațul i se mișca pe deasupra hârtiei, că schița ceva ce-i era drag.

— Ce desenezi acolo? îl întrebuse, iar când JB se întorsese spre el și ridicase caietul de schițe, văzuse că era el, chipul lui.

Ah, JB!” își spuse. „Ah, ce dor îmi va fi de tine!”

— Poți să mă ierți, Jude? îl întrebă JB, privindu-l.

Jude nu avea cuvintele necesare; izbuti doar să clatine din cap.

— Nu pot, JB, spuse într-un târziu. Nu pot. Nu pot să mă uit la tine fără să văd... Nu pot. Îmi pare rău, JB. îmi pare foarte rău.

— Ah! spuse JB, și Jude înghiți în sec.

Stătură amândoi multă vreme fără să mai rostească nimic.

— Întotdeauna îți voi dori numai binele, spuse el apoi, iar JB încuviință încet din cap, fără a-l privi.

— Atunci... rosti JB în cele din urmă și se ridică, iar el se ridică la rândul lui și-i întinse mâna.

JB se uită la ea de parcă ar fi fost ceva de pe altă lume, ceva ce nu mai văzuse niciodată, studiind-o încruntat. Și într-un târziu o prinse în palma lui, dar, în loc s-o strângă, se aplecă și-și lipi buzele de ea, rămânând așa.

Apoi îi dădu drumul și se năpusti, aproape fugind, afară din cafenea, izbindu-se de mese – „Scuze, scuze!”

Se mai întâlnește când și când cu JB, în general la petreceri, întotdeauna în cadrul

unui grup, și amândoi sunt politicoși și cordiali. Schimbă replici de complezență, și ăsta e cel mai dureros lucru. JB n-a mai încercat niciodată să-l îmbrățișeze sau să-l sărute; vine la el cu mâna deja întinsă, iar el i-o ia și i-o strânge. Jude i-a trimis flori – însă cu doar câteva cuvinte – când JB și-a lansat expoziția cu „Secunde, minute, ore, zile”, și, cu toate că nu s-a dus la inaugurare, a trecut pe la galerie în sâmbăta următoare, în drum spre birou, și a petrecut acolo o oră, trecând încet de la un tablou la altul. JB avusese de gând să se includă și pe sine în acest ciclu, dar până la urmă n-o mai făcuse: erau doar el, Malcolm și Willem. Picturile erau splendide, și, în vreme ce se uita la fiecare, Jude se gândea nu atât la viețile pe care le ilustra, cât la viața care le crease – multe dintre ele fuseseră lucrate în cea mai sumbră și mai neajutorată perioadă din viața lui JB și totuși emanau siguranță de sine, erau subtile, și nu puteai să le privești fără să te gândești la empatia, delicatețea și harul persoanei care le realizase.

Malcolm a rămas prieten cu JB, deși a simțit nevoia să-i ceară scuze lui Jude pentru asta.

— A, nicio problemă! a exclamat Jude când Malcolm i-a cerut permisiunea. Categorie trebuie să rămâi prieten cu el.

Nu vrea ca JB să fie părăsit de toți; nu vrea ca Malcolm să simtă că trebuie să-și dovedească loialitatea față de el rupând relațiile cu JB. Vrea ca JB să aibă un prieten vechi, care-l cunoaște de când avea optsprezece ani, de când era cel mai simpatic și mai isteț băiat din școală, iar Jude știa asta, la fel ca toată lumea.

Dar Willem n-a mai vorbit niciodată cu JB. Când a ieșit de la dezintoxicare, l-a sunat și i-a spus că nu mai pot fi prieteni și că știe bine de ce. Acela a fost sfârșitul. Jude s-a mirat și s-a întristat totodată, fiindcă întotdeauna îi plăcuse să-i vadă râzând împreună și duelându-se verbal, îi plăcuse să-i audă povestindu-i despre viața lor: erau amândoi atât de curajoși, atât de îndrăzneți; erau emisarii lui către o lume mai veselă și mai puțin inhibată. Ei doi știuseră întotdeauna cum să se bucure de orice, iar el îi admirase mereu pentru asta și fusese recunoscător că se arătaseră dispuși să-și împărtășească bucuria cu el.

— Willem, i-a spus el într-o zi, sper că motivul pentru care nu vorbești cu JB nu e ceea ce s-a întâmplat atunci.

— Ba sigur că e ceea ce s-a întâmplat atunci.

— Dar ăsta nu e un motiv!

— Firește că e! E un motiv absolut valabil.

El nu mai trecuse prin așa ceva, așa că n-a știut cu adevărat cât de tristă, cât de dificilă și de lungă e stingerea unei prietenii. Richard știe că el și Willem nu mai vorbesc cu JB, dar nu știe de ce – sau cel puțin nu de la el. Acum, după atâția ani, Jude nici nu-l mai învinovățește pe JB; doar că nu poate uita. Constată că o parte mică, dar sesizabilă, din el însuși se întrebă mereu dacă JB n-ar face-o cumva din nou; constată că se teme să rămână singur cu el.

Acum doi ani, prima dată când JB n-a venit la Truro, Harold l-a întrebat dacă s-a întâmplat ceva.

— Nu mai vorbești deloc despre el, i-a spus.

— Păi, a început el, neștiind cum să continue. Nu mai suntem chiar... nu mai suntem chiar prieteni acum.

— Îmi pare rău, Jude, a răspuns Harold după o vreme, iar el a încuviințat. Poți să-mi spui ce s-a întâmplat?

— Nu, a zis el, concentrându-se asupra ridichilor pe care le tăia. E o poveste lungă.

— Și crezi că poate fi remediată?

El a clătinat din cap.

— Nu cred.

Harold a oftat.

— Îmi pare rău, Jude, a repetat apoi. Trebuie să fie ceva grav. Știi, întotdeauna mi-a plăcut să vă văd pe toți patru împreună. Aveați voi ceva special.

El a încuviințat din nou.

— Știu. Sunt de acord cu tine. Și mie mi-e dor de el.

Îi este și acum; și știe că probabil îi va fi mereu. Îi lipsește mai cu seamă la evenimente precum nunta asta, unde odinioară și-ar fi petrecut seara toți patru vorbind și râzând de restul invitaților, invidiați și aproape enervanți în veselia pe care o împărtășesc între ei, în plăcerea de a fi împreună. Dar acum iată-i pe JB și pe Willem salutându-se peste masă cu o înclinare a capului, iată-l pe Malcolm vorbind foarte repede ca să ascundă orice urmă de tensiune și iată-le pe celelalte trei persoane de la masă pe care ei patru – întotdeauna Jude își va spune „ei patru”; „noi patru” – încep să le asalteze cu întrebări, cu o intensitate nefirească, râzând cu glas tare la glumele lor, folosindu-le ca pe niște scuturi umane involuntare. El stă lângă iubitul lui JB – băiatul alb și drăguț pe care și l-a dorit întotdeauna – care are douăzeci și ceva de ani, abia și-a luat diploma de asistent medical și e, evident, topit după JB.

— Cum era JB în colegiu? îl întreabă Oliver, iar el răspunde:

— În mare parte la fel cum e acum: haios, spiritual, isteț și revoltător. Și talentat. Întotdeauna a fost talentat, întotdeauna.

— Hmm, răspunde Oliver, pe gânduri, și privește spre JB, care o ascultă pe Sophie cu o atenție aparent exagerată. Niciodată nu mi s-a părut că JB ar fi *haios*.

Apoi Jude se uită și el la JB, întrebându-se dacă Oliver l-a înțeles pe JB în mod greșit sau dacă JB a devenit de fapt altcineva, o persoană în care el n-ar mai recunoaște-o pe cea pe care o știe de atâția ani.

Când seara se încheie, toată lumea schimbă strângeri de mână și sărutări, iar când Oliver – căruia e limpede că JB nu i-a povestit nimic – îi spune lui Jude că ar trebui să iasă împreună toți trei, fiindcă el și-a dorit întotdeauna să-l cunoască, dat fiind că Jude e unul dintre ei mai vechi prieteni ai lui JB, el zâmbește, răspunde ceva nelămurit și îi face cu mâna lui JB înainte să iasă în stradă, unde îl așteaptă Willem.

— Cum te-ai simțit?

— Bine, spune el și-i zâmbește, bănuind că întâlnirile astea sunt chiar mai dificil de suportat pentru Willem decât pentru el. Tu?

— La fel, răspunde Willem, iar prietena lui aduce mașina la bordură; peste noapte vor sta amândoi într-un hotel. Te sun mâine, bine?

Întors la Cambridge, Jude intră în casa cufundată în tăcere și se duce la baia lui fără să facă zgomot, scoate punga de sub placa de gresie desprinsă de lângă W.C. Și se taie până când se simte complet gol, ținând brațele deasupra căzii și privind cum porțelanul devine roșu. Așa cum face de fiecare dată după ce se întâlnește cu JB, se întreabă dacă a luat decizia corectă. Se întreabă dacă fiecare dintre ei – Willem, JB, Malcolm, el – va sta treaz în noaptea aceea mai mult decât de obicei, gândindu-se la chipurile celorlalți și la conversațiile, bune și rele, pe care le-au avut unii cu alții în cei peste douăzeci de ani de prietenie.

„Ah”, își spune el, „dacă aș fi un om mai bun! Dacă aș fi mai generos, mai puțin preocupat de mine însumi! Dacă aș fi mai curajos!”

Apoi se ridică, prinzându-se de suportul de prosop – s-a tăiat prea mult în seara asta și e slăbit – și se duce la oglinda înaltă fixată pe dosul ușii de la dulap. În apartamentul lui de pe Greene Street nu există oglinzi mari. „Fără oglinzi”, i-a cerut el lui Malcolm. „Nu-mi plac”. De fapt, nu vrea să se confrunte cu propria-i imagine; nu vrea să-și vadă corpul și fața holbându-se la el.

Dar aici, la Harold și Julia, există o oglindă, iar el se oprește în fața ei timp de câteva secunde ca să se privească, apoi adoptă postura schimonosită a lui JB din seara aceea. „JBa avut dreptate”, își spune. „A avut dreptate. Și de asta nu pot să-l iert”.

Apoi își lasă mandibula să-i atârne. Șchioapătă în cerc. Își târâie piciorul. Și gemetele lui se revarsă în casa tăcută și nemișcată.

În prima sâmbătă din mai, el și Willem iau ceea ce ei numesc „cina cea de taină” într-un restaurant micuț și foarte scump care servește sushi, în apropiere de biroul lui de pe Fifty-sixth Street. În sală sunt numai șase locuri, toate în fața unui blat lat din lemn neted de chiparos, și, în cele trei ore pe care le petrec acolo, ei sunt singurii clienți.

Deși știau amândoi cât va costa masa, rămân înmărmuriți când văd nota de plată și încep să râdă, dar Jude nu știe dacă îi amuză absurditatea unui preț atât de mare plătit pentru o singură masă, faptul că au cheltuit atât sau faptul că își permit s-o facă.

— Mă ocup eu, spune Willem, dar, când dă să scoată portofelul, îl vede pe chelner apropiindu-se cu cartea de credit pe care Jude i-a dat-o cât el a fost la baie. La naiba, Jude! exclamă el.

— E cina cea de taină, Willem! Poți să-mi faci cinste cu un hamburger când te întorci.

— Dacă mă mai întorc, replică Willem cu obișnuita lor glumă. Îți mulțumesc, Jude. Dar nu tu trebuia să plătești pentru asta.

E prima seară caldă a anului, iar Jude îi spune că, dacă vrea cu adevărat să-i mulțumească pentru masă, cel mai bine ar fi să-l însoțească într-o mică plimbare.

— Cât de departe? întreabă Willem, precaut. N-o să mergem pe jos tocmai până-n Soho, Jude.

— Nu prea departe.

— Foarte bine, fiindcă sunt foarte obosit.

Asta e noua lui strategie, și Willem ține mult la ea: în loc să-i spună lui Jude că nu are voie să facă diverse lucruri fiindcă și-ar vătăma spatele sau picioarele, încearcă să-l convingă că el e cel neputincios, ca să-l determine să se răzgândească. Așadar, în ultima vreme, Willem fie e mereu prea obosit ca să meargă pe jos, fie îl doare ceva, fie îi e prea cald sau prea frig. Dar Jude știe că nu e niciodată adevărat. Într-o sâmbătă după-amiază, după ce vizitaseră câteva galerii, Willem i-a spus că nu poate să meargă pe jos din Chelsea până pe Greene Street („Sunt prea obosit”), așa că au luat un taxi. Dar a doua zi la prânz, Robin a exclamat:

— Ce vreme frumoasă a fost ieri! Când Willem s-a întors acasă, ne-am dus și am alergat... cred că doisprezece kilometri, așa-i, Willem?... pe șosea.

— A, da? a întrebat el uitându-se la Willem, care i-a zâmbit spăsit și i-a explicat:

— Ce pot să zic? Mi-am revenit neașteptat!

Pornesc spre sud, îndepărtându-se mai întâi de Broadway, ca să nu fie nevoiți să traverseze prin Times Square. Willem și-a vopsit părul într-o nuanță închisă pentru următorul său film și și-a lăsat barbă, așa că nu e foarte ușor de recunoscut, însă oricum niciunul din ei n-are chef să se pomenească înconjurat de o masă de turiști.

E ultima dată când Jude îl mai vede pe Willem înainte ca acesta să lipsească mai bine de șase luni. Prietenul lui va pleca marți spre Cipru, unde va începe filmările la *Iliada* și la *Odiseea* –, în ambele va interpreta rolul lui Odiseu. Filmele vor fi realizate și lansate unul după altul, însă vor avea aceeași distribuție și același regizor. Filmările îl vor duce în multe locuri din sudul Europei și din nordul Africii, apoi se vor muta în Australia, unde vor fi turnate unele scene de luptă, și, fiindcă ritmul este atât de intens, iar distanțele străbătute atât de mari, Willem nu e sigur dacă va avea suficient timp să mai vină acasă în pauzele dintre filmări. Este cel mai ambițios și mai complex proiect cinematografic în care a fost implicat vreodată, și are emoții.

— O să fie foarte bine, Willem, îl asigură Jude.

— Sau o să fie un dezastru.

Willem nu e pesimist, n-a fost niciodată, însă Jude își dă seama cât de neliniștit e, cât își dorește să se descurce bine și cât se teme să nu cumva să dezamăgească într-un fel sau altul. Numai că Willem e îngrijorat înainte de fiecare film, și totuși – așa cum îi amintește el acum – de fiecare dată totul a ieșit bine, chiar foarte bine. Oricum, își zice el, ăsta-i unul dintre motivele pentru care Willem va avea mereu de lucru: fiindcă își ia munca în serios, fiindcă este atât de responsabil.

El însă privește cu strângere de inimă la cele șase luni care vor urma, în primul rând fiindcă Willem a fost atât de prezent în viața lui în ultimul an și jumătate. Mai întâi a jucat într-un film cu buget mic, în Brooklyn, a cărui turnare a durat numai câteva săptămâni. Pe urmă a interpretat un rol principal într-o piesă intitulată *Pasărea dodo din Maldive*, despre doi frați, ambii ornitologi, dintre care unul cade treptat pradă unei nebunii enigmatice. Au luat împreună cina în fiecare seară de joi cât timp s-a jucat piesa, pe care el a văzut-o – așa cum a văzut toate piesele lui Willem – de mai multe ori. A treia oară l-a zărit pe JB alături de Oliver, la numai câteva rânduri de scaune în fața lui, dar în partea stângă a sălii, și, pe toată durata

spectacolului, s-a tot uitat la el ca să vadă dacă râdea sau se concentra asupra aceluiași replici, conștient de faptul că era prima piesă a lui Willem pe care n-o văzuseră toți trei împreună cel puțin o dată.

— Deci, uite ce e, începe Willem în timp ce străbat Fifth Avenue, pe care trecătorii sunt rari – doar vitrine viu luminate și gunoaie zburătăcite în vântul slab, bucăți de ziare și pungii de plastic umflate de curentul de aer ca niște meduze. I-am promis lui Robin că o să discut cu tine despre ceva.

Jude așteaptă. A avut grijă să nu facă, în cazul lui Robin, greșeala pe care a făcut-o cu Philippa: când Willem îl invită să-i însoțească undeva, se asigură că și Robin e de acord (în cele din urmă, Willem i-a spus să nu mai tot întrebe, fiindcă Robin știe cât ține la el și situația n-o deranjează, iar, dacă ar deranja-o, ar face bine să se obișnuiască); în plus, a încercat să se comporte în fața ei ca o persoană independentă, care nu riscă să se mute la bătrânețe în casa lor. (N-a știut prea bine cum anume să transmită acest mesaj, așa că nu e sigur dacă a reușit.) Dar Robin îi place – e o profesoară de limbi clasice la Universitatea Columbia care a fost angajată cu doi ani în urmă pe postul de consultant în timpul filmărilor și are un simț al umorului puțin acid, care lui Jude îi amintește într-un fel de al lui JB.

— Bun, zice Willem și trage adânc aer în piept, iar el se pregătește pentru ce va auzi; „O, nu!” exclamă în sinea lui. O ții minte pe Clara, prietena lui Robin?

— Sigur. Cea cu care ne-am întâlnit la Clementine.

— Da! întărește Willem pe un ton triumfător. Ea e!

— Haide, Willem, ai puțină încredere în mine! A fost abia săptămâna trecută.

— Știu, știu. Mă rog, uite care-i chestia. Clara e interesată de tine.

El îl privește perplex.

— Cum adică?

— A întrebat-o pe Robin dacă ai pe cineva. Eu i-am zis că nu cred că ești interesat să ieși cu cineva, dar că o să te-ntreb. Așa că te-ntreb.

Lui Jude ideea i se pare atât de absurdă, încât are nevoie de puțin timp ca să înțeleagă la ce se referă Willem, iar când își dă seama, se oprește locului și râde, stânjenit și incredul.

— Cred că glumești, Willem. E ridicol!

— De ce să fie ridicol? întrebă Willem, devenit dintr-odată serios. De ce, Jude?

— Păi, răspunde el, adunându-se. E foarte măgulitor, dar... Ridică din umeri și râde din nou. E absurd!

— Ce anume e absurd? Că cineva se simte atras de tine? Dar nu e prima dată când se întâmplă, să știi. Numai că tu nu vezi fiindcă îți interzici să vezi.

El clatină din cap.

— Hai să vorbim despre altceva, Willem!

— Ba nu. De data asta nu te las să te mai fofilezi, Jude. De ce e ridicol? De ce e absurd?

Dintr-odată, Jude se simte atât de inconfortabil, încât se oprește la colțul dintre Fifth și Forty-fifth, uitându-se după un taxi. Dar sigur că nu se vede niciunul.

Cântărind în minte posibilul răspuns, își amintește de momentul acela când, la

câteva zile după seara din apartamentul lui JB, l-a întrebat pe Willem dacă JB avusese dreptate, măcar în parte; el, Willem, era *supărați* Credea că nu li se destăinuia suficient?

Willem a rămas tăcut un moment atât de îndelungat, încât Jude a știut răspunsul înainte să-l audă.

— Uite ce e, Jude, i-a spus Willem vorbind rar. JB era... își ieșise din minți. N-aș putea niciodată să mă satur de tine. Nu mi-ești *dator* cu niciunul dintre secretele tale. Dar, a continuat el după o pauză, da, mi-aș dori să fii mai deschis față de mine. Nu ca să am eu informații, ci pentru că, poate, aș reuși să te ajut. Apoi, oprindu-se și uitându-se drept la el, a adăugat: Asta-i tot.

De atunci, Jude a încercat să-i spună lui Willem mai multe. Dar subiectele pe care nu le-a mai discutat cu nimeni de pe vremea Anei, cu douăzeci și cinci de ani în urmă, sunt atât de numeroase, încât constată că-i lipsește efectiv vocabularul necesar. Trecutul lui, temerile, ceea ce i-au făcut ceilalți, ce și-a făcut el singur – toate sunt subiecte care nu pot fi discutate decât în limbi pe care el nu le știe: farsi, urdu, mandarină, portugheză... La un moment dat a încercat să scrie unele lucruri, crezând că va fi mai ușor, dar n-a fost – și nu știe cum să se explice pe sine sieși.

„O să găsești tu propriul mod de a vorbi despre ceea ce ți s-a întâmplat”, își amintește că-i spunea Ana. „Va trebui să-l găsești, dacă vrei să te apropii vreodată de cineva”. Acum își dorește, așa cum și-a dorit de fapt de multe ori, s-o fi lăsat să-i vorbească, să-l învețe cum anume s-o facă. Tăcerea lui a fost la început o măsură de protecție, dar cu anii a devenit aproape opresivă, îl controlează ea pe el, în loc să fie invers. Iar acum nu mai poate găsi o cale de ieșire, nici chiar atunci când vrea. Parcă ar pluti într-o bulă mică de apă, închis pretutindeni de pereți, tavane și pardoseli din gheață groasă. Știe că o cale de ieșire există, însă nu are ce-i trebuie; nu are uneltele cu care să înceapă să lucreze, iar mâinile îi bâjbâie fără rost pe lunecușul gheții. S-a gândit că, nespunând cine e, devine mai plăcut, mai puțin ciudat. Numai că acum ceea ce nu spune îl face și mai ciudat, țintă a milei și chiar a suspiciunii.

— Jude! aude glasul lui Willem și scutură din cap.

— Fiindcă e absurd, și gata!

Și pornește mai departe. Până la următoarea intersecție, niciunul dintre ei nu mai vorbește. Apoi Willem întreabă:

— Jude, tu vrei să fii vreodată cu cineva?

— Nu m-am gândit niciodată că aș putea să fiu.

— Nu asta te-am întrebat.

— Nu știu, Willem, răspunde el fără să-l poată privi în față. Cred doar că lucrurile de genul ăsta nu sunt pentru cineva ca mine.

— Cum adică?

Jude clatină din cap iar, fără să mai spună nimic, dar Willem insistă:

— Fiindcă ai unele probleme de sănătate? De asta?

„Probleme de sănătate”, rostește o voce acră și sardonice din el. „Asta *da* eufemism!” Dar nu spune nimic cu glas tare.

— Willem, te rog mult să nu-mi mai vorbești despre asta! A fost o seară atât de

frumoasă! E ultima noastră seară, după care n-o să te mai văd o vreme. Hai, te rog, să schimbăm subiectul! Te rog!

Willem rămâne tăcut din nou până la prima intersecție, iar el crede că momentul dificil a trecut, dar apoi îl aude spunând:

— Știi, când am început să ies cu ea, Robin m-a întrebat dacă ești homo sau hetero, și am fost nevoit să-i spun că nu știu. Și a fost șocată, adaugă Willem după o pauză. Mă întreba mereu: „E prietenul tău cel mai bun, vă cunoașteți încă din liceu, și tu nu știi?!” Și Philippa obișnuia să mă întrebe despre tine. Și îi spuneam și ei același lucru: că ești o persoană retrasă și că am încercat întotdeauna să-ți respect intimitatea. Dar cred că astea sunt lucrurile pe care aș dori să mi le spui, Jude. Nu ca să pot face eu ceva cu informațiile respective, ci ca să te pot înțelege mai bine. Adică, poate că nu ești nici homo, nici hetero. Poate că ești și una, și alta. Poate că pur și simplu chestiunea nu te interesează. Pentru mine oricum nu contează.

Jude nu poate să spună nimic în chip de răspuns, și amândoi traversează alte două străzi în tăcere: Thirty-eighth, apoi Thirty-seventh. E conștient că-și trage piciorul drept pe asfalt, așa cum face când e obosit sau descurajat, prea obosit sau prea descurajat ca să mai fiică vreun efort, și e recunoscător pentru faptul că Willem merge în stânga lui și deci nu-l poate vedea foarte bine.

— Uneori mă gândesc că ai decis să te convingi singur că ești neatrăgător sau imposibil de iubit și că anumite experiențe de viață nu sunt pentru cine. Dar nu-i așa, Jude; oricine s-ar considera norocos să-ți fie alături, spune Willem după încă o intersecție.

„Ajunge! 11 își zice Jude; își dă seama, după tonul lui Willem, că îi pregătește un discurs mai lung, așa că anxietatea a pus acum stăpânire pe el, iar inima îi bate într-un ritm ciudat.

— Willem, rostește întorcându-se spre el. Cred că mai bine iau un taxi, totuși; am obosit, ar trebui să mă duc să mă culc.

— Haide, Jude! exclamă Willem, cu atâta nerăbdare în glas, încât el tresare. Uite ce e, îmi pare rău. Dar, serios... Nu poți să *pleci* pur și simplu când eu încerc să vorbesc cu tine despre ceva important.

— Ai dreptate, replică el. Îmi pare rău. Și îți sunt recunoscător, sincer. Numai că subiectul e prea dificil pentru mine ca să-l discut.

— *Totul* e prea dificil pentru tine ca să-l discuți, ripostează Willem, și el tresare din nou. Willem oftează. Îmi pare rău. Întotdeauna îmi spun că într-o zi o să stau de vorbă cu tine, la modul serios, dar niciodată n-o fac, fiindcă mi-e teamă că o să te închizi în tine și n-o să mai discuți cu mine deloc.

Tac amândoi, iar el e siderat, fiindcă știe că Willem are dreptate – exact asta ar face. Cu câțiva ani în urmă, Willem a încercat să-i vorbească despre faptul că el se taie. Și atunci mergeau pe stradă, iar după un anumit punct, conversația a devenit insuportabilă, așa că el a făcut semn unui taxi și s-a repezit înăuntru, lăsându-l pe Willem în mijlocul trotuarului, să strige fără să-i vină a crede; Jude s-a înjurat atunci singur în vreme ce mașina prindea viteză. Willem a fost furios; el și-a cerut scuze; s-au împăcat. Dar Willem n-a mai abordat niciodată subiectul, iar el nici atât.

— Dar spune-mi ceva, Jude! Te simți vreodată singur?

— Nu, răspunde el într-un târziu.

Un cuplu trece pe lângă ei, râzând, iar el se gândește la începutul plimbării lor, când și ei râdeau. Cum a reușit să strice seara asta, ultima în care-l va mai vedea pe Willem înainte ca acesta să plece vreme de câteva luni?

— Nu trebuie să-ți faci griji pentru mine. O să mă descurc. Întotdeauna o să mă descurc singur.

Iar Willem oftează, își pleacă umerii și pare atât de înfrânt, încât el simte un impuls de vinovăție. Dar e și ușurat totodată, fiindcă are impresia că Willem nu știe cum să continue conversația, așa că în scurt timp el va putea să schimbe subiectul, să încheie seara într-un mod plăcut și să scape.

— Întotdeauna spui asta.

— Fiindcă întotdeauna e adevărat.

Urmează o tăcere lungă, foarte lungă. S-au oprit în fața unui restaurant coreean, iar aerul e greu și aromat de fum, de abur și de miros de carne friptă.

— Pot să plec? întrebă el într-un târziu, iar Willem încuviințează înclinând din cap.

Jude se apropie de bordură, ridică brațul, și un taxi oprește lângă el. Willem îi deschide portiera, iar când el dă să urce, își pune brațele în jurul lui și-l strânge ușor, și, într-un final, face și el același lucru.

— O să-mi fie dor de tine, îi șoptește Willem în ceafă. Promiți să ai grijă de tine cât lipsesc?

— Da. Promit, spune el și se trage înapoi, privindu-l. Ne vedem în noiembrie, atunci.

Willem afișează o imitație palidă de zâmbet.

— Ne vedem în noiembrie.

În taxi, Jude constată că e într-adevăr obosit; își reazemă fruntea de geamul îmbâcsit al mașinii și închide ochii. Când ajunge acasă, se simte greu ca un cadavru, iar odată intrat în apartament, își scoate hainele – pantofii, puloverul, cămașa, maioul, pantalonii – imediat ce încuie ușa în urma lui și le lasă șir pe jos, în drum spre baie. Mâna îi tremură când dezlipește punga de sub chiuvetă, și, cu toate că n-a crezut că va avea nevoie să se taie astăzi – nimic din cursul zilei sau al după-amiezii nu-i sugerase asta –, e acum aproape nesățios. Nu mai are de mult piele neatinsă pe antebrațe, iar acum se taie peste urmele vechi, folosind muchia lamei ca să spintece țesutul dur și zigzagat; când se vindecă, noile tăieturi lasă în urmă creste bulbucate, iar el e dezgustat, speriat și totodată fascinat de cât de rău s-a schilodit singur. În ultima vreme a început să folosească pe brațe unguentul pe care i l-a dat Andy pentru spate și are impresia că-l ajută puțin; pielea se simte mai relaxată, iar cicatricile sunt mai moi și mai elastice.

Zona de duș pe care i-a proiectat-o Malcolm în baie e enormă – atât de mare, încât stă în ea când se taie, cu picioarele întinse în față, iar după ce termină, are grijă să spele bine tot sângele, fiindcă pardoseala e o întindere vastă de marmură și, așa cum i-a spus Malcolm de nenumărate ori, odată ce ai pătat marmura, nu mai e

nimic de făcut cu ea. Și pe urmă se așază în pat, amețit, dar nu somnoros, privind în gol la lucirea palidă, ca de mercur, a lustrei în camera întunecată.

— Sunt singur, spune el cu glas tare, iar liniștea din apartament îi absoarbe cuvintele așa cum sângele se îmbibă în bandaje.

Singurătatea asta e o descoperire de dată recentă și e altfel decât celelalte singurătăți pe care le-a simțit: nu e singurătatea din copilărie, a existenței fără părinți, nici cea din nopțile în care stătea treaz într-o cameră de motel cu fratele Luke, încercând să nu se miște ca să nu-l trezească, în vreme ce luna arunca dungi aspre de lumină pe pat, și nici singurătatea de când a fugit de la căminul de copii, atunci când a reușit în sfârșit, și și-a petrecut noaptea înghesuit în unghiul dintre rădăcinile umflate ale unui stejar, desfăcute aidoma unor picioare, făcându-se cât mai mic. A crezut atunci că e singur, dar își dă seama acum că ceea ce a simțit în momentele acelea n-a fost singurătate, ci frică. Acum însă nu are de ce să-i fie frică. Acum s-a protejat: are un apartament cu o ușă cu trei yale și are bani. Are părinți, are prieteni. Niciodată nu va mai fi nevoit să facă nimic din ce nu vrea ca să primească mâncare sau adăpost ori ca să poată fugi.

Și nu l-a mințit pe Willem: nu e făcut pentru o relație și niciodată n-a crezut că ar fi. Nu i-a invidiat niciodată pe prietenii săi pentru relațiile lor – ar fi fost ca și cum pisica ar jindu-i la lătratul câinelui: e ceva ce nu i-ar trece niciodată prin minte să râvnească, fiindcă e imposibil, e ceva cu totul străin de firea lui. Dar în ultima vreme oamenii au început să se comporte de parcă o relație ar fi un lucru pe care l-ar putea avea și el sau pe care ar trebui să și-l dorească, și, cu toate că știe că ei fac asta în principal din bunătate, el o simte ca pe o zeflemea; dacă i-ar spune că are șanse să participe cu brio la decadon, ar fi un gest la fel de crud și de mărginit.

Se așteaptă la așa ceva din partea lui Malcolm și a lui Harold; de la Malcolm, fiindcă e un om fericit și nu vede decât o singură cale către fericire, a lui, așa că îl întrebă din când în când dacă nu vrea să-i facă el cunoștință cu vreo fată ori dacă nu vrea să cunoască pe cineva și se miră când el refuză; de la Harold, fiindcă știe că cel mai mult la rolul lui de părinte îi place faptul că poate să se amestece în viața lui și să scormonească în ea cât mai mult. A ajuns să-i placă și lui chestia asta, uneori – e mișcat că cineva e suficient de interesat de el ca să-i dicteze ce și cum, ca să fie dezamăgit de alegerile pe care el le face, ca să aibă anumite așteptări în privința lui, ca să-și asume o responsabilitate posesivă pentru el. Cu doi ani în urmă erau împreună la un restaurant, iar Harold îi trăgea un perdaf despre felul în care postul lui la Rosen and Pritchard îl transformase într-un complice la abuzurile marilor corporații, când și-au dat seama că ospătarul se oprise lângă ei, cu notesul în mână.

— Scuzați-mă! Să revin mai târziu?

— Nu, stai liniștit! i-a răspuns Harold, deschizând meniul. Mă răsteam la fiul meu, dar pot s-o fac și după ce comandăm.

Chelnerul a schițat un zâmbet compătimitor, iar el a zâmbit la rândul lui, încântat că fusese revendicat ca al cuiva în public, că ajunsese și el, în sfârșit, să facă parte din tribul fiilor și al fiicelor. Mai târziu Harold și-a reluat muștrările, iar el s-a prefăcut supărat, dar de fapt a fost fericit întreaga seară, mulțumirea i-a saturat

fiecare celulă și a surâs atât de des, încât Harold l-a întrebat în cele din urmă dacă nu băuse prea mult.

Dar acum și Harold a început să-i pună întrebări.

— E un apartament grozav, i-a spus luna trecută, când a venit în oraș pentru petrecerea aniversară pe care el îi interzisese lui Willem s-o organizeze și pe care Willem o organizase oricum.

A doua zi, Harold a trecut pe la el, așa cum făcea de fiecare dată, s-a plimbat admirativ dintr-o cameră într-alta și a spus ceea ce spunea mereu: „E un apartament grozav”, „Ce curat e la tine!”, „Malcolm s-a întrecut pe sine” și, în ultima vreme, „Dar e foarte mare, Jude. Nu te simți singur aici, doar tu?”

— Nu, a răspuns el. Îmi place să fiu singur.

Harold și-a dres glasul.

— Willem mi se pare fericit. Robin pare o fată de treabă.

— Este, a răspuns el în vreme ce-i pregătea o ceașcă de ceai. Și cred că e fericit.

— Și nu vrei ceva la fel și pentru tine?

El a oftat.

— Nu, Harold, sunt bine așa.

— Bine, dar ce zici de mine și de Julia? Nouă ne-ar plăcea să te vedem cu cineva.

— Știi că vreau să vă fac fericiți pe amândoi, a spus el, încercând să-și înfrâneze tremurul vocii. Dar mă tem că din punctul ăsta de vedere n-am cum să vă ajut. Poftim!

Și i-a dat ceaiul.

Uneori se întreabă dacă ideea asta de singurătate i-ar fi trecut prin minte dacă nu i s-ar fi repetat că *probabil* se simte singur, că e ceva bizar și inacceptabil în viața pe care o duce. Întotdeauna se găsește cineva care să-l întrebe dacă nu-i lipsește un lucru pe care lui nu i-a trecut niciodată prin minte să și-l dorească, pe care niciodată nu s-a gândit că l-ar putea avea: Harold și Malcolm, desigur, dar și Richard, a cărui iubită, o pictoriță pe nume India, aproape că s-a mutat la el acasă, și oameni pe care îi vede mai rar – Citizen și Elijah, Phaedra și chiar Kerrigan, fostul lui coleg de la cabinetul judecătorului Sullivan, care l-a căutat cu câteva luni în urmă, când a venit în oraș cu soțul lui. Unii dintre ei îl întreabă cu milă; alții cu suspiciune. Celor dintâi le pare rău pentru el, deoarece își închipuie că singurătatea nu e alegerea lui, ci o stare care i-a fost impusă; ceilalți simt un fel de ostilitate la adresa lui, tocmai fiindcă sunt de părere că singurătatea chiar *este* decizia lui, o încălcare sfidătoare a unei legi fundamentale a vieții de adult.

În orice caz, singurătatea la patruzeci de ani e altceva decât singurătatea la treizeci și cu fiecare an care trece devine tot mai de neînțeles, tot mai puțin de invidiat și mai de compătimit, tot mai inadecvată. În ultimii cinci ani a participat singur la toate dineurile asociațiilor firmei, iar cu un an în urmă, când a devenit și el unul din ei, s-a dus tot singur și în tabăra anuală pentru asociați. Atunci, cu o săptămână înainte de plecare, în seara de vineri, Lucien a venit la el în birou și a început să recapituleze activitatea pe săptămâna respectivă, așa cum făcea deseori. Au vorbit și despre tabără, care avea să se țină pe insula Anguilla și la care amândoi se gândeau

cu inima strânsă, spre deosebire de ceilalți asociați, care se prefăceau că n-o doresc, dar în realitate (așa cum știau ei amândoi) abia o așteptau.

— Vine și Meredith? a întrebat el.

— Da. S-a așternut o tăcere, iar el a știut ce avea să urmeze. Tu vii cu cineva?

— Nu.

Tăcere din nou, timp în care Lucien a privit în tavan.

— Tu n-ai venit niciodată cu nimeni la niciuna dintre ocaziile astea, nu-i așa? L-a întrebat apoi, pe un ton voit nonșalant.

— Nu, a răspuns el și pe urmă, cum celălalt nu mai zicea nimic, a adăugat: încerci să-mi spui ceva anume, Lucien?

— Nu, sigur că nu. În firma noastră nu ținem seama de asemenea lucruri, știi și tu. El s-a simțit cuprins de un val de mânie și de stinghereală.

— Ba țineți, a replicat. Dacă consiliul de conducere comentează ceva, trebuie să-mi spui, Lucien.

— Nu-i adevărat, Jude. Știi bine că toți cei de aici au un mare respect pentru tine. Numai că *mie* – și vorbesc în numele meu, nu al firmei – mi-ar plăcea să știu că ai pe cineva.

— Bine, Lucien, mulțumesc, a spus el atunci, resemnat. O să mă gândesc la asta.

Dar, oricât ar fi de preocupat de ideea de a părea normal, nu vrea o relație doar de dragul conveniențelor; o vrea fiindcă și-a dat seama că se simte singur – atât de singur, încât uneori are senzația fizică a singurătății, ca un ghem îmbâcsit de rufe murdare care-l apasă pe piept. Și nu se poate dezbăra de ea. Ceilalți vorbesc ca și când totul ar fi foarte simplu, ca și când decizia de a-și dori pe cineva ar fi cea mai dificilă parte a procesului. El știe însă că nu e așa; să aibă o relație ar însemna să se expună în fața altuia, lucru pe care nu l-a făcut niciodată cu altcineva decât cu Andy; ar însemna să se confrunte cu propriul trup, pe care nu l-a mai văzut despuiat de mai mult de zece ani – nici chiar la duș nu se privește. Și ar însemna să facă sex cu cineva, ceea ce n-a mai făcut de la cincisprezece ani și îl îngrozește în așa măsură încât simpla idee îi umple stomacul cu ceva rece și cleios. Când a început să meargă la el la cabinet, Andy îl întreba din când în când dacă e activ sexual, până ce într-un târziu i-a spus el că, atunci când și dacă se va întâmpla, o să-l anunțe, dar că, până atunci, îl roagă să nu-l mai tot întrebe. Așa că Andy nu l-a mai întrebat, iar situația în care el să fie nevoit să-l anunțe n-a apărut niciodată. A nu face sex e unul dintre cele mai mari avantaje ale vieții de adult.

Dar, oricât se teme de sex, vrea totuși să fie atins, vrea să simtă mâinile cuiva pe corpul lui, cu toate că și ideea asta îl îngrozește. Uneori se uită la propriile brațe și îl năpădește o ură de sine atât de aprigă, încât abia dacă mai poate să respire: în mare parte, ceea ce s-a întâmplat cu corpul lui a fost în afara capacității sale de control, dar de brațe doar el e responsabil, numai pe sine poate da vina. Când a început să se taie, o făcea pe picioare, doar pe gambe, și, înainte de a deveni organizat, trăgea cu lama pe piele la întâmplare, astfel că arăta de parcă s-ar fi zgâriat într-un hățiș de ierburi. Nimeni n-a observat atunci – cine să se uite la gambe? Nici chiar fratele Luke nu i-a pus întrebări despre asta. Dar acum ar fi imposibil să nu-i observe

cineva brațele, spatele sau picioarele, brăzdate de șanțuri în locurile din care mușchii și țesuturile afectate au fost îndepărtate, presărate cu adâncituri cât un vârf de deget acolo unde șuruburile ortezelor i-au fost fixate în os, prin carne, cu bucăți lucioase de piele în zonele în care a fost ars în noaptea cu mașina și cu porțiuni în care rănilor i s-au închis, iar carnea s-a umflat ca niște creste în jurul cărora pielea a căpătat un fel de bronz tern, permanent. Când are hainele pe el, este o persoană, un om, dar fără ele e dezvăluit așa cum e în realitate, cu anii de putregai întipăriți pe piele, cu propria-i carne o mărturie a trecutului său depravat și denaturat.

Cândva, în Texas, a avut un client grotesc – atât de gras, încât burta îi atârna ca o pungă cărnosă între picioare, și plin peste tot de coji de eczemă, cu pielea atât de uscată încât, atunci când se mișca, i se desprindea de pe brațe și de pe spate în fulgi mici care pluteau în urma lui. A fost îngreșat văzându-l, dar pe el toți îl îngreșau, așa că, într-un fel, omul acela n-a fost nici mai bun, nici mai rău decât alții. În timp ce-i făcea sex oral, burta individului îl apăsa pe gât, iar omul a strigat, cerându-și scuze. „Îmi pare rău, îmi pare rău”, a spus, presându-și vârful degetelor pe creștetul lui. Avea unghii lungi și tari ca osul, cu care îi răsăia pielea capului, dar încet, ca și când l-ar fi pieptănat. Și, într-un fel, se simte ca și când, peste ani, el însuși ar fi devenit omul acela, și știe că, dacă ar fi să-l vadă cineva, acel cineva s-ar simți îngreșat de diformitățile lui. Nu vrea să pună pe nimeni în situația de a se apleca apoi deasupra closetului vomitând, așa cum a făcut el pe urmă, luând de mai multe ori săpun lichid în gură, în încercarea de a se curăța, și vărsând din nou din cauza gustului.

Și niciodată nu va mai fi nevoit să facă ceva ce nu vrea doar pentru a primi mâncare sau adăpost: în sfârșit, știe asta. Dar ce anume e dispus să facă pentru a se simți mai puțin singur? Ar putea distruge, de dragul intimității, tot ce a clădit și a protejat cu atâta sârguință? Câtă umilire e pregătit să îndure? Nu știe; și-i e teamă să descopere.

Dar în ultima vreme îi e și mai teamă că, de fapt, nu va avea niciodată șansa să descopere. Ce mai înseamnă să fie om, dacă nu va putea obține asta niciodată? Și totuși, ține să-și reamintească, singurătatea nu e totuna cu foamea, cu lipsurile sau cu boala; nu e ceva fatal. Dispariția ei nu e ceva ce i se cuvine automat. De fapt, el are o viață mai bună decât a multor alora, o viață mai bună decât și-ar fi închipuit vreodată. Iar dorința de a avea pe cineva alături, pe lângă tot ce are deja, îi pare un fel de lăcomie, o arogare grosolană a unui drept nejustificat.

Săptămânile trec. Programul lui Willem este haotic, așa că îl sună la cele mai variate ore: la unu noaptea, la trei după-amiaza. Pare obosit, dar nu-i stă în fire să se plângă, și n-o face. Îi povestește despre peisaje, despre siturile arheologice în care li s-a permis să filmeze, despre micile probleme de pe platou. Când Willem e plecat, Jude tinde tot mai mult să rămână în casă și să nu facă mai nimic, deși știe că nu e sănătos, așa că a avut grijă să-și umple weekendurile cu evenimente, cu mese în oraș și cu petreceri. Se duce la operă și la teatru cu Henry Young Negrul și la galerii de artă cu Richard. Felix, pe care l-a meditat cu ani în urmă, este acum managerul unei formații punk numite The Quiet Americans, iar el îl convinge pe Malcolm să-l

însoțească la spectacolele ei. Îi povestește lui Willem despre ce a mai citit și a mai văzut, despre conversațiile cu Harold și Julia, despre cel mai recent proiect al lui Richard și despre clienții lui de la organizația nonprofit, despre petrecerea aniversară a fetiței lui Andy și despre serviciul cel nou al Phaedrei, despre oamenii cu care a mai vorbit și ce au mai spus ei.

— Încă cinci luni și jumătate, precizează Willem la sfârșitul uneia dintre conversațiile lor.

— Încă cinci luni și jumătate, repetă el.

În joia aceea se duce la cină la Rhodes, în noul lui apartament, situat aproape de casa părinților lui Malcolm și despre care, în decembrie, la un pahar, Rhodes i-a spus că e cauza tuturor coșmarurilor sale: se trezește noaptea cu mintea plină de registre, unde esența vieții lui – taxe școlare, ipoteci, comisioane de administrare, impozite – este redusă la niște numere înspăimântătoare.

— Și toate astea în ciuda faptului că părinții mei ne *ajută*, spune el. Și, *în plus*, Alex vrea să mai avem un copil. Am patruzeci și cinci de ani, Jude, și sunt deja frânt; o să muncesc până la optzeci dacă îl facem și pe al treilea.

În seara asta, constată el cu ușurare, Rhodes pare mai relaxat, iar gâtul și obrajii lui au o aură rozalie.

— Doamne, exclamă el, cum de te menții atât de subțire an după an?

Când s-au cunoscut, în biroul procurorului general, cu cincisprezece ani în urmă, Rhodes arăta ca un jucător de lacrosse, tot numai mușchi și tendoane, dar, de când s-a angajat la bancă, s-a îngrășat și a îmbătrânit brusc.

— Cred că termenul corect este „slăbănog”, replică Jude, iar Rhodes râde.

— N-aș zice, dar în momentul de față aș fi dispus să accept și eu să fiu slăbănog.

Sunt unsprezece persoane la cină, iar Rhodes trebuie să aducă scaunul de la biroul lui și băncuța din garderoba lui Alex. Iată ce-și amintește Jude despre mesele organizate de Rhodes: mâncarea e întotdeauna perfectă, pe mese sunt mereu flori, și totuși ceva se întâmplă de fiecare dată cu lista invitaților și cu locurile la masă – fie Alex invită o cunoștință de ultim moment și uită să-i spună și lui Rhodes, fie el greșește la numărătoare –, încât ceea ce ar fi trebuit să fie un eveniment atent organizat și riguros devine banal și haotic.

— Fir-ar al naibii! exclamă Rhodes, așa cum fiice întotdeauna, dar, ca de obicei, numai el se sinchisește de asta.

Alex e așezată în stânga lui Jude, și stau de vorbă despre slujba ei de director pentru relații cu publicul la o casă de creație vestimentară numită Rothko, de la care abia ce și-a dat demisia, spre consternarea lui Rhodes.

— Îți lipsește deja serviciul? o întreabă Jude.

— Încă nu. Știu că Rhodes nu e tocmai mulțumit – și Alex zâmbește rostind cuvintele –, dar o să-i treacă. Simt că trebuie să stau acasă cât timp copiii sunt încă mici.

El o întreabă apoi despre casa de la țară pe care familia a cumpărat-o în Connecucut (altă sursă de coșmaruri pentru Rhodes), iar ea îi povestește despre renovare, care a ajuns deja la a treia vară, drept care el oftează compătitor.

— Rhodes zicea că găsești ceva în districtul Columbia, spune ea. Ai cumpărat deja casa?

— Încă nu, răspunde el.

A avut de ales: ori casă, ori să renoveze împreună cu Richard parterul clădirii unde locuiește, făcând garajul locuibil și adăugând o sală de sport și o piscină mică – cu curent constant de apă, ca să poți înota pe loc în ea –, și în cele din urmă a ales renovarea. Acum înoată în fiecare dimineață într-o intimitate deplină; nici măcar Richard nu intră în sală când e el acolo.

— De fapt, am vrut să așteptăm cu casă, recunoaște Alex, dar nu am avut de ales – ne-am dorit totodată o curte pentru copii, cât sunt încă mici.

El încuviințează; a mai auzit povestea înainte, de la Rhodes. Uneori are impresia că el și Rhodes (sau el și aproape toți cei de vârsta lui de la firmă) trăiesc în versiuni paralele de viață adultă. Lumea celorlalți e guvernată de copii, mici despoți ale căror nevoi – școală și tabere, activități extrașcolare și meditații – le dictează fiecare decizie și vor continua s-o facă timp de încă zece, cincisprezece, optsprezece ani. Copiii au conferit maturității lor un simț instantaneu și rigid al scopului și direcției în viață: ei hotărăsc locul și durata vacanței, ei decid dacă vor mai rămâne ceva bani și, dacă da, cum vor fi aceștia cheltuiți; ei dau formă zilelor, săptămânilor, anilor, vieții. Copiii sunt un fel de cartografie, și tot ce trebuie să faci este să urmezi harta pe care ei ți-o prezintă în ziua în care vin pe lume.

Dar el și prietenii lui nu au copii, iar în lipsa lor, lumea li se întinde înainte, aproape copleșitoare în multitudinea ei de posibilități. Fără ei, statutul de adult nu e niciodată sigur; un adult fără copii își creează singur viața de adult și, oricât de incitantă ar fi uneori, este totodată o stare de continuă insecuritate, de permanente îndoieli. Sau așa este pentru unii oameni – în mod cert este așa pentru Malcolm, care nu de mult a trecut în revistă împreună cu el o listă cu argumente pro și contra ideii de a avea copii cu Sophie, o listă așa cum întocmise și cu patru ani în urmă, când încerca să se hotărască dacă să se însoare sau nu cu Sophie.

— Nu știu, Mal, i-a spus el după ce a ascultat argumentele din listă. Mi se pare că argumentele pro derivă din convingerea ta *e& ar trebui* să ai copii, nu din dorința reală de a-i avea.

— *Sigur* că așa cred, că ar trebui să am, a replicat Malcolm. Ție nu ți se pare niciodată că noi încă trăim în mare parte ca niște copii, Jude?

— Nu, a răspuns el. Nu i se păruse niciodată așa: nici nu-și putea imagina o viață de adult mai diferită de copilărie. Parcă-l aud vorbind pe tatăl tău, Mal. Viața ta nu va fi mai puțin valoroasă ori mai puțin justă dacă nu vei avea copii.

Malcolm a oftat.

— Poate, a răspuns el apoi. Poate că ai dreptate. Adică, a adăugat surâzând, de fapt, nu-mi doresc copii.

A zâmbit și el.

— Ei, poți să mai aștepți. Poate că într-o zi o să adopți un individ trist de treizeci și ceva de ani.

— Poate. La urma urmei, aud că asta chiar e o tendință în anumite părți ale țării.

Acum, Alex își cere scuze și se duce să-l ajute pe Rhodes la bucătărie, de unde el o strigă tot mai insistent – „Alex! Alex!! Alex!! –, iar Jude se întoarce spre vecinul din dreapta, un bărbat pe care nu-l recunoaște de la celelalte petreceri ale lui Rhodes, un tip brunet cu un nas care parcă a fost rupt cândva: se îndreaptă cu hotărâre într-o direcție și apoi o ia cu aceeași hotărâre în direcție opusă, imediat sub rădăcină.

— Caleb Porter.

— Jude St. Francis.

— Dă-mi voie să ghicesc: catolic.

— Dă-mi *mie* voie să ghicesc: tu nu.

Caleb râde.

— Ai dreptate.

Continuă să vorbească, și Caleb îi spune că abia s-a mutat aici de la Londra, unde în ultimii zece ani a fost președinte al unei case de design vestimentar, și acum e noul director de la Rothko.

— Alex m-a invitat ieri, pe neașteptate și foarte amabilă, iar eu mi-am zis – explică el cu o ridicare din umeri –: „De ce nu? Am de ales: ori o masă bună alături de oameni drăguți, ori o plictiseală în camera de hotel, citind anunțurile imobiliare din ziar”.

Din bucătărie se aud zăngănit de metal căzând și apoi înjurăturile lui Rhodes. Caleb îl privește cu sprâncenele ridicate și zâmbește.

— Nu-ți face griji! îl liniștește Jude. Chestii de-astea se întâmplă mereu.

Pe parcursul cinei, Rhodes se străduiește să-și angajeze oaspeții într-o conversație de grup, dar nu reușește – masa e prea mare, iar el i-a așezat, deloc inspirat, pe prietenii unii lângă alții –, astfel că Jude sfârșește prin a vorbi tot cu Caleb, care are patruzeci și nouă de ani, a crescut în Marin County, iar la New York n-a mai locuit de când avea treizeci și ceva de ani. Și el a făcut dreptul, deși ține să sublinieze că la slujbă n-a folosit niciodată nimic din ce a învățat în facultate.

— Niciodată? întrebă Jude.

Întotdeauna e sceptic când aude pe cineva vorbind așa; e sceptic și în privința celor care spun că facultatea de drept ar fi fost o pierdere de timp colosală, o greșeală cu durata de trei ani. Deși recunoaște că dă dovadă de un sentimentalism neobișnuit în privința studiilor de drept, care i-au asigurat nu numai traiul zilnic, ci și, din mai multe puncte de vedere, însăși viața.

Caleb se gândește o clipă.

— Ei, poate că nu chiar *niciodată*, dar nu în modul în care ar fi fost de așteptat, răspunde el în cele din urmă. Vorbește lent și are o voce profundă, atentă, mângâietoare și totuși ușor amenințătoare. Cea care mi-a fost *într-adevăr* utilă – și singura – este procedura civilă. Cunoști vreun designer?

— Nu, dar am mulți prieteni artiști.

— Bun. Deci știi cât de neobișnuit gândesc oamenii ăștia: cu cât un artist e mai bun, cu atât e mai probabil să nu se priceapă deloc la afaceri. Și chiar așa e. Am lucrat la cinci case de modă în ultimii douăzeci de ani și mi s-a părut fascinant să le urmăresc tiparele comportamentale – refuzul de a accepta termenele-limită,

incapacitatea de a se încadra în buget, cvasi-incompetența în gestionarea unei echipe –, care sunt atât de frecvente încât începi să te întrebi dacă nu cumva lipsa acestor calități e o condiție necesară pentru obținerea slujbei sau dacă slujba în sine nu încurajează cumva asemenea găuri de concepție. Așa că, pentru cineva aflat în poziția mea în firmă, ceea ce trebuie să facă este să construiască un sistem de administrare și control și să se asigure că poate fi impus și că include penalizări. Nu știu prea bine cum să-ți explic: nu le poți spune că e eficient să facă una sau alta – pentru designeri, sau cel puțin pentru unii dintre ei, asta nu înseamnă nimic, oricât ar declara ei că înțeleg; trebuie mai degrabă să le prezinți regulile ca pe niște norme interne ale micului lor univers și să-i convingi că, dacă nu le respectă, universul lor se va prăbuși. Dacă-i poți convinge de acest lucru, reușești să-i determini să procedeze așa cum ai tu nevoie. E teribil de frustram.

— Și atunci, de ce continui să lucrezi cu ei?

— Fiindcă *într-adevăr* gândesc cu totul altfel. Și e fascinant să-i privești. Unii sunt aproape analfabeți: primești mesaje de la ei și constăți că abia dacă pot alcătui o frază. Dar pe urmă îi vezi cum desenează, cum schițează sau cum îmbină culorile și e... nu știu... E minunat. Nu pot explica altfel.

— Nu, știu exact la ce te referi, spune Jude gândindu-se la Richard, la JB, la Malcolm și la Willem. E ca și când ai descifra un mod de a gândi pe care nu ai limbajul necesar nici măcar ca să ți-l imaginezi, cu atât mai puțin să-l articulezi.

— Exact! exclamă Caleb și îi zâmbește pentru prima dată.

Cina e pe sfârșite, toată lumea a trecut la cafea, iar Caleb își întinde ușor picioarele sub masă.

— Eu plec, spune el. Cred că am rămas fixat încă pe ora de la Londra. Dar mi-a făcut plăcere să te cunosc.

— Și mie. M-am simțit foarte bine. Și succes în încercarea de a stabili un sistem de administrație și control la Rothko!

— Mulțumesc, voi avea nevoie, răspunde Caleb și apoi, când dă să se ridice, se oprește o clipă și întreabă: Vrei să luăm masa împreună într-o zi?

Pentru un moment, Jude e ca paralizat. Dar imediat se muștră singur: nu are de ce să se teamă. Caleb abia a revenit în oraș, iar el știe cât e de dificil să găsești pe cineva cu care să vorbești, să-ți găsești prieteni noi când, în absența ta, vechii prieteni și-au făcut deja familii și ți-au devenit străini. O să stea doar de vorbă, atâta tot.

— Ar fi excelent, răspunde el, și fac schimb de cărți de vizită.

— Nu te ridică! îi spune Caleb, sculându-se. Ținem legătura.

Jude se uită cum Caleb – care e mai înalt decât ar fi crezut, cu cel puțin cinci centimetri mai înalt decât el, și are un spate vânos – își ia la revedere de la Alex și Rhodes și apoi pleacă fără să mai întoarcă privirea.

A doua zi primește un mesaj de la el și stabilesc să ia cina împreună joia următoare. Spre seară îl sună pe Rhodes să-i mulțumească pentru invitație și-l întreabă despre Caleb.

— Mi-e jenă să spun că nici măcar n-am vorbit cu el, răspunde acesta. Alex l-a invitat în ultimul moment. Exact la asta mă refeream când mă plângeam de

petrecerile astea: de ce să inviți o persoană care tocmai se angajează la o firmă de unde tu abia ai plecat?

— Deci nu știi nimic despre el?

— Nimic. Alex zice că e un tip respectat și că Rothko s-a străduit mult să-l aducă de la Londra. Dar asta-i tot ce știi. De ce întrebi? Să nu-mi spui că-ți extinzi baza de clienți dincolo de lumea fascinantă a companiilor de investiții sau farmaceutice!

— Ba *exact* asta fac. Îți mulțumesc încă o dată. Și spune-i lui Alex că-i mulțumesc și ei.

Joi se întâlnește cu Caleb la un bar japonez din Chelsea. După ce comandă, Caleb îi spune:

— Știi, tot timpul la petrecere m-am uitat la tine și am încercat să-mi amintesc de unde te știi, și pe urmă mi-am dat seama... dintr-un tablou al lui Jean-Baptiste Marion. L-a cumpărat directorul de creație de la ultima firmă pentru care am lucrat – de fapt, a încercat să-l achiziționeze cu banii firmei, dar asta e altă poveste. E o imagine fidelă a feței tale, iar tu stai undeva afară; în spatele tău se vede un bec stradal.

— Mda, spune Jude; i s-a mai întâmplat chestia asta de câteva ori înainte, și de fiecare dată i se pare deconcertant. Știu exact la care tablou te referi; e din „Secunde, minute, ore, zile”, ciclul al treilea.

— Așa e, zâmbește Caleb. Ești amic cu Marion?

— În ultima vreme nu, răspunde el, și, ca de fiecare dată, îl doare s-o recunoască. Dar am fost colegi de apartament la colegiu... îl cunosc de ani buni.

— E un ciclu excelent.

Vorbesc apoi despre celelalte lucrări ale lui JB și despre Richard, ale cărui piese Caleb le cunoaște de asemenea, și despre Henry Young Asiaticul, dar și despre cât de puține restaurante japoneze de calitate sunt la Londra; apoi despre sora lui Caleb, care locuiește la Monaco împreună cu al doilea soț și cu liota lor de copii; despre părinții lui Caleb, care au murit în urma unor boli îndelungate când el avea treizeci și ceva de ani; și despre casa din Bridgehampton pe care fostul lui coleg de facultate îl lasă s-o folosească vara asta, în timp ce el e în Los Angeles. Și apoi urmează o discuție suficient de lungă despre Rosen and Pritchard și despre haosul financiar în care a ajuns Rothko după plecarea fostului director pentru ca Jude să-și dea seama că, de fapt, Caleb caută nu doar un prieten, ci și un potențial reprezentant legal, așa că începe să se întrebe cine anume de la firmă ar putea să-l preia. Se gândește: „Ar trebui să i-l dau lui Evelyn” – o asociată tânără, pe care firma aproape că a pierdut-o cu un an înainte în favoarea exact a unei case de modă, pentru care ar fi lucrat ca jurisconsult. Evelyn ar fi potrivită – e isteată, domeniul o interesează, și s-ar potrivi bine.

Încă se gândește la asta, când Caleb întreabă brusc:

— Ai pe cineva? Și apoi, râzând, adaugă: De ce te uiți la mine așa?

— Scuze, spune el surprins, dar zâmbind la rîndul lui. Nu, n-am pe nimeni. Numai că... abia ce am discutat problema asta cu prietenul meu.

— Și ce-a zis prietenul tău?

— A zis că... începe el, dar se oprește, stânjenit și derutat de neașteptata schimbare de subiect. Nimic, continuă el în final, iar Caleb surâde, aproape ca și când l-ar fi auzit redându-i conversația aceea, însă nu insistă.

El se gândește cum îi va povesti lui Willem despre seara asta și mai ales despre această din urmă discuție. „Ai câștigat, Willem”, îi va spune, iar dacă prietenul lui va încerca să deschidă din nou subiectul, îl va lăsa și, de data asta, nu-i va mai ocoli întrebările.

Achită nota și ies în stradă, unde plouă, nu torențial, dar suficient de abundent încât să nu mai găsească taxiuri, iar trotuarul să strălucească parcă poleit.

— Pe mine mă așteaptă o mașină, spune Caleb. Pot să te las undeva?

— Nu te deranjează?

— Deloc.

Mașina îi duce spre centru și, până când ajung pe Greene Street, afară toarnă cu găleata, și prin geamuri nu se mai disting forme, ci doar culori, benzi de roșu și galben, orașul e redus la sunet de claxoane și răpăit de ploaie pe capotă, atât de zgomotos, încât abia dacă se mai aud unul pe celălalt. Mașina oprește, iar el se pregătește să coboare, când Caleb îi spune să aștepte, fiindcă are o umbrelă și îl va conduce până în clădire, și, înainte ca el să apuce să obiecteze, Caleb coboară, deschide umbrela, și amândoi se ghemuiesc sub ea și intră în hol, în timp ce ușa se trântește în urma lor și îi lasă în întuneric.

— Ce hol jalnic! exclamă Caleb uitându-se la becul stins. Deși *are* un soi de farmec de sfârșit de epocă, adaugă el, iar Jude râde în vreme ce Caleb zâmbește. La Rosen and Pritchard se știe că tu locuiești într-o magherniță ca asta?

Înainte ca Jude să poată răspunde, Caleb se apleacă spre el și-l sărută, foarte apăsat, presându-i spatele de ușă, formând cu brațele o colivie în jurul lui.

În momentul acela el se pierde, lumea și propriul lui sine se aneantizează. A trecut mult, foarte mult timp de când nu l-a mai sărutat cineva, și își amintește senzația de neajutorare pe care o simțea de fiecare dată și cum fratele Luke îi spunea să deschidă gura și să se relaxeze, fără să facă nimic, iar acum – din obișnuință, din amintire și din incapacitatea de a face orice altceva – procedează exact așa și așteaptă să se termine, numărând secunde și încercând să respire pe nas.

În sfârșit, Caleb se retrage și se uită la el, iar după o vreme se uită și el la Caleb. Iar pe urmă Caleb îl sărută din nou, de data asta luându-i fața în mâini, iar el simte ce simțea întotdeauna în copilărie când era sărutat, că trupul nu-i mai aparține, că fiecare gest al lui e predeterminat, reflex după reflex după reflex, și că nu poate să facă nimic altceva decât să cedeze la orice i se va întâmpla în continuare.

Caleb se oprește iar și se depărtează din nou, privindu-l și ridicând din sprâncene așa cum ridicase la petrecerea lui Rhodes, așteptând ca el să spună ceva.

— Credeam că îți cauți un reprezentant legal, spune el într-un târziu, iar cuvintele sună atât de idiot, încât simte cum se înroșește la față.

Însă Caleb nu râde.

— Nu. Urmează o altă perioadă lungă de tăcere, după care tot Caleb vorbește: Nu mă inviți sus, la tine?

— Nu știi, răspunde el și-și dorește brusc prezența lui Willem, deși nu e genul de problemă la care Willem să-l fi ajutat până acum și probabil nu e ceva pe care Willem să-l considere problemă cu adevărat.

Știe ce tip impasibil și precaut e, și, cu toate că impasibilitatea și precauția îl fac să nu fie niciodată cea mai interesantă, mai antrenantă și mai scânteietoare persoană dintr-un grup, până acum l-au protejat, i-au oferit o maturitate ferită de mizerie și de abjecție. Dar uneori se întreabă dacă nu cumva s-a izolat atât de mult încât a neglijat o parte esențială a condiției lui de om: poate că e gata *totuși* să fie împreună cu cineva. Poate că a trecut suficient timp încât acum să fie altfel. Poate că se înșală, și Willem are dreptate: poate că experiența nu-i e interzisă pe vecie. Poate că e mai puțin dezgustător decât crede. Poate că e într-adevăr în stare. Poate că totuși nu va suferi. În momentul acesta, Caleb pare să fi invocat, ca pe un duh din poveste, odrasla celor mai teribile temeri și celor mai fierbinți speranțe ale lui, aruncându-i-o în viață ca pe un test: de o parte e tot ce știe, sunt tiparele existenței sale, regulate și banale ca picurul constant al unui robinet defect, o existență în care e singur, dar în siguranță, ferit de tot ce l-ar putea răni; de cealaltă parte sunt valurile, tumultul, furtunile, incitarea: tot ce nu poate controla, tot ce ar putea fi oribil și extatic, tot ce a încercat să evite în toată viața lui de adult, tot ce-i secătuieste existența de culoare, prin absență. Înăuntrul lui, creatura ezită, ridicată pe picioarele din spate și bătând aerul cu labele ca în căutarea unui răspuns.

„Nu te avânta, nu te păcăli singur, orice ți-ai spune, tu știi ce ești de fapt”, îi repetă o voce.

„Încearcă!” insistă cealaltă voce. „Ești singur. Trebuie să încerci”. Asta e vocea pe care o ignoră mereu. „Ocazia s-ar putea să nu ți se mai ivească”, adaugă vocea, iar asta îl oprește.

„Se va termina urât”, spune prima voce, după care ambele tac și așteaptă să vadă ce va face el.

Dar el nu știe ce să facă; nu știe ce se va întâmpla. Și trebuie să afle. Tot ce a învățat îl îndeamnă să se retragă; tot ce și-a dorit îl îndeamnă să rămână. „Fii curajos!” își spune singur. „Fii curajos măcar o dată!”

Așa că ridică ochii spre Caleb.

— Să mergem! îi răspunde și, cu toate că e deja speriat, începe drumul lung pe holul îngust, spre lift, ca și când nu s-ar teme, și, odată cu târșăitul piciorului său drept pe ciment, aude lipăitul pașilor lui Caleb, ropotul ploii pe scara de incendiu și bubuitul propriei inimi.

Cu un an în urmă a început să lucreze la o pledoarie în apărarea unei uriașe companii farmaceutice, Malgrave and Baschett, al cărei consiliu de administrație fusese dat în judecată de acționari pentru abuz, incompetență și neglijarea obligațiilor financiare.

— Ia te uită! exclamase Lucien sarcastic. Mă întreb de unde le-o fi venit o asemenea idee.

— Știi, oftase el.

Malgrave and Baschett era cu un picior în groapă, și toată lumea știa asta. În

ultimii ani, înainte să apeleze la Rosen and Pritchard, compania se confruntase cu două procese intentate de avertizori de integritate (unul susținuse că una dintre fabricile companiei era dotată cu echipamente învechite care puneau siguranța producției în pericol, iar celălalt că o altă fabrică livra produse contaminate), fusese citată într-o anchetă despre o schemă de profituri ilicite în care erau implicați angajații unor azile de bătrâni și fusese acuzată de comercializarea ilegală a unuia dintre cele mai bine vândute medicamente ale sale, aprobat doar ca tratament pentru schizofrenie, către bolnavii de maladia Alzheimer.

Jude și-a petrecut, așadar, ultimele unsprezece luni intervievând cincizeci dintre foștii și actualii directori de la Malgrave and Baschett și redactând un raport care să demonteze acuzațiile procurorilor. Avea încă cincisprezece avocați în echipă, iar într-o noapte i-a auzit pe unii dintre ei numind ironic compania „Malpraxis și Bănet”.

— Să nu cumva să vă audă clientul că-i spuneți așa! i-a certat el.

Era târziu, ora două din noapte, și Jude știa că oamenii erau obosiți, în locul lui, Lucien ar fi țipat la ei, însă obosise și el. Cu o săptămână în urmă, o altă avocată care lucra la caz, o tânără, se ridicase de la birou pe la ora trei dimineața, se uitase împrejur și se prăbușise pur și simplu pe podea. El chemase ambulanța și-i trimisese pe toți acasă, cu condiția să revină la birou a doua zi la ora nouă; el mai stătuse o oră, după care plecase la rândul lui.

— I-ai lăsat pe ei să *plece* și tu ai rămas? îl întrebase Lucien a doua zi. Te-ai înmuiat, St. Francis. Slavă Cerului că nu faci la fel și la procese, fiindcă așa n-am mai ajunge nicăieri. Dacă procurorul ar ști cu ce molău are de-a face...

— Asta înseamnă că firma nu-i va trimite bieteii Emma Gersh nici măcar un buchet de flori?

— Ei, le-am trimis deja, spusese Lucien ridicându-se și ieșind din birou. Cu mesajul: „Emma, fi-te bine și întoarce-te repede, că altfel... Cu drag, din partea familiei tale de la Rosen and Pritchard”.

Lui îi plăcea să pledeze în procese, îi plăcea să vorbească și să susțină cauze în sala de judecată – nu ajungea niciodată s-o facă de ajuns –, dar cu Malgrave and Baschett obiectivul lui a fost ca judecătorul să respingă cazul înainte ca acesta să se transforme în șirul frustrant de anchete, investigații și dezvăluiri întinse pe ani îndelungați. A scris cererea de dezincriminare, și, la începutul lui septembrie, judecătorul de la curtea districtuală a respins acțiunea.

— Sunt mândru de tine, îi spune Lucien în seara aceea. Cei de la Malpraxis și Bănet habar n-au cât de norocoși sunt; acuzarea avea probe indubitabile.

— Sunt multe de care cei de la Malpraxis și Bănet nu par să aibă habar, replică el.

— Adevărat. Dar mi se pare că poți fi cretin de-a binelea atât timp cât ai suficientă inteligență ca să-ți angajezi avocatul potrivit. Pleci undeva în weekendul ăsta? îl întreabă apoi, ridicându-se.

— Nu.

— Atunci, îl ceva relaxant! Ieși la aer! Mănâncă în oraș! N-arăți prea bine.

— Noapte bună, Lucien!

— Bine, bine. Noapte bună! Și felicitări! Sincere. Ai marcat un punct important.

Jude rămâne la birou încă două ore, sortând și aranjând hârtii, încercând să învingă haosul care revine constant. Nu are niciun sentiment de ușurare, de victorie, după asemenea reușite; doar o oboseală, dar una simplă, binemeritată, de parcă ar fi încheiat o zi de muncă fizică. Unsprezece luni: interviuri, documentare, iar interviuri, verificarea fiptelor, redactarea documentelor, corectură – și apoi, într-o clipă, totul s-a terminat, și un alt caz apare în loc.

Într-un târziu se duce acasă, unde se simte brusc istovit, așa că se oprește în drum spre dormitor și se așază pe canapea, și se trezește peste o oră, dezorientat și cu gura uscată. În ultimele luni aproape că n-a mai vorbit cu niciunul dintre prietenii lui – chiar și conversațiile cu Willem au fost mai scurte decât de obicei. În parte, de vină sunt Malpraxis și Bănet și pregătirile febrile pe care le-a necesitat cazul; pe de altă parte, la mijloc a fost tulburarea constantă pe care i-o provoacă relația cu Caleb, despre care nu i-a spus nimic lui Willem. În weekendul acesta însă, Caleb e la Bridgehampton, iar el se bucură că petrece un timp singur.

Încă nu știe ce simte pentru Caleb, nici acum, la trei luni după. Nu e sigur nici măcar dacă celălalt îl place sau nu. Sau, mai degrabă, știe că lui Caleb îi place să discute cu el, dar sunt momente în care îl surprinde privindu-l cu o expresie care frizează dezgustul.

— Arăți chiar bine, i-a spus Caleb o dată, cu glas uimit, luându-i bărbia între degete și întorcându-i fața spre el. Și totuși...

Cu toate că nu și-a încheiat fraza, el a simțit ce-ar fi vrut să spună de fapt mai departe: „Și totuși ceva nu e cum trebuie. Îmi pari respingător. Dar nu înțeleg de ce nu te plac, nu reușesc să înțeleg 1.

Știe că, de pildă, Caleb îi detestă mersul. La câteva săptămâni după ce au început să se vadă, Caleb ședea într-o zi pe canapea, iar el se dusesse să ia o sticlă de vin și, la întoarcere, l-a observat privindu-l cu atâta intensitate, încât a devenit nervos. A turnat vinul, au băut amândoi, după care Caleb a spus:

— Când ne-am cunoscut, stăteai pe scaun, așa că nu mi-am dat seama că șchiopătezi.

— Într-adevăr, a răspuns el, și a insistat să-și spună că asta nu era un lucru pentru care să se scuze: nu-l trăsesse pe sfoară pe Caleb, nu încercase să-l păcălească. Apoi, inspirând adânc și străduindu-se să adopte un ton lejer, vag curios, a întrebat: N-ai mai fi vrut să fii cu mine dacă ai fi știut?

— Habar n-am, răspunsese Caleb după un timp. Nu știi ce să zic.

Jude a simțit atunci că voia să dispară pur și simplu, să închidă ochii și să coboare înapoi în timp înainte de momentul în care-l cunoscuse pe Caleb. Ar fi refuzat invitația lui Rhodes; ar fi continuat să-și trăiască viața mărunță; n-ar fi știut niciodată care e deosebirea.

Dar, dacă lui Caleb mersul lui îi displace, scaunul cu roțile i se pare pur și simplu detestabil. Prima dată când a venit la el pe zi, cât era încă lumină afară, Jude l-a condus să-i arate toate încăperile. Era mândru de apartamentul lui și recunoscător că locuia în el, și încă nu-i venea să creadă că-i aparține. Malcolm păstrase „apartamentele lui Willem” – așa cum botezaseră ei partea aceea – acolo unde

fuseseră și înainte, dar le mărise și le adăugase un birou pe latura de nord, aproape de lift. Iar după ele veneau spațiul deschis, lung, cu un pian, un living cu ferestre spre sud și o masă proiectată de Malcolm pe latura de nord, cea fără ferestre, și, în spatele ei, o bibliotecă pe tot peretele până la bucătărie, decorată cu lucrări de artă ale prietenilor lui și ale prietenilor prietenilor lui, plus alte piese pe care le cumpăraseră el în decursul anilor. Toată partea de est a apartamentului era a lui: din dormitorul de pe latura de nord treceai prin dressing în baie, ale cărei ferestre se deschideau spre est și spre sud. Deși el ținea majoritatea jaluzelelor coborâte, puteau fi ridicate toate odată, și întregul spațiu se transforma atunci într-un cub de lumină pură, iar vâlul dintre el și lumea de afară devenea fascinant de subțire. Deseori avea impresia că apartamentul e mincinos: sugera că persoana care-l locuiește e o fire deschisă, vivace și generoasă cu răspunsurile – iar el, desigur, nu e așa. Apartamentul de pe Lipsenard Street, cu nișele lui umbrite, cu înghesuiala întunecată și cu pereții vopsiți de atâtea ori încât simțea sub degete umflături și creste acolo unde sub straturile succesive fuseseră îngropate gânganii și molii, era o reflectare mai corectă a propriei lui persoane.

Așteptându-l pe Caleb, a lăsat apartamentul să se umple de lumină și a văzut clar că reușise să-l impresioneze. Au pășit fără grabă dintr-o parte în alta, și Caleb s-a uitat la lucrările de artă și i-a pus întrebări despre ele: de unde le luase, cine le lucrase, remarcându-le pe cele pe care le cunoștea.

Și apoi au ajuns în dormitor, iar el tocmai îi arăta piesa din celălalt capăt al camerei – un tablou cu Willem în scaunul de machiaj, pe care îl cumpăraseră din ciclul „Secunde, minute, ore, zile” –, când Caleb l-a întrebat:

— Al cui e scaunul ăsta cu roțile?

El i-a urmărit privirea.

— Al meu, a răspuns apoi, după o pauză.

— Dar de ce? a exclamat Caleb cu o expresie derutată. Doar poți să mergi!

El n-a știut ce să spună.

— Uneori am nevoie de el, a rostit într-un târziu. Rar. Nu-l folosesc foarte des.

— Bine. Ai grijă să nu-l folosești!

Jude a fost surprins atunci; era o manifestare a griii față de el sau o amenințare? Dar, înainte să-și poată da seama ce ar fi trebuit să simtă ori să răspundă, Caleb s-a întors și a intrat în dressing, iar el l-a urmat, continuând turul de prezentare.

O lună mai târziu s-a întâlnit cu Caleb târziu într-o seară, în fața biroului său, în extremitatea vestică a cartierului Meaptacking. Și Caleb lucra până la ore târzii; era pe la începutul lui iulie, și peste numai opt săptămâni Rothko trebuia să-și lanseze colecția de primăvară. În ziua aceea Jude se duse cu mașina la birou, dar acum nu ploua, așa că a ieșit din mașină și a așteptat lângă un stâlp de iluminat până ce a apărut Caleb, vorbind cu cineva. Știa că îl văzuse – ridicase mâna spre el, iar Caleb îi răspunsese cu o înclinare abia perceptibilă a capului; niciunul dintre ei nu era o fire demonstrativă – și l-a privit până când celălalt și-a încheiat discuția, iar cel cu care vorbise a luat-o din loc spre est.

— Bună! l-a salutat el când s-a apropiat.

— De ce ești în scaunul cu roțile?

O clipă, Jude n-a putut să vorbească, iar când a reușit în sfârșit, s-a bâlbâit:

— Azi a trebuit să-l iau.

Caleb a oftat și s-a frecat la ochi.

— Credeam că nu-l folosești.

— Nu, a răspuns el, atât de rușinat încât a simțit cum începe să transpire. Nu prea.

Îl folosesc doar când n-am încotro.

Caleb a încuviințat cu o înclinare a capului, dar a continuat să-și maseze rădăcina nasului. Nu voia să se uite la el.

— Uite ce e, a spus în cele din urmă. Cred că ar trebui să renunțăm la cină azi. E clar că nu te simți bine, iar eu sunt obosit. Trebuie să dorm.

— Ah! a făcut el, dezamăgit. E în regulă. Înțeleg.

— Bine, atunci. Te sun mai târziu.

Jude l-a urmărit depărtându-se pe stradă, cu pașii lui lungi, până ce Caleb a dispărut după colț, apoi a urcat în mașină, s-a dus acasă și s-a tăiat până a sângerat atât de mult încât nu mai era în stare să țină lama în mână.

A doua zi, vineri, n-a primit niciun semn de la Caleb. „Ei bine”, și-a spus. „Asta e. Nicio problemă”. Lui Caleb nu-i plăcea faptul că folosea un scaun cu roțile. Nici lui nu-i plăcea. Nu se putea supăra pe Caleb fiindcă nu reușea să accepte un lucru pe care el însuși nu-l putea accepta.

Dar pe urmă, sâmbătă dimineața, Caleb l-a sunat în timp ce el urca scările de la piscină.

— Îmi pare rău pentru joi seara. Știu că trebuie să ți se pară bizară și lipsită de inimă această... aversiune a mea față de scaunul tău cu roțile.

Jude s-a așezat pe unul dintre scaunele din jurul mesei.

— Nu mi se pare deloc bizară, a răspuns.

— Ți-am spus că părinții mei au fost bolnavi cam tot timpul după ce am devenit adult. Tata a avut scleroză multiplă, iar mama... nimeni nu știe ce-a avut. S-a îmbolnăvit când eu eram în colegiu și nu și-a mai revenit niciodată. Avea nevralgii faciale și migrene, era într-o permanentă stare de disconfort, de intensitate moderată, și, cu toate că nu mă îndoiesc că boala era reală, ceea ce mă deranja cel mai tare era faptul că părea să nu-și *dorească* să încerce măcar să se vindece. S-a resemnat, la fel ca el. Oriunde în casă vedeai dovezi ale acestei resemnări în fața bolii: mai întâi bastoane, apoi cârje, pe urmă cadre de mers, plus flacoane de pastile și pansamente și mirosul permanent de unguente și alifii calmante și Dumnezeu știe ce altceva. S-a întrerupt și, după o vreme, a reluat: Vreau să ne vedem în continuare. Dar... nu suport să văd în preajmă asemenea accesorii ale slăbiciunii, ale bolii. Pur și simplu nu pot. Le detest. Mă stânjenesc. Îmi dau o stare... nu de deprimare, ci de furie, de parcă simt nevoia să mă războiesc cu întreaga situație. S-a oprit iar o clipă, după care a adăugat: când ne-am cunoscut, nu știam cine ești. Am crezut că mă voi putea adapta. Dar nu sunt sigur că reușesc. Înțelegi?

Jude a înghițit în sec; îi venea să plângă. Dar înțelegea; și el simțea exact la fel.

— Înțeleg, a răspuns în final.

Și, oricât părea de improbabil, au continuat să se întâlnească. Jude e uimit și acum de rapiditatea și de profunzimea cu care Caleb s-a insinuat în viața lui. A fost ca un basm: o femeie care trăiește la marginea unei păduri întunecate aude o bătaie în ușă și deschide. Și, cu toate că totul durează doar o clipă, iar ea nu vede pe nimeni, în acea secundă de acces, zeci de demoni și de stafii se năpustesc în casă pe lângă ea, și ea nu va mai reuși niciodată să scape de ei. Uneori așa se simțea. Oare la fel e și pentru ceilalți? Nu știe; și-i e prea frică să întrebe. Se pomenește repetând în minte vechi conversații pe care le-a auzit sau pe care le-a avut el însuși cu oameni care vorbeau despre relațiile lor, încercând să evalueze gradul de normalitate al relației lui în comparație cu ele, căutând indicii despre felul în care ar trebui să se comporte.

Și apoi e sexul, mai rău decât și-a închipuit el: uitase cât de dureros e, cât de înjositor, cât de respingător, cât de mult îi displace. Îi urăște pozițiile, posturile, cerințele, fiecare dintre ele degradantă fiindcă îl lasă atât de slab și de neajutorat; îi urăște gustul și mirosul. Dar cel mai mult îi urăște sunetele: plescăitul cărnos al pielii care izbește pielea, gemetele și icnetele ca de animal rănit, cuvintele care îi sunt spuse și care ar trebui probabil să fie excitante, dar pe care el nu le poate interpreta decât ca umilitoare. Într-un fel, își dă el seama, întotdeauna a crezut că la maturitate o să fie mai bine, ca și cum, într-un fel sau altul, simpla înaintare în vârstă ar transforma experiența în ceva plăcut și frumos. În colegiu, apoi la douăzeci și ceva de ani, la treizeci și ceva, îi auzea pe alții vorbind despre sex cu plăcere și cu încântare și se întreba în sinea lui: „De *asta* sunteți atât de entuziasmați? *Serios?! Eu nu așa îmi amintesc lucrurile*”. Și totuși, nu se poate ca el singur să aibă dreptate, și toți ceilalți – sumedenie de oameni – să se înșele. Deci e limpede că există ceva ce el nu înțelege în legătură cu sexul. Neîndoielnic face el ceva în mod incorect.

În prima seară când au urcat împreună în apartamentul lui, el a știut ce aștepta Caleb.

— Trebuie s-o luăm încet, i-a spus. A trecut mult timp.

Caleb l-a privit în întuneric, fiindcă el nu aprinsese lumina.

— Cât de mult?

— Mult.

Atât a reușit să spună.

Și, o vreme, Caleb a fost răbdător. Dar apoi n-a mai fost. A venit o noapte în care a încercat să-i scoată hainele, iar el s-a tras într-o parte.

— Nu pot, i-a spus. Caleb... nu pot. Nu vreau să vezi cum arăt.

A avut nevoie de toată energia ca să rostească aceste cuvinte și era atât de speriat, încât a simțit că îngheață.

— De ce? l-a întrebat Caleb.

— Am cicatrici. Pe spate, pe picioare și pe brațe. Sunt urâte; nu vreau să le vezi.

N-a știut ce avea să răspundă Caleb. Oare avea să spună: „Sunt sigur că nu-s chiar atât de urâte”? Și pe urmă el avea să fie nevoit totuși să se dezbrace? Sau avea să exclame: „Hai să le vedem!”, să-i scoată hainele, apoi să se ridice și să plece? L-a văzut ezitând.

— N-o să-ți placă, a adăugat. Sunt dezgustătoare.

Și acesta a părut să fie un argument hotărâtor pentru Caleb.

— Bine, a replicat el. Nu-i nevoie să-ți văd tot corpul, nu-i așa? Doar părțile relevante.

Și în noaptea aceea Jude a stat întins, nici îmbrăcat, nici dezbrăcat, așteptând să se termine și simțindu-se mai umilit chiar decât dacă i s-ar fi cerut să-și scoată toate hainele.

În ciuda acestor dezamăgiri, situația cu Caleb nu e dezastruoasă, îi place modul lent și cumpănit în care vorbește Caleb, ceea ce spune despre designerii cu care a lucrat, felul în care înțelege culorile și în care știe să aprecieze arta. Îi place că pot discuta despre munca lui – despre Malpraxis și Bănet –, că partenerul lui de discuție înțelege provocările cazurilor de care se ocupă el și i se par chiar interesante. Îi place cât de îndeaproape ascultă Caleb ceea ce-i povestește el și cum arată, prin întrebările pe care i le pune, că e atent. Îi place că admiră activitatea lui Willem și lucrările lui Richard și Malcolm și că-l lasă să vorbească despre ei cât vrea. Îi place cum, înainte să plece, își pune palmele pe obrajii lui și le ține așa o clipă, ca într-o binecuvântare tăcută. Îi plac soliditatea, forța lui fizică: îi place să-l privească mișcându-se, îi place că, la fel ca Willem, Caleb se simte bine în propriul său trup. Îi place cum, în somn, își întinde uneori brațul peste pieptul lui, posesiv. Îi place să se plimbe alături de Caleb, îi place faptul că e puțin ciudat, că pare să emane o vagă presimțire de pericol: e altfel decât oamenii pe care i-a căutat întreaga lui viață de adult, pe care i-a apreciat pentru că nu-l vor răni niciodată – oameni definiți prin gentilețea lor. Când e împreună cu Caleb, se simte mai uman și totodată mai puțin uman.

Prima dată când Caleb l-a lovit a fost și n-a fost surprins. Era pe la sfârșitul lui iulie, și, la miezul nopții, după ce a plecat de la birou, s-a dus la Caleb acasă. Folosise scaunul cu rotile în ziua aceea – în ultima vreme ceva nu era în regulă cu picioarele lui; nu știa ce anume, dar abia le mai simțea și avea senzația că o să cadă dacă încercă să meargă –, dar, când a ajuns la Caleb, și-a lăsat scaunul în mașină și s-a dus cu pași foarte înceți până la ușă, ridicând fiecare picior nefiresc de sus, ca să nu se împiedice.

A știut din clipa în care a intrat că n-ar fi trebuit să vină – Caleb era, în mod vizibil, într-o dispoziție extrem de proastă, iar aerul din jurul lui părea să mustească, fierbinte, de mânie. Se mutase recent într-o clădire din Flower District, dar nu apucase să despacheteze totul, și era tensionat, cu nervii întinși, cu maxilarele încleștate și dinții scrâșnind. Dar Jude adusese ceva de mâncare, așa că s-a apropiat încet de blatul din bucătărie să lase acolo cumpărăturile, vorbind pe un ton alert, ca să-i distragă lui Caleb atenția de la mersul lui, și încercând cu disperare să însenineze atmosfera.

— De ce mergi așa? l-a întrerupt Caleb.

Lui nu-i plăcea să recunoască în fața celuiilalt că avea încă o problemă; n-a fost în stare să recunoască din nou.

— Chiar merg *ciudați* întrebare el.

— Da – arăți ca monstrul lui Frankenstein.

— Îmi pare rău, a răspuns el, în vreme ce, în mintea lui, o voce îl îndemna: „Pleacă! Pleacă acum!” Nu mi-am dat seama, a adăugat.

— Încetează! Ești ridicol.

— Bine, a spus el, punând puțin curry într-un bol, pentru Caleb. Poftim!

Dar, apropiindu-se de el și încercând să meargă normal, s-a împiedicat, piciorul drept i-a cedat, iar bolul i-a scăpat din mână, și sosul verde s-a vărsat pe covor.

Mai târziu avea să-și aducă aminte cum Caleb n-a spus nimic, doar s-a răsucit și l-a lovit cu dosul palmei, iar el a căzut, izbindu-se cu capul de podea.

— Pleacă de aici, Jude! l-a auzit rostind fără să ridice glasul măcar, înainte ca el să-și recapete vederea. Ieși! Nu pot să mă uit la tine acum.

Așa că a plecat, ridicându-se de jos și pășind cu mersul lui monstruos, lăsându-l pe Caleb să curețe mizeria pe care el o făcuse.

A doua zi, obrazul a început să i se schimbe la culoare, și zona din jurul ochiului stâng a căpătat tonuri neașteptat de plăcute: violet, chihlimburi și verde-sticlă. Până la sfârșitul săptămânii, când a avut programare la cabinetul lui Andy, obrazul îi devenise de culoarea mușchiului, iar ochiul, umflat, îi era aproape închis, cu pleoapa de sus dureroasă, de un roșu lucios.

— Dumnezeu, Jude! Ce mama mă-sii ai pățit?

— Tennis în scaunul cu roțile, a răspuns el și a reușit chiar să surâdă, un surâs pe care îl exersase în fața oglinzii cu o noapte în urmă, deși obrazul îi ardea de durere.

Studiase totul – unde se jucau partidele, cât de des, câți membri avea clubul. Născocise o poveste și o repetase de unul singur și în fața colegilor de birou până când căpătase tonuri firești, reale, chiar comice: un voleu al adversarului, care jucase tenis în colegiu, el care nu se întorsese suficient de repede, bufnetul pe care îl făcuse mingea când îi izbise fața.

I-a spus aceeași poveste lui Andy, care l-a ascultat clătinând din cap.

— Ei, a spus apoi. Mă bucur că încerci ceva nou. Dar, Dumnezeu, Jude! Crezi că e totuși o idee bună?

— Tu ești cel care-mi spune mereu să nu stau în picioare, i-a amintit el.

— Știi, știi. Dar ai piscina. Nu ți-e suficient? Și, în orice caz, trebuia să vii la mine imediat ce s-a întâmplat.

— E doar o vânătaie, Andy!

— E o vânătaie al dracului de urâtă, Jude! Ce mama naibii?!

— Ei, oricum, a replicat el încercând să pară dezinvolt, ba chiar puțin sfidător. Vreau să discutăm despre picioarele mele.

— Ce-i cu ele?

— Am o senzație tare bizară: parcă mi-ar fi încastrate în ciment. Nu simt unde îmi sunt în spațiu, nu le pot controla. Ridic un picior și, când îl pun din nou jos, simt în gambă că am atins solul, dar nu și în laba piciorului.

— Ah, Jude! Ți sunt semn că-ți sunt afectate terminațiile nervoase, a spus Andy, oftând. Vestea cea bună, pe lângă faptul că până acum n-ai mai avut problema asta, e că nu va fi ceva permanent. Vestea cea rea e că nu-ți pot spune când va dispărea și

nici când va apărea din nou. Iar cealaltă veste rea este că singurul lucru pe care-l putem face – în afară de a aștepta – e să-ți administrez analgezice, pe care știu că n-ai să le iei. Jude, a adăugat Andy după o pauză, știu că nu-ți place senzația pe care ți-o dau, dar sunt acum pe piață unele mai bune decât cele de când aveai tu douăzeci sau treizeci de ani. Nu vrei să le încerci? Lasă-mă cel puțin să-ți dau ceva ușor pentru față; nu te doare prea rău?

— Nu chiar, a mințit el.

Dar în final a acceptat rețeta pe care i-a scris-o Andy.

— Nu mai sta în picioare! i-a spus el după ce-i examinase obrazul. Și, pentru numele lui Dumnezeu, nu mai intra pe terenul de tenis! Apoi, când el se pregătea să plece: Și să nu-ți închipui că n-o să discutăm despre tăieturile tale!

Fiindcă se tăia mai mult de când se întâlnea cu Caleb.

Ajuns înapoi în Greene Street, Jude a parcat mașina pe aleea din fața garajului și se pregătea să bage cheia în yală, când a auzit pe cineva strigându-l și, o clipă mai târziu, l-a văzut pe Caleb coborând din automobilul propriu. Fiindcă era în scaunul cu roțile, a încercat să intre rapid în bloc, dar Caleb a fost mai iute și a prins ușa înainte să se închidă, astfel că s-au pomenit din nou amândoi în holul clădirii, singuri.

— N-ar fi trebuit să vii, i-a spus el, fără să-l poată privi.

— Jude, ascultă-mă! îmi pare foarte rău. Sincer. Eram... am avut o perioadă teribilă la muncă, totul e praf acolo – aș fi venit mai devreme, dar am fost atât de prins încât n-am putut să plec – și m-am descărcat pur și simplu asupra ta. Îmi pare sincer rău. Jude, a insistat Caleb, lăsându-se pe vine lângă el. Uită-te la mine! îmi pare foarte rău. Apoi i-a luat obrazii în mâini și i-a întors capul spre el, exclamând încet: Biata ta față!

Nici acum nu înțelege de ce i-a permis să urce în apartament în seara aceea. Dacă e să fie sincer cu sine însuși, simte că a fost ceva inevitabil, ba simte chiar o mică ușurare în faptul că a fost pălmuit; tot timpul așteptase o pedeapsă de un fel sau altul pentru aroganța lui, pentru că își permisesese să creadă că ar putea avea și el ce au toți ceilalți; și uite că, în sfârșit, pedeapsa a venit. „Asta-i ceea ce primești”, rostea glasul din mintea lui. „Asta-i ceea ce primești pentru pretenția de a fi ceea ce nu ești, pentru că-ți închipui că ești la fel de bun ca toți ceilalți”. Își amintește cât de îngrozit era JB de Jackson și că el îi înțelese groaza aceea, înțelese cum poți deveni captivul unei alte ființe umane, cum ceea ce părea atât de simplu și ușor – să te depărtezi de cineva – putea să pară atât de greu și de dificil. Simte față de Caleb ceea ce simțea odinioară față de fratele Luke: că e cineva pe care s-a bizuit cu nesăbuiță, în care și-a pus speranțe mari, cineva care, a crezut el, l-ar fi putut salva. Însă, chiar și atunci când devenise clar că lucrurile nu stăteau așa, când speranțele i se spulberaseră, nu se putuse desprinde de persoana aceea, nu putuse să se depărteze. Există un soi de simetrie în legătura lui cu Caleb, o simetrie care i se pare logică: sunt vătămatul și vătămătorul, grămada fumegândă de gunoi și șacalul care adulmecă în ea. Amândoi există doar unul pentru celălalt – el n-a cunoscut pe nimeni din viața lui Caleb și nu l-a prezentat nimănui din viața sa. Știu amândoi că e

ceva rușinos în ceea ce fac. Sunt legați unul de altul prin dezgustul și disconfortul reciproc: Caleb îi tolerează corpul, el îi tolerează repulsia.

A știut întotdeauna că, dacă vrea să aibă pe cineva alături, trebuie să dea ceva la schimb. Iar mai bine decât Caleb, e convins de asta, nu va reuși niciodată să găsească. Cel puțin nu e un pervers, nu e un sadic. Nimic din ce suportă acum nu poate spune că n-a mai suportat înainte – și insistă să-și reamintească asta la nesfârșit.

În ultimul sfârșit de săptămână din septembrie urcă la volan și se duce la Bridgehampton, unde Caleb stă în casa unui prieten până la începutul lui octombrie. Prezentarea de la Rothko a decurs bine, iar Caleb a fost în ultimul timp mai relaxat, chiar afectuos. L-a mai lovit o singură dată, dându-i un pumn în stern care l-a trimis lunecând la podea, însă și-a cerut imediat scuze pe urmă. Dar, în afară de asta, n-a mai fost nimic ieșit din comun: Caleb își petrece nopțile de miercuri și joi pe Greene Street, iar vinerea pleacă spre mare. El se duce la birou devreme dimineața și stă acolo până târziu. După succesul cu Malpraxis și Bănet s-a gândit să ia o pauză, fie și scurtă, dar n-a luat; a apărut un client nou, o firmă de investiții anchetată pentru fraude cu instrumente financiare, așa că până și acum se simte vinovat dacă „chiulește” o sâmbătă de la muncă.

Lăsând vina la o parte, sâmbăta asta e perfectă, și își petrec mare parte a zilei afară, pe verandă, lucrând amândoi. Seara, Caleb face un grătar și în acest timp cântă, iar el se oprește și-l ascultă și știe că sunt amândoi fericiți și că, pentru o clipă, ambivalența lor reciprocă e doar o umbră, ceva efemer și insubstanțial. În seara aceea se retrag în pat devreme, iar Caleb nu-i cere să facă sex, așa că el doarme adânc, mai bine decât a dormit de săptămâni de zile.

Dar a doua zi dimineață își dă seama, înainte chiar de a se trezi complet, că durerea din picioare i-a revenit. Dispăruse complet și pe neașteptate cu două săptămâni în urmă, dar acum s-a întors, iar când se ridică, vede că s-a înrăutățit: e ca și când picioarele lui s-ar sfârși la gleznă, iar tălpile îi sunt deopotrivă moarte și dureroase. Ca să meargă, trebuie să se uite în jos, la ele: are nevoie de confirmarea vizuală a faptului că ridică un picior și că îl pune apoi din nou în pământ.

Face zece pași, însă flecare îi cere un efort tot mai mare – mișcarea e atât de dificilă și necesită atât de multă energie mentală, încât i se face greață, și se așază iar, pe marginea patului. „Nu-l lăsa pe Caleb să te vadă așa!” se avertizează singur, dar imediat își amintește: Caleb a ieșit să alerge, așa cum face în fiecare dimineață. Iar el e singur în casă.

Are deci puțin timp la dispoziție. Se târâie pe brațe până la baie și intră sub duș. Se gândește la scaunul cu rotile de rezervă, pe care-l are în mașină. Sigur Caleb nu va avea nimic împotriva ca el să-l aducă, mai cu seamă dacă i se va înfățișa ca un om în esență sănătos, cu doar o mică neplăcere, o problemă de o zi. A avut de gând inițial să se întoarcă în oraș a doua zi dimineață, foarte devreme, dar, dacă trebuie, va putea pleca mai înainte, cu toate că ar prefera să nu plece – ieri a fost atât de plăcut! Poate că și azi va fi la fel.

S-a îmbrăcat și așteaptă pe canapeaua din camera de zi, prefăcându-se că citește

un document juridic, când se întoarce Caleb. Nu-și dă seama în ce dispoziție e, dar, după ce aleargă, de obicei e amabil, chiar îngăduitor.

— Am feliat o bucată din friptura de ieri, îi spune el. Vrei să-ți fac niște ouă?

— Nu, pot să le fac eu, răspunde Caleb.

— Cum a fost alergarea?

— Bună. Excelentă.

— Caleb, începe el și se străduiește să vorbească pe un ton lejer. Uite ce-i... am tot avut o problemă cu picioarele; e doar un efect secundar al unei chestii cu terminațiile nervoase care apare și dispare, însă mi-e foarte greu să merg. Te superi dacă-mi iau scaunul cu roțile din mașină?

Timp de un minut Caleb nu spune nimic, ci continuă să bea până când termină apa din sticlă. Apoi:

— Dar poți totuși să mergi, nu-i așa?

El se silește să-l privească în ochi.

— Teoretic vorbind... da. Dar...

— Jude, știi că medicul tău e probabil de altă părere, dar trebuie să-ți spun că mie mi se pare că-i ceva, o mică... slăbiciune, cred, în faptul că întotdeauna cauți cea mai ușoară soluție. Cred că pur și simplu trebuie să strângi din dinți la unele lucruri, înțelegi? La asta m-am referit și în legătură cu părinții mei: mereu se lăsau copleșiți de orice durere, de orice cârcel. Deci, după părerea mea, trebuie să te încordezi puțin. Cred că, dacă poți să mergi, trebuie s-o faci. Nu mi se pare că e cazul să te deprinzi cu smiorcăiala, când ești în stare de mai mult.

— Aha! spune el. Înțeleg.

Și simte o rușine adâncă, de parcă ar fi cerut ceva scabros și interzis.

— Mă duc să fac un duș, anunță Caleb după o pauză și pleacă.

Tot restul zilei, Jude încearcă să se miște cât mai puțin, iar Caleb, evitând parcă motivele de a se înfuria pe el, nu-i cere să facă nimic. Caleb pregătește prânzul, pe care-l mănâncă amândoi șezând pe canapea și lucrând pe laptop. Bucătăria face corp comun cu camera de zi într-un vast spațiu deschis, cu ferestre cât peretele care dau pe veranda dinspre plajă, și, cât timp Caleb prepară cina în zona de bucătărie, el profită de faptul că celălalt e întors cu spatele ca să se îndrepte, centimetru cu centimetru, ca un vierme, spre baia de pe hol. Vrea să ajungă în dormitor să mai ia o aspirină din geantă, dar e prea departe, așa că așteaptă în prag, în genunchi, până când Caleb se întoarce din nou spre cuptor, și se târăște înapoi pe canapea, unde și-a petrecut întreaga zi.

— Cina! anunță Caleb, iar el trage aer în piept și se ridică în picioarele pe care le simte ca pe niște blocuri de zgură, atât de grele și de greoaie îi sunt, și pornește spre masă, privindu-le.

Are impresia că trec minute, ore întregi, până să ajungă la scaun, și la un moment dat ridică ochii și-l vede pe Caleb frământându-și maxilarul și privindu-l cu o expresie ce pare ură.

— Grăbește-te!

Mănâncă amândoi în tăcere. El abia dacă mai rezistă. Râcâitul cuțitului pe farfurie:

insuportabil. Crănțanitul lui Caleb mestecând, mult prea insistent, o teacă de fasole: insuportabil. Senzația mâncării în gură, care devine o fiară carnoasă fără nume: insuportabilă.

— Caleb, începe el, cu o voce abia auzită, dar celălalt nu-i dă atenție, își împinge scaunul în spate, se ridică și se duce la chiuvetă.

— Adu-mi farfuria! îi cere Caleb, după care se întoarce și se uită la el.

El se ridică încet și începe drumul către chiuvetă, privindu-și fiecare pas înainte de a-l începe pe următorul.

Se va întreba mai târziu dacă nu cumva a forțat momentul, dacă n-ar fi putut parcurge cei douăzeci de pași fără să cadă cu condiția să se fi concentrat mîi intens. Dar acum se întâmplă altceva. Își ridică piciorul drept cu numai o fracțiune de secundă înainte ca stîngul să se fi așezat pe podea, și cade, iar farfuria îi cade și ea din mână, sfărâmându-se. Și, în clipa următoare, mișcându-se atât de repede încât parcă ar fi anticipat momentul, Caleb e deasupra lui, îl ia de păr și-l lovește cu pumnul în față atât de tare, încât îl azvârle în aer, iar când cade, Jude se prăvălește peste masă, izbindu-se cu ceafa de marginea ei. Șocul aruncă în aer sticla de vin, și lichidul gâlgâie pe podea, iar Caleb urlă, înșfacă sticla de gât și îl pocnește cu ea peste ceafă.

— Caleb, icnește el, te rog, te rog!

Niciodată n-a implorat îndurare, nici măcar când era copil, dar acum a devenit o persoană care o cerșește. În copilărie viața nu însemna pentru el mare lucru; acum își dorește să poată simți la fel.

— Te rog! Caleb, te rog să mă ierți... îmi pare rău, îmi pare rău!

Dar Caleb – Jude știe asta – nu mai e om. E lup, e coiot. E numai mușchi și turbare. Iar pentru Caleb, el nu e nimic, doar pradă, element consumabil. E tras spre marginea canapelei și știe ce urmează să se întâmple. Dar continuă să implore:

— Te rog, Caleb! Te rog, nu! Caleb, te rog!

Când își recapătă cunoștința, e întins pe podea, în spatele canapelei, iar casa e tăcută.

— Hei! strigă – și-și urăște tremurul glasului –, dar nu aude nimic.

Nici nu trebuie să audă ceva, știe cumva că e singur.

Se ridică în capul oaselor. Își trage pe el lenjeria de corp și pantalonii, își îndoaie degetele, apoi mâinile, își trage genunchii la piept și-i întinde la loc, își rotește umerii, întoarce capul de la stînga la dreapta. La ceafa are ceva lipicios, dar, când verifică, e ușurat să vadă că nu e sânge, ci vin. Totul îl doare, dar n-are nimic rupt.

Se târăște până în dormitor. Se spală pe fugă în baie, își strânge lucrurile și le îndeasă în geantă. Se grăbește spre ușă. Timp de o clipă se teme că mașina i-a dispărut, că e prizonier acolo, dar uite-o, lângă a lui Caleb, așteptându-l. Se uită la ceas: miezul nopții.

Traversează peluza în patru labe, cu geanta atârnată dureros pe un umăr, și cei șase metri dintre verandă și mașină se transformă în kilometri. Vrea să se oprească, e istovit, dar știe că nu trebuie.

În mașină, nu se uită în oglindă; pornește motorul și pleacă. Dar, o jumătate de

oră mai târziu, când știe că s-a depărtat suficient de casă pentru a fi în siguranță, începe să tremure atât de tare, încât mașina se zgâlțâie sub el și pierde direcția, așa că oprește pe marginea drumului și își lipește fruntea de volan.

Așteaptă zece minute, douăzeci. Pe urmă se întoarce, deși orice mișcare e o pedeapsă, și-și ia telefonul din geantă. Formează numărul lui Willem și așteaptă.

— Jude! exclamă Willem, părând surprins. Tocmai voiam să te sun.

— Bună! îl salută el, sperând că vocea îi sună firesc. Probabil că ți-am citit gândurile.

Vorbesc timp de câteva minute, după care Willem îl întreabă:

— Ești bine?

— Sigur, răspunde el.

— Pari puțin ciudat.

„Willem”, ar vrea să-i spună, „Willem, mi-aș dori să fii aici”. Dar, în loc de asta, spune doar:

— Scuze. Mă doare puțin capul.

Mai vorbesc o vreme, și, când se pregătesc să închidă, Willem insistă:

— Sigur ești bine?

— Da, n-am nimic.

— În regulă, spune Willem. În regulă. Și apoi adaugă: încă cinci săptămâni.

— Încă cinci.

Îi e atât de dor de el, încât abia dacă mai poate respira.

După ce închide, așteaptă încă zece minute, până când tremurul i se oprește, apoi pornește motorul și își continuă drumul spre casă.

A doua zi se silește să-și privească imaginea în oglinda de la baie și aproape că țipă de rușine, de șoc și de disperare. E atât de diform, atât de uluitor de hidos, încât chiar și pentru el e incredibil. Se aranjează cât mai prezentabil posibil; își pune costumul lui preferat. Caleb l-a lovit cu piciorul în coaste, și orice mișcare, orice respirație îl doare. Înainte de a pleca de acasă, își face o programare la dentist, fiindcă unul dintre dinții de sus i se mișcă, și o alta la cabinetul lui Andy, pentru seara aceea.

Se duce la birou.

— Nu e o față prea bună, St. Francis, îi spune unul dintre ceilalți asociați, pe care el îl place mult, la ședința de dimineață a consiliului de conducere, și toată lumea râde.

El se silește să zâmbească.

— Mă tem că ai dreptate. Și nu mă îndoiesc că toți veți fi dezamăgiți când veți auzi că zilele mele de potențial campion la tenis parolimpic sunt, din păcate, de domeniul trecutului.

— Hm, *eu unul* nu sunt trist deloc, răspunde Lucien, în timp ce toată lumea de la masă oftează în glumă. Ești tu suficient de agresat în sala de judecată, și cred că asta ar trebui să fie singurul sport dur pe care să-l practici de acum înainte.

Seara, la cabinet, Andy înjură.

— Ce ți-am zis eu despre tenis, Jude?

— Știu, răspunde el. Dar n-o să mai joc niciodată. Promit.

— Ce-i asta? Întreabă Andy, punându-i un deget pe ceafă.

El oftează teatral.

— M-am întors și am avut o întrevedere urâtă cu o minge de rever.

Așteaptă ca Andy să mai spună ceva, dar el tace, îi aplică doar un unguent antibiotic pe ceafa și îl pansează.

A doua zi, îl sună la birou.

— Trebuie să vorbim între patru ochi. E important. Putem să ne întâlnim undeva?

Jude se alarmează.

— S-a întâmplat ceva? Ești bine, Andy?

— Sunt bine. Dar trebuie să ne vedem.

Iese mai devreme în pauza de masă, și se întâlnesc la un bar din apropierea biroului său, unde clienții obișnuiți sunt câțiva bancheri japonezi care lucrează în clădirea de lângă Rosen and Pritchard. Andy e deja acolo când ajunge, iar el se așază și își pune ușor palma pe obrazul neînvinețit.

— Ți-am comandat o bere.

Beau amândoi în tăcere, după care Andy începe:

— Jude, am vrut să-ți văd fața când îți pun întrebarea: nu cumva te... te rănești singur?

— Poftim? Întreabă el, surprins.

— Accidentele astea la tenis... sunt de fapt... altceva? Te arunci singur pe scări, te izbești de ziduri sau altceva de genul ăsta? Știu că în copilărie așa făceai. Asta faci și acum?

— Nu, Andy. Nu. Nu mă rănesc singur. Jur. Jur pe... pe Harold și Julia. Jur pe Willem.

— Bine, răspunde Andy și răsufală ușurat. Adică, mă bucur. Mă bucur să știu că ești doar un nătărău și că nu urmezi recomandările medicului, ceea ce, desigur, nu-i o noutate. Și că, aparent, ești un tenisman jalnic.

Și zâmbește, iar Jude reușește să zâmbească la rândul lui. Andy mai comandă un rând de bere, și o vreme tac amândoi.

— Știi, Jude, începe Andy, rostind cuvintele lent, știi că de-a lungul anilor m-am tot întrebat ce să fac cu tine? Nu, nu spune nimic, lasă-mă să termin! Stăteam – și stau – treaz noaptea întrebându-mă dacă iau cele mai bune decizii în ceea ce te privește: de multe ori am fost pe punctul de a te internă, de a-i suna pe Harold sau pe Willem și a le cere să ne unim forțele și să te ducem la spital. Am vorbit cu foști colegi ai mei care sunt psihoterapeuți acum și le-am povestit despre tine, despre un pacient de care mă simt foarte apropiat, și i-am întrebat ce ar face ei în locul meu.

Le-am ascultat toate sfaturile. Am ascultat sfatul psihologului *meu*. Dar nimeni nu mi poate da cu certitudine răspunsul corect. Mi-am stors creierii. Dar întotdeauna mi-am zis... ești atât de funcțional în multe privințe și ai ajuns la un echilibru bizar, însă neîndoielnic, în viață, încât mi-am zis că... nu știu... că pur și simplu nu trebuie să-l deranjez. Înțelegi? Așa că te-am lăsat să te tai an după an, și mereu, de fiecare dată când te văd, mă întreb dacă procedez corect lăsându-te să-ți faci ceea ce-ți faci și dacă n-ar trebui să insist mai mult – și cum s-o fac? – ca să te ajut, ca să te împiedic

să te mai rănești singur.

— Îmi pare rău, Andy, șoptește el.

— Nu, Jude. Nu e vina ta. Tu ești pacientul. Eu ar trebui să-mi dau seama ce e mai bine pentru tine, și nu cred... nu știu dacă am reușit să-mi dau seama. Așa că, atunci când ai intrat în cabinet plin de vânătași, primul lucru care mi-a trecut prin minte a fost că am luat totuși decizia greșită, înțelegi? Și îl privește, iar el e surprins încă o dată văzând că Andy își șterge ochii cu o mișcare grăbită. În toți anii ăștia... adaugă Andy după o pauză și pe urmă tac amândoi iar.

— Andy, spune el și-i vine să plângă. Îți jur că nu-mi fac nimic altceva. Doar mă tai.

— Doar te tai! repetă Andy, cu un râs straniu, scurt. Ei bine, bănuiesc că, dată fiind situația, trebuie să fiu recunoscător și pentru asta. „Doar mă tai”. Ai idee cât de aiurea e faptul că mă simt ușurat fiindcă tu doar te tai?

— Știu, răspunde el.

Ziua de marți lasă loc celei de miercuri și apoi celei de joi; fața îl doare mai tare, apoi mai puțin și din nou mai tare. S-a temut că îl va suna Caleb sau, mai rău, că se va înființa la ușa lui, dar zilele trec, și el nu apare. Poate a rămas în Bridgehampton; poate a fost călcat de o mașină. Și Jude constată, în mod ciudat, că nu simte nimic, nici frică, nici ură, nimic. Ce-a fost mai rău s-a întâmplat, iar acum e liber. A avut o relație, care a fost oribilă, iar acum nu va mai trebui să aibă alta vreodată, fiindcă s-a dovedit incapabil de așa ceva. Perioada cât a fost împreună cu Caleb i-a confirmat tot ce credea el că vor gândi oamenii despre el, despre trupul lui, iar în continuare el trebuie să accepte asta, fără regrete. Știe că, probabil, se va mai simți singur în viitor, dar acum are ceva cu care să riposteze la singurătate; acum știe cu certitudine că singurătatea e preferabilă la tot ce a simțit el alături de Caleb – teroare, rușine, dezgust, demoralizare, nesocotință, însuflețire, dor, dispreț...

Vineri se vede cu Harold, care a venit în oraș pentru o conferință la Universitatea Columbia. I-a scris deja ca să-l prevină cu privire la vânătași, dar asta nu-l împiedică pe Harold să facă mare tam-tam, exclamând și îngrijorându-se și întrebându-l de zeci de ori dacă se simte într-adevăr bine.

Se întâlnesc la unul dintre restaurantele preferate ale lui Harold, unde carnea provine de la vite pe care maestrul bucătar le crește el însuși la o fermă, iar legumele sunt cultivate pe acoperișul clădirii, și stau de vorbă în timp ce mănâncă – el are grijă să mestece numai pe dreapta, pentru ca mâncarea să nu-i vină în contact cu dintele cel nou –, când Jude simte că cineva s-a oprit lângă masa lor și, ridicând privirea, vede că e Caleb, și, cu toate că s-a convins singur că nu simte nimic, e cuprins instantaneu de panică.

În tot timpul petrecut împreună, nu l-a văzut niciodată pe Caleb cherchelit, dar își dă seama imediat că acum e beat și că e într-o dispoziție periculoasă.

— Secretara ta mi-a spus unde ești, începe Caleb. Tu trebuie să fii Harold, adaugă și întinde mâna spre Harold, care i-o strânge cu o privire nedumerită.

— Jude? întreabă Harold, însă el nu poate vorbi.

— Caleb Porter, se prezintă celălalt și se așază pe bancheta semicirculară, lipit de el. Eu și fiul tău suntem împreună.

Harold se uită la Caleb, apoi la el, și deschide gura, dar rămâne mut, fără grai pentru prima dată de când îl cunoaște Jude.

— Dă-mi voie să te întreb ceva, continuă Caleb privind spre Harold și aplecându-se spre el de parcă i-ar face o confidență, și Jude se uită la fața lui, la frumusețea lui vicleană și la ochii negri, scânteietori. Fii sincer! Nu ți-ai dorit niciodată să ai un copil normal, nu un handicapat?

Pentru o clipă nimeni nu spune nimic, iar el simte ceva în aer, un fel de electricitate.

— Cine mama mă-tii ești tu? șuieră Harold, și Jude îi vede chipul transformându-se, îi vede trăsăturile contorsionându-se atât de rapid și de violent, trecând de la șoc la dezgust și apoi la mânie, încât pentru un moment pare inuman, un strigoi în haine de om. Apoi expresia i se schimbă din nou, și el vede cum ceva se rigidizează pe obrazul lui Harold, ca și când mușchii înșiși i s-ar osifica sub privirea lui. Tu i-ai făcut asta, îi spune lui Caleb, vorbind foarte rar. Și apoi se întoarce către el, descumpănit: Nu e de la tenis, Jude, nu-i așa? Omul ăsta te-a lovit.

— Harold, nu! începe el, însă Caleb i-a înșfăcat încheietura și-l strânge atât de tare încât are impresia că i-o va frânge.

— Mincinos mic! Ești un handicapat, un mincinos și ești jalnic la pat. Și ai dreptate: ești dezgustător. Nici n-aș putea să mă uit la tine vreodată.

— Ieși dracului de-aici! spune Harold, scuișând fiecare cuvânt.

Vorbesc cu toții în șoaptă, dar schimbul de replici pare atât de sonor, iar restul sălii atât de tăcut, încât Jude e sigur că toată lumea îi aude.

— Harold, nu! încetează, te rog!

Dar Harold nu-l ascultă.

— Chem poliția, spune el, iar când Caleb se ridică de pe banchetă, se ridică și el. Zboară de-aici imediat!

Acum toată lumea se uită într-adevăr la ei, iar Jude se simte atât de înjosit, încât i se face greață.

— Harold! imploră el.

Își dă seama după cum se leagănă Caleb că e foarte beat, iar când îl vede proptindu-și o mână în umărul lui Harold, care se pregătește să facă același lucru, își regăsește în sfârșit glasul și strigă, iar Harold se întoarce cu fața la el și coboară brațul. Caleb se răsucesce spre el cu zâmbetul lui subțire, apoi face stânga-mprejur și pleacă, împingându-i din cale pe chelnerii care s-au strâns tăcuți în jurul lui.

Harold rămâne în picioare câteva clipe, uitându-se spre ușă, după care pornește în urma lui Caleb. Jude îl strigă din nou, disperat, și Harold vine înapoi.

— Jude...

Dar el clatină din cap. E furibund, atât de plin de mânie, încât umilința i-a fost aproape eclipsată de furie. În jur, oamenii de la celelalte mese își reiau conversațiile. El îi face semn chelnerului și-i întinde cardul de credit, care îi este înapoiat după numai câteva secunde. Azi nu și-a luat scaunul cu rotile, lucru de care se bucură enorm, cu amărăciune, iar în clipa în care iese din restaurant are impresia că niciodată n-a fost mai sprinten, niciodată nu s-a mișcat atât de rapid și de hotărât.

Afară plouă torențial. Mașina lui e parcată la o stradă distanță, iar el șchioapătă pe trotuar, cu Harold alături, tăcut. E atât de înfuriat, încât nici nu-i vine să-l ducă acasă, dar sunt în partea de est, aproape de Avenue A, și știe că Harold n-ar găsi taxi pe așa o vreme.

— Jude, începe Harold odată ce urcă amândoi în mașină, însă el îl întrerupe, fără a-și lua privirea de la drum:

— Te-am *implorat* să nu spui nimic, Harold. Și totuși ai spus. De ce, Harold? Ți se pare că viața mea e o glumă? Îți închipui că problemele mele sunt doar un prilej să te dai tu mare?

Nici nu știe măcar ce vrea să spună cu asta, ce încearcă să transmită.

— Nu, Jude, sigur că nu, răspunde Harold cu voce blândă. Îmi pare rău... mi-am pierdut cumpătul.

Dintr-un motiv sau altul, replica aceasta îl mai liniștește, și, cale de câteva străzi tac amândoi, ascultând fâșâitul ștergătoarelor de parbriz.

— Chiar ai fost cu el? întrebă Harold în cele din urmă.

Jude încuviințează din cap, scurt.

— Dar nu mai ești?

El clatină din cap.

— Bun, spune Harold, după care, foarte încet, întrebă: Te-a bătut?

El trebuie să aștepte puțin și să-și recapete controlul înainte de a putea răspunde:

— Doar de câteva ori.

— Ah, Jude! exclamă Harold pe un ton pe care el nu l-a mai auzit niciodată. Dă-mi voie să te întreb totuși ceva... De ce să stai cu cineva care se poartă așa cu tine?

El nu răspunde iar până la următoarea intersecție, încercând să găsească ceva de spus, să-și articuleze motivele în așa fel încât Harold să înțeleagă.

— Eram singur, rostește într-un târziu.

— Jude... înțeleg. Dar de ce el?

— Harold, răspunde el și aude cât de jalnic și de mizerabil îi sună cuvintele, când arăți așa cum arăt eu, trebuie să te mulțumești cu ce găsești.

Tac din nou o vreme, după care Harold spune:

— Oprește mașina!

— Poftim? Nu pot. Sunt alții în spatele meu.

— Oprește naibii mașina, Jude!

Și, pentru că el nu frânează, Harold întinde mâna, apucă volanul și îl trage puternic spre dreapta, într-un loc liber de lângă un hidrant. Mașina din spate trece pe lângă ei, claxonând lung, amenințător.

— Drace, Harold! exclamă el. Ce naiba vrei să faci? Aproape că ne-am ciocnit din cauza ta!

— Ascultă-mă, Jude! spune Harold rostind cuvintele rar și întinzând mâna spre umărul lui, dar el se trage înapoi și se lipește de geam, ferindu-se. Ești cea mai frumoasă persoană pe care am întâlnit-o în viața mea.

— Harold, încetează, încetează! Te rog să încetezi!

— Uită-te la mine, Jude! îi cere Harold, dar el nu se poate uita. Ești un om frumos.

Și mă doare sufletul că nu-ți dai seama de asta.

— Harold! insistă el, aproape cu un geamăt. Te rog! Te rog! Dacă ții la mine, încetează!

— Jude...

Și se întinde iar spre el, însă el se crispează și ridică brațele să se protejeze. Cu coada ochiului îl vede pe Harold lăsându-și încet mâna în jos.

Într-un final, își pune din nou mâinile pe volan, dar îi tremură atât de tare încât nu poate porni motorul, așa că și le ascunde sub coapse, așteptând.

— Ah, Doamne! se aude repetând. Ah, Doamne!

— Jude...

— Lasă-mă-n pace, Harold! îl întrerupe el, iar acum îi tremură și maxilarul și-i e greu să vorbească. Te rog!

Minute întregi stau în tăcere. Jude se concentrează asupra sunetului ploii, asupra luminilor semaforului care se schimbă de la verde la roșu și apoi la galben, și numără în ritmul respirației. În cele din urmă tremuratul îi încetează, așa că pornește mașina și se îndreaptă spre vest, apoi spre nord, până acasă la Harold.

— Vino și stai la noi în noaptea asta! îi spune Harold privindu-l, dar el clatină din cap, uitându-se drept înainte. Urcă măcar să bei o ceașcă de ceai și să te mai liniștești! Și, pentru că el clatină iar din cap, adaugă: Jude, îmi pare foarte rău... pentru tot, pentru absolut tot. El încuviințează, dar nu poate vorbi, așa că Harold insistă: Mă suni dacă ai nevoie de ceva?

El încuviințează iar din cap, iar Harold ridică o mână încet, de parcă s-ar afla în prezența unui animal sălbatic, și îl mângâie pe cap, de două ori, înainte de a coborî și a închide portiera ușor în urma lui.

Jude o ia pe autostrada West Side, spre casă. E tot o rană vie, secătuit, dar acum umilința lui e completă. A fost pedepsit suficient, chiar și pentru el, așa își spune. Se va duce acasă, se va tăia și pe urmă va începe să uite: seara asta mai cu seamă, dar și ultimele patru luni.

Ajuns pe Greene Street, parchează în garaj și ia liftul, în clădirea tăcută, agățându-se de ușa din sârmă împletită; e atât de istovit, încât s-ar prăbuși la podea dacă nu s-ar prinde de ceva. Richard își petrece toamna la Roma, la o specializare, iar în jurul lui clădirea are aerul unui cavou.

Intră în apartamentul cufundat în întuneric și pipăie după întrerupător când ceva îl izbește, dur, pe partea umflată a feței, și chiar și în lipsa luminii își vede dintele cel nou zburând în aer.

E Caleb, desigur, și el îi simte și îi aude răsuflarea înainte ca celălalt să acționeze întrerupătorul și apartamentul să fie inundat de o strălucire orbitoare, mai vie decât lumina zilei, și atunci Jude ridică privirea și-l vede pe Caleb deasupra lui, uitându-se la el, în jos. Chiar și beat, e stăpân pe sine, iar ebrietatea i-a fost în parte limpezită de furie, așa că are o privire fixă și concentrată. Simte cum Caleb îl înșfacă de păr, cum îl lovește peste partea dreaptă a feței, cea bună, simte cum capul îi zvâcnește înapoi.

Caleb încă n-a scos niciun cuvânt, acum îl târăște spre canapea, și singurele sunete care se aud sunt răsuflarea lui calmă și gâfâielile înnebunite ale lui Jude. Îi împinge

fața în pernele canapelei și îi ține capul în jos cu o mână, în vreme ce cu cealaltă începe să-i smulgă hainele. Atunci pe el îl cuprinde panica și se zbate, dar Caleb își pune brațul pe ceafa lui, paralizându-l; e incapabil să se miște, simte cum trupul îi e expus la aer bucată cu bucată – spatele, brațele, coapsele –, iar când toate hainele i-au fost scoase, Caleb îl smucește în picioare și-l împinge, dar el cade, aterizând pe spate.

— Ridică-te! Imediat Jude se ridică. Din nas îi curge ceva, sânge sau mucozități, și-i e greu să respire. Stă în picioare; niciodată nu s-a simțit mai gol, mai expus, în toată viața lui. Când era copil și i se întâmpla câte ceva, reușea să-și iasă din corp, să se ducă altundeva. Se prefăcea că era un obiect neînsuflețit – o galerie de perdea, o plafonieră –, martor imperturbabil, nesimțitor, al scenei care se petrecea dedesubtul lui. Se privea și nu simțea nimic: nici milă, nici mânie, nimic. Acum însă, deși încearcă, nu se poate detașa. Se află în apartament, în apartamentul lui, stând în fața unui bărbat care-l detestă, și știe că asta e doar începutul, nu sfârșitul unei nopți lungi, în care nu are de ales decât să aștepte și să rabde. Nu va reuși să controleze noaptea asta, nu va reuși s-o oprească.

— Dumnezeu! spune Caleb după ce-l privește câteva momente nesfârșite; e prima dată când îl vede complet dezbrăcat. Dumnezeu, chiar ești diform! Chiar ești.

Din cine știe ce motiv, afirmația asta e cea care îi readuce pe amândoi în prezent, și, pentru prima dată după zeci de ani, Jude constată că plânge.

— Te rog! Te rog, Caleb! îmi pare rău!

Dar Caleb l-a prins deja de ceafă și-l împinge – îl târăște pe jumătate – spre ușă. Apoi în lift, care coboară, după care e scos din cabină și îmbrâncit pe hol, către intrare. Deja a devenit isteric, și îl imploră, îl întreabă întruna pe Caleb ce are de gând, ce vrea să-i facă. La ușă, Caleb îl ridică în aer și, pentru o clipă, fața lui e lipită de ochiul murdar de geam care dă spre Greene Street, apoi Caleb deschide ușa și-l împinge afară, gol, pe trotuar.

— Nu, strigă el, pe jumătate înăuntru, pe jumătate afară. Caleb, te rog!

E sfâșiat între o speranță nebunească și frica disperată că cineva va trece pe acolo. Dar plouă prea tare, n-o să apară nimeni. Ploaia îi răpăie șiroaie sălbatice pe față.

— Imploră-mă! îi spune Caleb ridicând glasul peste zgomotul apei. Imploră-mă să rămân! Cere-mi iertare!

Iar el o face, încă o dată și încă o dată, și gura i se umple de sânge și de lacrimi.

În sfârșit, e adus din nou înăuntru, târât în lift, unde Caleb îi vorbește, iar el își tot cere iertare, repetând vorbele lui Caleb, așa cum i se cere: „Sunt respingător. Sunt dezgustător. Sunt un nimic. Îmi pare rău. Îmi pare rău”.

În apartament, Caleb îi dă drumul, iar el cade, cu picioarele tremurând sub trunchi, și celălalt îl izbește cu piciorul în burtă atât de tare, încât el vomită, apoi îl lovește în spate, iar el lunecă pe podeaua curată și lustruită a lui Malcolm, în propria-i vomă. Frumosul lui apartament, își spune, unde a fost mereu în siguranță. Toate astea i se întâmplă în frumosul lui apartament, unde e înconjurat de lucruri frumoase, lucruri care i-au fost dăruite cu prietenie, pe care le-a cumpărat cu banii

câștigați de el. În frumosul lui apartament, cu uși care se încuie, unde trebuia să fie ferit de lifturi care se defectează și de degradarea de a fi nevoit să se târască pe scări în coate, unde trebuia să se poată simți totdeauna un om întreg.

Apoi e ridicat iar și cărat pe sus, dar îi e greu să vadă unde: un ochi i s-a închis deja de umflătură, iar celălalt e încețoșat. Vederea îi tot dispare și re apare.

Dar pe urmă înțelege că e dus către ușa care dă spre scara de incendiu. Este singurul element al vechii mansarde pe care Malcolm l-a păstrat: atât fiindcă era obligat să-l păstreze, cât și fiindcă îi plăcea utilitatea lui brutală, urâtenia declarată. Caleb deschide ivărul, iar el se pomenește stând în capul scării abrupte și întunecate. „Ca și cum ai plonja în iad”, își amintește că i-a spus Richard. O parte a corpului îi e lipicioasă de vomă, și simte și alte lichide – nu vrea să se gândească ce sunt – scurgându-i-se prin alte locuri: pe față, pe gât, pe coapse.

Scânțește de durere și de frică, ținându-se strâns de tocul ușii, și-l aude mai degrabă decât îl vede pe Caleb trăgându-se înapoi, năpustindu-se spre el și lovindu-l cu piciorul în spate, și el zboară în golul negru al scării.

În vreme ce cade, se gândește dintr-odată la profesorul Kashen. De fapt, nu chiar la el, ci la întrebarea pe care i-a pus-o profesorul atunci când el a făcut cererea să-i devină îndrumător de doctorat: „Care este axioma ta preferată? 1 („Fraza-cârlig a tocilarilor”, o numise CM la un moment dat.)

— Axioma egalității, i-a răspuns el, iar Kashen a încuviințat cu un gest aprobator:

— O alegere bună.

Axioma egalității afirmă că x este întotdeauna egal cu x , că este echivalent cu sine însuși, că este unic, că deține ceva atât de ireductibil, încât trebuie să presupunem că este echivalent în mod absolut și imuabil cu el însuși, tot timpul, și că niciodată caracterul său elementar nu poate fi modificat. Dar e imposibil de demonstrat. „Întotdeauna”, „absolut” și „niciodată”: acestea sunt, pe lângă cifre, cuvintele care constituie lumea matematicii. Nu oricui îi place axioma egalității – profesorul Li declarase o dată că e mironosiță și afectată, o axiomă ca un dans oriental cu evantaie –, dar el întotdeauna a fost încântat de caracterul ei evaziv și de felul în care frumusețea ecuației în sine era știrbită de încercările de a o demonstra. Era genul de axiomă care te poate înnebuni, care te poate bântui și acapara pe viață.

Dar acum știe sigur cât de adevărată este, fiindcă el însuși – viața lui – a demonstrat-o. Cel care am fost va fi întotdeauna cel care sunt, își dă el seama. Contextul poate că s-a schimbat: trăiește în apartamentul ăsta, are o slujbă bine plătită care-i place, are părinți și prieteni pe care îi iubește. Poate că e respectat; în sala de judecată e poate chiar temut. Dar la nivel fundamental e același, e o persoană care dezgustă, o persoană făcută pentru a fi detestată și urâtă. Și, în microsecunda aceea în care e suspendat în aer, între extazul plutirii și anticiparea căderii, despre care știe că va fi groaznică, știe că x va fi întotdeauna egal cu x , orice ar face el, oricâți ani ar pune între el și mănăstire, între el și fratele Luke, oricâți bani ar câștiga și oricât de tare s-ar strădui să uite. E ultimul lucru la care se gândește când umărul lui izbește asfaltul și, pentru o clipă îndurătoare, lumea fuge de sub el: „ $x = x$ ”, își spune „ $X = x$, $x = x$ ”.

Când Jacob era foarte mic, pe la vreo șase luni, Liesl a făcut o pneumonie. La fel ca majoritatea oamenilor cu o sănătate bună, suporta foarte greu boala: era țăfnoasă, irascibilă și în general surprinsă de situația nefamiliară în care se afla.

„a nu mă îmbolnăvesc”, repeta ea, de parcă cineva ar fi făcut o greșeală, de parcă ceea ce i se dăduse ei era de fapt merit pentru o altă persoană.

Fiindcă Jacob era un copil bolnăvicios – nu în mod dramatic, dar trecuse deja prin două răceli în scurta lui viață și, chiar înainte de a ști cum arată când zâmbește, aflaserăm cum îi sună tușea: surprinzător de matură –, am hotărât că ar fi mai bine ca Liest să petreacă următoarele zile acasă la Sally, ca să se odihnească și să-și revină, iar eu am rămas acasă cu Jacob.

Mă consideram competent în relația cu fiul meu, însă în weekendul acela cred că l-am sunat pe tata de vreo douăzeci de ori ca să-l întreb despre diversele mici enigme care-mi tot apăreau în cale sau pentru a-mi confirma ceea ce știam că știu, dar, în agitația momentului, uitasem: Jacob scotea niște sunete ciudate, care păreau sughituri, dar erau prea neregulate pentru a fi sughituri, și atunci ce erau?; scaunul lui era puțin prea moale – să fie asta semn de ceva?; îi plăcea să doarmă pe burtă, dar Liest spusese că trebuie să stea pe spate, și totuși eu auzisem mereu că putea foarte bine să doarmă pe burtă – oare așa să fie? Sigur, aș fi putut să caut toate aceste soluții în cărți, dar voiam răspunsuri categorice și voiam să le aflu de la tata, care nu avea doar răspunsurile corecte, ci și modul corect de a mi le comunica. Faptul că-i auzeam vocea mă liniștea. „Nu-ți face griji!” îmi spunea la încheierea fiecărei convorbiri. „Te descurci perfect. Știi cum să procedezi”. Și mă făcea să cred că știam într-adevăr.

După ce Jacob s-a îmbolnăvit, l-am sunat pe tata tot mai rar: nu suportam să vorbesc cu el. Întrebările pe care le aveam acum – cum o să trec prin așa ceva? ce voi face pe urmă? cum voi putea să-mi privesc copilul murind? – nu le puteam rosti și știam că îl vor face să plângă în încercarea de a răspunde.

Jacob abia împlinise patru ani când am remarcat că era ceva în neregulă. În fiecare dimineață Liest îl ducea la grădiniță și în fiecare după-amiază, după ultimul meu curs, îl luam eu. Avea o figură serioasă și o capacitate mare de concentrare, și de aceea oamenii credeau că e un copil mai mohorât decât era în realitate; acasă însă, alerga de colo colo, în sus și-n jos pe scară, iar eu fugeam după el; când citeam așezat pe canapea, se năpustea peste mine. Liest devenise și ea jucăușă în prezența lui, și uneori alergau amândoi prin casă, țipând și strigând, și acesta devenise zgomotul meu preferat, gălăgia mea favorită.

Era octombrie când a început să obosească. M-am dus într-o zi să-l iau de la grădiniță, și toți ceilalți copii, toți prietenii lui erau într-o agitație frenetică, vorbeau și țopăiau, iar eu mi-am căutat fiul și l-am zărit într-un colț al încăperii, încovrigat pe salteaua lui, dormind. Una dintre educatoarele ședei lângă el și, când m-a văzut, mi-a făcut semn cu mâna.

— Cred că a luat vreun microb, ceva, mi-a spus. A fost cam apatic toată ziua, și după masa de prânz ni s-a părut atât de obosit, încât l-am lăsat să doarmă.

Nouă ne plăcea grădinița aceea. La altele, copiii erau învățați să citească, aveau

lecții, dar aceasta – agreată de profesorii de la universitate – era așa cum consideram eu că trebuie să fie grădinița pentru copiii de patru ani; nu păreau să facă altceva decât să-i asculte pe adulți citindu-le, să încerce diverse lucruri practice și să meargă în excursii la grădina zoologică.

A trebuit să-l duc în brațe până la mașină, dar, când am ajuns acasă, s-a trezit și a fost bine, a mâncat gustarea pe care i-am pregătit-o și m-a ascultat citindu-i, după care am construit împreună turnulețul zilei. De ziua lui, Sally îi cumpărase un set de cuburi din lemn în forme ce aminteau de geode, care puteau fi așezate unele peste altele în construcții înalte și foarte interesante; în fiecare zi construiam o nouă structură în mijlocul mesei, și, când Liest se întorcea acasă, Jacob îi explica pe îndelete ce anume era – un dinozaur, un turn spațial –, iar ea fotografia construcția.

În seara aceea i-am povestit lui Liest ce-mi spusese educatoarea, iar a doua zi ea l-a dus la medic, care a zis că totul era cât se poate de normal, că nu părea să fie nimic în neregulă. Totuși, în următoarele zile l-am ținut sub supraveghere: era mai energic sau mai apatic? Dormea mai mult decât de obicei, mânca mai puțin decât în mod obișnuit? Nu ne dădeam seama.

Dar eram speriați: nimic nu e mai înspăimântător decât un copil letargic. Cuvântul însuși pare, acum, un eufemism pentru o soartă cumplită.

Și apoi, dintr-odată, lucrurile s-au precipitat. De Ziua Recunoștinței ne-am dus la părinții mei, și eram cu toții la masă, când Jacob a făcut o criză. Părea treaz și normal, și pur și simplu la un moment dat a devenit rigid, țeapăn ca o scândură, și a alunecat de pe scaun sub masă, cu ochii dați peste cap și scoțând din gât un sunet bizar, ca un păcănit sec. A durat numai vreo zece secunde, dar a fost oribil, atât de oribil, încât aud și acum păcănitul acela cumplit, văd și acum rigiditatea hidoasă a capului și picioarele împingând înainte și-napoi în aer.

Tata s-a repezit și l-a sunat pe un prieten al lui de la spitalul New York Presbyterian și am fugit cu toții acolo, unde Jacob a fost internat, iar noi patru am rămas peste noapte în salonul lui – tata și Adele întinși pe jos, cu hainele drept așternut, eu și Liest așezați de o parte și de alta a patului, incapabili să ne privim în ochi.

După ce starea i s-a stabilizat, am plecat acasă, iar Liest l-a sunat pe pediatrul lui Jacob, un fost coleg al ei de la medicină, ca să-l programeze la cel mai bun neurolog, la cel mai bun genetician și la cel mai bun imunolog – nu știam care e problema, dar, oricare ar fi fost, ea voia să fie sigură că Jacob are parte de cei mai buni medici. Și apoi au început lunile de mers de la un doctor la altul, de analize de sânge, de tomografii și de reflexe testate, de examene oftalmologice și verificări ale auzului. Întregul proces s-a dovedit atât de invaziv și de frustrant – n-am avut habar că există atâtea modalități de a spune „nu știu” până când i-am întâlnit pe medicii aceia –, încât uneori ne întrebam cât de dificil, cât de aproape imposibil trebuie să fie pentru părinții care nu aveau relațiile noastre și nivelul de pregătire și cunoștințele științifice ale lui Liest. Dar cunoștințele acestea nu ne aduceau nicio alinare când îl vedeam pe Jacob cum plângea când era înțepat – de atâtea ori, încât o venă, cea de la brațul stâng, începuse să-i cedeze, și toate relațiile noastre nu l-au împiedicat să fie din ce în ce mai bolnav, să aibă crize din ce în ce mai dese, în care tremura, făcea

spume la gură și scotea un fel de mârâit, primitiv și înspăimântător, cu o tonalitate mult prea joasă pentru un copil de patru ani, în timp ce capul se răsucea dintr-o parte în alta, iar degetele i se chirceau, rășchirate.

Când am primit diagnosticul – o maladie neuro-degenerativă extrem de rară numită sindromul Nishihara, atât de rară, încât nici nu era inclusă în setul standard de teste genetice –, Jacob era deja aproape orb. Asta se întâmpla în februarie. În iunie, când a împlinit cinci ani, mai vorbea doar când și când. În august am ajuns la concluzia că nu mai aude.

Făcea crize tot mai des. Încercam un medicament după altul; le încercam în combinații. Liest avea un prieten neurolog care ne-a spus despre un medicament nou, încă neaprobat în Statele Unite, însă disponibil în Canada; în acea vineri seară, Liest și Sally au făcut în mașină drumul până la Montreal și înapoi, în numai douăsprezece ore. Un timp, medicamentul a funcționat, deși i-a provocat o erupție teribilă, și, ori de câte ori îi atingeam pielea, Jacob deschidea gura și țipa, fără să scoată însă vreun sunet, iar lacrimile îi curgeau din ochi. „Îmi pare rău, amice”, îi spuneam, cu toate că știam că nu mă poate auzi. „Îmi pare rău, îmi pare rău”.

Abia mă mai puteam concentra la serviciu. Predam doar cu jumătate de normă în anul acela, al doilea an al meu la universitate, al treilea semestru. Mergeam prin campus și auzeam frânturi de conversații – cineva vorbea despre cum s-a despărțit de iubitul ei, altcineva se plângea de nota proastă primită la un test, al treilea vorbea despre o gleznă scrântită – și mă cuprindea furia. „Proștilor egoiști, mărginiți și plini de voi!” îmi venea să le strig. „Oameni odioși, vă urăsc! Problemele voastre nu sunt probleme adevărate. Copilul meu moare”. Uneori simțeam un dispreț atât de mare, încât mi se făcea rău. Laurence preda și el la universitate pe vremea aceea și, când trebuia să-l duc pe Jacob la spital, îmi ținea locul la ore. Aveam o asistentă care venea la domiciliu, dar îl duceam noi la toate programările, ca să putem ține socoteala rapidității cu care ne părăsea. În septembrie, medicul a ridicat privirea spre noi după ce l-a examinat.

— Nu mai e mult, ne-a spus, pe un ton foarte blând – și asta a fost cel mai rău.

Laurence venea la noi în fiecare seară de miercuri și sâmbătă; Gillian venea marțea și joia; Sally venea luna și duminica; un alt prieten al lui Liest, Nathan, venea în fiecare vineri. Când erau la noi, prietenii găteau sau făceau curat, iar eu și Liest stăteam împreună cu Jacob și-i vorbeam, încetase să mai crească la un moment dat în cursul anului, iar brațele și picioarele i se înmuiaseră de imobilitate; erau flasce, parcă fără oase, și trebuia să ai grijă, atunci când îl luai în brațe, să-i ții membrele pe lângă tine, fiindcă altfel îi atârnav și părea mort. De pe la începutul lui septembrie nu mai deschidea ochii, deși uneori din ei i se scurgeau fluide: lacrimi sau un mucus gălbui, vâscos. Numai fața îi rămăsese durdulie, dar din cauză că i se administrau doze foarte mari de steroizi. Când un medicament, când altul îi lăsa câte o erupție eczematică pe obraji, iar pielea îi era de un roșu aprins, aspră și mereu fierbinte.

Tata și Adele s-au mutat la noi pe la mijlocul lui septembrie, iar eu tot nu puteam să mă uit în ochii lui. Știam că știe ce înseamnă să vezi un copil murind; știam cât îl

doare că acela era copilul meu. Simțeam că eșuasem, că ratasem: că sunt pedepsit fiindcă nu-l dorisem mai intens când ne fusese dăruit. Simțeam că, dacă aș fi fost mai puțin indiferent la ideea de a avea copii, tragedia asta nu s-ar fi întâmplat; simțeam că mi se amintește cât de prost fusese să nu recunosc ce dar îmi era oferit, la care atâția oameni jinduiau, dar pe care eu fusese dispus să-l dau înapoi. Îmi era rușine: niciodată nu aveam să fiu un tată așa cum era tata și uram faptul că el era acolo, martor la ratarea mea.

Înainte ca Jacob să vină pe lume, îl întrebam într-o seară pe tata dacă avea să-mi ofere ceva sfaturi. Glumisem, dar el o luase în serios, așa cum lua toate întrebările pe care i le puneam.

— Hmm, făcuse el. Ei bine, cel mai dificil lucru când devii părinte este să te ajustezi: cu cât reușești s-o faci mai bine, cu atât vei fi mai bun ca părinte.

Atunci îi ignorasem cuvintele, dar, pe măsură ce starea lui Jacob s-a agravat, m-am gândit la ele tot mai des și mi-am dat seama câtă dreptate avusese. Toți spunem că ne dorim copii fericiți, fericiți și sănătoși, dar în realitate nu vrem asta. Vrem de fapt ca ei să fie ca noi sau mai buni decât noi. Din punctul ăsta de vedere, noi, oamenii suntem complet lipsiți de imaginație. Nu suntem echipați pentru posibilitatea ca progeniturilor noastre să le fie mai rău decât nouă. Dar cred că a pretinde altfel ar însemna să cerem prea mult. Ar fi un obstacol în calea evoluției speciei – dacă fiecare dintre noi ar fi intens conștient de ceea ce ar putea merge prost, nimeni n-ar mai face copii.

Când ne-am dat seama că Jacob e bolnav, că ceva e în neregulă cu el, ne-am străduit amândoi să ne ajustăm, foarte repede. Niciodată nu *spuseserăm*, de pildă, că ne dorim să meargă la colegiu; presupuseserăm pur și simplu că așa se va întâmpla și că-și va lua și doctoratul, fiindcă noi amândoi așa făcuserăm. Dar în acea primă noapte pe care am petrecut-o la spital, după prima criză, Liest – care era o bună planificatoare și avea și o abilitate extraordinară de a vedea peste cinci, peste zece etape în viitor, mi-a spus:

— Indiferent ce boală are, să știi că tot va putea să aibă o viață sănătoasă și îndelungată. Există școli excelente la care îl putem trimite. Există locuri în care poate învăța să devină independent.

Eu m-am răstit imediat la ea: am acuzat-o că îl expediase deja atât de repede, cu atâta ușurință. Mai târziu mi-a fost rușine de gestul meu. Mai târziu am admirat-o: am admirat rapiditatea și fluiditatea cu care se adapta la faptul că băiatul pe care-l avea nu era cel pe care își închipuise ea că-l are.

Am admirat felul în care a știut, cu mult înaintea mea, că esența unui copil nu rezidă în ceea ce speri că va realiza în numele tău, ci mă bucuria pe care ți-o aduce, indiferent ce formă ia aceasta, chiar dacă anevoie o poți numi bucurie – și, mai important, mă bucuria pe care ai privilegiul să i-o aduci tu lui. Cât timp a mai trăit Jacob, eu am fost cu un pas în urma lui Liest: continuam să visez că el se va însănătoși, că va redeveni așa cum fusese; ea însă se gândea numai la viața pe care putea s-o aibă în situația lui. Poate că avea să meargă la o școală specială. Bun, nu putea merge la nicio școală, dar poate reușea să intre într-un grup de joacă. Bun, nu

putea face parte dintr-un grup de joacă, dar poate totuși urma să aibă o viață lungă. Bun, nu putea avea o viață lungă, dar poate avea să ducă o viață scurtă și fericită. Bun, nu putea avea o viață scurtă și fericită, dar poate că-și putea trăi cu demnitate viața lui cea scurtă: asta îi puteam oferi, iar ea n-avea de gând să spere la nimic altceva pentru el.

Aveam treizeci și doi de ani când s-a născut Jacob, treizeci și șase când a fost diagnosticat, treizeci și șapte când a murit. S-a întâmplat pe 10 noiembrie, la mai puțin de un an după prima criză. Am organizat un serviciu memorial la universitate și, chiar și în starea mea de amorțeală, i-am văzut pe toți cei care veniseră – părinții noștri, prietenii și colegii, prietenii lui Jacob, înscriși acum în clasa întâi – și plânseseră.

Părinții mei s-au întors acasă, la New York. Eu și Liest ne-am reluat în cele din urmă munca. Luni întregi, abia dacă am vorbit unul cu celălalt. Nici măcar nu suportam să ne atingem. În parte, de vină era extenuarea, dar ne era și rușine: de eșecul nostru reciproc, de sentimentul nedrept, dar permanent, că fiecare dintre noi ar fi putut face mai mult, că celălalt nu s-a ridicat la înălțimea situației. La un an după moartea lui Jacob, am avut prima discuție despre posibilitatea de a avea un alt copil, și, cu toate că am început-o în termeni politicoși, am încheiat-o oribil, cu acuzații și incriminări: că eu nu mi l-am dorit de fapt pe Jacob, că ea nu l-a vrut, că eu am dat greș, că ea a dat greș. Ne-am oprit. Ne-am cerut scuze. Am încercat din nou. Dar fiecare discuție se încheia la fel. Și nu erau conversații în urma cărora să-ți poți reveni, așa că în cele din urmă ne-am despărțit.

Mă uimește azi cum am încetat complet să mai comunicăm. Divorțul a decurs foarte lin, foarte ușor – poate prea lin și prea ușor. M-a făcut să mă întreb ce anume ne unise înainte de Jacob – dacă nu l-am fi avut, cum și de ce am fi rămas împreună? Abia mai târziu am reușit să-mi amintesc ce anume iubisem la Liest, ce văzusem și ce admirasem la ea. Dar atunci eram ca doi oameni care avuseseră o singură misiune, dificilă și istovitoare, iar acum misiunea se încheiase, și venise vremea să ne separăm și fiecare să se întoarcă la viața sa obișnuită.

Ani mulți n-am mai vorbit unul cu altul – nu din frustrare, ci din altă cauză: Liest s-a mutat la Portland. La scurt timp după ce am cunoscut-o pe Julia m-am întâlnit cu Sally – se mutase și ea, la Los Angeles, și venise în oraș să-și viziteze părinții; ea mi-a spus că Liest se recăsătorise. Am rugat-o să-i transmită urările mele de bine, iar ea a zis că i le va transmite.

Din când în când mai căutam pe internet să văd ce face: preda la facultatea de medicină a Universității Oregon. O dată am avut un student care semăna atât de mult cu Jacob – cum ne imaginaserăm noi întotdeauna că va arăta când va crește –, încât am fost tentat s-o sun. Dar n-am făcut-o.

Și apoi, într-o zi, mi-a telefonat ea. Trecuseră șaisprezece ani. Era în oraș la o conferință și m-a întrebat dacă vreau să ne vedem la prânz. Mi s-a părut straniu, neobișnuit și totodată imediat familiar să-i aud glasul din nou, glasul acela cu care avusesem mii de conversații, despre lucruri importante și lucruri banale deopotrivă. Glasul pe care îl auzisem cântându-i lui Jacob când se foia în brațele ei,

pe care îl auzisem spunând: „Ăsta-i cel mai bun de până acum!” când fotografia tumul din cuburi al zilei.

Ne-am întâlnit într-un restaurant de lângă campus, specializat pe vremea rezidențiatului ei într-un autoproclamat „humus de cea mai bună calitate” – pe care noi îl consideram o delicatesă – și care acum avea ca produs principal în meniu chiftele de casă, cu toate că încă mirosea, interesant, a humus.

Ne-am văzut cam în același timp; ea arăta așa cum mi-o aminteam. Ne-am îmbrățișat și ne-am așezat. O vreme am vorbit despre serviciu, despre Sally și despre noua ei iubită, despre Laurence și Gillian. Ea mi-a povestit despre soțul ei, epidemiolog, iar eu i-am povestit despre Julia. Născuse un alt copil, o fetiță, la vârsta de patruzeci și trei de ani. Mi-a arătat o fotografie. Era frumoasă și semăna perfect cu Liest. I-am spus asta, iar ea a zâmbit.

— Dar tu? m-a întrebat. Ai mai avut vreun copil?

Da, i-am răspuns, tocmai îl adoptasem pe unul dintre foștii mei studenți. I-am remarcat surpriza, dar a zâmbit, m-a felicitat și m-a întrebat despre el și despre cum se întâmplase, iar eu i-am povestit.

— E minunat, Harold, mi-a spus când am terminat. Îl iubești mult, a adăugat.

— Într-adevăr, am răspuns eu.

Aș fi vrut să-ți pot spune că acesta a fost începutul unei noi prietenii, ca să zic așa, că am păstrat legătura și că în fiecare an am continuat să vorbim despre Jacob și despre cum ar fi putut fi el. Dar n-a fost așa, deși nu într-un sens rău. I-am povestit atunci, când ne-am întâlnit, despre studentul acela care mă impresionase atât de puternic, iar ea a spus că înțelege perfect la ce mă refer, fiindcă și ea avusese studenți – sau pur și simplu văzuse pe stradă tineri – care i se păruseră cunoscuți de undeva, dar își dăduse seama ulterior că-și imaginase despre fiecare din ei că ar fi putut fi fiul nostru, în viață, sănătos și trăind undeva departe de noi, nemaifiind deja al nostru, dar viu și rătăcind liber prin lume, neștiind că noi în tot timpul asta îl căutaserăm.

Am îmbrățișat-o de rămas-bun și i-am urat numai bine. I-am spus că țin la ea, și ea mi-a răspuns la fel. Niciunul dintre noi n-a propus să ținem legătura; îmi place să cred că fiecare dintre noi nutrește un respect prea mare față de celălalt pentru a sugera așa ceva.

Dar, în decursul anilor, din când în când, am mai primit vești de la ea. Îmi trimitea, de pildă, câte un e-mail în care scria doar: „Am mai văzut unuL, iar eu știam ce înseamnă, fiindcă și eu îi scriam mesaje similare: „Harvard Square, aprox. 25 de ani, 1, 85 m înălțime, slab, duhnind a iarbă”. Mi-a scris pe scurt când fiica ei a absolvit colegiul, apoi când s-a măritat și încă o dată când i s-a născut primul nepot.

O iubesc pe Julia. Și ea e om de știință, dar a fost mereu altfel decât Liest – veselă, în vreme ce Liest e reținută; expresivă, pe când Liest e interiorizată; inocentă în entuziasmul și mă bucuriile ei. Și totuși, oricât o iubesc, timp de mulți ani o parte din mine a simțit că față de Liest aveam un sentiment mai adânc, mai profund. Concepuserăm împreună un om și împreună îl văzuserăm murind. Uneori aveam impresia că există o legătură fizică între noi, o frânghie lungă, întinsă între Boston și

Portland; când ea trăgea de capătul ei, simțeam eu șocul în capătul meu. Oriunde se ducea ea, oriunde mergeam eu, firul acela dublu era acolo, tras și întins, fără a se rupe însă vreodată, încât fiecare clipă ne reamintea de ceea ce nu puteam să mai avem vreodată.

După ce ne-am hotărât, eu și Julia, să-l adoptăm pe Jude, cu circa șase luni înainte de a-i propune, i-am spus lui Laurence. Știam că-l plăcea mult și că-l respecta, că-l considera benefic pentru mine, și știam totodată că, prin însăși firea lui, avea să se arate precaut.

Și așa a fost. Am discutat îndelung.

— Știi cât de mult îl plac, mi-a spus el. Dar, sincer, Harold, ce știi tu *cu adevărat* despre băiatul ăsta?

— Nu prea multe.

Știam însă că nu era cel mai rău scenariu posibil: că nu era hoț, că n-avea să ne asasineze pe mine și pe Julia în somn. Iar Laurence știa și el asta.

Desigur, fără a avea vreo certitudine sau vreo dovadă reală, știam și că la un moment dat în viața lui se întâmplase ceva foarte grav. Când ați venit prima dată toți patru în Truro, am coborât într-o noapte în bucătărie și l-am găsit pe JB așezat la masă, desenând. Întotdeauna mi se păruse că e o persoană diferită atunci când e singur, când e sigur că nu trebuie să-și pună o mască, și am stat și m-am uitat la ce desena – imagini cu voi toți –, și l-am întrebat ce anume studiază la doctorat, iar el mi-a povestit despre artiști pe care-i admira, dar care, în proporție de trei sferturi, mi-erau necunoscuți.

Când mă pregăteam să mă duc sus, JB m-a strigat, și m-am întors.

— Știi, mi-a zis el, părând stingherit. Nu vreau să fiu nepoliticos, dar ar trebui să încetezi să-i mai pui atâtea întrebări lui Jude.

M-am așezat din nou.

— De ce?

Era stânjenit, dar hotărât.

— N-are părinți, mi-a răspuns. Nu cunosc circumstanțele, iar el nu discută despre asta cu noi. Nu cu mine, în orice caz. Cred, a adăugat el după o clipă, că i s-a întâmplat ceva oribil în copilărie.

— Ce anume?

El a clătinat din cap.

— Nu suntem siguri, dar credem că trebuie să fi fost un abuz fizic foarte urât. N-ai observat că nu-și scoate niciodată hainele și că nu lasă pe nimeni să-l atingă? Cred că cineva l-a bătut sau...

Și s-a oprit. El era iubit, era protejat și nu avea curajul să-și imagineze ce ar fi putut urma după acel „său”, și nici eu n-am încercat să-mi imaginez. Dar observasem, firește; nu-i pusesem lui Jude întrebări ca să-l stingheresc, însă, chiar și atunci când vedeam că e stingherit, tot nu reușeam să mă opresc.

„Harold”, îmi spunea Julia seara, după ce el pleca, „îl faci să se simtă prost”.

„Știu, știu”, răspundeam eu.

Eram conștient că dincolo de tăcerea lui nu se afla nimic bun și, cu toate că nu

voiam să aflu ce anume era, totuși voiam.

Cam cu o lună înainte de finalizarea adopției, ne-am pomenit odată cu el acasă complet pe neașteptate, la un sfârșit de săptămână: mă întorsesem de la tenis și l-am găsit pe canapea, adormit. Venise să-mi vorbească, să încerce să-mi mărturisească ceva, dar până la urmă n-a putut.

În noaptea aceea m-a sunat Andy, căutându-l panicat, iar când l-am întrebat de ce mi telefonează în miez de noapte, a devenit imediat vag.

— Are o perioadă foarte dificilă, mi-a zis.

— Din cauza adopției?

— Nu ți-aș putea spune, a răspuns el imediat.

Așa cum știi, confidențialitatea relației dintre medic și pacient era un principiu pe care Andy îl respecta când și când, dar, atunci când o făcea, era foarte ferm. Iar pe urmă m-ai sunat tu și mi-ai spus poveștile tale la fel de vagi.

A doua zi l-am sunat pe Laurence și l-am rugat să afle dacă în cazierul lui Jude existau date despre infracțiuni juvenile. Știam că e improbabil să descopere ceva și că, chiar dacă existau date, fuseseră probabil clasate.

Chiar credeam în ceea ce-i spuseseam în weekendul acela: orice ar fi făcut în trecut, pentru mine nu conta. Îl cunoșteam bine. Singurul lucru care mă interesa era ceea ce devenise între timp. I-am spus că nu avea nicio importanță cine și ce fusese înainte. Dar, firește, era o naivitate din partea mea: adoptam persoana care era el acum, însă la pachet cu ea venea și omul care fusese în trecut, iar eu nu știam cine ar fi putut fi acesta. Mai târziu aveam să regret că nu-i precizasem mai clar că îl voiam și pe omul acela, indiferent cine fusese el. Aveam să mă întreb neconținut cum ar fi fost viața lui dacă l-aș fi întâlnit cu douăzeci de ani în urmă, când era încă mic. Ori, dacă nu douăzeci, zece măcar sau cinci. Cine ar fi fost el atunci și cine aș fi fost eu?

Laurence n-a găsit nimic, iar eu m-am simțit ușurat și dezamăgit totodată. Adopția a avut loc; a fost o zi frumoasă, una dintre cele mai frumoase. N-am regretat-o niciodată. Dar nu mi-a fost niciodată ușor să-i fiu părinte. Avea tot felul de reguli pe care și le concepuse singur în decursul anilor, pe baza unor lecții pe care trebuie să le fi învățat de la cineva: la ce nu avea dreptul; de ce lucruri nu trebuia să se bucure; la ce nu trebuia să sperie sau ce să nu-și dorească; la ce să nu aspire – și mi-a luat ani de zile să le înțeleg și încă mai mult să-mi dau seama cum să încerc să-l conving de caracterul lor eronat. Și a fost foarte dificil: erau reguli care lui îi permisese să supraviețuiască, reguli care-i explicau lumea din jur. Era extrem de disciplinat, în orice, și, la fel ca vigilența, disciplina este o caracteristică de care e aproape imposibil să dezbari pe cineva.

La fel de dificile au fost tentativele mele (și ale tale) de a-l determina să renunțe la unele idei pe care le avea despre sine însuși: despre felul în care arăta, despre ceea ce merita și despre valoarea lui ca om, despre cine era el de fapt. N-am întâlnit încă niciodată o persoană atât de clar sau de sever scindată ca el: o persoană care putea fi atât de încrezătoare în sine în unele privințe și atât de deznădăjduită în altele. Îmi amintesc că l-am privit o dată în sala de judecată și am fost deopotrivă uluit și

însăpăimântat. Era avocatul uneia dintre companiile acelea farmaceutice în apărarea cărora își făcuse deja un renume. Era un proces la nivel federal, de amploare – a ajuns acum în programele de curs ale multor facultăți de specialitate însă el era foarte, foarte calm; rareori am văzut un avocat pledant atât de calm. În boxa martorilor se afla persoana care dezvăluise date despre practicile companiei, o femeie de vârstă mijlocie, iar el era atât de înverșunat, de necruțător și de tăios, încât întreaga sală tăcuse, privindu-l. Nicio clipă n-a ridicat glasul, n-a fost sarcastic, dar mi-a fost limpede că savurează situația, că momentul în care prindea martorul în corzi cu inconsecvențele sale – inconsecvențe mărunte, atât de mărunte, încât un alt avocat poate că nu le-ar fi observat – era pentru el revigorant și-i oferea plăcere. Era o persoană gentilă (deși nu față de sine), cu un glas și purtări blânde, și totuși în sala de judecată blândețea aceea se evaporă și lăsa în loc ceva rece și brutal. Asta se întâmpla cam la șapte luni după incidentul cu Caleb și cu cinci luni înainte de incidentul care a urmat, și, în timp ce-l priveam cum îi reamintea martorei propriile-i declarații, recitându-le fără a se uita măcar o dată în carnetul pe care-l avea în față, cu chipul imobil, arătos și sigur de sine, nu mă puteam opri să nu-l văd așa cum fusese în seara aceea teribilă în mașină, ferindu-se de mine și protejându-și capul cu mâinile când voisem să-i ating obrazul, de parcă aș fi fost și eu cineva care încerca să-i facă rău. Însăși existența lui era binară, formată din omul care era la slujbă și cel care era în afara ei; din omul care era atunci și cel care fusese înainte; din cel care vorbea în sala de judecată și cel care fusese atunci în mașină, atât de singur cu sine însuși încât mă înspăimântase.

În seara aceea, la mine acasă, am dat roată încăperii, gândindu-mă la ce aflasem despre el, la ce văzusem, la cât de greu îmi fusese să nu urlu când îl auzisem ce spune – mai rău decât să aflu despre Caleb și despre ce zisese el îmi era să aud că Jude credea el însuși în vorbele acelea și să văd că se înșela atât de mult în ceea ce-l privea. Cred că am știut mereu că așa simte, dar să-l aud rostind atât de limpede această credință a fost mai rău decât mi-aș fi putut imagina. N-am să uit niciodată cum a spus: „Când arăți așa cum arăt eu, trebuie să te mulțumești cu ce găsești”. N-am să uit niciodată disperarea, furia și deznădejdea care m-au cuprins auzindu-l. N-am să-i uit niciodată expresia când l-a văzut pe Caleb, când Caleb s-a așezat lângă el, iar eu am înțeles atât de lent ce se petrece. Cum te poți numi părinte când copilul tău are o asemenea părere despre sine? Era o condiție a mea, ca tată, pe care n-aveam să mai reușesc niciodată s-o ajustez. Dat fiind că nu fusesem niciodată părintele unui adult, cred că nu mi-am dat seama niciun moment cât de multe înseamnă asta. Nu-mi pare rău că am fost pus în situația respectivă; mă simt doar neghiob și inept că n-am priceput mai repede. La urma urmei, fusesem și eu un adult cu un părinte și apelasem mereu la tata.

Am sunat-o pe Julia, care era la Santa Fé la o conferință despre niște maladii noi, și i-am povestit ce s-a întâmplat, iar ea a oftat lung și trist.

— Harold, a început, dar s-a oprit.

Vorbiserăm între noi despre viața lui de dinainte și, cu toate că ne-am înșelat amândoi, supozițiile ei aveau să se dovedească mai corecte decât ale mele, deși la

vremea aceea mie mi se păruseră ridicole, chiar imposibile.

— Știu, am spus eu.

— Trebuie să-l suni.

Dar îl sunasem. De nenumărate ori, doar că telefonul suna în gol.

În noaptea aceea n-am dormit, alternând între îngrijorare și fanteziile pe care le au uneori bărbații: arme, ucigași plătiți, răzbunare. Visam, treaz fiind, că îl sun pe vărul lui Gillian, polițist la New York, și pun să fie arestat Caleb. Visam că te sun pe tine, și noi doi împreună cu Andy pândim în fața apartamentului lui Caleb și-l ucidem.

A doua zi dimineată am plecat devreme, înainte de opt, am cumpărat chifle și suc de portocale și m-am dus pe Greene Street. Era o zi cenușie, umedă, și am sunat de trei ori la interfon, de fiecare dată timp de mai multe secunde, după care m-am tras înapoi pe trotuar ca să mă uit în sus, spre etajul șase.

Mă pregăteam să sun din nou, când am auzit glasul lui Jude în difuzor:

— Da?

— Eu sunt, am spus. Pot să urc? N-am primit niciun răspuns, așa că am adăugat: Vreau să-mi cer scuze. Trebuie să te văd. Am adus chifle.

Din nou tăcere.

— Alo? am insistat.

— Harold, a răspuns el, și am observat că glasul îi sună ciudat – înăbușit, de parcă îi crescuse încă un rând de dinți și vorbea printre ei. Dacă te las să urci, promiți să nu te înfurii și să nu țipi?

De data asta am tăcut eu. Nu știam ce să cred.

— Da, am spus după câteva secunde, și ușa s-a deschis.

Am coborât din lift și timp de un minut n-am văzut nimic, doar apartamentul acela splendid, cu pereții lui de lumină. Apoi am auzit pe cineva chemându-mă, am privit în jos și l-am văzut.

Aproape că mi-au căzut chiflele din mână. Am simțit cum îmi împietresc picioarele. Ședea pe podea, sprijinit în mâna dreaptă, și, când am îngenunchat lângă el, a întors capul și și-a dus brațul stâng la față, ca pentru a se feri.

— A luat cheile de rezervă, mi-a spus, și fața îi era atât de umflată, încât abia dacă își putea mișca buzele. Am venit aseară acasă, și el era aici.

Atunci s-a întors spre mine, și fața îi era ca un animal jupuit, întors cu viscerele în afară și lăsat în arșița soarelui, căruia organele i se sleiseră laolaltă într-o masă oribilă de carne; din ochi nu-i mai vedeam decât șirul lung de gene, o dâră neagră pe obraji de un vinețiu oribil, vinețiu putreziciunii, al descompunerii. Am crezut că plânge, dar nu plângea.

— Îmi pare rău, Harold, îmi pare atât de rău!

A trebuit mai întâi să-mi stăpânesc impulsul de a urla – nu la el, ci doar ca să exprim ceva ce nu puteam rosti – și abia apoi am vorbit.

— O să te facem bine, Jude, i-am spus. Chemăm poliția și pe urmă...

— Nu, a replicat. Nu chemați nicio poliție.

— Dar trebuie, Jude. Trebuie.

— Nu. Nu fac nicio plângere. Nu pot... S-a întrerupt și a tras aer în piept. N-aș putea suporta umilința. Nu pot.

— Bine, am spus, gândindu-mă că vom discuta asta mai târziu. Dar dacă se întoarce?

El a clătinat din cap, abia sesizabil.

— Nu se întoarce, a rostit cu glasul acela nou, bălmăjit.

Începeam să mă simt amețit de efortul pe care-l depuneam ca să-mi înfrânez dorința de a fugi în clipa aceea să-l caut pe Caleb și să-l omor, de efortul depus ca să accept că cineva îi putuse face așa ceva; începeam să mă simt amețit să-l văd – pe el, atât de demn, atât de grijuliu să fie mereu calm și îngrijit – bătut în asemenea hal și neajutorat.

— Unde ți-e scaunul cu roțile? l-am întrebat.

A scos un sunet ca un mic behăit și a zis ceva atât de încet încât a trebuit să-i cer să repete, deși vedeam cât îl doare să vorbească.

— Jos pe scări, a repetat în cele din urmă, și de data asta am fost sigur că plânge, deși nici măcar nu putea deschide ochii suficient pentru a lăsa lacrimile să-i curgă.

A început să tremure. Deja tremuram și eu. L-am lăsat acolo, pe podea, și m-am dus să recuperez scaunul cu roțile, care fusese azvârlit cu atâta putere pe scări, încât ricoșase în perete și ajunsese aproape de etajul trei. Când m-am întors, am văzut că podeaua era mânjită cu ceva și am observat de asemenea o baltă mare de vomă lângă masă, deja întărită.

— Pune-ți brațul pe după gâtul meu! i-am zis și, după ce l-a pus, l-am ridicat, iar el a țipat, eu mi-am cerut scuze și l-am așezat în scaun.

Am văzut atunci că spatele cămășii – purta una dintre bluzele acelea cenușii de bumbac, strânse pe corp, în care îi plăcea să doarmă – îi era însângerat, cu sânge mai vechi și mai proaspăt, la fel ca și turul pantalonilor.

M-am dat deoparte și l-am sunat pe Andy, i-am spus că e o urgență. Am avut noroc că rămăsese în oraș la sfârșitul acela de săptămână, și a zis că ne așteaptă la cabinet în douăzeci de minute.

Am plecat cu mașina mea. L-am ajutat să coboare – părea să nu vrea să-și folosească brațul stâng, iar când l-am adus în poziție verticală, și-a ridicat piciorul drept astfel încât să nu atingă pământul și, când l-am cuprins cu brațul peste piept ca să-l așez în scaunul cu roțile, a scos un sunet ciudat, ca de pasăre –, și apoi, când Andy a deschis ușa și l-a văzut, am crezut că o să vomite acolo.

— Jude, a spus el când a reușit să vorbească și s-a lăsat pe vine alături, dar Jude nu i-a răspuns.

După ce l-am dus în cabinetul de consultații, am discutat cu Andy în sala de așteptare. I-am povestit despre Caleb. I-am spus ce credeam eu că se întâmplase și ce credeam că pățise Jude: că aveam impresia că-și rupsesse brațul stâng, că ceva era în neregulă cu piciorul lui drept, că sângera și unde anume, că văzusem sânge pe podea acasă. I-am spus și că nu voia să facă plângere la poliție.

— Bine, a răspuns Andy. Era șocat, mi-am dat seama, și tot înghițea în sec. Bine, bine. Apoi s-a oprit și s-a frecat la ochi. Așteaptă, te rog, aici! A ieșit din cabinet

patruzeci de minute mai târziu. Îl duc la spital pentru niște radiografii. Sunt aproape sigur că are încheietura mâinii stângi fracturată, plus câteva coaste. Iar dacă piciorul e... Dacă așa e, asta va fi o problemă, a adăugat el, părând să fi uitat că sunt și eu acolo, dar apoi s-a scuturat și a continuat: Ar trebui să pleci acum. Te sun când suntem aproape gata.

— Rămân.

— Nu, Harold! Și apoi, pe un ton mai blând: Trebuie să suni la el la birou; în niciun caz nu se va putea duce la lucru săptămâna asta. A zis... a zis să le spui că a avut un accident de mașină. Apoi, când mă pregăteam să ies, a șoptit: Mie-mi spunea că joacă tenis.

— Știu, am răspuns, înciudat pe noi că fuseserăm atât de proști. Și mie-mi spunea același lucru.

M-am întors pe Greene Street și am intrat cu cheile lui Jude. Multă vreme, minute întregi, am stat acolo, în prag, uitându-mă în jur. Norii se mai risipiseră, dar nu era nevoie de mult soare – chiar și cu jaluzelele trase – pentru ca apartamentul să fie luminos. Întotdeauna mi se păruse un loc optimist, cu plafonul lui înalt, cu curățenia, perspectiva largă și promisiunea lui de transparență.

Era apartamentul lui Jude, și sigur că avea acolo o sumedenie de produse pentru curățenie, așa că am început să curăț. Am spălat podelele; petele lipicioase erau de sânge uscat. Se distingeau greu, fiindcă lemnul era închis la culoare, dar simțeam mirosul, un iz gros, nestăpânit, pe care nasul îl recunoaște imediat. Era evident că încercase să spele baia, dar și acolo erau dâre de sânge pe marmură, uscate în nuanțe de apusuri ruginii; acestea erau mai greu de îndepărtat, dar am făcut tot ce am putut. M-am uitat în coșurile de gunoi – după dovezi, probabil –, dar n-am găsit nimic: fuseseră spălate și golite. Hainele pe care le purtase cu o seară în urmă erau împrăștiate lângă canapeaua din camera de zi. Cămașa era atât de ruptă, sfâșiată aproape, încât am aruncat-o; costumul l-am luat să-l duc la curățătorie. Altfel, apartamentul era în bună ordine. Intrasem în dormitor cu strângere de inimă, așteptându-mă să găsesc veioze sparte, haine răvășite, dar era atât de ordonat încât ai fi putut crede că nimeni nu locuia acolo, că era o machetă, publicitate la un mod de viață de invidiat. Persoana care locuia acolo organiza petreceri, era dezinvoltă și sigură pe sine, seara ridica jaluzelele și dansa împreună cu prietenii, iar trecătorii de pe Greene Street sau de pe Mercer priveau în sus, la peticul de lumină plutind pe cer, și și-i imaginau pe cei dinăuntru feriți de orice nefericire, de orice temeri și griji.

I-am trimis un e-mail lui Lucien, pe care-l întâlнисem o dată și care era de fapt prieten cu un prieten al lui Laurence, și i-am spus că avusese loc un teribil accident de mașină și că Jude era în spital. M-am dus apoi la magazin și am cumpărat produse ușor de mâncat: supe, budinci, sucuri. Am căutat adresa lui Caleb Porter și mi-am repetat-o – intersecția Fifty West cu Twenty-ninth Street, apartamentul 17J – până când am memorat-o. Am chemat un lăcătuș și i-am spus că am o urgență și că trebuie schimbate toate yalele – de la ușa de la intrare, de la lift, de la apartament. Am deschis ferestrele pentru ca aerul umed să alunge mirosul de sânge și de dezinfectant. I-am lăsat secretarei de la facultate un mesaj în care îi spuneam că am

o urgență în familie și că nu-mi voi putea ține cursurile săptămâna aceea. Am trimis alte mesaje unor colegi, întrebându-i dacă îmi pot ține locul. M-am gândit să-l sun pe vechiul meu prieten din școală, care lucra la procuratura districtuală. I-aș fi explicat ce se întâmplase, fără să rostesc numele lui Jude. L-aș fi întrebat cum puteam face în așa fel încât Caleb Porter să fie arestat.

— Dar spui că victima nu vrea să depună plângere? m-ar fi întrebat Avi.

— Da, ar fi trebuit să recunosc.

— Și nu poate fi convinsă să depună?

— Nu cred, ar fi trebuit să recunosc încă o dată.

— Păi, Harold, ar fi replicat Avi, nedumerit și iritat. Nu știu cum să-ți spun... Știi la fel de bine ca mine că, dacă victima nu vorbește, eu nu am ce să fac.

Îmi amintesc că m-am gândit atunci – și asta mi se întâmplă rar – că legea e extrem de volatilă, de dependentă de circumstanțe, un sistem prea puțin consolator și prea puțin util celor care au nevoie cel mai mult de protecția ei.

Pe urmă m-am dus în baie, am pipăit sub chiuvetă și am găsit punga cu lame și cu pansamente și am aruncat-o în incinerator. Uram punga aceea, uram faptul că știam că o voi găsi acolo.

Cu șapte ani înainte, Jude venise o dată la noi la Truro pe la începutul lui mai. Fusese o vizită spontană: eu mă dusesem acolo încercând să scriu, biletele erau ieftine, așa că îi spuseseam să vină, și, spre surprinderea mea – nici pe atunci nu pleca niciodată din biroul său de la Rosen and Pritchard – a venit. Era vesel în ziua aceea, și la fel eram și eu. L-am lăsat să toace o varză roșie în bucătărie, și eu m-am dus la etaj cu instalatorul, care trebuia să monteze în baie un vas nou de W.C. Și pe care, înainte de a pleca, l-am întrebat dacă putea veni să se uite la chiuveta din baia de la parter, cea din camera lui Jude, deoarece curgea.

Omul s-a uitat, a strâns o piesă, a înlocuit alta și apoi, când să iasă, mi-a întins ceva:

— Era lipit sub chiuvetă, mi-a spus.

— Ce-i asta? am întrebat, luând pachetul.

Instalatorul a ridicat din umeri.

— Habar n-am. Dar era fixat bine, cu bandă adezivă.

Și-a strâns lucrurile în vreme ce eu stăteam uitându-mă nedumerit la pungă, m-a salutat și a plecat. L-am auzit cum își ia la revedere de la Jude și iese din casă fluierând.

M-am uitat la pachet. Era o pungă de plastic transparent obișnuită, iar înăuntru erau un set de zece lame de ras, tamponane de vată cu alcool ambalate individual, bandaje și bucăți pătrate de tifon. Am stat în baie cu punga în mână și am știut pentru ce era, cu toate că nu văzusem niciodată vreo dovadă și, de fapt, nu văzusem niciodată ceva similar. Dar am știut.

M-am dus în bucătărie, unde el spăla niște pește, încă vesel. Îngâna o melodie, foarte încet, lucru pe care-l făcea numai când era într-o dispoziție foarte bună – așa cum toarce o pisică pentru ea însăși când stă singură la soare.

— Ar fi trebuit să-mi spui că ai nevoie de ajutor cu instalarea vasului de W.C., mi-a zis el, fără să ridice privirea. Puteam să-l montez eu și să economisești niște bani.

Se pricepea la toate lucrările domestice: instalații sanitare, electrice, tâmplărie, grădinărit. O dată ne-am dus la Laurence ca să-i explice el cum să scoată în siguranță un măr tânăr cu rădăcini cu tot dintr-un colț al curții și să-l mute în altul, mai înșorit.

Un timp am stat doar și l-am privit. Simțeam atâtea lucruri deodată, încât împreună, combinate, se anihilau reciproc și lăsau în loc o amorțeală, o lipsă de emoție cauzată de prea multe emoții. Într-un târziu i-am rosdt numele, iar el s-a uitat la mine.

— Ce-i asta? l-am întrebat, întinzând punga spre el.

A rămas nemișcat, cu o mână în aer, deasupra vasului cu pește, și îmi amintesc cum vedeam stropii mici de apă rotunjindu-se și căzând de pe degetele lui, de parcă se tăiașe cu cuțitul și acum sângera apă. A deschis gura și a închis-o la loc.

— Îmi pare rău, Harold, a spus foarte încet, după care a lăsat mâna în jos și s-a șters pe prosop cu mișcări lente.

Asta m-a înfuriat.

— Nu te-am întrebat dacă-ți pare rău, Jude. Te-am întrebat ce-i asta. Și să nu-mi spui: „E o pungă cu lame de ras”! Ce e? De ce ai lipit-o sub chiuvetă?

S-a uitat la mine îndelung, cu privirea aceea a lui – sunt sigur că o știi – în care îl poți vedea îndepărtându-se chiar în timp ce stă cu ochii ațintiți asupra ta, în care poți vedea porțile din interiorul lui închizându-se și zăvorându-se și podurile ridicându-se deasupra șanțurilor cu apă.

— Știi pentru ce e, a răspuns în cele din urmă, foarte încet.

— Vreau să te aud pe tine.

— Am nevoie de ea.

— Spune-mi ce faci cu ele! i-am cerut, fără a-mi lua privirea de la el.

El și-a plecat ochii spre castronul cu cartofi.

— Uneori am nevoie să mă tai, a răspuns într-un târziu. Îmi pare rău, Harold.

Brusc, m-a cuprins panica, și asta m-a făcut irațional.

— Ce dracu' înseamnă asta? l-am întrebat – poate că am țipat, de fapt.

Începuse să se tragă înapoi, spre chiuvetă, de parcă se temea că mă voi năpusti spre el și voia să pună o anumită distanță între noi.

— Nu știi. Îmi pare rău, Harold.

— Cât de des înseamnă „uneori”?

Și el era panicat acum, fără îndoială.

— Nu știi. Depinde.

— Bun, estimează! Dă-mi o valoare medie!

— Nu știi, a răspuns el cu disperare. Nu știi. De câteva ori pe săptămână, cred.

— De câteva ori *pe săptămâni*, am exclamat, după care m-am oprit.

Brusc, am simțit nevoia să ies de acolo. Mi-am luat haina de pe scaun și am îndesat punga în buzunarul interior.

— Să faci bine să fii aici când mă întorc! i-am spus și am plecat.

(Era un fugar: ori de câte ori i se părea că eu sau Julia eram nemulțumiți de el, se străduia să se facă nevăzut din calea noastră cât mai repede, de parcă ar fi fost un

obiect deranjant, care trebuia îndepărtat.)

Am coborât și m-am dus spre plajă, apoi printre dune, pradă furiei care te cuprinde când îți dai seama cât de rău ai dat greș, când știi fără îndoială că vina îți aparține. Atunci am înțeles pentru prima dată că, așa cum, în preajma noastră, în el erau două persoane, la fel eram și noi în preajma lui: îl percepeam așa cum voiam noi și nepermiseserăm să nu vedem nimic altceva. Eram atât de nepregătiți! Majoritatea oamenilor nu pun asemenea probleme: nefericirea lor este nefericirea noastră, durerile lor sunt ușor de înțeles, accesele lor de autocritică sunt trecătoare și simplu de eradicat. Ale lui însă nu erau. Nu știam cum să-l ajutăm fiindcă ne lipsea imaginația necesară pentru diagnosticarea problemelor. Dar asta înseamnă să-mi caut scuze.

Când m-am întors în casă era aproape întuneric, și prin fereastră îi vedeam silueta mișcându-se în bucătărie. M-am așezat pe un scaun pe verandă și mi-am dorit să fi fost și Julia acasă, să nu fi plecat în Anglia cu tatăl ei.

Ușa din spate s-a deschis.

— Cina, a anunțat el încet, iar eu m-am ridicat și am intrat.

Gătise unul dintre felurile mele preferate: bibanul de mare pe care-l cumpărasem cu o zi înainte, înăbușit, cu cartofi prăjiți așa cum știa că îmi plac mie, cu morcovi și cu mult cimbru, plus o salată de varză, fără îndoială cu sosul de muștar care de asemenea îmi plăcea. Dar nu aveam poftă de mâncare. Mi-a pus mie o porție, apoi și-a pus și lui și s-a așezat.

— Arată apetisant, i-am spus. Ți mulțumesc.

El a încuviințat cu o mișcare din cap, și amândoi ne-am uitat în farfurie, la preparatele delicioase pe care niciunul din noi n-avea să le mănânce.

— Jude, vreau să-mi cer scuze. Îmi pare foarte rău. N-ar fi trebuit să mă răstesc la tine așa.

— E-n regulă. Înțeleg.

— Nu. A fost o greșeală din partea mea. Eram foarte supărat.

El și-a plecat din nou privirea.

— Știi de ce eram supărat?

— Fiindcă... fiindcă am adus chestiile alea în casa ta.

— Nu, am replicat. Nu de asta. Jude, casa nu e numai a mea sau a Juliei; e și a ta. Vreau să știi că poți aduce aici tot ce te ajută să te simți acasă. M-am supărat fiindcă îți faci singur așa ceva, am adăugat, iar el n-a ridicat privirea. Prietenii tăi știu? Andy știe?

A încuviințat ușor din cap.

— Willem știe, a răspuns pe un ton scăzut. Și Andy.

— Și el ce zice? l-am întrebat, exclamând în sinea mea: „La naiba, Andy!”

— Zice... zice că ar trebui să consult un psihoterapeut.

— Și ai consultat?

A clătinat din cap, iar eu am simțit din nou cum mă cuprinde furia.

— De ce nu? l-am întrebat, dar nu mi-a răspuns. Ai o pungă la fel și la Cambridge?

După o tăcere, a ridicat ochii spre mine și a făcut semn că da.

— Jude, de ce îți faci una ca asta?

A rămas tăcut mult timp, și nici eu n-am mai spus nimic. Am ascultat doar marea. Într-un târziu, a răspuns:

— Din mai multe motive.

— De pildă?

— Uneori fiindcă mă simt atât de oribil sau îmi e atât de rușine încât trebuie să exprim fizic ceea ce simt, a explicat el și mi-a aruncat o privire scurtă înainte de a-și pleca ochii din nou. Iar alteori fiindcă simt prea multe lucruri și am nevoie să nu mai simt nimic – asta mă ajută să le alung. Iar câteodată fiindcă sunt fericit și e nevoie să-mi amintesc că nu trebuie să fiu.

— De ce? am întrebat când am reușit să vorbesc, dar el a clătinat din cap fără să mai spună nimic.

Cum și eu am rămas tăcut, a tras aer în piept, după care s-a uitat drept la mine și mi-a spus brusc, pe un ton ferm:

— Uite ce e, dacă vrei să desfacem adopția, înțeleg.

Am rămas atât de uluit, încât m-a cuprins mânia; una ca asta nu-mi trecuse prin cap. Eram gata să mă răstesc din nou, când m-am uitat la el și l-am văzut cât de îngrozit era, cu toate că se străduia să pară curajos: chiar credea că aș putea să-mi doresc așa ceva. Chiar ar fi înțeles dacă i-aș fi spus că vreau. Se aștepta la un asemenea răspuns. Mai târziu mi-am dat seama că, în anii aceia, imediat după adopție, se întreba mereu cât și dacă va dura și ce avea să facă până la urmă care să mă determine să mă dezic de el.

— N-aș desface-o niciodată, am răspuns cât mai hotărât cu putință.

În seara aceea am încercat să vorbesc cu el. Îi era rușine de ceea ce făcea, vedeam asta, însă chiar nu înțelegea de ce îmi pasă atât de mult, de ce ne supăra atât de tare pe tine, pe mine și pe Andy.

— Nu e fatal, repeta mereu, de parcă asta ar fi fost problema. Știu să țin situația sub control.

Nu voia să consulte un psiholog, dar nu putea să-mi spună de ce. Detesta ceea ce făcea, mi-am dat seama de asta, dar nici nu-și putea concepe viața altfel.

— Am nevoie de asta, spunea întruna. Am nevoie. Îndreaptă lucrurile.

— Dar sunt aproape sigur, am replicat la un moment dat, că a existat o perioadă în viața ta când *nu* te-ai tăiat, nu?

El a clătinat din cap.

— Am nevoie de asta. Mă ajută, Harold. Trebuie să mă crezi.

— Dar *de ce* ai nevoie de așa ceva?

A clătinat iar din cap.

— Mă ajută să-mi controlez viața.

Până la urmă, n-am mai avut ce să spun.

— Pe asta o păstrez eu, am declarat ținând punga în mână, iar el s-a crispat și a înclinat din cap. Jude, am continuat, așteptând până când a ridicat ochii spre mine. Dacă o arunc, o să-ți iei alta?

Cu privirea în farfurie, a răspuns foarte încet:

— Da.

Am aruncat-o oricum, firește, îndesând-o adânc într-un sac de gunoi pe care l-am dus la tomberonul din capătul străzii. Am făcut curat în bucătărie tăcuți – eram amândoi extenuați, și niciunul dintre noi nu mâncase nimic –, apoi el s-a dus să se culce și eu am făcut la fel. Pe atunci încă încercam să-i respect spațiul personal, altfel l-aș fi luat și l-aș fi ținut strâns lângă mine; dar n-am făcut-o.

În vreme ce stăteam întins în pat, m-am gândit la el, la degetele lui lungi jinduind să simtă lama între ele, așa că m-am ridicat și am coborât în bucătărie. Am luat bolul cel mare de salată din dulapul de sub cuptor și am început să-l umplu cu toate ustensilele tăioase pe care le-am găsit: cuțite, foarfeci, tirbușoane și țepușe de frigărui. Pe urmă m-am dus cu ele în camera de zi și m-am așezat în fotoliul meu, cel cu fața spre mare, cu bolul în brațe.

M-a trezit un scârțâit. Podeaua din bucătărie era zgomotoasă. Am stat în întuneric, silindu-mă să nu fac zgomot, și i-am ascultat pașii, tropotul ușor, distinctiv al piciorului stâng, urmat de fașâitul celui drept, apoi un sertar deschizându-se și, câteva secunde mai târziu, închizându-se, pe urmă altul, și altul, până când a deschis și a închis toate sertarele și toate dulapurile. Nu aprinsese lumina – luna strălucea suficient –, și mi-l imaginam stând în mijlocul bucătăriei fără tășuri, înțelegând că-i luasem totul, chiar și furculițele. Am stat acolo ținându-mi răsuflarea și ascultând liniștea din bucătărie. Pentru o clipă a fost ca și când între noi ar fi fost o conversație, pe nevăzute și fără cuvinte. Și apoi, într-un târziu, l-am auzit întorcându-se și pășind înapoi, spre camera lui.

Când am ajuns la Cambridge, în seara următoare, m-am dus în baia lui și am găsit o altă pungă, identică, și am aruncat-o și pe ea. Niciodată pe urmă n-am mai dat peste astfel de pungi, nici în casa din Cambridge, nici în cea din Truro. Probabil că găsisse un alt loc în care să le ascundă, pe care eu n-am reușit să-l descopăr, fiindcă era imposibil să transporte toate lamele acelea dus-întors în avion. Însă, ori de câte ori îl vizitam în apartamentul de pe Greene Street, mă furișam în baie. Acolo ținea punga în locul obișnuit, și de fiecare dată i-o luam, o puneam în buzunar și o aruncam la plecare. Probabil știa că fac asta, normal, dar niciodată n-am discutat subiectul. Și de fiecare dată înlocuia punga. Până când a învățat s-o ascundă și de tine, nu mi s-a întâmplat niciodată să verific și să n-o găsesc. Și chiar și după aceea, niciodată tiu renunțam să verific: ori de câte ori veneam în apartamentul lui și, mai târziu, în casa de vacanță ori în apartamentul din Londra, mă duceam în baie și căutam punga. N-am mai găsit-o însă de atunci. Băile proiectate de Malcolm erau simple, minimalist mobilate, și totuși chiar și în ele a dibuit el un loc în care s-o ascundă și pe care n-aveam să-l mai descopăr niciodată.

În decursul anilor am mai încercat să vorbesc cu el despre asta. A doua zi după ce am găsit prima pungă, l-am sunat pe Andy și am început să țip la el, iar el, deși nu-i stătea în fire, m-a ascultat.

— Știu, mi-a spus. Știu. Și apoi: Harold, nu te întreb cu sarcasm și nici retoric, dar aș vrea să-mi spui: ce ar trebui să fac eu?

Și firește că n-am știut ce să-i răspund.

Tu ai reușit să ajungi cel mai departe cu el. Dar știi că te învinovățeai singur. Și eu mă învinovățeam. Fiindcă am făcut ceva mai rău decât să accept: am tolerat situația. Am ales să uit ce făcea fiindcă era prea greu să găsec o soluție și fiindcă voiam să-l percep așa cum voia el să fie văzut, cu toate că știam adevărul. Mi-am spus că așa îl las să-și păstreze demnitatea, alegând să uit că, noapte după noapte, el și-o sacrifica. Îl certam și încercam să-l conving rațional, deși știam că metodele acestea nu funcționează, și totuși n-am încercat nimic altceva – ceva mai radical, ceva ce m-ar fi putut înstrăina de el. Știam că sunt laș fiindcă nu i-am spus Juliei nimic despre pungă, nu i-am spus ce am aflat despre el în seara aceea la Truro. Până la urmă a aflat, și nu de multe ori în viață am văzut-o atât de mânioasă.

— Cum ai putut să lași așa ceva să continue? m-a întrebat. Cum ai putut să lași asta să continue atâta timp?

Niciodată n-a spus că mă consideră direct răspunzător, dar cum ar fi putut să nu mă considere? Eu însumi mă consideram.

Și acum iată-mă aici, în apartamentul lui, unde cu câteva ore în urmă, în timp ce eu ședeam treaz acasă, el era bătut. M-am așezat pe canapea cu telefonul în mână, așteptând apelul lui Andy care să-mi spună că Jude era gata să se întoarcă la mine, gata să fie lăsat în grija mea. Am ridicat storul de la fereastra din fața mea, m-am așezat la loc și am stat să mă uit la cerul plumburiu până când fiecare nor s-a contopit cu următorul și, în final, n-am mai văzut nimic altceva decât o pâclă cenușie când ziua s-a pierdut în noapte.

Andy a sunat la șase în după-amiaza aceea, la nouă ore după ce îl dusesem la el, și m-a întâmpinat la ușă, cu un aer extenuat.

— A adormit în cabinet, mi-a spus el. Încheietura stângă ruptă, patru coaste fracturate, slavă *Domnului* că n-are fracturi la picioare. Și nici comoție. Fractură de coccis. Umăr dislocat, pe care i l-am pus la loc. Contuzii peste tot pe spate și pe piept; e limpede că a fost lovit cu piciorul. Dar nu are hemoragii interne. Fața îi arată mai rău decât e de fapt: ochii și nasul sunt în regulă, fără fracturi, și i-am aplicat gheață pe contuzii, ceea ce va trebui să faci și tu în mod regulat. Laceratii pe picioare. Astea mă îngrijorează. Ți-am scris o rețetă pentru antibiotice; îl pun inițial pe o doză mică, preventiv, dar, dacă spune că-i e prea cald sau prea frig, să mă anunți imediat; o infecție la picioare e ultimul lucru care-i trebuie. Spatele i-e jupuit...

— Cum adică jupuit?

M-a privit nerăbdător.

— Carne vie. A fost biciuit, lovit probabil cu o curea, n-a vrut să-mi spună. L-am bandajat, dar îți dau unguentul ăsta cu antibiotic, și trebuie să-i menții rănilor curate și să-i schimbi pansamentele începând de mâine.

N-o să vrea să te lase, dar arată al dracului de urât. Țâam scris aici toate instrucțiunile.

Mi-a dat o pungă de plastic. M-am uitat înăuntru: cutii cu pastile, role de pansament, tuburi de alifie.

— Astea, a continuat Andy scoțând ceva din pungă, sunt analgezice, iar el nu le suferă. Dar o să aibă nevoie de ele; obligă-l să ia câte o tabletă la douăsprezece ore,

una dimineața, una seara. O să-i dea somnolență, așa că nu-l lăsa să iasă singur din casă ori să ridice ceva greu. Îi vor da și o stare de greață, însă trebuie să-l convingi să mănânce – ceva ușor, supă și orez. Încearcă să-l determini să stea în scaunul cu rotile; oricum n-o să-i ardă să se miște prea mult. L-am sunat pe stomatologul lui și i-am făcut o programare pentru luni la ora nouă; a pierdut doi dinți. Cel mai important e să doarmă cât mai mult; o să trec să-l văd mâine după-amiază și în fiecare seară săptămâna asta. *Nu-l* lăsa să se ducă la birou, deși... nu cred c-o să vrea el să meargă. S-a oprit la fel de brusc cum începuse, și o vreme am rămas tăcuți amândoi. Nici nu-mi vine să cred așa ceva, a spus el într-un târziu. Javra aia nenorocită! Vreau să-l găsesc pe nemernic și să-l omor cu mâna mea.

— Știu. Și eu.

El a clătinat din cap.

— Nu mă lasă să raportez atacul la poliție. Deși l-am implorat.

— Știu. Și eu.

Am avut din nou un șoc când l-am văzut. A clătinat din cap când am încercat să-l ajut să se instaleze în cărucior, așa că am stat și ne-am uitat cum se așază singur, îmbrăcat încă în aceleași haine, pe care sângele uscat desenase deja continente.

— Îți mulțumesc, Andy, a rostit foarte încet. Îmi pare rău.

Andy și-a dus o mână la ceafă, tăcut.

Când am ajuns înapoi pe Greene Street, era deja întuneric. Scaunul lui cu roțile era, așa cum știi, din acelea foarte ușoare, elegante, declarând cu atâta ostentație autonomia posesorului său, încât nu avea nici măcar mânere, fiindcă se presupunea că persoana care îl folosește nu se va coborî niciodată până la a se lăsa împinsă de altcineva. Trebuia să-l ții de partea de sus a tetierei, care era foarte joasă, și așa să-l manevrezi. M-am oprit în prag să aprind luminile, și am clipit amândoi, surprinși.

— Ai făcut curat, a spus el.

— Păi, da. Mă tem însă că nu la fel de bine cum ai fi făcut tu.

— Îți mulțumesc.

— Nicio problemă. Ce-ar fi, am zis după o pauză, să te ajut să-ți schimbi hainele și pe urmă să mănânci ceva?

El a clătinat din cap.

— Nu, mulțumesc. Nu mi-e foame. Și pot să mă descurc singur.

Acum avea o atitudine reținută, controlată; persoana pe care o văzusem mai devreme dispăruse, închisă din nou în labirintul său interior, în cine știe ce grotă aproape fără ieșire. Întotdeauna era politicoș, dar, când încerca să se protejeze sau să-și declare competența, devenea și mai politicoș: prevenitor și ușor detașat, ca un explorator în mijlocul unui trib periculos, cu grijă să nu se implice prea mult în acțiunile acestuia.

Am oftat în sinea mea și l-am dus în camera lui; i-am spus că sunt acolo dacă are nevoie de mine și a încuviințat cu o înclinare a capului. M-am așezat pe podea în fața ușii închise și am așteptat; am auzit robinetele rotindu-se, apoi pașii lui și pe urmă, după o perioadă lungă de liniște, suspinul patului când s-a așezat pe el.

Când am intrat, era învelit cu pătura, și m-am așezat lângă el, pe marginea patului.

— Ești sigur că nu vrei să mănânci nimic? l-am întrebat.

— Sunt, a spus și după un timp s-a uitat la mine.

Putea deschide ochii acum, și pe fondul alb al așternutului, el însuși făcea o pată de culoare lutoasă, ca de camuflaj: verdele-junglă al ochilor, auriul vârstat cu castaniu al părului, fața mai puțin vânătă decât fusese dimineață, cu o nuanță de bronz întunecat.

— Harold, îmi pare foarte rău. Îmi pare rău că am țipat la tine aseară, îmi pare rău că-ți fac atâtea probleme. Îmi pare rău că...

— Jude, l-am întrerupt, nu trebuie să-ți pară rău pentru nimic. *Mie* îmi pare rău. Aș vrea să te pot ajuta mai mult.

A închis ochii, i-a deschis din nou și și-a întors privirea.

— Mi-e foarte rușine, a spus apoi, încet.

I-am mângâiat părul, și m-a lăsat.

— N-ai de ce, am răspuns. N-ai făcut nimic rău. Îmi venea să plâng, dar am crezut că va plânge el și, dacă voia s-o facă, eu aveam să încerc să mă abțin. Știi asta, nu? l-am întrebat. Știi că nimic din toate astea n-a fost din vina ta, știi că nu meritai așa ceva, nu? Și, pentru că el nu spunea nimic, am continuat să-l întreb, am repetat întrebările, până când în final a înclinat scurt din cap. Știi că individul ăla e un nemernic, da? Iar când el și-a întors fața de la mine, am reluat: Știi că nu ești tu vinovat, da? Sper că știi că ceea ce s-a întâmplat nu are nicio legătură cu cine ești tu și cu valoarea ta ca om, da?

— Harold... Te rog!

Și m-am oprit, deși ar fi trebuit să continui. O vreme n-am mai spus nimic.

— Pot să-ți pun o întrebare?

După o secundă sau două, a înclinat iar din cap. Nici n-am știut ce aveam să spun până în clipa în care am spus-o și, când am rostit cuvintele, habar n-am avut de unde îmi ieșiseră – dar probabil era un lucru pe care l-am știut dintotdeauna și niciodată n-am vrut să-l articulez, fiindcă mă temeam de răspunsul pe care-l voi primi: îl știam și nu voiam să-l aud.

— Ai fost abuzat sexual în copilărie?

L-am simțit, mai degrabă decât l-am văzut, încremenind și, sub palma mea, l-am simțit scuturat de un fior. Încă nu se uitase la mine, iar acum s-a întors pe partea stângă, întinzându-și brațul bandajat pe perna de alături.

— Dumnezeuule, Harold! a exclamat apoi.

Mi-am luat mâna de pe capul lui.

— Câți ani aveai când s-a întâmplat?

A urmat o tăcere, după care și-a înfundat fața în pernă.

— Harold... Sunt foarte obosit. Vreau să dorm.

Mi-am așezat palma pe umărul lui, care a tresărit, dar n-am ridicat-o. Dedesubt i-am simțit mușchii tensionându-se, am simțit tremurul care-l cuprinsese.

— E în regulă, am spus. N-ai de ce să te rușinezi. Nu e vina ta, Jude, înțelegi?

Dar se prefăcea deja adormit, deși eu simțeam încă vibrația aceea; totul în trupul lui era alert și alarmat.

Am mai rămas acolo puțin, privindu-l cum stă nemișcat. Într-uji târziu, am ieșit și am închis ușa în urma mea.

Am rămas la el toată săptămâna. Tu l-ai sunat în seara aceea, iar la telefon am răspuns eu și te-am mințit, ți-am zis ceva aiurea despre un accident, am auzit îngrijorarea din glasul tău și mi-am dorit cu disperare să-ți spun adevărul. A doua zi ai telefonat din nou, și eu am ascultat la ușa lui cum te mințea și el:

— Un accident de mașină. Nu. Nu, nimic grav. Ce? Am fost la casa de vacanță a lui Richard în weekend. Am ațipit și am intrat într-un copac. Nu știu; eram obosit – am muncit foarte mult. Nu, era închiriată. Fiindcă a mea e la service. Nu e cine știe ce. Nu, sunt bine. Nu, îl știi tu pe Harold, exagerează. Sigur. Jur. Nu, e la Roma până la sfârșitul lunii viitoare. Willem, pe cuvânt. Sunt bine. În regulă. Știu. În regulă. Promit, sigur. Și tu. Pe curând!

Era în general docil și blajin. Își mânca supa în fiecare dimineață, își lua pastilele,

care îl făceau letargic. În fiecare dimineață îl găseam în birou, lucrând, dar la ora unsprezece era deja întins pe canapea, adormit. Dormea și la prânz, și toată după-amiaza, și îl trezeam doar pentru cină. Tu îl sunai în fiecare seară. Îl suna și Julia; întotdeauna încercam să trag cu urechea, dar nu auzeam prea mult din conversațiile lor, știam doar că el vorbea puțin, ceea ce înseamnă că Julia compensa. Malcolm a trecut pe la el de câteva ori, la fel ca și cei doi Henry Young, Elijah și Rhodes. JB i-a trimis un desen cu un iris; nu știusem să fi desenat flori până atunci. Așa cum prezisese Andy, Jude refuza să-mi dea voie să-l pansez pe picioare și pe spate și, oricât l-am rugat și am țipat la el, n-a vrut să mă lase să-i văd rănilor. L-a lăsat însă pe Andy, pe care l-am auzit spunându-i:

— Va trebui să vii la cabinet din două în două zile ca să-ți schimb pansamentele. Vorbesc serios.

— Bine! s-a răstit el.

A venit și Lucien să-l vadă, însă el dormea.

— Nu-l trezi! mi-a spus și, uitându-se la el prin ușa întredeschisă, a exclamat: Dumnezeuule!

Am vorbit o vreme, și mi-a povestit cât îl admirau cei de la firmă – lucru pe care niciodată nu te plictisești să-l auzi despre copilul tău, indiferent dacă are patru ani și e la grădiniță, unde modelează perfect plastilina, sau are patruzeci și lucrează la o firmă unde se pricepe de minune să-i protejeze pe infractorii corporatiști.

— Eu aș zice că ar trebui să fii mândru de el, dar cred că te cunosc suficient de bine ca să știu la ce să mă aștept, a zâmbit Lucien.

Îl plăcea pe Jude, mi-am dat seama, și am constatat că sunt puțin gelos, drept care m-am simțit imediat meschin.

— Ba nu. *Sunt* mândru de el, am replicat.

Mi-a părut rău atunci de anii în care îl criticasem pe Jude pentru Rosen and Pritchard, singurul loc în care se simțea în siguranță, într-adevăr despovărat, singurul loc în care fricile și anxietățile lui îl părăseau.

În luna următoare, ziua în care am plecat de la el, arăta deja mai bine: obrajii îi căpătaseră culoarea muștarului, dar umflătura scăzuse, astfel că i se vedeau iarăși oasele feței. Părea să-l doară ceva mai puțin când respira, ceva mai puțin când vorbea, iar vocea îi devenise mai puțin găfâită, mai normală. Andy îi dăduse voie să înjumătățească doza de analgezice de dimineață, așa că era mai alert, deși nu tocmai ager. Am jucat o partidă de șah, pe care a câștigat-o.

— Mă întorc joi seara, i-am spus la cină.

În semestrul acela aveam cursuri doar marțea, miercurea și joia.

— Nu, nu-i nevoie, a replicat el. Îți mulțumesc, Harold, dar, sincer, sunt bine.

— Deja mi-am cumpărat biletul de drum. Și oricum, Jude, să știi că nu trebuie să spui de fiecare dată „nu”. Acceptare, îți amintești?

N-a mai zis nimic.

Ce altceva aș putea să-ți spun? S-a întors la muncă în miercurea aceea, deși Andy îi recomandase să stea acasă până la sfârșitul săptămânii. Și, în ciuda amenințărilor lui, Andy a continuat să vină în fiecare seară să-i schimbe pansamentele și să-i

examineze picioarele. Julia s-a întors și ea, și în fiecare weekend din octombrie ne duceam, ori eu, ori ea, la New York și rămâneam cu el în apartamentul de pe Greene Street. Malcolm stătea la el în cursul săptămânii. Lui nu-i plăcea asta, mi-am dat seama, dar am hotărât împreună cu Malcolm că, în situația respectivă, nu ne mai păsa de ce-i plăcea lui sau nu.

A început să se vindece. Picioarele nu i s-au infectat. Și nici spatele. Era norocos, repeta Andy. A pus la loc kilogramele pierdute. Când te-ai întors tu acasă, la începutul lui noiembrie, era aproape vindecat. Până la Ziua Recunoștinței, pe care am petrecut-o în anul acela în apartamentul din New York, pentru ca el să nu fie nevoit să călătorească, îi fusese deja scos ghipsul și putea să meargă din nou. L-am urmărit la masă vorbind cu Laurence și râzând cu una dintre fiicele lui, dar nu-mi puteam alunga din minte chipul lui în seara aceea, când Caleb îl prinsese de încheietură, expresia lui de suferință, de rușine și frică. M-am gândit de asemenea la ziua în care aflasem că folosea un scaun cu rotile; era la puțin timp după ce găsisem punga de sub chiuvetă la Truro, venisem în oraș pentru o conferință, și el intrase în restaurant în cărucior. Fusesem șocat.

— De ce nu mi-ai spus până acum? îl întrebam, iar el se prefăcuse surprins, ca și când mi-ar fi spus de fapt.

— Nu, nu mi-ai spus.

În final îmi mărturisise că nu voise să-l văd eu așa, ca pe o persoană slabă și neajutorată.

— Niciodată nu te-aș putea considera astfel, răspusesem.

Și, cu toate că n-aș fi crezut, momentul acela chiar *schimbare* modul în care îl percepeam; îmi reamintise că ceea ce știam despre el era doar o fracțiune infimă din cel care era de fapt.

Uneori mi se părea că săptămâna aceea trecuse ca o nălucire, la care doar eu și Andy fuseserăm martori. În lunile care au urmat, s-a mai întâmplat să se glumească pe seama lui – ce șofer jalnic era, cum avusese ambiții de Wimbledon –, iar el râdea atunci, făcând câte un comentariu depreciativ la adresa propriei persoane. În clipele acelea nu se putea uita la mine; eu eram un memento a ceea ce se întâmplase în realitate, a ceea ce el considera a fi fost înjosirea lui.

Mai târziu aveam să înțeleg însă că incidentul acela frânsese o parte importantă din el și îl schimbare; îl transformase în altcineva sau poate în cineva care fusese odinioară. Aveam să ajung să percep lunile de dinainte de Caleb ca pe o perioadă în care el fusese mai sănătos decât pe vremuri: atunci îmi dădea voie să-l îmbrățișez când ne întâlneam, iar când îl atingeam – cuprinzându-l cu brațul când treceam pe lângă el în bucătărie –, mă lăsa; mâna lui continua să toace morcovii în același ritm. Dar, după Caleb, a regresat. De Ziua Recunoștinței m-am apropiat să-l îmbrățișez, și el a făcut rapid un pas spre stânga – un pas mic, doar atât cât brațele mele să cuprindă aerul. A fost atunci o secundă în care ne-am uitat unul la altul, și eu am știut că lucrurile care-mi fuseseră permise cunumai câteva luni în urmă îmi erau de acum interzise; am știut că va trebui s-o iau de la capăt. Am știut că hotărâse că acel Caleb avea dreptate, că el era dezgustător și că, într-un fel sau altul, meritase

cele întâmplare. Și asta era cel mai rău lucru, cel mai de condamnat. Alesese să-l creadă pe Caleb, să-l creadă pe el în detrimentul nostru, fiindcă el îi confirmase ceea ce crezuse și ce fusese învățat mereu să creadă, și e întotdeauna mai ușor să crezi ceea ce deja știi decât să încerci să-ți schimbi ideile.

Mai târziu, când lucrurile s-au înrăutățit, mă întrebam ce-aș fi putut să spun sau să fac. Uneori mă gândeam că n-aș fi putut spune nimic – exista ceva ce l-ar fi putut ajuta, dar acel ceva spus de oricare dintre noi nu l-ar convins. Și aveam încă fanteziile acelea: o armă, o poteră, intersecția Fifty West cu Twenty-ninth Street, apartamentul 17J. Dar acum niciunul din noi nu mai trăgea. Îl înhățam pe Caleb Porter de câte un braț, îl duceam la mașină, apoi pe Greene Street și îl târâm pe scări în sus. Îi porunceam ce să spună și îl avertizam că vom sta la ușă, așteptând în lift cu perculatorul tras, cu țeava îndreptată spre spatele lui. Și, de dincolo de ușă, îl ascultam ce-i spune lui Jude: „N-am vrut să spun toate lucrurile acelea. M-am înșelat amarnic. Tot ce am făcut și, mai ales, tot ce am spus viza de fapt pe altcineva. Crede-mă, fiindcă m-ai crezut și altă dată: ești o ființă perfectă, minunată, și niciodată n-am vrut să spun ceea ce-am spus. Am greșit. M-am înșelat, m-am înșelat cum nu se poate mai rău, cum nimeni n-ar putea să se înșele mai rău vreodată”.

În fiecare după-amiază la ora patru, după ultimele cursuri și înainte să se apuce de corvezi, avea o oră timp liber; miercurea însă, avea două. Mai demult își petrecea perioada aceea citind sau plimbându-se, dar în ultima vreme, de când fratele Luke îi spusese că are voie, rămânea întotdeauna în seră. Dacă Luke era acolo, îl ajuta cu plantele, învățându-le numele pe de rost – *Miltonia spectabilis*, *Alocasia amazonica*, *Asystasia gangetica* – și repetându-i-le apoi fratelui, ca să fie laudat. „Cred că *Heliconia vellerigem* a mai crescut”, spunea el mângâindu-i bracteele pufoase, iar fratele Luke se uita la el și clătina din cap. „Incredibil!” exclama apoi. „Măi, măi, ce memorie ai!” Iar el zâmbea în sinea lui, mândru că îl impresionase.

Dacă fratele Luke nu era acolo, își petrecea timpul jucându-se cu lucrurile lui. Fratele îi arătase cum, dacă trăgeai într-o parte un teanc de ghivece din plastic din colțul îndepărtat al încăperii, descopereai sub el un grilaj, și, dacă ridicai grilajul, găseai dedesubt o mică adâncitură, suficientă cât să încapă acolo un săculeț de plastic cu comorile lui. Așa că își dezgropase rămurelele și pietricelele de la rădăcina copacului și își mutase avuția în seră, unde era cald și umed și unde o putea studia fără să-i amorțească mâinile. În decurs de mai multe luni, Luke îi sporise colecția: îi dăduse o bucată de sticlă despre care spusese că are culoarea ochilor lui, un fluiet de metal care avea înăuntru o bilă micuță și zornăia ca un clopoțel când îl scuturai și o păpușică din cârpe care înfățișa un bărbat cu o haină din lână maronie și o centură cu mărgelile turcoaz și despre care fratele îi spusese că era făcută de un indian navajo și că fusese a lui în copilărie. Cu două luni în urmă, Jude deschisese sacul și descoperise că Luke îi lăsase acolo o acadea, și, cu toate că era februarie³⁴, fusese încântat: întotdeauna își dorise să guste o acadea, așa că o rupsesse în bucăți și apoi o supsesse pe fiecare până când o subțiasse ca pe un vârf de săgeată, după care mușcase din ea, ronțâind zahărul în dinți.

Fratele îi spusese că a doua zi, după ce termina cursurile, să vină direct la seră,

fiindcă îi pregătise o surpriză. Jude fusese toată ziua agitat și distras și, cu toate că doi dintre frați îl loviseră – Michael peste față, Peter la fund –, abia dacă observase. Numai avertismentul fratelui David, că îl va pune la muncă în orele lui libere dacă nu era mai atent, îl făcuse să se concentreze până la sfârșitul lecțiilor.

Îndată ce termină orele și se depărtă suficient ca să nu mai poată fi văzut de la ferestrele mănăstirii, o luă la fugă. Era primăvară, și el nu-și putea înăbuși sentimentul de fericire: iubea cireșii, cu dantela lor de flori rozalii, iubea lalelele și culorile lor strălucitoare, neverosimile, iubea iarba tânără, moale și fragedă sub el. Uneori, când era singur, lua din sac păpușa navajo și o rămurică găsită de el care semăna cu un om, se așeza pe iarbă și începea să se joace cu ele. Le împrumuta vocea lui, șoptind, fiindcă fratele Michael îi spusese că băieții nu se joacă niciodată cu păpuși și că, oricum, el era deja prea mare ca să se mai joace.

Se întrebă dacă fratele Luke îl privea alergând. Într-o miercuri îi spusese: „Te-am văzut azi fugind înapoi”, iar când el deschisese gura să se scuze, continuase: „Măi, ce sportiv ești! Foarte rapid!”, și el rămăsese mut până când fratele, râzând, îi zisese că ar fi cazul să închidă gura.

Când intră în seră, nu văzu pe nimeni acolo.

— Bună! Frate Luke?

— Aici! auzi și se întoarce spre cămăruța de lângă seră, în care se aflau rezervele de îngrășămintă și sticlele cu apă ionizată, o poliță cu foarfeci și clești de grădinărit și saci cu muici.

Îi plăcea cămăruța aceea, cu mirosul ei lutos; se apropie de ea și ciocăni.

Când intră, se simți o clipă dezorientat. Înăuntru era liniște și întuneric, cu excepția unei flăcărui pe podea, deasupra căreia stătea aplecat fratele Luke.

— Vino mai aproape! îi ceru acesta, iar el veni.

— Mai aproape! insistă fratele, râzând. N-ai de ce să te temi, Jude.

Așa că el se apropie, iar fratele înălță ceva în aer și spuse: „Surpriză!”, și el văzu că era o brioșă, o brioșă care avea înfipt în mijloc un băț de chibrit aprins.

— Ce-i asta? întrebă el.

— Azi e ziua ta, nu-i așa? Poftim, ăsta e tortul tău aniversar. Haide, pune-ți o dorință; suflă în lumânare!

— E pentru mine? întrebă el în vreme ce flacăra pâlpâia.

— Da, e pentru tine. Repede, pune-ți o dorință!

Jude nu avusese niciodată un tort aniversar, dar citise despre el și știa ce trebuie să facă. Închise ochii și-și puse o dorință, apoi îi deschise și suflă, stingând flacăra, și cămăruța se cufundă în întuneric.

— Felicitări! spuse fratele Luke și aprinse lumina. Apoi îi întinse brioșa și, când el voi să-i dea și lui o bucătică, clătină din cap: E a ta.

Jude mâncă brioșa care avea înăuntru afine și își spuse că era cel mai gustos lucru pe care îl mâncase vreodată, nespun de dulce și de pufos, iar fratele îl privi zâmbind.

— Și mai am ceva pentru tine, adăugă și duse mâna la spate, după care îi întinse un pachet, o cutie plată înfășurată în hârtie de ziar și legată cu sfoară. Hai, deschide-l!

Jude desfăcu pachetul, înlăturând cu grijă ziarul, ca să-l poată refolosi mai târziu. Cutia era dintr-un carton simplu, decolorat de vreme, iar când o deschise, găsi înăuntru un set de piese diverse, rotunjite, din lemn. Fiecare avea două șanțulețe la capete, iar fratele Luke îi arătă cum puteau fi îmbucate una în alta pentru a forma căsuțe și cum putea să așeze rămurele deasupra, ca un fel de acoperiș. Mulți ani mai târziu, în colegiu, Jude avea să vadă o astfel de cutie în vitrina unui magazin de jucării și să-și dea seama că din darul lui lipsiseră unele părți: un schelet triunghiular cu vârful roșu pentru acoperiș și plăcile verzi de pus deasupra. Dar acum cadoul îl lăsă mut de bucurie, până când își aminti regulile de bună purtare și-i mulțumi fratelui de mai multe ori.

— N-ai pentru ce, spuse Luke. La urma urmei, nu împlinești opt ani în fiecare zi, nu-i așa?

— Nu, recunosc el zâmbind larg și tot restul pauzei din ziua aceea construi cutii și case cu piesele din lemn, în timp ce fratele Luke îl privea, întinzând din când în când mâna pentru a-i da o șuviță de păr pe după ureche.

Își petrecea orice minut liber împreună cu fratele Luke la seră. Alături de el devenea altcineva. Pentru ceilalți frați Jude era o povară, un șir de probleme și de neajunsuri, și fiecare zi aducea cu ea o nouă înșiruire a defectelor lui: era prea visător, prea emotiv, prea energic, prea capricios, prea curios, prea nerăbdător, prea slab, prea jucăuș. Ar fi trebuit să fie mai recunoscător, mai amabil, mai stăpânit, mai respectuos, mai răbdător, mai îndemânatic, mai disciplinat, mai politic. Dar pentru fratele Luke el era isteț, agil, inteligent, vioi. Fratele Luke nu-i reproșa niciodată că pune prea multe întrebări și nu-i spunea că sunt lucruri pe care trebuia să aștepte să mai crească pentru a le afla. Prima dată când Luke îl gădilase, Jude sughițase de surpriză și apoi răsesese incontrolabil, iar fratele răsesese împreună cu el, și se rostogoliseră amândoi pe podea, printre orhidee. „Ai un râs minunat”, îi spunea fratele Luke, și: „Ce zâmbet frumos ai, Jude!” sau: „Ce copil vesel ești!”, până când lui începuse să i se pară că sera era un loc vrăjit, care îl transforma într-un băiat așa cum îl vedea Luke, simpatic și isteț, plăcut de oamenii din jur, o persoană altfel, mai bună decât era de fapt.

Când lucrurile mergeau prost cu ceilalți frați, își imagina că e în seră, jucându-se cu obiectele lui sau vorbind cu fratele Luke, și își repeta singur lucrurile pe care i le spunea acesta. Uneori situația era atât de rea, încât nu se putea duce la cină, dar a doua zi găsea de fiecare dată în camera lui ceva lăsat de fratele Luke: o floare, o frunză roșie, o ghindă mare – lucruri pe care începuse să le strângă și să le ascundă sub grilaj.

Ceilalți frați observaseră că își petrecea tot timpul cu fratele Luke și, simțea el, nu erau de acord.

— Ai grijă cu Luke! îl avertiză fratele Pavel – tocmai fratele Pavel, care țipa la el și-l lovea. Nu e cine crezi tu că e!

Dar el îl ignoră; niciunul dintre ei nu era cine spunea că este.

Într-o zi ajunse târziu la seră. Avusese o săptămână grea; fusese bătut foarte rău, și mersul era un chin. Cu o seară înainte primise două vizite, și pe a părintelui

Gabriel, și pe a fratelui Matthew, și îl dureau toți mușchii. Era o zi de vineri; fratele Matthew îi dăduse drumul neașteptat de devreme, și el se gândi să se ducă să se joace cu blocurile de lemn. Așa cum se întâmpla mereu după vizitele acestea, voia să fie singur, voia să stea printre jucăriile lui primitive și să pretindă că e undeva departe.

Nu era nimeni în seră când ajunse el, așa că ridică grilajul și scoase de dedesubt păpușa și cutia cu piese din lemn și, în vreme ce se juca, se pomeni plângând. Încerca să plângă mai puțin – întotdeauna plânsul îl făcea să se simtă și mai rău, iar frații se enervau și-l pedepseau –, dar nu se putea stăpâni. Învățase cel puțin să plângă în tăcere, și așa făcu și acum, dar problema cu plânsul în tăcere era că durea și-i spulbera concentrarea, astfel că în cele din urmă lăsă jucăriile din mână. Stătu acolo până când clopotul bătău prima dată, apoi își puse lucrurile la locul lor și fugi înapoi, spre bucătărie, unde trebuia să curețe morcovi și cartofi și să taie țelină pentru masa de seară.

Și apoi, din motive pe care niciodată nu reuși să le înțeleagă, nici măcar la maturitate, situația deveni dintr-odată mult mai rea. Bătăile fură mai urâte, vizitele, mai neplăcute, ocările, mai aspre. Jude nu știa ce făcuse; lui i se părea că se poartă la fel ca întotdeauna. Dar era ca și când răbdarea colectivă a fraților cu el se apropia de sfârșit. Chiar și frații David și Peter, care obișnuiau să-i împrumute cărți, oricâte dorea, păreau mai puțin dispuși să-i vorbească.

— Du-te de aici, Jude! îi spuse fratele David când veni o dată să schimbe cu el câteva păreri despre o carte de mitologie greacă pe care acesta i-o împrumutase. Nu vreau să te văd acum.

Jude devenea tot mai convins că avea de gând să se descotorosească de el, iar asta îl îngrozea, fiindcă mănăstirea era singura casă pe care o cunoscuse vreodată. Cum avea să supraviețuiască, ce avea să facă el în lumea de afară, despre care frații îi spusese că era plină de pericole și de ispite? Putea să muncească, într-adevăr: știa să grădinărească, să gătească, să deretice; poate ar fi reușit să-și ia o slujbă unde să îndeplinească asemenea sarcini. Poate altcineva avea să-i ofere adăpost. Dacă s-ar întâmpla așa, încerca el să se convingă, se va purta mai bine. Nu va mai face niciuna dintre greșelile pe care le făcuse cu frații.

— Știi cât ne costă să avem grijă de tine? îl întrebă fratele Michael într-o zi. Nu cred că vreunul dintre noi s-a gândit că vei rămâne aici atâta timp.

El nu știuse ce să răspundă, așa că se uitase ca prostul în jos, la bancă.

— Ar trebui să-ți ceri iertare, adăugase fratele Michael.

— Îmi pare rău, șoptise el.

Iar acum era atât de obosit, încât nu mai avea forță nici măcar să se ducă la seră. Acum, după ore se retrăgea într-un colț al pivniței, unde fratele Pavel îi spusese că sunt șobolani, dar fratele Michael zisese că nu sunt, se urca pe unul dintre dulapurile din sârmă în care erau depozitate cutiile cu ulei și paste și sacii cu făină, și se odihnea, așteptând să bată clopotul, fiindcă atunci era nevoit să se întoarcă sus. La mese îl evita pe fratele Luke și, când acesta încerca să-i zâmbească, întorcea capul. Știa sigur acum că nu era băiatul pe care-l credea Luke – vesel? simpatic? – și

Îi era rușine, se rușina de el însuși, de fãptui cã-l înșelase cumva și-l dezamãgise pe Luke.

Îl evita de puțin mai mult de o sãptãmãnã cãnd, într-o zi, se duse în ascunzãtoarea lui și-l gãsi pe fratele Luke acolo, așteptându-l. Cãutã din priviri un loc în care sã fugã, sã se furișeze, dar nu gãsi, așa cã începu sã plãngã, întorcându-se cu fața la zid și cerându-și iertare.

— Jude, nu-i nimic, spuse fratele Luke și veni alãturi de el, bătându-l ușor pe spate. Nu-i nimic, nu-i nimic! Vino aici, vino și stai lângã mine! Îi ceru apoi, așezându-se pe treptele pivniței, dar el clãtinã din cap, prea rușinat ca sã-l asculte. Atunci mãcar stai jos undeva!

I se așezã pe jos, rezemat de zid. Luke se ridicã și începu sã caute printre cutiile de pe rafturile de sus, pãnã cãnd gãsi ce cãuta și i-o întinse lui: o sticlã cu suc de mere.

— Nu pot, replicã el imediat.

Nici n-ar fi avut voie sã intre în pivnițã; se strecurase prin ferestruica de pe o laturã și apoi coborãse pe rafturile de sãrmã. Fratele Pavel se ocupa de provizii și le numãra în fiecare sãptãmãnã; dacã lipsea ceva, pe el ar fi dat vina. Întotdeauna el era vinovatul.

— Nu-ți face griji, Jude! spuse Luke. O înlocuiesc eu cu alta. Haide, ia-o!

Și dupã alte insistențe, el o luã. Sucul era dulce ca un sirop, iar el nu știu dacã sã-l bea cu încetul, ca sã dureze mai mult, ori sã-l dea pe gât dintr-odatã, în caz cã fratele se rãzgãndea și i-l lua înapoi.

Dupã ce terminã de bãut, stãturã amãndoi tăcuți o vreme, iar apoi fratele spuse, pe un ton scãzut:

— Jude... ce fac ei cu tine... nu e bine deloc. N-ar trebui sã-ți facã așa ceva; n-ar trebui sã-ți facã rãu.

Iar el aproape cã începu sã plãngã din nou.

— Eu nu ți-aș face rãu niciodatã, Jude, șui asta, nu?

Și atunci el izbuti sã se uite la Luke, la chipul lui prelung, blãnd și îngrijorat, cu barba surã, scurtã, și cu ochelarii care fãceau ca ochii sã-i parã și mai mari – și încuviințã cu o înclinare a capului.

— Știu, frate Luke.

Fratele rãmase tăcut mult timp înainte de a vorbi din nou.

— Știi, Jude, cã înainte de a veni aici, la mãnãstire, am avut și eu un fiu? Tu îmi amintești mult de el. L-am iubit mult de tot. Dar el a murit, iar eu am venit aici.

El nu știu ce sã spunã, dar pãrea cã oricum nu trebuie sã spunã nimic, fiindcã fratele continuã:

— Mã uit la tine uneori și-mi spun cã nu meriți tot ce ți se întâmplã. Meriți sã fii alãturi de altcineva, cineva care... Dar se întrerupse din nou, fiindcã el începuse sã plãngã iar. Jude! exclamã el mirat.

— Nu, hohoti el. Te rog, frate Luke, nu-i lãsa sã mã alunge de aici! O sã fiu mai cuminte, promit, promit! Nu-i lãsa sã mã dea afarã!

Fratele se așezã alãturi, strãngându-l lângã el.

— Jude, nimeni nu te dã afarã. Îți promit eu cã nimeni nu te dã afarã.

Într-un târziu el reuși să se liniștească, și statură amândoi în tăcere vreme îndelungată.

— N-am vrut decât să-ți spun că meriți să fii alături de cineva care te iubește. Cineva ca mine. Dacă ai fi cu mine, eu nu ți-aș face niciodată rău. Ne-am simți grozav împreună.

— Și ce am face? întrebă el în cele din urmă.

— Păi, răspunse Luke încet, am merge cu cortul. Ai fost vreodată cu cortul?

Nu fusese, desigur, și atunci Luke îi povesti cum era: cortul, focul de tabără, mirosul și trosnetul lemnului de pin arzând, bezelele fripte pe băț, huhuratul bufnițelor.

A doua zi Jude se întoarse la seră, iar în săptămânile și lunile care urmau, Luke îi vorbi despre toate lucrurile pe care le-ar face împreună, ei doi singuri: s-ar duce la plajă, în oraș, la bălciuri. El ar mânca pizza și hamburgeri, porumb copt și înghețată. Ar învăța să joace baseball și să pescuiască, și ar avea o cabană numai a lor, în care ar trăi ca tată și fiu, și toată ziua ar citi, iar după-amiaza s-ar juca. Ar avea o grădină în care ar sădi legume și flori, și, da, poate că într-o zi vor avea și o seră. Ar face totul împreună, ar merge pretutindeni împreună și ar fi ca doi prieteni la cataramă, ba încă mai bine.

Jude era vrăjit de poveștile lui Luke și, când situația devenea insuportabilă, se gândea la ele: la grădina în care aveau să cultive dovleci și dovlecei, la pârâul care curgea prin spatele casei și în care urma să pescuiască bibani, la cabana – o versiune mai mare a celor pe care le construia el din blocurile de lemn – unde Luke îi promisese că va avea un pat adevărat, unde chiar și în cele mai geroase nopți avea să le fie întotdeauna cald și unde puteau coace briose în fiecare săptămână.

Într-o după-amiază – era pe la începutul lui ianuarie și atât de frig încât fuseseră nevoiți să învelească toate plantele din seră, deși aerotermele mergeau – lucrau amândoi în tăcere. Jude își dădea seama întotdeauna când fratele Luke voia să vorbească despre casa lor și când nu și știa că azi era una dintre zilele lui tăcute, când fratele părea să se afle altundeva. Niciodată nu se purta urât cu el când era într-o astfel de stare, doar că era tăcut – tăcut într-un fel în care Jude știa că e mai bine să-l evite. Dar el jinduia la una dintre poveștile lui; avea nevoie de ea. Avusese o zi oribilă, una dintre zilele acelea în care își dorea să moară, și voia să-l audă pe Luke povestindu-i despre cabană și despre tot ce vor face acolo când vor fi doar ei. În cabana lor n-aveau să vină nici fratele Matthew, nici părintele Gabriel ori fratele Peter. Nimeni n-avea să strige la el și să-l lovească. Avea să fie ca și când ar trăi tot timpul în seră, o vrajă fără sfârșit.

Își repeta în gând să nu spună nimic, când fratele Luke vorbi el primul:

— Jude, sunt foarte trist astăzi.

— De ce, frate Luke?

— Păi... Știi ce mult țin la tine, așa-i? Dar în ultima vreme am impresia că tu nu ții la mine.

Erau cuvinte greu de îndurat, și, pentru o clipă, Jude nu izbuti să scoată niciun cuvânt.

— Nu e adevărat! rosti în cele din urmă.

Dar fratele Luke clătină din cap.

— Eu îți tot vorbesc despre casa noastră din pădure, dar nu simt că tu vrei cu adevărat să mergem acolo. Pentru tine sunt doar niște povești, niște basme.

El scutură din cap.

— Nu, frate Luke. Sunt adevărate și pentru mine.

Ar fi vrut să-i poată spune cât de reale erau pentru el, cât de necesare, ce mult îl ajutau. Fratele Luke părea tulburat rău, dar în cele din urmă Jude reuși să-l convingă că își dorea și el viața aceea, că-și dorea să trăiască doar cu Luke, cu nimeni altcineva, și că era gata să facă orice pentru asta. Și în sfârșit – în sfârșit! –, fratele zâmbi, se lăsă pe vine și-l îmbrățișă, plimbându-și palmele în sus și-n jos pe spatele lui.

— Îți mulțumesc, Jude, îți mulțumesc!

Iar el, fericit că-l făcuse pe fratele Luke atât de fericit, îi mulțumi la rândul lui.

Apoi fratele se uită la el cu o privire dintr-odată serioasă. Se gândise mult la asta, îi spusese, și ajunsese la concluzia că venise timpul să-și înalțe cabana; venise vremea să plece împreună. Dar el, Luke, n-avea de gând să plece singur: voia deci Jude să vină cu el? îi dădea cuvântul lui? Voia el să fie împreună cu fratele Luke așa cum fratele Luke voia să fie împreună cu el, doar ei doi în mica lor lume perfectă? Și sigur că Jude voia – sigur că voia.

Deci, iată care era planul. Aveau să plece peste două luni, înainte de Paște; el avea să-și sărbătorească a noua zi de naștere în cabana lor. Fratele Luke urma să se îngrijească de tot; el nu trebuia decât să fie un băiat cuminte, să învețe bine și să nu facă probleme. Și, cel mai important, să nu spună nimic. Dacă se afla ce aveau ei de gând, îi spusese fratele Luke, el ar fi fost gonit din mănăstire, lăsat să se descurce singur, iar el, fratele Luke, n-ar mai fi putut să-l ajute. Jude promise.

Următoarele două luni fură îngrozitoare și minunate deopotrivă. Îngrozitoare fiindcă treceau atât de greu. Minunate fiindcă avea un secret al lui, care îi făcea viața mai frumoasă, fiindcă însemna că viața lui la mănăstire se îndrepta spre final. În fiecare dimineață se trezea nerăbdător, pentru că era mai aproape cu o zi de viața pe care urma s-o ducă alături de fratele Luke. De fiecare dată când îl vizita vreunul dintre frați, își amintea că în scurt timp avea să fie departe de ei și îi era un pic mai puțin greu. De fiecare dată când era bătut sau certat, se imagina în cabană, iar asta îi dădea dârzenia – un cuvânt pe care îl învățase de la fratele Luke – să rabde totul.

Îl implorase pe fratele Luke să-l lase să ajute și el la pregătiri, iar fratele îi spusese să adune câte un exemplar din fiecare floare și frunză, de la toate plantele care creșteau pe domeniul mănăstirii. Așa că după-amiaza cutreiera terenul cu Biblia în mână, presând frunze și petale între paginile ei. Petrecea mai puțin timp în seră, dar, ori de câte ori îl vedea, fratele Luke îi făcea cu ochiul în felul acela al lui, sobru, iar el zâmbea în sinea sa, căci secretul lor i se părea cald și delicios.

Sosi în sfârșit seara cea mare, și Jude se simțea agitat. Fratele Matthew îl vizită la începutul serii, imediat după cină, dar în sfârșit plecă, iar el rămase singur. Și apoi apăru fratele Luke, cu degetul la buze, și Jude încuviință din cap. Îl ajută pe Luke să-i

îndese cărțile și lenjeria în punga de hârtie pe care i-o ținu deschisă, după care porniră în vârful picioarelor pe coridor, apoi pe scări în jos și pe holurile întunecate ale clădirii, în noaptea neagră.

— N-avem mult de mers până la mașină, îi șopti fratele Luke, și, cum el se oprise, îl întrebă: Jude, ce s-a întâmplat?

— Sacul meu, zise el. Sacul meu din seră.

Și atunci Luke zâmbi blând, cum zâmbea el, și-i puse palma pe cap.

— L-am dus eu deja la mașină.

Iar el zâmbi la rândul lui, recunoscător că Luke ținuse minte.

Aerul era rece, dar el abia dacă observă. Merseră în tăcere pe aleea lungă cu pietriș a mănăstirii, ieșiră pe porțile de lemn și o luară în sus pe coasta ce ducea la șosea, apoi pe șoseaua însăși, prin noaptea atât de tăcută încât parcă susura. În vreme ce mergeau, fratele Luke îi arăta diferitele constelații, iar el spunea cum se numesc, nimerindu-le pe toate, și Luke murmură admirativ și îl mângâia pe cap.

— Ești atât de isteț! Mă bucur că te-am ales pe tine, Jude.

Mergeau deja pe șosea, unde el ajunsese doar de câteva ori în viață – când fusese dus la doctor sau la dentist –, numai că acum șoseaua era pustie, și doar câteva animale mici, oposumi și ratoni, le țâșneau din când în când înaintea. Apoi ajunseră la mașină, un combi lung, maroniu, ros de rugină, cu bancheta din spate plină de cutii și saci negri, plus câteva dintre plantele preferate ale lui Luke – *Cattleya schilleriana*, cu petalele ei urâte, pătate; *Hylocereus undatus* –, cu inflorescența ei somnoroasă, atârânăndă – în ghivecele lor de plastic verde-închis.

Lui Jude i se păru ciudat să-l vadă pe fratele Luke într-o mașină, mai ciudat decât să se afle el însuși acolo. Dar și mai ciudată era senzația pe care o avea, că totul meritase efortul, că toate chinurile sale aveau să ia sfârșit și că se îndrepta spre o viață la fel de bună, poate chiar mai bună decât cele despre care citise în cărți.

— Ești gata de plecare? șopti fratele Luke, zâmbindu-i larg.

— Sunt, șopti și el.

Și fratele Luke roti cheia în contact.

Existau două modalități de a uita. Vreme de mulți ani își imaginase (cam anost) un seif, și la sfârșitul zilei strângea imaginile, cuvintele și faptele la care nu voia să se mai gândească vreodată și deschidea ușa grea de oțel doar atât cât să le vâre înăuntru, după care o închidea repede și bine de tot. Dar metoda nu era eficientă: amintirile se strecurau afară. Important, ajunsese el să-și dea seama, era să le elimine, nu să le stocheze.

Și inventase câteva soluții. Amintirile mărunte – mici jigniri, insulte – le puteai retrăi de nenumărate ori până când erau neutralizate, până când, repetate la nesfârșit, își pierdeau înțelesul sau până când ajungeai în stare să crezi că i se întâmplaseră altcuiva, iar tu doar auziseși despre ele. În cazul amintirilor mai mari, păstrai scena în minte ca pe o bucată de film și începeai s-o ștergi cadru cu cadru. Niciuna dintre metode nu era simplă; nu te puteai opri în mijlocul procesului ca să te uiți la ce ștergi, de exemplu; nu puteai să începi să derulezi o parte și să speri că nu te vei lăsaprins în detaliile celor întâmplate, fiindcă firește că așa se petreceau

lucrurile. Trebuia să faci eforturi noapte de noapte, până când totul era șters.

Deși niciodată nu dispăreau cu desăvârșire, bineînțeles. Dar cel puțin erau mai departe de tine – nu mai veneau imediat în urma ta, trăgându-te de mânecă să le dai atenție, sărind în fața ta când le ignorai, solicitându-ți atâta timp și energie, încât devenea imposibil să te mai gândești la altceva, în perioadele de inactivitate – clipele dinainte să adormi; minutele dinaintea aterizării, după un zbor de o noapte, când nu erai pe deplin treaz ca să lucrezi, dar nici suficient de obosit ca să dormi – scoteau iar capul, și atunci cel mai bine era să-ți imaginezi un ecran alb, uriaș, slab luminat, și să-l ții în fața minții ca pe un scut.

În săptămânile după ce fusese bătut, Jude se strădui să-l uite pe Caleb, înainte de a se culca, se ducea la ușa și, simțindu-se ridicol, încerca să descuie cu vechiul lui set de chei, ca să se asigure încă o dată că nu se mai potriveau, că într-adevăr era din nou în siguranță acasă. Arma de mai multe ori sistemul de alarmă pe care îl instalase și care era atât de sensibil, încât chiar și o umbră trecătoare declanșa o avalanșă de bipuri. Și pe urmă stătea întins în pat, treaz, cu ochii deschiși în întuneric, străduindu-se din toate puterile să uite. Dar era foarte dificil – prea multe amintiri din lunile acelea se năpusteau asupra lui, și se simțea copleșit. Auzea vocea lui Caleb vorbindu-i, vedea expresia care i se așternuse pe față când îi văzuse trupul despuiat, simțea golul oribil, fără aer, al căderii în puțul scării și atunci se făcea ghem, își punea palmele peste urechi și închidea ochii. Într-un târziu se ridică și se ducea în birou, în celălalt capăt al apartamentului, ca să lucreze. Avea un nou caz greu și era recunoscător pentru asta; zilele îi erau atât de pline, încât nu-i mai rămânea decât prea puțin timp să se gândească la altceva. O vreme aproape că nu se mai dusesse acasă, mulțumindu-se cu două ore de somn și una ca să facă duș și să-și schimbe hainele, până când, într-o seară, avusese o criză la serviciu, prima de când lucra acolo, și-i fusese foarte rău. Îngrijitorul din tura de noapte îl găsisse pe podea și alertase serviciul de securitate, care-l chemase pe președintele firmei, un tip pe nume Peterson Tremain, care la rândul lui îl chemase pe Lucien, singurul căruia Jude îi spusese ce să facă în cazul în care i se întâmpla așa ceva. Lucien îl sunase pe Andy, după care venise în birou împreună cu președintele și-l așteptaseră amândoi pe Andy lângă el. El îi văzuse, le văzuse picioarele și, chiar în timp ce se zvârcolea și icnea pe podea, încercase să găsească energia necesară ca să-i roage să plece, să-i asigure că era bine, că avea doar nevoie să rămână singur. Dar ei nu plecaseră, iar Lucien îi ștersese urmele de vomă de la gură, cu gesturi blânde, și apoi se așezase pe podea lângă capul lui și-l ținuse de mână, iar el se simțise atât de jenat încât aproape că izbucnise în plâns. Mai târziu le repetase iar și iar că nu fusese mare lucru, că i se întâmpla mai mereu, dar ei îl obligaseră să-și ia liber tot restul săptămânii, iar lunea următoare Lucien îi spusese că-l vor obliga să plece acasă la o oră rezonabilă: la miezul nopții în zilele de lucru, la nouă seara în weekend.

— Lucien, protestase el frustrat, e ridicol! Doar nu sunt copil!

— Crede-mă, Jude, le-am spus celorlalți membri ai consiliului de administrație că ar trebui să te călărim ca pe un pur-sânge arab la curse, dar, în mod ciudat, ei își fac griji pentru sănătatea ta. Și pentru caz. Din cine știe ce motiv, li se pare că, dacă te

îmbolnăvești, n-o să mai câștigăm.

Se contrazisese cu Lucien până-n pânzele albe, dar tot degeaba: la miezul nopții, lumina în biroul lui se stingea brusc, iar el se resemnase într-un sfârșit să plece acasă așa cum i se spusese.

De la incidentul cu Caleb, abia dacă mai fusese în stare să vorbească cu Harold; chiar și să-l vadă i se părea chinuitor, și de aceea vizitele lui și ale Juliei – care deveniseră tot mai dese – erau o adevărată provocare. Se simțea umilit că Harold îl văzuse în starea aceea; când se gândea la asta, când se gândea că Harold îi văzuse pantalonii însângerați, că-l întrebese despre copilărie (Cât era de transparent? Oare oamenii își dădeau seama ce i se întâmplase cu atâția ani în urmă doar vorbind cu el? Și, dacă da, cum ar fi putut să ascundă totul mai bine?), i se făcea atât de brusc greață, încât trebuia să se oprească din orice făcea și să aștepte să-i treacă. Simțea că Harold se străduiește să-l trateze la fel ca întotdeauna, și totuși ceva se schimbase. Deja nu-l mai tracasa că lucrează pentru Rosen and Pritchard; nu-l mai întreba cum se simte apărând abuzurile corporatiste. Și niciodată nu mai pomenise despre posibilitatea de a avea și el o relație stabilă. Acum întrebările lui vizau doar starea de sănătate a lui Jude: Cum îi mai era? Cum se simțea? Ce-i mai făceau picioarele? Nu se obosea prea mult? Folosea deseori scaunul cu roțile? Avea nevoie de vreun ajutor? Iar el întotdeauna răspundea la fel: bine, bine, bine, nu, nu, nu.

Apoi era Andy, care își reluase brusc obiceiul telefoanelor nocturne. Acum îl suna în fiecare noapte la ora unu, iar la consultații – pe care le stabilise mai des, o dată la două săptămâni – era cu totul altfel decât înainte, tăcut și politicoș, lucru care pe el îl alarma. Îi examina picioarele, îi număra tăieturile, îi puneă întrebările de totdeauna, îi verifica reflexele. Și, de fiecare dată când ajungea după aceea acasă și își golea buzunarele de mărunțișul de peste zi, Jude constata că Andy îi strecurase cartea de vizită a unui medic, un psihoterapeut pe nume Sam Loehmann, pe care scrisese de mână PRIMA ȘEDINȚĂ O PLĂTESC EU. Cartea aceea de vizită nu-i lipsea niciodată și de fiecare dată purta alt mesaj: FĂ-O PENTRU MINE, JUDE! sau O DATĂ ȘI GATA Erau ca niște răvașe enervante din plăcintă, și de fiecare dată Jude le arunca la gunoi. Era mișcat de gestul lui Andy, dar și săcâit de el, de inutilitatea lui; încerca același sentiment ori de câte ori trebuia să înlocuiască punga de sub chiuvetă, după vizitele lui Harold. Căuta atunci în colțul șifonierului său, unde avea o cutie cu sute deampoane dezinfectante și bandaje, cu metri de tifon și zeci de pachete de lame, și-și încropea o pungă nouă, pe care o lipea în locul obișnuit. Cei din jur decisese întotdeauna cum trebuia folosit corpul lui, și, deși știa că Harold și Andy încercau să-l ajute, partea îndărătnică și copilăroasă din el se opunea: de data asta, *el* avea să decidă. Oricum exercita doar prea puțin control asupra propriului trup – cum de i-l refuzau până și pe acesta?

Își spunea că e bine, că și-a revenit, că și-a regăsit echilibrul, dar în realitate știa că ceva era în neregulă, că se schimbase și că-și aluneca sieși printre degete. Willem se întorsese acasă și, cu toate că nu fusese acolo ca să vadă ce se întâmplase, cu toate că nu știa nimic despre Caleb și despre umilirea la care-l supusese – avusese el grijă de asta, amenințându-i pe Harold, pe Julia și pe Andy că nu mai vorbește niciodată

cu ei dacă spun cuiva –, Jude tot se simțea într-un fel rușinat să fie văzut.

— Jude, îmi pare atât de rău! exclamase Willem când se întorsese și-i văzuse ghipsul. Sigur ești bine?

Dar ghipsul nu însemna nimic, ghipsul era cea mai puțin jenantă parte, și, timp de un minut, Jude fusese tentat să-i spună adevărul, să se prăbușească la pieptul lui așa cum n-o făcuse niciodată și să înceapă să plângă, să-i mărturisească totul și să-l roage să facă el ceva ca să-l aline, să-i spună el că încă îl iubea, deși era ceea ce era. Dar n-o făcuse, firește, îi scrisese deja un e-mail lung, plin de minciuni detaliate și sofisticate despre accidentul de mașină, iar în prima seară împreună stătuseră de vorbă despre toate, mai puțin despre e-mailul acela, până la o oră atât de târzie, încât Willem rămăsese la el peste noapte, căci adormiseră amândoi pe canapeaua din camera de zi.

Dar își continua viața. Se trezea dimineața și se ducea la birou. Jinduia după companie, ca să nu se gândească la Caleb, și în același timp se temea de ea, deoarece Caleb îi reamintise cât de neom era, cât de defectuos și de dezgustător, așa că se simțea prea stânjenit să se afle în prezența altora, a oamenilor normali. Se gândea la zilele pe care le trăia așa cum se gândea la treptele pe care le urca atunci când avea dureri și amorțeli în picioare: va trece de una, apoi de următoarea, și iar de următoarea, și până la urmă situația se va îmbunătăți. Până la urmă va învăța să încorporeze lunile acelea în viața lui, să le accepte și să meargă mai departe. Fiindcă întotdeauna mersese mai departe.

Veni și vremea procesului, și el câștiga. Era o victorie uriașă, îi tot repeta Lucien, și el știa că așa era, dar se simțea în primul rând panicat: *acum* ce va mai face? Avea un client nou, o bancă, dar munca la cazul acesta era îndelungată, meticuloasă, presupunea strângerea de informații, nu era frenezia aceea care necesitase douăzeci și patru de ore de lucru din douăzeci și patru. Avea să fie acasă, singur, și doar aventura cu Caleb avea să-i ocupe gândurile. Tremain îl felicită, iar el știa că ar fi trebuit să fie fericit, dar, când îi ceru altceva de lucru, președintele izbucni în râs.

— Ba nu, St. Francis, îi spuse. Acum pleci în vacanță. E un ordin!

El nu plecă. Le promise lui Lucien și apoi lui Tremain că va pleca, dar că deocamdată nu poate. Și lucrurile fură exact așa cum se temuse el că vor fi: era acasă, pregătindu-și cina, sau la un film cu Willem, și deodată îi apărea în fața ochilor o scenă din lunile petrecute cu Caleb. Apoi o alta de la căminul de copii, una din anii cu fratele Luke, iar după ea una din lunile când stătuse la dr. Traylor, pe urmă una de când fusese rănit, lucirea albă a forurilor și capul lui zvâcnind într-o parte. Iar după aceea mintea i se umplea cu imagini, pieze rele care-i solicitau imperios atenția, smucindu-l și sfâșiindu-l cu degetele lor lungi și ascuțite. Caleb dezlănțuise ceva în interiorul lui, iar el nu mai putea ademeni fiarele înapoi în carcera lor – devenise prea conștient de cât timp petrecea controlându-și amintirile, de intensa concentrare pe care o necesita acest proces și de cât de fragilă îi fusese stăpânirea asupra lor, tot timpul.

— Te simți bine? îl întrebă Willem într-o seară.

Fuseseră la o piesă, pe care el abia dacă o urmărise, și merseseră apoi la

restaurant, unde Jude îl ascultase pe Willem cu o jumătate de ureche, sperând că dă răspunsurile potrivite în timp ce-și plimba mâncarea prin farfurie și se străduia să se poarte firesc.

— Da, răspunse Jude.

Lucrurile mergeau tot mai prost; își dădea seama de asta și nu știa cum să le corecteze. Trecuseră opt luni de la incidentul cu Caleb, și în fiecare zi Jude se gândea la el mai mult, nu mai puțin. Avea uneori impresia că lunile petrecute cu Caleb erau ca o haită de hiene care îl urmăresc, iar el își consuma zi de zi energia fugind de ele, străduindu-se să nu se lase înhățat în fălcile lor clănțănitoare, pline de spume, și devorat. Niciunul dintre lucrurile care îl ajutaseră în trecut – concentrarea, tăieturile pe care și le făcea – nu-i mai era acum de niciun folos. Se tăia tot mai mult, dar amintirile nu dispăreau. În fiecare dimineață înota, în fiecare seară înota din nou, kilometri întregi, până când nu mai avea putere decât să-și facă un duș și să se culce. În vreme ce înota, îngâna în sinea sa: conjuga verbe în latină, recita pledoarii, cita din memorie verdicte din procesele pe care le studiasse în școală. Mintea lui îi aparținea, își spunea. Asupra ei deținea controlul; n-avea să se lase controlat de ea.

— Am o idee, declară Willem după o altă masă la care el nu vorbise mai deloc.

Răspunsese o secundă sau două mai târziu decât ar fi fost firesc la tot ce spusese Willem și, după o vreme, tăcuseră amândoi.

— Ar trebui să mergem împreună într-o vacanță. Să organizăm excursia aceea în Maroc pe care am vrut s-o facem cu atâția ani în urmă. Putem pleca imediat ce mă întorc. Ce părere ai, Jude? Va fi toamnă deja... va fi splendid.

Acum era sfârșitul lui iunie – nouă luni după incident. Willem urma să plece din nou la începutul lui august pentru filmări în Sri Lanka și nu avea să se întoarcă decât pe 1 octombrie.

În timp ce Willem vorbea, el se gândise la cum Caleb îl făcuse „diform”, și doar tăcerea care se lăsase îi amintise că trebuia să răspundă.

— Sigur, Willem. Sună excelent.

Restaurantul era în Flatiron District și, după ce achitară nota, se plimbară o vreme, amândoi tăcuți, până când Jude îl zări deodată pe Caleb venind spre ei și, panicat, puse mâna pe Willem și-l trase în intrândul unei clădiri, uimindu-l pe el și uimindu-se și pe sine cu forța și rapiditatea gestului.

— Jude, ce faci?! exclamă Willem alarmat.

— Nu scoate niciun cuvânt și nu te întoarce!

Și Willem îl ascultă, stând lângă el, cu fața la ușă.

Jude numără secunde până când Caleb trecu, după cum i se păru lui, de ei, apoi aruncă o privire precaută spre trotuar și văzu că de fapt nu fusese Caleb – era un alt ins înalt și brunet, dar nu Caleb – și atunci răsufă, simțindu-se înfrânt, stupid și ușurat, toate la un loc. Observă că încă strângea în pumn cămașa lui Willem și-i dădu drumul.

— Scuze! Scuză-mă, Willem!

— Jude, ce s-a întâmplat? îl întrebă Willem, încercând să-l privească în ochi. Ce-a fost asta?

— Nimic. Mi s-a părut doar că văd un tip cu care nu vreau să mă întâlnesc.

— Ce tip?

— Nimeni. E avocat la un caz la care lucrez. O javră. Mi-e silă să am de-a face cu el. Willem se uită la el.

— Nu, spuse apoi, într-un târziu. N-a fost un avocat. A fost altcineva, o persoană de care ți-e frică.

Urmă o tăcere. Willem privi în lungul străzii și apoi din nou spre el.

— Ești speriat, reluă el, pe un ton mai degrabă întrebător. Cine era, Jude?

El clătină din cap, încercând să inventeze o minciună. Întotdeauna îl mințea pe Willem – minciuni mai mari sau mai mici. Întreaga lor relație era o minciună; Willem îl credea un anumit tip de persoană, iar în realitate el nu era așa. Numai Caleb știa adevărul. Numai Caleb știa ce era el.

— Ți-am zis, răspuse în cele din urmă. E un alt avocat.

— Ba nu.

— Ba da.

Două femei trecură pe lângă ei, și el o auzi pe una dintre ele șoptindu-i incitată celeilalte: „Ăla era Willem Ragnarsson!”; și închise ochii.

— Jude, continuă Willem vorbind încet, ce se întâmplă cu tine?

— Nimic. Sunt obosit. Trebuie să mă duc acasă.

— Bine.

Willem opri un taxi, îl ajută să urce, după care urcă și el.

— Intersecția Greene cu Broome, îi spuse șoferului.

În taxi începură să-i tremure mâinile. În ultima vreme pățea asta din ce în ce mai des și nu știa cum să le oprească. Tremuratul începuse când era copil, dar i se întâmpla numai în circumstanțe extreme – când se străduia să nu plângă sau când avea dureri extraordinare și știa că nu trebuie să scoată niciun sunet. Acum apăsarea înșă în cele mai neobișnuite momente; numai faptul că se tăia îi era de folos, înșă uneori tremuratul devenea atât de puternic, încât nu mai putea controla bine lama. Își încrucișă brațele la piept, sperând că Willem nu va observa.

La ușa din față a clădirii încercă să scape de el, înșă Willem nu voia să plece.

— Vreau să fiu singur, îi spuse Jude.

— Am înțeles. O să fim singuri împreună.

Și stătură acolo, față în față, până când, în cele din urmă, el se întoarse spre ușă, dar nu reuși să bage cheia în yală fiindcă tremura prea tare, așa că Willem i-o luă dintre degete și descuie.

— Ce naiba se întâmplă cu tine? îl întrebă el imediat ce intrară în apartament.

— Nimic, răspuse Jude, nimic.

Acum îi clănțăneau dinții – lucru care nu-i însoțise niciodată tremuratul în copilărie, înșă care acum i se întâmpla aproape de fiecare dată.

Willem făcu un pas mai aproape, dar el își întoarse fața.

— S-a întâmplat ceva cât am fost eu plecat. Nu știu ce, dar ceva s-a întâmplat. Ceva nu e-n regulă. Te porți ciudat încă de când m-am întors de la *Odiseea*. Și nu știu de ce, spuse Willem, după care se întrerupse o clipă, punându-și palmele pe umerii lui.

Spune-mi, Jude! Spune-mi ce e! Spune-mi, și o să găsim împreună o rezolvare.

— Nu, șoptise el. Nu pot, Willem, nu pot. Vreau să mă culc, adăugă după o pauză, iar când Willem îi dădu drumul, se duse la baie.

Când ieși, Willem îmbrăcase unul dintre tricourile lui și întindea pilota din camera de oaspeți pe canapeaua din dormitorul lui, cea de sub tabloul cu el însuși în scaunul de machiaj.

— Ce faci? îl întrebă Jude.

— Rămân aici în noaptea asta.

El oftă, dar Willem continuă înainte ca el să apuce să mai spună ceva:

— Ai trei opțiuni, Jude. Unu: îl sun pe Andy și-i spun că se întâmplă ceva urât cu tine și că te duc la el la cabinet pentru o evaluare. Doi: îl sun pe Harold, care o s-o ia razna și o să-l sune el pe Andy. Trei: mă lași să stau aici și să te supraveghez, fiindcă nu vrei să vorbești cu mine, nu vrei să-mi spui nimic și nu pari să pricepi în ruptul capului că le datorezi prietenilor tăi cel puțin prilejul de a *încerca* să te ajute – mie îmi datorezi *cel puțin* asta. Deci, ce alegi? întrebă apoi, și vocea i se frânse.

„Ah, Willem!” răspunse Jude în sinea lui. „Nici nu știi ce mult aș vrea să-ți spun!” însă nu rosti decât:

— Îmi pare rău, Willem.

— Bine, îți pare rău. Du-te și culcă-te! Ții periuțele de dinți nefolosite tot acolo?

— Da.

În seara următoare, Jude se întoarse târziu de la birou și-l găsi pe Willem întins din nou pe canapeaua din camera lui.

— Cum a fost azi la muncă? îl întrebă fără a-și ridica privirea din carte.

— Bine, răspunse el.

Așteptă să vadă dacă Willem avea să-și explice prezența, dar el n-o făcu, așa că, în cele din urmă, Jude se duse la baie. Pe drum văzu în șifonier sacul lui Willem, care avea fermoarul desfăcut și părea plin cu haine, astfel încât era clar că avea de gând să rămână la el o vreme.

Lui Jude îi era jenă să recunoască până și față de sine însuși, dar făptui că Willem se afla acolo – nu doar în apartament, ci în camera lui – îi era de ajutor. Nu vorbeau mult, dar simpla lui prezență îl echilibra. Se gândea mai puțin la Caleb; se gândea mai puțin la orice. Era ca și când necesitatea de a se dovedi normal în fața lui Willem chiar îl făcea mai normal. Faptul că se afla lângă o persoană despre care știa că nu-l va răni niciodată, absolut niciodată, îi aducea alinare, astfel că reușea să-și liniștească gândurile și să doarmă. Dar, pe cât de recunoscător se simțea, pe atât era de dezgustat de sine, de cât de dependent ajunsese, cât de slab. Oare nevoile lui chiar nu se mai sfârșeau? câți oameni îl ajutaseră de-a lungul anilor și de ce o făcuseră? De ce îi lăsase el s-o facă? Un prieten mai bun i-ar fi spus lui Willem să se ducă acasă, l-ar fi asigurat că se descurcă singur. Dar el nu procedase așa. Îl lăsase pe Willem să-și petreacă ultimele săptămâni pe care le mai avea de stat în New York dormind pe canapeaua lui, ca un câine.

Cel puțin nu trebuia să-și mai facă griji că o deranja pe Robin, fiindcă fata se despărțise de el spre sfârșitul filmărilor la *Odiseea*, când descoperise că Willem o

înșelase cu una dintre costumiere.

— Și nici măcar nu-mi plăcea cu adevărat, îi spusese Willem într-una dintre convorbirile lor telefonice. Am făcut-o din cel mai rău motiv cu putință – de plictiseală.

El se gândise câteva clipe.

— Ba nu, replicase apoi. Cel mai rău ar fi fost s-o înșeli din cruzime. Motivul tău a fost doar cel mai *stupid*.

Urmașe o pauză, după care Willem izbucnise în râs.

— Îți mulțumesc, Jude. Îți mulțumesc că mă faci să par și mai bun, și mai prost totodată.

Willem rămase la el până în ziua în care trebuia să plece spre Colombo. Juca rolul fiului celui mare al unui negustor olandez scăpătat din Sri Lanka de pe la începutul anilor '40 și își lăsase o mustață groasă, răsucită la vârfuri; când Willem îl îmbrățișa, Jude o simți gâdilându-i urechea. O clipă voi să cedeze și să-l implore să nu plece. „Nu te duce!” ar fi vrut să-i spună. „Stai aici, cu mine! Mi-e frică să rămân singur”. Știa că, dacă ar fi rostit cuvintele acestea, Willem ar fi rămas; sau cel puțin ar fi încercat să rămână. Dar n-avea să le rostească niciodată. Știa că lui Willem i-ar fi fost imposibil să amâne filmările și că prietenul lui s-ar fi simțit vinovat din cauza acestei imposibilități. Așa că îl strânse mai tare în brațe, lucru pe care îl făcea rareori – rareori îi dădea vreun semn fizic de afecțiune –, și își dădu seama că Willem e surprins, dar pe urmă îl strânse și el mai tare, și stătură amândoi așa, împlețiți unul cu altul, multă vreme. Își amintea apoi cum se gândise în clipele acelea că nu purta suficiente straturi de haine pentru a-l lăsa pe Willem să-l îmbrățișeze atât de strâns, că prietenul lui îi va simți cicatricile de pe spate prin cămașă, dar în momentul acela fusese mult mai important să fie aproape de el; avea senzația că era ultima dată când putea fi astfel, ultima dată când îl mai vedea pe Willem. Încerca această teamă ori de câte ori Willem pleca, dar de data asta era ceva mai intens, mai puțin teoretic; o simțea mai degrabă ca pe o despărțire adevărat!

După plecarea lui Willem, lucrurile merseră bine timp de câteva zile, dar pe urmă deveniră iar urâte. Hienele se întoarseră, mai multe și mai înfometate ca oricând și mai vigilente în pânda lor. Și, odată cu ele, reveniră toate celelalte: ani și ani de amintiri, pe care crezuse că le supusese, cărora crezuse că le smulsese colții, se năpustiră asupra lui, toate, încă o dată, schelălăind și sărindu-i în față, imposibil de ignorat cu urletele lor, neobosite în strădania de a-i reține atenția. Se trezea gâfâind după aer: se trezea având pe limbă numele unor persoane la care-și jurase că nu se va mai gândi niciodată. Retrăia iar și iar în minte noaptea cu Caleb, obsesiv, derulând-o cu încetinitorul, așa încât secundele în care stătuse gol în ploaia de pe Greene Street deveneau ote, așa încât prăbușirea pe scări dura zile, iar violul din baie și din lift ținea săptămâni. Avea viziuni în care lua un piron și și-l înfigea în ureche, până în creier, pentru a opri amintirile. Visa că-și izbește capul de zid până ce crapă și se despică, și carnea cenușie din interior cade cu un plescăit umed și însângerat. Avea fantezii în care își vărsa pe el un bidon cu benzină și apoi aprindea un chibrit, pentru ca mintea să-i fie înghițită de foc. Cumpără un set de lame X-acto

și ținu trei dintre ele în palmă, strângând pumnul în jurul lor și uitându-se cum se scurge sângele din mâna lui în chiuvetă, în timp ce el urla în apartamentul pustiu.

Îi ceru lui Lucien mai mult de lucru, iar Lucien îi dădu, dar nu fu suficient. Încercă să presteze mai multe ore de voluntariat la organizația nonprofit a artiștilor, însă acolo nu mai aveau ce să-i dea în plus. Încercă să-și ofere serviciile gratis la un centru pentru drepturile imigranților la care făcuse și Rhodes voluntariat, dar i se spuse că deocamdată căutau vorbitori de mandarină și arabă și că nu voiau să-i irosească timpul. Se tăia tot mai mult: începu să incizeze în jurul cicatricilor, astfel că putea îndepărta porțiuni de piele, fiecare acoperită cu câte o fâșie lucioasă de țesut cicatrizat, dar nici asta nu-l ajuta, nu suficient. Seara se ruga unui Dumnezeu în care nu credea, în care nu mai credea de ani mulți: „Ajută-mă, ajută-mă, ajută-mă!” Se pierdea; trebuia să înceteze. Nu mai putea fugi la nesfârșit.

Veni luna august; orașul era pustiu. Malcolm plecase în Suedia, în vacanță cu Sophie; Richard se afla pe insula Capri; Rhodes era în Maine; Andy își făcea vacanța pe insula Shelter. („Nu uita”, îi spusese înainte să plece, așa cum spunea întotdeauna înaintea unei vacanțe mai lungi, „sunt la numai două ore distanță; dacă ai nevoie de mine, iau primul feribot înapoi”.) Nu suporta prezența lui Harold, pe care nu-l putea vedea fără să-și amintească de propria înjosire; îl sună și-i spuse că avea prea mult de muncă pentru a veni la Truro. Și, sub imperiul unui impuls de moment, cumpără un bilet de avion spre Paris și își petrecu weekendul prelungit de Ziua Muncii acolo, rătăcind pe străzi de unul singur. Nu luă legătura cu nimeni dintre cei pe care-i știa la Paris – nici cu Citizen, care lucra la o bancă franceză, nici cu Isidore, vechiul lui vecin din Hereford Street care era profesor acolo, și nici cu Phaedra, care devenise director al filialei pariziene a unei galerii din New York; oricum, probabil că nu erau în oraș.

Era obosit, atât de obosit! Efortul de a ține fiarele la distanță îl secătuia de energie. Uneori se imagina lăsându-se pradă lor, și atunci ele îl copleșeau cu ghearele, cu ciocurile și colții lor, îl ciuguleau, îl sfâșiau și îl sfârtecau până când nu mai rămânea nimic, iar el le lăsa.

După ce se întoarse de la Paris, visă că alerga de-a latul unui câmp roșiatic, pârjolit. În spatele lui venea un nor negru, și, cu toate că el fugea repede, norul era mai rapid. Și, în vreme ce se apropia, se auzea un bâzâit, iar el își dădu seama că era de fapt un roi de insecte – oribile, uleioase și zgomotoase, cu excrescențe ca niște clești crescându-le de sub ochi. Știa că, dacă el însuși s-ar opri, ar muri, însă chiar și în vis înțelegea că nu mai poate rezista mult; la un moment dat nu mai fix în stare să alerge și începu să șontăcăie: realitatea se impunea până și în vis. Și atunci auzi un glas, nefamiliar, însă calm și plin de autoritate, care-i spuse: „Oprește-te! Poți să pui capăt. Nu ești obligat să continui”. Fu o mare ușurare să audă cuvintele acelea, și se opri pe dată, istovit, se întoarse cu fața la nor, care se afla la numai câteva palme, la câteva degete de el, și așteptă să se termine totul.

Se trezi speriat, fiindcă știa ce însemnau cuvintele acelea, care-l îngrozeau și-l mângâiau deopotrivă. Acum, în vreme ce-și ducea zilele mai departe, auzea glasul în minte și-și amintea că putea pune, de fapt, punct la toate. Nu era obligat să

continue.

Se gândise și înainte să se sinucidă, firește; când era la căminul de copii, apoi la Philadelphia și după ce murise Ana. Dar ceva îl oprise de fiecare dată, deși nu-și mai amintea ce. Acum, fixgind de hiene, argumenta pentru sine: de ce să continue? Era atât de obosit!... Voia atât de mult să se oprească! Conștientizarea faptului că nu era obligat să meargă mai departe devenea, într-un fel, o mângâiere; îi amintea că are și alte opțiuni, că, deși subconștientul lui nu asculta de conștient, nu însemna că el nu deține controlul.

Aproape ca un experiment, începu să se gândească la ce ar fi presupus plecarea: în ianuarie, după cel mai bănos an al său la firmă, își refăcuse testamentul, așa că totul era în ordine în privința asta. Ar fi trebuit să-i scrie o scrisoare lui Willem, una lui Harold și alta Juliei; le-ar fi scris de asemenea câte ceva lui Lucien, lui Richard și lui Malcolm. Și lui Andy. Și lui JB, iertându-l. Pe urmă putea pleca. În fiecare zi se gândea la ideea lui, și gândul acesta îl ușura puțin, îi dădea curaj și răbdare.

Și pe urmă, într-un moment oarecare, nu mai fu doar un experiment. Nu-și mai amintea cum luase hotărârea, dar, după aceea, se simți mai liber, mai ușor, mai puțin chinuit. Hienele încă îl vânau, dar acum vedea, undeva foarte departe în față, o casă cu ușa deschisă, și știa că, odată ce va ajunge acolo, va fi în siguranță și că tot ce-l hăituisă va pieri. Hienelor nu le plăcea, desigur – vedeau și ele ușa, știau că el urma să le scape printre gheare –, și în fiecare zi goana se întetea, haita care-l vâna devenea mai puternică, mai urlătoare și mai insistentă Creierul lui revărsa amintiri care potopeau orice altceva – se gândea la oameni, la senzații și la întâmplări care nu-i mai trecuseră prin minte de mulți ani. Pe limbă îi apăreau, ca printr-o alchimie, tot felul de gusturi; simțea mirosuri pe care nu le mai sesizase de ani de zile. Întregul sistem care era ființa lui fusese compromis; avea să se înece în propriile-i amintiri; trebuia să facă ceva. Încercase – toată viața încercase. Încercase să fie altcineva, o persoană mai bună, încercase să devină curat. Dar nu reușise. Și, odată ce luă hotărârea, fu fascinat de propria-i speranță, de felul în care s-ar fi putut cruța deja de ani de durere punând pur și simplu punct: și-ar fi putut fi propriul mântuitor. Nicio lege nu-i impunea să continue să trăiască: viața lui încă îi aparținea și putea face cu ea ce poftea. Cum de nu-și dăduse seama de asta în atâția ani? Alegerea părea acum evidentă; singura întrebare era de ce avusese nevoie de atâta timp.

Vorbi cu Harold și, după ușurarea din glasul lui, își dădu seama că probabil suna mai normal. Vorbi și cu Willem.

— Pari mai bine, spuse Willem, iar el percepu ușurare și în glasul lui.

— Sunt, răspunse.

Simți păreri de rău după ce vorbise cu ei, însă era deja hotărât. Oricum, persoana lui nu le făcea niciun bine; el nu era decât o sumă extravagantă de probleme, nimic altceva. Dacă nu se oprea singur, avea să-i vlăguiască pe toți cu nevoile lui. Avea să ia, să ia și să tot ia de la ei până ce le va fi ros ultima fărâmă de substanță; chiar dacă găseau rezolvare pentru fiecare problemă pe care le-o crea, el tot avea să găsească noi modalități de a-i slei de puteri. O vreme aveau să-l plângă, fiindcă erau oameni

buni, cei mai buni, iar pentru asta îi părea rău – dar în cele din urmă vor înțelege că viața le e mai bună fără el. Vor înțelege ce mult timp le furase; își vor da seama ce hoț fusese, cum le supusese toată energia și atenția, cum îi secătuisese. Spera că-l vor ierta; spera că vor înțelege că așa își cerea el iertare de la ei. Îi elibera – îi iubea mai presus de orice, și asta trebuie să faci pentru oamenii pe care-i iubești: să le redai libertatea.

Și ziua veni: o luni la sfârșitul lui septembrie. Cu o seară înainte își dăduse seama că se împlinea aproape anul de când fusese bătut, cu toate că nu fusese nimic plănuțit. În seara aceea plecă devreme de la birou. Își petrecuse weekendul punându-și ordine în proiecte; îi scrisese lui Lucien un raport detaliat despre toate cazurile la care lucra. Acasă, așeză scrisorile pe masa din sufragerie, alături de un exemplar din testamentul său. Îi lăsase un mesaj administratorului clădirii, spunându-i că toaleta din baia principală curgea și că-l rugase pe Richard să-i descuie ușa instalatorului a doua zi dimineață la ora nouă – le dăduse lui Richard și lui Willem câte un set de chei de la apartament fiindcă el avea să fie plecat cu treburi.

Își scoase sacoul, cravata, pantofii și ceasul și se duse în baie. Se așeză în cada de duș, cu mânele ridicate. Avea alături un pahar de scotch, din care mai lua câte o înghițitură ca să se calmeze, și un cutter pe care îi era mai ușor să-l țină în mână decât o simplă lamă. Știa ce trebuie să facă: trei linii verticale drepte, cât mai adânci și mai lungi cu putință, pe ambele brațe. Și apoi doar să se întindă și să aștepte.

Așteptă o vreme, plângând puțin fiindcă era obosit și speriat și fiindcă era gata să plece, gata să se ducă. Făcu prima tăietură, care se dovedi mai dureroasă decât ar fi crezut, și țipă. Apoi o făcu pe a doua. Mai luă o înghițitură de scotch. Sângele îi era vâscos, mai degrabă gelatină decât lichid, de un roșu foarte închis, strălucitor, aproape negru ca țiteiul. Pantalonii i se îmbibaseră deja de sânge, degetele i se relaxau deja pe cutter. Făcu și a treia tăietură.

Când termină la ambele brațe, căzu, rezemat cu spatele de peretele cabinei de duș. Își dorea, absurd, să fi avut o pernă. Era încălzit de scotch și de propriu-i sânge, care clipea bătându-i la picioare – interiorul lui se contopea cu exteriorul, scaldându-l. Închise ochii. În urma lui, hienele urlau, înfuriate. Undeva în față vedea casa cu ușa deschisă. Încă nu era lângă ea, dar era mai aproape decât fusese – suficient de aproape ca să vadă că înăuntru se afla un pat în care se putea odihni, în care se putea întinde ca să doarmă după cursa asta lungă, un pat în care avea să fie, pentru prima dată în viața lui, în siguranță.

După ce trecură în Nebraska, fratele Luke opri mașina la marginea unui lan de grâu și-i făcu semn să coboare. Era încă întuneric, dar el auzea păsările trezindu-se, le auzea vorbindu-i soarelui pe care încă nu-l zăreau.

luă pe frate de mână, și se depărtară în fugă de mașină, ascunzându-se după trunchiul gros al unui copac, unde Luke îl lămură că ceilalți frați aveau să-i caute și că de aceea era nevoie să-și schimbe amândoi înfățișarea. El își scoase tunica detestată și îmbrăcă hainele pe care i le întinse fratele Luke: un hanorac cu glugă și o pereche de blugi. Înainte însă, stătu nemișcat în timp ce Luke îi tăie părul cu un

aparatur electric. Frații îl tundeau rar, așa că avea părul lung, până la umeri, iar fratele Luke oftă trist când i-l tăie.

— Frumosul tău păr! exclamă el și înveli șuvițele în tunică, pe care o îndesă apoi într-un sac de plastic. Acum arăți ca orice alt băiat, Jude. Dar, mai târziu, când vom fi în siguranță, o să poți să-l lași să crească la loc, bine?

El încuviință, deși de fapt îi plăcea ideea de a arăta ca orice alt băiat. Apoi fratele Luke își schimbă hainele la rândul lui, iar el se întoarse cu spatele, ca să-i ofere intimitate.

— Poți să te uiți, Jude, râse Luke, dar el clătină din cap.

Când se răsuci, fratele era de nerecunoscut, în blugi și într-o cămașă în carouri. Îi zâmbi înainte de a-și rade barba, și firele argintii îi căzură de pe obraz ca niște așchii de metal. Avea șepci de baseball pentru amândoi, dar a lui Luke era căptușită la interior cu o perucă blonzie, care îi acoperea complet chelia. Avea de asemenea ochelari pentru amândoi – ai lui erau negri și rotunzi, cu lentile din sticlă goală, însă ai fratelui erau mari, pătrați și cafenii și aveau lentile la fel de groase ca ochelarii lui adevărați, pe care îi puse în sac. Și-i va putea scoate când vor fi în siguranță, îi spuse fratele Luke.

Porniră spre Texas, unde aveau să-și ridice cabana. Întotdeauna Jude își închipuise Texasul ca pe un teren plat, doar drumuri prăfuite și cer, ceea ce fratele Luke îi spuse că e în mare parte adevărat, dar că există unele părți – cum ar fi în estul statului, unde se născuse el – care sunt împădurite, cu cedri și cu molizi.

Avură nevoie de nouăsprezece ore ca să ajungă în Texas. N-ar fi făcut atât de mult, dar la un moment dat fratele Luke opri pe marginea drumului și-i spuse că trebuie să tragă un pui de somn, așa că dormiră amândoi mai multe ore. Fratele Luke pusese în bagaj și niște gustări – sandvișuri cu unt de arahide –, iar în Oklahoma se opriră într-o parcare ca să le mănânce.

După numai câteva descrieri făcute de Luke, Texasul din mintea lui Jude se transformase dintr-un peisaj cu buruieni și iarbă galbenă într-unul cu pini atât de înalți și de parfumați, încât absorbeau orice alte sunete și forme de viață, așa că, atunci când fratele îl anunță că intraseră oficial în Texas, el se uită pe geamul mașinii dezamăgit.

— Unde sunt pădurile? întrebă.

Fratele Luke râse.

— Răbdare, Jude!

Aveau să stea la un motel câteva zile, îi explică Luke, atât ca să fie siguri că ceilalți frați nu-i urmăriseră, cât și pentru ca el să poată începe să caute locul perfect în care să-și ridice cabana. Motelul se numea The Golden Hand¹, iar camera lor avea două paturi – paturi adevărate. Fratele Luke îl lăsă pe el să aleagă unde voia să doarmă. Jude îl luă pe cel aflat mai aproape de baie, iar fratele pe cel de lângă fereastră, de unde se vedea mașina.

— Ce-ar fi să faci tu un duș, iar eu să mă duc până la magazin să mai iau câteva provizii? propuse Luke, iar el fu deodată cuprins de frică. Ce s-a întâmplat, Jude?

— Te mai întorci? întrebă el, detestând faptul că era atât de speriat.

— Sigur că mă întorc! răspunse fratele, îmbrățișându-l. Sigur că mă întorc!

Iar când se întoarse aduse cu el o pâine feliată, un borcan cu unt de arahide, un mănunchi de banane, o cutie de lapte, o pungă cu migdale, niște ceapă, ardei grași și piept de pui. În seara aceea, fratele Luke instalează în parcare grătarul portabil pe care-l adusese cu el și fripseră împreună puiul, ceapa și ardeii, apoi îi dădu lui un pahar cu lapte.

Luke stabilește programul zilnic. Se trezeau devreme, înainte de răsăritul soarelui, fratele își făcea o cană de cafea la filtrul pe care-l adusese, apoi plecau amândoi cu mașina în oraș, până la terenul de sport al liceului, unde Luke îl lăsa să alerge cam o oră în timp ce el stătea în tribună bându-și cafeaua și privind-l. Apoi se întorceau la motel, unde fratele îi preda lecții. Luke fusese profesor de matematică înainte de a veni la mănăstire, dar voise să lucreze cu copiii, așa că după aceea predase la clasa a șasea. Însă știa bine și alte materii: istorie, literatură, muzică și limbi străine. Știa mult mai multe decât ceilalți frați, iar Jude se întreba de ce nu-i predase și lui niciodată cât fuseseră la mănăstire. Mâncau apoi de prânz – sandvișuri cu unt de arahide – și făceau iar școală până la ora trei a după-amiezii, când el avea voie să iasă iar și să alerge prin parcare sau să se plimbe împreună cu fratele pe marginea autostrăzii. Ferestrele motelului dădeau spre drum, și huruitul mașinilor în trecere era un fond sonor constant.

„E ca și când am trăi pe malul mării”, spunea adesea fratele Luke.

După aceea, fratele își făcea a treia cană de cafea și pleca să caute locul în care aveau să-și ridice cabana, iar el rămânea la motel. Fratele îl încuia de fiecare dată în cameră, pentru siguranța lui.

„Să nu deschizi nimănui, auzi? Nimănui. Eu am cheie și îmi descui singur. Și să nu tragi perdelele! Nu vreau să vadă cineva că ești singur în cameră. În lume sunt oameni periculoși; nu vreau să pățești ceva”.

Din același motiv nu avea voie să folosească laptopul fratelui, pe care acesta îl lua cu el ori de câte ori ieșea din cameră.

„Nu știi peste cine dai”, îi spunea Luke. „Vreau să fii în siguranță, Jude. Promite-mi să nu deschizi!”

Iar el promitea.

Se întindea în pat și citea. La televizor nu avea voie să se uite; Luke pipăia aparatul când se întorcea, ca să vadă dacă e cald, iar el nu voia să-l supere, nu voia să dea de necaz. Fratele Luke avea o miniorgă în mașină, și Jude exersa la ea; fratele nu era niciodată rău, dar lua lecțiile în serios. Când cerul începea să se întunece, Jude se așeza pe patul lui Luke, la margine, trăgând ușor de un colț al perdelei și uitându-se în parcare după mașina fratelui; undeva în adâncul sufletului îi era mereu teamă că fratele Luke nu se va mai întoarce să-l ia, că se plictisise de el și că-l va lăsa de izbeliște. Erau atât de multe lucruri pe care nu le știa despre lume, iar lumea în sine era un loc înfricoșător. Încerca să-și repete că se pricepe la diverse lucruri, că putea să muncească și și-ar fi putut lua chiar o slujbă la motel, ca om de serviciu, dar întotdeauna era neliniștit până când vedea mașina apropiindu-se, iar atunci se simțea ușurat și își promitea că a doua zi va fi mai cuminte, că nu-i va da fratelui

Luke niciun motiv să nu se mai întoarcă la el.

Într-o seară, fratele reveni în cameră cu un aer obosit. Cu câteva zile în urmă intrase pe ușă entuziasmat: găsise bucata de teren perfectă, îi spusese el, descriindu-i un luminiș înconjurat de cedri și de pini, cu un pârâu doldora de pești și cu aerul atât de curat și de liniștit încât auzeai fiecare con picând la pământ. Îi arătase chiar și o fotografie, cu niște umbre și cu verde întunecat, și-i explicase unde avea să se înalțe cabana lor și cum îl putea ajuta și el s-o construiască și unde va fi cămăruța lui secretă, numai a lui.

— Ce s-a întâmplat, frate Luke? îl întrebă Jude după ce fratele nu rostise o vorbă, stând tăcut atât de mult timp încât el nu mai rezistase.

— Ah, Jude, am dat greș. Și-i povesti cum încercase și tot încercase să cumpere bucata de pământ, numai că nu avea banii necesari. Îmi pare rău, Jude, îmi pare foarte rău! adăugă fratele și apoi, spre uimirea lui Jude, începu să plângă.

El nu văzuse niciodată un adult plângând.

— Mă gândesc că ai putea să predai din nou, frate Luke, îi spusese el, încercând să-i aline tristețea. Mie îmi plac. Dacă aș fi copil, mi-ar plăcea să învăț cu tine.

Iar fratele îi zâmbi puțin și-i mângâie părul și răspunse că lucrurile nu erau chiar atât de simple, că ar trebui să fie aprobat de autoritățile statului și că procesul era lung și complicat.

El se gândi mulți vreme, iar apoi își aminti:

— Frate Luke, te-aș putea ajuta și eu... mi-aș putea lua o slujbă. Aș putea câștiga și eu bani.

— Nu, Jude, replică fratele. N-am să te las să faci așa ceva.

— Dar vreau eu.

Își aminti cum fratele Michael îi spusese ce mult costa pentru mănăstire întreținerea lui și cum se simțise atunci vinovat și speriat. Fratele Luke făcuse atâtea pentru el, iar el nu-i dăduse nimic în schimb. Nu numai că voia să contribuie și el la strângerea banilor, trebuia s-o facă.

În cele din urmă reuși să-l convingă, iar fratele îl îmbrățișă.

— Chiar ești un băiat de milioane, știi? Ești cu adevărat deosebit.

Iar el zâmbi cu obrazul în puloverul fratelui.

A doua zi făcură lecții ca de obicei, iar pe urmă fratele plecă iar, de data asta – spusese el – ca să-i caute o slujbă bună: ceva ce ar fi putut face el ca să câștige bani, să cumpere amândoi pământul și să construiască împreună cabana. Iar de data asta, Luke se întoarse zâmbind, entuziasmat chiar, și văzându-l, Jude fu și el cuprins de entuziasm.

— Jude, am întâlnit pe cineva care vrea să-ți dea ceva de lucru; așteaptă la ușă, afară, și poți să începi chiar acum.

Jude îi zâmbi și el.

— Ce trebuie să fac? întrebi

La mănăstire învățase să măture, să șteargă praful și să spele pe jos. Știa să ceruiască podelele atât de bine, încât îl impresiona chiar și pe fratele Matthew. Știa să lustruiască și argintăria, alama și lemnul. Știa să curețe între dalele de gresie și să

frece vasul de W.C. Știa să măture frunzele din șanțurile de scurgere, să curețe și să monteze la loc o cursă de șoareci. Știa să spele ferestre și rufe cu mâna. Știa să calce, să coasă nasturi, să coasă tigheluri atât de fine, încât să pară trase la mașină.

Știa să gătească. Putea prepara doar cam zece feluri de mâncare de la cap la coadă, dar știa să spele și să curețe cartofi, morcovi și napi. Putea să toace munți de ceapă fără să-i dea lacrimile. Știa să dezoseze peștele, să jumulească și să curețe o găină. Știa să prepare aluat, știa să facă pâine. Știa să bată albușurile de ou până ce deveneau solide și apoi mai mult decât solide, ceva ca aerul ce prinde formă.

Și știa să lucreze în grădină. Știa care plante aveau nevoie de soare și care nu. Știa cum să afle dacă o plantă era însetată sau fusese udată prea mult. Știa când un arbust sau un pom trebuia mutat în alt ghiveci și când era suficient de rezistent pentru a fi transferat în grădină. Știa care plante trebuie ferite de frig și cum să le protejeze. Știa să obțină un altoi și să-l facă să crească. Știa să amestece îngrășământul, să adauge coji de ouă în pământ pentru un plus de proteine, să strivească o afidă fără să distrugă frunza de sub ea. Se pricepea la toate aceste lucruri, dar el spera să ajungă să lucreze în grădină, fiindcă voia să muncească afară, pentru că, atunci când alerga dimineața, simțea cum vara se apropie, iar în drum spre terenul de sport văzuse câmpul plin de flori sălbatice și și-ar fi dorit să fie printre ele.

Fratele Luke se lăsă în genunchi lângă el.

— O să faci ce făceai cu părintele Gabriel și cu unii dintre frați la mănăstire, îi spuse, iar el înțelese treptat la ce se referea Luke și se trase înapoi, spre pat, și totul în el se încleștă de frică. Jude, o să fie altfel acum, adăugă Luke înainte ca el să apuce să răspundă. O să se termine foarte repede, îți promit. Și te pricepi atât de bine! Iar eu o să aștept în baie ca să mă asigur că nu se întâmplă nimic rău, bine? Vino încoace! continuă Luke mângâindu-l pe păr și strângându-l lângă el. Ești un copil minunat. Datorită ție și muncii tale vom avea cabana noastră, da?

Fratele Luke vorbi mai departe, întruna, până când, într-un final, el încuviință.

Bărbatul intră – mulți ani mai târziu fața lui avea să fie una dintre puținele pe care și le amintea, și uneori vedea oameni pe stradă care i se păreau cunoscuți și se întreba: „De unde-l știi? L-am întâlnit la vreun proces? A fost avocatul părții adverse în cazul acela de anul trecut?” Și apoi își amintea: „Seamănă cu cel dintâi, cu primul client” –, Luke se retrase în baia de lângă pat, iar el și bărbatul făcură sex și apoi bărbatul plecă.

În noaptea aceea fix foarte tăcut, iar Luke se arătă bun și blând cu el. Îi aduse chiar un firsec, un biscuit cu ghimbir, iar el încercă să zâmbească și să mănânce biscuitul, dar nu putu și, când Luke nu se uita, îl înfășură într-o bucată de hârtie și-l aruncă la gunoi. A doua zi dimineață nu voi să meargă la terenul de sport, îl dorea prea tare, dar Luke îi zise că se va simți mai bine dacă va face mișcare, așa că se duseră, iar el încercă să alerge, numai că era prea dureros, și în cele din urmă se așeză și așteptă până când Luke spuse că pot pleca.

Acum programul zilnic se schimbă: făceau în continuare lecții dimineața și după-amiaza, dar în unele seri fratele Luke se întorcea aducând cu el bărbați, clienții

lui. Uneori era unul singur; alteori erau mai mulți. Bărbații își aduceau propriile prosoape și așternuturi, pe care le întindeau pe pat înainte de a începe și le luau apoi cu ei când plecau.

Jude încerca din răputeri să nu plângă noaptea, dar, când nu reușea, fratele Luke venea și se așeza lângă el, frecându-l ușor pe spate și alinându-l.

— Câți mai trebuie să fie până când vom putea avea cabana? întreba el, însă Luke se mărginea să clatine din cap, cu tristețe.

— Deocamdată nu știu încă. Dar te descurci atât de bine, Jude! Ești atât de priceput! N-are de ce să-ți fie rușine.

Dar el știa că *era* ceva de care trebuia să-i fie rușine. Nimeni nu-i spusese, dar știa oricum. Știa că ceea ce face e greșit.

Și apoi, după câteva luni – și multe moteluri; se mutau cam la fiecare zece zile, mereu prin zona de est a Texasului, și la fiecare mutare Luke îl ducea în pădure, care era chiar frumoasă, și în luminișul în care aveau să-și ridice cabana –, lucrurile se schimbă iar. Era culcat în pat într-o noapte – nu avusese clienți: „O mică vacanță”, îi spusese Luke zâmbind. „Toată lumea are nevoie de câte o pauză, mai ales cineva care muncește din greu, ca tine” –, când Luke îl întrebă:

— Jude, tu mă iubești?

El ezită. Cu patru luni în urmă ar fi răspuns „da” imediat, cu mândrie și fără să stea pe gânduri. Dar acum... oare îl *iubea* pe fratele Luke? Deseori se întreba el singur. Luke avea grijă de el. Stătea întotdeauna la un perete distanță, ca să fie sigur că nu i se întâmplă nimic rău. Cu o săptămână în urmă, un client încercase să-l oblige să facă ceva ce fratele Luke îi spusese că nu va fi niciodată silit să facă dacă nu vrea, iar el începuse să se zbată și încercase să țipe, dar clientul îi pusese o pernă pe față, și el știa că îi înăbușea strigătele. Era înnebunit, aproape hohotea, când, brusc, perna îi fusese luată de pe față și greutatea bărbatului ridicată de pe trup, și îl auzise pe fratele Luke spunându-i acestuia să plece pe un ton pe care el nu-l mai auzise niciodată, dar care îl speriasse și-l impresionase.

Și totuși, ceva îi spunea că n-ar trebui să-l iubească pe fratele Luke, că fratele îi făcuse un lucru rău. Dar nu, de fapt nu-i făcuse. El se oferise, la urma urmei; totul era pentru cabana din pădure, unde va avea culcușul lui, numai pentru asta făcea ceea ce făcea. Așa că îi spuse fratelui că, da, îl iubește.

Fu o clipă fericit când văzu zâmbetul fratelui, de parcă i-ar fi oferit cabana însăși.

— Ah, Jude, ăsta-i cel mai mare dar pe care l-aș putea primi vreodată. Știi cât de mult te iubesc eu? Te iubesc mai mult decât mă iubesc pe mine, te privesc ca pe copilul meu.

Iar el zâmbi la rândul lui, fiindcă uneori se gândea în secret la Luke ca la un tată, iar pe sine însuși se considera fiul lui. „Tatăl tău a zis că ai nouă ani, dar mie îmi pari mai mare”, îi spusese unul dintre clienți cu suspiciune, înainte de a începe, iar el răspunsese așa cum îl învățase Luke – „Sunt înalt pentru vârsta mea” mulțumit și totuși într-un fel ciudat de nemulțumit că bărbatul îl credea pe Luke tatăl lui.

Apoi fratele îi spuse că, atunci când doi oameni se iubesc atât de mult cum se iubeau ei, dorm în același pat și stau fără haine unul în fața altuia. El nu știu ce să

răspundă, dar înainte să găsească vreun răspuns, fratele Luke se întinse în pat lângă el, scoțându-i hainele și sărutându-l. Jude nu fusese niciodată sărutat până atunci – fratele nu-i lăsa pe clienți s-o facă – și nu-i plăcu, nu-i plăcură umezeala și forța sărutului.

— Relaxează-te! îi ceru Luke. Relaxează-te, Jude!

Iar el încercă din toate puterile.

Prima dată când făcu sex cu el, fratele îi spuse că va fi altfel decât cu clienții.

— Fiindcă noi ne iubim, îi explică el, iar Jude îl crezu, și, când văzu că era la fel ca de fiecare dată – la fel de dureros, la fel de dificil, la fel de inconfortabil, la fel de rușinos –, presupuse că făcea el ceva greșit, mai cu seamă că fratele era atât de fericit după aceea.

— Nu-i așa că a fost plăcut? îl întrebă Luke. Nu-i așa că a fost altfel?

Iar el încuviință, prea rușinat ca să recunoască totuși că nu fusese deloc altfel, că fusese la fel de oribil ca și cu clientul din ziua trecută.

De obicei, fratele Luke nu făcea sex cu el dacă avusese clienți în seara aceea, însă dormeau mereu în același pat și întotdeauna se sărutau. Acum, un pat era folosit pentru clienți, iar celălalt era al lor. Jude începu să urască gustul gurii lui Luke, izul ei de cafea stătută, cu limba lunecoasă și pielooasă încercând să scormonească în el. Mai târziu noaptea, în timp ce fratele dormea lângă el, împingându-l în perete cu greutatea lui, plângea uneori, neauzit, rugându-se să fie luat și dus de acolo, oriunde, oriunde altundeva. Nu se mai gândea deloc la cabană; acum visa la mănăstire și se gândea cât de prost fusese că plecase. Fusese mai bine acolo, la urma urmei. Când ieșeau dimineața și treceau pe lângă oameni pe stradă, fratele Luke îi spunea să plece privirea, fiindcă Jude avea ochi deosebiți și, dacă frații îl căutau, ochii l-ar fi dat de gol. Dar uneori el ar fi vrut să ridice privirea, de parcă, prin însăși forma și culoarea lor, ochii lui ar fi putut transmite un mesaj departe, către frați: „Aici sunt. Ajutați-mă! Vă rog, luați-mă înapoi!” Acum nimic nu mai era al lui: nici ochii, nici gura, nici măcar numele, pe care fratele Luke i-l rostea numai când erau doar ei doi. În prezența altora, el era Joey. „El e Joey”, spunea fratele, iar el se ridica de pe pat și aștepta, cu capul plecat, în vreme ce clientul îl inspecta.

Prețuia mult lecțiile, fiindcă erau singurele momente în care fratele Luke nu-l atingea, iar în orele acelea fratele era cel pe care și-l amintea el, persoana în care avusese încredere și pe care o urmase. Dar pe urmă lecțiile se încheiau pe ziua respectivă, și fiecare seară se sfârșea la fel.

El devenea din ce în ce mai tăcut.

„Unde-i băiatul meu zâmbitor?” îl întreba fratele, iar el încerca să surâdă. „Nu-i nicio problemă dacă-ți place”, îi mai spunea uneori, iar el încuviința din cap, după care fratele îi zâmbea iar și-l freca pe spate, „îți place, nu-i așa?” îl întreba și-i făcea cu ochiul, iar el încuviința din nou, fără un cuvânt. „Mi-am dat eu seama”, adăuga Luke la fel de zâmbitor, mândru de el. „Ești făcut pentru asta, Jude”.

Unii clienți îi spuneau și ei același lucru: „Ești născut pentru asta”, și, oricât ura să-i audă, știa bine că aveau dreptate. Fusese născut pentru asta. Fusese născut, abandonat, găsit și folosit așa cum fusese menit să fie folosit.

Peste ani avea să încerce să-și amintească exact când anume își dăduse seama că niciodată cabana nu va fi construită, că viața la care visase nu va fi a lui niciodată. La început, ținuse socoteala clienților, crezând că, odată ce va ajunge la un anumit număr – patruzeci? cincizeci? –, se vor termina fără îndoială, i se va permite să se oprească. Dar pe urmă numărul crescuse tot mai mult, până când într-o zi se gândise și-și dăduse seama cât era de mare și începuse să plângă, atât de speriat și de îngreșat de ceea ce făcuse, încât renunțase să mai numere. Deci când anume își dăduse seama? Atunci când calculase numărul acela? Sau când plecaseră din Texas, după ce Luke îi promisese că pădurile erau mai frumoase oricum în statul Washington, și porniseră spre vest, prin New Mexico și Arizona, apoi spre nord, oprindu-se cu săptămânile în orașe mici, trăgând la moteluri care erau parcă gemenele primului în care stătuseră, și, oriunde se opreau, apăreau întotdeauna bărbați, iar în nopțile în care nu erau bărbați, era fratele Luke, care părea să poftască la el așa cum el nu poftise în viața lui la nimic? Să fi fost oare atunci când își dăduse seama că detestă săptămânile libere mai mult decât pe celelalte, fiindcă întoarcerea la viața obișnuită era mult mai cumplită decât dacă n-ar fi avut niciodată pauză? Să fi fost oare atunci când începuse să remarce inconsecvențele din poveștile fratelui Luke: cum uneori nu fiul lui murise, ci un nepot, care de fapt nu murise, ci plecase, iar fratele nu-l mai văzuse niciodată; sau cum renunțase la munca de profesor uneori fiindcă simțise chemarea călugăriei, iar alteori pentru că se săturase să tot parleză cu directorul școlii, căruia evident că nu-i păsa de elevi așa cum îi păsa lui; sau cum în unele povești copilărise în estul Texasului, iar în altele își petrecuse primii ani din viață în Carmel, în Laramie sau în Eugene?

Ori să fi fost în ziua în care treceau prin Utah spre Idaho, în drum spre Washington? Rareori se aventurau în orașe propriu-zise – America lor era lipsită de copaci și de flori, se rezuma la lașii lungi de asfalt, și unica pată de verde era singurul exemplar de cattleya care supraviețuise dintre plantele fratelui Luke și care continua să facă frunze, dar nu și flori –, însă de această dată intrară într-un orașel, căci fratele avea un prieten medic acolo și voia să-l ducă la el să-l consulte, fiindcă era limpede că se molipsise de o boală, ceva, de la unul dintre clienți, în ciuda precauțiilor pe care Luke îi obliga să le ia. El nu știa cum se numea orașul, dar fu uimit văzând semnele de normalitate, de viață, din jurul lui, și se uită tăcut pe geamul mașinii, privind scenele pe care întotdeauna și le imaginase, dar rareori le văzuse: femei cu cărucioare, stând pe trotuar, vorbind și râzând între ele; un tânăr care-și făcea alergarea de dimineață; familii cu căței; o lume formată nu doar din bărbați, ci și din femei și copii. De obicei, pe parcursul acestor drumuri el închidea ochii – dormea tot timpul acum, așteptând ca fiecare zi să se termine –, dar în ziua aceea se simțea neobișnuit de alert, ca și când lumea încerca să-i spună ceva, și tot ce trebuia el să facă era să-i asculte mesajul.

Fratele Luke încerca să se orienteze pe hartă și să conducă în același timp, dar în cele din urmă trase pe dreapta, studiind harta și murmurând ceva. Vizavi de locul în care se opriseră era un teren de baseball, iar el se uită cum, dintr-odată parcă, locul se umplu de oameni: majoritatea femei, apoi, venind în fugă și strigând, băieți.

Băieții purtau uniforme albe cu dungii roșii, și totuși păreau diferiți unii de alții – aveau fiecare părul altfel, ochii altfel, tenul altfel. Unii erau slabi, ca el, alții erau grași. Niciodată nu văzuse atâția băieți de vârsta lui la un loc în același timp, așa că se uită la ei cu nesaț. Și pe urmă observă că, deși se deosebeau între ei, erau totuși la fel: toți zâmbeau și râdeau, bucuroși că sunt afară, în aerul fierbinte și uscat, sub soarele strălucitor, în vreme ce mamele lor scoteau doze de răcoritoare și sticle de apă sau suc din cutii de plastic.

— Aha! Suntem din nou pe drumul cel bun! îl auzi pe Luke spunând și împăturind apoi harta.

Dar, înainte să pornească din nou motorul, Luke îi simți privirea urmând-o pe a sa, și, pentru câteva clipe, se uitară amândoi la băieți în tăcere, până când, într-un târziu, Luke îi mângâie părul.

— Te iubesc, Jude, îi spuse, și, după o clipă, el răspunse așa cum răspundea întotdeauna:

— Și eu te iubesc, frate Luke.

Și demarară.

Era și el la fel ca băieții aceia, dar în realitate nu era: era altfel. Niciodată n-avea să fie unul dintre ei. Niciodată n-avea să fie un copil care să alerge pe un teren și pe care mama să-l strige să vină și să ia o gustare înainte de meci, ca să nu obosească. Niciodată n-avea să aibă patul lui în cabană. Niciodată n-avea să mai fie curat. Băieții jucau meciul pe terenul de baseball, iar el mergea cu fratele Luke la cabinetul medicului, genul de medic despre care știa, de la vizitele lui anterioare la alții, că va fi un individ cumva în neregulă, că n-avea să fie un om bun. Era la fel de departe de băieții aceia ca și de mănăstire. Era atât de departe de el însuși, de cel care sperase să fie, încât parcă nici nu mai era un băiat, ci devenise cu totul altceva. Și asta era viața lui acum, iar el nu putea să facă nimic s-o schimbe.

Ajunși la cabinetul medicului, Luke se aplecă și-l strânse aproape.

— O să ne distrăm diseară, doar noi doi, îi spuse, iar el încuviință, fiindcă n-ar fi putut face nimic altceva. Să mergem! îl îndemnă Luke, dându-i drumul, iar el cobori din mașină și-l urmă prin parcare, spre ușa maronie care se deschisese deja pentru ei.

Prima amintire: un salon de spital. Știuse că e un salon de spital înainte chiar de a deschide ochii, fiindcă recunoscuse mirosul, fiindcă tipul acesta de liniște – o liniște care nu era totuși liniștită – îi era familiar. Alături de el: Willem, adormit într-un scaun. Apoi se simțise nedumerit: ce căuta Willem aici? Trebuia să fie departe, undeva. Pe urmă își amintise: Sri Lanka. Dar Willem nu era acolo. Era aici. „Ce ciudat!” își spusese. „Mă întreb de ce e aici”. Asta era prima lui amintire.

A doua amintire: același salon de spital. Se întorsese și-l văzuse pe Andy șezând pe marginea patului – Andy, neras și cu o expresie jalnică, oferindu-i un zâmbet straniu, deloc convingător. Îl simțise strângându-i mâna – nu-și dăduse seama că are o mână până când nu-l simțise pe Andy strângându-i-o – și încercase să-i răspundă și el la fel, dar nu putuse. Andy ridicase privirea spre cineva:

— I-au fost afectate terminațiile nervoase? îl auzise întrebând.

— Posibil, răspunsese cealaltă persoană, cea pe care n-o putea vedea, dar, dacă avem noroc, ar fi mai degrabă...

Dar el închisese ochii și adormise la loc. Asta era cea de-a doua amintire.

A treia, a patra, a cincea și a șasea amintire nu erau de fapt amintiri, ci chipuri, mâini, glasuri care se aplecau spre fața lui, îl țineau de mână, îi vorbeau – erau Harold, Julia, Richard și Lucien. La fel amintirile a șaptea și a opta: Malcolm și JB.

A noua amintire era iar cu Willem, așezat lângă el, spunându-i că-i pare foarte rău, dar trebuie să plece. Doar puțin, și pe urmă se va întoarce. Plângea, dar Jude nu știa bine de ce, însă nu i se păruse ceva cu totul ieșit din comun – toți plângeau, plângeau și-i cereau lui iertare, lucru pe care el îl găsea stupefiant, fiindcă niciunul nu făcuse nimic rău. Încercase să-i spună lui Willem să nu plângă, fiindcă el era bine, dar limba îi era foarte grea, ca o lespede mare și fără rost, și nu reușise s-o miște. Willem îl ținea deja de o mână, însă el nu avea energia s-o ridice pe cealaltă ca s-o pună pe brațul lui Willem și să-l liniștească, așa că renunțase în cele din urmă.

În a zecea amintire, era tot la spital, dar într-un alt salon, și era încă foarte obosit. Îl dureau brațele. În fiecare palmă avea câte o minge de cauciuc moale, și trebuia să le strângă timp de cinci secunde și să le dea drumul alte cinci secunde. Nu-și amintea cine-i spusese asta sau cine-i dăduse mingile, dar le strângea, și, de fiecare dată, brațele îl dureau și mai tare, o durere arzătoare, urâtă, așa că nu reușise să le strângă decât de trei sau patru ori înainte de a se simți extenuat și a fi nevoit să se oprească.

Și apoi, într-o noapte, se trezi, bâjbâind printre vise suprapuse pe care nu și le putea aminti, și își dădu seama unde e și de ce. Adormi la loc, dar a doua zi întoarce capul și văzu un bărbat șezând în scaunul de lângă pat; nu știa cine e, dar îl văzuse și înainte. Venea, se așeza și se uita la el, iar uneori îi vorbea, însă el nu reușise niciodată să se concentreze asupra cuvintelor lui și până la urmă închidea ochii.

— Sunt într-un spital de boli mintale, îi spuse el acum, și își auzi vocea sunând fals, aspră și șuierătoare.

Bărbatul zâmbi.

— Ești în secția de psihiatrie a unui spital, da. Ți amintești de mine?

— Nu. Dar te recunosc.

— Sunt doctorul Solomon, medic psihiatru. Lucrez aici, la spital. Știi de ce te afli aici? Întrebă celălalt după o scurtă pauză.

El închise ochii și încuviință.

— Unde-i Willem? Unde-i Harold?

— Willem a trebuit să se întoarcă în Sri Lanka să încheie filmările, îi spuse doctorul Solomon. Se întoarce... – auzi foșnet de hârtii ... pe nouă octombrie. Adică peste zece zile. Harold vine la prânz; atunci vine de obicei, îți amintești? Și, când el clătină din cap, continuă: Jude, poți să-mi spui de ce te afli aici?

— Pentru că... începu el, înghițind cu greu. Pentru ceea ce am făcut în cabina de duș.

O altă tăcere.

— Așa e, spuse medicul încet. Jude, poți să-mi spui de ce...

Dar atât mai auzi, fiindcă adormi din nou.

Când se trezi, bărbatul dispăruse, dar în locul lui era Harold.

— Harold! spuse el cu vocea aceea nouă și ciudată a lui, iar Harold, care ședea cu coatele sprijinite pe coapse și cu fața în mâini, tresări de parcă l-ar fi strigat.

— Jude!

Se așeză lângă el, pe pat, și-i luă mingea din mâna dreaptă, înlocuind-o cu degetele lui.

El se gândi că Harold arată groaznic.

— Îmi pare rău, spuse, și Harold începu să plângă. Nu plânge, te rog, nu plânge!

Harold se ridică și se duse la baie, iar el îl auzi suflându-și nasul.

În seara aceea, când rămase singur, plânse și el: nu din cauza a ceea ce făcuse, ci fiindcă nu reușise, fiindcă totuși trăia.

Cu fiecare zi, mintea i se limpezea mai tare. Cu fiecare zi reușea să stea treaz mai mult. În general, nu simțea mai nimic. Oamenii veneau să-l vadă și plângeau, iar el se uita la ei și sesiza doar aerul ciudat al fețelor, felul în care toți semănau între ei când plângeau, cu nasurile roșii, cu mușchi rar folosiți care le trăgeau gurile în direcții nefirești, în forme anormale.

Nu se gândea la nimic, mintea îi era ca o foaie albă. Afla mici fragmente din ceea ce se întâmplase: cum administratorul lui Richard crezuse că instalatorul avea să vină la ora nouă în seara aceea, nu în dimineața următoare (chiar și în starea lui confuză, Jude se întrebă cum putea cineva să creadă că un instalator ar veni la nouă seara), cum Richard îl găsisse, chemase ambulanța și se dusesse cu el la spital, cum îi sunase apoi pe Andy, pe Harold și pe Willem, cum Willem venise de la Colombo ca să fie alături de el. Îi părea rău că Richard era cel care-l găsisse – asta fusese întotdeauna partea din planul lui care îl nemulțumise, deși își amintea că, la momentul în care îl făcuse, își zisese că Richard suportă bine vederea sângelui, dat fiind că odinioară făcuse sculpturi din el, așa că, dintre prietenii lui, el ar fi fost probabil cel mai greu de traumatizat – și îi ceruse scuze, iar Richard îi mângâiasse dosul palmei și-i spusese că nu era nimic, totul era în regulă.

Doctorul Solomon venea în fiecare zi și încerca să stea de vorbă cu el, dar el nu avea multe de spus. În cea mai mare parte a timpului, ceilalți nu-i vorbeau. Veneau, se așezau și lucrau ce aveau de lucrat sau îi spuneau câte ceva parcă fără a aștepta răspuns, lucru pentru care el se simțea recunoscător.

Lucien venea des, de obicei cu câte un cadou, odată cu o carte poștală mare pe care semnaseră toți cei de la birou – „Sunt sigur că exact asta o să te ajute să te simți mai bine”, spusese el pe un ton sec, „dar, oricum, poftim!” –, iar Malcolm îi făcuse una dintre casele lui imaginare, cu ferestre din carton velin, și o așezase pe noptiera lui. Willem îl suna în fiecare seară și dimineață. Harold îi citea din *Hobbitul*, pe care el nu-l citise niciodată, iar când nu era Harold, era Julia, care continua de unde rămăsese el: astea erau vizitele lui preferate. Andy venea și el în fiecare seară, după ce programul de vizite se încheia, și luau cina împreună; era îngrijorat că Jude nu se hrănește suficient și-i aducea câte o porție din tot ce mânca el. O dată îi aduse o casoletă cu supă de orz și carne de vacă, dar mâinile lui Jude erau încă prea slăbite

pentru a ține lingura, așa că Andy îi dăduse el, încet, înghițitură cu înghițitură. Cândva Jude s-ar fi simțit jenat din cauza asta, dar acum pur și simplu nu-i mai păsa: deschidea gura și accepta mâncarea, care oricum n-avea niciun gust, mesteca și înghițea.

— Vreau să mă duc acasă, îi spuse lui Andy într-o seară, în vreme ce-l privea mâncându-și sandvișul cu șuncă de curcan.

Andy înghiți îmbucătura și se uită la el.

— Serios?

— Da. Jude nu mai avea nimic altceva de zis, așa că repetă: Vreau să plec.

Crezuse că Andy va spune ceva sarcastic, dar îl văzu că se mulțumește să încline încet din cap.

— Bine. Vorbesc eu cu Solomon. Mănâncă-ți sandvișul!

A doua zi, doctorul Solomon îi spuse:

— Am auzit că vrei să pleci acasă.

— Cred că stau aici de prea mult timp.

Doctorul rămase tăcut un moment, apoi replică:

— Ești aici de ceva timp, într-adevăr. Dar, ținând seama de antecedentele tale în automutilare și de seriozitatea tentativei de sinucidere, medicul tău – Andy – și părinții tăi au considerat că așa e cel mai bine.

Jude se gândi o clipă.

— Deci, dacă tentativa ar fi fost mai puțin serioasă, aș fi putut pleca acasă mai devreme?

Părea prea logic pentru a fi o politică eficientă.

Solomon zâmbi.

— Probabil. Dar nu sunt complet împotriva ideii de a te lăsa să pleci, Jude, deși cred că trebuie să instituim unele măsuri de protecție. Mă deranjează însă faptul că ai fost atât de reticent la orice discuție despre motivele care te-au împins să faci așa ceva. Domnul doctor Contractor...

scuze, Andy mi-a spus că întotdeauna ai refuzat psihoterapia; poți să-mi explici de ce? Și, fiindcă el nu răspundea, doctorul continuă, după o vreme: Tatăl tău mi-a spus că anul trecut ai avut o relație dificilă, care a avut efecte pe termen lung.

Jude simți că îngheață, dar se sili să nu spună nimic și închise ochii, astfel că într-un târziu îl auzi pe Solomon ridicându-se să plece.

— Mă întorc mâine, Jude, îl anunță el înainte de a ieși pe ușă.

În cele din urmă, când deveni clar că el nu avea de gând să discute cu niciun medic și că nu era în stare să-și facă iar rău singur, îl lăsară să plece, cu câteva condiții. Trebuia să rămână în grija lui Harold și a Juliei. I se recomanda ferm să continue tratamentul care-i fusese administrat în spital, în doze ceva mai mici. I se recomanda la fel de ferm să consulte un psihoterapeut de două ori pe săptămână. Și pe Andy o dată. Trebuia să-și ia o perioadă de concediu de la firmă, lucru care fusese deja aranjat. El acceptă toate condițiile. Semnă – cu stiloul tremurându-i în mână – formularul de externare, sub numele lui Andy, al doctorului Solomon și al lui Harold.

Împreună cu Julia, Harold îl duse la Truro, unde Willem îl aștepta deja. Dormea în fiecare noapte – o extravaganță pentru el –, iar ziua cobora alene împreună cu Willem spre țărmul oceanului. Era început de octombrie, o vreme prea rece ca să poată intra în apă, dar ședeau pe nisip și se uitau în zare; uneori Willem îi vorbea, alteori nu. El visa că marea se transformase într-un uriaș bloc de gheață, cu valurile încremenite în aer, și că Willem era pe un țărm îndepărtat, făcându-i semn să se apropie, iar el înainta încet pe gheață, cu fața și cu mâinile amorțite de vânt.

Mâncau de seară spre sfârșitul după-amiezii, pentru că el se culca devreme. Mesele erau întotdeauna simple, ușor de digerat, și, dacă aveau carne, unul dintre ei i-o tăia pe a lui dinainte, ca el să nu fie nevoit să întrebuițeze cuțitul. Harold îi turna un pahar de lapte în fiecare seară, ca unui copil, iar el îl bea. Nu avea voie să se ridice de la masă înainte de a termina de mâncat cel puțin jumătate din ce-i fusese pus în farfurie și nu i se permitea nici să se servească singur. Iar el era prea obosit ca să mai conteste aceste reguli; își dădea silința.

Îi era întotdeauna frig, se trezea uneori noaptea dârdâind în ciuda păturilor cu care era acoperit și stătea sub ele uitându-se cum Willem, care dormea cu el în cameră, respira pe canapeaua de vizavi, privind la norii care traversau bucata de lună vizibilă între cadrul ferestrei și storul coborât, până când reușea să adoarmă din nou.

Uneori se gândea la ce făcuse și simțea același regret pe care-l simțise în spital; regretul că ratase, că era încă viu. Alteori se gândea la asta cuprins de anxietate: acum toată lumea avea să-l trateze cu adevărat altfel. Acum devenise cu adevărat un fel de monstru, mai mult decât fusese înainte. Acum trebuia s-o ia de la capăt cu strădaniile sale de a convinge lumea că e un individ normal. Se gândea la birou – singurul loc în care ceea ce fusese el cândva nu contase. Acum, și acolo apăruse și avea să existe deja pentru totdeauna o altă poveste despre el. Acum n-avea să mai fie doar cel mai tânăr asociat din istoria firmei (așa cum îl prezenta uneori Tremain); acum avea să fie asociatul care încercase să se sinucidă. Probabil că erau furioși pe el. Se gândea la activitatea lui la birou și se întreba cine o preluase. Probabil că nici măcar n-aveau nevoie de el să se întoarcă la muncă. Cine ar mai vrea să lucreze acum cu el? Cine i-ar mai putea acorda încredere?

Și nu doar cei de la Rosen and Pritchard aveau să-l perceapă altfel acum, ci toată lumea. Toată autonomia pe care și-o construisese în atâția ani, străduindu-se să le dovedească tuturor că o merită, era spulberată. Acum nu-și mai putea tăia singur nici măcar mâncarea din farfurie. Cu o zi în urmă, Willem trebuise să-i lege șireturile.

— O să-ți revii, Judy, îi spusese apoi, o să-ți revii. Medicul zice că e pur și simplu nevoie de timp.

Dimineața, Harold sau Willem erau cei care-l bărbiereau, fiindcă el nu se putea bizui încă pe propriile mâini; își privea chipul în oglindă în vreme ce ei îi plimbau aparatul de ras pe obraji și sub bărbie. Învățase singur să se radă la Philadelphia, când locuia la familia Douglass, dar Willem îl corectase în primul an de colegiu, îngrijorat – așa cum îi mărturisise mai târziu – de mișcările lui nesigure, ca de coasă,

de parcă ar fi tăiat buruieni pe câmp. „Priceput la matematică, nepriceput la ras”, comentase Willem atunci și-i zâmbise, că el nu se simtă și mai stânjenit.

Dar pe urmă își spunea: „Poți oricând să încerci din nou”, și chiar și numai gândul acesta îi dădea mai multă putere, deși într-un fel pervers se simțea mai puțin tentat să încerce din nou. Era mult prea obosit. O altă încercare însemna mai întâi pregătire. Însemna să găsească ceva tăios, să aibă puțin timp doar pentru el, singur; or, acum nu era niciodată singur. Știa, bineînțeles, că există și alte metode, însă rămânea fixat cu obstinație pe cea pe care o alesese, cu toate că nu funcționase.

În cea mai mare parte a timpului însă, nu simțea nimic. Harold, Julia și Willem îl întrebau ce vrea la micul dejun, dar alegerile erau imposibile și copleșitoare: Clătite? Vafe? Cereale? Ouă? Ouă cum? Fierțe moale? Tare? Omletă? Ochiuri? Prăjite? La cuptor? Fierțe în apă? Iar el clătina mereu din cap, așa că, în cele din urmă, ei renunțară să-l mai întrebe. Renunțară să-i mai ceară părerea în vreo privință – lucru pe care el îl găsea odihnitor. După masa de prânz (pusă absurd de devreme) ațipea pe canapeaua din camera de zi, în fața șemineului, pe fondul murmurului de glasuri și al apei ce susura când ei spălau vasele. După-amiaza, Harold îi citea; uneori Julia și Willem rămâneau să asculte și ei.

După vreo zece zile, se întoarse împreună cu Willem acasă, pe Greene Street. Se temuse de momentul acela, dar, când intră în baie, văzu că marmura e curată, imaculată.

— Malcolm, îi răspunse Willem înainte ca el să apuce să pună întrebarea. A terminat săptămâna trecută. Totul e nou.

Apoi îl ajută să se așeze în pat și-i dădu un plic mare, pe care era scris numele lui și pe care el îl deschise după ce Willem ieși. Înăuntru erau scrisorile adresate de el tuturor, încă nedeschise, și exemplarul sigilat al testamentului său, plus un bilet de la Richard: „M-am gândit că poate le vrei. Cu dragoste, R”. Le puse înapoi în plic, cu mâini tremurânde, și a doua zi le închise în seif.

A doua zi dimineață se trezi foarte devreme și, trecând ușor pe lângă Willem, adormit pe canapeaua din celălalt capăt al dormitorului, se plimbă încet prin apartament. Cineva pusese în toate încăperile flori sau ramuri de arțar ori vase cu dovlecei ornamentali. Totul mirosea delicios, a mere șilemn de cedru. Jude se duse în biroul lui, unde cineva îi așezase corespondența pe masă, iar căsuța din hârtie a lui Malcolm trona pe un teanc de cărți. Văzu plicuri nedeschise de la JB, de la Henry Young Asiaticul din India, de la Ali, și știu că desenaseră pentru el. Trecu pe lângă masa din sufragerie, mângâind cu buricele degetelor cotoarele cărților aliniate pe rafturile Jor; se duse în bucătărie, deschise frigiderul și văzu că era plin cu ceea ce-i jflăcea lui. Richard începuse să lucreze mai mult cu ceramică, și în mijlocul mesei se afla o piesă mare, amorfa, cu suprafața aspră și plăcută la atingere, colorată cu vinișoare subțiri. Alături de ea se afla statuia lui și a lui Willem reprezentându-l pe Sfântul Iuda Tadeul, pe care Willem o luase cu el când se mutase pe Perry Street, dar care acum revenise la el.

Zilele treceau, iar el le lăsa să se scurgă. Dimineața înota, apoi mânca împreună cu Willem. Pe urmă venea fizioterapeuta și-l puneă să strângă în mâini mingi de

cauciuc, bucăți de frânghie, pixuri, scobitori. Uneori trebuia să adune mai multe obiecte cu o singură mână, ținându-le între degete, ceea ce era dificil. Mâinile îi tremurau mai rău ca niciodată și simțea vibrații acute străbătându-i degetele, dar ea îi spunea să nu-și facă griji, asta însemna că mușchii i se reparau singuri, iar nervii se refăceau. Apoi mânca de prânz și ațipea. În timp ce el dormea, venea Richard să-l vegheze, iar Willem ieșea să mai facă vreo cumpărătură, să coboare în sala de sport sau – spera Jude – să mai facă ceva interesant și plăcut, fără legătură cu el, Jude, și cu problemele lui. După-amiaza veneau oameni să-l vadă: aceiași, dar și oameni noi. Stăteau o oră, după care Willem avea grijă să-i facă să plece. Malcolm veni împreună cu JB, și purtară toți patru o conversație chinuită, politicoasă, despre lucrurile pe care le făcuseră în colegiu, dar el se bucură să-l vadă pe JB și se gândi că o să vrea să-l vadă din nou când avea să fie cu mintea mai limpede, ca să-i poată cere scuze și să-i spună că-l iertase. La plecare, JB îi spuse încet: „O să fie mai bine, Judy. Crede-mă, că știi!” și adăugă: „Cel puțin n-ai făcut rău nimănui”, iar el se simți vinovat, fiindcă știa că făcuse de fapt rău. Seara venea Andy să-l examineze; îi desfăcea bandajele și curăța zona din jurul cusăturilor. El încă nu se uitase la ele – nu se simțise în stare –, iar când Andy le curăța, privea în altă parte ori închidea ochii. După plecarea lui Andy, mâncau de seară, iar apoi, după ce buticurile și cele câteva galerii rămase trăgeau obloanele pentru noapte și strada devenea pustie, se plimbau, trasând un pătrat perfect prin Soho – spre est pe Lafayette, spre nord pe Houston, spre vest pe Sixth, spre sud pe Grand și iar spre est pe Greene –, după care se întorceau acasă. Era o plimbare scurtă, dar pe el îl istovea, și o dată căzuse până să ajungă în dormitor, i se tăiaseră picioarele sub el. Julia și Harold luau trenul joia și petreceau cu el zilele de vineri și sâmbătă, plus jumătate de duminică.

În fiecare dimineață Willem îl întreba: „Azi vrei să vorbești cu domnul doctor Loehmann?”, și în fiecare dimineață el răspundea: „Încă nu, Willem. Dar curând, promit”.

La sfârșitul lui octombrie, se simțea deja mai în putere, mai puțin nesigur. Reușea să rămână treaz perioade mai lungi. Putea să stea întins pe spate și să țină o carte în mâini fără să tremure atât de tare încât să fie nevoit să se răsucească pe burtă ca s-o proptească de o pernă. Putea să-și ungă singur pâinea cu unt și putea să poarte din nou cămăși cu nasturi, fiindcă reușea să-i treacă prin butoniere.

— Ce citești? îl întrebă pe Willem într-o după-amiază, așezându-se lângă el pe canapeaua din camera de zi.

— O piesă în care mă gândesc să joc, răspunse Willem lăsând cartea jos. El se uită la un punct undeva deasupra lui.

— O să pleci din nou?

Era monstruos de egoist să-l întrebe așa ceva, dar nu se putuse stăpâni.

— Nu, răspunse Willem după câteva momente. Mă gândesc să mai rămân la New York o vreme, dacă ești de acord.

El zâmbi, cu privirea îndreptată spre pernele canapelei.

— Sunt de acord, spuse și, când ridică ochii, văzu că și Willem surâde.

— Mă bucur să te văd zâmbind din nou, atât zise Willem și își reluă lectura.

În noiembrie își dădu seama că nu făcuse nimic pentru ziua de naștere a lui Willem, de la sfârșitul lui august, când împlinise patruzeci și trei de ani, și-i spuse asta.

— Păi, în esență, ai o scuză, fiindcă nu eram aici. Dar, normal, îți dau voie să te revanșezi. Să vedem... Se gândi o clipă. Ești gata să ieși în lume? Vrei să luăm masa în oraș? O cină timpurie?

— Sigur, răspunse el.

Așa că în săptămâna următoare se duseră la un mic local japonez din East Village care servea sushi și la care mergeau de ani buni. El își comandă singur, deși cu emoție, temându-se că, cine știe cum, alege incorect, dar Willem fu răbdător și așteptă cât timp delibera el, iar când se hotărî, încuviință cu un gest din cap: „Bună alegere! 1* În vreme ce mâncau, vorbiră despre prieteni, despre piesa în care Willem decisese că avea să joace și despre romanul pe care îl citea Jude: despre orice, numai despre persoana lui nu.

— Cred că ar trebui să mergem în Maroc, spuse el în vreme ce se întorceau agale spre casă, și Willem îl privi.

— O să mă gândesc, răspunse el și-l luă de braț ca să-l ferească din calea unui biciclist care făcea slalom pe trotuar.

— Vreau să-ți iau ceva de ziua ta, anunță Jude câteva străzi mai încolo.

Chiar voia să-i ia ceva prin care să-i mulțumească, să încerce să exprime astfel ceea ce nu putea rosti în cuvinte: un dar care să redea ani de gratitudine și de dragoste. După discuția de mai devreme despre piesă, își aminti că Willem se angajase de fapt cu un an în urmă să participe la un proiect care presupunea filmări în Rusia la începutul lui ianuarie. Dar, când îi pomeni despre asta, Willem ridică din umeri: „A, chestia aia? S-a contramandat. Nicio problemă. Oricum nu voiam s-o fac, de fapt”. El însă avu unele suspiciuni și, când căută pe internet, găsi informații cum că Willem se retrăsese din proiect din motive personale, și un alt actor fusese distribuit în rol. Rămase cu privirea pironită în ecran, și articolul i se încețoșă în fața ochilor, dar, când îl întrebă despre cele citite? Willem ridică iar din umeri:

— Așa se spune când îți dai seama că nu ești pe aceeași lungime de undă cu regizorul și când nimeni nu vrea să apară într-o lumină proastă.

Dar el știe că nu acesta era adevărul.

— Nu trebuie să-mi iei nimic, răspunse Willem, așa cum Jude știuse că va răspunde, drept care el replică (așa cum replica întotdeauna):

— Știi că nu trebuie, dar vreau eu. Și pe urmă adăugă, tot la fel ca întotdeauna: Un prieten mai bun ar ști ce să-ți ia și n-ar fi nevoie să-ți ceară sugestii.

— Un prieten mai bun așa ar face, ricană Willem, așa cum făcea *el* întotdeauna, iar el zâmbi, fiindcă avea impresia că purtau una dintre conversațiile lor obișnuite.

Trecură alte zile. Willem se mută înapoi în camerele lui din celălalt capăt al apartamentului. Lucien îl sună pe Jude de câteva ori ca să-l întrebe despre una sau alta, scuzându-se de fiecare dată, dar lui îi făceau plăcere apelurile lui și se bucura că Lucien începea acum prin a se plânge de vreun client sau vreun coleg în loc să-l întrebe cum se mai simte. Cu excepția lui, a lui Tremain și a altor două persoane,

nimeni la firmă nu cunoștea adevăratul motiv al absenței lui; la fel ca tuturor clienților, li se spusese că era în convalescență după o operație de urgență la coloană. Știa că, atunci când avea să se întoarcă la Rosen and Pritchard, Lucien avea să-l pună imediat pe normă întreagă de lucru; n-aveau să existe discuții despre vreo perioadă mai ușoară la început, nici speculații despre capacitatea lui de a face față stresului, iar el era recunoscător pentru asta. Renunță să mai ia medicamente, care – își dăduse el seama – îl amorțeau și, după ce i se elimină complet din organism, fu uimit de cât de limpede se simțea – chiar și vederea îi era mai bună, ca și când o fereastră fusese ștersă de toată unsoarea și murdăria, iar el reușea în sfârșit să admire pajiștea de un verde viu care i se întindea în față și perii cu fructele lor galbene.

Dar își dădu totodată seama că medicamentele îl protejaseră și că, fără ele, hienele se întorseseră, mai puține și mai apatice, dar tot dându-i târcoale, tot urmărindu-l, mai puțin motivate, însă perseverente – companionii lui nedoriți, dar neabătuți. Începură să-i revină și alte amintiri, aceleași de demult, dar și unele noi, și era mult mai acut conștient de cât de mult îi stingherise pe toți ceilalți, de cât de mult ceruse de la ei, de cât luase și n-avea să fie niciodată, în veci, în stare să dea înapoi. Și apoi era vocea, vocea care îi șoptea din când în când: „Poți să încerci din nou, poți să încerci din nou”, iar el încerca s-o ignore, fiindcă, la un moment dat, în același mod nedefinit în care hotărâse să se sinucidă, decisese că se va strădui să-și revină și nu voia să i se aducă aminte că putea să încerce din nou, că viața, așa absurdă și înjositoare cum era, nu rămăsese totuși singura lui opțiune.

Veni apoi și Ziua Recunoștinței, pe care o sărbătoriră din nou acasă la Harold și Julia, în apartamentul lor de pe West End Avenue, și care reuni iar un mic grup: Laurence și Gillian (fiicele lor se duseseră la familiile soților), el, Willem, Richard și India, Malcolm și Sophie. La masă simți cum toată lumea încerca să nu-i acorde o atenție prea mare, iar când Willem pomeni despre excursia lor în Maroc, programată la mijlocul lui decembrie, Harold se arătă atât de relaxat și de lipsit de curiozitate, încât el își dădu seama că probabil discutase subiectul pe larg cu Willem (și, probabil, cu Andy) și își dăduse acordul.

— Când te întorci la Rosen and Pritchard? îl întrebă Laurence, de parcă Jude ar fi fost plecat doar într-o mică vacanță.

— Pe trei ianuarie, răspunse el.

— Atât de curând! exclamă Gillian, iar el zâmbi:

— Nu de ajuns de curând.

Și chiar așa era: se simțea gata să încerce să fie din nou normal, să facă o nouă tentativă de a trăi.

El și Willem plecară devreme, și în seara aceea se tăie pentru a doua oară după ce ieșise din spital. Era un alt lucru pe care medicamentele îl atenuaseră: nevoia de a se tăia, de a simți arsura aceea iute a durerii. Prima dată fusese șocat de cât de rău îl duruse și chiar se întrebuse de ce continuase atâta vreme să-și facă așa ceva – oare ce fusese în capul lui? Dar pe urmă simțise cum totul în el încetinește, simțise cum se relaxează, iar amintirile îi pălesc, și-și adusesese aminte cât îl ajutase faptul că se

tăia și de ce începuse s-o facă. Cicatricile rămase în urma tentativei de sinucidere îi trasau câte trei linii verticale pe ambele brațe, de la baza palmei până la pliul cotului, și nu se vindecaseră bine; arătau de parcă își vârâse creioane sub piele. Aveau un luciu bizar, sidefat, aproape ca și când pielea fusese arsă, și acum el strânse mâna pumn, privindu-le cum se întind drept răspuns.

În noaptea aceea se trezi urlând, lucru care i se întâmpla când se readapta la viață, la existența plină de vise; când lua medicamente nu visa ori, dacă se întâmpla, erau vise stranii, fără sens și încurcate, pe care le uita repede. Dar în visul acesta se aflase într-una dintre camerele de motel, cu un grup de bărbați care tot încercau să-l înșface, iar el era disperat și încerca să se ferească, să scape. Numai că ei deveneau mereu mai mulți, și el știa că avea să piardă, știa că avea să fie nenorocit. Unul dintre ei îl tot striga pe nume și pe urmă îi pusese o mână pe obraz, iar asta îl îngrozise și mai rău, așa că îi împinsese mâna la o parte, dar apoi bărbatul turnase apă asupra lui, iar el se trezi, gâfâind, și-l văzu pe Willem alături, palid, ținând în mână un pahar.

— Îmi pare rău, îmi pare rău, n-am putut să te trezesc, Jude, îmi pare rău! Mă duc să-ți aduc un prosop.

Și se întoarse cu prosopul și cu paharul plin cu apă, dar el tremura prea tare ca să-l poată ține în mână.

Îi ceru iertare lui Willem, de mai multe ori, însă Willem clătină din cap și-i spuse să nu-și Facă griji, că totul era în regulă, că fusese doar un vis. Apoi îi aduse o cămașă uscată și se întoarse cu spatele cât se schimbă el, după care o duse pe cea udă în baie.

— Cine e fratele Luke? îl întrebă apoi în vreme ce ședeau amândoi în liniște, așteptând ca el să-și recapete răsuflarea. Și apoi, pentru că el nu răspundea, continuă: Strigai întruna: „Ajută-mă, frate Luke, ajută-mă!” Cine e, Jude? Cineva de la mănăstire?

— Nu pot, Willem, rosti el, jinduind la prezența Anei.

„Mai întreabă-mă o dată, Ana”, îi ceru el, „și o să-ți spun”. „Învață-mă cum să fac! De data asta o să te ascult. De data asta o să vorbesc”.

În weekendul acela se duseră la casa de vacanță a lui Richard din nordul statului și făcură o plimbare lungă prin pădurea care mărginea proprietatea. Mai târziu, Jude reuși să ducă la bun sfârșit prima masă pe care o gătea de când fusese externat. Pregăti preferatele lui Willem, cotlete de miel, și, cu toate că fu nevoie ca Willem să taie bucata de carne – el încă nu avea suficientă dexteritate ca să se descurce fără ajutor –, restul îl făcu el singur. În noaptea aceea se trezi din nou urlând și iar îl văzu alături pe Willem (de data asta fără pahar), care îl întrebă încă o dată cine era fratele Luke și de ce îi tot cerea ajutorul, și nici atunci el nu reuși să răspundă.

A doua zi era obosit, îl dureau brațele și tot corpul, în timpul plimbării vorbi foarte puțin, și nici Willem nu spuse prea multe. După-amiază își refăcură planurile pentru Maroc: aveau să plece din Fez și să străbată deșertul cu mașina, să se cazeze în apropiere de Ouarzazate și apoi să se oprească la Marrakech. La întoarcere urma să treacă prin Paris câteva zile, ca să-i viziteze pe Citizen și pe un prieten al lui Willem,

și să revină acasă chiar înainte de Anul Nou.

La masa de seară, Willem îi spuse:

— Știi, m-am gândit ce cadou ai putea să-mi faci de ziua mea.

— Da? întrebă el, simțindu-se ușurat că se putea concentra asupra unui potențial cadou în loc să tot fie nevoit să-i ceară lui Willem ajutorul sau să se gândească la timpul pe care irăpise. Să auzim!

— Păi, e ceva destul de substanțial.

— Orice. Vorbesc serios, declară el și, văzând privirea lui Willem, pe care nu știa cum s-o interpreteze, adăugă: Serios. Orice.

Willem puse sandvișul cu carne de miel pe farfurie și trase aer în piept.

— Bine. Ceea ce vreau de ziua mea este să-mi spui cine e fratele Luke. Și nu doar cine e, ci și ce... ce relație ai avut cu el și de ce crezi că-l strigi întruna noaptea. Vreau să fii sincer și să-mi spui totul, întreaga poveste. Asta vreau.

Se așternu o tăcere de durată. Jude își dădu seama că are încă mâncare în gură și până la urmă reuși s-o înghită, după care își puse sandvișul pe farfurie.

— Willem, rosti într-un târziu, fiindcă știa că prietenul lui vorbise serios și că nu-l va putea convinge să nu-l mai chestioneze, să-și dorească altceva. Willem, o parte din mine *vrea* să-ți spună. Dar, dacă îți spun... dacă fac asta, mă tem tiyrei fi dezgustat de mine. Stai! îl întrerupse văzând că voia să vorbească. Îți promit c-am să-ți spun. Îți promit. Dar... trebuie să-mi lași puțin timp. N-am mai vorbit despre asta până acum și trebuie să găsec un mod de a formula.

— În regulă, replică Willem. Bine. Apoi, după o pauză, adăugă: Ce-ar fi dacă am lua-o treptat? Eu îți pun o întrebare mai ușoară, tu îmi răspunzi la ea, și o să vezi că nu e chiar atât de rău să vorbești. Iar dacă e rău, o să discutăm și despre asta.

El trase aer în piept... și-l suflă înapoi. „Vorbești cu Willem”, își aminti singur. „El niciodată nu te va răni, niciodată. E timpul. E timpul”.

— Bine, spuse într-un final. Bine. Întreabă-mă!

Îl văzu pe Willem lăsându-se pe spate în scaun și privindu-l fix, încercând să decidă ce să aleagă din sutele de întrebări pe care un prieten ar trebui să i le poată pune altuia și pe care totuși lui nu-i fusese permis să le pună. Ochii lui Jude se umplură de lacrimi când se gândi cât de strâmbă devenise prietenia lor și cât timp rămăsese Willem alături de el, an după an, chiar și atunci când el se retrăsese, chiar și atunci când îi ceruse ajutorul în probleme a căror cauză nu i-o putuse dezvălui. În noua sa viață, își promise, va fi mai puțin solicitant cu prietenii lui; va fi mai generos. Orice vor cere le va da. Dacă Willem voia informații, le va avea, și datoria lui era să găsească modul în care să i le transmită. Va fi rănit de multe ori – toată lumea era –, dar, dacă voia să încerce, dacă voia să trăiască, trebuia să fie mai tare, trebuia să se pregătească, să accepte faptul că asta făcea parte din viață.

— Bine, am o întrebare, anunță Willem, iar el își îndreptă spatele în scaun, oțelindu-se. Cum ai căpătat cicatricea de pe dosul mâinii?

El clipi, surprins. Nu știuse care avea să fie întrebarea, dar acum, că o auzise, se simțea ușurat. Se gândea rareori în ultima vreme la cicatrice și, uitându-se la ea acum, la luciul ei ca de tafta, și trecându-și degetele pe deasupra ei, se gândi la felul

în care cicatricea aceea atrăsese după ea atâtea alte probleme, apoi pe fratele Luke, apoi căminul de copii, Philadelphia, totul.

Dar ce anume în viață nu era legat de o poveste mai amplă și mai tristă? Willem nu ceruse să știe decât povestea asta; nu era nevoie ca el să tragă totul după ea, întreaga încrângătură urâtă de dificultăți.

Se gândi cum să înceapă și, înainte de a deschide gura, plănui în minte ce anume să spună. În sfârșit, fu gata.

— Am fost întotdeauna un copil lacom, începu el privind spre Willem, care, de cealaltă parte a mesei, se aplecă în față sprijinindu-se în coate, conștient că, pentru prima dată în istoria prieteniei lor, el era ascultătorul căruia i se spunea o poveste.

Împlini zece ani, apoi unsprezece. Părul îi crescuse din nou lung, mai lung decât fusese la mănăstire. Crescuse și el, mai înalt, iar fratele Luke îl duse la un magazin second-hand, de unde puteai cumpăra un sac de haine cu plata la kilogram.

„Ia-o mai încet!” glumea fratele Luke, apăsându-l cu palma în creștetul capului ca și când ar fi vrut să-l îndese, să-l facă mai mic. „Crești prea repede pentru mine!”

Acum dormea tot timpul. La lecții era treaz, dar, când ziua lăsa loc înserării, simțea cum ceva coboară asupra lui și începea să caște, incapabil să-și mai țină ochii deschiși. Inițial, fratele Luke glumise și despre asta – „somnorosul meu”, îi spunea, și „visătorul meu” –, dar într-o seară se așeză lângă el după ce clientul plecase. Timp de luni, ani de-a rândul, Jude se împotrivișe clienților, mai mult din reflex decât din convingerea că i-ar putea face să se oprească, dar în ultima vreme începuse să stea doar, inert, așteptând ca tot ce avea să se întâmple să se termine.

— Știu că ești obosit, îi spuse fratele Luke. E normal. Crești. E o treabă obositoare crescutul ăsta. Și știu că muncești din greu. Dar, Jude, când ești cu clienții, trebuie să te arăți mai vioi; ei plătesc ca să fie cu tine, știi doar – trebuie să le arăți că-ți face plăcere. Și, cum el nu zicea nimic, adăugase: Sigur, știu că pentru tine nu e *plăcut*, nu e ca atunci când suntem noi doi, dar trebuie să dai dovadă de puțină energie, bine? apoi se aplecă spre el și-i dădu o șuviță de păr pe după ureche: Bine?

El încuviință fără un cuvânt.

Cam pe atunci începu să se izbească de ziduri. Motelul la care stăteau – erau în statul Washington – avea și etaj, și o dată se duse sus să umple găleata cu gheață. Era o zi ploioasă, cu lunecuș pe jos, și, când se întorcea, se împiedică și căzu, rostogolindu-se până jos, treaptă după treaptă. Fratele Luke auzi zgomotul și dădu fuga afară. Nu-și rupsese nimic, dar se zgâriase și sângera, iar fratele îi anulă clientul din seara aceea. Noaptea, Luke fu atent cu el, îi aduse ceai, iar el se simți viu așa cum nu mai fusese de multe săptămâni. Ceva în căderea aceea, în prospețimea durerii, avusese un efect revigorant. Fusese o durere cinstită, curată, o durere fără rușine și fără murdărie – o senzație diferită de tot ce simțise ani de-a rândul. Săptămâna următoare se duse iar după gheață, dar de data asta, la întoarcere, se opri în micul spațiu gol de sub scară și, înainte de a-și da seama ce face, se izbi de zidul de cărămidă și, în timp ce se lovea, își imagina că aruncă de pe el orice fărâma de mizerie, orice urmă de lichid, fiecare amintire a ultimilor ani. Se reprograma; se reîntorcea la ceva pur; se pedepsea pentru ce făcuse. După aceea se simți mai bine,

energizat, ca și când ar fi alergat într-o cursă foarte lungă și pe urmă ar fi vomitat, și se putu întoarce în camera lor.

Până la urmă însă, fratele Luke își dădu seama ce face, și avură o altă discuție.

— Înțeleg că ești frustrat, Jude, îi spuse el, dar ceea ce faci e rău pentru tine. Mă îngrijorezi. Iar clienților nu le place să te vadă plin de vânătăi.

Tăcură amândoi. Cu o lună în urmă, după o noapte foarte urâtă – avusese un grup de bărbați și, după ce ei plecaseră, plânsese în hohote, uriașe, pradă unei crize așa cum nu mai avusese de mulți ani, și Luke stătuse tot timpul lângă el, îi frecționase abdomenul îndurerat și-i ținuse o pernă la gură ca să-i înăbușe glasul –, îl implorase pe Luke să-i dea voie să se oprească. Iar fratele plânsese și-i spusese că așa ar face, că nimic nu i-ar plăcea mai mult decât să fie doar ei doi, dar cheltuisese de mult toți banii îngrijindu-l pe el.

— Nu regret nicio clipă, Jude, dar acum suntem lefteri. Tu ești tot ce mai am. Îmi pare foarte rău. Acum chiar pun deoparte, să știi; până la urmă vei putea să te oprești, îți promit.

— Când? hohotise el.

— Curând, răspunsese Luke. Curând. Peste un an. Îți promit.

Iar el încuviințase, deși învățase de mult că promisiunile fratelui erau doar minciună.

Dar pe urmă Luke îi spuse că-l va învăța un secret, ceva care să-l ajute să-și atenueze frustrările, și a doua zi îl învăță să se taie și-i dădu o pungă gata pregătită cu lame, vată, pansamente cu alcool și bandaje.

— Trebuie să încerci și să vezi cum îți e mai bine, îi explică el și-i arătă cum să curețe și să panseze tăietura imediat ce termina. Deci, asta-i a ta, adăugă, întinzându-i punga. Să-mi spui când ai nevoie de altele noi, și ți le cumpăr eu.

La început îi lipsiră drama, forța și greutatea căzăturilor și a izbiturilor, dar în scurt timp începu să aprecieze intimitatea și senzația de control pe care i le oferea faptul că se tăia. Fratele Luke avusese dreptate: așa era mai bine. Părea că scurge din el otrava, mizeria și turbarea. Era ca și când vechile lui vise cu lipitori prinseseră viață și aveau același efect, cel pe care sperase întotdeauna că-l vor avea. Își dorea să fi fost construit din metal ori din plastic – din ceva care să poată fi spălat cu furtunul și frecat ca să devină curat. Se vedea pe sine însuși umplut până la refuz cu apă, cu detergent și cu înălbitor și uscat apoi în jet de aer, până când totul în interiorul lui devenea iar aseptice. Acum, după ce pleca și ultimul client al nopții, îi luă locul fratelui în baie și, până când acesta îi ciocănea încet la ușa spunându-i că era timpul să vină la culcare, trupul lui îi aparținea, putea să facă orice voia cu el.

Era complet dependent de Luke: în privința mâncării, a protecției, iar acum, a lamelor. Când trebuia să meargă la medic fiindcă avea dureri sau îi era rău – căpăta infecții de la clienți, oricât se străduia Luke, iar uneori nu-și curăța bine tăieturile și se infectau și ele –, fratele îl ducea la câte un cabinet și-i cumpăra antibioticele necesare. Se obișnuise cu corpul lui Luke, cu gura, cu mâinile lui; nu-i plăceau, dar nu se mai crispa când fratele începea să-l sărute, iar când îl cuprindea în brațe, îl îmbrățișa și el, supus. Știa că nimeni altcineva nu s-ar fi purtat la fel de bine cu el;

nici chiar când făcea ceva rău, Luke nu țipa la el, și în toți acești ani nu-l lovide niciodată. Mai înainte vreme crezuse că poate va avea într-o zi un client mai bun, care să vrea să-l ia de acolo, dar acum știa că asta n-avea să se întâmple niciodată. O dată începuse să se dezbrace înainte ca clientul să fie gata, iar bărbatul îl lovide peste față și se răstise la el: „Dumnezeule, mai încet, târfă ce ești! De câte ori ai mai făcut asta până acum?” Și, așa cum se întâmpla de fiecare dată când un client îl lovea, Luke ieșise din baie și țipase la bărbat și-i ceruse să promită că se va purta mai frumos dacă voia să mai rămână cu el. Clienții îi spuneau în toate felurile: îl făceau „târfa”, „curvă”, „jegos”, „scârbos”, „nimfoman” (fusesse nevoit să caute cuvântul în dicționar), „sclav”, „gunoi”, „lepădătură”, „nespălat”, „loază”, „nimic”. Dar Luke nu-i spunea niciodată așa. Luke îi spunea că e perfect, că e isteț, că se pricepe la ce face și că nu e nimic rău sau greșit în ceea ce face el.

Fratele încă vorbea despre ei amândoi, numai că acum pomenea despre o casă la malul mării, undeva prin centrul Californiei, și descria plajele cu pietriș, păsările țipătoare, marea splendid colorată. Și aveau să fie împreună, ei doi, ca un cuplu căsătorit. Acum nu mai erau tată și fiu; acum erau egali. Când el împlinea șaisprezece ani, aveau să se căsătorească. În luna de miere s-ar fi dus în Franța și în Germania, unde el își putea folosi în sfârșit cunoștințele de limbi străine, printre francezi și germani adevărați, dar și în Italia și în Spania, unde fratele Luke locuise timp de doi ani: o dată ca student, altă dată după ce absolvise. Și aveau să cumpere și un pian, la care el să cânte.

— Alți oameni n-o să te vrea când vor afla câți clienți ai avut, îi spuse fratele. Și o să fie niște proști. Dar eu o să te vreau întotdeauna, chiar dacă ai avut zece mii de clienți.

Avea să se retragă din activitate la șaisprezece ani, îi mai spuse Luke, și el plânse în tăcere, fiindcă număra deja zilele până la doisprezece ani, când Luke îi promisese că se va putea opri.

Uneori fratele se scuza pentru ceea ce Jude trebuia să facă: când un client era rău, când el avea dureri, când sângera sau când avea vreo rană. Alteori se purta de parcă lui Jude i-ar fi făcut plăcere. „De data asta a fost bine”, îi spunea câteodată, după plecarea câte unui client. „Mi-am dat seama că ți-a plăcut de ăsta, nu-i așa? Nu nega, Jude! Te-am auzit eu cum îți plăcea! Foarte bine. E bine să-ți placă ce faci”.

Împlini doisprezece ani. Erau în Oregon acum, îndreptându-se încet spre California, zicea Luke. El mai crescuse; fratele îi prezicea că va ajunge la un metru optzeci, un metru optzeci și cinci – mai scund decât Luke, dar nu cu mult. Vocea i se schimba. Nu mai era copil, și din cauza asta clienții erau mai greu de găsit. Acum veneau mai rar singuri și mai mult în grup. El ura grupurile, dar fratele îi spunea că asta era tot ce putea face. Părea prea matur pentru vârsta lui; clienții credeau că are treisprezece sau paisprezece ani, și, la vârsta asta, susținea Luke, orice an contează.

Era toamnă, douăzeci septembrie. Se opriseră în Montana, fiindcă Luke credea că lui o să-i placă să vadă cerul nopții acolo, stelele strălucitoare ca niște lumini electrice. Ziua aceea nu fusese în niciun fel neobișnuită. Cu două zile înainte avusese un grup mare, și fusese atât de oribil, încât Luke nu numai că-i anulase

toate programările pentru ziua următoare, dar îl lăsase să doarmă singur în ambele nopți, cu patul numai pentru el. În seara aceea însă, viața reveni la normal. Luke veni în pat lângă el și începu să-l sărute. Și pe urmă, în timp ce făceau sex, răsună o bătaie în ușă, atât de puternică, de insistentă și de neașteptată, încât Jude aproape că-i mușcă fratelui limba.

— Poliția! se auzi de afară. Deschideți! Deschideți imediat!

Fratele Luke îi puse o mână la gură.

— Să nu scoți o vorbă! șuieră la el.

— Poliția! strigă vocea din nou. Edgar Wilmot, avem un mandat de arestare pe numele tău. Deschide ușa imediat!

El fu nedumerit: cine era Edgar Wilmot? Un client oare? Dădu să-i spună lui Luke că oamenii aceia greșiseră probabil, când ridică privirea, îi văzu fața și înțelese că pe fratele Luke îl căutau.

Luke se retrase din el și-i făcu semn să rămână în pat.

— Să nu te miști! îi șopti. Mă întorc imediat.

Apoi fugi în baie, iar el auzi ușa încuindu-se.

— Nu! șopti el înnebunit. Nu mă lăsa, frate Luke! Nu mă lăsa singur!

Dar fratele plecă oricum.

Și apoi totul păru să se deruleze foarte lent și foarte rapid în același timp. El nu se mișcă, era prea îngrozit, dar o clipă mai târziu lemnul ușii se crăpă, și camera se umplu de bărbați care țineau niște lanterne sus lângă cap, pentru ca el să nu le poată vedea fețele. Unul se apropie și-i spuse ceva – el nu auzi ce din cauza zgomotului și a fricii –, îi trase chiloții și-l ajută să coboare din pat.

— Ești în siguranță acum, îi spuse cineva.

Îl auzi pe unul dintre bărbați înjurând și strigând din baie: „Chemați imediat o ambulanță!”, iar el se smulse din mâna celui care îl ținea, se strecură pe sub brațul altuia și din trei salturi fu în baie, unde-l văzu pe fratele Luke cu un cablu în jurul gâtului, atârnat de cârligul din mijlocul tavanului, cu gura căscată, cu ochii închiși, cu fața cenușie ca barba. Urlă atunci, urlă fără oprire și fu târât afară din baie în timp ce urla întruna numele fratelui Luke.

Își amintește prea puține din ce a urmat. Fu interogat în repetate rânduri; fii dus la spital, la un medic care-l examinează și-l întrebă de câte ori fusese violat, dar el nu putu să răspundă; chiar *fusese* violat? Acceptase singur totul, se învoise, fusese decizia lui, el o luase.

— De câte ori ai făcut sex? îl întrebă apoi medicul, iar el răspunse:

— Cu fratele Luke sau cu alții?

Iar doctorul întrebă din nou:

— Care alții?

Și, după ce el termină de povestit, medicul se întoarse cu spatele la el, își acoperi fața cu mâinile și deschise gura să spună ceva, dar nu scoase niciun sunet. Și atunci el știu sigur că ceea ce făcuse era rău și se simți atât de rușinat, atât de murdar, încât vru să moară.

Fu dus la cămin, unde îi fură aduse și lucrurile: cărțile, păpușa navajo, pietrele, crenguțele și ghindele, Biblia cu flori presate pe care o luase cu el de la mănăstire și hainele, de care ceilalți băieți își băteau joc. La cămin știau toți ce era el, știau ce făcuse, știau că e deja stricat, așa că nu fii surprins când unii dintre asistenții sociali începură să-i focă ceea ce-i făcuseră și alții atâția ani. Cumva, și ceilalți băieți știau ce era el. Îi spuneau în toate felurile, folosind aceleași cuvinte pe care i le strigaseră și clienții; îl lăsau singur mereu. Când se apropia de vreun grup, se ridicau și fugeau de el.

Nu-i aduseseră însă și punga cu lame, așa că învăță să improvizeze: fură un capac de cutie de conserve de la gunoi și-l steriliză într-o după-amiază la flacăra aragazului, când era de serviciu la bucătărie, și se folosi de el, ascufstându-l sub salteaua de pe patul lui. Apoi în fiecare săptămână fura un capac nou.

Nu era zi în care să nu se gândească la fratele Luke. La școală sări patru clase; i se permise să meargă la cursuri de matematică, pian, franceză, germană și literatură engleză la liceul local de stat. Profesorii îl întrebau cine-l învățase tot ce știa, iar el răspundea că tatăl lui îl învățase.

— A făcut treabă bună, îi spuse profesoara de engleză. Trebuie să fi fost un dascăl

excelent, iar el nu fu în stare să răspundă, așa că ea trecu mai departe, la elevul următor.

Noaptea, când era cu asistenții, se prefăcea că fratele Luke stătea în camera vecină, așteptând să-i sară în ajutor dacă lucrurile luau o întorsătură prea urâtă, ceea ce însemna că tot ce se întâmpla erau lucruri pe care fratele știa că el le poate suporta.

După ce ajunse să aibă încredere în Ana, îi povesti câte ceva despre fratele Luke. Dar nu totul. Totul nu-l spuse nimănui. Fusese o prostie că-l urmărise pe Luke, știa asta. Luke îl mințise și-i făcuse lucruri oribile. Dar voia să creadă că, în ciuda a tot ce se întâmplase, Luke chiar îl iubise, că latura asta fusese adevărată: nu o perversiune, nu o iluzie, ci un sentiment real. I se părea că n-ar fi suportat s-o audă pe Ana spunând, așa cum spunea despre ceilalți: „Era un monstru, Jude; cei ca el declară că te iubesc, dar o fac numai ca să te poată manipula, nu înțelegi? Asta fac pedofilii; așa exploatează ei copiii”. Acum, adult fiind, încă nu poate hotărî ce anume să creadă despre Luke. Da, a fost un om rău. Dar a fost oare mai rău decât ceilalți frați? Oare el *chiar* a luat decizia greșită? Ar fi fost *cu adevărat* mai bine dacă ar fi rămas la mănăstire? Timpul petrecut acolo i-ar fi făcut mai mult sau mai puțin rău? Moștenirea lăsată de Luke era în tot ce făcea, în tot ce era eh în dragostea lui pentru muzică, pentru matematică, pentru grădinărit și pentru limbile străine – toate acestea erau Luke. Faptul că se tăia, rușinea, fricile, bolile, incapacitatea lui de a avea o viață sexuală normală, de a fi un om normal – și acestea erau Luke. Luke îl învățase să găsească plăcerea și bucuria în viață și tot el îi anihilase cu desăvârșire plăcerea și bucuria.

Avea grijă să nu-i rostească niciodată numele cu glas tare, dar uneori îl gândea, și atunci, oricât ar fi înaintat în vârstă, oricâți ani ar fi trecut, în minte îi apărea, într-o fracțiune de secundă, chipul lui Luke, zâmbind. Se gândea la el așa cum era când se îndrăgostiseră, când el fusese sedus, fiind prea copil, prea naiv, prea singur și prea disperat după afecțiune ca să-și dea seama. Alerga spre seră, deschidea ușa, iar căldura și parfumul florilor îl învăluiau ca o mantie. Era ultima dată când simțise o fericire atât de simplă, o bucurie atât de lipsită de complicații. „Iată-l pe băiatul meu cel frumos!” exclama Luke. „Ah, Jude, cât mă bucur să te văd!”

PARTEA A CINCEA ANII FERICIȚI

Cam la o lună după ce împlinise treizeci și opt de ani, veni o zi când Willem înțelese că e o celebritate. La început, ideea îl descumpăni mai puțin decât ar fi crezut că avea să fie cazul, în parte fiindcă întotdeauna se considerase oarecum faimos – pe el însuși și pe JB. Se întâmpla să fie în oraș cu cineva, cu Jude sau cu un altul, și un al treilea se apropia să-l salute pe Jude, care făcea prezentările: „Aaron, îl știi pe Willem?” Iar Aaron răspundea: „Sigur. Willem Ragnarsson. Toată lumea îl știe pe Willem”. Dar nu-l știau datorită actoriei, ci fiindcă sora fostului coleg de cameră al lui Aaron fusese iubita lui când erau la Yale, ori fiindcă Willem dăduse o probă cu doi ani în urmă pentru prietenul fratelui unui prieten de-al lui Aaron, care era

dramaturg, sau fiindcă Aaron, artist fiind, participase la o expoziție de grup împreună cu JB și Henry Young Asiaticul și-l întâlnise pe Willem la petrecerea de după. În general, New York-ul fusese pentru el, în anii maturității, un fel de extensie a colegiului, în care toată lumea îi cunoștea pe el și pe JB și al cărui campus părea uneori să fi fost luat din Boston și așezat pe suprafața câtorva kilometri pătrați în Manhattan și o parte din Brooklyn. Toți patru aveau în anturajul lor aceleași... în fine, dacă nu aceleași persoane, măcar aceleași *tipuri* de persoane ca și în colegiu, iar în acest univers al artiștilor, muzicienilor și actorilor evident că era cunoscut, fiindcă așa fusese întotdeauna. La urma urmei, nu era un univers chiar atât de mare; în el, toată lumea se cunoștea cu toată lumea.

Dintre ei patru, numai Jude și, într-o oarecare măsură, Malcolm avuseseră experiența traiului într-o altă lume, în cea reală, populată cu oameni care practicau ocupații necesare vieții: făceau legi, predau la școală, îi vindeau pe alții, rezolvau probleme, manipulau bani, vindeau și cumpărau obiecte (surprinzător, își spusese el mereu, nu era că *el* îl știa pe Aaron, ci că îl știa Jude). Chiar înainte de a împlini treizeci și șapte de ani primise un rol într-un film modest intitulat *Curtea cu sicomori*, interpretând un avocat dintr-un orașel din Sud care hotărăște să-și facă publică homosexualitatea. Îl acceptase pentru a lucra împreună cu actorul care îl întruchipa în film pe tatăl lui, un actor pe care-l admira și al cărui personaj era taciturn și coleric din fire, un tip nemulțumit de fiul lui și devenit irascibil din cauza dezamăgirilor. În perioada de documentare îi ceruse lui Jude să-i explice cu exactitate ce făcea el toată ziua și, ascultându-l, se întristase puțin la gândul că Jude, pe care-l considera o minte strălucită într-un fel pentru el de neînțeles, își irosea viața făcând o muncă ce părea teribil de anostă, echivalentul intelectual al gospodăritului – spălat, măturat și șters –, doar pentru a trece apoi la casa următoare și a o lua de la capăt. Nu-i spusese asta, desigur, dar într-o sâmbătă se întâlnise cu el la Rosen and Pritchard și, în vreme ce Jude scria, el se uitase prin hârtiile și dosarele lui și prin birou.

— Ei, ce părere ai? îl întrebuse Jude, lăsându-se pe spate în scaun și zâmbindu-i, iar el zâmbise la rândul lui și răspunsese:

— Impresionant.

Fiindcă într-un fel era impresionant.

— Știi ce părere ai, Willem, îi spusese Jude apoi, râzând. Nu-i nicio problemă. La fel gândește și Harold. „Te irosești!” exclamase el apoi, imitându-l pe Harold. „Te irosești, Jude!”

— Dar eu nu cred asta, protestase el, deși, de fapt, asta credea.

Jude deplânsese întotdeauna propria-i lipsă de imaginație, pragmatismul său inflexibil, însă Willem nu-l considerase niciodată așa. Și acum chiar i se părea o irosire – nu faptul că Jude lucra într-o corporație, ci însuși faptul că lucra în domeniul juridic, când, în realitate, după părerea lui Willem, o minte ca a lui ar fi trebuit să facă altceva. Ce anume Willem nu știa; dar, oricum, nu asta. Știa că e ridicol, însă niciodată nu crezuse că facultatea de drept va fi urmată, în cazul lui Jude, de profesarea avocaturii; întotdeauna își închipuise că, la un moment dat,

Jude va renunța și va face altceva, că va fi poate profesor de matematică, de canto ori (deși încă de pe atunci recunoștea ironia unei asemenea idei) psiholog, fiindcă era un ascultător atât de bun și întotdeauna încurajator cu prietenii lui. Și Willem habar n-avea de ce continua să se agațe de imaginea aceasta, chiar și după ce devenise limpede că lui Jude îi plăcea ceea ce face și că excela în profesia lui.

Curtea cu sicomori fusese un succes neașteptat și îi adusese lui Willem cele mai bune recenzii din întreaga lui activitate, plus nominalizări la premii, iar lansarea peliculei împreună cu un film mai comercial care fusese realizat cu doi ani în urmă, dar întârziase în postproducție, stârnise un val de simpatie care până și el recunoștea că-i marcaseră cariera. Întotdeauna își alesese rolurile inteligente – dacă se putea spune că are un talent deosebit la ceva, el crezuse mereu că despre asta era vorba: gusturile bune în privința rolurilor –, dar până în anul acela nu simțise niciodată că era cu adevărat sigur pe el și că putea vorbi despre filme pe care și-ar fi dorit să le facă la cincizeci sau la șaiszeci de ani. Jude îi spusese întotdeauna că în privința carierei avea o circumspecție hipertrofiată, că se descurca mult mai bine decât își închipuia, însă el niciodată nu considerase că așa stau lucrurile; știa că e respectat de colegi și de critici, dar o parte din el se temea tot timpul că aprecierile la adresa lui se vor sfârși brusc și fără niciun avertisment. Era un tip practic în cea mai puțin practică dintre profesii și, după fiecare rol, le spunea prietenilor că nu va mai primi altul, că e sigur că acesta avea să fie ultimul, atât ca metodă de a-și potoli temerile – dacă recunoștea posibilitatea, îi reducea riscul de a se concretiza –, cât și pentru a le exprima, fiindcă pentru el erau absolut reale.

Doar mai târziu, când rămânea singur cu Jude, își permitea să dea glas îngrijorării.

— Și dacă n-o să mai lucrez niciodată?

— Asta n-o să se întâmple, declară Jude.

— Dar dacă se întâmplă?

— Păi, replică Jude pe un ton serios, în eventualitatea extrem de improbabilă că nu vei mai juca niciodată, sigur vei face altceva. Și, până când îți vei da seama ce, te vei muta la mine.

Willem știa, desigur, că va juca în continuare; trebuia să creadă asta. Fiecare actor credea. Actoria era o formă de înșelătorie și, odată ce tu renunțai să crezi în tine, ceilalți renunțau și ei, în masă. Și totuși îi plăcea să-l audă pe Jude liniștindu-i temerile și îi plăcea de asemenea să știe că avea unde să se ducă în caz că totul s-ar fi sfârșit. Din când în când, în momentele în care cădea pradă unor accese de autocompătimitate care nu prea îi stăteau în fire, se întreba ce va face *totuși* dacă viața lui de actor se va sfârși; se gândea că ar putea să lucreze cu copiii cu dizabilități. S-ar pricepe și i-ar face plăcere. Se vedea plecând spre casă de la vreo școală elementară pe care și-o imagina undeva în Lower East Side, la vest de Soho, aproape de Greene Street. Apartamentul lui n-avea să mai existe, desigur, vândut fiind pentru ca el să-și poată plăti masteratul în educație (în visul lui, toate milioanele pe care le câștigase și nu le cheltuise se evaporaseră într-un fel sau altul), iar el avea să locuiască în apartamentul lui Jude, ca și când ultimele două decenii nici n-ar fi existat.

Dar, după *Curtea cu sicomori*, aceste fantezii întristătoare se răriseră, iar în a doua jumătate a celui de-al treizeci și șaptelea an de viață căpătase o încredere în sine cum nu mai simțise niciodată până atunci. Ceva se schimbase; ceva se cimentase; undeva, numele lui fusese înscris în piatră, întotdeauna avea să aibă de lucru; se putea odihni puțin, dacă voia.

Era septembrie și se întorcea de la o filmare, pregătindu-se să plece într-un turneu publicitar european; îi rămânea o singură zi de stat în oraș, numai una, iar Jude îi spusese că-l va duce oriunde vrea. Urma să se întâlnească, să mănânce împreună, iar pe urmă el avea să urce în mașină și să se ducă direct la aeroport, la cursa de Londra. Trecuse mult timp de când nu mai fusese la New York, și chiar voia să meargă într-un loc ieftin și primitiv, ca localul acela vietnamez cu tăieței la care se duceau când erau tineri, dar alesese în cele din urmă un restaurant francezesc din Midtown, cunoscut pentru meniul cu fructe de mare, pentru ca Jude să nu fie nevoit să se deplaseze prea mult.

Restaurantul era plin de oameni de afaceri, genul care își afișau puterea și averea prin croiala costumelor pe care le purtau și prin subtilitatea ceasurilor de la mână: trebuia să fii și tu bogat și puternic pentru a înțelege ce anume transmiteau ele. Pentru oricine altcineva, clienții erau doar niște bărbați în costume bleumarin, greu de deosebit între ei. Receptionera îl duse la masa lui Jude, care venise deja și-l aștepta, iar când Jude se ridică în picioare, el se apropie și-l îmbrățișă strâns, lucru care știa că lui Jude nu-i place, dar pe care hotărâse recent că oricum îl va face. Stătură așa, ținându-se în brațe, înconjurați de bărbați în costume bleumarin, până când el îi dădu drumul lui Jude, și se așezară.

— Te-am stingherit destul? îl întrebă, iar Jude clătină din cap și zâmbi.

Aveau atâtea lucruri de discutat într-un timp atât de scurt, încât Jude chiar scrisese o ordine de zi pe spatele unei chitanțe, iar el râse văzând-o, însă, în cele din urmă, ajunseră s-o urmeze îndeaproape. Între subiectul cinci (nunta lui Malcolm; ce vor spune la toasturi?) și subiectul șase (lucrările la apartamentul de pe Greene Street, care era în renovare), Willem se ridică și se duse la baie, iar în timp ce se întorcea la masă avu impresia deconcertantă că era urmărit. Firește, era obișnuit să fie privit și analizat, dar privirea aceea avusese ceva altfel în senzația pe care i-o dăduse, în intensitatea și în natura ei furișă, și, pentru prima dată după mult timp, el simți că se sfiește, conștient de faptul că purta blugi, și nu costum și că, evident, nu-și avea locul aici. Își dădu seama atunci că toți ceilalți clienți purtau costum, numai el nu.

— Cred că sunt îmbrăcat aiurea, îi șopti el lui Jude când se așeză înapoi la masă. Toată lumea se uită la mine.

— Nu se uită din cauza hainelor. Se uită fiindcă ești celebru.

El clătină din cap.

— Pentru tine și pentru alte câteva zeci de oameni.

— Ba nu, Willem. Chiar ești celebru. De ce crezi că te-au lăsat să intri aici fără sacou? Aștia nu permit oricui să bântuie prin localul lor dacă nu e în uniformă de corporatist. Și de ce-ți închipui că ne aduc atâtea apetitive? Nu pentru mine, poți să

fii sigur, zise Jude, iar el răsese. Dar de ce ai ales tocmai restaurantul ăsta? Credeam că vrei să mergem undeva în centru.

El oftă.

— Am auzit că au un sashimi bun. Și ce vrei să zici: aici e ținută obligatorie?

Jude zâmbi iar și se pregătea să-i răspundă, când unul dintre bărbații discreți în costum albastru se apropie de ei, vizibil stânjenit, și se scuză pentru deranj.

— Am vrut doar să vă spun că mi-a plăcut mult *Curtea cu sicomori*, rosti el. Sunt un mare admirator al dumneavoastră.

Willem îi mulțumi, iar bărbatul, mai vârstnic, pe la cincizeci și ceva de ani, se pregătea să mai spună ceva, când îl văzu pe Jude, îl recunoscuse și se uită la el câteva momente, evident re-poziționându-l în minte, actualizând ceea ce știa despre el. Deschise gura, o închise la loc și-și ceru scuze încă o dată, după care plecă. Jude îi zâmbise tot timpul, senin.

— Măi, măi! exclamă el după ce individul se retrase în grabă. E șeful serviciului contencios de la una dintre cele mai mari firme de avocatură din oraș. Și, aparent, un admirator al tău. *Acum* te-ai convins că ești celebru?

— Dacă etalonul celebrității e să fii recunoscut de douăzeci și ceva de absolvenți de la școala de design vestimentar și de avocați bătrâni, atunci, da, m-am convins, replică Willem, și începură amândoi să chicotească și să râdă ca niște copii, până când reușiră să se controleze din nou.

— Numai tu poți să apari pe copertele revistelor și să nu crezi că ești celebru, spuse Jude apoi, privindu-l afectuos.

Dar Willem nu se aflase în lumea reală când fuseseră făcute fotografiile acelea; fusese pe platourile de filmare, iar pe platou oricine se poartă ca și când ar fi celebru.

— E altfel, îi răspunse el lui Jude. Nu știu să-ți explic cum.

Mai târziu însă, în mașină spre aeroport, își dădu seama care era deosebirea. Da, se obișnuise să fie privit. Dar se obișnuise să fie privit doar de anumite persoane în anumite încăperi – persoane care voiau să se culce cu el sau care voiau să-i vorbească fiindcă le-ar fi putut ajuta în carieră, ori persoane în care simplul fapt că el era cunoscut declanșa ceva flămând și frenetic, o poftă nesățioasă de a fi în preajma lui. Dar nu era obișnuit să fie privit de oameni care aveau alte lucruri de făcut, care aveau probleme mai importante la care să se gândească decât un actor din New York. Actori în New York erau peste tot. Singurele ocazii în care se uitau la el oameni puternici se iveau la premiere, când îi era prezentat directorului de studio cinematografic, iar acesta îi strângea mâna și făcea conversație cu el chiar în timp ce îl analiza, calculând cât de bine se descurcase, cât plătise pentru el și ce încasări va trebui să aducă filmul ca să-și permită să-l studieze pe acest actor mai îndeaproape.

În mod pervers însă, pe măsură ce recunoașterea aceasta începu să se producă tot mai des – intra într-o încăpere, într-un restaurant, într-o clădire și simțea, doar pentru un moment, o vagă întrerupere colectivă –, începu și el să-și dea seama că putea să acționeze asupra propriei vizibilități, întrerupând-o și redeclanșând-o. Dacă intra într-un restaurant așteptându-se să fie recunoscut, era întotdeauna

recunoscut. Dacă nu, rareori era. Niciodată nu reuși să-și dea seama în ce anume consta diferența în afara simplei lui dorințe. Dar așa stăteau lucrurile; și iată de ce, la șase ani după prânzul acela, putea să străbată nestingherit străzile din Soho, după ce se mutase împreună cu Jude.

Locuia în apartamentul de pe Greene Street de când Jude revenise acasă după tentativa de sinucidere și, pe măsură ce lunile se scurgeau, constatase că își muta în vechiul lui dormitor de acolo tot mai multe lucruri – mai întâi hainele, apoi laptopul, pe urmă cutiile cu cărți și pătura de lână preferată, în care îi plăcea să se înfășoare în timp ce prepara cafeaua de dimineață; viața lui era, de altfel, atât de itinerantă, încât cam asta era tot ce-i trebuia și ce avea. Un an mai târziu, locuia încă acolo. Într-o dimineață se trezi târziu și își făcu o cafea (își adusese și cafetiera, fiindcă Jude nu avea), după care rătăci somnolent prin apartament, observând parcă pentru prima dată că toate cărțile lui erau acum așezate pe rafturile lui Jude și că tablourile pe care le adusese cu el erau atârinate pe pereții lui. Când se întâmplase asta? Nu-și amintea cu exactitate, dar avea senzația că așa era firesc; era firesc ca el să fie din nou acolo.

Chiar și domnul Irvine era de aceeași părere. Willem îl întâlني acasă la Malcolm în primăvara trecută, de ziua acestuia, și domnul Irvine îi spusese:

— Am auzit că te-ai mutat înapoi cu Jude.

Iar el răspunsese că da și se pregătise pentru o prelegere despre veșnica lor adolescență: la urma urmei, el urma să împlinească patruzeci și patru de ani, iar Jude avea aproape patruzeci și doi. Însă domnul Irvine spusese doar:

— Ești un bun prieten, Willem. Mă bucur, băieți, că aveți grijă unul de altul.

Fusese profund zdruncinat de tentativa de sinucidere a lui Jude; toți fuseseră, firește, dar domnul Irvine îl plăcuse întotdeauna pe Jude cel mai mult dintre ei toți, iar ei știau asta.

— Vă mulțumesc, domnule Irvine, răspunsese el, surprins. Și eu mă bucur.

În primele săptămâni, dificile, de după externarea lui Jude, Willem obișnuia să intre în camera lui ca să-și confirme că prietenul său era acolo și că era în viață. Pe atunci Jude dormea aproape tot timpul, iar el se așeza uneori la marginea patului, privindu-l și încercând un fel de mirare cumplită că Jude era încă printre ei. Și își spunea: dacă Richard l-ar fi găsit cu numai douăzeci de minute mai târziu, Jude ar fi fost mort. Cam la o lună după ce acesta ieși din spital, Willem intră într-un magazin și văzu pe un raft un cutter – părea un instrument crud, medieval – și aproape că izbucni în lacrimi: din câte îi povestise Andy, chirurgul de la urgențe spusese că niciodată în cariera lui nu văzuse tăieturi mai adânci și mai decise pe care cineva să și le fi făcut în mod intenționat. Willem știuse întotdeauna că Jude avea probleme, dar atunci fusese aproape șocat dându-și seama cât de puțin îl cunoștea de fapt și cât de ferm hotărât fusese să-și facă singur rău.

Simțea că, într-un fel, aflase despre el în ultimul an mai multe decât în cei douăzeci și șase de când se cunoștea și că fiecare detaliu nou aflat era cumplit; că nu avea uneltele necesare pentru rezolvarea problemelor lui Jude, fiindcă prea multe dintre ele erau nerezolvabile. Povestea cicatricii de pe dosul palmei – cu care

Jude își începuse destăinuirile – fusese atât de oribilă, încât Willem rămăsese treaz în noaptea aceea, incapabil să doarmă, și se gândise destul de serios să-l sune pe Harold, doar ca să aibă pe cineva căruia să i-o împărtășească, pe cineva alături de care să nu-și poată găsi cuvintele.

A doua zi nu se putuse împiedica să nu se tot uite la mâna lui Jude, până când el își trăsese mâneca deasupra.

— Mă faci să mă simt prost, îi spusese.

— Îmi pare rău.

Jude oftase.

— Willem, nu-ți mai povestesc nimic dacă ai de gând să reacționezi așa. Nu-i nimic, serios. S-a întâmplat cu mult timp în urmă. Nici nu mă mai gândesc la ea. Apoi, după o pauză, adăugase: Nu vreau să mă privești altfel dacă-ți spun lucrurile astea despre mine.

El trăsese adânc aer în piept.

— Nu, ai dreptate. Ai dreptate.

Așa că acum, când îl asculta povestind, Willem avea grijă să nu spună nimic, să emită doar mici onomatopee banale, ca și când toți prietenii lui fuseseră bătuți cu cureaua înmuiată în oțet până când leșinaseră sau fuseseră obligați să-și mănânce voma de pe podea, ca și când lucrurile astea ar fi fost simple rituri ale copilăriei. Dar, în ciuda acestor povești, tot nu știa nimic; tot nu știa cine e fratele Luke. Nu aflase decât fragmente disparate despre mănăstire sau despre căminul de copii. Nu știa cum ajunsese Jude la Philadelphia și ce i se întâmplase acolo. Nu știa povestea traumatismului provocat de mașină. Dar, dacă Jude începuse cu poveștile mai ușoare, Willem știa acum destule pentru a fi convins că celelalte – dacă avea să le audă vreodată – trebuiau să fie cutremurătoare. Și aproape că nu voia să le afle.

Destăinuirile făcuseră parte dintr-un compromis la care ajunseseră atunci când Jude declarase categoric că nu se va duce la doctorul Loehmann. Andy trecea să-l vadă aproape în fiecare seară de vineri, și venise într-o zi la scurt timp după ce Jude se întorsese la Rosen and Pritchard. În vreme ce îl examina în dormitor, Willem preparase câte ceva de băut pentru fiecare, apoi luase paharele, și se așezaseră toți trei pe canapea, cu luminile aproape stinse, în vreme ce afară ninge.

— Sam Loehmann zice că nu l-ai sunat, spusese Andy. Jude, e o tâmpenie. Trebuie să iei legătura cu el. Așa ne-am înțeles.

— Andy, ți-am spus doar: nu mă duc.

Willem fusese încântat să constate că Jude revenise la obstinția lui obișnuită, chiar dacă nu era de acord cu el. Cu două luni în urmă, în Maroc, erau la cină, și, când ridicase la un moment dat privirea din farfuria lui, îl văzuse pe Jude uitându-se la platourile cu gustări de pe masă, incapabil să se servească.

— Jude? rostise întrebător, iar Jude se întorsese spre el, cu o expresie speriată.

— Nu știu cu ce să încep, răspunsese el încet.

Așa că Willem se întinsese peste masă și pusese câte puțin din fiecare fel pe farfuria lui Jude, după care îi spusese să înceapă cu vinetele înăbușite și să continue cu restul, treptat, de la stânga la dreapta.

— Trebuie să faci *ceva* | reluase Andy.

Se vedea că încearcă să-și păstreze calmul, dar nu reușește, iar lui Willem și asta i se păruse încurajator – era semnul unei oarecare întoarceri la normalitate.

— Willem e de aceeași părere, nu-i așa, Willem? Pur și simplu nu poți continua în felul ăsta! Ai trecut printr-o traumă gravă! Trebuie să începi să discuți cu cineva!

— Bine, replicase Jude cu un aer obosit. O să-i spun lui Willem.

— Willem nu e medic sau psiholog! E actor!

Iar atunci Jude se uitase la el, și izbucniseră amândoi în râs, hohotind atât de tare, încât fuseseră nevoiți să-și lase paharele din mână, și în cele din urmă Andy se ridicase, spusese că erau amândoi atât de imaturi încât nu înțelegea de ce-și mai bate capul și plecase. Jude încercase să-l cheme înapoi –, Andy! Scuză-ne! Nu pleca! 11 –, însă râdea prea tare ca să se mai înțeleagă ceva din ce spunea. Era pentru prima dată după luni de zile – încă de dinainte de tentativa de sinucidere – când Willem îl auzea râzând.

Mai târziu, când se liniștiseră, Jude îi spusese:

— M-am gândit că aș putea... știi... să încep să-ți povestesc unele lucruri. Dar... nu te *deranjează*? N-o să fie o povară pentru tine?

Iar el replicase că sigur n-o să fie, că voia să știe. Întotdeauna voise să știe, dar asta nu i-o mai spusese, fiindcă își dădea seama că ar fi sunat ca o critică.

Dar, oricât ar fi reușit să se convingă singur că Jude redevenise el însuși, tot nu avea cum să nu recunoască faptul că se și schimbase. Unele schimbări erau, după părerea lui, bune – faptul că vorbea, de exemplu. Altele erau întristătoare: deși mâinile îi deveniseră mai puternice – și cu toate că se întâmpla din ce în ce mai rar –, încă îi tremurau câteodată, și Willem știa că Jude se simte stânjenit din cauza lor. În plus, era mai reticent ca oricând să se lase atins, mai ales – remarcase el – de Harold; cu o lună în urmă, când Harold venise în vizită, Jude practic baletase pentru a se feri de îmbrățișarea lui. Lui Willem îi păruse rău atunci pentru Harold, văzându-i expresia, așa că se apropiase și-l îmbrățișase el.

— Știi că n-ai ce-i face, îi șoptise, iar Harold îl sărutase pe obraz.

— Ești un băiat de treabă, Willem, îi spusese apoi.

Acum erau în octombrie, la trei luni după tentativă. În seara aceea fusese la teatru; la două luni după ce terminase piesa, în decembrie, începuse filmările la primul său proiect cinematografic de după întoarcerea din Sri Lanka, o adaptare după *Unchiul Vania* de care era încântat și care se turna în Hudson Valley; putea deci să vină acasă în fiecare seară.

Oricum, locul nu era doar o coincidență.

— Vreau să rămân în New York, le spusese el managerului și impresarului său după ce renunțase la filmările din Rusia, în toamna dinainte.

— Cât timp? întrebuse Kit, impresarul.

— Nu știu. Cel puțin un an.

— Willem, replicase Kit după o scurtă tăcere, înțeleg cât ești de apropiat de Jude. Dar nu crezi că ar trebui să profiți de celebritatea pe care ai dobândit-o? Ai putea face orice dorești. Se referea la *Iliada* și la *Odiseea*, care înregistraseră un succes

urias, dovadă – subliniase Kit – că acum putea să facă tot ce voia. Din câte-l cunosc eu pe Jude, și el ți-ar spune același lucru, adăugase el și, cum Willem nu răspunsese, continuase: Nu ți-e soție sau copil sau așa ceva. Ți-e prieten.

— Doar” prieten, vrei să zici, replicase el sec.

Kit era Kit și gata; gândea ca un impresar, iar Willem avea încredere în gândirea lui – îl reprezentase încă de la începutul carierei – și încerca să nu se certe cu el, mai ales că întotdeauna îl îndrumase bine: „Nici umpluturi, nici figurație”, obișnuia Kit să spună laudativ despre cariera lui, trecându-i în revistă rolurile. Știau amândoi că era mult mai ambițios decât Willem însuși și că așa fusese întotdeauna. Și totuși Kit fusese cel care-i luase bilet la prima cursă din Sri Lanka după ce sunase Richard, cel care-i convinsese pe producători să întrerupă filmările timp de șapte zile, pentru ca el să poată zbura la New York și înapoi.

— Nu vreau să te jignesc, Willem, adăugase Kit cu tact. Știu că ții la el. Dar să fim serioși! Dacă ar fi iubirea vieții tale, aș înțelege. Să-ți înăbuși însă cariera așa mi se pare un gest extrem.

Și totuși, Willem se întreba uneori dacă ar putea iubi pe altcineva atât de mult cât îl iubea pe Jude. Era, bineînțeles, vorba de el ca om, dar și de confortul pe care i-l oferea viața alături de el, confortul de a avea pe cineva care îl cunoștea de atâta vreme și care putea fi sigur că-l va accepta exact așa cum era, zi după zi. Munca lui Willem, chiar viața lui, erau o suită de deghizări și de șarade. Totul în persoana lui și în contextul în care trăia se schimba permanent: părul lui, trupul, locul în care avea să doarmă la noapte. Deseori avea senzația că e construit din ceva lichid, ceva turnat continuu dintr-o sticlă viu colorată în alta și din care o parte se pierde sau se irosea la fiecare transvazare. Dar prietenia cu Jude îl ajuta să simtă că exista în el însuși ceva real și imuabil, că, în ciuda atâtor disimulări, în ființa lui dăinuia un element fundamental, pe care Jude îl recunoștea chiar și atunci când el însuși nu-l mai distingea – ca și cum prezența lui Jude ca martor al existenței lui îi conferea acesteia caracter real.

În facultate avusese un profesor care îi spusese că actorii cei mai buni sunt printre cei mai plictisitori oameni din lume. O conștiință puternică de sine era dăunătoare unui actor, fiindcă el trebuia să-și facă șinele să dispară, să se lase acaparat de personaj. „Dacă vrei să fii o personalitate, fă-te star pop!” îi mai spusese profesorul.

El înțelesese atunci că așa stăteau lucrurile – și încă înțelegea –, dar, în realitate, exact la un sine puternic râvneau toți actorii, deoarece, cu cât interpretați mai multe roluri, cu atât mai mult te depărtați de cel care credeai că ești și cu atât mai greu îți găseai drumul înapoi. Nu era deci de mirare că atâția dintre colegii lui de breaslă ajungeau niște epave. Făceau bani, își construiau viața și identitatea întruchipând alte caractere; și atunci era oare o surpriză că aveau nevoie mereu de alt decor, de o nouă scenă care să dea vieții lor formă? Fără ele, cine și ce mai erau ei? Așa că se agățau de diverse religii, de iubite și de tot felul de cauze care să le ofere ceva ce putea fi al lor: nu dormeau, nu se opreau niciodată, îngroziți de ideea de a rămâne singuri, de a fi nevoiți să se întrebe cine sunt cu adevărat. („Când un actor vorbește, și nu există nimeni care să-l audă, mai este el oare actor?” îl întrebaser la un moment

dat prietenul lui, Roman. Uneori se întreba și el același lucru.)

Dar, pentru Jude, Willem nu era actor: era prietenul lui, iar această identitate înlocuia orice altceva. Era un rol pe care îl juca de atâta timp încât devenise, în mod definitiv, ceea ce era el. Pentru Jude, el nu era în primul rând actor, tot așa cum, pentru el, Jude nu era în primul rând avocat – niciunul din ei nu l-ar fi descris vreodată așa pe celălalt nici în primul, nici în al doilea „nici în al treilea rând. Jude era cel care-și amintea cine fusese Willem înainte de a-și construi viața prefăcându-se în alții: că fusese un om care avusese un frate, părinți, un om pentru care toți și toate păreau impresionante și atrăgătoare. Cunoștea actori care nu voiau ca oamenii să și-i amintească așa cum fuseseră înainte, ca pe niște persoane hotărâte să fie altcineva, dar el nu făcea parte dintre ei. El *voia* să i se reamintească cine era; voia să fie în preajma cuiva pentru care nu cariera profesională era latura lui cea mai interesantă.

Și, dacă era să fie sincer, ținea și la cei care apăruseră în viața lui odată cu Jude: Harold și Julia. Când Jude fusese adoptat, Willem simțise pentru prima dată că-și invidiază prietenul pentru ceva pe care îl avea acesta. *Admira* multe la Jude – inteligența lui, solitudinea și talentele lui –, dar niciodată nu-l invidiase. Văzându-i însă pe Harold și Julia cu el, văzând cum îl priveau chiar și atunci când Jude nu se uita la ei, simțise un fel de gol interior: el nu mai avea părinți și, cu toate că de obicei nu se gândea la asta, simțea că, oricât de detașați fuseseră părinții lui de el, atât cât trăiseră, fuseseră totuși măcar ceva ce-l ținea ancorat în propria lui viață. Fără familie, era ca un crâmpei de hârtie plutind în aer, luat pe sus și răsucit de fiece pală de vânt. Acesta fusese o trăsătură comună între el și Jude.

Sigur, știa că e ridicol să fie invidios și, în plus, era o culme a meschinăriei: el avusese părinți în copilărie, pe când Jude, nu. Și știa că Harold și Julia țin și la el, așa cum și el ținea la ei. Amândoi îi văzuseră toate filmele și amândoi îi trimiseseră la ele cronici personale lungi și detaliate, laudându-i de fiecare dată interpretarea și adăugând comentarii inteligente despre actorii din celelalte roluri și despre echipa de producție. (Singurul pe care nu-l văzuseră – sau despre care cel puțin nu comentaseră nimic – fusese *Prințul scorțișoarei*, pe care îl filma când încercase Jude să se sinucidă. De fapt, nici el însuși nu-l văzuse.) Citeau toate articolele dedicate lui – pe care el le evita, la fel cum evita să citească recenziile – și cumpărau toate revistele în care apărea ceva despre el. De ziua lui îi telefonau și-l întrebau cum are de gând să sărbătorească, iar Harold îi amintea ce vârstă împlinește. De Crăciun îi trimiteau întotdeauna ceva – o carte și un mic cadou amuzant ori o jucărioară ingenioasă pe care s-o țină în buzunar și s-o învârtească în mână când vorbea la telefon sau ședea în scaunul de machiaj. De Ziua Recunoștinței, el stătea cu Harold în camera de zi, uitându-se la meci, în vreme ce Julia îi ținea companie lui Jude în bucătărie.

— Nu mai avem chipsuri, spunea Harold.

— Știu, replică el.

— De ce nu te duci să mai iei?

— Dar *tu* ești gazda, îi amintea el.

— Și *tu* ești musafirul.

— Da, da, exact.

— Strigă-l pe Jude și zi-i să ne mai aducă!

— Strigă-l tu!

— Ba nu, strigă-l *tu!*

— Bine... Jude! Harold mai vrea chipsuri!

— Ce-ți mai place să scornești, Willem! spunea Harold când Jude venea să umple bolul. A fost exclusiv ideea lui, Jude!

Dar, în general, știa că Harold și Julia țin la el fiindcă el ține la Jude; știa că ei se bizuie pe el că va avea grijă de Jude – asta era el pentru ei, și nu-l deranja să fie astfel. Chiar era mândru.

În ultimul timp însă începuse să simtă altceva față de Jude și nu era sigur ce anume ar fi trebuit să facă. Ședeau pe canapea într-o seară de vineri, târziu – el abia se întorsese de la teatru, Jude abia revenise de la birou – și stăteau de vorbă, despre nimic în particular, când Willem aproape că se aplecase spre el și-l sărutase. Se stăpânise însă, și clipa trecuse. Dar, de atunci, impulsul se mai făcuse simțit: de două ori, de trei ori, de patru ori.

Și începea să-l îngrijoreze. Nu fiindcă Jude era bărbat; mai făcuse sex cu bărbați înainte, toți cei pe care-i cunoștea făcuseră, iar pe vremea când erau la colegiu, la o beție, el și JB o făcuseră într-o noapte, din plictiseală și din curiozitate (o experiență care, spre ușurarea lor, fusese absolut neplăcută: „E interesant cum un tip atât de arătos îți poate tăia tot cheful” – acestea fuseseră exact cuvintele pe care i le spusese JB). Și nici fiindcă n-ar fi simțit dintotdeauna un soi de atracție minoră față de Jude, așa cum simțea față de mai toți prietenii lui. Ci fiindcă știa că, dacă ar fi fost să încerce ceva, trebuia să fie sigur, fiindcă avea convingerea că Jude, care nu era superficial în nicio privință, categoric n-ar fi fost așa în privința sexului.

Viața sexuală și sexualitatea lui Jude fuseseră mereu fascinante pentru toți cei care-l cunoșteau și în mod cert pentru iubitele lui Willem. Din timp în timp, el, Malcolm și JB abordau subiectul când Jude nu era de față: oare el făcea sex? făcuse vreodată? Cu cine? Văzuseră cu toții oameni care îl priveau la petreceri sau flirtau cu el, și de fiecare dată Jude rămăsese impasibil.

„Fata aia a stat aproape călare pe tine”, îi spunea el în vreme ce se întorceau acasă de la o petrecere sau alta.

„Care fată?” întreba Jude.

Discutau între ei, fiindcă Jude le spusese clar că nu va vorbi despre așa ceva cu niciunul; dacă problema era abordată la un moment dat, se uita la ei cu o privire fixă și schimba subiectul cu o ostentație pe care n-aveai cum s-o înțelegeți greșit.

— A lipsit măcar o noapte de acasă? întreba JB, pe vremea când Willem și Jude locuiau încă pe Lipsenard Street.

— Băieți, replică el (fiindcă discuția îl făcea să se simtă prost), nu cred că ar trebui să vorbim despre asta.

— Willem, nu mai fi atât de mironosit! Nu-i trădezi încrederea, așa că spune-ne: da sau ba! A lipsit vreodată?

El ofta.

— Nu.

Se așternea o tăcere, după care Malcolm intervenea:

— Poate că e asexual.

— Nu, așa ești tu, Mal.

— Du-te naibii, JB!

— Crezi că e virgin? Întreba apoi JB.

— Nu, răspundea el.

Habar n-avea de unde știa asta, însă era sigur.

— Ce pierdere! exclamă JB, iar el și Malcolm schimbau o privire, știind ce va urma. Degeaba arată așa de bine. *Eu* trebuia să arăt așa. *Eu* cel puțin m-aș fi distrat de minune.

După o vreme, ajunseseră să accepte că așa era el și adăugaseră sexualitatea lui lipsă pe lista lucrurilor despre care știau că nu trebuie să discute. An după an trecea, și Jude nu avea nicio întâlnire romantică, niciodată nu-l vedeau cu cineva.

— Poate că duce cine știe ce viață dublă intensă, sugerase Richard la un moment dat, iar Willem ridicase din umeri:

— Poate.

Dar, cu toate că nu avea nicio dovadă, știa că nu așa stau lucrurile. Și, în același mod, fără nicio probă într-un sens sau în celălalt, presupusese că Jude era homosexual (deși poate că nu) și că, probabil, nu avusese niciodată o relație (deși chiar spera să se înșele în privința asta). În plus, oricât ar fi susținut Jude contrariul, Willem nu era convins că prietenul lui nu se simte singur și că, într-un ungher întunecat al sufletului, nu-și dorește și el să aibă pe cineva. Își amintea de nunta lui Lionel cu Sinclair, la care veniseră Malcolm cu Sophie, el cu Robin, JB (deși pe atunci nu-și mai vorbeau) cu Oliver și Jude singur. Și, cu toate că Jude nu păruse deloc deranjat de situație, Willem îl privise peste masă și se întristase pentru el. Nu voia ca Jude să îmbătrânească singur; voia să aibă pe cineva care să se simtă atras de el și să-i poarte de grijă. JB avea dreptate: chiar *era* o pierdere.

Deci asta să fi fost atracția pe care o simțea? Doar teamă și compasiune care se transformaseră în ceva mai ușor digerabil? Oare se convinsese singur că e atras de Jude fiindcă nu suporta să-l știe singur? Willem nu avea *impresia* asta, dar nici nu știa sigur.

Cel cu care ar fi discutat odinioară chestiunile de acest gen era JB, însă nu putea vorbi acum despre asta cu el, deși erau iar prieteni sau cel puțin încercau să redevină. După ce se întorseseră din Maroc, Jude îl sunase pe JB și ieșiseră amândoi să ia masa în oraș, iar o lună mai târziu Willem și JB repetaseră figura. În mod ciudat, lui i se păruse mai greu să-l ierte pe JB decât îi venise lui Jude, și prima lor întâlnire fusese un dezastru – JB exagerat, artificial de vesel, iar el fierbând pe dinăuntru –, până când ieșiseră din restaurant și începuseră să țipe unul la celălalt. Stătuseră așa, în mijlocul lui Pell Street, pustie la ora aceea – ninge ușor și nu mai era nimeni în jur –, și se acuzaseră reciproc de cruzime și de condescendență, de egoism și naționalitate, de rigiditate și narcisism, de stupiditate și pseudomartiraj.

— Crezi că există *cineva* care se detestă mai mult decât mă detest eu? uriașe JB.

(A patra lui expoziție, care ilustra perioada în care se drogase împreună cu Jackson, se intitulase „Cum să te urăști pe tine însuși: ghidul narcisistului*”, iar JB amintise de ea de câteva ori în timpul mesei, ca dovadă că se autopedepsise intens și public și era acum un om nou.)

— Da, JB, chiar cred! răspunsese el, tot urlând. Cred că Jude se detestă pe sine mult mai mult decât te-ai putea detesta *tu* vreodată și mai cred că tu ai știut asta și l-ai făcut să se urască și mai tare.

— Și-ți închipui că eu nu știu? îți închipui că nu mă urăsc pentru ce-am făcut?

— Nu cred că te urăști *suficient*, nu! *De ce* ai făcut-o, JB? De ce i-ai făcut tocmai *lui* așa ceva?

Și atunci, spre surprinderea lui Willem, JB se lăsase să cadă pe bordură, învins.

— De ce nu m-ai iubit și pe mine niciodată așa cum îl iubești pe el, Willem?

— Of, JB! oftase el și se așezase alături, pe asfaltul înghețat. Tu n-ai avut niciodată atâta nevoie de mine cum are el.

Nu era acesta singurul motiv, știa bine, dar era unul dintre ele. Nimeni altcineva în viața lui nu avea nevoie de el. Oamenii îl *doreau* – pentru sex, pentru diversele lor proiecte, pentru prietenie chiar –, dar numai Jude avea nevoie de el. Numai pentru Jude era esențial.

— Știi ce, Willem, reluase JB după un timp, poate că de fapt nu are nevoie de tine chiar atât cât crezi tu.

Willem se gândise o vreme și apoi răspunsese:

— Ba cred că are.

Fusese rândul lui JB să ofteze.

— De fapt, cred că ai dreptate.

După discuția aceea, în mod ciudat, situația se îmbunătățise. Dar, oricât de mult se obișnuia din nou – precaut – cu prietenia lui JB, lui Willem nu i se părea că poate încă să abordeze cu el problema lui Jude. Nu se simțea dispus să audă glumele lui JB despre cum și-o trăsesese el deja cu tot ce avea doi cromozomi X și trecea acum la Y, sau despre cum renunța la standardele heterosexuale, sau, și mai rău, despre cum atracția pe care avea el impresia c-o simte pentru Jude era în realitate altceva: o deturnare a sentimentului de vinovăție pe care i-l trezise tentativa de sinucidere a lui Jude, o formă de condescendență sau pur și simplu o încercare de a-și alunga plictisul.

Așa că nu spuse și nu făcu nimic. Luni de zile continuă să aibă relații pasagere și-și examinează în tot acest timp sentimentele. „E o nebunie”, își spunea apoi. „Nu-i deloc o idee bună”. Și așa era. Ar fi fost mult mai simplu dacă n-ar fi avut aceste sentimente. „Ei, și dacă le am?” se întreba singur. Orice om are sentimente pe care știe că trebuie să le lase în pace, fiindcă, dacă ar pune în practică ceea ce simte, viața ar deveni mult mai complicată. Avea pagini întregi de dialog cu sine însuși, în care își imagina replicile – ale lui și ale lui JB, și unele, și altele rostite de el – dactilografiate pe hârtie.

Și totuși, sentimentele lui persistau. De Ziua Recunoștinței se duseră la Cambridge, pentru prima dată după doi ani. El împărți camera cu Jude, fiindcă în dormitorul de

la etaj era cazat fratele Juliei, venit în vizită de la Oxford. În noaptea aceea Willem stăm întins pe canapea, privindu-l pe Jude cum doarme. Cât de ușor ar fi, își spuse, să urce în pat lângă el și să adoarmă acolo! Era ceva care părea aproape predestinat, și absurdă nu era ideea în sine, ci împotrivirea lui la ea.

Veniseră cu mașina la Cambridge, și Jude fu cel care conduse pe drumul înapoi spre casă, pentru ca Willem să poată dormi.

— Willem, îi spuse el când se pregăteau să intre în oraș și se uită la el, aș vrea să-ți pun o întrebare. Ești bine? Te frământă ceva?

— Sigur că sunt bine.

— Mi s-a părut că ai fost... îngândurat. Știi, continuă el, văzând că Willem nu răspunde, îți sunt foarte recunoscător că ai venit să locuiești cu mine. Și nu numai să locuiești, ci... totul. Nu știu ce m-aș fi făcut fără tine. Dar sunt convins că trebuie să fie istovitor. Și țin să-ți spun că, dacă vrei să te muți înapoi, o să mă descurc fără probleme. Îți promit. N-o să-mi mai fac rău. Se uitase tot timpul în față, la drum, cât vorbea, însă acum se întoarse brusc spre el și adăugă: Nu știu cum de am atâta noroc.

Willem nu știu ce să răspundă, așa că o vreme rămase tăcut.

— Tu vrei să mă întorc la mine? întrebă în cele din urmă.

— Sigur că nu, răspunse Jude foarte încet. Dar vreau să fii fericit, și în ultima vreme parcă n-ai arătat prea vesel.

— Îmi pare rău, oftă el. Am fost cu mintea în altă parte, ai dreptate. Dar nu pentru că locuiesc cu tine, cu siguranță. Îmi place foarte mult să locuim împreună. Încercă să se gândească, să găsească cuvintele exacte, dar nu reuși, așa că adăugă încă o dată: îmi pare rău.

— Să nu-ți pară! Dar, dac-o să vrei vreodată să vorbești, poți s-o faci oricând.

— Știu. Și îți mulțumesc.

Restul drumului până acasă îl parcurseră în tăcere.

Și apoi veni decembrie. Reprezentațiile cu piesa lui Willem se încheiată. Plecară în vacanță în India, toți patru – prima lor călătorie în grup după mulți ani. În februarie Willem începu filmările la *Unchiul Vania*. Producția era genul care îi plăcea lui și pe care și-l dorise întotdeauna, dar rareori îl găsisse: cu toată lumea mai lucrase înainte, erau oameni care se agreeau și se respectau reciproc, regizorul era un tip ciufulit, blajin și amabil, scenariul, scris de un romancier pe care Jude îl admira, era simplu și foarte frumos, cu dialoguri savuroase.

În tinerețe, Willem jucase într-o piesă intitulată *Casa de pe aleea Thistle*, despre o familie din St. Louis care se pregătea să se mute din casa care aparținuse de generații familiei tatălui, însă pe care nu și-o mai putea permite. Dar, în loc de scenă, piesa fusese jucată la etajul unei case dărăpănate din Harlem, unde publicului i se permisese să rătăcească prin camere, cu condiția să nu intre într-o zonă delimitată cu ajutorul unor sfori; în funcție de locul în care stăteau, îi vedeai pe actori și spațiul în sine din unghiuri diferite. El jucase rolul fiului celui mare, care avea cele mai grave probleme, și aproape tot actul întâi stătuse în sufragerie, fără să scoată o vorbă, înfășurând vase de bucătărie în bucăți de ziar. Inventase un tic nervos pentru

personajul lui, căruia îi era aproape imposibil să accepte că va pleca din casa unde-și petrecuse copilăria, și, când părinții se certau în camera de zi, lăsa vasele și se ghemuia în colțul îndepărtat al sufrageriei, lângă bucătărie, unde cojea tapetul de pe perete. Deși cea mai mare parte a actului întâi se desfășura în camera de zi, fuseseră tot timpul câțiva spectatori care rămăseseră în sufragerie, uitându-se la el cum cojea bucățile de tapet – de un bleumarin atât de închis încât părea aproape negru, cu trandafiri roz-pal – și le rula între degete, lăsându-le apoi să cadă pe podea, astfel că, în fiecare seară, un colț al încăperii se umplea de mici țigări din tapet, de parcă un șoarece încerca fără mare pricepere să-și construiască un culcuș. Fusesse o piesă extenuantă, dar lui îi plăcuse mult – îi plăcuse apropierea de public, neverosimilitatea decorului și latura fizică, gestuală a rolului său.

Iar producția de acum îi amintea pregnant de aceea: casă, un conac de epocă de pe malul fluviului Hudson, era impunătoare, dar șubredă și părăginită – genul de casă în care Philippa, fosta lui iubită, își imaginase odinioară că vor trăi ei la bătrânețe –, iar regizorul folosea doar trei încăperi: sufrageria, camera de zi și veranda. În locul publicului, aveau echipa de filmare, care se ținea după ei dintr-o încăpere în alta. Dar, cu toate că munca îi plăcea, Willem recunoștea că *Unchiul Vania* nu era chiar cel mai potrivit lucru pentru el la momentul acela. Pe platoul de filmare era doctorul Astrov, însă, odată ce revenea pe Greene Street, era Sonia, și, oricât ar fi îndrăgit piesa și oricât ar fi îndrăgit-o și compătimit-o pe Sonia însăși, rolul ei nu era și nu fusese niciodată unul pe care să și-l fi imaginat pentru el, sub nicio formă. Când le povestise celorlalți despre film, JB spusese:

— Deci e o distribuție care nu ține cont de sex.

Iar când el întrebase de ce, JB răspunsese:

— Păi, mi se pare evident că tu ești Elena, nu-i așa?

Și toți cei prezenți râseseră, inclusiv el. Asta îi plăcea lui la JB, își spusese atunci, că era întotdeauna încă mai sprinten la minte decât și-ar fi închipuit inclusiv el.

— Ba e mult prea bătrân ca s-o joace pe Elena, replicase Jude cu căldură în glas, și toți izbucniseră iar în râs.

Filmările meraseră rapid, în numai treizeci și șase de zile, și se încheiară în ultima săptămână din martie. La scurt timp după aceea, Willem se întâlni cu o bună prietenă și fostă iubită, Cressy, la un prânz în Tribela, și, în drum spre Greene Street, sub ninsoarea ușoară, își aminti cât de mult iubea orașul la sfârșit de iarnă, când vremea era parcă suspendată între un anotimp și altul, când Jude gătea și prepara ceva dulce în fiecare weekend și când te puteai plimba cu orele pe străzi fără să vezi pe nimeni, cu excepția câtorva persoane ieșite cu câinii la aer.

Mergea spre nord pe Church Street și tocmai traversase Reade, când privi fugăr în vitrina unei cafenele de pe dreapta și-l zări pe Andy la o masă în colț, citind.

— Willem! exclamă acesta când se apropie de el. Ce-i cu tine aici?

— Am luat prânzul cu o prietenă și mă duc acasă pe jos. Ce-i cu *tine* aici, atât de departe de centru?

— Voi doi și mersul vostru pe jos! replică Andy, clătinând din cap. George e la o petrecere aniversară la câteva străzi de aici, și aștept până când trebuie să mă duc

să-l iau.

— Câți ani are George acum?

— Nouă.

— Doamne, deja?!

— Da, știu.

— Vrei să-ți ții companie? Sau preferi să fii singur?

— Deloc, răspunse Andy punând un șervet între pagini în chip de semn de carte.

Te rog, ia loc!

Așa că Willem se așeză. Vorbiră o vreme despre Jude, desigur, care era într-o deplasare la Mumbai, despre *Unchiul Vania* („îmi amintesc că Astrov e teribil de ușor de manipulat”, spuse Andy), despre următorul film al lui Willem, la care avea să înceapă munca la sfârșitul lui aprilie, în Brooklyn, despre Jane, soția lui Andy, care își extindea activitatea, și despre copiii lor: George, care tocmai fusese diagnosticat cu astm, și Beatrice, care voia să meargă anul următor la o școală cu internat.

Și, înainte să se poată opri – nu că ar fi simțit vreo nevoie deosebită să încerce să se oprească –, Willem începu să-i povestească lui Andy despre sentimentele sale pentru Jude și despre cum nu era sigur ce însemnau și ce ar fi trebuit să facă în privința lor. Vorbi mult, și Andy îl ascultă cu chipul lipsit de orice expresie. Nu mai era nimeni în cafenea, afară zăpada cădea mai des, și, în ciuda anxietății, Willem se simțea profund calm și bucuros că-i povestea cuiva și că persoana respectivă îi cunoștea pe amândoi bine și de mult timp.

— Știi că pare ciudat, conchise el. Și m-am tot gândit la ce ar putea fi, Andy, serios m-am gândit. Dar pe undeva mă întreb dacă nu cumva așa trebuia să fie; adică, am avut o sumedenie de relații în decursul anilor, și poate că motivul pentru care niciuna n-a funcționat este că, de fapt, trebuia să fiu împreună cu el. Sau poate că doar vreau eu să cred asta. Ori o fi din simplă curiozitate. Dar nu cred; cred că mă cunosc suficient de bine ca să spun că nu e doar curiozitate. Tu ce crezi că ar trebui să fac? întrebă el în final, oftând.

Andy rămase tăcut o vreme.

— În primul rând, începuse apoi, nu mi se pare nimic ciudat, Willem. Cred că din multe puncte de vedere e logic. Voi doi ați avut întotdeauna o relație aparte, neobișnuită. Așa că... eu m-am gândit mereu, în ciuda iubitelor tale... Din punctul meu de vedere egoist, cred că ar fi minunat – pentru tine, dar mai ales pentru el. Cred că, dacă ai vrea să ai o relație cu el, ar fi cel mai mare, cel mai revigorant dar pe care Jude l-ar putea primi vreodată. Dar, Willem, dacă ai de gând s-o faci, trebuie să fii pregătit să-ți iei un fel de angajament față de el și de relația cu el, fiindcă ai dreptate; nu vei putea să încerci marea cu degetul și pe urmă s-o ștergi. Și cred că e bine să știi că va fi foarte, foarte greu. Va trebui să-l determini să aibă din nou încredere în tine și să te perceapă într-un alt fel. Nu cred că trădez nimic dacă-ți spun că-i va fi extrem de dificil să devină intim cu tine și că tu va trebui să ai foarte multă răbdare cu el.

O vreme tăcură amândoi.

— Deci, dacă încerc, ar trebui să pornesc cu ideea că va fi pentru totdeauna, reluă Willem, iar Andy îl privi câteva secunde, după care zâmbi:

— Există și condamnări pe viață mai rele.

— Într-adevăr.

Willem se întoarse pe Greene Street. Veni aprilie, iar Jude reveni din călătorie. Sărbătoriră ziua lui de naștere – „Patruzeci și trei de ani”, suspină Harold. „Îmi amintesc vag că am avut și eu vârsta asta”. –, iar Willem începu filmările la noul proiect. O veche prietenă, o actriță pe care o cunoscuse în facultate, juca și ea în film – el interpreta un polițist corupt, iar ea era soția lui –, și se culcă de câteva ori cu ea. Totul mergea înainte la fel ca întotdeauna. Willem lucra, venea acasă pe Greene Street, se gândea la ce-i spusese Andy.

Și apoi, într-o sâmbătă dimineață se trezi foarte devreme, când cerul abia începea să se lumineze. Era sfârșit de mai, cu o vreme impredictibilă: unele zile păreau de martie, altele, de iulie. La treizeci de metri de el dormea Jude. Și, dintr-odată, toată timiditatea și confuzia lui, toate șovăielile i se părură stupide. Era acasă, iar acasă însemna Jude. Îl iubea; era sortit să fie împreună cu el; niciodată n-avea să-i facă rău – măcar în privința asta avea încredere în sine însuși. Și atunci, de ce să se teamă?

Își aminti o discuție pe care o avusese cu Robin pe când se pregătea să filmeze *Odiseea* și recita textul, plus *Iliada*, fiindcă nu se mai atinsese de ele din primul an de colegiu. Era pe vremea când tocmai începuseră ei să iasă împreună și încă încercau să se impresioneze reciproc, iar apelul la experiența celuilalt stârnea în ei un fel de efervescență.

— Care sunt cele mai clișeizate versuri din *Odiseea*? întrebă el, iar Robin dăduse ochii peste cap și recitase:

— „Noi n-am ajuns încă să isprăvim cu truda, că mai pe urmă are să trebuiască să mă apuc de un lucru și mai lung, și anevoios, și să-l îndeplinesc.”³⁵ Și se prefăcuse că-i vine să vomite, adăugând: Clișeul *absoluți* și totuși au fost preluate de toate echipele de fotbal ratate din țară ca strigăt de luptă înainte de meci.

El râsese, iar ea îi aruncase o privire șireată:

— Și tu al jucat fotbal. Pun pariu că astea sunt și versurile tale preferate.

— Categorie nu! spusese el, mimând consternarea.

Schimbul acesta de replici făcea parte din jocul lor, care nu era întotdeauna un joc: el era actorul prostănac, sportivul și mai prostănac, iar ea era fata isteată care devenise iubita lui și-l învăța tot ce nu știa el.

— Atunci spune-mi care sunt! îl provocase ea, iar după ce el i le recitase, îl privise cu o expresie concentrată. Hmm! făcuse ea. Interesant!

Acum Willem coborî din pat și se înfășură în pătură, căscând. În seara aceasta avea să stea de vorbă cu Jude. Nu știa cum vor evolua lucrurile, dar știa că va fi în siguranță; va avea grijă ca amândoi să fie în siguranță. Se duse în bucătărie să-și facă o cafea, rostind pentru sine versurile acelea, la care se gândea ori de câte ori venea acasă, ori de câte ori se întorcea pe Greene Street după o absență mai lungă – „Și mai răspunde-mi drept la o altă întrebare: sunt oare cu adevărat în Itaca?”³⁶ –, în timp

ce, în jurul lui, apartamentul se umplea de lumină.

În fiecare dimineață se trezește și înoată patru kilometri, apoi se întoarce în apartament, mănâncă și citește ziarul. Prietenii râd de el din cauza asta – că stă să-și pregătească singur masa în loc să cumpere ceva în drum spre birou, că încă primește ziarul acasă, pe hârtie –, dar ritualul acesta a avut întotdeauna un efect liniștitor asupra lui: chiar și la căminul de copii, acesta era singurul moment al zilei în care asistenții erau prea blegi, iar ceilalți băieți prea somnoroși ca să se ia de el. Ședea într-un colț al sălii de mese, citea și își lua micul dejun, și în acele minute era lăsat în pace.

E un cititor experimentat și răsfoiește mai întâi *The Wall Street Journal*, apoi *The Financial Times*, după care trece la *The New York Times*, pe care-l citește de la cap la coadă, când vede anunțul de la rubrica „Decese”: „Caleb Porter, 52 de ani, director de design vestimentar”. În aceeași clipă, îmbucătura de omletă și spanac i se transformă în gură în carton și clei, iar el înghite cu greu, simțind un val de greață, simțind cum fiecare terminație nervoasă din corpul lui vibrează. Trebuie să citească anunțul de trei ori înainte să înțeleagă ceva: cancer pancreatic. „Foarte rapid”, a declarat un coleg și vechi prieten. Sub conducerea lui, recenta marcă vestimentară Rothko a pătruns în forță pe piețele din Asia și Orientul Mijlociu și și-a deschis primul magazin la New York. Caleb Porter a murit în locuința sa din Manhattan, lăsând în urmă o soră, Michaela Porter de Soto din Monte Carlo, șase nepoți și nepoate și pe partenerul său, Nicholas Lane, de asemenea director în domeniul designului vestimentar.

Rămâne câteva clipe nemișcat, holbându-se la pagină până când cuvintele se rearanjează într-un tipar abstract cenușiu pe pagină, apoi șchiopătează cât poate de repede spre baia de lângă bucătărie, unde vomită tot ce a mâncat, vărsând și icnind în closet până când din gură îi curg fire lungi de sabră. Lasă jos capacul vasului de W.C. și se așază pe el, cu fața în palme, până își mai revine. Tânjește cu disperare după lame, dar a avut mereu grijă să nu se taie în cursul zilei, în parte fiindcă i se pare că nu e bine și în parte fiindcă știe că trebuie să-și impună niște limite, oricât de artificiale, altfel s-ar tăia tot timpul. În ultima vreme s-a străduit din toate puterile să nu se mai taie deloc. Dar în seara asta, își promite, își va acorda o excepție de la regulă. E abia șapte dimineața. Peste circa cincisprezece ore va fi din nou acasă. Nu trebuie decât să reziste până atunci.

Pune în mașina de spălat vase farfuria din care a mâncat, traversează dormitorul în liniște și se duce în baie, unde face un duș și se bărbierește, și apoi se îmbracă în dressing, asigurându-se mai întâi că ușa care dă în dormitor e bine închisă. În ultima vreme a adăugat o nouă etapă programului său de dimineață; acum, dacă ar fi să facă așa cum face de o lună încoace, ar deschide ușa, s-ar duce la pat, s-ar apleca peste marginea din stânga și ar pune o mână pe brațul lui Willem, iar Willem ar deschide ochii și i-ar zâmbi.

— Plec, ar spune el, surâzând la rîndul lui, iar Willem ar clătina din cap și ar zice:

— Nu pleca! și el ar răspunde:

— Trebuie, iar Willem ar șopti:

— Încă cinci minute, la care el ar spune:

— Cinci.

Și pe urmă Willem ar ridica un colț al păturii, iar el s-ar strecura dedesubt, cu Willem lipit strâns de spatele lui, ar închide ochii, ar aștepta ca Willem să-l cuprindă cu brațele și și-ar dori să poată sta așa pentru totdeauna. Și apoi, zece sau cincisprezece minute mai târziu, s-ar ridica în sfârșit, cu greu, l-ar săruta pe Willem undeva pe lângă buze, nu chiar pe gură – încă nu se simte în stare s-o facă, chiar și după patru luni –, și ar pleca la birou.

Astăzi omite însă această etapă. Se oprește la masa din sufragerie și-i scrie un bilet lui Willem, explicându-i că a trebuit să plece devreme și n-a vrut să-l trezească, iar pe urmă, când se apropie de ușă, se întoarce, ia de pe masă exemplarul din *Times* și iese cu el. Știe cât de irațional se poartă, dar nu vrea ca Willem să vadă numele lui Caleb, fotografia lui sau vreun amănunt despre el. Willem încă nu știe ce i-a făcut Caleb, iar el vrea să nici nu afle. Vrea ca Willem nici măcar să nu fie conștient de existența lui – sau, își dă el seama, de fosta lui existență, fiindcă deja Caleb nu mai este. Sub brațul lui, ziarul pare aproape viu și cald, cu numele lui Caleb ca un bulgăre întunecat de otravă între pagini.

Decide să ia mașina până la birou, ca să poată fi singur o vreme, dar, înainte de a ieși din garaj, scoate ziarul și citește anunțul încă o dată, după care-l împăturește la loc și-l îndeasă în servietă. Și apoi, dintr-odată, izbucnește în plâns, cu hohote violente, întretăiate, care-i urcă din piept, și, când își lipește fruntea de volan, încercând să se stăpânească, reușește în sfârșit să recunoască față de sine cât de clar, de profund ușurat este, cât de speriat a fost în ultimii trei ani, cât de umilit și de rușinat se simte încă. Scoate iar ziarul, detestându-se, și citește din nou necrologul, oprindu-se asupra cuvintelor „... și pe partenerul său, Nicholas Lane, de asemenea director în domeniul designului vestimentar”. Și se întreabă: oare Caleb i-a făcut și lui Nicholas ce i-a făcut lui sau este Nicholas – și probabil că asta e adevărul – o persoană care nu merită un asemenea tratament? Speră ca Nicholas să nu fi trecut niciodată prin ce a trecut el și de fapt e sigur că n-a trecut, iar conștiința acestui fapt îl face să plângă și mai tare. Acesta fusese unul dintre argumentele lui Harold când încerca să-l convingă să depună plângere: Caleb era periculos și, reclamându-l, punând să fie arestat, îi proteja pe alții de violențele lui. Dar el știuse că nu era așa: Caleb nu le-ar fi făcut altora ce-i făcuse lui. Nu-l lovise și nu-l urâse fiindcă obișnuia să lovească și să urască oamenii; îl lovise și-l urâse din cauza a ceea ce era *el*, nu din cauza a ceea ce era Caleb.

Într-un târziu, reușește să-și vină în fire, se șterge la ochi și-și suflă nasul. Plânsul: un alt efect al perioadei Caleb. Ani de zile a reușit să-și țină lacrimile în frâu, iar acum – încă din noaptea aceea – pare că plânge mereu, că e în pragul plânsului ori se străduiește să-și înghită nodul din gât. E ca și când toate progresele pe care le-a făcut în ultimele decenii au fost anihilate, iar el a redevenit băiatul aflat în grija fratelui Luke, mereu înlăcrimat, neajutorat și vulnerabil.

Se pregătește să pornească mașina, când mâinile încep să-i tremure. Acum știe că nu-i rămâne decât să aștepte, așa că și le încrucișează pe genunchi și încearcă să

respire adânc și regulat, lucru care uneori îl ajută. Câteva minute mai târziu îi sună telefonul, tremurul s-a mai liniștit, iar el speră că glasul îi sună normal când răspunde.

— Bună, Harold!

— Jude, începe Harold pe un ton lipsit de inflexiuni. Ai citit ziarul *Times* de azi?

Imediat, tremurul se intensifică.

— Da, răspunde el.

— Cancerul pancreatic e un sfârșit chinuitor, continuă Harold, cu o mulțumire crispată în glas. Foarte bine. Mă bucur. Tu ești bine?

— Da. Da, sunt bine.

— Se tot întrerupe semnalul, mai spune Harold, însă el știe că nu-i așa: fiindcă tremură atât de tare, nu poate ține telefonul nemișcat.

— Îmi pare rău, sunt în garaj. Harold, scuze, trebuie să plec la birou, îți mulțumesc că ai sunat.

— În regulă. Să mă suni dacă vrei să vorbim, bine?

— Sigur, răspunde el. Mulțumesc.

E o zi plină, lucru pentru care se simte recunoscător, și încearcă să nu-și lase timp să se gândească la altceva decât la muncă. Spre amiază primește un mesaj de la Andy – „Presupun că ai văzut că nenorocitul e mort. Cancer pancreatic = moarte în chinuri. Ești bine?” –, iar el îi scrie și-l asigură că e bine și la masa de prânz citește necrologul pentru ultima oară înainte de a trece tot ziarul prin tocătorul de hârtie și a se întoarce la computerul lui.

După-amiază primește un SMS de la Willem, care-i spune că regizorul cu care trebuie să discute despre următorul său proiect a amânat puțin întâlnirea, deci nu crede că va ajunge acasă înainte de unsprezece seara, iar el răsufală ușurat. La nouă le spune colegilor de echipă că pleacă devreme, se duce acasă și intră direct în baie, dezbrăcându-și sacoul, suflecându-și mânecile cămășii și scoțându-și ceasul din mers; până când face prima tăietură, simte că se sufocă deja de dorință. Au trecut aproape două luni de când și-a făcut mai mult de două tăieturi o dată, dar acum renunță la autodisciplina impusă și taie, taie, taie, până când în sfârșit respirația îi revine la normal și simte cum în el se instalează golul acela vechi și reconfortant. Când termină, face curat și se spală pe față, apoi se duce în bucătărie, unde își încălzește puțin din supa pe care a gătit-o weekendul trecut și ia prima masă adevărată a zilei, după care se spală pe dinți și se prăbușește în pat. E slăbit de tăieturi, dar știe că, dacă se odihnește câteva minute, îi va fi bine. Ideea e să revină la normal până când se întoarce Willem, să nu-i dea motive de îngrijorare, să nu facă nimic care ar putea să destrame visul delirant și imposibil pe care-l trăiește de aproape cinci luni.

Când Willem i-a spus ce simte pentru el, a fost atât de năucit, atât de neîncrezător, încât singurul lucru bare l-a putut convinge că nu era o glumă oribilă a fost faptul că venea de la însuși Willem; încrederea pe care o avea în Willem s-a dovedit mai puternică decât absurditatea spuselor lui.

Dar nu cu mult.

— Ce vrei să spui? l-a întrebat pentru a zecea oară.

— Spun că mă simt atras de tine, i-a răspuns Willem cu răbdare și apoi, pentru că el a rămas tăcut, a continuat: Judy... nu cred că e ceva chiar atât de neobișnuit. Tu n-ai simțit nimic de genul ăsta pentru mine, în toți anii ăștia?

— Nu, a răspuns el fără a sta pe gânduri, iar Willem a râs.

Însă el nu glumise. Niciodată în viața lui n-ar fi putut avea aroganța să-și închipuie măcar 6 relație cu Willem. În plus, nu asta-și imaginase el pentru prietenul lui; îl văzuse împreună cu altcineva, o fată frumoasă și inteligentă, care să înțeleagă cât noroc avusese și să-și dorească să-l facă și pe el să se simtă norocos. Știa că – la fel ca multe dintre închipuirile lui despre relațiile dintre adulți – era o idee naivă și delicată, ceea ce nu însemna însă că nu se putea întâmpla. *El* nu era în niciun caz persoana potrivită pentru Willem, iar ca Willem să-l prefere pe el în defavoarea fetei teoretice, a fanteziei pe care și-o imaginase el, era o răsturnare de situație incredibilă.

A doua zi i-a prezentat lui Willem o listă cu douăzeci de motive pentru care n-ar trebui să-și dorească o relație sentimentală cu el. Când i-a dat-o, l-a văzut că e ușor amuzat, dar pe urmă Willem a început s-o citească, și expresia i s-a schimbat, iar el s-a retras în birou, ca să nu fie nevoit să-l privească.

După o vreme, Willem i-a bătut la ușă.

— Pot să intru? l-a întrebat, iar când el i-a spus că da, a continuat pe un ton serios, privindu-l în față: Mă uit la motivul numărul doi. Îmi pare rău să-ți spun asta, Jude, dar corpurile noastre sunt la fel. Tu ești cu doi centimetri mai înalt, dar dă-mi voie să-ți amintesc că ne putem schimba hainele între noi.

El a oftat.

— Willem, știi ce-am vrut să zic.

— Jude, înțeleg că ți se pare ceva ciudat și neașteptat. Dacă chiar nu vrei, mă retrag, te las în pace și-ți promit că nimic nu se va schimba între noi. Dar, a adăugat Willem după o pauză, dacă încerci să mă convingi că nu putem fi împreună fiindcă ești speriat și timid... ei bine, te înțeleg, însă nu cred că e un motiv suficient de bun ca să nu încercăm. O s-o luăm cât de încet vrei tu, promit.

El a rămas tăcut.

— Poți să-mi lași un timp de gândire? a întrebat apoi, iar Willem a încuviințat.

— Sigur.

Și a ieșit din cameră, trăgând ușa încet în urma lui.

El a stat singur în birou vreme îndelungată, gândindu-se. După Caleb, jurase că nu se va mai supune la așa ceva niciodată. Știa că Willem nu i-ar face niciodată ceva rău, și totuși imaginația lui avea limite: nu putea concepe o relație în care să nu ajungă să fie lovit, azvârlit pe scări în șuturi, obligat să facă lucruri pe care își promisese că nu va mai fi nevoit să le facă vreodată. Nu era posibil oare, se întreba, să-l împingă chiar și pe un om atât de bun ca Willem spre acest final inevitabil? Nu era predestinat să-i inspire ură chiar și lui? Era oare atât de lacom de companie încât să ignore lecțiile trecutului – ale propriului trecut?

Dar exista și o altă voce în el, care răspundea la toate aceste temeri. „Ești nebun

dacă refuzi ocazia asta”, îi spunea. „E singura persoană în care ai avut încredere vreodată. Willem nu e Caleb; el n-ar face niciodată așa ceva, niciodată”.

Așa că, într-un târziu, s-a dus în bucătărie, unde Willem pregătea cina.

— Bine, i-a spus. Hai să încercăm!

Willem l-a privit și i-a surâs.

— Vino încoace! l-a chemat, iar el a venit, și Willem l-a sărutat.

El s-a speriat, s-a panicat și s-a gândit iar la fratele Luke, și a ținut ochii deschiși ca să-și amintească sieși că alături de el era Willem, nu cineva de care să se teamă. Însă, în clipa în care a reușit să se relaxeze, figura lui Caleb i-a fulgerat prin minte, și atunci s-a desprins de Willem, tușind și ștergându-și gura cu dosul palmei.

— Îmi pare rău, a spus, răsucindu-se cu spatele. Îmi pare rău. Nu mă pricep prea bine.

— Cum adică? l-a întrebat Willem, întorcându-l cu fața spre el. Ba te pricepi foarte bine.

Iar el a simțit că se înmoaie de ușurare că Willem nu se înfuriase.

De atunci, pune tot timpul față în față ceea ce știe despre Willem și ceea ce se așteaptă el să facă oricine simte atracție fizică față de el. E ca și când s-ar aștepta, într-un fel, ca Willem cel pe care-l cunoaște să fie înlocuit de un altul, ca și când un alt Willem ar trebui să apară pentru ceea ce este, în fapt, o altă relație. În primele săptămâni l-a îngrozit temerea că l-ar putea supăra sau dezamăgi într-un fel sau altul, că l-ar putea înfuria. A așteptat zile de-a rândul, făcându-și curaj, să-i spună că nu suportă gustul de cafea din gura lui. (Deși nu i-a explicat de ce: fratele Luke, limba lui oribilă, musculoasă, zațul de cafea care îi rămânea mereu pe gingii. Faptul că nu bea cafea fusese unul dintre lucrurile pe care le apreciasse la Caleb.) S-a scuzat de nu știu câte ori, până când Willem i-a spus să înceteze.

— Jude, nu-i nicio problemă. Ar fi trebuit să-mi dau seama singur. Sincer. N-o să mai beau cafea.

— Dar îți place cafeaua.

Willem a zâmbit.

— Îmi place, da, însă nu am *nevoie* de ea. Și, zâmbind iar, a adăugat: Dentistul meu va fi fericit.

În acea primă lună i-a vorbit lui Willem și despre sex. Purtau conversații noaptea, în pat, când era mai ușor să spui unele lucruri. El asociase întotdeauna noaptea cu tăiatul, dar acum începea s-o asocieze cu altceva: cu discuțiile cu Willem pe întuneric, când se simțea mai puțin reticent față de ideea de a-l atinge și când îi putea vedea fiecare trăsătură a feței, reușind să pretindă însă față de sine că Willem nu i le vedea pe ale sale.

— Vrei să facem sex într-o zi, cândva? l-a întrebat într-o noapte și, chiar în timp ce rostea cuvintele, și-a dat seama cât de prostește sună și a roșit.

Willem n-a râs de el.

— Da, a răspuns. Da, mi-ar plăcea.

El a încuviințat. Willem a rămas în așteptare.

— O să-mi ia ceva vreme, a spus el în cele din urmă.

— E-n regulă. O să aștept.

— Dar dacă o să-mi ia luni de zile?

— Atunci o să-ți ia luni de zile.

El s-a mai gândit puțin.

— Și dacă o să-mi ia mai mult? a întrebat încet.

Willem a întins mâna și i-a atins obrazul.

— Atunci, atât o să-ți ia.

Au tăcut apoi multă vreme.

— Și tu ce-o să faci între timp? a întrebat el mai târziu, iar Willem a râs.

— Să știi, Jude, că am o oarecare putere de autocontrol, i-a răspuns surâzând. Știu că te șochează să auzi asta, dar *pot* să rezist perioade lungi fără sex.

— N-am vrut să zic nimic, a replicat el plin de remușcări, dar Willem l-a tras aproape și l-a sărutat, zgomotos, pe obraz.

— Glumeam, doar. E în regulă, Jude. O să-ți ia atât timp cât o să fie nevoie.

Așa că încă n-au făcut sex, iar uneori el reușește chiar să se convingă că poate nici nu vor face vreodată. Între timp însă, a început să-i placă, chiar să jinduiască la apropierea fizică de Willem, la afecțiunea lui care se manifestă atât de firesc, de ușor și de spontan, încât îl face și pe el să se simtă mai ușor și mai spontan. Willem doarme pe jumătatea stângă a patului, iar el pe cea dreaptă, și în prima noapte în care au dormit în același pat el s-a întors într-o rână, pe dreapta, așa cum face de obicei, iar Willem s-a lipit de el, trecându-și brațul drept pe sub gâtul lui și apoi prin față, peste umeri, cu stângul peste abdomenul lui și cu picioarele între picioarele lui. El a fost surprins de gest, dar, după ce a trecut de disconfortul inițial, a constatat că-i place, că era parcă în scutece.

Într-o noapte din iunie însă, Willem n-a mai repetat mișcarea, iar el s-a îngrijorat că poate greșise cu ceva. A doua zi dimineață – ivirea zorilor era celălalt interval când vorbeau despre lucruri prea sensibile și prea dificil de rostit la lumina zilei – l-a întrebat dacă era supărat pe el, iar Willem l-a privit mirat și i-a răspuns că nu, sigur că nu.

— Mă întrebam doar, a început el să se bâlbâie, fiindcă noaptea trecută n-ai mai...

Dar n-a reușit să termine fraza; era prea rușinat. Însă a văzut chipul lui Willem luminându-se, și, o clipă mai târziu Willem s-a răsucit spre el și l-a cuprins cu brațele.

— Asta? a întrebat, iar el a încuviințat cu o înclinare a capului. Doar fiindcă era foarte cald azi-noapte! Jude a așteptat ca Willem să râdă de el, însă Willem n-a râs. Asta e singurul motiv, Judy.

Iar de atunci Willem l-a îmbrățișat la fel în fiecare noapte, chiar și în iulie, când nici măcar aerul condiționat nu poate îndepărta greutatea din atmosferă, când se trezesc amândoi uzi de transpirație. Asta, își dă el seama, asta a așteptat el mereu de la o relație. La asta se gândea când spera să poată fi atins într-o zi. Uneori și Caleb îl îmbrățișa, scurt, iar el fusese mereu nevoit să reziste impulsului de a-i cere s-o mai facă o dată, mai lung. Dar acum, iată: are și el parte de tot contactul fizic despre care știe că există între oamenii sănătoși care se iubesc și care fac sex, însă fără temutul

sex în sine.

Nu se poate convinge să inițieze el contactele cu Willem sau să le solicite, însă le așteaptă, așteaptă de fiecare dată momentul în care Willem îl prinde de braț când trece pe lângă el prin camera de zi și-l trage aproape ca să-l sărute ori când vine pe la spatele lui în bucătărie și-l cuprinde cu brațele la fel ca în pat – peste piept și peste stomac. Întotdeauna a privit admirativ manifestările fizice de afecțiune ale lui JB și ale lui Willem, atât unul față de altul, cât și față de oricine altcineva; și-a dat seama că ei știu că nu trebuie să se poarte la fel și cu el, și, cu toate că le era recunoscător pentru această delicatețe, uneori gesturile lor îi stârneau o anume nostalgie: uneori ar fi vrut ca ei să nu mai asculte de tot ce le spune, să-l trateze și pe el cu aceeași încredere amicală cu care se poartă cu toți ceilalți. Dar niciodată n-au făcut-o.

A avut nevoie de trei luni, până la sfârșitul lui august, ca să ajungă să-și scoată hainele în fața lui Willem. În fiecare seară venea în pat cu un tricou cu mâneci lungi și cu pantaloni de trening, și tot în fiecare seară Willem se culca în lenjeria de corp.

— Ți se pare stânjenitor? l-a întrebat o dată, iar Jude a clătinat din cap, deși așa i se părea – stânjenitor, într-adevăr, dar nu complet neplăcut.

În fiecare zi, toată luna anterioară, și-a promis că-și va scoate hainele și gata. O va face în seara aceea, fiindcă la un moment dat tot trebuia s-o facă. Însă imaginația nu-i mergea mai departe; nu-și putea da seama care avea să fie reacția lui Willem sau ce ar fi făcut el a doua zi. Așa încât seara venea, ei erau amândoi în pat, și hotărârea îl părăsea.

Într-o noapte, Willem și-a strecurat mâna pe sub tricoul lui și i-a pus palma pe spate, iar el s-a tras într-o parte cu atâta forță, încât a căzut din pat.

— Îmi pare rău, a spus, îmi pare rău, și a urcat la loc, întinzându-se însă chiar pe margine.

Au rămas amândoi tăcuți. Cu fața în sus, el se uita la lustra din tavan.

— Știi, Jude, a spus Willem după un timp, eu te-am văzut și fără cămașă pe tine. El l-a privit, iar Willem a tras aer în piept și a adăugat: La spital, îți schimbau pansamentele și te spălau.

Pe ei au început să-l usture ochii, și a întors iar privirea spre lustră.

— Cât ai văzut? a întrebat apoi.

— N-am văzut tot. Dar știu că ai cicatrici pe spate. Iar brațele ți le-am mai văzut și înainte, a adăugat Willem și, cum el nu spunea nimic, a oftat: Jude, crede-mă că nu e ceea ce crezi tu că e.

— Mă tem că o să fii dezgustat de mine, a reușit el într-un final să spună. Cuvintele lui Caleb i-au răsunat din nou în minte: „Chiar ești diform. Chiar ești”. Nu cred că ar fi posibil să nu mă dezbrac chiar niciodată, nu-i așa? a întrebat el apoi și a încercat să râdă, să transforme totul într-o glumă.

— Păi nu, a replicat Willem. Fiindcă eu cred că – deși la început n-o să ți se pară așa – va fi un lucru bun pentru tine, Judy.

Așa că în seara următoare a făcut-o. Îndată ce Willem a venit în pat, el s-a dezbrăcat rapid, sub așternuturi, a zvârlit apoi pătura de pe el și s-a întors pe o parte, cu spatele spre Willem. A stat tot timpul cu ochii închiși, dar, când a simțit palma lui

Willem așezându-i-se pe spate, între omoplați, a început să plângă teribil, cu hohote amare și pline de furie, așa cum nu mai plânsese de ani mulți, ghemuindu-se de rușine. Își tot amintea de noaptea aceea cu Caleb, ultima dată când se mai simțise atât de expus, ultima dată când plânsese atât de tare, și și-a dat seama că Willem înțelege doar în parte motivul tulburării lui, că nu are cum să știe că rușinea lui de acest moment – rușinea de a fi dezbrăcat, de a fi la mila altuia – e aproape la fel de copleșitoare ca rușinea de ceea ce dezvăluie astfel. Auzea, mai degrabă din tonul vocii decât din cuvintele rostite, că Willem îi vorbea blând, că era tulburat la rândul lui și că încerca să-l aline, însă era atât de înnebunit, încât nici măcar nu înțelegea ce-i spune. A încercat să coboare din pat ca să se ducă la baie și să se taie, dar Willem l-a îmbrățișat și l-a ținut atât de strâns, încât nu s-a mai putut mișca, și până la urmă a izbutit să se mai liniștească.

Când s-a trezit a doua zi dimineață – târziu, fiindcă era duminică –, Willem îl privea și părea obosit.

— Cum te simți? l-a întrebat.

Noaptea i-a revenit în minte.

— Willem, îmi pare foarte, foarte rău! îmi pare teribil de rău. Nu știu ce s-a întâmplat.

Și-a dat seama atunci că tot nu avea haine pe el, așa că a băgat brațele sub cearșaf și și-a tras pătura până sub bărbie.

— Ba nu, Jude. *Mie-mi* pare rău. Nu știam că va fi atât de traumatizant pentru tine, i-a spus Willem și a întins mâna, mângâindu-l pe păr. A fost prima dată când te-am văzut plângând, știi?

— Mda, a răspuns el înghițind cu greu. Se pare că nu-i o tehnică de seducție atât de eficientă pe cât speram eu.

Și i-a zâmbit slab, iar Willem a zâmbit și el.

Au stat în pat toată dimineața, vorbind. Willem l-a întrebat despre unele cicatrici, iar el i-a povestit. I-a explicat și cum le căpătase pe cele de pe spate: despre ziua în care fusese prins după ce încercase să fugă de la cămin, despre bătaia care urmasse, despre infecția pe care o făcuse și despre felul în care spatele îi supurase zile de-a rândul, despre bășicile care se formaseră în jurul așchiilor intrate în carne de la coada de mătură și despre semnele care-i rămăseseră când totul se sfârșise. Willem l-a întrebat când stătuse ultima oară dezbrăcat în fața cuiva, iar el a mințit și i-a spus că, dacă-l lăsa la o parte pe Andy, asta se întâmplase la cincisprezece ani. Iar pe urmă Willem a început să-i spună tot felul de lucruri plăcute și incredibile despre corpul lui, lucruri pe care el a ales să le ignore, fiindcă știa că nu sunt adevărate.

— Willem, dacă vrei să te retragi, să știi că te înțeleg, a declarat el apoi.

r

Fusese ideea lui să nu spună nimănui că relația lor se transforma în altceva, și, cu toate că motivul pe care i-l dăduse lui Willem fusese că așa vor fi lăsați în pace să-și dea seama singuri cum vor să meargă mai departe, în sinea lui își zisese și că, în felul acesta, Willem urma să aibă timp să-și revadă propunerea și ocazia să se răzgândească fără a se sinchisi de opiniile celorlalți. Firește, decizia pe care o luase îi

amintise din nou de ultima lui relație, și ea păstrată în secret, așa că fusese nevoit să-și repete că aceasta era altfel; era altfel cu condiția să n-o focă el la fel.

— Jude, bineînțeles că nu vreau! Bineînțeles, a replicat Willem, trecându-și vârful unui deget peste sprânceana lui, gest care lui i se părea, cine știe de ce, mângâietor: era tandru fără a fi câtuși de puțin sexual.

— Mă tem doar că n-o să fiu pentru tine decât o serie lungă de surprize neplăcute, a spus el în cele din urmă, iar Willem a clătinat din cap:

— Surprize, poate. Dar nu neplăcute.

Așa că acum în fiecare noapte încearcă să-și scoată hainele. Uneori poate; alteori, nu. Uneori îl poate lăsa pe Willem să-l atingă pe spate și pe brațe; alteori, nu. Dar n-a reușit să stea gol în fața lui ziua sau pe lumină și nici să facă vreunul dintre lucrurile despre care știe, din filme sau din ce a mai tras cu urechea, că le fac cuplurile în mod obișnuit: nu se poate îmbrăca de față cu Willem și nu poate să facă duș cu el, lucru pe care a fost obligat să-l facă împreună cu fratele Luke și pe care l-a urât.

Timiditatea lui nu s-a dovedit însă contagioasă, și el e fascinat de cât de des și cu câtă dezinvoltură stă Willem dezbrăcat. Dimineața dă la o parte pătura de pe partea lui și-i studiază cu o rigoare clinică trupul adormit, observându-i perfecțiunea, apoi își amintește cu o bizară exuberanță că el este cel care-l privește, că lui îi este oferit.

Uneori, caracterul improbabil al celor întâmplate îl copleșește, amorțindu-l. Prima lui relație (oare poate fi numită relație?): fratele Luke. A doua: Caleb Porter. Și a treia: Willem Ragnarsson, prietenul lui drag, cel mai bun om pe care-l cunoaște, o persoană care ar fi putut avea pe oricine și-ar fi dorit, bărbat sau femeie, și care totuși, din cine știe ce motive bizare – curiozitate perversă? nebunie? milă? prostie? –, l-a ales pe el.

Într-o noapte îi visează pe Harold și pe Willem împreună la o masă, aplecați deasupra unei hârtii; Harold adună niște numere pe un calculator de buzunar, iar el știe fără să-i fi spus cineva că, de fapt, Harold îl plătește pe Willem să fie cu el. În vis, se simte umilit și totuși recunoscător, într-un fel, că Harold e atât de generos și că Willem îi face jocul. Când se trezește, dă să-i povestească lui Willem, dar logica pune din nou stăpânire pe el, și trebuie să-și reamintească singur că Willem n-are, în mod cert, nevoie de bani, că are destui și că, oricât de stupefiante și de ininteligibile sunt motivele pentru care e cu el, pentru care l-a ales pe el, în niciun caz n-a fost forțat, iar decizia a luat-o liber.

În seara aceea citește în pat, așteptând ca Willem să vină acasă, dar adoarme și se trezește simțindu-i mâna pe obraz.

— Ești acasă, îi spune zâmbind, iar Willem zâmbește și el.

Stau întinși în pat, pe întuneric, și vorbesc despre cina lui Willem cu regizorul și despre filmări, care vor începe la sfârșitul lui ianuarie în Texas. Filmul, *Duete*, are la bază un roman care lui Willem i-a plăcut și urmărește o lesbiană și un homosexual nedeclarați, amândoi profesori de muzică la un liceu dintr-un oraș mic, pe parcursul celor douăzeci și cinci de ani de căsnicie, din anii '60 până spre sfârșitul anilor '80.

— O să am nevoie de ajutorul tău, spune Willem. Trebuie neapărat să-mi împrăpățez cunoștințele de pian. În plus, o să cânt din gură. O să-mi angajeze un

profesor, dar nu vrei să repeți și tu cu mine?

— Ba da, bineînțeles, replică el. Și nu trebuie să-ți faci griji, Willem: ai o voce foarte frumoasă.

— E subțire.

— E dulce.

Willem râde și-i strânge mâna.

— Spune-i asta lui Kit! Deja a început s-o ia razna. Ziua ta cum a fost? întrebă el apoi, cu un oftat.

— OK.

Încep să se sărute, iar el încă trebuie să stea cu ochii deschiși, ca să-și amintească mereu că pe Willem îl sărută, nu pe fratele Luke, și totul e în regulă până când în minte îi revine prima seară în care a intrat în apartament cu Caleb, iar Caleb l-a lipit de perete, și tot ce a urmat, și atunci se desprinde brusc de Willem, întorcându-și fața.

— Îmi pare rău, spune el. Îmi pare rău.

În seara asta nu și-a scos hainele, iar acum își trage mânecile în jos, peste mâini. Lângă el, Willem așteaptă, și, în tăcerea care s-a lăsat, el se aude spunând:

— Ieri a murit un cunoscut de-al meu.

— Ah, Jude, îmi pare foarte rău! Cine era?

El tace vreme îndelungată, încercând să formuleze.

— Cineva cu care am avut o relație, spune în cele din urmă, iar limba îi e ca o bucată de lemn în gură.

Simte cum Willem devine mai concentrat, îl simte apropiindu-se câțiva centimetri de el.

— Nu știam că ai avut o relație, șoptește Willem, iar el își drege glasul. Când?

— Când filmai tu *Odiseea*, răspunde el la fel de încet, și din nou simte o schimbare în aer.

„S-a întâmplat ceva cât am fost eu plecat”, își aduce aminte că l-a auzit pe Willem spunând. „Ceva rău”. Și știe că Willem își amintește și el aceeași conversație. – Păi... Povestește-mi! Cine a fost persoana aceea atât de norocoasă? Jude abia mai poate respira, dar nu se oprește.

— Un bărbat, începe el și, cu toate că nu se uită la Willem – se concentrează asupra lustrei –, îl simte înclinând din cap încurajator, dornic ca el să continue.

Dar nu poate. Willem va trebui să-l îndemne. Și o face: – Povestește-mi despre el! Cât timp ați fost împreună?

— Patru luni.

— Și de ce s-a terminat?

Jude se gândește cum să răspundă.

— Nu i-am plăcut prea mult, spune într-un târziu și simte mânia lui Willem încă înainte s-o audă:

— Atunci a fost un dobitoc.

— Nu. Era un tip foarte deștept.

Deschide gura să mai spună ceva – nu știe ce –, dar nu poate continua și o închide

la loc. Tac amândoi. Într-un târziu, Willem îi dă un nou imbold:

— Și atunci, ce s-a întâmplat?

El așteaptă, iar Willem așteaptă împreună cu el. Aude respirațiile lor în tandem, ca și când ar absorbi amândoi tot aerul din cameră, din apartament, din lumea întregă în plămâni lor și l-ar elibera apoi – doar ei doi, singuri. Numără răsufările: cinci, zece, cincisprezece. La a douăzecea, întreabă:

— Willem, dacă-ți spun, promiți să nu te înfurii?

Simte din nou o schimbare la celălalt.

— Promit, răspunde Willem cu voce gravă.

El trage adânc aer în piept.

— Îți amintești de accidentul pe care l-am avut?

— Da, rostește Willem, și glasul lui paté nesigur, sugrumat, iar răsufarea s-a accelerat. Îmi amintesc.

— N-a fost un accident de mașină, spune el, și instantaneu mâinile încep să-i tremure, așa că le ascunde sub pătură.

— Cum adică? întreabă Willem.

Dar el rămâne tăcut și în cele din urmă își dă seama, fără să vadă, că Willem începe să înțeleagă, fiindcă se întoarce pe o parte, cu fața spre el, și-i caută mâinile pe sub pătură.

— Jude, rănilor acelea ți le-a făcut cineva? Te-a... – abia dacă poate pronunța cuvântul – ... bătut cineva?

El încuviințează din cap abia vizibil, mulțumit că nu plânge, deși simte că nu mai are mult și explodează: își imaginează bucăți de carne împroșcate ca șrapnelul de pe scheletul lui, izbindu-se de pereți, atârând de lustră, însângerând așternutul.

— Of, Doamne! exclamă Willem și-i dă drumul la mâini, sărind din pat.

— Willem! strigă Jude, apoi se ridică și se duce după el în baie, unde-l vede aplecat deasupra chiuvetei, respirând greu, dar, când încearcă să-i atingă umărul, Willem se scutură.

Jude se duce înapoi în cameră și așteaptă pe marginea patului, iar când Willem se întoarce, îl vede că a plâns.

Minute bune stau unul lângă altul, în timp ce brațele li se ating, fără să vorbească.

— A fost vreun necrolog? întreabă Willem până la urmă, iar el încuviințează. Arată-mi!

Se duc amândoi la computerul din birou, iar el se uită la Willem care citește. Se uită cum citește a doua oară, apoi a treia. Pe urmă Willem se ridică și-l ia în brațe, foarte strâns, iar el îl îmbrățișează la rândul lui.

— De ce nu mi-ai spus? îi șoptește Willem în ureche.

— N-ar fi schimbat nimic, răspunde el, iar Willem face un pas în spate și se uită la el, prinzându-l de umeri.

Jude îl vede că încearcă să se controleze, că-și strânge buzele, că mușchii maxilarului îi joacă.

— Vreau să-mi povestești totul, îi cere Willem, apoi îl ia de mână, îl duce la canapeaua din birou și-l așază pe ea. Mă duc la bucătărie să-mi prepar ceva de băut

și mă întorc. Îți fac și ție.

El nu poate decât să încuviințeze.

În vreme ce așteaptă, se gândește la Caleb. N-a mai avut nicio veste de la el după noaptea aceea, dar a căutat când și când informații. Și l-a găsit, într-adevăr, în văzul tuturor: fotografii cu el zâmbind la petreceri, la inaugurări, la expoziții. Un text despre primul magazin Rothko, în care Caleb vorbește despre dificultățile pe care le întâmpină o marcă nouă încercând să pătrundă pe o piață deja plină. Un articol despre renașterea cartierului Flower District, cu un citat din Caleb despre traiul într-o zonă care, în ciuda hotelurilor și a magazinelor, încă pare să-și păstreze farmecul frust. Acum se întreabă: oare și Caleb a căutat informații despre el? I-a arătat oare lui Nicholas vreo fotografie a lui? I-a explicat oare: „Am fost o vreme cu el; era grotesc”? I-a arătat oare lui Nicholas – pe care și-l închipuie blond, îngrijit și sigur pe el – cum mergea Jude și au râs împreună de cât de jalnic și de inert era în pat? I-a zis oare: „Mă dezgusta”? Sau n-a spus absolut nimic? L-a uitat oare sau a ales să nu se mai gândească la el niciodată? Oare a fost o greșeală, un scurt moment sordid, o aberație de înfășurat într-o pungă de plastic și de aruncat într-un ungher al minții, alături de jucăriile rupte din copilărie și de stânjelile de mult uitate? Își dorește să poată uita și el, să poată alege și el să nu se mai gândească niciodată la Caleb. Se întreabă neîntrerupt cum și de ce a lăsat acele patru luni – tot mai îndepărtate – să-l afecteze atât de puternic, să-i schimbe într-atât viața. Dar, pe de altă parte, s-ar putea întreba – și se întreabă adesea – de ce a lăsat primii cincisprezece ani din viața lui să-i dicteze cursul ultimilor douăzeci și opt. A fost norocos peste măsură: a avut, la vârsta adultă, o viață pe care mulți doar o visează; și atunci de ce insistă să revadă în minte episoade care s-au întâmplat cu atâta vreme în urmă? De ce nu se bucură pur și simplu de prezent? De ce trebuie să onoreze într-atât trecutul? De ce, în loc să se estompeze, acesta devine mai pregnant pe măsură ce se depărtează de el?

Willem se întoarce cu două pahare cu gheață și cu whisky. Și-a pus între timp o cămașă. O vreme stau amândoi pe canapea și beau, iar Jude își simte sângele încălzindu-se.

— O să-ți povestesc, spune el, iar Willem încuviințează, dar, înainte să înceapă, Jude se apleacă și-l sărută.

E prima dată în viața lui când a inițiat un sărut, și speră ca prin el să-i transmită lui Willem tot ce nu poate să rostească, nici măcar pe întuneric, nici măcar în lumina cenușie a zorilor: toate lucrurile de care îi e rușine, toate lucrurile pentru care e recunoscător. De data asta, ține ochii închiși, închipuindu-și că în curând va putea călători și el acolo unde călătoresc oamenii când se sărută și când fac sex: pe tărâmul acela pe care el nu l-a vizitat niciodată, în locul pe care și-ar dori să-l vadă, în lumea aceea care speră că nu-i va fi interzisă pentru totdeauna.

Când Kit era în oraș, se întâlneau la prânz ori la cină sau în birourile newyorkeze ale agenției, dar de data aceasta, la începutul lui decembrie, Willem îi propuse să se vadă în apartamentul de pe Greene Street.

— Pregătesc eu masa, îi spuse el la telefon.

— De ce? întrebă Kit, devenit dintr-odată precaut.

Deși se înțelegeau bine, nu erau prieteni, iar Willem nu-l mai invitase niciodată pe Greene Street.

— Trebuie să stăm puțin de vorbă, răspunse el și imediat îl auzi răsufând mai relaxat.

— Bine, răspunse Kit.

Știa că nu era cazul să întrebe despre ce anume sau dacă se întâmplase ceva rău; asta era de presupus. În universul lui, fraza „Trebuie să stăm puțin de vorbă” nu anunța nimic bun.

Willem știa asta și, cu toate că ar fi putut spune ceva care să-i liniștească temerile lui Kit, latura lui puținel diabolică decise altfel.

— Bine, atunci, încheie el vesel. Ne vedem săptămâna viitoare!

Pe de altă parte, se gândi după ce închise telefonul, poate că refuzul acesta de a-și liniști impresarul nu fusese doar o copilărie; *el* considera că ceea ce avea să-i spună – că el și Jude formau un cuplu – nu era o veste rea, însă nu știa dacă și Kit va fi de aceeași părere.

Hotărâseră să nu vorbească decât câtorva persoane despre relația lor. Mai întâi îi anunțaseră pe Harold și pe Julia, și vestea fusese primită cu cea mai mare bucurie, deși Jude avusese emoții considerabile, din cine știe ce motiv. Asta se întâmplase de Ziua Recunoștinței, cu numai câteva săptămâni în urmă, și amândoi fuseseră fericiți și entuziasmați și-l îmbrățișaseră, iar Harold plânsese puțin, în timp ce Jude, așezat pe canapea, îi privea pe toți trei cu un zâmbet firav.

Apoi îi spusese lui Richard, care nu fusese atât de surprins pe cât anticipaseră ei.

— Cred că e o idee excelentă, declarase el ferm, de parcă îl anunțaseră că vor investi împreună într-o proprietate imobiliară. Îi îmbrățișase pe amândoi și adăugase: Bravo vouă! Bravo ție, Willem!

Iar el știuse că Richard încerca să-i transmită ceva – același lucru pe care încercase el să i-l transmită cu ani în urmă când îi spusese că Jude avea nevoie de un spațiu sigur în care să trăiască, deși în realitate îl ruga să-l vegheze în lipsa lui.

Pe urmă le spusese lui Malcolm și, separat, lui JB. Mai întâi lui Malcolm, despre care crezuseră că va fi ori șocat, ori exuberant, și care fusese exuberant.

— Mă bucur mult pentru voi, băieți! le zâmbise el larg. E grozav! îmi place mult că sunteți împreună.

Îi întrebuse cum se întâmplase, când și, în glumă, ce anume descoperiseră unul despre celălalt pe care să nu-l fi știut înainte. (Ei doi schimbaseră o privire scurtă – dacă Malcolm ar ști! – și nu spusese nimic, iar Malcolm zâmbise, de parcă ar fi avut în față dovada unui tezaur de secrete delicios de sordide pe care într-o zi urma să le descopere.) Apoi oftase.

— Un singur lucru mă întristează însă, declarase el și, când îl întrebaseră ce anume, le explicase: Apartamentul tău, Willem... E splendid. Și trebuie să se simtă foarte singur acum.

Ei abia se abținuseră să nu râdă, iar Willem îl asigurase că i-l închiria unui prieten, un actor din Spania care filma în Manhattan și decisese să mai rămână în oraș cam un an.

Cu JB fusese mai problematic, așa cum știuseră de fapt că va fi: știuseră că se va simți trădat și neglijat, că se va arăta posesiv și că toate aceste sentimente îi vor fi exacerbate de faptul că se despărțise de Oliver după mai mult de patru ani împreună. Îl invitaseră la o cină în oraș, unde riscul ca el să facă o scenă era mai mic (deși nu inexistent, sublimase Jude), iar cel care-i dăduse vestea fusese Jude, fiindcă JB era mai precaut cu el și mai puțin înclinat să-i spună ceva nepotrivit. Îl priviseră punându-și furculița jos și luându-și capul în mâini.

— Mi se face rău, spusese el, iar ei așteptaseră tăcuți până când ridicase ochii și adăugase: Dar mă bucur sincer pentru voi, băieți. Și abia atunci răsufleseră. Împungându-și mâncarea cu furculița, JB continuase: Adică, mă enervează că nu mi-ați spus mai devreme, dar mă bucur. Iar când le fuseseră aduse antreurile „începuse să împungă bibanul din farfurie. De fapt, mă enervează chiar *foarte* tare. Dar. Sunt. Fericit.

Când sosiseră deserturile, devenise limpede că JB – care își înfuleca sufleul de guavă cu o rapiditate uimitoare – era extrem de agitat, iar ei își făcuseră semne cu picioarele pe sub masă, pe de o parte abia ținându-se să nu hohotească, pe de alta temându-se că JB va exploda acolo, în restaurant.

După ce terminaseră de mâncat, ieșiseră în stradă, iar Willem și JB fumaseră și discutaseră despre apropiata expoziție a lui JB, cea de-a cincea, și despre studenții lui de la Yale, unde preda de câțiva ani: un armistițiu de moment, compromis de o fată care se apropiase de Willem („Pot să fac o fotografie cu tine?”), fază la care JB scosese un sunet ciudat, ceva între un pufiet și un oftat. Mai târziu, întorși pe Greene Street, Willem și Jude râseseră amândoi: de stupefacția lui JB, de tentativele lui de a se arăta îndatoritor, care în mod evident îl costaseră mult, de cât de constant și de consecvent se lăsa absorbit de sine însuși.

— Bietul JB! exclamase Jude, oftând. Am avut impresia c-o să sară în aer. Dar îl înțeleg. Întotdeauna a fost îndrăgostit de tine, Willem.

— Nu așa cum crezi tu.

Jude ridicase privirea spre el.

— Ei, acum *cine* e cel care nu reușește să se vadă exact așa cum este? întrebă el, fiindcă asta îi spunea mereu Willem lui: că părerea, imaginea sa despre sine era atât de diferită de a celorlalți, încât friza sminteala.

Willem oftase și el.

— Ar trebui să-l sun.

— Lasă-l în pace în seara asta! O să te sune el când va fi pregătit.

Și îl sunase. În duminica următoare, JB venise pe Greene Street, iar Jude îi deschisese ușa și pe urmă se scuzase, spunând că are de lucru și retrăgându-se în birou pentru ca Willem și JB să poată rămâne singuri. Timp de două ore, Willem stătuse și ascultase perorația dezlânată a lui JB, ale cărui numeroase întrebări și acuzații erau punctate de același refren: „Dar mă bucur foarte mult pentru voi”. JB era furios: că Willem nu-i spusese mai devreme, că nu-l consultase măcar, că Malcolm și Richard – Richard! – aflaseră înaintea lui. Era supărat: Willem putea să-i spună adevărul – întotdeauna îl plăcuse mai mult pe Jude decât pe el, nu-i așa? De

ce nu recunoștea pur și simplu? Și întotdeauna simțise asta? Toți anii în care și-o trăsesse cu femeii fuseseră doar o minciună colosală scornită ca să le distragă lor atenția? Era gelos: înțelegea atracția lui Willem pentru Jude, chiar o înțelegea, și știa că e illogic și poate o idee egoist din partea lui, însă n-ar fi fost sincer dacă nu i-ar fi spus că pe undeva se simțea ofensat că Willem îl alesese pe Jude, și nu pe el.

— JB, repetase Willem pentru a nu știu câta oară, lucrurile au evoluat în mod natural. Nu ți-am spus fiindcă am avut nevoie de timp ca să-mi dau eu seama ce simt. Cât despre atracția față de tine, ce pot să spun? Nu mă atragi. Și nici tu nu ești atras de mine! Am făcut-o o dată, îți amintești? Și ai zis că ți-am tăiat tot cheflii, ții minte?

JB se făcuse însă că nu aude.

— Tot nu înțeleg de ce le-ați spus mai întâi lui Malcolm și lui Richard, replicase el morocănos, iar Willem nu știuse ce să răspundă, așa că, după o tăcere, JB continuase: Sunt foarte fericit pentru voi doi. Sincer.

El oftase.

— Mulțumesc, JB. Asta înseamnă mult pentru mine.

Și tăcuseră amândoi iar.

— JB! exclamase Jude ieșind din birou, surprins să-l vadă încă acolo. Rămâi la cină?

— Ce aveți?

— Cod. Și o să prăjesc niște cartofi așa cum îți plac ție.

— Cred că rămân, decisese JB îmbufnat, iar Willem zâmbise către Jude peste capul lui.

Îl însoțise pe Jude în bucătărie și începuse să prepare o salată, iar JB se trântise pe un scaun la masa din sufragerie și luase la răsfoit un roman pe care îl citea Jude.

— L-am citit și eu! strigase el spre bucătărie. Vrei să știi cum se termină?

— Nu, replicase Jude. Abia am ajuns la jumătate.

— Până la urmă pastorul moare.

— JB!

După aceea, starea de spirit a lui JB păruse să se mai lumineze. Chiar și ultimele lui atacuri fuseseră oarecum răsuflăte, de parcă le lansa mai degrabă din obligație decât din cauza a ceea ce simțea.

— Pariez că în zece ani veți fi trecut amândoi total la lesbianism. Cu tot cu pisici.

Acesta fusese primul atac. Și urmașe:

— Când vă văd pe voi doi în bucătărie mă simt de parcă m-aș uita la o versiune ceva mai ambiguă rasial a tabloului de John Currin³⁷. Știți despre care vorbesc? Interesați-vă! Apoi, în timp ce mâncau, îi întrebă: Aveți de gând să spuneți tuturor sau să păstrați secretul?

— N-am de gând să dau un comunicat de presă, dacă la asta te referi, răspunsese Willem. Dar nici nu vreau să ne ascundem.

— Mie mi se pare o greșeală, intervenise Jude în grabă, dar Willem nu mai reacționase; de o lună încoace tot aveau discuția asta.

După cină, el și JB se așezaseră pe canapea și băuseră ceai, iar Jude pusese vasele

în mașina de spălat. Deja JB părea aproape liniștit, iar Willem își amintise că așa decurgeau lucrurile aproape întotdeauna la mesele împreună, chiar și când stăteau pe Lipsenard Street: JB începea seara cu o atitudine tăioasă și acră și o încheia îmblânzit și amabil.

— Cum e partea sexuală? îl întrebase JB, la care Willem răspunsese imediat:

— Senzațională.

— La naiba! făcuse JB, posomorât.

Dar, firește, era o minciună. Willem habar n-avea dacă partea sexuală era sau nu senzațională fiindcă el și Jude nu făcuseră încă sex. Vinerea trecută venise Andy în vizită, ei îi spusese, iar Andy se ridicase și-i îmbrățișase pe amândoi foarte solemn, de parcă ar fi fost tatăl lui Jude, iar ei tocmai i-ar fi spus că se logodiseră. La plecare, Willem îl condusesse la ușă, și, în timp ce așteptau liftul, Andy îl întrebase încet:

— Cum merge?

— Bine, replicase el după o pauză, și, ca și când ar fi sesizat tot ce nu spusese el, Andy îl strânsese ușor de umăr.

— Willem, știi că nu-i ușor. Dar sunt sigur că faci tu ceva cum trebuie, fiindcă niciodată nu l-am mai văzut atât de relaxat și de fericit.

Andy păruse că vrea să mai adauge ceva, dar ce altceva ar mai fi putut spune? Nu putea să-i zică: „Sună-mă dacă vrei să vorbim despre el!” sau: „Să mă anunți dacă te pot ajuta cu ceva”, așa că plecase, salutându-l pe Willem când liftul se pusese în mișcare.

În seara aceea, după ce JB plecase acasă, el se gândise la discuția pe care o avusese cu Andy la cafenea cu ceva timp în urmă și la faptul că, deși fusese prevenit atunci că avea să fie dificil, nu crezuse pe de-a-ntregul. Privind retrospectiv, se bucura acum că nu crezuse; nu fiindcă, dacă ar fi știut, ar fi renunțat, ci pentru că, poate, ar fi fost prea speriat ca să mai încerce.

Se întorsese și se uitase la Jude, care adormise. În noaptea asta își scosese hainele și stătea întins pe spate, cu un braț îndoit aproape de cap, iar Willem își trecuse, așa cum făcea deseori, degetele pe partea dinăuntru a brațului, pe care cicatricile desenau un peisaj teribil, cu munți și văi pârjolite de foc. Uneori, când era sigur că Jude doarme profund, aprindea lumina de pe noptiera lui și-i studia corpul mai îndeaproape, fiindcă Jude refuza să se lase examinat la lumina zilei. Îl dezvelea și-și trecea palmele peste brațele, peste picioarele și spatele lui, simțind cum textura pielii se schimbă de la aspră la lucioasă, minunându-se de mutațiile pe care le putea suferi carnea și de modurile în care corpul se vindecă singur chiar și atunci când s-a încercat distrugerea lui. La un moment dat avusese niște filmări pe insula principală din arhipelagul Hawaii și, în ziua lor liberă, plecase în drumeție împreună cu restul echipei pe câmpurile de lavă răcită, pe un teren care se transforma din piatră păroasă și uscată ca osul pietrificat într-un peisaj negru-lucios de lavă, încremenită ca o glazură în vârtejuri exuberante. Pielea lui Jude era la fel de variată, de minunată și, pe alocuri, atât de diferită de ceea ce știa el despre piele, încât părea un material futurist, de pe altă lume, un prototip al epidermei umane așa cum avea să fie ea peste o mie de ani.

— Ești scârbit, îi spusese Jude a doua oară când își scosese hainele, iar el clătinase din cap.

Căci nu fusese; Jude se arătase mereu atât de secretos și de protector cu propriul trup, încât vederea lui fusese oarecum inversul unui punct culminant – un eveniment perfect normal, în fine, mult mai puțin dramatic decât își imaginase Willem. Dar cicatricile i se părușeră greu de privit, nu fiindcă ar fi fost ofensatoare din punct de vedere estetic, ci pentru că fiecare dintre ele era o nouă dovadă a suferințelor care-i fuseseră provocate lui Jude sau pe care el și le provocase singur. De aceea, brațele lui erau cele care îl tulburau cel mai mult. Noaptea, când Jude dormea, le răsucea între palme, numărând tăieturile, încercând să se închipuie pe sine însuși într-o stare în care ar fi fost tentat să-și provoace singur durere, să încerce să-și deterioreze propria ființă. Uneori vedea tăieturi noi – întotdeauna știa când se taie Jude, fiindcă în acele seri se culca îmbrăcat în cămașă, iar el trebuia să-i ridice mânecile în somn și să-i pipăie bandajele – și se întreba când și le făcuse și de ce el nu observase. Când se mutase cu el, după tentativa de sinucidere, Harold îi spusese unde ținea Jude punga cu lame, și, la fel ca Harold, începuse și el să i-o arunce. Dar pe urmă punga dispăruse cu totul, iar el nu reușise să-și dea seama unde o ascundea Jude acum, deși știa că o ascunde.

Alteori resimțea nu curiozitate, ci uluire: Jude era mult, mult mai avariat decât înțelesese el. „Cum am putut să nu știu?” se întreba. „Cum de n-am văzut?”

Și apoi era problema sexului. Știa că Andy îl prevenise în privința asta, dar teama și antipatia lui Jude față de sex îl tulburau și câteodată chiar îl speriau. Într-o seară pe la sfârșitul lui noiembrie – erau de șase luni împreună –, își strecurase mâinile în pantalonii lui Jude, iar el scosese un sunet ciudat, sugrumat, ca un animal prins între fălcile unui prădător, și se smulsese de lângă el cu atâta violență, încât se dăduse cu capul de noptieră.

— Îmi pare rău, își ceruseră iertare unul altuia, îmi pare rău!

Acela fusese primul moment în care simțise și Willem o anume frică. Tot timpul până atunci bănuise că Jude era doar sfios, foarte sfios, dar că în cele din urmă va renunța la unele inhibiții și că se va simți suficient de confortabil pentru a face sex. Dar atunci își dăduse seama că ceea ce el luase drept reticență era de fapt groază, că era posibil ca Jude să nu se simtă niciodată suficient de confortabil, că, dacă va fi să facă sex împreună până la urmă, o vor face pentru că Jude va hotărî că trebuie sau pentru că Willem va decide să-l silească. Și niciuna dintre opțiuni nu-l încânta, întotdeauna oamenii i se oferiseră, niciodată nu fusese nevoit să aștepte, să încerce să convingă pe cineva că nu era un tip periculos și că nu avea să-i facă rău. „Ce să fac?” se întreba. Nu era suficient de deștept ca să-și dea seama singur și nici nu avea cui să ceară sfatul. Apoi mai era și faptul că în fiecare săptămână dorința lui devenea mai puternică și mai greu de ignorat, la fel ca hotărârea lui. Trecuse mult timp de când își mai dorise cu atâta ardoare să facă sex cu cineva, iar faptul că acel cineva era o persoană pe care o iubea făcea ca așteptarea să fie cu atât mai greu de suportat și mai absurdă.

În vreme ce Jude dormea în noaptea aceea, el îl privise. Poate că făcuse o greșeală,

își spusese. Iar cu glas tare rostise:

— Nu știam că va fi atât de complicat.

Lângă el, Jude respira în mod regulat, fără să știe de mica trădare a lui Willem.

Apoi venise dimineața, și el își amintise de ce, lăsând la o parte propria-i naivitate și aroganță, hotărâse să înceapă relația aceasta. Era devreme, dar el se trezise și, prin ușile întredeschise ale dressingului, se uitase la Jude cum se îmbracă. Era un ritual nou, iar el știa cât de dificil fusese pentru Jude. Vedea cât de tare se străduiește; vedea cum tot ceea ce lui și tuturor celor pe care îi cunoștea li se păreau lucruri de la sine înțelese – să te îmbraci sau să te dezbraci în fața altcuiva – erau lucruri pe care Jude trebuia să le exerseze de nenumărate ori; vedea cât de hotărât era, cât de curajos. Iar asta îi amintise că și el trebuia să continue să încerce. Amândoi erau nesiguri; amândoi se străduiau cât puteau, amândoi se îndoiau de sine, amândoi progresau și regresau. Dar amândoi încercau mai departe, fiindcă aveau încredere unul în altul și fiindcă celălalt era singura persoană care merita atâtea străduințe, atâta nesiguranță și vulnerabilitate.

Când deschisese iar ochii, Jude stătea pe marginea patului și îi zâmbea, iar el se simțise plin de afecțiune: pentru cât de minunat era, pentru cât de drag îi era și pentru cât de ușor îi venea să-l iubească.

— Nu pleca! spusese.

— Trebuie, răspunsese Jude.

— Încă cinci minute.

— Cinci, zisese Jude și se strecurase sub pătură lângă el, iar Willem își înfășurase brațele în jurul lui, cu grijă să nu-i șifoneze costumul, și închisese ochii.

Și asta era un alt lucru la care ținea: îi plăcea să știe că în acele momente îl făcea pe Jude fericit, să știe că Jude dorea afecțiune și că el era cel căruia îi era permis să i-o ofere. Să fi fost asta aroganță? Mândrie? Mulțumire exagerată de sine? Nu credea. Și nu-i păsa. În seara aceea îi spusese că, după părerea lui, când aveau să meargă de Ziua Recunoștinței – la sfârșitul săptămânii aceleia – la Harold și Julia, ar trebui să le spună că sunt împreună.

— Ești sigur, Willem? îl întrebase Jude cu un aer îngrijorat, iar el își dăduse seama că de fapt îl întreba dacă era sigur de relația în sine: îi ținea mereu ușa deschisă, sugerându-i că e liber să plece. Vreau să te gândești bine, mai ales înainte să le dăm vestea.

Nu fusese nevoie s-o spună, dar Willem știuse, încă o dată, care ar fi fost consecințele dacă le-ar fi spus lui Harold și Juliei și pe urmă el s-ar fi răzgândit: l-ar fi iertat amândoi, dar lucrurile s-ar fi schimbat pentru totdeauna. Fiindcă ei i-ar fi luat întotdeauna – întotdeauna – partea lui Jude. Știa asta; și așa trebuia de fapt să fie.

— Sunt sigur, răspunsese el, așa că le spusese.

Se gândi la conversația asta în timp ce-i umplea lui Kit un pahar cu apă și puneă pe masă un platou cu sandvișuri.

— Ce-s astea? întrebă Kit cu o privire suspicioasă.

— Pâine țărănească la grătar cu smochine și brânză cheddar de Vermont. Și salată de andive cu pere și jambon.

Kit oftă.

— Știi că încerc să nu mai mănânc pâine, Willem, zise el, cu toate că Willem nu știa. E bun, adăugă apoi printre dinți, după ce mușcase dintr-un sandviș. Și acum spune-mi despre ce e vorba!

Willem îi spuse și preciză că, deși nu avea de gând să anunțe public relația, nici nu intenționa să pretindă că ea nu există. Kit oftă.

— Mama mă-sii! M-am gândit eu că asta ar putea fi. Nu știu de ce, dar m-am gândit. Ah, Willem, băga-mi-aș picioarele! exclamase apoi, lăsându-și fruntea pe masă. Lasă-mă un minut! Lui Emil i-ai spus?

— Da.

Emil era managerul lui Willem și cel mai bine colabora cu Kit când se uneau amândoi împotriva lui. Când erau de acord unul cu altul, se agreeau reciproc. Când nu erau, nu se agreeau.

— Și el ce-a zis?

— A zis: „Doamne, Willem, cât mă bucur că în sfârșit ai o relație stabilă cu o persoană pe care o iubești și alături de care te simți bine! Nici n-aș putea fi mai fericit pentru tine, ca vechi prieten și susținător ce-ți sunt”.

(De fapt, Emil spusese: „Doamne, Willem, ești sigur: Ai vorbit deja cu Kit? El ce-a zis?”)

Kit înălță capul și se uită la el încruntat (nu avea deloc simțul umorului).

— Willem, chiar *mă bucur* pentru tine. Pentru că țin la tine. Dar te-ai gândit la ce se va întâmpla cu cariera ta? Te-ai gândit ce tip de roluri vei primi? Habar n-ai ce înseamnă pentru un actor să fie homo.

— Eu nu mă consider totuși homo, începuse el să spună, dar Kit dăduse ochii peste cap.

— Nu fi naiv, Willem! Odată ce ai pus mâna pe sculă, ești homo.

— Rostit cu grație și subtilitate, ca întotdeauna.

— Cum zici tu, Willem. Nu-ți poți permite să fii nonșalant în chestiunea asta.

— Nu sunt. Dar nu joc roluri de prim-amorez.

— Spui asta mereu! Și totuși nu-i așa, indiferent dacă-ți place sau nu. Te porți ca și când cariera ta va merge pe aceeași traiectorie ca și până acum; ai uitat ce-a pățit Care?

Care era clientul unui coleg de breaslă al lui Kit, una dintre cele mai mari vedete de film ale deceniului anterior – până când fusese obligat să-și recunoască orientarea sexuală, iar cariera i se dusesse pe apa sâmbetei. În mod ironic, tocmai brusca lui dizgrație fusese cea care facilitase ascensiunea profesională a lui Willem – cel puțin două dintre rolurile pe care le primise erau genul care, altă dată, i-ar fi revenit automat lui Care.

— Dar, reluase Kit, tu ești mult mai talentat decât Care și ai un repertoriu mult mai diversificat. Iar climatul social e altul acum decât pe vremea când secretul lui Care a ieșit la iveală – aici în țară, cel puțin. Dar ți-aș face un deserviciu dacă nu ți-aș spune să te pregătești pentru o răcire a sentimentelor în breaslă. Tu ești un tip rezervat; nu poți să păstrezi secretul?

Willem nu răspunse; întinse mâna după un alt sandviș, sub privirea scrutătoare a lui Kit.

— Jude ce părere are?

— El crede că o să ajung să joc în teatru de revistă pe vreun vas de croazieră în Alaska, recunosc Willem.

Kit pufni.

— Adevărul e undeva între ce crede el și ce ar trebui să crezi tu, zise Kit. După tot ce am construit împreună... adăugă el pe un ton sumbru.

Willem oftă și el. După ce făcuse cunoștință cu Kit, cu aproape cincisprezece ani în urmă, Jude se întorsese spre Willem și-i spusese, zâmbind:

— El e Andy al tău.

Iar cu anii, Willem își dăduse seama că așa era. Nu numai că, în mod foarte bizar, Andy și Kit se cunoșteau – fuseseră în aceeași clasă și locuiseră în același cămin în anul întâi –, dar le plăcea să spună că, într-un fel, ei îi creaseră pe Willem și pe Jude. Erau apărătorii lor, păzitorii lor și încercau cu fiecare prilej să le orienteze și să le modeleze viața.

— Credeam că o să mă susții mai mult, Kit, spuse el întristat.

— De ce? Fiindcă sunt homo? E o diferență foarte mare între a fi impresar homo și actor homo de talia ta. Mă rog, există și cineva care se va bucura să afle. Noel – regizorul *Ducteloro* să fie încântat. Chestia asta o să aducă micului său film o publicitate grozavă. Sper că-ți place să faci filme gay, Willem, fiindcă e posibil ca asta să faci de acum înainte *pentru tot restul vieții*.

— Mie nu mi se pare că ar fi un film gay, replică el și, înainte ca Kit să apuce să dea ochii peste cap și să-i țină o nouă teorie, continuă spunându-i ce-i spusese și lui Jude mai înainte: O să am întotdeauna de lucru, nu-ți face griji!

— Dar dacă n-o să mai poți face filme? întrebă Jude.

— Atunci o să fac teatru. Sau o să lucrez în Europa; întotdeauna mi-am dorit să fac filme în Suedia. Îți promit, Jude, *întotdeauna* o să am de lucru.

Jude rămăsese tăcut. Stăteau amândoi în pat, târziu în noapte.

— Willem, chiar nu mă deranjează – chiar deloc – dacă vrei să păstrăm secretul, îi spusese apoi.

— Dar eu nu vreau.

Și nu voia. Nu avea nici energia, nici priceperea de a se ascunde și nici rezistența necesară. Cunoștea vreo doi actori – mai vârstnici și mai comerciali decât el – care erau homosexuali și totuși erau căsătoriți cu femei și știa cât de găunoasă și de artificială le era viața. Și nu voia așa ceva pentru sine: nu voia să plece de pe platoul de filmare și să simtă că încă joacă un rol. Când era acasă, voia să poată simți că e cu adevărat acasă.

— Mă tem doar că o să ajungi să-mi porți pică, recunoscuse Jude cu voce moale.

— Niciodată n-o să-ți port pică, îl asigurase el.)

Ascultă apoi predicțiile sumbre ale lui Kit timp de încă o oră, după care, când deveni clar că Willem n-avea de gând să se răzgândească, Kit fu cel care se răzgândi.

— Willem, o să fie bine! spuse el pe un ton ferm, ca și când Willem ar fi fost tot timpul cel îngrijorat. Dacă e cineva care se poate descurca într-o asemenea împrejurare, tu ești acela. O să întorci situația în favoarea ta. O să fie bine. Apoi, lăsându-și capul pe un umăr, întrebă: Vă căsătoriți?

— Dumnezeu mare, Kit! Până acum erai gata să ne desparți!

— Ba nu, Willem, nici vorbă! încercam doar să te conving să-ți ții gura, atâta tot. Și, oftând din nou, resemnat de această dată, adăugă: Sper că Jude apreciază corect sacrificiul pe care-l faci pentru el.

— Nu e un sacrificiu! protestă Willem.

— Acum nu e, dar mai târziu probabil că va fi.

Jude veni acasă devreme în seara aceea.

— Cum a fost? îl întrebă el pe Willem, privindu-l atent.

— Bine, răspunse Willem sec. A fost bine.

— Willem...

— Jude, îl întrerupse el, am hotărât deja. O să fie bine, îți jur.

Kit reuși să ferească relația lor de public timp de două săptămâni, și, când primul articol apăru în presă, Willem și Jude erau deja în avion spre Hong Kong, ca să-l viziteze pe Charlie Mă, vechiul coleg de cameră al lui Jude de pe Hereford Street, iar de acolo plecară spre Vietnam, Cambodgia și Laos. Willem evită să-și verifice mesajele cât timp fu în vacanță, dar Kit primise un apel din partea unui redactor de la revista *New York* și știuse că urma un articol. Willem era în Hanoi când textul fu publicat; Kit i-l trimise fără niciun comentariu, iar el îl parcurse rapid, în timp ce Jude era în baie. „Domnul Ragnarsson este în vacanță și nu a putut fi contactat pentru a comenta, însă reprezentantul său a confirmat relația acestuia cu Jude St. Francis, un cunoscut și apreciat avocat pledant de la puternica firmă Rosen, Pritchard and Klein și un bun prieten încă din primul an de facultate, când cei doi au fost colegi de apartament. Domnul Ragnarsson este până acum cel mai faimos actor care a recunoscut deschis că se află într-o relație homosexuală”, scria în articolul care avea un ton de necrolog și includea o recapitulare a filmelor lui, declarații ale unor impresari și publiciști care îl felicitau pentru curaj și, concomitent, îi preziceau un declin aproape cert al carierei, citate din alți actori și regizori pe care el îi cunoștea și care susțineau că dezvăluirea aceasta nu va schimba nimic, plus, în final, afirmația unui director de studio cinematografic căruia nu i se dădea numele și care spunea că, deoarece Willem nu era un actor care să fi jucat cu predilecție în filme de dragoste, cariera lui probabil că n-avea să aibă de suferit. La sfârșit era și un link către o fotografie a lui împreună cu Jude la inaugurarea expoziției lui Richard de la Muzeul Whitney, în septembrie.

Când Jude ieși din baie, Willem îi dăda telefonul și-l privi citind articolul.

— Ah, Willem! exclamă el, iar puțin mai târziu adăugă cu un aer siderat: Apare și

numele meu!

Pentru prima dată lui Willem îi trecu prin minte că poate Jude dorise să păstreze relația secretă și pentru propria sa intimitate, nu doar pentru a lui.

— Crezi că ar trebui să-l întreb mai întâi pe Jude dacă pot să-i confirm identitatea? îl întrebase Kit când se gândeau ce urma să-i declare el reporterului în numele lui Willem.

— Nu, e-n regulă, răspunsese el. N-o să-l deranjeze.

Kit rămăsese tăcut câteva momente, după care replicase:

— Ba s-ar putea, Willem.

El însă fusese de părere că nu. Acum se întrebă însă dacă nu cumva atunci dăduse dovadă de aroganță. „Cum, doar fiindcă pe mine nu mă deranjează, m-am gândit că și pentru el va fi în regulă?!”

— Willem, îmi pare rău, spuse Jude, și, cu toate că știa că ar fi trebuit să-i liniștească temerile, fiindcă Jude se simțea probabil vinovat, și să-și ceară și el scuze, Willem nu avu dispoziția necesară s-o facă – nu atunci.

— Mă duc să alerg puțin, îl anunță pe Jude și, cu toate că nu se uita la el, îl simți încuviințând.

Era atât de devreme, încât pe străzi domneau încă liniștea și răcoarea, și doar câteva mașini treceau rar prin aerul de un alb murdar. Hotelul era situat aproape de vechea clădire a Operei franceze, și Willem alergă în jurul ei și înapoi până la hotel, apoi spre cartierul rămas din perioada colonială, pe lângă vânzătorii stradali ghemuiți în fața coșurilor mari și plate din bambus, pline cu limete mici și verdețuri ce miroseau a lămâi, a trandafir și a boabe de piper. Când străzile deveniră mai înguste, încetini ritmul și coti pe o alee ticsită cu mici restaurante improvizate pe tarabe – câte o femeie în fața unui ceainic cu supă sau cu ulei și patru-cinci taburete din plastic pentru clienți, care mâncau repede și se întorceau apoi în capătul aleii, de unde își luau bicicletele și plecau. El se opri în celălalt capăt, lăsând să treacă un biciclist cu un coș cu baghete prins în spatele șei, a căror aromă fierbinte, ca de lapte, îi umplu nările, și apoi intră pe o altă alee, și aceasta plină de vânzători ghemuiți lângă alte legături de verdețuri, grămezi de mango și tăvi de metal cu pești roz-argintii, atât de proaspeți încât îi auzea căscând gurile după apă și le vedea ochii rotindu-se desperați în orbite. Deasupra erau atârinate ca niște felinare șiruri de cuști, fiecare cu câte o pasăre ciripitoare înăuntru. Willem avea ceva bani la el și cumpără pentru Jude un buchet de ierburi; părea rozmarin, dar mirosea plăcut, a săpun, și, cu toate că nu știa ce e, se gândi că poate știa Jude.

Fusese atât de naiv, își spuse în timp ce se întorcea fără grabă spre hotel – în privința carierei sale, în privința lui Jude. De ce credea întotdeauna că știe ce face? De ce credea că poate să facă tot ce-i trece prin minte și că totul va decurge așa cum își închipuie el? Era oare lipsă de imaginație, aroganță sau (așa cum bănuia) pur și simplu prostie? Oamenii – oameni în care avea încredere și pe care-i respecta – îl avertizau de fiecare dată: Kit, referitor la cariera lui; Andy, la Jude; Jude, la el însuși; și totuși el îi ignora mereu. Pentru prima dată se întrebă dacă nu cumva Kit avea dreptate, dacă Jude n-avea dreptate, dacă nu se putea întâmpla să ajungă să nu mai

lucreze niciodată sau cel puțin să nu mai facă genul de actorie care îi plăcea. Oare i-ar fi purtat atunci pică lui Jude? Nu credea; spera că nu. Dar niciodată nu-și închipuise cu adevărat că va avea ocazia să afle.

Mai puternică însă decât această teamă era o alta, la care rareori se putea gândi: dacă lucrurile pe care îl puneau pe Jude să le focă nu erau totuși benefice pentru el? Cu o zi înainte făcuseră duș împreună pentru prima dată, iar Jude fusese atât de tăcut după aceea, atât de cufundat într-una dintre stările lui de izolare, cu privirea atât de goală, încât el se speriasse. Jude nu voise, dar Willem îl forțase, iar în duș Jude fusese rigid și încrâncenat, și, după linia încleștată a maxilarului, Willem își dăduse seama că strângea doar din dinți și aștepta să se termine. Dar el nu-l lăsase să iasă, îl obligase să rămână sub duș. Se purtase (neintenționat, dar ce mai conta?) aidoma lui Caleb – îl silise să facă un lucru pe care Jude nu-l voise și pe care-l făcuse numai fiindcă așa-i ceruse el.

— O să-ți facă bine, îi spusese, și acum, amintindu-și – deși atunci crezuse că are dreptate simți că i se face greață.

„Willem nu e medic sau psiholog”, spusese Andy la un moment dat. „E actor!” Și, cu toate că și el și Jude râseseră atunci, acum nu mai era sigur că ortopedul nu avusese dreptate. Cine era el să încerce să-i dirijeze lui Jude sănătatea mintală? „Nu e bine să ai atâta încredere în mine”, ar fi vrut să-i spună acum. Dar cum ar fi putut? Oare nu asta așteptase el de la Jude, de la relația lor? Ca el să devină atât de indispensabil cuiva, încât acel cineva să nu mai poată înțelege viața fără el? Iar acum atinsese acest deziderat, însă exigențele situației în care ajunsese îl îngrozeau. Ceruse această responsabilitate fără să înțeleagă pe deplin cât rău risca să facă. Era oare în stare să se descurce? se gândi la oroarea lui Jude de sex, știind că dincolo de ea se afla o altă oroare, pe care el o bănuise dintotdeauna, dar despre care nu se interesase niciodată. Și atunci, ce era de făcut? își dorea să existe cineva care să-i spună o dată pentru totdeauna dacă făcea bine sau nu; cineva care să-l îndrume în această relație așa cum îl îndruma Kit în carieră, spunându-i când să-și asume un risc și când să bată în retragere, când să se joace de-a Willem Eroul și când să fie Ragnarsson cel Groaznic.

„Ah, ce fac?” se întreba întruna, în ritmul propriilor pași, alergând printre femei și copii, pe lângă clădiri înguste ca niște dulapuri, pe lângă prăvălii care vindeau pernuțe rigide, ca niște cărămizi, din paie împletite, pe lângă un băiețel care strângea la piept o șopârlă cu un aer maiestuos – „Ce fâc, ah, ce fac?”

Când reveni la hotel, o oră mai târziu, cerul își schimba nuanța din alburii într-un albastru pal delicios. Agenția turistică le rezervase un apartament cu două paturi separate, ca întotdeauna (uitase să-i ceară asistentului lui să schimbe solicitarea), iar Jude, îmbrăcat în hainele de stradă, era întins în cel pe care dormiseră noaptea trecută și citea și, când Willem intră, se ridică, se apropie de el și-l îmbrățișă.

— Sunt transpirat tot, bâigui el, dar Jude nu-i dădu drumul.

— Nu-i nimic, replică el și se trase un pas în spate pentru a-l privi, ținându-l de antebrațe. O să fie bine, Willem, adăugă pe tonul acela ferm, declarativ, pe care îl auzise uneori folosindu-l când vorbea la telefon cu vreun client. Chiar e bine.

Întotdeauna o să am grijă de tine, știi asta, nu?

Willem zâmbi.

— Știu.

Ceea ce-l liniști fix nu atât asigurarea în sine, cât faptul că Jude părea atât de încrezător, atât de competent și de sigur că și el avea ceva de oferit. Iar asta îi reaminti că relația lor nu era totuși o misiune de salvare, ci o extindere a prieteniei, în care el îl salva pe Jude, dar la fel de des și Jude îl salva pe el. Fiindcă, așa cum el îl ajutase pe Jude la nevoie sau îl apăraseră de cei care-i puneau prea multe întrebări, Jude fusese mereu prezent când avusese nevoie de el, ascultându-l dacă își făcea griji pentru munca lui, sau alinându-i supărarea când nu primea câte un rol, ori plătindu-i ratele la împrumutul pentru studii (timp de trei luni la rând, umilitor) când el nu primise un job și nu avusese suficienți bani. Și totuși, în ultimele șapte luni, el hotărâse cumva să-l „repare” pe Jude, să-l remedieze, când de fapt Jude nu avea nevoie de remediere. Jude îl acceptase mereu așa cum era; acum, el trebuia să facă același lucru pentru Jude.

— Am comandat micul dejun, îi spuse Jude. M-am gândit că poate vrei puțină intimitate. Faci un duș?

— Mulțumesc, răspunse el, dar cred că o să aștept până după ce mâncăm. Simțea cum anxietatea îl părăsește, se simțea redevenind el însuși. Vrei să cânti cu mine? îl întrebă apoi.

În fiecare dimineață în ultimele două luni cântaseră împreună ca parte a pregătirii lui pentru *Duete*. În film, personajul lui și soția acestuia organizau anual un spectacol de Crăciun, și atât el, cât și actrița din rolul soției urma să-și interpreteze singuri partiturile. Regizorul le trimisese o listă cu piesele pe care să le repete, și Jude îl ajuta la partea melodică, în timp ce el se axa pe cea armonică.

— Sigur, replică Jude. Aceeași piesă?

În ultima săptămână lucraseră la „Aceste fideles”, pe care el trebuia s-o cânte în film a cappella și la care, toată săptămâna, lua o notă mult prea sus exact în același pună, la *Venite adoremus*, în prima strofa. Tresărea de fiecare dată auzindu-și greșeala, și atunci Jude clătina din cap și continua, iar el cânta mai departe până la final. „Te gândești prea mult la ce faci”, îi spunea Jude. „Urci fiindcă te concentrezi prea intens să nu falsezi. Nu te mai gândi, Willem, și o să reușești”.

În dimineața aceasta însă, Willem fu sigur că nu va mai greși. Îi dădu buchetul de ierburi lui Jude, care îi mulțumi și frecă ușor între degete florile mici și purpurii, ca să le elibereze parfumul.

— Cred că-i un fel de perila¹, spuse el, întinzându-i degetele sub nas, ca să le miroasă.

— Plăcut.

Și își zâmbiră. Apoi Jude începu, iar el cântă piesa fără să mai greșească. La final, imediat după ultima notă, Jude trecu la melodia următoare de pe listă, „For Unto Us a Child Is Born”³⁸³⁹, iar după aceea la „Good King Wenceslas”⁴⁰, și de fiecare dată Willem cântă împreună cu el. Nu avea vocea la fel de plină ca a lui Jude, dar în momentele acelea își dădu seama că era suficient de bună, poate chiar mai mult

decât bună; era limpede că suna mai bine împreună cu glasul lui Jude, așa că închise ochii și se lăsă purtat de acorduri.

Cântau încă în clipa când valetul le sună la ușă cu micul dejun, dar, când Willem se ridică, Jude îi puse mâna pe braț, și continuară să stea așa, el în picioare și Jude așezat, până când intonară și ultima notă a cântecului, și abia apoi el se duse să deschidă ușa. În jur plutea aroma ierburilor necunoscute pe care le adusese, proaspătă și crudă, și totuși într-un fel familiară, ca o senzație despre care nu știuse că-i place până când nu apăruse în viața lui, pe neașteptate.

Prima dată când Willem a plecat – asta se întâmpla cu vreo douăzeci de luni înainte, în penultimul ianuarie totul a luat-o razna: în decurs de două săptămâni după plecarea lui în Texas pentru filmările la *Duete*, Jude a avut trei crize de spate (inclusiv una la birou și alta acasă, care a durat două ore întregi); durerea din picioare i-a reapărut; pe gamba dreaptă (nu știa de la ce) i s-a deschis o tăietură. Dar el nu și-a făcut probleme.

— Ești al naibii de vesel în ciuda a toate, a constatat Andy când Jude a fost nevoit să se programeze a doua oară la el în decurs de numai o săptămână. Încep să devin suspicios!

— Ei! a replicat Jude, deși abia mai putea vorbi de durere. Se întâmplă, nu?

În noaptea aceea însă, întins în pat, i-a mulțumit propriului trup că se controlase și rezistase atât de mult: în lunile care trecuseră de când era împreună cu Willem și pe care el le considera în secret un fel de lună de miere, nu folosise niciodată scaunul cu roțile. Crizele fuseseră rare și scurte, și niciuna nu se produsese în prezența lui Willem. Știa că e o prostie – la urma urmei, Willem îi cunoștea problemele, îl văzuse în stare și mai rea –, dar era recunoscător că, în acea perioadă în care începuseră să se perceapă reciproc într-o lumină nouă, i se oferise un mic respiro pentru a se reinventa, pentru a putea părea un om cu totul normal. Așa că, atunci când starea lui obișnuită a revenit, nu i-a spus lui Willem nimic despre ce i se întâmpla – era atât de sătul de subiect, încât nu-și putea imagina că nu toată lumea simte la fel –, iar când Willem s-a întors acasă, în martie, lui Jude îi era deja puțin mai bine, mergea din nou în picioare, iar rana ajunsese s-o țină în mare parte sub control.

De la acea primă absență, Willem a mai lipsit timp îndelungat de alte patru ori – de două ori pentru a filma și de două ori pentru turnee publicitare și, de fiecare dată, uneori chiar în ziua plecării lui, corpul lui Jude a mai dat câte un rateu. Dar el îi aprecia această adecvare temporală și gentilețea de care dădea dovadă; era ca și când, înaintea minții, corpul lui hotărâse că el trebuia să continue relația aceasta și se achitase de partea lui de îndatoriri, eliminând din calea ei cât mai multe obstacole și bariere.

Acum e mijlocul lui septembrie, și Willem se pregătește să plece din nou. În ceea ce a devenit deja un ritual pentru ei – de la acea „cină de taină”, acum aproape o viață –, își petrec sâmbăta dinaintea plecării luând cina într-un local extravagant și apoi stând de vorbă toată seara. Duminică dorm până târziu, iar după-amiază trec în revistă lucruri practice: treburi de făcut în lipsa lui Willem, chestiuni presante de rezolvat, decizii de luat. De când relația lor s-a schimbat din ceea ce a fost în ce este

acum, conversațiile au devenit mai intime și mai banale, iar ultimul weekend este întotdeauna un exemplu ilustrativ în acest sens: sâmbăta este destinată temerilor și secretelor, mărturisirilor și amintirilor; duminica e pentru logistică, pentru rutina de zi cu zi care le duce mai departe viața împreună.

Lui îi plac ambele feluri de conversație cu Willem, dar le apreciază pe cele banale mai mult decât ar fi crezut. Întotdeauna s-a simțit legat de el prin lucrurile mari, importante – dragoste, încredere –, dar îi place să fie legat și prin cele mărunte: facturi, impozite și vizite la stomatolog. Întotdeauna acestea îi amintesc de o vizită la Harold și Julia cu ani în urmă, când răcise rău și ajunsese să-și petreacă cea mai mare parte a weekendului zăcând pe canapeaua din camera de zi, înfășurat în pătură și moțâind mai tot timpul. În sâmbăta aceea se uitaseră la un film împreună, și, la un moment dat, Harold și Julia începuseră să discute despre renovarea bucătăriei din casa lor din Truro. Pe jumătate ațipit, el le ascultase dialogul purtat cu voce joasă, atât de neinteresant încât nu reținuse niciun detaliu, dar care îi dăduse o copleșitoare senzație de pace: i se păruse a fi expresia ideală a unei relații între adulți – a avea pe cineva cu care să poți discuta mecanica elementară a existenței în comun.

— Deci i-am lăsat mesaj tipului cu copacii și i-am zis că-l suni tu săptămâna asta, bine? întrebă Willem.

Sunt amândoi în dormitor, ocupându-se de ultimele detalii ale bagajelor.

— Bine, răspunde el. Mi-am notat să-l sun mâine.

— Și i-am spus lui Mal că te duci cu el pe șantier în weekendul viitor, știi, da?

— Știu. Mi-am trecut în agendă.

Willem a îndesat până acum teancuri de haine în valiză în timp ce vorbea, dar în clipa aceasta se oprește și se uită la el.

— Mă simt prost... te las cu atâtea treburi pe cap!

— N-ai de ce. Nu-i nicio problemă, te asigur.

În cea mai mare parte, programul lor e alcătuit și gestionat de asistentul lui Willem și de secretarii lui; dar de tot ce are legătură cu casa de la țară reușesc să se ocupe ei înșiși. Niciodată n-au discutat despre asta, dar Jude știe că pentru amândoi e important să poată participa și să poată fi martori la crearea acestei locuințe pe care o construiesc ei doi, prima pe care o vor fi amenajat împreună după Lipsenard Street.

Willem oftează.

— Dar ești foarte ocupat!

— Nu-ți face griji! Sincer, Willem, mă descurc.

Dar Willem tot îngrijorat pare.

În noaptea aceea nu dorm. În toți anii de când îl cunoaște pe Willem, a avut mereu aceeași senzație în ziua dinaintea plecării lui, când, chiar în timp ce discută, el anticipează deja dorul pe care-l va resimți după ce Willem va fi departe. Acum, că sunt împreună fizic, senzația aceasta s-a intensificat, în mod straniu; acum e atât de obișnuit cu prezența lui Willem, încât viitoarea lui absență se simte mai profund, mai debilitant.

— Știi despre ce altceva trebuie să vorbim, spune Willem, și, cum el nu răspunde, îi trage mâneca în jos și-i prinde ușor încheietura mâinii stângi între degete. Vreau să-mi promiți!

— Jur, răspunde el. Promit.

Willem, întins lângă el, îi dă drumul la mână și se răsucește cu fața în sus pe pat.

— Suntem amândoi obosiți, cască el.

Și așa e: în mai puțin de doi ani, Willem a căpătat o nouă identitate, de homosexual; Lucien s-a retras din firmă, iar Jude a devenit șeful serviciului contencios; și împreună cu Willem construiește o casă la țară, la șaptezeci de minute nord de oraș. Când sunt amândoi acasă în weekenduri – când Willem e în New York, încearcă și el să fie, ducându-se la birou chiar mai devreme în timpul săptămânii, ca să nu mai fie nevoit să rămână sâmbăta până la ore atât de târzii –, își petrec uneori după-amiaza stând pur și simplu amândoi pe canapeaua din camera de zi, fără să vorbească, în timp ce lumina zilei se retrage din încăpere. Alteori ies în oraș, dar mult mai rar decât înainte.

— Trecerea la lesbianism v-a luat considerabil mai puțin timp decât anticipasem eu, a remarcat JB într-o seară, când îl invitaseră împreună cu noul lui iubit, Fredrik, la o cină la care au venit și Malcolm și Sophie, Richard și India, Andy și Jane.

— Lasă-i în pace, JB! a reacționat Richard pe un ton moale, în timp ce toți ceilalți râdeau, dar lui Jude nu i s-a părut că pe Willem l-ar fi deranjat remarcă lui JB, iar pe el nici atât; la urma urmei, nu-i păsa de nimic altceva în afară de Willem.

Un timp, așteaptă să vadă dacă Willem mai spune ceva. Se întreabă dacă va trebui să facă sex; în general, încă nu-și poate da seama când Willem vrea și când nu, când o îmbrățișare va deveni ceva mai insistent și nedorit, dar e întotdeauna pregătit atunci când se întâmplă. Acesta este – și urăște s-o recunoască, urăște să se gândească măcar la asta și niciodată n-ar spune-o cu glas tare – unul dintre foarte puținele lucruri pentru care așteaptă plecările lui Willem: fiindcă în săptămânile sau lunile acelea nu se mai pune problema sexului, iar el se poate relaxa în sfârșit.

Fac deja sex de optsprezece luni (el își dă seama că trebuie să înceteze să mai țină socoteala, ca și când viața sexuală ar fi o condamnare la închisoare căreia îi așteaptă expirarea), după ce Willem l-a așteptat aproape zece. În acele zece luni el a fost profund conștient de faptul că exista undeva un ceas care ticăia neoprit și, deși nu știa cât timp îi mai rămăsese, știa pe de altă parte că, oricât de răbdător era Willem, n-avea să fie așa o veșnicie. Cu câteva luni înainte, când îl auzise mințindu-l pe JB despre cât de grozavă era viața lor sexuală, își jurase că-i va spune chiar în seara aceea că era gata s-o înceapă. Dar îi fusese prea frică, așa că lăsase momentul să treacă. La ceva mai mult de o lună după aceea, în timp ce erau în vacanță în Asia de Sud-Est, își promisese iar că va încerca, dar nici atunci nu făcuse nimic.

Pe urmă a venit ianuarie, Willem a plecat în Texas pentru filmările la *Duete*, iar el și-a petrecut săptămânile cât a fost singur pregătindu-se, încât în noaptea de după întoarcerea lui Willem – era încă uluit că Willem se întorsese la el; uluit și extatic, atât de fericit, încât i-a venit să scoată capul pe fereastră și să strige așa, fără alt motiv decât că totul i se părea atât de improbabil – i-a spus că era gata.

Willem s-a uitat la el.

— Ești sigur? l-a întrebat.

Bineînțeles că nu era. Dar știa că, dacă vrea să rămână cu Willem, va trebui să fie, până la urmă.

— Da, a răspuns.

— Sincer vrei? l-a chestionat Willem mai departe, fără a-l slăbi din priviri.

Asta ce să fie, s-a mirat el – o provocare? Sau o întrebare propriu-zisă? Mai bine să nu riște nimic, și-a spus, așa că a răspuns:

— Da, sigur că da.

Și a știut atunci, după zâmbetul lui Willem, că alesese răspunsul corect.

Dar mai întâi trebuia să-i povestească despre bolile lui.

— Când vei face sex în viitor, ai grijă să-ți anunți de fiecare dată partenerul înainte, îl sfătuisese unul dintre medicii din Philadelphia, cu mulți ani în urmă. Ca să nu riști să-i molipsești și pe alții.

Doctorul îi vorbise pe un ton sever, iar el nu uitase niciodată rușinea pe care o simțise atunci și nici teama că ar putea mânji cu murdăria lui și pe altcineva, pe cineva nevinovat. Așa că își pregătise un text scris și-l repetase până când îl memorase, dar rostirea lui s-a dovedit acum mult mai dificilă decât ar fi crezut, și a vorbit atât de încet, încât a fost nevoit să mai spună o dată, ceea ce a fost și mai rău. Mai rostise discursul o singură dată înainte, în fața lui Caleb, care mai întâi rămăsese tăcut, după care spusese, pe tonul acela jos al lui:

— Jude St. Francis... O târfă, la urma urmei.

Iar el reușise să zâmbească și să încuviințeze.

— Colegiul... izbutise să bâiguie, iar Caleb îi zâmbise la rândul lui, subțire.

Și Willem a rămas tăcut, privindu-l, apoi l-a întrebat:

— Când le-ai căpătat, Jude? Și, puțin mai târziu, a adăugat: îmi pare foarte rău.

Stăteau întinși unul lângă altul, Willem pe o parte, întors spre el, iar el cu fața în sus.

— Am avut un an urât la Washington, a răspuns el în cele din urmă, deși firește că era o minciună.

Dar adevărul ar fi dus la o discuție mult mai lungă, pe care nu era pregătit s-o poarte; încă nu.

— Jude, îmi pare foarte rău, a repetat Willem, și a întins mâna spre el. Vrei să-mi povestești?

— Nu, a răspuns el, obstinat. Cred că ar trebui să începem. Acum.

Se pregătise deja. Încă o zi de așteptare n-avea să schimbe situația, iar el n-ar fi reușit decât să-și piardă curajul.

Așa că au făcut sex. În bună măsură, el sperase – ba chiar se așteptase – ca lucrurile să fie altfel cu Willem, ca în sfârșit să simtă și el plăcere. Dar, imediat ce au început, a simțit întorcându-se toate senzațiile acelea vechi și urâte. A încercat să se concentreze asupra faptului că de data asta era evident mai bine; că Willem era mult mai blând decât Caleb, că nu-și pierdea răbdarea cu el, că, la urma urmei, pe Willem îl iubea. Dar, când s-a terminat, a rămas cu aceeași rușine, cu aceeași greață,

cu aceeași dorință de a se mutila singur, de a-și smulge intestinele și a zvârli cu ele de perete.

— A fost bine? l-a întrebat Willem încet, iar el s-a întors și l-a privit în față, în fața aceea pe care o iubea atât de mult.

— Da, i-a răspuns.

Poate, și-a zis, data viitoare va fi mai bine. Și apoi, data viitoare, când a fost la fel, s-a gândit că poate va fi mai bine data următoare. De fiecare dată spera că lucrurile vor fi altfel. De fiecare dată își spunea că vor fi altfel. Iar mâhnirea pe care a simțit-o când și-a dat seama că nici Willem nu-l putea salva, că el însuși era ireparabil, că experiența sexului era pentru totdeauna pierdută pentru el, a fost una dintre cele mai dureroase din viața lui.

În cele din urmă și-a stabilit singur niște reguli. În primul rând, niciodată n-avea să-l refuze pe Willem. Dacă asta voia Willem, asta urma să aibă, iar el n-avea de gând să-l respingă niciodată. Willem sacrificase atât de multe pentru a fi cu el și îi adusese o asemenea împăcare, încât era hotărât să încerce să-i mulțumească pe orice cale. În al doilea rând, avea să încerce – așa cum îi ceruse odinioară fratele Luke – să dea dovadă de puțină energie, puțin entuziasm. Spre sfârșitul perioadei cu Caleb, începuse să revină la ceea ce făcuse toată viața: Caleb îl întorcea cu spatele și îi trăgea pantalonii în jos, iar el stătea și aștepta. Acum, cu Willem, încerca să-și amintească îndemnurile fratelui Luke, cărora întotdeauna li se supusese – „întoarce-te! Scoate și tu niște sunete! Spune-mi că-ți place!” –, și să le pună în practică atunci când putea, ca să pară și el un participant activ. Speră că, într-un fel, competența avea să-i disimuleze lipsa de entuziasm și, în timp ce Willem dormea, își repeta în minte lecțiile fratelui Luke, lecții pe care toată viața după aceea se străduise să le uite. Știa că Willem era surprins de priceperea lui: el, care întotdeauna rămânea tăcut când ceilalți se lăudau cu isprăvile lor în pat sau cu cele pe care sperau să le facă; el, care putea tolera toate conversațiile prietenilor să-i asupra subiectului, fără însă a participa vreodată la ele.

Cea de-a treia regulă stipula că el avea să inițieze sexul la fiecare trei inițieri din partea lui Willem, ca să nu pară prea inegal. Iar a patra era că avea să facă tot ce-și dorea Willem. „El e Willem”, își repeta la nesfârșit. „E un om care niciodată nu ți-ar face rău în mod intenționat. Orice îți cere el să faci e acceptabil”.

Dar pe urmă vedea în fața ochilor chipul fratelui Luke. „Și în el ai avut încredere”, comenta glasul acela din el. „Și el ai crezut că te va proteja”.

„Cum îndrăznești?” se răstăea el la glas. „Cum îndrăznești să-l compari pe Willem cu fratele Luke?”

„Dar care-i diferența?” riposta glasul. „Amândoi vor de la tine același lucru. Până la urmă, ești același lucru pentru amândoi”.

Cu timpul, teama pe care i-o stârnea actul sexual s-a atenuat, dar nu și reticenta lui față de el. Întotdeauna știuse că lui Willem îi plăcea să facă sex, dar acum era surprins și deconcertat de faptul că părea să-i placă atât de mult sexul cu el. Știa cât de nedrept este, dar constata că din cauza asta îl respectă pe Willem mai puțin – și se ura pentru ceea ce simțea.

Încerca să se concentreze asupra modului cum experiența sexului se îmbunătățise pentru el în comparație cu perioada Caleb. Deși era încă un proces dureros, îl durea mai puțin decât cu oricine altcineva, și, fără îndoială, asta era un lucru bun. Era tot inconfortabil, dar de asemenea mai puțin. Și simțea încă rușine, dar în cazul lui Willem se putea alina cu convingerea că îi oferă o plăcere cât de mică omului la care ține cel mai mult, iar această convingere îl ajuta să reziste de fiecare dată.

I-a spus lui Willem că își pierduse capacitatea de a avea erecții din cauza traumatismului provocat de mașină, dar nu era adevărat. Andy îi dezvăluise (cu ani în urmă) că nu exista niciun motiv fizic care să-l împiedice să le aibă. În orice caz însă, nu le avea și nu le mai avusese de mult timp, din colegiu, și chiar și pe vremea aceea fuseseră rare și incontrolabile. Willem l-a întrebat dacă nu exista vreun tratament – ceva injecții, vreo pastilă –, dar el i-a explicat că e alergic la un component al injecțiilor și pastilelor potrivite și că pentru el oricum nu contează.

Caleb nu fusese atât de deranjat de această incapacitate a lui, însă Willem era.

„Nu se poate face chiar *nimic* pentru tine?” întreba el întruna. „Ai discutat cu Andy? N-ar trebui să încercăm și altceva?”

Până când, la un moment dat, Jude s-a răstit la el să înceteze cu întrebările, fiindcă-l făcea să se simtă ca un ciudat.

— Îmi pare rău, Jude. N-am vrut. Îmi doresc doar să-ți facă și ție plăcere.

— Îmi face, a spus el.

Detesta să-l mintă pe Willem atât de des, dar care era alternativă? Alternativă însemna să-l piardă, să rămână singur pentru totdeauna.

Uneori – deseori – se înjura pentru cât de limitat era, dar alteori se arăta mai blând cu sine: recunoștea cât de mult mintea îi protejase corpul, cum îi anihilase impulsul sexual pentru a-l pune la adăpost, cum pietrificase orice parte din el care îi provocase cândva atâta durere. De obicei însă, știa că greșește. Știa că resentimentele lui față de Willem erau greșite. Știa că propria-i lipsă de răbdare față de predilecția lui Willem pentru preludiu – perioada aceea lungă și stânjenitoare în care-și dregeau glasurile și care preceda fiecare interacțiune, micile gesturi fizice de intimitate prin care știa că Willem își testează în profunzime capacitatea de a se excita și de a excita pe altul – era greșită. Dar, pentru el, sexul era ceva peste care trebuia să treci cât mai repede posibil, cu o eficiență și o bruschețe care frizau brutalitatea, și, când simțea că Willem încearcă să-l prelungească, începea să-l ghideze cu un soi de fermitate pe care – și-a dat seama mai târziu – Willem o lua drept interes. Și atunci auzea în minte declarația triumfătoare a fratelui Luke – „Am auzit eu cum îți plăcea!” – și se chircea în sinea lui. „Nu mi-a plăcut”, voise întotdeauna să spună, așa cum voia și acum: „Nu-mi place”. Dar nu îndrăznea. Aveau o relație. Oamenii care aveau o relație făceau sex. Dacă voia să-l păstreze pe Willem, trebuia să se achite de partea lui de înțelegere, iar faptul că îndatoririle care-i reveneau nu-i erau pe plac nu schimba cu nimic situația.

Și totuși, nu s-a resemnat. Și-a promis că se va strădui să se repare, dacă nu pentru sine, atunci pentru Willem. A cumpărat – pe furis, crispându-se când a lansat

comanda – trei cărți de inițiere în sex și le citea când Willem era plecat în turneele publicitare, iar la întoarcerea lui încerca să pună în practică ce învățase, dar rezultatele au fost aceleași. Cumpăra reviste pentru femei cu articole despre cum să fii mai bun la pat și le studia cu atenție. A comandat chiar o carte despre modul în care victimele abuzurilor sexuale – o sintagmă pe care o detesta și nu și-o aplica sieși – făceau față sexului, și a citit-o în secret într-o seară, încuind ușa biroului, pentru ca Willem să nu-l descopere. Dar, după circa un an, a decis să-și modifice ambițiile: poate că nu va reuși niciodată să savureze sexul, dar asta nu însemna că n-ar putea să facă experiența mai plăcută pentru Willem, atât ca expresie a recunoștinței sale, cât și – puțin mai egoist – ca o modalitate de a-l păstra lângă el. Așa că și-a înăbușit sentimentele de rușine și s-a concentrat asupra lui Willem.

Acum, că făcea sex din nou, realiza cât de prezent fusese sexul peste tot în jurul lui atâția ani și cât de bine reușise el să alunge din ființa lui orice gând conștient la așa ceva. Decenii întregi evitase discuțiile pe această temă, dar acum le asculta oriunde avea ocazia: trăgea cu urechea la colegii lui, la femeile din restaurante și la bărbații care treceau pe lângă el pe stradă – toți vorbeau despre sex, despre când făceau, despre cum voiau mereu mai mult (după toate aparențele, nimeni nu voia mai puțin). Parcă era din nou în facultate, când colegii îi fuseseră dascăli involuntari; întotdeauna era în căutare de informații, de indicații și de noi lecții. Se uita la talk-show-urile de la televizor; multe păreau să fie despre cum cuplurile încetează în cele din urmă să mai facă sex; invitații erau persoane căsătorite care nu mai făcuseră sex de luni întregi, unele chiar de ani. Jude studia cu atenție emisiunile, însă niciuna nu-i oferea răspunsurile la care râvnea: Cât timp dura viața sexuală într-o relație? Cât trebuia să mai aștepte până când și a lui cu Willem avea să înceteze? Se uita la cuplurile acelea: erau oare fericite? (Evident că nu; veneau la emisiuni televizate ca să le povestească unor necunoscuți despre viața lor sexuală și să le ceară ajutorul.) Dar păreau fericite, nu-i așa? Sau păreau să trăiască măcar o versiune a fericirii, ca bărbatul și femeia aceea care nu mai făcuseră sex de trei ani și care totuși – lucru vizibil în felul cum el își punea mâna pe brațul ei, de pildă – simțeau încă afecțiune unul pentru celălalt. Era evident că rămăseseră împreună din motive mai importante decât sexul, nu-i așa? Când mergea cu avionul se uita la comedii romantice, la filmulețe despre oameni căsătoriți care nu făceau sex. În toate filmele cu tineri, personajele voiau sex; în toate filmele cu vârstnici, personajele voiau sex. Jude se uita la asemenea filme și se simțea înfrânt. Când începeai să *nu* mai vrei sex? Uneori gusta ironia situației: Willem, partenerul ideal din toate punctele de vedere, care încă voia să facă sex, și el, partenerul neideal, care nu voia. El, infirmul; el, monstrul, care nu voia, și Willem care îl dorea oricum. Și totuși, Willem reprezenta versiunea lui de fericire, o versiune pe care niciodată nu crezuse că o va avea.

Îi repeta că, dacă îi lipsește sexul cu femeile, nu trebuie să se rețină, fiindcă el nu s-ar supăra.

— Dar nu-mi lipsește, replică Willem. Eu vreau să fac sex cu tine.

Altcineva s-ar fi simțit mișcat de răspunsul lui; și el era mișcat, dar, pe de altă

parte, îl cuprindea disperarea: când se va termina oare? Și apoi, inevitabilă, altă întrebare: dacă nu se va sfârși niciodată? Dacă nu i se va permite niciodată să se oprească? Situația îi amintea de anii petrecuți în camerele de motel, cu toate că până și atunci avusese o dată – oricât de falsă – pe care s-o aștepte cu nerăbdare: vârsta de șaisprezece ani. Când ar fi împlinit șaisprezece ani, ar fi putut să se oprească. Acum avea patruzeci și cinci, și era de parcă ar fi avut din nou unsprezece, așteptând ziua în care cineva – pe atunci fratele Luke, acum (nedrept, nedrept!) Willem – avea să-i spună: „Gata! Ți-ai făcut datoria. De-acum s-a terminat”. Își dorea să-i spună cineva că era totuși o ființă umană completă, în ciuda a tot ceea ce simțea; că nu era nimic în neregulă cu el. Cu siguranță exista pe lume cineva, *cineva* care să simtă la fel ca el, nu? Cu siguranță ura pe care o simțea față de actul sexual nu era un defect care trebuia corectat, ci o simplă preferință, nu-i așa?

Într-o noapte, stăteau în pat unul lângă altul, amândoi obosiți după o zi plină, iar Willem a început să vorbească, dintr-odată, despre o veche prietenă cu care luase prânzul, o femeie pe nume Molly cu care se mai întâlneau o dată sau de două ori în decursul anilor și care trecea printr-o perioadă dificilă: după decenii de tăcere, îi destăinuise în sfârșit mamei că tatăl ei, care murise cu un an în urmă, o abuzase sexual.

— Ce groaznic! a reacționat el automat. Biata Molly!

— Da, a continuat Willem și, după o clipă de tăcere, a adăugat: Eu i-am spus doar că n-are de ce să-i fie rușine, că ea n-a făcut nimic rău.

Jude a simțit cum îl trec transpirațiile.

— Ai avut dreptate, a declarat el într-un târziu, după care a căscat ostentativ. Noapte bună, Willem!

Timp de un minut sau două, au rămas tăcuți.

— Jude, a spus Willem pe un ton blând, ai de gând să-mi povestești odată și odată?

Ce-ar fi putut să-i răspundă? s-a întrebat el, stând nemișcat. De ce-l întreba Willem asta acum? Crezuse că se descurca bine în încercarea de a fi normal, dar poate că se înșelase. Va trebui să se străduiască mai mult. Nu-i spusese nimic lui Willem despre ce i se întâmplase cu fratele Luke, dar, pe lângă faptul că nu putea să vorbească despre asta, știa în parte și că nici nu e nevoie s-o facă: în ultimii doi ani, Willem a încercat să abordeze subiectul pe diferite căi – prin intermediul poveștilor despre prieteni și cunoștințe, uneori dând nume, alteori nu (Jude fusese silit să presupună că o parte dintre persoanele acelea erau inventate, fiindcă nimeni nu putea avea un număr atât de mare de amici abuzați sexual), prin intermediul articolelor despre pedofilie citite în ziare, prin diverse discursuri pe tema rușinii și a faptului că deseori aceasta era asumată în mod eronat. După fiecare astfel de discurs, Willem se oprea și aștepta, de parcă îi întindea mental o mână și-l invita să danseze. El însă nu-i lua niciodată mâna. De fiecare dată rămânea tăcut, sau schimba subiectul, ori pur și simplu se purta ca și cum Willem n-ar fi rostit niciun cuvânt. Nu știa cum ajunsese Willem să afle asta despre el și nici nu voia să știe. Era limpede că persoana pe care credea el că o afișează nu era cea pe care o percepea Willem – sau Harold.

— De ce mă întrebi? a fost răspunsul lui.

Willem și-a schimbat poziția în pat.

— Fiindcă... a început și apoi s-a oprit Fiindcă ar fi trebuit de mult să-ți cer să-mi vorbești despre asta. A făcut din nou o pauză. În mod cert, dinainte să începem să facem sex.

El a închis ochii.

— Nu fac o treabă destul de bună? a întrebat încet și și-a regretat cuvintele chiar în clipa în care le-a rostit: era o întrebare pe care i-ar fi pus-o fratelui Luke, iar Willem nu era fratele Luke.

A înțeles limpede, după tăcerea care a urmat, că Willem fusese șocat de formularea lui.

— Nu, i-a răspuns. Adică, ba da. Dar, Jude... știi că ți s-a întâmplat ceva. Și aș vrea să-mi spui. Aș vrea să mă lași să te ajut.

— S-a terminat, Willem, a răspuns el într-un târziu. S-a întâmplat demult. N-am nevoie de ajutor.

A urmat o altă tăcere.

— Fratele Luke a fost cel care ți-a făcut rău? a întrebat Willem și, cum el n-a zis nimic secunde la rând, a continuat: Ți place să faci sex, Jude?

Dacă ar fi spus ceva, Jude ar fi izbucnit în plâns – a știut asta, așa că a rămas tăcut. Cuvântul „nu” era atât de scurt, atât de ușor de rostit, un sunet de copil, mai mult un zgomot decât un cuvânt propriu-zis, o răsuflare mai sonoră – tot ce trebuia să facă era să deschidă gura, cuvântul ar fi ieșit, și pe urmă... pe urmă ce? Willem ar fi plecat și ar fi luat totul cu el. „Pot să îndur”, își spunea el când făceau sex, „pot să îndur”. Putea să îndure pentru toate diminețile în care se trezea lângă Willem, pentru fiecare semn de afecțiune pe care i-l oferea, pentru tot confortul pe care i-l asigura compania lui. Când Willem se uita la televizor în camera de zi, iar el trecea pe acolo, Willem întindea mâna, iar el i-o lua, și stăteau așa amândoi, Willem așezat, privind la televizor, el în picioare, ținându-l de mână, până când el își desprindea degetele de ale lui și își continua drumul. Avea nevoie de prezența lui Willem; de când se mutase înapoi la el, încerca în fiecare zi aceeași senzație de calm pe care o avusese când stătuseră împreună înainte ca Willem să plece să filmeze *Printul scorțișoarei*. Willem era leșul lui, de care se agăța întotdeauna, deși era conștient de egoismul de care dădea dovadă. Dacă l-ar fi iubit cu adevărat pe Willem, știa asta, l-ar fi părăsit. I-ar fi permis – l-ar fi forțat, la nevoie – să găsească o persoană mai bună pe care s-o iubească, căreia să-i placă să facă sex cu el, o persoană cu mai puține probleme și cu mai mult farmec. Willem era bun pentru el, însă el era rău pentru Willem.

— Ție îți place să faci sex cu mine? a întrebat el în chip de răspuns când a reușit să vorbească.

— Da, a spus Willem imediat. Îmi place mult. Dar ție îți place?

Jude a înghițit în sec și a numărat până la trei.

— Da, a spus apoi, încet, furios pe sine însuși, dar și ușurat.

Mai câștigase puțin timp: timp în care avea să-l aibă pe Willem, dar avea să facă și sex. Ce s-ar fi întâmplat, s-a întrebat, dacă ar fi spus nu?

Așa că lucrurile au continuat la fel. Dar, în compensație pentru sex, e faptul că se taie, și o face din ce în ce mai des: ca să-și atenueze sentimentul de rușine și ca să se mustre pentru resentimentele pe care le încearcă. Mult timp a fost foarte disciplinat: o dată pe săptămână, câte două tăieturi de fiecare dată, nu mai mult. Dar, în ultimele șase luni, și-a încălcat repetat regula, astfel că acum se taie la fel de mult ca atunci când era cu Caleb, la fel de mult ca în săptămânile dinaintea adopției.

Faptul că se taie tot mai rău a fost motivul primei lor certe cu adevărat urâte, nu numai de când formează un cuplu, ci în toți cei douăzeci și nouă de ani de prietenie. Uneori realitatea aceasta nu există în relația dintre ei. Alteori ea constituie *însăși* relația, miezul fiecărei conversații, lucrul despre care discută chiar și atunci când nu vorbesc. Jude nu știe niciodată când Willem va păstra tăcerea văzându-l că vine în pat cu tricoul cu mâneci lungi pe el și când va începe să-l ia la întrebări. I-a explicat de atâtea ori că are nevoie să se taie, că asta îl ajută, că e incapabil să se oprească, dar Willem nu poate sau nu vrea să priceapă.

— Tu nu înțelegi de ce mă deranjează atât de tare? îl întreabă Willem.

— Nu, răspunde el. Fiindcă știu ce fac. Trebuie să ai încredere în mine.

— Dar *am* încredere în tine, Jude. Însă nu încrederea e problema aici. Problema e că-ți faci rău singur.

Iar conversația ajunge într-un punct mort.

Sau mai este discuția în care Willem ajunge să-l întrebe:

— Jude, tu cum te-ai simți dacă eu mi-aș face așa ceva?

Iar el răspunde:

— Nu-i același lucru, Willem.

— De ce?

— Fiindcă, Willem... e vorba despre *tine*. Tu nu meriți asta.

— Dar *tu* meriți?

La care el nu mai poate răspunde – sau cel puțin nu e în stare să ofere un răspuns pe care Willem să-l considere acceptabil.

Cam cu o lună înainte de cearta aceea urâtă, au avut o alta, de altă natură. Willem observase, firește, că el se taie mai mult, dar nu știa de ce, și, într-o seară, după ce el a fost sigur că Willem adormise, a dat să se furișeze spre baie, când Willem l-a prins brusc de încheietura mâinii, iar el a icnit de spaimă.

— Doamne, Willem! M-ai speriat!

— Unde te duci, Jude? l-a întrebat Willem cu voce tensionată.

El a încercat să-și elibereze brațul, însă strânsoarea era prea puternică.

— Trebuie să mă duc la baie. Dă-mi drumul, Willem! Vorbesc serios.

S-au uitat unul la altul în întuneric până când, în sfârșit, Willem i-a dat drumul, apoi s-a ridicat și el din pat.

— Să mergem, atunci! Vreau să văd.

S-au certat, șuierând, fiecare furios pe celălalt, fiecare simțindu-se trădat. El l-a acuzat pe Willem că-l tratează ca pe un copil, Willem l-a acuzat că are secrete față de el, amândoi, ca niciodată, cât pe ce să țipe unul la celălalt. Într-un final, el s-a smuls din strânsoarea lui Willem și a încercat să fugă în birou ca să se încuie acolo și să se

taie cu o foarfecă, dar, panicat, s-a împiedicat, a căzut și și-a spart buza, iar Willem a dat fuga cu o pungă de gheață, și au stat amândoi pe podeaua camerei de zi, la jumătatea drumului dintre dormitor și birou, îmbrățișați și cerându-și scuze reciproc.

— Nu pot să te las să-ți faci așa ceva, a început Willem a doua zi.

— Iar eu nu pot să nu-mi fac, a replicat el după o tăcere îndelungată.

„Nu cred că vrei să vezi cum aș fi dacă n-aș face-o”, ar fi vrut să spună și: „Nu știu cum aș putea trăi mai departe dacă n-aș face-o”. Dar a tăcut. Niciodată nu reușise să-i explice, într-un mod pe care Willem să-l înțeleagă, ce însemna pentru el făptui că se taie: că era deopotrivă o formă de pedeapsă și una de purificare, că-i permitea să extragă din propria-i ființă tot ce era toxic și putred, că-i atenua furia irațională față de ceilalți, față de toți ceilalți, că-l împiedica să urle, să fie violent, că-l ajuta să simtă că trupul și viața lui erau doar ale lui și ale nimănui altcuiva. În mod cert, fără asta n-ar putea să facă sex. Uneori se întreba: ce s-ar fi ales de el dacă fratele Luke nu i-ar fi oferit această soluție? Ar fi devenit, probabil, o persoană care făcea rău altora; care ar fi încercat să-i facă pe toți să se simtă la fel de oribil cum se simțea el; o persoană chiar mai rea decât cel care era acum.

Willem a rămas tăcut încă mai mult timp.

— Încearcă! a spus apoi. Pentru mine, Judy. Încearcă!

Și el a încercat. În următoarele săptămâni, ori de câte ori se trezea noaptea sau după ce făcuseră sex și aștepta ca Willem să adoarmă ca să se poată duce la baie, se forța să rămână întins în pat, cu pumnii încleștați, numărându-și respirațiile, cu ceafa transpirată, cu gura uscată. Revedea cu ochii minții scara unuia dintre moteluri și se imagina izbindu-se de pereți, bufnetul pe care l-ar fi scos, satisfacția pe care i-ar fi dat-o starea de epuizare, cât de rău l-ar fi durut. Își dorea ca Willem să știe cât de tare încercă și totodată era recunoscător că nu știe.

Dar uneori nici asta nu era suficient, iar în nopțile acelea cobora pe furiș la parter și înota, străduindu-se să se istovească. Dimineața Willem voia să-i vadă brațele, și acesta era un alt motiv pentru care s-au certat, dar până la urmă s-a dovedit mai simplu să-l lase să se uite.

— Ești fericit acum? s-a răstit el, smulgându-și brațele din mâinile lui, trăgându-și mânecile în jos și încheindu-și manșetele, incapabil să-l privească.

— Jude, a spus Willem câteva clipe mai târziu, vino și întinde-te puțin lângă mine înainte să pleci!

Dar el a clătinat din cap și a ieșit, și toată ziua a regretat apoi și, cu fiecare zi în care Willem nu i-a mai cerut asta, a început să se urască și mai mult. Acum, noul lor ritual de dimineață era altul: Willem îi examina brațele și, de fiecare dată când stătea lângă el în pat așteptând ca examinarea să se termine, Jude simțea cum sentimentul de frustrare și de umilință îi crește.

Într-o seară, cam la o lună după ce-i promisese lui Willem că va încerca mai stăruitor, și-a dat seama că intrase într-o fundătură, că nu mai exista nimic care să-i ostoiască dorința de a se tăia. Fusese o zi mai aparte, mai bogată în amintiri, și perdeaua care separa trecutul de prezent fusese straniu de subțire. Toată seara

văzuse, parcă defilând la periferia câmpului său vizual, scene fragmentare, iar la cină făcuse eforturi să rămână ancorat în realitate, să nu se lase atras pe tărâmul acela înspăimântător și familiar al amintirilor. Noaptea aceea a fost prima în care aproape că i-a spus lui Willem că nu vrea să facă sex, dar până la urmă a izbutit să păstreze tăcerea, și au făcut.

După aceea s-a simțit extenuat. Întotdeauna se străduia să rămână prezent când făceau sex, să nu plutească în derivă. Când, copil fiind, descoperise că-și putea părăsi corpul, clienții i se plânseseră fratelui Luke. „Parcă are ochii morți”, susțineau ei, și nu le plăcea. Caleb îi spusese același lucru. „Trezește-te!” exclamase o dată, bătându-l cu degetele pe obraz. „Unde te-ai dus?” Așa că încerca să rămână activ, deși asta făcea experiența mai vie. În noaptea aceea a rămas în pat, privindu-l pe Willem adormit pe burtă, cu brațele vârate sub pernă, cu chipul mai sever decât atunci când era treaz. A așteptat, numărând până la trei sute, și apoi încă o dată până la trei sute, să treacă o oră. A aprins veioza de pe noptieră și a încercat să citească, dar nu vedea în fața ochilor decât lama, nu simțea decât zvâcnetul dorinței în brațe, de parcă n-ar mai fi avut vene, ci doar circuite electrice care sfârâiau și clipeau.

— Willem! a șoptit și, cum el nu răspundea, i-a pus o palmă pe ceafă și, când a văzut că nu mișcă, s-a ridicat din pat și s-a dus, cu pași cât mai ușori, la dressing, a scos punga pe care învățase s-o ascundă în buzunarul interior al unuia dintre paltoane, pe urmă a ieșit din dormitor și a traversat apartamentul până la baia din celălalt capăt, închizând ușa în urma lui.

Și acolo era o cabină mare de duș, și s-a așezat în ea, și-a scos cămașa și s-a rezemat cu spatele de piatra rece. Antebrațele îi erau acum atât de îngroșate de țesutul cicatrizat, încât de la distanță păreau îmbrăcate în ghips, și locul în care se tăia se făcuse în tentativa de sinucidere abia se mai distingeau: făcuse alte incizii între și în jurul fiecărei cicatrici, stratificând tăieturile și camuflând semnele. În ultima vreme începuse să se concentreze îndeosebi asupra porțiunii de deasupra coatelor – nu pe bicepși, care și ei erau plini de urme, ci pe tricepși, dar de care era mai puțin mulțumit: îi plăcea să vadă tăieturile când le făcea, fără să fie nevoit să-și sucească gâtul –, însă acum a făcut trei incizii lungi, atente, în lungul tricepsului stâng, numărând secunde necesare pentru fiecare – una, două, trei – în ritm cu propria-i respirație.

Trăsese patru tăieturi pe brațul stâng și trei pe dreptul, și, în timp ce o făcea pe a patra, cu degetele tremurând din pricina delicioasei slăbiciuni resimțite, a ridicat privirea și l-a văzut pe Willem în prag, uitându-se la el. În zecile de ani de când se tăia, niciodată nu avusese martori la actul în sine, și s-a oprit brusc, șocat ca și când ar fi fost lovit cu o bâtă.

Willem n-a spus nimic, dar, când s-a apropiat de el, Jude s-a chircit, lipindu-se de peretele cabinei, îngrozit și oripilat, așteptând ce avea să se întâmple. L-a văzut pe Willem lăsându-se pe vine și luându-i blând lama din mână, și pentru o clipă au rămas amândoi așa, ghemuiți, uitându-se la ea. Pe urmă Willem s-a ridicat și, fără niciun avertisment, și-a trecut tăișul de-a latul pieptului...

Atunci Jude și-a revenit brusc.

— Nu! a strigat și a încercat să se ridice, dar n-a avut suficientă forță și a căzut înapoi. Willem, nu!

— Paștele mă-sii! a urlat Willem. Paștele mă-sii!

Dar și-a făcut și a doua tăietură, imediat sub prima.

— Oprește-te, Willem! a țipat el, aproape în lacrimi. Willem, oprește-te! Îți faci rău singur!

— A, da? a ricanat Willem, iar el și-a dat seama, după strălucirea din ochii lui, că și el era gata să plângi. Vezi cum e, Jude?

Și s-a tăiat pentru a treia oară, înjurând de durere.

— Willem! a gemut el și s-a întins spre picioarele lui, dar Willem s-a tras înapoi. Oprește-te, te rog! Te rog, Willem!

L-a implorat de mai multe ori, dar abia după a șasea tăietură Willem s-a oprit, prăbușindu-se lângă peretele opus.

— Paștele mă-sii! a înjurat iar, încet de data asta, îndoindu-se din șale și înfășurându-și brațele în jurul pieptului. Drace, ce doare!

El s-a târât cu punga în mână să-l ajute să se șteargă, dar Willem s-a răsucit cu spatele.

— Lasă-mă-n pace, Jude!

— Dar trebuie să te pansezi.

— Pansează-ți tu brațele! i-a replicat, tot fără să se uite la el. Nu-i un ritual căcăcios pe care să-l facem împreună de acum înainte, să ne tăiem și pe urmă să ne bandajăm unul altuia rănilor.

El s-a tras înapoi.

— Nu asta voiam să spun.

Și, pentru că n-a mai primit niciun răspuns, a început să-și șteargă el tăieturile și pe urmă a împins punga spre Willem, care în sfârșit s-a șters și el, icnind și chircindu-se.

Au stat amândoi acolo în tăcere mult timp după aceea – Willem tot aplecat de mijloc, el privind-l.

— Îmi pare rău, Willem.

— Dumnezeule mare, Jude! Chiar doare, a spus Willem ceva mai târziu și a ridicat privirea spre el. Cum poți să suporti?

El a ridicat din umeri.

— Te obișnuiești.

Willem a clătinat din cap.

— Ah, Jude! a exclamat apoi, iar el l-a văzut că plânge neauzit. Ești măcar fericit împreună cu mine?

Atunci a simțit cum ceva în el se frânge și se prăbușește.

— Willem... Tu m-ai făcut mai fericit decât am fost vreodată în toată viața mea.

Willem a scos un sunet care – și-a dat el seama mai târziu – a fost un hohot de râs.

— Și atunci de ce te tai atât? De ce s-a accentuat grozăvia asta?

— Nu știu, a răspuns el încet, înghițindu-și nodul din gât. Cred că mă tem să nu pleci.

Nu era întreaga motivație – întreaga poveste nu i-o putea spune –, dar era o parte din ea.

— De ce să plec? l-a întrebat Willem și, pentru că el n-a putut să-i răspundă, a continuat: Deci e un fel de test? Vrei să vezi cât de mult poți întinde coarda și dacă o să rămân cu tine sau nu? Asta e? a repetat ridicând privirea și ștergându-se la ochi.

El a clătinat din cap.

l

— Poate, a rostit apoi, cu ochii în podea. Adică, nu în mod conștient. Dar... poate. Nu știu.

Willem a oftat.

— Nu știu ce-aș putea să-ți spun ca să te conving că n-o să plec, că nu e nevoie să mă supui la teste. Jude, a adăugat Willem, trăgând adânc aer în piept, crezi că ar fi bine să te întorci la spital o vreme? Doar ca să... știu și eu? Să te dumirești ce și cum?

— Nu, a răspuns el, brusc sugrumat de panică. Willem, nu! N-o să mă obligi să mă internez, nu-i așa?

Willem s-a uitat la el.

— Nu. Nu, n-o să te oblig. Dar aș vrea să pot.

Într-un fel sau altul, noaptea aceea s-a sfârșit, și, cumva, a venit și a doua zi. El era atât de obosit încât abia se ținea pe picioare, dar s-a dus la muncă. Cearta lor nu avusese un sfârșit clar, nu-și făcuseră nicio promisiune, nu dăduseră niciun ultimatum, dar în următoarele zile Willem n-a mai vorbit cu el. Adică a vorbit, dar despre nimicuri. „Să ai o zi bună!” îi ura dimineața la plecare și „Ce-ai făcut azi?” îl întreba seara, când se întorcea acasă.

„Bine”, răspundea el. Știa că Willem se gândește ce să facă și cum percepe el situația și se străduia să rămână cât mai invizibil în acest timp. Noaptea stăteau în pat și, dacă de obicei vorbeau, acum erau tăcuți, iar tăcerea era ca o a treia dihanie în pat, între ei, mare, păroasă și feroce când era zgândărită.

În a patra noapte el n-a mai rezistat și, după vreo oră de stat unul lângă celălalt în tăcere, s-a răsutit peste dihanie și și-a înfășurat brațele în jurul lui Willem.

— Te iubesc, Willem! Iartă-mă! i-a șoptit și, văzând că Willem nu răspunde, a pledat mai departe: încerc. Mă străduiesc, sincer. Am greșit. O să mă străduiesc mai tare.

Willem tot n-a spus nimic, așa că el și-a strâns mai tare brațele în jurul lui și a continuat:

— Te rog, Willem! Știu că te deranjează. Dar te rog să-mi mai dai o șansă! Te rog să nu fii supărat pe mine!

A simțit atunci suspinul lui Willem.

— Nu sunt supărat pe tine, Jude. Și știu că te străduiești. Dar mi-aș dori să nu fie nevoie să te străduiești. Mi-aș dori ca ăsta să nu fie un lucru împotriva căruia să fii nevoit să lupți cu atâta înverșunare.

A fost rândul lui să rămână tăcut o vreme, după care, în sfârșit, a spus:

— Și eu.

Începând din noaptea aceea, a încercat diferite metode – înotul, desigur, dar și

gătitul noaptea târziu. Are grijă să fie întotdeauna în bucătărie faină, zahăr, ouă și drojdie și, în timp ce așteaptă să se coacă ce a pus la cuptor, stă la masa din sufragerie și lucrează, iar când pâinea, checul sau fursecurile (pe care, la rugămintea lui, asistentul lui Willem le împachetează și le trimite lui Harold și Juliei) sunt gata, e deja aproape dimineată, și el se bagă înapoi în pat ca să mai prindă o oră sau două de somn înainte să sune ceasul. Toată ziua apoi ochii îl ustură de oboseală. Știe că lui Willem nu-i place faptul că stă la bucătărie noaptea, dar știe și că îl preferă sesiunilor lui din baie și de aceea nici nu-i spune nimic. Curățenia nu mai constituie o opțiune: de când s-a mutat pe Greene Street, are o menajeră, pe doamna Zhou, care vine de patru ori pe săptămână și face o treabă deprimant de bună, atât de bună, încât el e uneori tentat să murdărească intenționat câte ceva, numai ca să aibă pe urmă ce curăța. Dar știe că asta ar fi o prostie, așa că n-o face.

— Hai să încercăm următoarea chestie! îi spune Willem într-o seară. Când te trezești și vrei să te tai, trezește-mă și pe mine! Indiferent cât e ceasul. Hai să încercăm așa, bine? Fă-mi această plăcere!

Și el acceptă, în primul rând fiindcă e curios să vadă ce va face Willem, într-o noapte, la o oră foarte târzie, îl scutură ușor de umăr și, când el deschide ochii, își cere scuze. Dar Willem clatină din cap și apoi se rostogolește peste el și-l ține în brațe atât de strâns, încât abia mai poate respira.

— Strânge-mă și tu! îi spune Willem. Prefă-te că ne prăbușim și ne agățăm unul de altul de frică!

Și Jude îl încleștează pe Willem atât de tare, încât îi simte mușchii spatelui sub degete, îi simte inima bătând peste a lui, coastele lipite de coastele lui, abdomenul umflându-se și dezumflându-se la fiecare respirație.

— Mai strâns! îi cere Willem, iar el strânge până când îi obolesc brațele și apoi îi amorțesc, până când tot corpul îi devine moale de extenuare, până când simte că se prăbușește cu adevărat: mai întâi prin saltea, apoi prin cadrul patului și prin podea, căzând cu încetinitorul de la un etaj la altul al clădirii, care se cascadează și-l înghite ca o gelatină.

Trece prin etajul patru, unde familia lui Richard depozitează acum faianță marocană, trece prin etajul trei, care e gol, trece prin apartamentul în care locuiesc Richard și India, și prin atelierul lui Richard, pe urmă prin parter și prin piscină și continuă să cadă, mai jos și mai jos, tot mai departe, dincolo de tunelurile de metrou, prin sol și rocă, prin lacurile și oceanele subterane de petrol, prin straturi de argilă și fosile, până când ajunge în focul din miezul Pământului și, în tot acest timp, Willem e înfășurat în jurul lui, iar când se cufundă în foc, nu sunt arși, ci se topesc și devin o singură ființă, iar brațele, piepturile și picioarele li se amestecă și se fac una. Când se trezește a doua zi dimineată, Willem nu mai e peste el, ci alături, dar sunt încă împlețiți, iar el se simte ușor amețit și ușurat, fiindcă nu numai că nu s-a tăiat, dar a dormit, a dormit adânc – două lucruri care nu i s-au mai întâmplat de multe luni. În dimineata asta se simte curat și purificat, de parcă i s-ar fi oferit încă un prilej de a-și trăi viața în mod corect.

Dar sigur cănu-l poate trezi pe Willem ori de câte ori simte că are nevoie de el, așa

că se limitează la o dată la fiecare zece zile. Celelalte șase sau șapte nopți chinuitoare le trece singur: înoată, gătește, coace prăjituri. Are nevoie de activitate fizică pentru a-și zăgăzui pofta – Richard i-a dat o cheie de la atelierul lui, și în unele nopți coboară acolo în pijama și se ocupă de câte o misiune pe care i-a dat-o Richard și care e utilă, repetitivă într-un mod care îi amortește mintea și în același timp misterioasă: într-o săptămână sortează vertebre de păsări în funcție de mărime, în alta împarte pe culori o grămadă de piei de dihor lucioase și vag unsumuroase. Munca aceasta îi amintește de vremea în care, cu ani în urmă, ședea toți patru în weekenduri și descâlceau păr pentru JB, și ar vrea să-i poată povesti lui Willem despre ea, dar sigur că nu poate. I-a cerut și lui Richard să promită că nu-i va spune nimic lui Willem, dar știe că Richard nu e foarte împăcat cu situația – a remarcat că nu-i dă niciodată de făcut vreo treabă care să presupună lame, foarfeci sau cuțite, iar asta spune multe, dat fiind că, în activitatea lui, Richard întrebuintează foarte des instrumente tăioase.

Într-o noapte, aruncă o privire într-o cutie veche de cafea uitată pe biroul lui Richard și vede că e plină de lame: mici și unghiulare, mari și late, simple și – genul pe care îl preferă el – dreptunghiulare. Își vârbă cu grijă mâna în cutie, culege un pumn și le lasă să-i cadă din palmă. Ia una dintre lamele dreptunghiulare și o ascunde în buzunarul pantalonilor, dar, când e gata de plecare – atât de obosit încât podeaua parcă i se înclină sub picioare –, o pune încet la loc în cutie. În orele în care e treaz și patrulează prin clădire, se simte uneori aidoma unui demon deghezizat în om, care simte că doar noaptea e în deplină siguranță să-și lepede costumația pe care e silit s-o poarte ziua și să-și arate adevărata fire.

Și apoi vine marțea, o zi care seamănă a vară, ultima zi a lui Willem în oraș. El pleacă la birou dimineață devreme, dar se întoarce acasă la prânz, ca să-și poată lua la revedere.

— O să-mi fie dor de tine, îi spune lui Willem, așa cum face de fiecare dată.

— Mie o să-mi fie și mai dor, replică Willem, așa cum face de fiecare dată, și continuă, tot așa cum face de fiecare dată: O să ai grijă de tine?

— Da, răspunde el, fără să-i dea drumul. Promit.

Și îl aude oftând.

— Nu uita că poți să mă suni oricând, indiferent de oră.

Iar el încuviințează.

— Du-te! îl îndeamnă. O să fiu bine.

Iar Willem oftează din nou și se duce.

Detestă plecarea lui Willem, dar este și nerăbdător – din motive egoiste, firește, și fiindcă se simte ușurat și fericit că Willem are așa mult de muncă. După ce s-au întors din Vietnam atunci în ianuarie, înainte să plece să filmeze *Duete*, Willem a fost când îngrijorat, când exagerat de încrezător și, cu toate că a încercat să nu vorbească despre incertitudinile lui, el și-a dat seama cât de preocupat era. Știa că îl îngrijorează faptul că primul său film după ce-și făcuseră publică relația avea – în ciuda protestelor sale – ca subiect homosexualitatea. Știa că se îngrijorase când regizorul unui nou thriller SF în care își dorise să joace nu-l sunase atât de repede pe cât s-ar fi așteptat el (deși îl sunase până la urmă și totul se aranjase perfect). Știa că

Își făcea griji pentru șirul aparent nesfârșit de articole, pentru neîncetatele solicitări de interviuri, pentru speculațiile din emisiunile TV, pentru rubricile de mondenități din ziare care comentau știrea noii lui relații și care-i întâmpinaseră când se întorseseră în State și pe care, așa cum le spusese Kit, nu le puteau controla sau opri; nu le rămânea decât să aștepte ca lumea să se plictisească de subiect, iar asta putea dura luni. (În general, Willem nu citea articolele despre el însuși, însă acum erau prea multe; oricând deschideau televizorul, oricând intrau pe internet, oricând răsfoiau un ziar le găseau negreșit: știri despre Willem și despre ceea ce reprezenta el acum.) Când vorbeau la telefon – Willem din Texas, el de pe Greene Street –, Jude simțea că Willem nu vrea să discute prea mult despre cât era de stresat și asta pentru că nu voia să-l facă pe el să se simtă vinovat.

— Spune-mi, Willem, i-a cerut el într-un final, și promit că n-o să mă învinovățesc. Îți jur!

Și, după ce i-a tot repetat asta zi de zi timp de o săptămână, Willem i-a povestit în sfârșit, și, cu toate că *s-a simțit* vinovat – se tăia după fiecare conversație telefonică –, nu i-a cerut lui Willem să-l consoleze, nu l-a făcut să se simtă mai prost decât se simțea deja: s-a mărginit să-l asculte și să se arate cât mai încurajator. „Bravo!” se lăuda singur după ce închidea telefonul, de fiecare dată când izbutise să-și țină gura, în ciuda propriilor temeri. „Te-ai descurcat!” Iar mai târziu înfigea lama într-una dintre cicatrici, ridicând pielea cu colțul tăișului, până când ajungea la carnea moale de dedesubt.

Își spune că-i un semn bun faptui că filmul pe care-l face Willem acum la Londra este, cum ar spune Kit, un film gay.

— În mod normal, aș fi zis nu, i-a spus Kit lui Willem. Dar e un scenariu prea bun ca să-l ratezi.

Intitulat *Mărul otrăvit*, filmul prezintă ultimii ani din viața lui Alan Turing, după arestarea lui pentru indecență, urmată de castrarea chimică⁴¹. Jude îl idolatriza pe Turing, firește – ca toți matematicienii, de altfel –, și a fost mișcat până la lacrimi de scenariu.

— Trebuie să joci în filmul ăsta, i-a spus.

— Știu și eu? a replicat Willem zâmbind. *Încă* un film gay?

— *Duete* a mers foarte bine, i-a reamintit el.

Și așa era, mersese mai bine decât și-ar fi închipuit cineva, dar argumentul era firav, fiindcă Jude știa că Willem decisese deja că va face filmul, iar el era mândru de decizia lui și nutrea o nerăbdare copilărească să-l vadă în rol, așa cum simțea la toate filmele lui.

În sâmbăta de după plecarea lui Willem, Malcolm vine la el, și urcă amândoi în mașină, pornind spre nord, dincolo de Garrison, unde el și Willem își construiesc o casă. Willem a cumpărat terenul – treizeci de hectare, cu un lac și o pădure – în urmă cu trei ani, și de atunci nu s-a mai întâmplat nimic. Malcolm a făcut proiectul, Willem l-a aprobat, însă nu i-a spus că poate să înceapă lucrul. Dar într-o dimineață, cam cu un an și jumătate în urmă, Jude l-a găsit așezat la masa din sufragerie, cu planurile lui Malcolm în față.

Willem a întins mâna spre el, fără a-și ridica ochii din hârtii, iar el i-a luat-o și s-a apropiat.

— Cred că ar trebui să ne ocupăm de asta, a spus Willem.

Așa că s-au întâlnit încă odată cu Malcolm, care a făcut un proiect nou; casa inițială avusese două etaje și o construcție modernistă, însă cea nouă avea un singur etaj și era aproape în întregime din sticlă. Jude s-a oferit s-o plătească, dar Willem a refuzat. S-au tot ciorovăit; Willem a subliniat faptul că el nu contribuia cu nimic la întreținerea apartamentului de pe Greene Street, la care el a replicat că nu-i pasă.

— Jude, a spus Willem în cele din urmă, nu ne-am certat niciodată din cauza banilor. Hai să nu începem acum!

Și el a știut că aici avea dreptate: prietenia lor nu se măsurase niciodată în bani. Nu discutaseră niciodată despre bani atunci când nu avuseseră mai deloc – el întotdeauna considerase că tot ce câștiga era și al lui Willem deopotrivă –, iar acum, că avea mulți, simțea că ar trebui să procedeze la fel.

Cu opt luni în urmă, când Malcolm a început săpăturile, s-au dus împreună și au cutreierat terenul înapoi și-ncolo. El s-a simțit neobișnuit de bine în ziua aceea și chiar l-a lăsat pe Willem să-l țină de mână în timp ce coborau coasta lină a dealului pe care avea să fie construită casa și o luau apoi la stânga, spre pădurea ce îmbrățișa lacul. Pădurea era mai deasă decât își închipuiseră ei, cu un covor de ace de pin atât de gros, încât piciorul li se afunda în el la fiecare pas, de parcă solul ar fi fost un material cauciucat, elastic și umflat cu aer. Era un teren dificil pentru Jude, așa că s-a ținut bine de mâna lui Willem, dar, când acesta l-a întrebat dacă vrea să facă o pauză, a clătinat din cap. Cam douăzeci de minute mai târziu, pe la jumătatea drumului ce înconjura lacul, au ajuns la o poiană ce părea desprinsă dintr-un basm, cu cerul de deasupra întunecat de vârfuri verzi de brazi, cu pământul de sub picioare acoperit de moliciunea frunzelor căzute. S-au oprit și au privit în jur tăcuți, până când Willem a spus:

— Aici ar trebui s-o construim.

Iar el a zâmbit, însă înăuntrul lui ceva s-a răsucit, și a avut senzația că parcă întregul sistem nervos i-ar fi fost smuls și tras afară din corp, fiindcă și-a amintit de cealaltă pădure, în care crezuse odinioară că-și va avea casă, și și-a dat seama că până la urmă chiar o va avea: o casă în pădure, cu o apă aproape și cu cineva care îl iubește. Și s-a scuturat de un fior, un tremur care i-a reverberat în tot corpul, iar Willem l-a privit:

— Ți-e frig?

— Nu. Dar hai să mai mergem!

Și au mers mai departe.

De atunci a evitat pădurile, dar îi place să vină aici și îi place să lucreze din nou cu Malcolm. El și Willem vin pe rând în weekend, o dată la două săptămâni, deși Jude știe că Malcolm preferă să vină el, fiindcă Willem nu e foarte interesat de detaliile proiectului. El are încredere în Malcolm, însă Malcolm nu vrea încredere, ci pe cineva căruia să-i arate marmura argintie, vârstată, pe care a găsit-o într-o carieră mica lângă Izmir, și cu care să discute cât de mult din ea e prea mult; pe cineva

căruia să-i dea să miroasă lemnul de chiparos din Gifu pe care l-a comandat pentru cada de baie; pe cineva care să examineze obiectele – ciocane, chei, clești – pe care le-a încorporat ca pe niște trilobiți în pardoseala din beton turnat. Pe lângă casă și garaj, va mai fi o piscină exterioară și, în șopron, una acoperită. Casa va fi gata în ceva mai mult de trei luni, iar piscina și șopronul, în primăvara următoare.

Jude colindă acum prin casă împreună cu Malcolm, trecându-și palmele peste suprafețele ei, ascultând instrucțiunile pe care Malcolm i le dă antreprenorului despre tot ce trebuie modificat. Ca întotdeauna, e impresionat văzându-l la treabă: niciodată nu se plictisește privindu-și prietenii la lucru, dar transformarea lui Malcolm este cea mai mulțumitoare, mai mult chiar decât a lui Willem. În aceste momente își amintește cu câtă grijă și meticulozitate își construia Malcolm casele imaginare, cu câtă seriozitate; o dată, pe când erau în anul al doilea, JB, drogat fiind, i-a dat foc uneia (accidental, a susținut el ulterior), și Malcolm a fost atât de supărat și de trist, încât aproape că a început să plângă. A fugit din cameră, iar Jude s-a dus și s-a așezat alături de el pe treptele bibliotecii, în frig.

— Îmi dau seama că e o prostie, i-a spus Malcolm după ce s-a mai liniștit. Dar casele alea înseamnă ceva pentru mine.

— Știu, a răspuns el. Întotdeauna îi plăcuseră casele lui; o are încă pe prima pe care i-a construit-o Malcolm cu o mulțime de ani în urmă, la a șaptesprezecea lui aniversare. Și nu e o prostie, a adăugat.

Știa ce înseamnă casele acelea pentru Malcolm: erau o afirmare a capacității sale de control, un memento al faptului că, în ciuda incertitudinilor din viața lui, exista un lucru pe care îl stăpânea la perfecțiune și care putea să exprime întotdeauna ceea ce el nu era în stare să rostească în cuvinte. „Pentru ce are să-și facă *Malcolm* griji?” îi întreba JB pe ceilalți când Malcolm era neliniștit dintr-un motiv sau altul. Dar el știa: își făcea griji pur și simplu fiindcă a fi în viață însemna să-ți faci griji. Viața era înfricoșătoare, incomprehensibilă. Nici chiar banii nu-i ofereau lui Malcolm imunitate totală. Viața venea peste el, iar el trebuia să încerce să-i facă față, la fel ca ei toți. Fiecare – Malcolm cu casele lui, Willem cu iubitele lui, JB cu picturile, el cu lamele – căuta alinare și confort, ceva care să fie numai al său, ceva care să țină la distanță înspăimântătoarea, imposibila vastitate a lumii și trecerea implacabilă a minutelor, orelor și zilelor ei.

În ultima vreme, Malcolm lucrează la tot mai puține clădiri rezidențiale; de fapt, prietenii lui îl văd mult mai rar decât înainte. Bellcast are acum birouri la Londra și Hong Kong, și, cu toate că se ocupă de majoritatea contractelor din America – proiectând în prezent o nouă aripă a muzeului de la vechiul lor colegiu –, Malcolm e tot mai scump la vedere. Dar construcția casei lor a supravegheat-o el însuși și niciodată n-a ratat și n-a amânat vreuna dintre întâlnirile programate. Acum, când pleacă împreună de acolo, Jude îi pune o mână pe umăr și-i spune:

— Nu știi cum să-ți mulțumesc îndeajuns.

Iar Malcolm zâmbește:

— E proiectul meu preferat, Jude. Pentru oamenii mei preferați.

În oraș, îl lasă pe Malcolm în Cobble Hill, apoi traversează podul și se îndreaptă

spre nord, către birou. Asta e a treia și ultima plăcere pe care i-o oferă absența lui Willem: faptul că poate să rămână la serviciu mai mult, până mai târziu. Fără Lucien, munca este deopotrivă mai plăcută și mai puțin plăcută. Mai puțin plăcută, fiindcă, deși se mai vede cu Lucien, care duce o viață de pensionar, prefăcându-se, după cum spune, că e încântat să joace golf în Connecticut, îi lipsesc discuțiile zilnice cu el, îi lipsesc tentativele lui de a-l provoca și a-l stupefia. Mai plăcută, fiindcă a constatat că se simte bine să conducă serviciul contencios, să facă parte din comitetul financiar al firmei, să decidă cum sunt împărțite în fiecare an profiturile obținute.

— Cine ar fi crezut că-ți place atât de mult puterea? a exclamat Lucien când l-a auzit recunoscând.

Dar el a protestat imediat: nu, nu asta era; de fapt, îl încânta să vadă ce realizaseră împreună în fiecare an, cum se traduseseră zilele și orele petrecute la birou – de el și de toți ceilalți – în numere, apoi acele numere în bani, iar banii în ingrediente ale vieții lui și vieții colegilor: case, vacanțe, educație și mașini. (Partea asta nu i-a spus-o lui Lucien, fiindcă l-ar fi crezut un romantic și i-ar fi ținut un discurs ironic despre înclinația lui spre sentimentalism.)

Rosen and Pritchard a fost întotdeauna importantă pentru el, însă după Caleb a devenit esențială. În ceea ce făcea la firmă, era apreciat numai după profiturile pe care le aducea, după munca pe care o depunea; aici nu avea nici trecut, nici defecte. Aici, viața lui începuse cu facultatea pe care o absolvise și cu ceea ce făcuse acolo și se sfârșea cu realizările fiecărei zile, cu numărul anual de ore facturabile, cu fiecare nou client adus firmei. La Rosen and Pritchard nu era loc pentru fratele Luke și pentru Caleb, pentru dr. Traylor, pentru mănăstire sau căminul de copii; aici, acestea toate erau irelevante, erau detalii neesențiale, nu aveau nicio legătură cu persoana pe care el însuși și-o crease. Aici nu era un ins care se cocârja în baie și se tăia, ci o serie de numere: un număr care arăta câți bani adusesese în firmă, altul, câte ore lucrase, al treilea, câți oameni avea în subordine și al patrulea, sumele cu care îi plătise. Era un lucru pe care niciodată nu reușise să-l explice prietenilor, care se mirau și-l compăttimeau pentru cât de mult muncea; niciodată nu putuse să le spună că, la birou, înconjurat de muncă și de oameni pe care ei îi considerau teribili de plicticoși, se simte cel mai uman, cel mai demn și invulnerabil.

Willem vine acasă de două ori în cursul filmărilor, pentru două weekenduri prelungite; dar într-unul este el bolnav de enterocolită, iar în celălalt Willem are bronșită. Dar și în primul, și în al doilea – așa cum se întâmplă, de fapt, de fiecare dată când Willem intră în apartament și-l strigă pe nume –, el trebuie să-și repete că asta e viața lui și că, în viața aceasta a lui, Willem se întoarce acasă la el. În asemenea momente simte că neplăcerea pe care i-o stârnește sexul e o nimica toată, că probabil își amintește el greșit cât de rău e și că, chiar de-ar fi așa, trebuie doar să se străduiască mai mult și să-și plângă mai puțin de milă. „Fii mai tare!” se muștră el când îl sărută pe Willem de rămas-bun, la sfârșitul celor două weekenduri. „Să nu îndrăznești să strici ce ai! Să nu îndrăznești să te plângi de un lucru pe care nici măcar nu-l meriți!”

Și apoi, într-o noapte, cu mai puțin de o lună înainte de ziua când Willem urmează să se întoarcă – de data asta definitiv –, se trezește și are impresia că e în remorca unui camion uriaș, că patul de sub el e o pătură albastră, murdară, îndoită în jumătate, și că fiecare os din corp i se zgâlțâie în vreme ce camionul gonește pe autostradă. „O, nu”, exclamă el în sinea lui, „o, nu!” Și se ridică, se duce la pian și începe să cânte toate partitele de Bach pe care și le amintește, fără nicio ordine, prea tare și prea repede, îi vine în minte o fabulă pe care i-a spus-o fratele Luke o dată, la una dintre lecțiile lor de pian, despre o bătrână care cânta la lăută din ce în ce mai repede, pentru ca dracii din jurul casei ei să dănțuiască până ce se topeau într-o băltoacă de nămol. Fabula a avut atunci rolul să ilustreze o idee, că el trebuia să mărească tempoul, dar imaginea îi plăcuse întotdeauna, și uneori, când simte că îl cotropește vreo amintire, una singură, ușor de controlat și de spulberat, cântă din gură sau la pian până când amintirea dispare, căci muzica formează o pavază între el și ea.

Era în primul an al facultății de drept când viața lui de până atunci a început să-i revină în minte în chip de amintiri. Făcea, de pildă, ceva banal – gătea cina, aranja cărți la bibliotecă, glazura un tort la cofetărie, căuta un articol pentru Harold –, și deodată în fața ochilor îi apărea o scenă, o pantomimă numai pentru el. În anii aceia amintirile erau tablouri vivante, nu narațiuni, și vedea câte unul ca aieva, în mod repetat, zile de-a rândul: o dioramă cu fratele Luke deasupra lui, una cu asistenții sociali de la cămin care obișnuiau să tragă de el când trecea pe lângă ei, alta cu un client scoțându-și mărunțișul din buzunarul pantalonilor și punându-l în vasul de pe noptieră, pe care fratele Luke îl așezase acolo în acest scop. Uneori, amintirile erau chiar mai scurte și mai neclare: șosetele albastre ale unui client, imprimare cu capete de cai, pe care omul nu și le scosese nici în pat; prima masă la Philadelphia pe care i-o oferise dr. Traylor (un burger și o pungă de hârtie cu cartofi prăjiți); o pernă roz-portocalie din camera lui din casa lui Traylor, la care nu se putuse uita niciodată fără să se gândească la o bucată de carne sfâșiată. Când se iveau asemenea amintiri, el se simțea dezorientat; întotdeauna avea nevoie de câteva momente pentru a-și da seama că scenele respective nu erau doar din viața lui, ci însăși viața lui. Pe atunci le permitea să-l întrerupă din ceea ce făcea, și nu o dată se întâmplase să revină în prezent și să constate că încă ține în mână conul de plastic cu glazură deasupra fursecului de pe masă ori că stă în fața raftului, cu cartea pe jumătate trasă dintre celelalte. Atunci a început să înțeleagă cât de multe lucruri din viața lui învățase să șteargă pur și simplu cu buretele, chiar și la numai câteva zile după ce se petrecuseră, dar și că apoi, la un moment dat, cine știe cum, își pierduse abilitatea de a le șterge. Știa că asta era prețul pentru a se putea bucura de viață, că, dacă voia să simtă lucrurile care îi făceau plăcere acum, trebuia să accepte și costurile inerente. Fiindcă, oricât de agresive îi erau amintirile – viața aceasta a lui care se întorcea la el pe bucățele –, știa că trebuie să le suporte dacă asta însemna să aibă prieteni și să se poată bucura de prezența celorlalți.

Își închipuia aceste amintiri ca pe o mică breșă între lumi, în care ceva până atunci îngropat ieșea la suprafață din pământul lutos și se instala în fața lui,

așteptând ca el să-l recunoască și să și-l asume ca pe o parte din sine. Simpla lor revenire era sfidătoare. „Iată-ne!” păreau ele să-i spună. „Chiar credeai că-ți vom permite să renunți la noi? Chiar credeai că nu ne vom întoarce?” în cele din urmă, a fost obligat să recunoască și cât de multe lucruri modificase – modificase și reconfigurase, remodelase în ceva mai ușor de acceptat –, chiar și din ultimii câțiva ani: filmul pe care-l văzuse în al treilea an de facultate, în care doi polițiști veniseră să-i spună unui student că bărbatul care-l agresase murise în închisoare, nu fusese deloc un film – fusese de fapt viața lui, el era studentul acela, el stătuse în curtea campusului, iar cei doi erau polițiștii care îl găsiseră și-l arestaseră pe dr. Traylor în noaptea aceea pe câmp, care îl duseseră apoi pe el la spital și se ocupaseră să-l trimită pe dr. Traylor la închisoare și care veniseră pe urmă să-i spună chiar ei că nu mai avea de ce, să se teamă.

— Mișto pe-aici! comentase unul dintre ei privind la campusul din jur, la clădirile vechi din cărămidă în care puteai să intri și să fii în perfectă siguranță. Suntem mândri de tine, Jude.

Dar el încețoșase Amintirea aceea, o transformase astfel încât polițiștii să spună doar: „Suntem mândri de tine”, renunțând la numele său, așa cum renunțase și la panica pe care-și amintește acum că o simțise intens, în ciuda veștii primite, teama că mai târziu cineva avea să-l întrebe cine erau cei doi cu care vorbise – simboluri exasperant de concrete, insinuate în prezent, ale greșelilor dezgustătoare din trecutul său.

În cele din urmă a învățat să gestioneze amintirile. Nu le putea opri – odată ce începuseră, nu se mai sfârșiseră –, dar a ajuns să se priceapă mai bine să le anticipeze apariția. A devenit capabil să recunoască momentul sau ziua în care ceva avea să-i revină în minte și el trebuia să-și dea seama cum anume voia acel ceva să fie abordat: voia confruntare directă, alinare sau doar atenție? Stabilea ce fel de primire urma să-i facă și apoi cum putea să-l determine să plece, să se întoarcă în locul din care venise.

O amintire mărunță e mai ușor de controlat, dar, pe măsură ce zilele trec, iar el îl așteaptă pe Willem, își dă seama că amintirile cu care are de-a face sunt ca un țipar lung, lunecos și imposibil de prins, care înaintează în zigzag prin el, lovindu-i organele cu coada, încât le simte ca pe ceva viu și scormonitor, le simte plesnetul cărnos pe intestine, pe inimă, pe plămâni. Uneori așa par, și acestea sunt cel mai dificil de prins și de îngrădit, și cu fiecare zi par să crească în el, până când ajunge să se simtă plin nu de sânge și mușchi, oase și apă, ci de amintirea în sine, care se dilată ca un balon, umflându-i până și vârful degetelor. După Caleb, și-a dat seama că sunt unele amintiri pe care pur și simplu nu le va putea controla niciodată, așa că singura lui soluție este să aștepte până când se epuizează singure, până când se retrag la loc în bezna din subconștientul lui și-l lasă iarăși în pace.

Așa că așteaptă, lăsând amintirea – cele aproape două săptămâni pe care le-a petrecut în camioane, în încercarea de a ajunge din Montana la Boston – să-l cotopească, de parcă mintea lui, trupul însuși ar fi un motel, iar amintirea, singurul oaspete. Provocarea în această perioadă este să-și respecte promisiunea făcută lui

Willem, că nu se va mai tăia, așa că își stabilește un program strict și acaparator pentru orele dintre miezul nopții și patru dimineața, care sunt cele mai periculoase. Sâmbătă întocmește o listă cu ce va face în fiecare noapte în următoarele săptămâni, alternând înotul, gătitul, cântatul la pian, coptul prăjiturilor, munca în apartamentul lui Richard, sortatul hainelor lui și ale lui Willem, rearanjarea cărților în bibliotecă, cusutul nasturilor slăbiți de la o cămașă a lui Willem – sarcină pe care inițial voia să i-o încredințeze doamnei Zhou, dar pe care e perfect capabil să o ducă la îndeplinire – și aruncarea mărunțișurilor inutile care s-au adunat în sertarul de lângă cuptor: sârmulițe răsucite și elastice gumate vechi, ace de siguranță și cutii de chibrituri. Gătește oale întregi cu supă de pui și chifteluțe de miel pentru întoarcerea lui Willem și le pune la păstrare în congelator, coace pâini pe care Richard le va duce la cantina socială unde Jude dă o mână de ajutor administratorilor în chestiuni financiare și din al cărei consiliu de conducere fac amândoi parte. După ce prepară maioua, se așază la masă și citește romanele sale preferate, ale căror fraze și intrigi îi sunt cunoscute, neschimbate și liniștitoare. Își dorește să fi avut un animal de casă – vreun câine prostănac și recunoscător, care să zâmbească la el cu limba atârând, vreo pisică distantă, care să-l privească sever cu ochii ei galbeni, ca două fante –, o altă ființă vie în apartament, cu care să poată vorbi și care să-l readucă la realitate cu pașii săi ușori prin casă. Lucrează toată noaptea și, chiar înainte să adoarmă, se taie – o dată pe brațul stâng, o dată pe dreptul –, iar când se trezește, e obosit, dar mândru de sine însuși că a mai trecut o noapte cu bine.

Dar, când mai sunt două săptămâni până la întoarcerea lui Willem, într-o noapte, în timp ce amintirea se retrage, părăsindu-l până la vizita viitoare, hienele revin. Sau poate că „revin” nu e termenul potrivit, fiindcă, odată ce Caleb le-a adus în viața lui, n-au mai plecat niciodată. Acum însă nu-l hăituiesc, fiindcă știu că nu-i nevoie: viața lui e o vastă savană, unde ele l-au înconjurat. Zac tolănite în iarba galbenă, atârână leneșe de pe ramurile joase de baobab care se rășchiră din trunchiuri ca niște tentacule și se uită la el cu ochi galbeni și pătrunzători. Sunt întotdeauna prezente, iar după ce a început să facă sex cu Willem, s-au înmulțit, iar în zilele rele sau în cele în care sexul îl îngrozește cel mai tare, se adună și mai multe, în zilele acelea le simte mustățile tresărind când el se mișcă încet pe teritoriul lor, le simte batjocura nonșalantă: știe că e al lor, și o știu și ele.

Și, cu toate că jinduiește la perioadele de abstenență sexuală pe care le oferă absențele lui Willem, știe și că n-ar trebui s-o facă, fiindcă revenirea în lumea aceea e întotdeauna dificilă; așa era și în copilărie, când singurul lucru mai rău decât ritmurile sexului era reajustarea la ele.

— Abia aștept să vin acasă și să te văd, îi spune Willem când vorbesc la telefon, și, cu toate că nu există nicio nuanță lascivă în glasul lui, deși nu pomenește nimic despre sex, el știe din experiență că Willem va vrea să facă sex încă din prima noapte și că în prima săptămână va vrea mai des decât de obicei, cu atât mai mult cu cât amândoi au fost bolnavi în cele două weekenduri când a venit acasă și când, ca atare, nu s-a întâmplat nimic.

— Și eu, răspunde el.

— Cum stai cu tăiatul? îl întreabă Willem pe un ton lejer, de parcă l-ar întreba ce mai fac arțarii Juliei sau cum e vremea.

Întotdeauna întreabă asta la sfârșit, ca și cum subiectul ar prezenta doar un vag interes pentru el și îl aduce în discuție așa, numai din politețe.

— Bine, răspunde el așa cum face de fiecare dată. Doar de două ori săptămâna asta.

Ceea ce este adevărat.

— Bravo, Judy! Slavă Domnului! Știu cât îți e de greu. Dar sunt mândru de tine.

Întotdeauna Willem pare ușurat după răspunsul lui, de parcă s-ar fi așteptat să audă – și probabil că se aștepta, într-adevăr – cu totul altceva: „Nu prea bine, Willem. M-am tăiat atât de mult noaptea trecută, încât mi-a căzut brațul cu totul. Nu vreau să te miri când ai să mă vezi”. Jude simte atunci mândrie – atât pentru că Willem are atâta încredere în el, cât și fiindcă el însuși îi spune adevărul – combinată cu o profundă, istovitoare părere de rău că Willem chiar trebuie să întrebe, că asta e un lucru de care au ajuns să fie amândoi mândri. Alții sunt mândri de talentele, de înfățișarea ori de performanțele sportive ale iubiților; Willem însă nu poate să se mândrească decât cu faptul că iubitul lui a reușit să mai treacă o noapte fără să se taie cu lama.

Și apoi vine în sfârșit o seară în care știe că eforturile sale nu vor mai fi suficiente: are nevoie să se taie, mult și adânc. Hienele încep să scoată mici lătrături, chelălăieli ascuțite ce par să vină de la o altă creatură din interiorul lor, iar el știe că numai durerea lui le va amuți. Și se gândește ce să facă: Willem se întoarce peste o săptămână. Dacă se taie acum, rănila nu se vor vindeca pe deplin până la venirea lui, iar Willem se va supăra. Dar, dacă *nu* face ceva... nu știe. Trebuie, trebuie să se taie. A așteptat prea mult, își dă seama acum; a crezut că poate trece toată perioada cu bine; a fost nerealist.

Se ridică din pat și umblă prin apartamentul pustiu, apoi se duce în bucătărie. Programul pentru noaptea aceasta – fursecuri pentru Harold; aranjarea puloverelor lui Willem; atelierul lui Richard – îl privește alb de pe masă, ignorat, dar ispitor, implorând să fie respectat, cu toate că salvarea pe care i-o oferă e la fel de firavă ca hârtia pe care e scris. Pentru o clipă, Jude stă locului, incapabil să se miște, și apoi încet, cu reținere, se duce la ușa ce dă spre scară, o descuie și, după un alt moment de ezitare, o deschide brusc, complet.

N-a mai deschis ușa aceasta din noaptea cu Caleb, iar acum se apleacă în cadrul ei, privind în jos, în hăul negru, ținându-se cu mâinile de toc la fel ca în noaptea aceea, întrebându-se dacă e-n stare s-o mai facă o dată. Știe că așa va potoli hienele. Dar e ceva atât de degradant în soluția asta, atât de extrem, de bolnav, încât își dă seama că, dacă o alege, va încălca o anumită limită, va deveni o persoană care chiar trebuie internată. Într-un târziu, în sfârșit, se desprinde de toc, cu mâinile tremurând, și trânteste ușa, împinge ivărul la loc și se depărtează.

La birou, a doua zi, coboară împreună cu un alt asociat, Sanjay, și cu un client, pentru ca acesta din urmă să poată fuma. Au câțiva clienți fumători, și, când ei coboară în stradă, îi însoțește și el, continuându-și discuțiile pe trotuar. Lucien avea

o teorie, că fumătorii se simt cel mai bine și mai relaxați când fumează și sunt, deci, mai ușor de manipulat atunci, și, chiar dacă a râs când l-a auzit, Jude știe că probabil a avut dreptate.

În ziua aceasta a venit în scaunul cu roțile, fiindcă picioarele îi pulsează, dar nu-i place deloc să fie văzut de clienți așa, vătămat.

— Crede-mă, Jude, i-a spus Lucien când el i se plânse de asta cu ani în urmă, pentru clienți ești același rechin feroce indiferent dacă stai jos sau în picioare, așa că, pentru numele lui Dumnezeu, stai în scaunul tău!

Afară aerul e rece și uscat, și asta, cine știe de ce, îi atenuază puțin durerea din picioare, și, în timp ce discuția continuă, el se pomenește uitându-se ca hipnotizat la capătul roșu incandescent al țigării clientului, care-i face parcă cu ochiul, când mai intens, când mai palid, după cum clientul trage din ea sau suflă fumul. Și, brusc, știe ce are de făcut, dar revelația este urmată aproape instantaneu de un pumn sec în abdomen, fiindcă știe că-l va trăda în felul ăsta pe Willem, și nu numai că-l va trăda, ci îl va și minți.

E o zi de vineri, și, în drum spre cabinetul lui Andy, își concepe planul, entuziasmat și ușurat că a găsit o soluție. Andy e într-una dintre dispozițiile lui voioase și combative, iar el se lasă captivat de energia pe care o emană doctorul. Cândva, la un moment dat, au început să vorbească despre picioarele lui ca despre niște rude problematice și capricioase, de care trebuie să te ocupi tot timpul și pe care nu le poți lăsa baltă. „Babe afurisite” le numește Andy, și, prima dată când l-a auzit spunându-le așa, Jude a izbucnit în râs, amuzat de acuratețea poreclei, de aluzia ei la exasperarea care amenință întotdeauna să umbrească afecțiunea reticentă din fundul sufletului.

— Ce mai fac afurisitele de babe? îl întreabă Andy acum, iar el zâmbește și zice:

— Sunt leneșe și-mi consumă toate resursele, ca de obicei.

— Ei, și ce mai zice jumătatea ta mai bună în ultima vreme? se interesează Andy, și, pentru că lui nu-i stă mintea decât la ce are de gând să facă, Jude se răstește la el:

— Cum adică?

Andy se oprește din ce face și-i aruncă o privire curioasă.

— Nimic. Voiam doar să știu ce mai face Willem.

„Willem”, își spune el, și simpla rostire a numelui cu glas tare îl umple de neliniște.

— Face foarte bine, răspunde el încet.

La finele consultației, Andy îi examinează ca de obicei brațele și, de data asta, ca de altfel în ultimele dăți, își exprimă scurt aprecierea:

— Ai „tăiat” serios din tăieturi. Scuză-mi jocul de cuvinte!

— Doar mă știi – încerc mereu să devin mai bun, replică el străduindu-se să păstreze tonul lejer al conversației, însă Andy îl privește în ochi.

— Știu, îi spune apoi cu blândețe. Știu cât de greu trebuie să-ți fie, Jude. Dar mă bucur, sincer mă bucur.

La cină, Andy se plânge de noul iubit al fratelui său, pe care nu-l poate suferi.

— Andy, intervine el, nu poți să-i urăști pe *toți* iubiții lui Beckett.

— Știu, știu. Dar e un tip atât de insignifiant, iar Beckett și-ar putea găsi pe cineva mult mai bun. Ți-am zis, nu-i așa, că pronunță numele lui Marcel Proust „Prost”?

— De mai multe ori, replică el, zâmbind pentru sine. L-a întâlnit pe acest detestat nou iubit al lui Beckett – un tânăr arhitect peisagist jovial și plăcut – la o petrecere pe care a organizat-o Andy cu trei luni în urmă. Dar, continuă el, mie mi s-a părut un tip simpatic. Și-l iubește pe Beckett. Și, la urma urmei, doar n-o să stai toată ziua să discuți cu el despre Proust!

Andy oftează.

— Parc-ai fi Jane! exclamă apoi, morocănos.

El zâmbește iar.

— Păi, poate că ar fi bine s-o ascuți pe Jane. Și pe urmă râde, simțindu-se bine dispus cum n-a mai fost de săptămâni bune; iar motivul nu e doar expresia îmbufnată a lui Andy. Să știi că sunt lucruri mai rele decât să nu cunoști la perfecție *Swann*, adaugă el.

În drumul spre casă se gândește la planul său, dar își dă seama apoi că va trebui să aștepte, fiindcă are de gând să spună că s-a ars din greșeală, la bucătărie, iar dacă ceva nu merge cum trebuie, și el e nevoit să ajungă la cabinet, Andy o să-l întrebe de ce a gătit în noaptea de după ce luaseră deja cina împreună. „Atunci mâine”, își spune; „rămâne pe mâine”. Așa, în seara asta îi poate scrie lui Willem un e-mail în care să menționeze că are de gând să facă bananele care-i plac lui JB: o decizie semispontană care va avea un rezultat dezastruos.

„Știi că așa își fac planurile cei bolnavi la cap”, spune vocea aceea seacă și critică din interiorul lui. „Știi că ăsta e un plan pe care l-ar face numai cineva cu o minte bolnavă”.

„Termină!” se răstește el la voce. „Termină! Faptul că știu că e un lucru bolnav arată că eu nu sunt așa”. Iar vocea râde de se prăpădește auzind asta; râde de atitudinea lui defensivă, de raționamentul lui illogic, ca al unui puști de șase ani, de repulsia pe care Jude o simte față de cuvântul „bolnav”, de teama că s-ar putea molipsi de la el. Însă nici măcar vocea cu disprețul ei usturător nu e suficientă pentru a-l opri.

În seara următoare îmbracă un tricou cu mânecă scurtă al lui Willem și se duce în bucătărie. Își pune la îndemână tot ce-i trebuie; ulei de măsline și un băț de chibrit lung. Își așază brațul stâng în chiuvetă ca pe un pui care trebuie jumuit și alege o zonă la câțiva centimetri deasupra palmei, după care ia bucata de prosop de hârtie pe care a înmuiat-o în ulei de măsline și o freacă pe piele, într-un cerc cam cât o caisă. Se uită timp de câteva clipe la pata lucioasă de grăsime, apoi trage aer în piept, aprinde chibritul lovindu-l de laterala cutiei și ține flacăra pe piele, până când uleiul ia foc.

Durerea e... Ce e durerea? De când a suferit traumatismul, n-a fost zi în care să nu simtă un soi sau altul de durere. Uneori e mai rară, mai ușoară ori intermitentă. Dar există întotdeauna. „Trebuie să ai grijă”, îi repetă Andy. „Te-ai obișnuit atât de mult cu durerea, încât ți-ai pierdut capacitatea de a recunoaște când îți semnaleză ceva mai grav. Deci, chiar și atunci când ți se pare că e de numai cinci sau șase pe o scară

de la unu la zece, dacă arată așa – discutau despre una din rănila de pe picioarele lui, în jurul căreia observase că pielea căpătase o nuanță de cenușiu negricios, ca de putregai –, „e cazul să-ți dai seama că pentru majoritatea oamenilor ar fi de nouă sau zece și că trebuie, *trebuie* să vii la mine. În regulă?”

Dar durerea aceasta n-a mai simțit-o de zeci de ani, și acum urlă fără să se poată opri. Glasuri, fețe, frânturi de amintiri, vechi asociații de idei, toate i se rotesc în minte: mirosul uleiului de măsline ars îl duce cu gândul la niște ciuperci fripte pe care le-a mâncat împreună cu Willem în Perugia, și de acolo la o expoziție cu tablouri de Tintoretto la Muzeul Frick, la care a fost cu Malcolm pe la douăzeci de ani, și de acolo la un băiat de la căminul de copii căruia toată lumea îi spunea Frick, deși el nu știa de ce.

a

fiindcă pe băiat îl chema Jed, și de acolo la nopțile petrecute în hambar, și de acolo la o căpiță de fân pe o pajiște pustie și cețoasă de lângă Sonoma, lângă care făcuse o dată sex cu fratele Luke, iar de acolo mai departe, și mai departe, și mai departe. Simte mirosul de carne arsă, iese din transă și se uită înnebunit la aragaz, de parcă ar fi lăsat ceva pe foc, o bucată de friptură prăjindu-se în tigaie, dar nu e nimic pe plită, și își dă seama că el însuși miroase, că brațul lui se prăjește, iar asta îl determină să deschidă în sfârșit robinetul, și apa împroșcată pe arsură și fumul uleios care se înalță îl fac să urle iar. Pe urmă ridică la fel de înnebunit brațul drept, fiindcă cel stâng îi zace inutil în chiuvetă, ca un membru amputat într-un bol metalic, înhață borcanul cu sare de mare de pe raftul de deasupra aragazului și hohotește în timp ce își freacă o mână de cristale tăioase pe arsură, transformând durerea în ceva mai alb decât albul, de parcă s-ar holba direct la soare, iar soarele l-ar orbi.

Când își revine, e întins pe jos, cu capul lipit de dulapul de sub chiuvetă. Membrele îi tresaltă; are frisoane, dar îi e frig, și se lipește tare de dulap, ca și când lemnul lui ar fi ceva moale, ca și când lemnul l-ar putea înghiți. În spatele pleoapelor închise vede hienele lingându-se pe bot, de parcă s-ar fi hrănit deja din el. „Fericite?” le întrebă. „Sunteți fericite acum?” Ele nu-i pot răspunde, firește, dar sunt turmentate și sătule; vede cum vigilența le scade, cum ochii lor mari se închid cu mulțumire.

A doua zi are febră. Îi trebuie o oră ca să ajungă de la bucătărie până în pat; picioarele îl dor prea rău, iar în brațe nu se poate sprijini. Nu reușește să doarmă prea mult, ațipește și se trezește întruna, iar durerea pulsează în el ca o maree, uneori retrăgându-se cât să-l lase să-și vină puțin în fire, alteori înghițindu-l ca un val cenușiu și murdar. La o oră târzie din noapte își revine destul ca să se uite la braț, pe care vede un cerc mare, încrețit, negru și otrăvitor, ca o bucată de pământ pe care s-a petrecut un hidos ritual ocult: o ardere pe rug, poate; sacrificiul unui animal; o invocare a spiritelor. Nu mai arată deloc a piele (și de fapt nici nu mai e), ci a ceva care n-a fost niciodată piele: a lemn, a hârtie, a asfalt ars până la cenușă.

Luni știe deja că se va infecta. La prânz schimbă pansamentul pe care și l-a aplicat cu o seară în urmă, și, când îl desprinde, pielea se rupe și ea, iar el își îndeasă batista în gură ca să nu urle. Din braț îi curge ceva, cheaguri cu consistența sângelui, dar de

culoarea cărbunelui, și el se așază pe pardoseala băii, legănându-se înainte și-napoi, și-și simte stomacul vărsând acid și mâncare veche, și brațul vărsându-și propria boală, propriile excremente.

A doua zi durerea e și mai cruntă, iar el pleacă de la birou devreme și se duce la Andy.

— Dumnezeule! exclamă Andy văzând rana și de data asta rămâne tăcut, amuțit, ceea ce pe el îl îngrozește.

— Poți s-o repara? întrebă șoptit, fiindcă până în momentul acela nu s-a crezut niciodată în stare să se rănească într-un mod care să nu mai poată fi reparat.

Brusc, are o viziune în care îl vede pe Andy anunțându-l că-și va pierde brațul, și imediat se gândește: „Ce-o să-i spun lui Willem?”

— Da, răspunde însă Andy, o să fac tot ce pot, dar pe urmă va trebui să mergi la spital. Întinde-te!

El se întinde și-l lasă să-i spele rana, s-o curețe și s-o panseze, îl lasă să-și ceară iertare când el țipă de durere.

E în cabinet de o oră, și, când reușește în sfârșit să se ridice în șezut – Andy i-a făcut o injecție ca să-i amorțească zona –, rămân amândoi tăcuți.

— Ai de gând să-mi spui cum te-ai ales cu o arsură de gradul trei de forma unui cerc perfect? îl întrebă Andy într-un târziu, iar el îi ignoră sarcasmul din glas și începe să-i recite povestea pregătită: bananele, uleiul încins.

Se așterne apoi o altă tăcere, diferită într-un fel pe care el nu-l poate explica, dar care nu-i place. Și pe urmă Andy spune, foarte încet:

— Minți, Jude.

— Cum adică? întrebă el și-și simte dintr-odată gâtul uscat, în ciuda sucului de portocale pe care-l bea.

— Minți, repetă Andy pe același ton abia auzit, iar el coboară de pe masa de examinare scăpând din mână sticla de suc, care se sparge pe podea, și se îndreaptă spre ușă.

— Stai! strigă Andy, iar el încremenește, furios și înghețat. Jude, spune naibii odată! *Ce-ai făcut?*

— Ți-am spus, răspunde el. Ți-am spus.

— *Nu.* Spune-mi ce-ai făcut, Jude! Pronunță! *Spune!* Vreau să te aud spunând exact.

— *Ți-am spus!* urlă el și se simte oribil: creierul îi bubuie între oasele țestei, picioarele îi pulsează pline de bucăți de fier incandescent, iar în braț un cazan îi clocotește mocnit. Dă-mi drumul, Andy! *Dă-mi drumul!*

— *Nu!* răspunde Andy, urlând și el. Jude, ești... ești... Dar se oprește, și el se oprește la rândul lui, și așteaptă amândoi să audă ce va spune Andy. Ești bolnav, Jude, continuă medicul în cele din urmă, și glasul îi e răgușit, frenetic. Ești nebun. Asta e comportament de nebun. E comportament care ar putea și ar trebui să te bage la închisoare pe ani de zile. Ești bolnav, ești bolnav și nebun și ai nevoie de ajutor.

— Să nu *îndrăznești* să mă faci pe mine nebun! țipă el. Să nu *îndrăznești*. Nu sunt

nebun, *nu sună*

Dar Andy îl ignoră.

— Willem se întoarce vineri, da? întrebă, deși știe deja răspunsul. Din această seară ai o săptămână ca să-i spui, Jude. O săptămână. După aia îi spun eu însumi.

— Nu ai dreptul *legal* să faci așa ceva! strigă el, și totul se rotește în jurul lui. O să te dau în judecată pentru o asemenea sumă, încât nici n-o să...

— Mai bine revizuieste-ți cazurile recente, *domnule avocat*, șuieră Andy la el drept răspuns. *Rodriguez versus Menta*. Acum doi ani. Dacă un pacient care a fost internat împotriva propriei voințe încearcă iar să se mutilizeze grav, medicul său are dreptul – nu, are *obligația* – să-l informeze pe partenerul pacientului sau pe cea mai apropiată rudă, indiferent dacă pacientul și-a dat sau nu consimțământul.

El tace, năucit de durere și de frică și de ceea ce Andy tocmai i-a spus. Stau amândoi încă în sala de consultații, în sala aceasta în care a fost de atâtea și atâtea ori, dar simte cum picioarele îl lasă, simte cum îl copleșesc suferința, nefericirea, simte cum furia îl părăsește.

— Andy, începe el și își aude vocea cum imploră. Te rog să nu-i spui! Te rog! Dacă-i spui, o să mă părăsească.

Și, în clipa în care rostește cuvintele, știe că sunt adevărate. Nu știe de ce o să-l părăsească Willem – dacă pentru ceea ce a făcut sau pentru că l-a mințit –, dar știe că asta se va întâmpla. Willem îl va părăsi, cu toate că el a făcut ceea ce a făcut ca să mai poată face sex, fiindcă, dacă renunță la sex, știe că Willem oricum îl va părăsi.

— Nu și de data asta, Jude, replică Andy și acum nu mai țipă, dar tonul îi e sec și hotărât. De data asta nu te mai acopăr. Ai o săptămână la dispoziție.

— Dar nu e treaba lui, ripostează el, disperat. E treaba mea.

— Tocmai asta e, Jude. Că *e* treaba lui. Asta înseamnă să fii într-o relație – nu pricepi încă? Nu pricepi că nu poți să faci pur și simplu ce vrei tu? Nu pricepi că, atunci când te rănești pe tine, îl rănești și pe el?

— Nu, clatină el din cap, prinzându-se cu mâna dreaptă de marginea mesei de examinare, ca să se poată ține pe picioare. Nu. Îmi fac mie lucrurile astea tocmai ca să «-1 rănesc pe el. O fac ca să-l cruț pe el.

— Nu-i adevărat. Dacă distrugi ce ai, Jude – dacă ai să continui să-l minți pe omul care te iubește, care *chiar* te iubește și care n-a vrut niciodată altceva decât să te vadă așa cum ești tu în realitate –, atunci n-o să mai pop să dai vina *decât* pe tine însuși. Doar *tu* vei fi vinovatul. Și vei fi vinovat nu din cauza a ceea ce ești, sau a ce ți s-a făcut, sau a bolilor pe care le ai, sau a felului în care crezi că arăți, ci fiindcă nu ai suficientă încredere în Willem ca să-i vorbești sincer, ca să-i arăți aceeași generozitate și încredere pe care ți le-a arătat el întotdeauna. *Întotdeauna*. Știu că tu crezi că așa îl cruți, dar nu-i adevărat. Ești egoist. Ești egoist, încăpățânat și orgolios, și ai să distrugi cel mai bun lucru care ți s-a întâmplat în toată viața ta. Nu înțelegi?

El rămâne fără cuvinte pentru a doua oară în seara aceasta, și, abia când începe să cadă – atât e de obosit –, Andy vine și-l prinde pe după mijloc, și discuția se încheie.

Își petrece următoarele trei nopți în spital, la insistențele lui Andy. Ziua se duce la muncă, iar seara se întoarce, și Andy îl internează din nou. Două pungii de plastic

atârnă deasupra lui, câte una pentru fiecare braț. Una – Jude știe – conține doar glucoză. În cealaltă e altceva, ceva care face ca durerea să devină ușoară și moale, iar somnul să-i fie liniștit și întunecat, precum cerul albastru-fumuriu dintr-o stampă japoneză cu peisaj de iarnă, sub care nu sunt decât zăpadă și un călător mut, cu o pălărie de pai pe cap.

E vineri. Se întoarce acasă. Willem va ajunge pe la zece, și, cu toate că doamna Zhou a făcut deja curățenie, el vrea să se asigure că nu mai există nicio dovadă, că a ascuns orice indiciu, deși, în lipsa contextului, indiciile – sarea, chibriturile, uleiul, prosoapele de hârtie – nu mai sunt indicii, sunt doar simboluri ale vieții lor împreună, lucruri pe care le folosesc amândoi zi de zi.

Încă nu s-a hotărât ce va face. Mai are timp până duminica viitoare – l-a implorat pe Andy să-i acorde încă nouă zile, l-a convins că, întrucât vine Ziua Recunoștinței și el pleacă miercuri la Boston, are nevoie de timp – ori ca să-i spună lui Willem, ori (deși asta nu i-a mărturisit-o) ca să-l determine pe Andy să se răzgândească. Ambele scenarii par imposibile. Dar o să încerce, oricum. Unul dintre inconvenientele faptului că a dormit atât de mult nopțile trecute e că a avut prea puțin timp să se gândească și să decidă cum va aborda situația. Simte că a devenit scena unui spectacol, unde toate ființele acelea care sălășluiesc în el – făptura ca un dihor, hienele, vocile – îl urmăresc să vadă ce va face, ca să-l judece apoi, să-i râdă-n nas și să-i spună că greșește.

Se așază pe canapeaua din camera de zi să aștepte, și, când deschide ochii, Willem e lângă el, zâmbindu-i și rostindu-i numele, iar el îl îmbrățișează, cu grijă să nu strângă prea mult cu stânga, și, în acea clipă unică, totul pare deopotrivă posibil și inimaginabil de greu.

„Cum aș putea merge mai departe fără așa ceva?” se întreabă el.

Și pe urmă: „Ce-o să mă fac?”

„Nouă zile”, îl sâcâie vocea aceea din el. „Nouă zile”. Dar el o ignoră.

— Willem! spune el cât timp rămân îmbrățișați. Ești acasă, ești acasă! Și răsuflează lung, adânc, sperând ca Willem să nu-i audă tremurul din voce. Willem! repetă întruna, lăsând numele să-i umple toată gura. Willem, Willem... nici nu știi ce dor mi-a fost de tine!

„Partea cea mai bună când pleci de acasă e că te întorci”. Cine a spus asta? Nu el, deși ar fi putut foarte bine s-o spună el, se gândește în timp ce umblă prin apartament. E amiaza, într-o marți, și mâine pleacă amândoi la Boston.

Dacă-ți place căminul tău – și chiar dacă nu-ți place nimic nu e mai primitiv, mai confortabil și mai încântător decât prima săptămână după întoarcerea acasă. În săptămâna aceasta, chiar și lucrurile care de obicei te irită – vreo alarmă de mașină care se declanșează la ora trei noaptea, porumbeii care se îngrămădesc și uguie pe pervazul ferestrei la capul tău când încerci să dormi – par mai degrabă să-ți amintească de permanența ta, de felul cum viața, viața ta, îți permite de fiecare dată, cu îngăduință, să revii la ea, oricât de mult te-ai fi îndepărtat și oricât de îndelung ai fi lipsit.

Tot în săptămâna aceasta, simpla existență a lucrurilor care-ți plac pare să merite

a fi sărbătorită: vânzătorul de nuci glasate de pe Crosby Street care întotdeauna îți răspunde la salut când treci pe lângă el în fugă; falafelul cu ridichi murate de la toneta din colț, de care ți se face poftă într-o noapte la Londra; apartamentul în sine, cu lumina soarelui ce-l străbate dintr-un capăt în altul de dimineața până seara, cu lucrurile tale, cu mâncarea ta, cu patul, dușul și mirosurile obișnuite.

Și apoi, firește, e cel la care te întorci: fața și trupul lui, glasul, mirosul și atingerile lui, felul în care așteaptă să termini ce ai de spus, oricât ar dura, înainte să înceapă să vorbească, felul cum surâsul i se întinde încet pe chip amintindu-ți de un răsărit de lună, cât de limpede e că i-a fost dor de tine și cât de clar fericit e să te aibă înapoi. Iar mai apoi, dacă ești cu adevărat norocos, sunt lucrurile pe care celălalt le-a făcut pentru tine cât ai fost plecat: în cămară, în frigider, în congelator găsești tot ce-ți place ție să mănânci și marca ta de scotch preferată; puloverul pe care l-ai crezut pierdut vara trecută la teatru e din nou pe raft, spălat și frumos împăturit; cămașa căreia îi atârnav nasturii e și ea acolo, numai că nasturii sunt acum cusuți la loc. Corespondența ta e așezată în ordine într-un colț, pe biroul lui; un contract pentru o campanie publicitară la o bere austriacă, pe care ai s-o filmezi în Germania, te așteaptă cu însemnările lui pe margine despre ce va trebui să discuți cu avocatul. Și nu se pomenește nimic despre toate astea, iar tu știi că au fost făcute cu reală plăcere și că o parte – mică, dar adevărată – din motivul pentru care îți place să fii în apartamentul acesta, în relația aceasta e că partenerul tău îți creează un cămin adevărat și că, dacă-i spui asta, nu se simte jignit, ci mulțumit, iar tu te bucuri, fiindcă ai spus-o cu recunoștință. Iar în aceste momente – la aproape o săptămână după revenirea acasă – te întrebi de ce pleci atât de des și dacă nu cumva, după ce te vei achita de obligațiile pe anul viitor, n-ar trebui ca o perioadă să rămâi aici, unde ți-e locul.

Dar știi – așa cum știe și el – că, în parte, plecările tale constante sunt mai degrabă o reacție. După ce relația lui cu Jude a devenit publică, în timp ce aștepta împreună cu Kit și Emil să vadă ce avea să se mai întâmple, Willem a resimțit nesiguranța care-l marcaseră și în tinerețe: dacă nu va mai lucra niciodată? Dacă așa se sfârșea totul? Și, cu toate că lucrurile au continuat ca și mai înainte – acum își dă seama de asta –, aproape fără nicio problemă vizibilă, el a avut nevoie de aproape un an pentru se convinge că circumstanțele nu s-au schimbat, că el însuși era la fel ca înainte, dorit de unii regizori și nedorit de alții (Aiurea!”, exclamase Kit, iar el îi fusese recunoscător. „Oricine ar vrea să lucreze cu tine.”), același actor, nici mai bun, nici mai puțin bun decât înainte.

Dar, dacă-i era permis să fie același actor, nu mai avea voie să fie aceeași persoană, și, în lunile de după ce fusese declarat homosexual – lucru pe care nu l-a dezmințit niciodată; nu avea un agent de presă care să formuleze asemenea dezavuări și recunoașteri a constatat că, pentru prima oară după lungă vreme, avea mai multe identități. În general, viața de adult îl pusese în diferite circumstanțe care îi ceruseră să renunțe la anumite laturi ale ființei sale: nu mai fusese frate, apoi nu mai fusese fiu. Dar, în urma unei singure dezvăluiri, devenise acum un bărbat homosexual, un actor homosexual, un star homosexual și, în final, o vedetă

homosexuală care-și trăda comunitatea. Cam cu un an în urmă, a luat la un moment dat cina cu un regizor pe care-l cunoștea de ani mulți, iar Max – așa îl chema – a încercat să-l convingă să țină o alocuțiune la un dineu de gală în beneficiul unei organizații care milita pentru drepturile homosexualilor, alocuțiune prin care să-și anunțe orientarea sexuală. Willem susținuse întotdeauna organizația respectivă și i-a spus lui Max că, deși era gata să ofere o distincție sau să sponsorizeze o masă – așa cum făcuse în fiecare an în ultimul deceniu n-avea de gând să se declare homosexual fiindcă nu credea că are ceva de declarat: nu era homosexual.

a

— Willem, a insistat Max, ai o relație, și încă serioasă, cu un bărbat. Asta e însăși *definiția* homosexualității.

— Nu am o relație cu un bărbat, a replicat Willem și și-a dat seama singur cât de absurd îi sunau cuvintele. Am o relație cu Jude.

— Of, Doamne!

Willem a oftat. Max era cu șaisprezece ani mai vârstnic decât el; se maturizase într-o epocă în care orice politică identitară definea identitatea însăși a aderenților ei, iar Willem îi înțelegea argumentele – pe ale lui și pe ale celorlalți care îl sâcâiau și-l îmboldeau să-și declare homosexualitatea și apoi, dacă n-o făcea, îl acuzau de lașitate, de ipocrizie, de dispreț și negare de sine; înțelegea că ajunsese să reprezinte ceva pe care nu ceruse niciodată să-l reprezinte; înțelegea și că nu conta aproape deloc dacă el voia sau nu să fie un astfel de simbol. Și totuși nu putea să se declare homosexual.

Jude îi povestise că nici el și nici Caleb nu spusese nimănui despre relația lor, și, cu toate că reticențele lui fuseseră motivate de rușine (iar ale lui Caleb, spera Willem, de o cât de firavă urmă de vinovăție), și el simțea că relația lui cu Jude le aparținea doar lor: părea ceva sacru, construit și apărat cu greu, ceva doar al lor. Firește, era ridicol, dar asta simțea el – a fi un actor de statura lui însemna că, din multe puncte de vedere, el era o posesiune, un trofeu de război, ce putea fi disputat, dezbătut și criticat de oricine voia să-și exprime o părere, orice fel de părere, despre abilitățile lui, despre înfățișarea sau despre reușitele lui. Dar relația cu Jude era altfel; în ea, el juca un rol pentru o singură altă persoană, iar acea persoană era unicul lui public, și nimeni altcineva nu-i putea vedea jocul, oricât ar fi crezut contrariul.

Relația îi părea sacră și fiindcă abia de curând – în ultimele șase luni – începuse să simtă că i-a prins ritmul. Persoana pe care crezuse că o cunoaște se dovedise a fi, din unele puncte de vedere, alta decât persoana pe care o avea acum lângă el, și îi luase ceva timp să înțeleagă câte fațete ale ei mai avea de descoperit; era ca și când forma despre care crezuse tot timpul că e o pentagramă era în realitate un dodecaedru, cu multe fețe, o structură polifactuală și mult mai complicat de măsurat. Și totuși, niciodată nu i-a trecut prin minte să se retragă: a rămas alături de Jude, fără să pregete, din dragoste, din loialitate, din curiozitate. Dar nu i-a fost ușor. De fapt, uneori îi fusese cumplit de greu și, din anumite puncte de vedere, continua să-i fie.

Când își promisesese că nu va încerca să-l „repare” pe Jude, uitase că a descifra pe cineva înseamnă a *dări* să-l repari: să diagnostichezi o problemă și să nu încerci apoi s-o remedieri părea nu doar neglijență, ci de-a dreptul imoralitate.

Principala problemă era sexul: viața lor sexuală și atitudinea lui Jude față de ea. Spre sfârșitul perioadei de zece luni în care fuseseră împreună, iar el îl așteptase până avea să fie pregătit (cea mai îndelungată perioadă de abținere din viața lui de la vârsta de cincisprezece ani, pe care o luase, în parte, și ca pe o provocare adresată sieși, așa cum alți oameni renunțau să mai mănânce pâine sau paste fiindcă și partenerii lor de viață renunțaseră), începuse să se întrebe cu îngrijorare încotro se îndreptau lucrurile și dacă Jude nu era cumva pur și simplu incapabil să aibă o viață sexuală. Într-un fel, știa și știuse dintotdeauna că Jude fusese abuzat, că i se întâmplase ceva oribil (poate mai multe lucruri oribile), dar, spre rușinea lui, nu reușise să găsească cuvintele necesare pentru a discuta chestiunea cu el. Își spunea că, și dacă *ar fi găsit* cuvintele, Jude tot n-ar fi vrut să vorbească înainte de a fi pregătit, însă adevărul era – și Willem știa asta – că unicul motiv real al lipsei lui de reacție era lașitatea: era prea laș. Dar pe urmă se întorsese din Texas și făcuseră totuși sex, iar el se simțise ușurat, și încă mai ușurat fiindcă îi plăcuse atât de mult, fiindcă nu fusese nimic forțat sau nefiresc la mijloc, iar când constatase că Jude era mult mai abil sexual decât crezuse el că va fi, simțise o a treia ușurare. Nu se simțise în stare să se întrebe însă *cum* de era atât de experimentat; să fi avut Richard dreptate și Jude să fi dus în tot acest timp o viață dublă? Părea o explicație prea bună pentru a fi adevărată. Și totuși, alternativă – că Jude acumulasese aceste cunoștințe înainte să-l cunoască el, adică în copilărie – i se părea prea greu de acceptat. Așa că, spre marea lui rușine și vinovăție, nu spusese nimic. Alesese să creadă teoria care-i făcea viața mai puțin complicată.

Într-o noapte însă, visase că tocmai făcuseră sex (ceea ce se și întâmplase, de altfel), și că Jude stătea lângă el și plângea, încercând să nu facă zgomot, dar fără să reușească, iar el știa chiar și în vis de ce plângea Jude: fiindcă detesta ceea ce făcea, detesta ceea ce îl obliga el să facă. În seara următoare îl întrebă direct: „Îți place?” Și așteptase fără să știe care va fi răspunsul până când Jude spusese „da”, moment în care se simțise din nou ușurat – că ficțiunea putea continua, că echilibrul lor rămânea neschimbat, că nu vor fi nevoiți să aibă o conversație pe care nu știa nici cum s-o înceapă, darămite s-o conducă. Îi trecuse prin minte imaginea unei bărcuțe, a unei luntri, legănându-se frenetic pe valuri, dar reechilibrându-se și continuând să plutească placid, cu toate că apele de sub ea erau întunecate și pline de monștri și smârcuri de alge care la fiecare val amenințau să tragă luntrea în adânc, unde avea să dispară.

Dar, din când în când, prea rar și aleatoriu pentru a le ține vreo socoteală, existau momente în care vedea fața lui Jude când îl pătrundea sau îi simțea după aceea tăcerea, atât de neagră și de absolută, încât era aproape gazoasă, și știa atunci că Jude îl mințise; că el îi pusese o întrebare ce avea un singur răspuns acceptabil și că Jude îi dăduse acel răspuns, dar că nu fusese sincer. Și apoi începea să se certe cu sine însuși, încercând să-și justifice purtarea și muștrându-se totodată pentru ea.

Însă, atunci când era foarte cinstit cu sine însuși, recunoștea că există o problemă.

N-ar fi putut să spună însă clar în ce anume consta problema; la urma urmei, Jude părea să vrea să facă sex de fiecare dată când voia el. (Dar ăsta nu era oare un lucru suspect în sine?) Și totuși niciodată nu întâlnește pe cineva care să se opună atât de ferm ideii de preludiu, care să refuze orice discuție despre sex și care să nu accepte nici măcar să pronunțe cuvântul. „E jenant, Willem”, replică Jude ori de câte ori încerca el să abordeze subiectul. „Hai s-o facem, și gata!” Deseori, Willem se simțea ca și când momentele de intimitate le erau cronometrate, iar el trebuia să presteze cât mai repede și mai bine și apoi să nu mai aibă nimic de discutat. Îl îngrijora nu atât lipsa erecțiilor lui Jude, cât senzația ciudată pe care o resimțea uneori – prea contradictorie și prea greu de definit pentru a-i găsi măcar un nume – că, după fiecare moment de intimitate, el se apropia tot mai mult de Jude, în vreme ce Jude se depărta tot mai tare de el. Jude spunea tot ce trebuia, scotea sunetele potrivite, era afectuos și dornic; și totuși, Willem știa că ceva, *ceva* era în neregulă. Și i se părea deconcertant; celorlalți le plăcuse întotdeauna să facă sex cu el; și atunci, ce se întâmpla aici? în mod pervers, asta îl făcea să vrea sex și mai mult, fie și numai pentru a afla măcar o parte din răspunsuri, chiar dacă, simultan, se temea de ele.

Și, în același mod în care știa că viața lor sexuală ascunde o problemă, știa – fără să știe, fără să-i fi spus cineva – și că Jude se tăia tot în legătură cu sexul. Ideea îi dădea întotdeauna fiori, la fel ca vechiul și anxiosul său mod – „Willem Ragnarsson, ce-ți închipui tu că faci? Ești prea prostănac ca să pricepi ceva!” – de a justifica faptul că nu cerceta lucrurile mai în amănunt, că nu-și afunda brațul în viermuiala vâscoasă din trecutul lui Jude ca să găsească acolo cartea aceea voluminoasă, învelită în plastic îngălbenit, capabilă să-i explice cine era, omul pe care crezuse că, la nivel fundamental, îl înțelegea. Și apoi se gândea cum niciunul dintre ei – nici el, nici Malcolm, nici JB, nici Richard și nici măcar Harold – nu fusese suficient de brav pentru a încerca. Găsiseră toți diverse motive ca să nu-și murdărească mâinile. Andy era singurul despre care nu se putea spune așa ceva.

Și totuși, îi venea ușor să se prefacă, să ignore ceea ce știa, pentru că, în cea mai mare parte a timpului, prefăcătoria nu-i cerea niciun efort: fiindcă erau prieteni și le plăcea compania celuilalt, fiindcă îl iubea pe Jude, fiindcă aveau o viață împreună, fiindcă se simțea atras de el și îl dorea. Și totuși exista Jude pe care îl știa ziua și chiar pe înserat sau în zori și exista un altul, care îi luă iubitul în stăpânire timp de câteva ore noaptea; și uneori Willem se temea că de fapt acesta din urmă era adevăratul Jude: cel care bântuia singur prin apartament, pe care-l văzuse trecându-și încet tăișul lamei în josul brațului, cu ochii măriți de durere, cel la care nu putea ajunge niciodată, oricâte asigurări i-ar fi dat, oricât l-ar fi amenințat. Uneori avea impresia că acest Jude era cel care le direcționa cu adevărat relația și că, atunci când era prezent, nimeni, nici chiar el, Willem, nu-l putea face să dispară. Și totuși Willem persista cu încăpățănare: avea să-l alunge definitiv prin intensitatea, forța și fermitatea iubirii sale. Știa că se poartă copilărește, dar toate acțiunile obstinate sunt copilărești. Iar în acest caz, obstinația era singura lui armă. Răbdare, încăpățănare, dragoste: trebuia să creadă că acestea trei îi vor fi de ajuns, că vor fi mai puternice

decât orice obișnuință a lui Jude, oricât de veche și de conștiincios practică.

Uneori primea un fel de rapoarte de progres de la Andy și de la Harold; ambii îi mulțumeau ori de câte ori îl vedeau, ceea ce lui i se părea complet nenecesar, însă liniștitor, fiindcă însemna că schimbările pe care *el* credea că le vede la Jude – o atitudine mai demonstrativă și o oarecare diminuare a stânjenelii fizice – nu erau doar rodul imaginației lui. Dar se simțea totodată foarte singur, singur cu noile lui suspiciuni legate de Jude și cu enormele dificultăți pe care le întâmpina, singur cu conștiința faptului că nu putea sau nu era dispus să înfrunte aceste dificultăți într-un mod adecvat. De câteva ori fusese pe punctul de a-l suna pe Andy și a-l întreba ce să facă și dacă lua sau nu deciziile corecte. Dar renunțase.

Își lăsase în schimb optimismul înnăscut să-i disimuleze temerile, să dea relației lor o aparență veselă și senină. Deseori avea acut senzația – lucru care i se întâmplase și pe Lipsenard Street – că se jucau de-a familia, că trăia un fel de fantezie adolescentină băiețească, în care fugea de lume și de regulile ei împreună cu cel mai bun prieten, locuind într-o construcție improprie, dar spațioasă (un vagon de tren, o căsuță în copac), care nu fusese menită să fie un cămin, dar devenise asta datorită hotărârii comune a ocupanților ei de a o transforma în așa ceva. Domnul Irvine nu greșise totuși, își spunea el în zilele când viața părea doar o nesfârșită agapă între amici, care dura de aproape trei decenii și care le dădea incitanta impresie că scăpaseră cu ceva important, ceva la care în mod normal ar fi trebuit să renunțe cu mult timp în urmă: mergeai la câte o petrecere și, când cineva spunea ceva ridicol, te uitai la el peste masă, el se uita înapoi la tine lipsit de expresie, cu o abia sesizată ridicare din sprânceană, și trebuia să iei repede o gură de apă ca să nu izbucnești în râs și să împrști cu mâncare, iar pe urmă, întorși în apartamentul vostru – apartamentul vostru ridicol de frumos, pe care amândoi îl îndrăgeați jenant de mult din motive pe care niciodată nu trebuia să vi le explicați unul altuia –, recapitulați întregul dineu, care fusese oribil, hohotind până când începeați să confundați fericirea cu durerea. Sau îți discutați în fiecare seară problemele cu cineva mai isteț și mai înțelept, sau vorbeați despre uimirea și disconfortul constante pe care le resimțeați amândoi, după atâția ani, la gândul de a avea bani, bani absurd de mulți, ca eroii negativi din benzile desenate, sau plecați spre casa părinților lui și unul dintre voi pune în CD-playerul din mașină o listă aberantă de melodii pe care le cântați amândoi în gura mare, purtându-vă, ca adulți, într-un mod absurd de stupid, cum nu vă purtaserăți niciodată copii fiind. Iar cu trecerea anilor, îți dădeai seama că sunt puțini oamenii în preajma cărora îți dorești să fii mai mult de câteva zile la rând, și totuși iată pe cineva alături de care voiai să stai ani de-a rândul, chiar și în perioadele lui cele mai închise în sine și mai derutante. Într-un cuvânt... fericire. Da, Willem era fericit. De fapt, nici nu trebuia să se gândească la asta. Era un om simplu – și știa asta –, cel mai simplu, și totuși ajunsese să trăiască împreună cu cel mai complicat dintre oameni.

— Tot ce-mi doresc, îi spusese el lui Jude într-o noapte, încercând să-i explice mulțumirea care fremăta în el în momentele acelea, ca apa într-un ceainic albastru intens, e să fac ceva ce-mi place, să am un loc în care să trăiesc și pe cineva care să

mă iubească. Vezi? Foarte simplu!

Jude răsese trist.

— Willem, exact asta vreau și eu.

— Dar asta ai, spusese el încet, iar Jude rămăsese tăcut.

— Da, răspunsese apoi, într-un târziu. Ai dreptate.

Dar nu păruse convins.

E o seară de marți, și stau întinși unul lângă altul, vorbind și tăcând, într-una dintre acele cvasiconversații dezlănate pe care le poartă când amândoi vor să rămână treji, dar sunt gata să adoarmă, când deodată Jude rostește numele lui Willem cu o seriozitate care pe el îl face să deschidă ochii mari.

— Ce e? întrebă, iar chipul lui Jude e atât de imobil și de sobru, încât aproape că-l sperie. Jude! Spune-mi ce este!

— Willem, știi că am încercat să nu mă mai tai, începe el, iar Willem încuviințează. Și voi continua să mă străduiesc. Dar uneori... uneori s-ar putea să nu mă pot controla.

— Știu, răspunde Willem. Știu că te străduiești. Și știu cât de greu îți e.

Jude se întoarce cu spatele la el, iar Willem se răsucește și își înfășoară brațele în jurul lui.

— Vreau doar să înțelegi dacă se va întâmpla să fac vreo greșală, continuă Jude, cu glasul înăbușit.

— Sigur că o să-nțeleg, Jude. Sigur că o să-nțeleg.

Urmează o tăcere lungă, iar el așteaptă să vadă dacă Jude va mai spune ceva. E slab, cu mușchi lungi și subțiri ca de maratonist, dar în ultimele șase luni a slăbit și mai mult, a ajuns aproape ca atunci când fusese externat din spital, așa că Willem îl strânge puțin mai tare lângă el.

— Ai mai pierdut ceva kilograme, îi spune.

— Munca, răspunde Jude, după care tac din nou amândoi.

— Cred că ar trebui să mănânci mai mult. El a fost nevoit să se îngrășe pentru rolul lui Turing și, cu toate că a mai slăbit după aceea, se simte masiv pe lângă Jude – umflat și voluminos. Andy o să creadă că n-am grijă de tine cum se cuvine și o să țipe la mine, adaugă el, iar Jude scoate un sunet pe care el îl ia drept râs.

A doua zi dimineață, în ajun de Ziua Recunoștinței, sunt amândoi veseli – le place deopotrivă să meargă cu mașina –, așa că își încarcă bagajul și cutiile cu plăcinte, fursecuri și pâini pe care Jude le-a copt pentru Harold și Julia și pleacă devreme, trecând pe străzile pietruite din Soho și prinzând apoi viteză pe FDR Drive, cântând pe coloana sonoră din *Duete*. Lângă Worcester se opresc la o benzinărie, iar Jude intră să cumpere apă și bomboane mentolate. Willem așteaptă în mașină, răsfoind ziarul, iar când aude mobilul lui Jude sunând, se uită să vadă cine e și răspunde.

— I-ai spus lui Willem? întrebă vocea lui Andy înainte ca el să apuce să pronunțe măcar „alo”. Mai ai la dispoziție trei zile în afară de azi, Jude, după care o să-i spun chiar eu. Și să știi că vorbesc serios.

— Andy? rostește el, și la celălalt capăt al firului se așterne brusc o tăcere asurzitoare.

— Willem! exclamă Andy. Futu-i!

Aude în fundal glasul unui copil scandând vesel: „Unchiu’ Andy a înjurat!” Apoi Andy înjură din nou, și se aude o ușă închizându-se.

— De ce răspunzi tu la telefonul lui Jude? El unde e?

— Suntem în drum spre Harold și Julia, iar el s-a dus să ia apă, explică Willem. Ce s-a întâmplat, Andy? întrebă pe urmă, pentru că la celălalt capăt nu se mai aude nimic.

— Willem... Nu pot. I-am promis că-l las pe el să-ți spună.

— Păi, nu mi-a spus nimic, replică el și simte cum straturile de emoție se adună: teamă, apoi iritare, iar teamă, curiozitate și iar teamă. Andy, mai bine spune-mi tu! E ceva rău? întrebă pe urmă, pentru că începe să se panicheze, după care adoptă un ton implorator: Andy, nu-mi face asta!

Îl aude în telefon răsufând încet, și apoi:

— Willem, întrebă-l cum a căpătat de fapt arsura de pe braț. Eu trebuie să închid.

— Andy! strigă el. *Andy!*

Dar nu aude decât tonul.

Se răsuțește ca să se uite pe geam și-l vede pe Jude apropiindu-se. Arsura, își spune. Ce-i cu arsura? Jude s-a ars când încerca să facă bananele prăjite care-i plac lui JB.

„Idiotul de JB!” exclamase el văzând bandajul de pe brațul lui. „Întotdeauna strică el totul!”

Jude răsese.

„Serios, Judy, ești bine?” întrebuse apoi, iar Jude îi spusese că da: se dusesse la Andy, care îi făcuse o greșală cu ceva ca o piele artificială.

Avuseseră o mică dispută pe urmă, fiindcă Jude nu-i spusese cât de gravă fusese arsura – din e-mailul pe care i-l trimisese, el înțelesese că fusese ceva ușor, nicidecum o plagă care să necesite o grefă de piele – și încă una în dimineața asta, când Jude insistase să conducă el, deși era limpede că brațul încă îl durea. Dar... ce era cu arsura? Și, o clipă mai târziu, își dă seama brusc că nu există decât o singură interpretare posibilă a cuvintelor lui Andy și trebuie să-și plece imediat capul în piept, fiindcă e zguduit de parcă tocmai ar fi încasat o lovitură.

— Scuze! spune Jude și urcă în mașină. Am stat mult la coadă. Scoate câteva bomboane din pungă, apoi se întoarce și-i vede expresia. Willem! Ce s-a întâmplat? Arăți groaznic.

— A sunat Andy, răspunde el și se uită la chipul lui Jude, vede cum împietrește, speriat. Jude, rostește pe urmă, și propriul lui glas îi pare îndepărtat, de parcă ar vorbi din adâncul unui hăurcum ai căpătat arsura de pe braț?

Dar Jude nu răspunde, stă doar și-l privește fix. „Nu, nu e adevărat ce se întâmplă”, își spune el.

Dar bineînțeles că e adevărat.

— Jude, cum ai căpătat arsura de pe braț?

Jude însă nu face decât să se uite la el, cu gura închisă, așa că Willem întrebă încă o dată, și încă o dată, după care strigă „Jude!”, uimit de propria-i furie, iar Jude se

ferește, plecându-și capul.

— Jude! Spune-mi! *Spune-mi acum!*

Și atunci Jude rostește ceva atât de încet, încât el nu aude.

— *Mai tare!* se răstește Willem din nou. *Nu te aud!*

— M-am ars singur, șoptește într-un final Jude.

— Cum? întrebă el, înnebunit, iar răspunsul vine iarăși atât de încet încât nu distinge mai nimic, cu excepția câtorva cuvinte: „ulei de măslină”... „chibrit”... „foc”.

— *De ce!* strigă el, disperat. *De ce ai făcut așa ceva, Jude?*

E atât de furios, pe el însuși și pe Jude, încât, pentru prima dată de când se cunosc, îi vine să-l lovească, își vede pumnul zdrobindu-i nasul și obrazul. Își dorește să-i vadă fața stâlcită și ca el să fie cel care i-o stâlcește.

— Încercam să nu mă mai tai, răspunde Jude abia auzit, iar pe Willem asta îl înfurie și mai rău.

— Deci e vina mea? izbucnește el. Ai făcut-o ca să mă pedepsești?

— Nu! Nu, Willem, nu... doar...

El îl întrerupe:

— De ce nu mi-ai spus niciodată cine e fratele Luke?

— Ce? întrebă Jude, surprins.

— Ai promis să-mi spui. Țâaduci aminte? Era *cadoul de ziua med*, adaugă el, și ultimele cuvinte sună mai sarcastic decât și-ar fi dorit. Spune-mi! Spune-mi acum!

— Nu pot, Willem. Te rog! Te rog!

Vede că Jude e în pragul prăbușirii, dar insistă.

— Ai avut patru ani în care să găsești o cale de a-mi spune, continuă el și, când Jude dă să învârtă cheia în contact, se întinde și i-o smulge din mână. Cred că a fost o perioadă de grație rezonabilă. Deci, spune-mi acum! *Spune-mi!* strigă din nou, când îl vede că nu reacționează.

— A fost unul dintre frații de la mănăstire, șoptește Jude.

— Și? urlă el.

„Sunt tâmpit”, își spune el chiar în clipa în care scuipă cuvântul. „Sunt tâmpit de-a binelea! Sunt imposibil de credul!” Și, concomitent, în minte îi vine un alt gând: „Îi e frică de mine. Țip la un om pe care-l iubesc și-l fâc să-i fie frică de mine”. Brusc, își amintește cum s-a răstit la Andy cu ani în urmă: „Ești furios fiindcă nu găsești o cale de a-l vindeca, așa că dai vina pe mine!” „Ah, Doamne!” exclamă în sinea lui. „Ah, Doamne! De ce mă port așa?”

— Și am fugit cu ei, adaugă Jude cu glasul atât de slab, încât Willem e nevoit să se aplece spre el ca să-l audă.

— Și?”

Vede însă că Jude e gata să izbucnească în plâns, așa că se oprește brusc și se reazemă de spătarul scaunului, istovit și dezgustat de sine însuși, dar și cuprins deodată de spaimă: dacă următoarea întrebare pe care i-o va pune va fi aceea care va rupe zăgazurile, și toate lucrurile pe care a vrut mereu să le știe despre Jude, toate lucrurile pe care n-a vrut să le privească în față vor izbucni în sfârșit la suprafață? Stau așa, amândoi, mult timp, în mașina care se umple cu răsufările lor

sacadate. Willem își simte vârfurile degetelor amortind.

— Hai să mergem! spune într-un târziu.

— Unde? întrebă Jude, iar el se întoarce și-l privește.

— Mai avem o oră până la Boston, răspunde. Suntem așteptați.

Jude încuviințează, își șterge fața cu batista, îi ia cheia din mână și pornește încet spre ieșirea din benzinărie.

În vreme ce intră pe autostradă, Willem are o viziune neașteptată a ceea ce înseamnă ca cineva să-și dea foc. Se gândește la focurile de tabără pe care le făcea pe vremea când era cercetaș, în copilărie, la mănunchiul de surcele pe care-l așeza în jurul unui ghemotoc de ziar, la cum aerul tremura în jurul flăcărilor și la frumusețea lor înspăimântătoare. Apoi se gândește la Jude făcând același lucru cu corpul lui, își imaginează strălucirea portocalie mistuindu-i carnea și simte că i se face rău.

— Trage pe dreapta! icnește el și, când Jude scoate mașina de pe drum și frânează, se apleacă în afară și vomită tot ce are în stomac.

— Willem, îl aude pe Jude spunând, și sunetul vocii lui îl scoate din minți și-l zdrobește totodată.

Rămân tăcuți tot restul drumului, iar când Jude virează nesigur pe aleea din fața casei lui Harold, se privesc o clipă unul pe celălalt, iar lui i se pare că are în față o persoană pe care n-a mai văzut-o niciodată. Se uită la Jude și vede un bărbat chipeș, cu mâini și picioare lungi și o față frumoasă, genul de față la care te uiți fără să te sature, și, dacă l-ar întâlni pe acest bărbat la o petrecere sau la un restaurant, ar intra în vorbă cu el, fiindcă așa l-ar putea privi mai mult, și în niciun caz nu i-ar trece prin minte că e un om care se taie atât de mult încât pielea de pe brațele lui nici nu mai are consistență de piele, ci de cartilaj, sau că a avut cândva un iubit care l-a bătut atât de rău încât aproape l-a omorât, sau că într-o noapte și-a pus ulei pe piele pentru ca flacăra cu care și-a aprins brațul să ardă mai tare și mai iute și că a luat ideea de la cineva care odinioară îi făcuse exact asta, cu ani în urmă, când el era doar un copil și nu făcuse nimic altceva decât să ia ceva lucios și ispititor de pe biroul unui stareț urât și plin de ură.

Deschide gura să spună ceva, când îi aud pe Harold și pe Julia urându-le bun-venit, așa că se scutură amândoi și coboară din mașină, aplicându-și câte un zâmbet pe față. El o sărută pe Julia și, în spatele lui, îl aude pe Harold întrebându-l pe Jude: „Ești bine? Sigur? Pari puțin necăjit” și apoi pe Jude murmurându-și răspunsul afirmativ.

Duce bagajele în dormitorul lor, în vreme ce Jude intră direct în bucătărie. Scoate periuțele de dinți și aparatele de ras, le pune în baie și apoi se întinde pe pat.

Doarme toată după-amiaza; e prea istovit ca să facă altceva. La cină sunt doar ei patru, iar el își exersează scurt zâmbetul în oglindă înainte să coboare în sufragerie. La masă, Jude e foarte tăcut, dar el încearcă să vorbească și să asculte ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic, cu toate că îi vine greu și nu-și poate scoate din minte ce a aflat.

Cu toată furia și disperarea lui, tot observă că Jude nu are mai nimic în farfurie, dar, când Harold spune: „Jude, trebuie să mănânci mai mult; ai slăbit prea rău. Așa-i,

Willem?” și se uită la el așteptând aprobarea și încurajările pe care el le-ar rosti în mod normal, se mulțumește să ridice din umeri.

— Jude e om în toată firea, răspunde apoi, și propria-i voce i se pare ciudată. Știe singur ce-i mai bine pentru el.

Și cu coada ochiului îi vede pe Harold și pe Julia schimbând o privire, iar pe Jude uitându-se în jos, în farfurie.

— Am mâncat mult cât ump am gătit, explică el, dar toți știu că nu e adevărat, fiindcă Jude nu gustă niciodată când gătește și nici nu-i lasă pe alții să guste; „Jandarmul degustătorilor” îl numește JB.

Willem îl vede punându-și neatent palma peste pulover, pe braț, exact acolo unde e arsura, și o clipă mai târziu Jude ridică privirea și-l surprinde uitându-se, așa că își ia mâna și pleacă din nou ochii.

Cum, necum, cina se sfârșește, și, în timp ce spală vasele împreună cu Julia, Willem continuă să discute chestiuni lejere, concrete, după care intră cu toții în camera de zi, unde Harold îl așteaptă să vadă împreună meciul de săptămâna trecută, pe care l-a înregistrat. În prag, el se oprește o clipă; în mod normal, s-ar duce lângă Jude și s-ar așeza lipit de el pe fotoliul burduhănos, supradimefionat, înghesuit lângă ceea ce ei numesc „jilțul lui Harold”, dar în seara asta nu poate sta alături de el – abia dacă suportă să-l privească. Și totuși, dacă n-o face, Harold și Julia o să-și dea seama că s-a întâmplat ceva grav între ei. În vreme ce el ezită, Jude se ridică și, parcă bănuindu-i dilema, declară că e obosit și se duce să se culce.

— Ești sigur? întrebă Harold. Seara abia a început.

Dar Jude răspunde că da, e sigur, o sărută pe Julia de noapte bună și flutură o mână vag în direcția lui și a lui Harold, iar el îi vede încă o dată pe Harold și pe Julia schimbând o privire.

În cele din urmă se retrage și Julia – care n-a înțeles niciodată ce e atât de interesant la fotbalul american –, iar după plecarea ei, Harold oprește înregistrarea și se întoarce spre el.

— E totul în regulă între voi doi? întrebă, iar Willem înclină din cap afirmativ.

Mai târziu, când se duce și el să se culce, Harold îi ia mâna când trece pe lângă el.

— Willem, spune el strângându-i degetele într-ale sale, să știi că Jude nu e singurul pe care-l iubim.

Iar el încuviințează încă o dată, simțind cum privirea i se încețoșează de lacrimi, îi urează noapte bună și iese din cameră.

Dormitorul e cufundat în tăcere, și o vreme Willem stă în picioare, uitându-se la silueta lui Jude sub pătură. Își dă seama că nu doarme – e prea nemișcat –, ci doar se prefăce, și în cele din urmă se dezbracă, rămânând în lenjeria de corp, și își așază hainele împăturite pe spătarul scaunului de lângă comodă. Când se bagă în pat, știe că Jude tot n-a adormit, și stau amândoi treji mult timp, fiecare pe partea lui de pat, fiecare temându-se de ce ar putea spune el.

Adoarme totuși, și, când se trezește, tăcerea e și mai adâncă în cameră, o tăcere autentică de data asta, și din obișnuință el se rostogolește spre partea de pat a lui Jude, dar, când deschide ochii, constată că Jude nu mai e acolo și că așternutul e

rece.

Se ridică în capul oaselor. Apoi în picioare. Aude un zgomot mic, prea mic pentru a fi numit zgomot, și, întorcându-se, vede ușa de la baie închisă. Dar în jurul ei e întuneric. Se duce totuși spre ea, apasă clanța cu putere și împinge ușa, iar prosopul îndesat dedesubt pentru a împiedica lumina să răzbată e tras după ea ca un tren. Și înăuntru, rezemat de cadă, așa cum bănuise el, e Jude, complet îmbrăcat, cu ochii mari și îngroziți.

— Unde e? se răstește Willem, deși ar vrea mai degrabă să geamă, să plângă: pentru eșecul său și pentru piesa aceasta grotescă, oribilă, pusă în scenă noapte de noapte și al cărei unic spectator accidental e doar el; pentru că, chiar și atunci când nu e niciun public, piesa se joacă într-o casă goală, căci singurul ei actor e atât de conștiincios și de devotat încât nimic nu-l poate împiedica să-și practice arta.

— Nu mă tai, spune Jude, iar el știe că minte.

— Unde e, Jude? îl întreabă, se ghemuiește în fața lui și-l prinde de mâini: nu e nimic în ele.

Dar știe că s-a tăiat; știe după cât de mari îi sunt ochii, după cât de cenușii îi sunt buzele, după cât de tare îi tremură mâinile.

— Nu mă tai, Willem, nu mă tai!

Vorbesc în șoaptă, ca să nu-i trezească pe Harold și pe Julia, aflați la etajul de deasupra. Și apoi, înainte să-și dea seama ce face, Willem se repede la Jude, încercând să-i smulgă hainele de pe el, și Jude se apără, dar nu-și poate folosi brațul stâng deloc și oricum nu are prea multă vlagă, și urlă amândoi unul la altul, pe tăcute. O clipă mai târziu Willem e deasupra lui Jude, înfigându-și genunchii în omoplații lui așa cum l-a învățat o dată un maestru de lupte, o metodă care, știe asta, e deopotrivă paralizantă și dureroasă, și pe urmă îi smulge hainele, iar Jude se zbate înnebunit sub el, amenințându-l și implorându-l să se oprească. El își spune, în treacăt, că oricine i-ar vedea ar crede că asistă la un viol, dar el nu încearcă să-l violeze – trebuie să-și amintească asta –, ci încearcă să găsească lama. Și atunci o aude, aude zăngănitul metalului pe gresie, și îi prinde tăișul între degete și o aruncă în spate, după care continuă să-l dezbrace, smulgându-i hainele de pe corp cu o eficiență brutală care îl surprinde până și pe el, dar abia când îi trage în jos lenjeria vede tăieturile: șase, în linii orizontale, paralele, sus pe coapsă; și îi dă drumul și se împleticește înapoi, de parcă ar fi fost otrăvit.

— Ești... nebun, spune el încet și clar, după ce șocul inițial s-a mai atenuat. Ești nebun, Jude. Să te tai pe picioare! Doar știi ce se poate întâmpla; știi că te poți infecta acolo. Ce *mama dracului* e-n capul tău? răbufnește el, gâfâind de efort și de chin. Ești bolnav, continuă apoi, dându-și seama, din nou ca și când Jude ar fi un străin, cât de slab e de fapt și întrebându-se cum de n-a observat până atunci. Ești bolnav. Trebuie să fii dus la spital. Trebuie...

— Nu mai tot încerca să mă *repari*, Willem! scuipe Jude cuvintele. Ce sunt eu pentru tine? Și de ce naiba stai cu mine, oricum? Nu sunt proiectul tău *caritabil* Mă descurcam foarte bine în lipsa ta.

— A, da? Scuză-mă dacă nu reușesc să fiu iubitul ideal, Jude. Știu că tu preferi

relațiile cu un puternic element sadic, nu-i așa? Poate că, dacă te-aș fi aruncat în șuturi pe scară, m-aș fi ridicat la nivelul așteptărilor tale!

Îl vede pe Jude trăgându-se în spate, lipindu-se de marginea căzii, vede în ochii lui ceva stingându-se și pierind.

— Eu nu sunt *Hemming*, Willem, șuieră Jude. N-am de gând să fiu eu infirmul pe care să-l salvezi în locul celui pe care n-ai putut!

El se ridică atunci, pășește înapoi, ia lama de pe jos și o aruncă din toate puterile spre fața lui Jude, care ridică brațele ca să se apere, și lama îi ricoșează din palmă.

— Bine! exclamă el. N-ai decât să te tai naibii în bucăți, din partea mea! Oricum ții mai mult la tăiatul tău decât la mine.

Și pleacă, dorindu-și să poată trânti ușa în urma lui, dar izbind întrerupătorul și stingând lumina în loc.

În dormitor, își ia de pe pat perna și una dintre păaturi și se trânteste pe canapea. Dacă ar putea, ar pleca de tot, dar prezența lui Harold și a Juliei îl oprește, așa că rămâne. Se întoarce cu fața în jos și urlă, urlă cu adevărat în pernă, lovind cu pumnii și izbind cu picioarele ca un copil într-o criză de nervi, și furia i se îngemănează cu păreri de rău atât de copleșitoare, încât i se taie răsufarea.

Se gândește la multe lucruri, dar nu poate nici articula, nici identifica măcar unul, și trei viziuni succesive i se derulează rapid prin minte: urcă în mașină, fuge și nu mai vorbește niciodată cu Jude; se întoarce în baie, îl ia în brațe și-l ține până când îl îmblânzește, până când reușește să-l vindece; îl sună pe Andy acum, imediat, și-l internează pe Jude dimineață la prima oră. Dar nu face nimic din toate astea, stă doar și bate din mâini și din picioare, de parcă ar înota pe uscat.

Într-un târziu se oprește, rămâne nemișcat și, după un timp care i se pare foarte lung, îl aude pe Jude furișându-se în cameră, încet și ferit ca un animal bătut, ca un câine poate, ca o creatură detestată, care trăiește doar pentru a fi abuzată; și apoi aude scârțâitul patului când Jude se întinde.

Lungă și urâtă, noaptea continuă, iar el doarme un somn superficial, iepuresc, și când se trezește nu e încă lumină, dar își pune hainele și adidașii și se duce afară, stors, de oboseală și încercând să nu se gândească la nimic. În vreme ce aleargă, lacrimi iscate de frig sau de toate celelalte îi încețoșează din când în când vederea, și se freacă la ochi furios, dar continuă, silindu-se să alerge mai repede, inhalând vântul în sorbituri mari, parcă pentru a se pedepsi, simțind durerea în plămâni. Când se întoarce, se duce în camera lor, unde Jude stă încă întins pe o parte, ghemuit în sine însuși, și pentru oclipă și-l închipuie, cu o tresărire de oroare, că a murit și vrea să-i rostească numele, când Jude se mișcă ușor în somn, așa că se duce la baie și face duș, își strânge treningul și-l pune în geantă, se îmbracă și coboară în bucătărie, închizând încet ușa dormitorului în urma lui. În bucătărie îl găsește pe Harold, care îi oferă o ceașcă de cafea, ca de fiecare dată, și, tot ca de fiecare dată de când a început relația cu Jude, Willem clatină din cap, deși acum aroma cafelei – și căldura ei lemnoasă – îl face să-i lase gura apă. Harold nu știe de ce a renunțat el să mai bea cafea, știe doar că a renunțat și încearcă mereu să-l readucă, așa cum îi place să spună, pe calea pierzaniei, iar el, deși de obicei ar glumi pe tema asta, acum n-o face. Nici nu poate privi spre Harold, atât îi e de rușine. Și în același timp e plin de ciudă și frustrare: din cauza încrederii nerostite, dar ferme, a lui Harold că el va ști întotdeauna cum să procedeze cu Jude; din cauza dezamăgirii și a disprețului pe care e convinscă le-ar simți Harold la adresa lui dacă ar ști ce-a spus și ce-a făcut în

noaptea asta.

— Nu arăți prea bine, spune Harold.

— Nu mă simt prea bine. Îmi pare rău, Harold. Mi-a trimis Kit un mesaj aseară târziu că un regizor cu care credeam că mă voi întâlni în cursul săptămânii viitoare pleacă diseară din oraș; trebuie deci să mă întorc astăzi.

— Ei, nu se poate, Willem! Serios? începe Harold și, cum în clipa aceea Jude intră în bucătărie, adaugă: Willem zice că trebuie să vă întoarceți acasă chiar azi.

— Tu poți să rămâi, îi spune el lui Jude, fără să ridice privirea de pe felia de pâine pe care o unge cu unt. Păstrează mașina! Dar eu trebuie să mă întorc.

— Nu, răspunde Jude după un timp. Ar trebui să mă întorc și eu.

— Ce Zi a Recunoștinței mai e și asta, fraților? Voi doar mâncați și o ștergeți? Eu ce-o să fac cu atâta carne de curcan? exclamă Harold, dar izbucnirea lui teatrală e lipsită de vigoare, iar Willem îl simte privindu-i pe amândoi, pe rând, încercând să-și dea seama ce s-a întâmplat, ce n-a mers cum trebuie.

El îl așteaptă pe Jude și se străduiește să facă puțină conversație cu Julia, ignorând întrebările nerostite ale lui Harold. Se duce primul la mașină, ca să dea clar de înțeles că el conduce, și, când își ia rămas-bun, Harold se uită la el, deschide gura, dar o închide la loc și se mărginește să-l îmbrățișeze.

— Ai grijă cum conduci! îi spune.

În mașină, el clocotește, accelerează mereu și apoi își amintește să încetinească. Nu e nici opt dimineața în Ziua Recunoștinței, iar autostrada e pustie. Lângă el, Jude s-a întors cu spatele, lipindu-și aproape fața de geam; Willem încă nu l-a privit, nu știe ce expresie are, nu-i vede cearcănele de sub ochi despre care Andy i-a spus, în spital, că sunt indicii clare că Jude s-a tăiat prea mult. Mânia lui crește și descrește cu fiecare kilometru: uneori îl vede pe Jude mințindu-l – întotdeauna l-a mințit, își dă el seama acum –, iar furia se umflă în el ca uleiul clocotind; alteori se gândește la ce a spus el însuși, la ceea ce a făcut și la întreaga situație – cum omul pe care-l iubește e atât de crud cu sine – și simte remușcări atât de adânci, încât trebuie să-și încleșteze mâinile pe volan ca să se poată concentra. Se întreabă: „Are dreptate oare? Chiar îl *percep* ca pe Hemming?” Și pe urmă își răspunde: „Nu. Asta e ideea fantezistă a lui Jude, care nu înțelege de ce ar putea cineva să-și dorească o relație cu el. Nu e adevărul”. Dar explicația nu-i aduce alinare, ba dimpotrivă.

Dincolo de New Haven, oprește mașina. De obicei, drumul prin New Haven e pentru el un prilej de a reitera întâmplările preferate de pe când el și JB erau colegi de cameră în timpul doctoratului: când a fost chemat să-i ajute pe JB și pe Henry Young Asiaticul să-și instaleze expoziția anonimă de cadavre de animale atârinate în fața facultății de medicină; când JB și-a tăiat toate codițele și le-a lăsat în chiuvetă până când s-a îndurat Willem să le strângă, două săptămâni mai târziu; când el și JB au dansat pe muzică techno timp de patruzeci de minute neîntrerupt pentru ca Greig, artist video și prieten cu JB, să-i înregistreze. „Povestește-mi cum a umplut JB cada lui Richard cu mormoloci!” îi cerea Jude, rânjind de nerăbdare. „Povestește-mi cum ți-ai dat întâlnire cu lesbiana aia!” „Povestește-mi cum a făcut JB praf orgia aia feministă!” Dar astăzi, niciunul dintre ei nu spune nimic, și trec de New Haven în

tăcere.

El coboară din mașină ca să pună benzină și să se ducă la toaletă.

— Nu mai opresc încă o dată, îl avertizează pe Jude, care nu s-a mișcat și care clatină doar din cap, așa că Willem trânteste portiera, din nou înfuriat.

Ajung pe Greene Street înainte de amiază și ies din mașină în tăcere, urcă în lift în tăcere, intră în apartament în tăcere. El duce bagajele în dormitor; în urmă, îl aude pe Jude așezându-se la pian și începând să cânte ceva – Schumann, recunoaște apoi, *Fantezia opus 17* o piesă destul de viguroasă pentru cineva atât de slăbit și de neajutorat, comentează în sine sa, cu sarcasm – și-și dă seama că trebuie să iasă din apartament.

Nici măcar nu-și mai scoate jacheta și se întoarce în camera de zi cu cheile în mână.

— Mă duc afară, spune el, dar Jude cântă mai departe. M-ai auzit? Plec!

Atunci Jude ridică privirea și se oprește.

— Când te întorci? întrebă cu glas slab, iar Willem simte cum începe

Dar pe urmă își amintește cât de furios e.

— Nu știi, răspunde. Nu mă aștepta!

Și apasă butonul liftului. După o pauză, Jude reîncepe să cânte. Câteva clipe mai târziu, el e afară, în lume. Toate magazinele sunt închise, și străzile se întind tăcute. O ia spre autostrada West Side, apoi urcă pe ea în liniștea din jur, cu ochelarii de soare la ochi, cu eșarfe – pe care a cumpărat-o la Jaipur (una gri pentru Jude, una albastră pentru el) și care e țesută dintr-un cașmir atât de fin încât i se agață chiar și în cel mai scurt fir de barbă – înfășurată la gât. Merge întruna; mai târziu nici nu-și va aminti la ce s-a gândit – dacă s-a gândit la ceva. Când i se face foame, o ia spre est ca să cumpere o felie de pizza, pe care o mănâncă pe stradă, abia simțindu-i gustul, după care se întoarce pe autostradă. „Asta e lumea mea”, își spune oprindu-se pe malul fluviului și privind peste el, spre New Jersey. „Asta e micul meu univers, și nu știu ce să fac în el”. Se simte prins ca într-o capcană, dar cum se poate simți așa când el nu e stăpân nici măcar pe locul îngust pe care-l ocupă? Cum poate spera la mai mult când nu poate înțelege ceea ce a crezut că înțelege?

Înserarea cade brusc, rapid, vântul bate mai tare, iar el continuă să meargă. Vrea căldură, vrea mâncare, vrea o încăpere cu oameni care râd. Dar nu suportă gândul de a intra într-un restaurant, nu de unul singur de Ziua Recunoștinței, nu în starea în care e acum: va fi recunoscut, și nu are energia necesară pentru conversațiile lejere, pentru buna dispoziție și amabilitatea pe care le presupun asemenea întâlniri. Prietenii l-au tachinat întotdeauna legătură cu pretențiile lui de invizibilitate, cu ideea lui că-și poate manipula propria recognoscibilitate, însă el chiar asta a crezut mereu, inclusiv atunci când realitatea îi demonstra contrariul. Acum, convingerea asta i se pare doar o altă dovadă a autoamăgirii, a modului în care se preface mereu că lumea se va modela pe imaginea lui despre ea: că Jude se va însănătoși fiindcă vrea el ca Jude să se însănătoșească; că îl înțelege fiindcă îi place să creadă că-l înțelege; și că se poate plimba prin Soho fără ca nimeni să aibă habar cine e. În realitate însă, e prizonier: al slujbei lui, al relației lui și, mai ales, al

propriei naivități voite.

Într-un târziu, își cumpără un sandviș și ia un taxi spre Perry Street, spre apartamentul lui care abia dacă mai este al lui; peste câteva săptămâni chiar nu va mai fi, pentru că i l-a vândut lui Miguel, prietenul din Spania, care va petrece mai mult timp în State. Dar în Seara asta încă îi aparține, iar el descuie ușa și intră cu precauție, ca și când ar exista riscul ca apartamentul să fi început să se deterioreze, ca înăuntru să fi început să crească monștri de când n-a mai trecut el pe acolo. E devreme, dar se dezbracă și culege hainele lui Miguel de pe șezlongul lui Miguel, apoi ia pătura lui Miguel de pe patul lui Miguel și se așază în șezlong, lăsând neajutorarea și tumultul zilei – o singură zi, și câte s-au întâmplat în ea! – să coboare asupra lui; și plânge.

În timp ce plânge, îi sună telefonul, iar el se scoală, crezând că e Jude, însă nu; e Andy.

— Andy, se lamentează el, am stricat totul. Am stricat totul rău de tot. Am făcut ceva oribil.

— Willem, intervine Andy pe un ton blând, sunt sigur că nu e chiar atât de rău pe cât crezi. Sunt sigur că ești prea dur cu tine.

Așa că Willem îi povestește, găsindu-și greu cuvintele, îi explică ce s-a întâmplat, iar când termină, Andy rămâne tăcut o vreme.

— Of, Willem! oftează el în cele din urmă, și nu pare mânios, ci doar întristat. Într-adevăr, chiar e atât de rău pe cât crezi.

Și, din cine știe ce motiv, răspunsul lui îl face pe Willem să râdă puțin, dar și să geamă.

— Ce-ar trebui să fac acum? întreabă apoi, iar Andy oftează din nou.

— Dacă vrei să rămâneți împreună, ar trebui să te duci acasă și să vorbești cu el. Iar dacă *nu* vrei să rămâneți împreună... tot ar trebui să te duci acasă și să vorbești cu el. Willem, îmi pare foarte rău, adaugă doctorul după o pauză scurtă.

— Știu, răspunde el și, când Andy își ia la revedere, îl întrerupe brusc: Spune-mi sincer, Andy! E bolnav mintal?

Se lasă o tăcere lungă, după care aude în receptor

— Nu cred, Willem. Sau, mai bine zis, nu cred că e ceva dereglat în el din punct de vedere chimic. Cred că nebunia lui are cauze exclusiv umane. Convinge-l să-ți vorbească, Willem! Dacă o să-ți povestească, ai să... cred că ai să înțelegi de ce e așa cum e.

Dintr-odată, Willem simte nevoia să se ducă acasă, așa că se îmbracă la loc, iese din apartament, oprește un taxi, urcă în el, coboară, suie în lift, deschide ușa și pășește în casă, unde domnește liniștea, o liniște deconcertantă. Pe drum i-a venit în minte o imagine neașteptată, care i s-a părut premonitoare, că Jude a murit, că s-a sinucis, și acum aleargă prin apartament strigându-l.

— Willem! aude apoi și dă fuga în dormitor, unde patul e încă făcut, și-l vede pe Jude în colțul din stânga al dressingului, ghemuit pe podea, cu fața la perete.

Dar nu stă să se întrebe de ce e acolo, ci se prăbușește lângă el, pe jos. Nu știe dacă are voie să-l atingă, dar o face oricum, înfășurându-și brațele în jurul lui.

— Îmi pare rău, șoptește cu gura lipită de ceafa lui. Îmi pare atât de rău, îmi pare atât de rău, n-am vorbit serios, aș fi distrus dacă te-ai răni. *Sunt* distrus. Și niciodată, niciodată n-ar fi trebuit să te lovesc. Îmi pare foarte rău, Jude.

— Și mie îmi pare rău, șoptește Jude, după care tac amândoi. Îmi pare rău pentru ce am spus. Îmi pare rău că te-am mințit, Willem.

Și iarăși tac, un timp îndelungat.

— Ți amintești când mi-ai spus că ți-e teamă să nu fii doar un șir de surprize urâte pentru mine? îl întreabă el, și Jude înclină din cap, abia sesizabil. Ei bine, nu ești. Nu ești. Dar relația cu tine e ca și când aș fi pe un tărâm fantastic. Mi se pare că e ceva, o pădure, și deodată se schimbă, devine o pajiște, sau o junglă, sau o calotă de gheață. Toate sunt frumoase, dar și bizare, și n-am hartă, și nu știu cum am ajuns de la una la alta atât de brusc și când se va produce următoarea transformare, și nu am nimic, niciun echipament care să mă ajute. Așa că merg mai departe și încerc să mă adaptez din mers, dar în realitate habar n-am ce fac și uneori greșesc, greșesc rău. Așa mi se pare uneori.

— Deci, de fapt, spune Jude după o pauză, de fapt, tu zici că sunt Noua Zeelandă.

Willem are nevoie de câteva secunde ca să înțeleagă că Jude glumește, și, când își dăreama, începe să râdă, nestăvilit, cu ușurare și cu regret, îl răsuțește spre el și îl sărută.

— Da, așa e. Așa e, ești Noua Zeelandă.

Apoi tac din nou, redevenind serios, dar cel puțin se uită unul la altul.

— O să pleci? întreabă Jude atât de încet, încât el abia îl aude.

Willem deschide gura; o închide la loc. Ciudat e că, în pofida a tot ce a gândit și n-a gândit în ultimele douăzeci și patru de ore, nu i-a trecut prin minte să plece, iar acum cântărește ideea.

— Nu, spune în cele din urmă. Nu cred. Îl vede pe Jude cum închide și deschide ochii și cum înclină din cap. Jude, continuă apoi, și cuvintele încep să se reverse ca de la sine, și, chiar în timp ce vorbește, știe că face ceea ce trebuie: Cred într-adevăr că ai nevoie de ajutor – ajutor pe care eu nu știu cum să ți-l dau. Vreau, adaugă trăgând aer în piept, vreau ca ori să te internezi benevol, ori să începi să mergi la doctorul Loehmann de două ori pe săptămână.

Și îl privește îndelung, fără să știe ce e-n mintea lui.

— Și dacă eu nu vreau să fac niciuna, nici alta? O să pleci?

El clatină din cap.

— Jude, te iubesc. Dar nu pot... nu pot să trec cu vederea un asemenea comportament. Nu pot să stau și să mă uit la ce-ți faci dacă mi se pare că iei prezența mea drept o aprobare tacită. Așa că... da. Cred că aș pleca.

Rămân din nou tăcuți, iar Jude se întoarce și se întinde cu fața în sus.

— Dacă-ți spun ce mi s-a întâmplat, începe el ezitant, dacă-ți spun ție toate lucrurile despre care nu pot discuta... Dacă-ți spun ție, Willem, tot va trebui să mă duc?

El îl privește și clatină iar din cap.

— Ah, Jude! Da. Da, tot va trebui să te duci. Dar sper că oricum o să-mi spui, sincer

sper. Orice-ar fi. Orice-ar fi.

Încă o dată e tăcere între ei, dar de data asta tăcerea se transformă în somn, și se cuibăresc unul în altul și dorm, dorm, până când Willem aude glasul lui Jude vorbindu-i, și atunci se trezește și ascultă. Vor trece ore, fiindcă uneori Jude nu mai poate continua, iar Willem va aștepta și-l va ține atât de strâns încât Jude va simți că nu mai poate să respire. De două ori va încerca să se elibereze, dar Willem îl va imobiliza la podea și-l va ține așa până când se va liniști. Fiindcă sunt tot în dressing, nu vor ști ce oră e, doar că o zi a venit și s-a dus, fiindcă vor vedea petice de lumină întinzându-se prin ușile dressingului, dinspre dormitor și apoi dinspre baie. Willem va asculta povești inimaginabile, abominabili; de trei ori se va ridica și se va duce în baie ca să-și studieze fața în oglindă și să-și repete că nu trebuie decât să-și adune curajul să asculte, deși îi vine să-și acopere urechile, să-i astupe gura lui Jude, pentru ca poveștile să înceteze. Îi va privi ceafa, fiindcă Jude nu poate sta cu fața la el, și își va imagina că omul pe care crede că-l cunoaște se prăbușește și se dezintegrează în nori de praf și grămezi de moloz, iar în apropiere echipe de meșteri se străduiesc să-l reconstruiască dintr-un alt material, într-o altă formă, într-o persoană diferită de cea care a existat ani de-a rândul. Și poveștile vor continua la nesfârșit, nesfârșit de sordide: sânge și oase, murdărie și boală, și chinuri, chinuri, chinuri. După ce Jude va fi terminat de povestit despre fratele Luke, Willem îl va întreba, din nou, dacă îi place să facă sex cât de cât, fie și puțin, fie și numai din când în când, și va aștepta apoi, minute lungi, până când Jude îi va spune că nu-i place, că urăște să facă sex, că întotdeauna a urât, iar el va înclina din cap, devastat, dar ușurat să afle răspunsul real. Și pe urmă îl va întreba, fără să știe măcar unde a stat ascunsă întrebarea aceea până atunci, dacă se simte atras de bărbați, iar Jude îi va răspunde, după altă tăcere, că nu e sigur, că întotdeauna a făcut sex cu bărbați, așa că presupune că da. „Te-ar interesa să faci sex cu femei?” îl va întreba Willem și va vedea cum, după o altă pauză lungă, Jude clatină iar din cap. „Nu”, îi va răspunde. „Nu, Willem. Mi-a ajuns. Nu mai vreau”. Iar el va înțelege în sfârșit, ca palmuit, adevărul acestor spuse și se va opri. Vor dormi iar, și de această dată visele lui vor fi oribile. Va visa că e unul dintre bărbații din camerele de motel, își va da seama că s-a purtat ca ei; se va trezi pradă coșmarurilor, și Jude va fi cel care va trebui să-l liniștească. Într-un târziu se vor ridica de pe podea – va fi deja sâmbătă după-amiază, iar ei vor fi zăcut în dressing de joi seara –, vor face duș și vor mânca puțin, ceva fierbinte și alinător, și din bucătărie se vor duce direct în birou, unde el îl va asculta pe Jude lăsându-i un mesaj doctorului Loehmann, căruia Willem i-a păstrat cartea de vizită în portofel ani de zile, carte de vizită pe care o scoate acum ca un magician în numai câteva secunde, iar de acolo se vor duce în pat și vor sta întinși uitându-se unul la altul, fiecare temându-se să-l întrebe pe celălalt: el să-l întrebe pe Jude când îi va povesti mai departe, Jude să-l întrebe pe el când va pleca, fiindcă plecarea lui Willem i se pare inevitabilă acum, o chestiune de simplă logistică.

Și continuă să se privească reciproc, până când fața lui Jude își pierde pentru Willem semnificația: e doar o serie de culori, de planuri, de forme, aranjate în așa fel încât să le ofere altora plăcere, fără a-i da deținătorului ei nimic. Willem nu știe ce

va face. E copleșit de câte a auzit, de strădania de a cuprinde cu mintea enormitatea propriilor idei greșite de până acum, de efortul de a-și forța imaginația și a concepe ceea ce e de neconceput, și-și dă seama că toate construcțiile lui mentale atent alcătuite au fost distruse iremediabil.

Dar deocamdată stau în patul lor, în camera lor, în apartamentul lor, iar el întinde mâna și o ia pe a lui Jude, ținându-i-o între degete.

— Mi-ai povestit cum ai ajuns în Montana, se aude rostind. Spune-mi, deci, ce s-a întâmplat mai departe?

Era o perioadă la care rareori se gândea, fuga lui la Philadelphia, căci în vremea aceea fusese atât de desprins de sine însuși, încât chiar și atunci, în timp ce trăise evenimentele, ele i se păruseră ireale, ca un vis; existaseră momente în săptămânile acelea în care deschidea ochii și realmente nu-și putea da seama dacă ceea ce tocmai se întâmplase se întâmplase cu adevărat sau doar în imaginația lui. Fusese o aptitudine utilă acest somnambulism persistent și imperios, și îl protejase, dar pe urmă, la fel ca puterea de a uita, și el îl părăsise și nu revenise niciodată.

Remarcase prima dată această stare de suspensie la căminul de copii. Noaptea era uneori trezit de câte un asistent social, și el îl urma până în biroul în care acesta stătea de serviciu și acolo făcea tot ce i se cerea. După ce terminau, era însoțit înapoi în camera lui – un spațiu mic, cu un pat de o persoană pe care-l împărțea cu un băiat retardat mintal, gras și încet, predispus la crize de furie și cu un aer mereu speriat, pe care știa că asistenții îl luau de asemenea uneori cu ei noaptea – și încuiat la loc. Erau mai mulți copii de care asistenții se foloseau astfel, dar, lăsându-l la o parte pe colegul lui de cameră, el nu știa cine sunt ceilalți, știa doar că există. Rămânea aproape mut în cursul acestor ședințe și, cât timp stătea în genunchi, ghemuit sau întins, se gândea la cadranul rotund al unui ceas, cu minutarul ticăind impasibil, și-i număra rotațiile până când se termina. Dar niciodată nu se ruga, niciodată nu implora. Niciodată nu negocia, nu promitea și nu plângea. Nu avea energia, nu avea convingerea necesarănu le mai avea.

La câteva luni după weekendul petrecut la familia Leary încercase să fugă. Mergea la liceul local de stat luna, marțea, miercurea și vinerea, și în acele zile unul dintre asistenți îl aștepta în parcare și-l ducea cu mașina înapoi la cămin. El aștepta cu spaimă sfârșitul orelor și drumul până la casa de copii; niciodată nu știa care dintre asistenți vine să-l ia, și, când ajungea în parcare și vedea cine e, uneori pașii îi încetineau, însă funcționa ca un magnet, controlat de electroni, nu de voința proprie, și era atras către mașină.

Dar într-o după-amiază – era în martie, la scurt timp după ce împlinise paisprezece ani –, când dădu colțul și-l văzu pe asistent, un tip pe nume Rodger, cel mai crud, cel mai sever și mai rău dintre toți, se opri locului. Pentru prima dată după mult timp, ceva în el se opuse, și, în loc să-și continue drumul spre Rodger, se furișă înapoi pe culoar și, odată ce fu sigur că nu mai putea fi văzut, o rupse la fugă.

Nu se pregătise pentru asta, nu avea niciun plan, dar probabil că o latură ascunsă și revoltată a lui observase totuși împrejurimile în timp ce restul minții i se complăcuse în amorțeală, așa că se pomeni fugind către laboratorul de științe, aflat

în renovare, se strecură sub o perdea din plastic albastru care acoperea o parte decopertată a clădirii, și apoi se înghesui în spațiul de o jumătate de metru care separa peretele interior coșcovit de zidul exterior din ciment încă în construcție. Era loc acolo doar cât să încapă, și se vârî cât putu mai adânc, străduindu-se să se așeze în poziție orizontală, cu grijă să nu i se vadă picioarele.

Stând acolo, încercă să decidă ce ar fi putut să facă mai departe. Rodger avea să-l aștepte și, văzând că nu apare, cei de la cămin aveau să înceapă să-l caute. Dar, dacă putea rămâne ascuns acolo peste noapte, dacă putea sta așa până când totul amuțea în jurul lui, avea o șansă să scape. Mai departe nu fu în stare să se gândească, deși știa destule pentru a-și da seama că șansa aceasta era oricum mică: nu avea mâncare, nici bani, și, cu toate că era abia ora cinci după-amiază, se făcuse deja foarte frig. Simțea cum spatele, palmele și picioarele, toate aflate în contact cu zidul, îi amorțeau, simțea mii de înțepături în ele. Dar, pentru prima dată după luni de zile, își simțea mintea vie, pentru prima dată după mulți ani era străbătut de fiorul amețitor al conștiinței că putea lua el însuși o decizie, oricât de nefericită, de greșită sau de improbabilă. Deodată, înțepăturile amorțelii nu-i mai părură o pedeapsă, ci o celebrare, ca o suită de artificii minuscule ce explodau în el și pentru el, ca și când corpul îi reamintea cine era și ce avea încă: se avea pe sine.

Rezistă două ore, până când câinele paznicilor îl găsi, și fu tras afară de picioare, în timp ce palmele i se hârșâiau de cimentul de care încerca încă să se agațe chiar și atunci. Era atât de înghețat încât se împiedică încercând să meargă, iar degetele îi fură prea înțepenite ca să poată deschide portiera, și, în clipa în care urcă în mașină, Rodger se răsuci spre el și-l pocni în față, iar sângele care-i țâșni din nas fu gros, cald și mângâietor, și el îi simți pe buze gustul hrănitor, ca de supă, de parcă trupul lui ar fi fost miraculos și autotămăduitor, hotărât să se salveze singur.

În seara aceea fii dus în șopron, unde era adus câteodată noaptea, și bătut atât de rău, încât leșină aproape după primele lovituri. Fu internat în spital chiar în noaptea respectivă și încă o dată câteva săptămâni mai târziu, când rănille i se infectară. În acele săptămâni fu lăsat în pace, și, cu toate că celor de la spital li se spusese că e un delincvent, un zurbagiu și un mincinos, asistentele se purtară frumos cu el; una mai ales, o femeie mai în vârstă, ședea lângă patul lui și-i ținea un pahar cu suc de mere cu un pai înăuntru, ca el să poată bea fără să ridice capul (era nevoit să stea pe o parte, ca ele să-i poată curăța rănille de pe spate, care supurau).

— Nu-mi pasă ce-ai făcut, îi spuse ea într-o seară, după ce-i schimbăse pansamentele. Nimeni nu merită așa ceva. Mă auzi, tinere?

„Atunci, ajută-mă! ar fi vrut el să-i strige. „Te rog, ajută-mă!” Dar nu strigă. Îi era prea rușine.

Ea se așeză iar lângă el și-i puse o mână pe frunte.

— Încearcă să fii cuminte, bine? îl îndemnă, cu voce blândă. Nu vreau să te văd înapoi aici.

„Ajută-mă!” ar fi vrut el iar să-i ceară în timp ce ea ieșea din salon. „Te rog! Te rog!” Dar nu putu. N-o mai văzu apoi niciodată.

Mai târziu, adult fiind, avea să se întrebe dacă nu cumva o născocise el pe

asistenta aceea, dacă n-o inventase din pură disperare – ca pe un simulacru de bunătate aproape la fel de util ca realitatea. Și avea să dialogheze cu sine însuși: dacă ea existase, dacă existase cu adevărat, oare n-ar fi povestit cuiva despre el? Oare n-ar fi trimis pe cineva să-l ajute? Dar amintirile lui din acea perioadă erau confuze și incerte, și, cu trecerea anilor, își dădu seama că încerca, așa cum făcuse întotdeauna, să-și transforme viața, copilăria, în ceva mai acceptabil, mai normal. Se trezea speriat din câte vis cu asistenții și încerca să se consoleze singur. „Numai doi dintre ei se foloseau de tine”, își spunea. „Poate trei. Ceilalți nu. Nu erau toți cruzi”. Și apoi se străduia, zile la rând, să-și aducă aminte câți fuseseră de fapt. Doi? Sau trei? Mulți ani nu reușise să înțeleagă de ce acest lucru era atât de important pentru el, de ce conta atât de mult, de ce încerca mereu să-și contrazică amintirile, de ce petrecea atât de mult din² analizând detaliile celor întâmplate. Și apoi își dăduse seama: credea că, dacă se putea convinge că trecutul fusese mai puțin oribil decât își amintea, atunci se putea convinge și de faptul că el însuși era mai puțin vătămat, mai aproape de normal decât se temea că e.

În final, fu trimis înapoi la cămin, și, prima dată când își văzu spatele, icni, depărtându-se atât de rapid de oglinda din baie, încât alunecă și căzu pe gresia udă. În acele prime săptămâni de după bătaie, când țesutul cicatrizat era încă în formare, pe spate îi apăru o movilă umflată de carne; la masa de prânz stătea singur, iar ceilalți băieți i-o șfichiuiu cu fâșii umede de șervet, încercând să le facă să se lipească de ea de parcă ar fi tras la țintă, izbucnind în urale când nimereau. Până atunci nu se gândise niciodată serios la înfățișarea lui. Știa că e urât. Știa că e distrus. Știa că e bolnav. Dar niciodată nu se considerase grotesc. Acum însă așa era. Părea un element inevitabil al vieții lui – ca în fiecare an să devină mai hidos, mai dezgustător, mai depravat. Cu fiecare an, dreptul lui de a fi inclus în categoria oamenilor scădea; cu fiecare an, devenea tot mai puțin persoană. Dar deja nu-i mai păsa; nu-și mai putea permite să-i pese.

Era însă dificil să trăiești fără să-ți pese, iar el constată cu mirare că nu reușea să uite promisiunea pe care i-o făcuse fratele Luke, că, atunci când va împlini șaisprezece ani, vechea lui viață va lua sfârșit, și va începe una nouă. Știa foarte bine că fratele Luke mințise, dar nu se putea împiedica să nu se gândească la cuvintele lui. „Șaisprezece ani”, își spunea singur, noaptea. „Șaisprezece. Când voi avea șaisprezece ani, toate astea se vor sfârși”.

Îl întrebă o dată pe fratele Luke cum va fi viața lor după ce va împlini el șaisprezece ani.

— O să mergi la colegiu, răspunsese Luke imediat, iar el primise vestea cu entuziasm.

Întrebă unde anume va merge, și Luke rostise numele colegiului pe care îl absolvise el însuși (deși, când ajunsese în cele din urmă la colegiul acela, Jude îl căutase în evidențe și nu găsisese nicio dovadă că fratele Luke – Edgar Wilmot – ar fi învățat vreodată acolo, și se simțise ușurat să nu aibă ceva în comun cu el, deși Luke fusese cel care-i plantase în minte ideea că ar putea ajunge într-o zi să studieze acolo).

— O să mă mut și eu tot la Boston, continuase fratele Luke. Și vom fi căsătoriți, așa că vom locui într-un apartament în afara campusului.

Uneori discutau despre asta: despre cursurile pe care le va urma, despre lucrurile pe care le făcuse Luke în anii lui de colegiu, despre locurile în care vor călători după ce-și va încheia el studiile.

— Poate că într-o zi vom avea un fiu împreună, spusese Luke la un moment dat, iar el încremenise, fiindcă știa fără să fie nevoie să i se spună că Luke îi va face și acelui fiu-fantomă ce-i făcuse lui, și-și spusese că asta nu se va întâmpla niciodată, că nu-l va lăsa pe acel copil-fantomă, copilul care nu exista, nu-l va lăsa să existe, și că niciodată nu va lăsa un alt copil în preajma lui Luke.

Își amintea că-și zisese atunci că îl va proteja pe acest fiu al lor și, pentru un moment scurt și cumplit, își dorise să nu împlinească niciodată șaisprezece ani, fiindcă știa că atunci Luke va avea nevoie de altcineva în locul lui, iar el nu putea lăsa așa ceva să se întâmple.

Dar acum Luke era mort. Copilul-fantomă era în siguranță. Iar el putea să împlinească șaisprezece ani liniștit. Putea să împlinească șaisprezece ani și să fie în siguranță.

Lunile trecură. Spatele i se vindecă. Acum, un paznic de la școală îl aștepta după ore, îl conducea în parcare și stătea cu el până când venea asistentul de serviciu să-l ia. Într-o zi, spre sfârșitul primului semestru, profesorul de matematică îl întrebă, după ore: se gândise cumva la colegiu? El îl putea ajuta; îl putea ajuta să ajungă la un colegiu excelent, de primă mână. Iar el... ah, Doamne, cât ar fi vrut să plece, să scape, să meargă la colegiu! Șovăia pe vremea aceea între încercarea de a se resemna ca viața lui să rămână pentru totdeauna așa cum fusese mereu și speranța – palidă, prostească și încăpățânată – că ar putea fi și altfel. Balanța între resemnare și speranță oscila în fiecare zi, în fiecare oră, uneori chiar de la un minut la altul. Încerca în permanență să decidă ce-ar fi trebuit să facă – să se gândească la acceptare sau la scăpare. În momentul acela ridică privirea către profesor, dar, când fu pe punctul de a răspunde – „da, da, ajutați-mă!” –, ceva îl opri. Profesorul de matematică fusese întotdeauna bun cu el, dar nu era oare ceva în bunătatea aceea care îl făcea să semene cu fratele Luke? Dacă oferta de a-l ajuta avea să-l coste? Dezbătu problema în sinea lui în vreme ce profesorul aștepta răspunsul. „O dată în plus n-o să fie mare brânză”, spuse partea aceea disperată din el, cea care voia să fugă, cea care număra fiecare zi până la șaisprezece ani, cea la care rânjea batjocoritor cealaltă parte. „O să fie doar o dată în plus. Un client ca oricare altul. Nu e acum momentul să devii orgolios”.

Dar până la urmă el ignoră vocea aceea – era prea obosit, prea îndurerat și prea istovit de atâtea dezamăgiri – și clătină din cap.

— Colegiul nu e pentru mine, spuse, cu glasul sugrumat de efortul de a minți. Vă mulțumesc, dar nu am nevoie de ajutorul dumneavoastră.

— Cred că faci o mare greșală, Jude, zise profesorul după o clipă de tăcere. Promite-mi că te mai gândești!

Întinse mâna și-i atinse ușor brațul, însă el zvâcni, trăgându-se în spate. Profesorul

se uită ciudat la el, și atunci Jude se întoarce și fugi din clasă, și holul se transformă sub privirea lui împăienjenită într-un amalgam neclar de nuanțe de bej.

În noaptea aceea fu dus în șopron. Acolo erau depozitate proiectele de la orele de atelier și de reparații auto – în boxe se aflau carburatoare pe jumătate asamblate, caroserii de camioane semireparate și balansoare nefinisate pe care căminul le vindea pentru a face rost de bani. El era în boxa cu balansoare și, în timp ce unul dintre asistenți îl călărea, își ieși din corp și pluti deasupra boxelor, spre grinzile din acoperiș, unde se opri și se uită la scena de dedesubt, la mobilierul și mașinările ca niște sculpturi de pe altă lume, la podeaua acoperită cu praf și paie, reminiscențe ale existenței inițiale a șopronului care nu putuseră fi șterse definitiv, la cele două persoane care formau o creatură ciudată cu opt picioare, una tăcută, cealaltă zgomotoasă, vie, grohând și bâțându-se, la cea de-a treia persoană, care stătea alături, așteptându-și rândul. Și apoi zbură prin fereastra rotundă aflată sus pe perete, peste cămin, peste câmpurile înconjurătoare minunate, verzi și galbene de muștar sălbatic pe timpul verii, iar acum, în \ decembrie, încă frumoase în felul lor; o întindere scânteietoare de alb selenar, cu zăpada atât de proaspătă încât nimeni nu apucase încă să pășească pe ea. Zbură peste toate acestea și pe deasupra unor peisaje despre care citise, dar pe care nu le văzuse niciodată, peste munți atât de curați încât îl făceau să se simtă și el curat doar privind-i, peste lacuri mari cât oceanele, până ce ajunse, plutind, deasupra Bostonului, și coborî în spirală spre șirul de clădiri care mărginea albia râului, un cerc vast de construcții presărat cu pătrate de verde, unde și el avea să se ducă și să fie recreat, unde viața lui avea să înceapă, unde avea să poată pretinde că tot ce i se întâmplase înainte fusese de fapt viața altcuiva sau o serie de greșeli care n-aveau să fie niciodată discutate, niciodată analizate.

Când își reveni, celălalt asistent era peste el, adormit. Îl chema Colin și era deseori beat, la fel ca în noaptea asta, și răsuflarea lui acidă îi duhnea în față. El era dezbrăcat; Colin avea pe el un pulover și nimic altceva, și o vreme Jude zăcu acolo, sub greutatea lui, răsuflând și el și așteptând ca asistentul să se trezească, iar el să fie dus înapoi în camera lui și să se taie.

Și apoi, pe negândite, aproape ca o marionetă ale cărei membre se mișcă fără comanda minții, se strecură de sub Colin, repede și fată zgomot, se îmbracă și, înainte să-și dea seama ce face, înșfacă jacheta asistentului din cuiul de pe perete și și-o trase pe el. Colin era mult mai solid decât el, mai gras și mai musculos, dar aproape la fel de înalt, și jacheta i se potrivea mai bine decât ar fi crezut inițial. Apoi ridică blugii lui Colin de pe jos, scoase portofelul din buzunar și banii din portofel – nu-i numără, dar își dădu seama după grosimea teancului că nu erau mulți – și îi îndesă în buzunarul blugilor lui, după care o luă la fugă. Fusese întotdeauna un bun alergător, rapid, fără zgomot și eficient – când îl privea pe pistă, fratele Luke spunea adesea că probabil are sânge de mohican –, iar acum ieși în goană prin ușile deschise ale hambarului în noaptea scânteietoare și tăcută, uitându-se în” jur, și apoi, cum nu văzu pe nimeni, fugi spre câmpul din spatele căminului.

Șopronul se afla la vreo șapte-opt sute de metri de cămin, spre șosea, și, cu toate că

în mod normal ar fi avut dureri după cele petrecute în șopron, atunci nu simțise nicio durere, doar exaltare, o senzație de hiperagilitate ce părea să fi apărut special pentru noaptea aceea, pentru aventura aceea. La capătul curții se aruncă la pământ și se rostogoli cu grijă pe sub sârma ghimpată, înfășurându-și mânecile jachetei pe mâini și ridicând firele de sârmă ca să se poată strecura pe dedesubt. Odată ce se văzu liber, entuziasmul îi crescuse, așa că fugi în continuare, încotro știa că e estul, spre Boston, cât mai departe de cămin, de vest, de tot. Știa că va trebui să iasă în cele din urmă de pe drumul îngust și prăfuit și să se îndrepte spre autostradă, unde avea să fie mai expus, dar și mai anonim, și coborî în goană dealul ce ducea spre pădurea deasă și întunecată care despărțea drumul de autostradă. Pe iarbă îi venea mai greu să alerge; dar nu se opri, ținându-se aproape de lizieră, așa încât, dacă se ivea vreo mașină, să se ascundă repede printre copaci.

Mai târziu, ca adult, ca adult infirm și mai apoi ca adult infirm cu adevărat handicapat, care nu mai putea nici măcar să meargă, pentru care alergarea era un truc magic, imposibil precum zborul – avea să privească înapoi la noaptea aceea cu venerație: ce iute fusese, ce agil, ce neobosit și ce norocos. Și avea să se întrebe cât timp alergase – cel puțin două ore probabil, poate trei –, deși atunci nu se gândise deloc la asta, atunci se gândise doar că trebuie să ajungă cât mai departe de cămin. Soarele începu să se înalțe pe cer, iar el intră în pădure – sursă de spaimă pentru mulți dintre băieții mai mici, atât de deasă și de întunecată încât chiar și lui i se făcu frică, iar lui nu-i era în general frică de natură; dar se afundă cât mai în adâncul ei, atât fiindcă trebuia s-o traverseze ca să ajungă la autostradă, cât și pentru că știa că riscul de a fi descoperit era cu atât mai mic cu cât se depărta mai mult de lizieră, și până la urmă alese un copac mare, unul dintre cei mai mari, de parcă mărimea i-ar fi oferit făgăduiala unei siguranțe, de parcă l-ar fi vegheat și apărat, se ghemui între rădăcinile lui și dormi.

Când se trezi, era întuneric din nou, deși nu știa dacă e seară, miezul nopții sau devreme în zori. Începu să-și croiască iar drum printre copaci, îngânând o melodie ca să-și facă curaj și să avertizeze orice creatură care l-ar fi putut pândi, să-i arate că nu-i e frică, iar când ieși dintre copaci în partea cealaltă a pădurii, era încă întuneric, așa că știa că e de fapt noapte și că dormise toată ziua, iar conștiința acestui lucru îi spori forța și energia. „Somnul e mai important decât mâncarea”, se muștra singur, fiindcă-i era foarte foame; apoi se adresa picioarelor: „Mișcați-vă!” Și se mișcau, alergând iarăși la deal, spre autostradă.

Își dăduse seama la un moment dat în pădure că exista o singură modalitate de a ajunge la Boston, așa că stătu la marginea drumului și, când primul camion opri, iar el urcă la bord, știa ce avea de făcut când tirul urma să oprească din nou. Făcu același lucru de multe ori; unii șoferi îi dădeau mâncare sau bani, alții nu. Toți aveau cuibușoare pe care și le încropiseră în remorcă și se întindeau acolo, și uneori, după ce terminau, îl mai duceau o bucată de drum, timp în care el dormea, iar lumea se mișca sub el într-un cutremur perpetuu. La benzinării își cumpăra câte ceva de mâncare și aștepta, și până la urmă îl alegea cineva – întotdeauna îl alegea –, iar el urca în camion.

— Unde mergi? îl întrebau.

— La Boston, răspundea el. La unchiul meu.

Uneori se simțea atât de rușinat de ce făcea, încât îi venea să vomite: știa că niciodată n-ar fi putut pretinde nici măcar față de sine că iusese silit; făcea sex cu bărbații aceia benevol, îi lăsa să facă tot ce voiau, se achita de misiune cu entuziasm și pricepere. Alteori era foarte rațional: făcea ceea ce trebuia să facă. Altă posibilitate nu exista. Asta era talentul lui, unicul lui talent, și îl exploata ca să ajungă să aibă parte de ceva mai bun. Se folosea pe sine însuși ca să se poată salva.

Câteodată bărbații îl voiau pentru perioade mai lungi și închiriau câte o cameră în vreun motel, iar el își imagina că în baie îl așteaptă fratele Luke. Uneori vorbeau cu el – „am un băiat de vârsta ta”, îi spuneau, sau „am o fată de vârsta ta” –, iar el stătea și asculta. Alteori se uitau la televizor până când erau iar gata de plecare. Unii erau cruzi cu el; unii îl făceau să se teamă că va fi ucis sau rănit atât de rău încât nu va mai avea scăpare, iar în acele momente era îngrozit și tânjea cu disperare după fratele Luke, după mănăstire, după asistenta care fusese atât de bună cu el. Dar majoritatea nu erau nici cruzi, nici buni. Erau clienți, iar el le dădea ceea ce voiau.

Ani mai târziu, când era deja capabil să privească mai obiectiv săptămânile acelea, avea să fie uluit de cât de nătâng fusese, de îngustimea viziunii lui: de ce nu fugise pur și simplu? De ce nu luase banii pe care-i câștigase și nu-și cumpăraseră cu ei un bilet de autobuz? Încerca întruna să-și aducă aminte cât câștigase și, deși știa că nu fusese mult, ajungea la concluzia că i-ar fi fost oricum de ajuns pentru un bilet până undeva, *oriunde*, chiar dacă nu până la Boston. Dar atunci pur și simplu nu-i trecuse prin minte. Era ca și când își cheltuiseră toate resursele de care dispunea, ultima fărâmă de curaj, pentru a fugi de la cămin și, odată rămas de capul lui, lăsase pur și simplu ca viața să-i fie dictată de alții, urmându-i pe toți bărbații aceia unul după celălalt, așa cum fusese întotdeauna învățat să facă. Încât, dintre toate schimbările pe care le suferise apoi ca adult, ideea că își putea făuri singur măcar o parte a propriului viitor avea să fie lecția cel mai dificil de învățat, dar și cea mai dătătoare de satisfacții.

O dată întâlni un bărbat care mirosea atât de oribil și era atât de mare și de asudat, încât aproape că se răzgândi și vru să plece, dar, cu toate că sexul fii oribil, omul se arătă drăguț cu el după aceea, îi cumpără un sandviș și o răcoritoare și-i puse cu interes întrebări despre el, după care-i ascultă atent răspunsurile născocite. Rămase cu bărbatul acela două nopți și trei zile; în timp ce conducea, omul asculta muzică bluegrass și fredona și el. Avea o voce plăcută, joasă și limpede și îl învăța cuvintele, iar el se pomeni cântând la rândul lui. „Doamne, ce voce frumoasă ai, Joey!” îi spuse bărbatul, iar el își permise – ah, cât de slab era, cât de jalnic! – să se simtă mângâiat de vorbele lui, îi înghiți dovada de afecțiune așa cum hăpăie șobolanul o bucată de pâine mucegăită. În a treia zi, bărbatul îl întrebă dacă n-ar vrea să rămână cu el; erau în Ohio, și din păcate el nu mergea mai departe spre est, o lua spre sud, dar, dacă băiatul voia să rămână, el ar fi fost încântat și ar fi avut grijă să nu-i lipsească nimic. Jude declină oferta, iar bărbatul înclină din cap, de parcă s-ar fi așteptat la un refuz, îi dădu un teanc de bani și-l sărută – primul care făcu asta. „Noroc, Joey!” îi

ură, iar mai târziu, după ce bărbatul plecase, el numără banii și constată că erau mai mulți decât își închipuise, mai mulți decât făcuse în cele zece zile dinainte. Iar apoi, când următorul individ fusese animalic, violent și brutal, își dori să se fi dus cu celălalt; deodată, Bostonul i se păru mai puțin important decât blândețea, decât cineva care să-l protejeze și să fie bun cu el. Își deplânse alegerile greșite și faptul că părea incapabil să-i aprecieze pe cei care se purtau bine cu el: se gândi din nou la fratele Luke, care nu-l lovise și nu țipase niciodată la el, care nu-i strigase niciodată cuvinte urâte.

La un moment dat se îmbolnăvise, dar nu știa dacă în perioada petrecută pe drumuri sau la cămin. Le cerea bărbaților să folosească prezervative, totuși câțiva dintre ei ziseseră da, însă nu folosiseră, iar el se zbatuse și țipase, dar nu avusese ce să facă. Știa din experiență că, trebuia să ajungă la un doctor. Duhnea și avea dureri atât de mari, încât abia dacă mai putea să meargă. La periferia Philadelphiei hotărî să ia o pauză – n-avea de ales. Făcuse o gaură în mâneca jachetei lui Colin, rulase banii sul, îi vârâse înăuntru și închisese gaura cu un ac de siguranță pe care-l găsisese într-o cameră de motel. Coborî din ultimul camion – deși atunci nu știa că avea să fie ultimul; atunci își spunea doar: „Încă unul. Încă unul și voi fi la Boston”, îl sâcâia rău faptul că era nevoit să se întrerupă acum, când ajunsese atât de aproape, dar știa că are nevoie de ajutor; nu mai putea aștepta.

Șoferul opri la o benzinărie de lângă Philadelphia, fiindcă nu voia să intre în oraș. Acolo, Jude se duse încet la baie și se spală cum putu mai bine. Era obosit din cauza bolii; avea febră. Ultimul lucru pe care și-l amintea din ziua aceea – era probabil spre sfârșitul lui ianuarie, încă frig, și începuse să bată un vânt umed, înțepător, care părea să-l palmuiască – era cum se îndreaptă spre o margine a benzinăriei, unde se afla un pom mic, sterp, singuratic și nedorit, cum se așază lângă el, sprijinindu-și de trunchiul lui subțiratic spinarea învelită în jacheta lui Colin, murdară deja, și cum închide ochii, sperând că, dacă va dormi o vreme, se va mai înzdrăveni măcar puțin.

Când se trezi, își dădu seama că se află pe bancheta din spate a unei mașini, că mașina era în mișcare și că se auzea cântând o piesă de Schubert și se lăsă mângâiat de ea, fiindcă era ceva ce știa, ceva familiar într-o împrejurare atât de nefamiliară, în mașina aceasta necunoscută condusă de un necunoscut pe care el era prea slăbit ca să se ridice și să-l studieze, înaintând pe un drum necunoscut spre o destinație necunoscută. Când se trezi din nou, era într-o încăpere, o cameră de zi, și se uită în jur: la canapeaua pe care era așezat, la măsuta de cafea de alături, la cele două fotolii și la șemineul din piatră, toate în nuanțe de maro. Se ridică în capul oaselor, încă amețit, dar mai puțin, și observă că în prag stătea un bărbat care-l privea, un bărbat puțin mai scund decât el și slab, dar cu abdomenul umflat și cu șoldurile rotunde, fertile. Avea ochelari cu rame de plastic negru în partea de sus și doar sticlă în partea de jos și părul tuns foarte scurt și moale, ca blana de nurcă.

— Vino în bucătărie să mănânci ceva! îi spuse omul pe un ton scăzut, fără inflexiuni, iar el se duse, mergând încet în urma lui, și intră într-o bucătărie care, cu excepția pereților și a gresiei, era tot maro: masă maro, dulapuri maro, scaune maro.

Se așeză pe scaunul de lângă masă, iar bărbatul îi puse în față o farfurie cu un hamburger și o mână de cartofi prăjiți și un pahar plin cu lapte.

— În mod normal eu nu mănânc de la fast-food, îi spuse bărbatul, privind-l.

El nu știu ce să răspundă, așa că zise doar:

— Mulțurilesc, iar celălalt înclină din cap.

— Mănâncă!

El începu să mănânce, iar bărbatul se așeză în capul mesei și se uită la el. În mod normal, asta l-ar fi făcut să se simtă stingherit, dar acum îi era prea foame ca să-i mai pese.

Când termină, se rezemă de spătar și-i mulțumi din nou, iar celălalt înclină iar din cap, și o vreme în bucătărie domni tăcerea.

— Te prostituezi, spuse apoi bărbatul, iar el roși și-și plecă privirea spre masă, spre lemnul ei maro, lustruit.

— Da, recunosc.

Bărbatul scoase un sunet mic, ca un sforăit.

— De cât timp?

El nu putu să răspundă și rămase tăcut

— Deci? Doi ani? Cinci? Zece? Toată viața?

Era nerăbdător, dar glasul îi era blând, nu se răstea.

— De cinci ani, spuse el, iar bărbatul scoase din nou sunetul acela.

— Ai o boală venerică. I-am simțit mirosul.

El se crispă, plecă fruntea și încuviință, iar celălalt oftă.

— Ei bine, ai noroc, fiindcă eu sunt doctor și se întâmplă să am niște antibiotice în casă. Se ridică și se duse la unul dintre dulapuri, de unde se întoarse cu o sticlă de plastic portocalie, și scoase din ea o pastilă. Ia asta! îl îndemnă, iar el o luă. Termină-ți laptele! îi mai spuse, și el bău restul din pahar, după care bărbatul ieși din bucătărie, iar el așteptă până când se întoarse. Gata? Vino!

Jude se sculă de pe scaun cu picioarele tremurânde și-l urmă spre o ușă aflată vizavi de camera de zi, pe care bărbatul o descuie și i-o ținu deschisă. El ezită, dar bărbatul scoase un cârâit de nerăbdare.

— Intră! E un dormitor.

Iar el închise ochii, obosit, și-i deschise la loc, pregătindu-se să fie tratat cu cruzime; cei tăcuți erau întotdeauna cruzi.

Când ajunse în prag, văzu că ușa dădea spre o pivniță și că în fața lui era un șir abrupt de trepte din lemn pe care trebuia să le coboare, așa că se opri încă o dată, temător; omul cârâi din nou și-l împinse în spate, dar nu tare, iar el se împletici pe trepte în jos.

Se așteptase la o temniță, lunecoasă, umedă și puturoasă, însă chiar era un dormitor, cu o saltea acoperită cu un cearșaf și cu o pătură, cu un covor albastru rotund dedesubt, iar pe peretele din stânga erau, rafturi din același lemn nefinisat ca și scara, cu cărți pe ele. Încăperea era scaldată în aceeași lumină vie, agresivă, pe care și-o amintea din spitale și de la secțiile de poliție, iar la înălțime, pe peretele din spate, exista o fereastră mică.

— Ți-am pregătit câteva haine, îi spuse bărbatul, iar el văzu că pe saltea erau o cămașă și o pereche de pantaloni de trening împăturiti, plus un prosop și o periuță de dinți. Baia e acolo, adăugă omul, arătând spre colțul din dreapta al încăperii.

Și se pregăti să plece.

— Așteaptă! strigă el, și celălalt se opri la mijlocul treptelor și-l privi, iar el începu să-și descheie cămașa.

Ceva se schimbă atunci în expresia bărbatului, care mai sui câteva trepte.

— Ești bolnav, îi spuse. Trebuie să te vindeci mai întâi.

Și ieși, închizând ușa în urma lui.

El dormi în noaptea aceea, de oboseală, dar și fiindcă nu avea nimic altceva de făcut.

A doua zi dimineată se trezi și simți miros de mâncare, așa că se ridică gemând și urcă încet scara, în capătul căreia găsi o tavă de plastic pe care se aflau ouă ochiuri, două felii de șuncă, o chiflă, un pahar cu lapte, o banană și o altă pastilă albă. Era prea slăbit ca să le ducă jos fără să cadă cu ele, așa că se așeză acolo, pe una dintre treptele de lemn nefinisat, mănăcă tot și înghiți pastila. După ce se odihni puțin, se ridică să deschidă ușa și să ducă tava la bucătărie, dar clanța nu se clinti, fiindcă ușa era încuiată, în partea de jos a tăbliei era decupat un mic pătrat, o ușiță pentru pisică, presupuse el, deși nu văzuse nicio pisică, și-i ridică perdeaua de cauciuc, privind dincolo.

— Bună ziua! strigă, dându-și seama că nu știa numele bărbatului, ceea ce nu era deloc neobișnuit, fiindcă niciodată nu știa cum îi cheamă. Domnule! Bună ziua!

Dar nu-i răspunse nimeni, și, după liniștea care domnea în casă, înțelese că e singur.

Ar fi trebuit să simtă frică, panică, dar nu simți niciuna, nici alta, doar o osteneală zdrobitoare, așa că lăsă tava în capătul scărilor, apoi coborî încet, se așeză în pat și adormi la loc.

Picoti toată ziua, iar când se trezi, bărbatul stătea lângă el în picioare, privindu-l, și el se ridică repede.

— Cina, spuse bărbatul, iar el îl urmă sus, încă în hainele de împrumut, care-i erau prea largi în talie și prea scurte la mâini și la picioare, fiindcă își căutase hainele cu care venise, dar nu le găsisese.

„Banii mei”, își spusese, prea confuz însă ca să gândească mai departe.

Se așeză iar în bucătăria aceea maro, iar bărbatul îi aduse pastila, o farfurie cu o chiftea maro, piure de cartofi și broccoli, apoi aduse o altă farfurie pentru el însuși, și începură să mănânce în liniște. Tăcerea nu-l alarma – de obicei era recunoscător pentru ea –, dar tăcerea bărbatului acestuia era mai degrabă orientată spre interior, așa cum o pisică stă în liniște și se uită, se uită, se uită, atât de fix încât nu știi ce vede, și deodată țâșnește, prinzând ceva sub labă.

— Ce fel de doctor sunteți? întrebă el timid, iar bărbatul îl privi.

— Psihiatru. Știi ce înseamnă asta?

— Da.

Bărbatul scoase iar cârâitul acela al lui.

— Îți place să te prostituezi? îl întrebă, iar el simți cum ochii i se umplu de lacrimi, dar clipi, și lacrimile îi dispărură.

— Nu, răspuse.

— Atunci de ce o faci? Vorbește! insistă bărbatul, căci el clătinase doar din cap.

— Nu știu, răspuse Jude, și bărbatul pufni. Asta știu să fac.

— Și ești bun?

El simți din nou arsura lacrimilor și rămase tăcut mult timp.

— Da, spuse în cele din urmă – cea mai oribilă recunoaștere din viața lui, cuvântul cel mai greu de rostit.

După ce terminară de mâncat, bărbatul îl însoți din nou până la ușă și-l împinse ușor înăuntru.

— Stați! exclamă el când îl văzu că se pregătea să închidă ușa. Eu mă numesc Joey. Și, cum bărbatul nu spunea nimic, adăugă: Dumnezeuastră?

Celălalt continuă să-l privească, însă acum aproape că zâmbea, i se păru lui, sau cel puțin era pe punctul de a afișa o expresie anume. Dar n-o mai făcu.

— Dr. Traylor, spuse și trase repede ușa în urma sa, ca și când informația oferită ar fi fost o pasăre care ar fi putut să-și ia zborul dacă n-ar fi închis-o în cameră, împreună cu el.

A doua zi și durerile, și febra păreau să-i mai fi scăzut. Când se ridică însă, constată că e tot slăbit, se clătină pe picioare, dădu să se prindă de ceva și izbuti să nu cadă. Se apropie de rafturi și se uită la cărți, toate cu coperte subțiri, umflate și deformate de căldură și umezeală, mirosind dulceag, a mucegai. Găsi un exemplar din *Emma*, pe care îl citiseră la clasă în liceu înainte să fugă, și-l luă cu el până sus, în capul scării, unde citi în timp ce-și mănă micul dejun și înghiți pastila. De data asta pe tavă era și un sandviș înfășurat într-un prosop de hârtie pe care scria, cu litere mici, „Prânz”. După ce termină de mâncat, își luă cartea și sandvișul, coborî și se întinse în pat, amintindu-și ce mult II Upsiseră cărțile și cât de recunoscător era pentru acest prilej de a mai uita puțin de viața lui.

Adormi iar; se trezi iar. Până seara obosi rău, și durerea îi reveni în parte, iar când dr. Traylor deschise ușa, el avu nevoie de mult timp ca să urce scările. La cină niciunul dintre ei nu spuse nimic, dar, când el se oferă să-l ajute să spele vasele sau să gătească, dr. Traylor se uită la el.

— Ești bolnav, îi spuse.

— Mă simt mai bine. Pot să vă ajut la bucătărie, dacă vreți.

— Nu, vreau să zic că... ești bolnav. Ai o boală molipsitoare. Nu pot să las pe cineva molipsitor să-mi atingă mâncarea.

Iar el își plecă privirea, umilit. Se lăsă tăcerea.

— Unde-ți sunt părinții? îl întrebă apoi dr. Traylor, iar el clătină din cap. Vorbește! insistă doctorul, de data aceasta pe un ton nerăbdător, deși încă nu ridicase glasul.

— Nu știu, bâigui el. N-am avut niciodată.

— Cum ai ajuns să te prostituezi? Ai început singur sau te-a ajutat cineva?

El înghiți în sec, simțind cum mâncarea din stomac i se face ghem.

— M-a ajutat cineva, șopti apoi.

Altă tăcere.

— Nu-ți place când îți zic că „te prostituezi”.

De data asta el izbuti să ridice fruntea și să-l privească pe dr. Traylor.

— Nu.

— Înțeleg. Dar *asta* faci, nu-i așa? Deși ți-aș putea spune altfel, dacă preferi: că te vinzi, poate. E mai bine așa?

— Nu, șopti el iarăși.

— Atunci rămâne că te prostituezi, da? conchise bărbatul, iar el în sfârșit încuviință.

În noaptea aceea, în dormitor, căută ceva cu care să se taie, dar nu exista nimic ascuțit în încăpere, absolut nimic; chiar și cărțile aveau doar pagini moi, netăioase. Își înfipse cu toată puterea unghiile în gambe, aplecându-se și icnind de efort și de durere, și până la urmă reuși să-și străpungă pielea, după care râcăi cu unghia în tăietură, ca s-o lărgească. Izbuti să-și facă doar trei creștături în piciorul drept, apoi, istovit, adormi iar.

În a treia dimineață se simțea clar mai bine: mai puternic, mai alert, își mănca micul dejun, citi din carte, după care dădu tava la o parte, își strecură capul prin ușița pentru pisici și se chinui să-și îndese și umerii. Dar, oricât încercă, din orice unghi, era pur și simplu prea mare, iar deschizătura era prea mică, așa că în cele din urmă fii nevoit să renunțe.

După ce se mai odihni, băgă iar capul pe ușiță. Vedeă bine camera de zi în stânga și bucătăria în dreapta și se uită la ele multă vreme, parcă în căutarea unor indicii. Casa era foarte îngrijită; după cât de ordonată era, își dădu seama că dr. Traylor locuia singur. Dacă își răsucea gâtul, putea vedeă în stânga o scară care urca la etaj și, dincolo de ea, ușa de la intrare, însă nu distingeă câte încuietori avea. Casa se definea însă în principal prin liniștea ei: nu se auzea nici ticăit de ceasuri, nici zgomot de mașini sau de oameni afară. Ar fi putut fi o casă care plutea singură prin spațiu, atât de tăcută era. Singurul sunet care se auzea era bâzâitul intermitent al frigiderului, dar, când și acesta se oprea, liniștea devenea absolută.

Și totuși, în ciuda banalității ei, casa îl fascina; era abia a treia locuință în care pusese vreodată piciorul. Cea de-a doua fusese a familiei Leary, iar prima a unui client – foarte important, îi spusese fratele Luke – de lângă Salt Lake City, care plătise suplimentar fiindcă nu voia să vină la motel. Casa aceea i se păruse enormă, toată din sticlă și piatră, iar fratele Luke îl însoțise și se închisese în baie – o baie mare cât camera lor de motel – lângă dormitorul în care el și clientul făcuseră sex. Mai târziu, adult fiind, avea să fetișizeze casele, și mai cu seamă pe a sa, deși, chiar înainte de a o avea pe cea de pe Greene Street, înainte de Lantern House sau de apartamentul din Londra, își făcea cadou la flecare câteva luni o revistă de decorațiuni interioare, cu oameni care își petreceau viața înfrumusețând locuri deja frumoase, și întorcea paginile încet, studiind fiecare fotografie. Prietenii râdeau de el pentru asta, dar lui nu-i păsa: visa la ziua în care va avea un loc al său, cu lucruri care să-i aparțină în mod absolut.

În seara aceea dr. Traylor îl lăsă iar să iasă din cameră, și din nou în bucătărie, din

nou la masă, mâncară amândoi în liniște.

— Mă simt mai bine acum, spuse el, și, cum celălalt rămânea tăcut, adăugă: Dacă vreți să facem ceva.

Era suficient de realist ca să știe că n-avea să i se permită să plece înalte de a-l răsplăti pe dr. Traylor într-un fel sau altul; și era suficient de optimist ca să creadă că poate urma să i se permită să plece la un moment dat.

Dar Traylor clătină din cap.

— Poate că te simți mai bine, dar ești tot bolnav. Antibioticele au nevoie de zece zile pentru a elimina infecția, răspunse el și, scoțând din gură un os de pește atât de subțire încât părea translucid, adăugă: Să nu-mi zici că asta e prima boală venerică din viața ta.

Iar el roși din nou.

În noaptea aceea se gândi la ce avea de făcut. Se înzdrăvenise aproape suficient ca să fugă, își spuse. La cina din ziua următoare, avea să urce după dr. Traylor în bucătărie și, când acesta s-ar fi întors cu spatele la el, avea să dea fuga la ușă și apoi afară, căutând ajutor. Planul avea unele hibe – încă nu-și recăpătase hainele și nu avea pantofi –, dar el știa că e ceva în neregulă cu casa asta și cu dr. Traylor și că trebuie să plece de aici.

A doua zi încercă să-și conserve energia. Era prea agitat ca să poată citi și se sili să stea liniștit, să nu umble de colo colo prin încăpere. Păstră sandvișul din ziua aceea, pe care-l ascunse în buzunarul pantalonilor de împrumut, ca să aibă ceva de mâncare în caz că ar fi fost nevoit să stea ascuns mult timp. În celălalt buzunar îndesă punga de plastic din coșul de gunoi din baie; se gândea că, după ce se depărtează suficient de mult de casa lui Traylor, putea s-o rupă în două și să-și facă încălțări. Și apoi așteptă.

Dar în seara aceea nu mai fu scos din dormitor. Din locul lui de lângă ușița pentru pisici văzu luminile aprinzându-se și simți miros de mâncare gătită.

— Doctore Traylor! Hei!

Dar nu-i răspunse decât tăcerea. Nu se auzeau decât sunetul cărnii prăjite în tigaie și zumzetul știrilor de seară la televizor.

— Doctore Traylor! Vă rog! Vă rog!

Dar nu se întâmplă nimic, și, după ce strigă de multe ori, stors de puteri, coborî la loc.

În noaptea aceea visă că la etajul casei se înșirau multe dormitoare, toate cu paturi joase și cu câte un covor rotund dedesubt, și că în fiecare pat era câte un băiat; unii erau mai mari, fiindcă se aflau în casă de mai mult timp; alții erau mai mici. Niciunul nu știa de existența celorlalți; niciunul nu-i putea auzi pe ceilalți. Își dădu seama că nu știe cât de mare e casă, iar în visul lui locuința deveni un zgârie-nori plin cu sute de încăperi ca niște celule, fiecare cu câte un băiat înăuntru, un băiat care aștepta ca dr. Traylor să-i dea drumul să iasă. Se trezi sufocat și fugi sus, în capul scării, dar, când apăsă trapa ușiței, aceasta nu se mișcă. O ridică spre el și văzu că deschizătura fusese acoperită cu o bucată de plastic cenușiu care, oricât de tare o împinse, nu se clinti.

Nu știa ce să facă. Încercă să stea treaz restul nopții, dar adormi și, când se trezi, găsi tava cu micul dejun și cu două pastile: una pentru dimineață și cealaltă pentru seară. Apucă pastilele între degete și se gândi: dacă nu le lua, n-avea să se însănătoșească, iar, dacă nu era vindecat, dr. Traylor nu s-ar fi atins de el. Dar, dacă nu le lua și nu se făcea bine, știa din experiență cât de rău avea să se simtă, cât de aproape inimaginabil de murdar avea să fie, ca și când întreaga sa ființă, pe dinăuntru și pe dinafară, ar fi fost mânjită cu excremente. Începu atunci să se legene înainte și-napoi. „Ce să fac”, întrebă, „ce să fac?” Se gândi la șoferul de camion cel gras, care fusese bun cu el. „Ajută-mă!” îl implorase. „Ajută-mă!”

„Frate Lulce”, se rugă, „ajută-mă, ajută-mă!”

Și încă o dată își spuse: „Am făcut o alegere greșită. Am plecat dintr-un loc în care aveam măcar curtea și școala și unde știam ce avea să se întâmple cu mine. Iar acum nu mai am nimic din toate astea”.

„Ești atât de prost!” auzi glasul din capul lui. „Atât de prost!” încă șase zile lucrurile continuă la fel: mâncarea îi apărea în timp ce el dormea, și el lua pastilele, căci nu-și permitea să nu le ia.

În a zecea zi, ușa se deschise, și dr. Traylor apăru în prag. El fu atât de speriat și de surprins încât nu apucă să se pregătească în niciun fel, dar, înainte să se poată ridica, dr. Traylor închise ușa, coborând spre el. Pe un umăr avea un vâtrai, pe care îl ține st lejer, ca pe o bătă de baseball, și, în vreme ce se apropia, Jude simți cum îl cuprinde groaza: ce însemna asta? Ce-i va face cu vâtraiul?

— Scoate-ți hainele! îi ceru dr. Traylor pe același ton fără inflexiuni, iar el și le scoase și se ghemui instinctiv, ridicând brațele deasupra capului când celălalt își luă vâtraiul de pe umăr, rotindu-l în aer.

Îi auzi cârâitul acela slab. Și apoi dr. Traylor își descheie pantalonii, rămânând în picioare în fața lui.

— Scoate-mi-i! îi ordonă, iar el se pregăti s-o facă, însă, înainte de a apuca, doctorul îl împunse în ceafa cu vâtraiul. Dacă încerci ceva, să muști, *orice*, te bat cu asta în cap până când ajungi o legumă, ai înțeles?

El încuviință, prea îngrozit ca să mai poată rosti vreun cuvânt.

— *Vorbește!* lirlă dr. Traylor, iar el sări în sus.

— Da, icni. Da, am înțeles.

Îi era frică de dr. Traylor, firește; îi era frică de toți. Dar niciodată nu-i trecuse prin minte să se opună clienților, să-i provoace. Ei erau puternici, el nu. Iar fratele Luke îl dresase mult prea bine. Era prea supus. Așa cum îl obligase dr. Traylor să recunoască, se pricepea să se prostitueze.

Fiecare zi decurse apoi la fel și, cu toate că sexul nu era mai rău decât înainte, el rămase convins că acesta era doar un preludiu și că lucrurile aveau să devină în cele din urmă foarte urâte, foarte stranii. Auzise povești de la fratele Luke – văzuse și filme video – despre lucruri pe care oamenii și le făceau unii altora, despre obiectele pe care le foloseau, ca recuzită și ca arme. De câteva ori avusese și el de-a face cu ele. Dar știa că, din multe puncte de vedere, era norocos: fusese cruțat. Groaza stârnită de ceea ce-l putea aștepta era mai rea chiar decât frica de sex în sine.

Noaptea își imagina ceea ce nu știa să-și imagineze și începea să găiaie de spaimă, iar hainele – altele acum, dar încă nu ale lui – îi deveneau jilave de transpirație.

La sfârșitul unei întâlniri, îl întrebă pe dr. Traylor dacă putea pleca.

— Vă rog! îl imploră, Vă rog!

Dar doctorul răspunse că îi oferise zece zile de ospitalitate și că trebuia să plătească pentru ele.

— Și pe urmă pot să plec? întrebă el, dar dr. Traylor ieșea deja pe ușă.

În a șasea zi de plată se gândi la un plan. Avea o secundă sau poate două – numai atât – în care dr. Traylor punea vătraiul sub brațul stâng ca să-și descheie cureaua cu mâna dreaptă. Dacă reușea să se potrivească exact în acel interval, putea să-l lovească în față cu o carte și să încerce să fugi. Trebuia să fie însă foarte rapid, foarte agil.

Trecu în revistă cărțile de pe rafturi, dorindu-și din nou ca unele să aibă coperte cartonate, nu să fie doar niște cărămizi broșate. O carte în format de buzunar, știa bine, avea să fie resimțită mai mult ca o scatoalcă, avea să fie mai moale, așa că în final alese un exemplar din *Oameni din Dublin*: era suficient de subțire ca s-o poată ține el în mână și destul de flexibilă ca să pălmuiască o față. O ascunse sub saltea și apoi își dădu seama că nici măcar nu trebuia să-și facă griji; putea s-o lase pur și simplu alături de pat. O lăsă așadar și așteptă.

Și apoi veni dr. Traylor cu vătraiul, și, când începu să-și desfacă cureaua, el sări și-l lovi cât putu de tare peste față, și-l auzi și-l simți țipând, vătraiul căzu pe podeaua de ciment cu un clinchet, iar mâna doctorului dădu să-l prindă de gleznă, dar el lovi cu piciorul, se năpusti sus pe scară, trase de ușă și fugi. La ușa de la intrare văzu o harababură de încuietori și aproape că izbucni în plâns, cu degetele neîndemânatic, trăgând de ivăre într-o parte și-n alta, și în clipa următoare era afară și fugea, fugea mai repede decât fugise vreodată în viața lui. „Ai să reușești, ai să reușești”, urla vocea în capul lui, încurajatoare de data asta, insistentă: „Mai repede, mai repede, mai repede!” Pe măsură ce se înzdrăvenise, dr. Traylor îi redusese tot mai mult porțiile de mâncare, astfel că el se simțea mereu slăbit, mereu obosit, însă acum era cu toate simțurile în alertă și alerga, strigând după ajutor, însă, chiar în vreme ce alerga și striga, își dădu seama că nu-l auzea nimeni: în jur nu se zărea nicio casă, și, cu toate că sperase să fie copaci, nu erau – doar o întindere plată de teren, fără nicio posibilă ascunzătoare. Apoi simți cât era de frig și cum îi intrau tot felul de lucruri în tălpi; dar continuă să alerge.

Și atunci auzi în spate altă pereche de tălpi lovind asfaltul și un zăngănit familiar și știu că e dr. Traylor. Nici măcar nu striga la el, nici măcar nu-l amenința, dar, când el întoarse capul să vadă cât de aproape era – și era foarte aproape, la numai câțiva metri –, se împiedică și căzu, izbindu-se cu obrazul de-asfalt.

După cădere întreaga energie îi dispăru, ca un stol de păsări ridicându-se în aer zgomotoase și luându-și rapid zborul departe, și văzu că zăngănind venea de la cureaua desfăcută a lui Traylor, pe care acum bărbatul și-o scoase. Începu să-l bată cu ea, iar el se strânse ghem în vreme ce era lovit, lovit întruna, și în tot acest timp dr. Traylor nu rosti niciun cuvânt, iar el nu-i auzea decât răsuflarea, gâfâitul de

oboseală când îl izbea cu cureaua tot mai tare peste spate, peste picioare, peste ceafă.

În casă, bătaia continuă, și, în zilele următoare, în săptămânile următoare, fu bătut și mai mult. Nu în mod regulat – niciodată nu știa când avea să fie lovit –, dar suficient de des pentru ca, împreună cu lipsa mâncării, să-i dea o stare permanentă de amețală și de slăbiciune; simțea că n-avea să mai aibă niciodată puterea să fugă iar. Așa cum se temuse, sexul deveni mai urât, iar el era obligat să facă lucruri despre care nu avea să poată vorbi niciodată, cu nimeni, nici măcar cu el însuși, și, la fel ca bătăile, deși nu era înspăimântător întotdeauna, era așa suficient de des încât să-l țină într-o stare continuă de frică năucă, care-l convinse că avea să moară în casa lui Traylor. Într-o noapte se visă pe el însuși bărbat, adult adevărat, însă era tot în pivniță așteptându-l pe dr. Traylor, și știu în vis că i se întâmplase ceva, că-și pierduse mințile, că era precum colegul lui de cameră de la cămin, și se trezi și se rugă să moară curând. În timpul zilei, când dormea, îl visa și pe fratele Luke și, când se trezea din visele acestea, își dădea seama ce mult îl protejase Luke mereu, cât de frumos se purtase, cât de bun fusese cu el. Șchiopătă atunci până sus, în capătul scării, și se aruncă pe trepte în jos, apoi se ridică și se aruncă iar.

Și apoi, într-o zi – la trei luni după aceea? La patru? Mai târziu, Ana avea să-i spună că dr. Traylor declarase că trecuseră douăsprezece săptămâni de când îl găsisse la benzinărie –, într-o zi, dr. Traylor exclamă:

— M-am săturat de tine. Ești murdar și dezgustător, și vreau să pleci.

Lui nu-i veni să creadă. Dar imediat își aminti să vorbească.

— Bine, zise. Bine. Plec acum.

— Nu. O să pleci așa cum vreau eu să pleci.

Timp de mai multe zile nu se mai întâmplă nimic, iar el presupuse că și asta fusese o minciună și se simți recunoscător că nu-și făcuse prea multe speranțe, că reușea în sfârșit să recunoască o minciună atunci când o auzea. Din ziua respectivă dr. Traylor începu să-i pună mâncarea pe o foaie de ziar, și într-o zi el se uită la dată și își dădu seama că era aniversarea lui.

— Am împlinit cincisprezece ani, anunță în încăperea goală și, auzindu-și glasul cum rostea cuvintele acestea – speranțele, fanteziile și imposibilitățile despre care numai el știa că se află dincolo de ele –, i se făcu rău.

Dar nu plânse: abilitatea de a nu plânge era unica lui reușită, unicul lucru cu care se putea mândri.

Și apoi, într-o seară, dr. Traylor veni jos cu vătraiul.

— Sus! îi spuse și-l împunse în spate în timp ce el se împleticea pe scări, căzând în genunchi și ridicându-se, și iar împiedicându-se și ridicându-se din nou.

Fu împuns cu vătraiul tot drumul până la ușa de la intrare, care era întredeschisă, și apoi afară, în noapte. Aerul era încă rece și umed, dar, cu toată frica lui, Jude își dădu seama că vremea era în schimbare, că, deși timpul stătuse în suspensie pentru el, nu la fel se întâmplase cu restul lumii, unde anotimpurile își continuaseră nepăsătoare marșul; simțea mirosul aerului care devenea verde. Lângă el se afla un arbust golaș, cu o ramură neagră, însă chiar în vârful ei îmbobociseră flori de un

liliachiu palid, iar el se uită la ramură disperat, încercând să immortalizeze o imagine a ei și s-o păstreze în minte, înainte să fie împins mai departe.

La mașină, dr. Traylor deschise portbagajul și-l împunse iar cu vătraiul, iar el se auzi scoțând niște sunete ca un fel de scâncete, deși nu plângea, și urcă în portbagaj, cu toate că era atât de slăbit încât fu nevoie ca dr. Traylor să-l ajute, apucându-i mâneca între degete, pentru a nu fi silit să se atingă de el.

Și porniră. Portbagajul era curat și mare, iar el se rostogolea dintr-o parte într-alta, simțind virajele, urcușurile și coborâșurile drumului, urmate de porțiuni lungi de șosea dreaptă. Apoi mașina coti la stânga, iar el se lovi de o suprafață cu protuberanțe, și pe urmă se opriră.

O vreme – preț de trei minute, numără el – nu se întâmplă nimic, iar el ascultă, dar nu auzi niciun sunet, doar propria-i respirație și bătăile inimii.

Capacul portbagajului se deschise apoi, dr. Traylor îl ajută să coboare, prinzându-l tot de mânecă, și-l împinse cu vătraiul în fața mașinii.

— Stai aici! îi spuse.

Iar el stătu, tremurând și privindu-l cum urcă la loc în mașină, coboară geamul și se apleacă spre el.

— Fugi! îi spuse apoi doctorul, iar când el rămase nemișcat, încremenit, adăugă: îți place mult să alergi, nu-i așa? Atunci, aleargă!

Și porni mașina, iar el se trezi în sfârșit și fugi.

Erau pe un câmp, un pătrat mare și arid de pământ pe care peste câteva săptămâni avea să fie iarbă, însă acum nu era nimic, doar petice de gheață subțire care crăpa sub picioarele lui ca oalele de lut și pietricele albe care scânteiu ca niște stele. Câmpul avea o vagă adâncitură în zona de mijloc, iar în dreapta se întindea panglica drumului. Jude nu reușea să vadă cât de lată era, doar că se afla acolo, căci nu trecea niciun vehicul. În stânga era un gard de sârmă, dar departe, și el nu distingea ce se află dincolo de el.

Fugi, în timp ce mașina se ținea imediat după el. La început se simți chiar bine să alerge, să fie în aer liber, departe de casa lui Traylor: chiar și gheața ca niște bucăți de sticlă sub tălpi, vântul care-l lovea în față, atingerea barei de protecție a mașinii ce-l împingea din spate – chiar și toate acestea erau mai bine decât să stea în casa aceea, în camera cu pereți din bolțari și cu o fereastră atât de mică încât nici nu putea fi considerată fereastră.

Alerga. Dr. Traylor îl urmărea și accelera uneori, iar atunci el alergia și mai repede. Dar nu mai putea să fugă așa cum putuse înainte și cădea des. De fiecare dată când cădea, mașina încetinea, iar dr. Traylor îi striga – nu cu mânie, nici măcar cu glas ridicat – „Ridică-te! Ridică-te și aleargă!”

O viață mărunță e

Ridică-te și aleargă, că altfel ne întoarcem acasă!” Iar el se silea să se ridice și să alerge iar.

Alerga. Nu știa că aceasta era ultima dată în viața lui când alergia, iar peste ani avea să se întrebe: „Dacă aș fi știut asta, aș fi reușit oare să fug și mai repede?” Dar sigur că era o întrebare imposibilă, o non-întrebare, o axiomă fără soluție. Cădea

întruna, și a douăsprezecea oară mișcă buzele, încercând să spună ceva, dar nu-i ieși niciun sunet. „Ridică-te! „Îl auzi pe dr. Traylor spunând. „Ridică-te! Data următoare când vei cădea va fi ultima”. Și el se ridică din nou.

Dar deja nu mai alerga, mergea și se împleticea, se târa din fața mașinii, iar mașina îl împingea tot mai tare. „Dă să se termine!” implora în gând. „Dă să se termine!” își amintea – oare cine-i spusese asta? Unul dintre frați, dar care? – povestea unui băiețel vrednic de milă, un băiețel aflat într-o situație mult mai rea decât a lui, așa i se spusese, care, după ce fusese cuminte foarte mult timp (încă o privință în care se deosebea de el), se rugase într-o seară lui Dumnezeu să-l ia: „Sunt gata”, spusese băiețelul din poveste, „sunt gata”. Și un înger teribil, cu aripi aurii și cu ochi din care se revărsa foc, apăruse și își înfășurase aripile în jurul lui, iar băiețelul se transformase în cenușă și dispăruse, eliberat din această lume.

„Sunt gata”, spuse și el, „sunt gata”, și așteptă ca îngerul, cu frumusețea lui înspăimântătoare, să vină și să-l salveze.

Ultima dată când căzu, nu mai putu să se ridice. „Ridică-te!” îl auzi pe dr. Traylor urlând. „Ridică-te!” Dar nu mai reuși. Și atunci auzi motorul pornind din nou, simți lumina farurilor venind spre el, în două râuri de foc ca ochii îngerului, întoarse capul într-o parte și așteptă, iar mașina veni spre el și apoi peste el, și cu asta totul se termină.

Acesta fu sfârșitul. După aceea deveni adult. În timp ce zăcea în spital, vegheat de Ana, își făcu sieși promisiuni. Evaluă greșelile pe care le comisese: niciodată nu știuse în cine să se încreadă; îi urmase pe toți cei care îi arătaseră un dram de bunătate. Dar acum hotărî că asta avea să se schimbe. Nu se va mai încrede în oameni atât de ușor. Nu va mai face sex. Nu va mai aștepta să fie salvat.

„Niciodată n-o să-ți mai fie atât de rău”, obișnuia Ana să-i spună în spital. „N-o să mai fie niciodată atât de groaznic”.

Și, deși știa că ea se referea la durere, lui îi plăcea să creadă că, de fapt, vorbește despre viață în general: că, an după an, lucrurile aveau să se îmbunătățească. Și ea avu dreptate: lucrurile chiar se îmbunătățiră. Și fratele Luke avusese dreptate, fiindcă la șaisprezece ani viața lui se schimbă la un an după dr. Traylor, intră la colegiul la care visase să învețe; cu fiecare zi în care nu mai făcea sex, devenea mai curat. Viața lui căpătă un curs tot mai improbabil an după an. Norocul și binele se înmulțiră și se amplificară constant, și el se minuna fără încetare de bunăvoința și generozitatea care-i erau arătate, de oamenii care apăreau în viața lui, atât de diferiți de cei pe care-i cunoscuse înainte, încât păreau o altă specie; fiindcă, la urma urmei, cum era posibil ca dr. Traylor și Willem să fie considerați ființe de același fel? Sau părintele Gabriel și Andy? Ori fratele Luke și Harold? Oare ceea ce exista în primul grup exista și în al doilea? Și, dacă da, cum de cei din al doilea grup aleseseră altfel, cum aleseseră ce anume să devină? Lucrurile nu doar se îndreptară: se inversară, se transformară într-o măsură aproape absurdă. Iar el trecu de la nimic la o abundență stânjenitoare. Își amintea în acele momente spusele lui Harold, că viața compensează singură pierderile, și recunoștea adevărul lor, deși uneori i se părea că viața lui nu se limitase la o simplă compensare, ci compensase într-un stil

extravagant, ca și când l-ar fi implorat s-o ierte, ca și când ar fi revărsat asupra lui bogății, copleșindu-l cu tot felul de lucruri minunate pentru ca el să nu-i poarte pică și să-i permită să-l ducă mai departe. Și așa, cu fiecare an care trecea, el își încălca în mod repetat promisiunile făcute sieși. Fiindcă îi urma pe cei care erau buni cu el. Fiindcă se încredea din nou în oameni. Fiindcă făcea iar sex. Fiindcă spera să fie salvat. Și avea dreptate să le facă pe toate – nu de fiecare dată, firește, dar în cea mai mare parte a timpului. Ignora lecțiile trecutului și, mai des decât ar fi trebuit, era răsplătit pentru asta. Nu regreta nimic, nici măcar sexul, fiindcă îl făcuse cu Speranță și din dorința de a face pe cineva fericit, pe cineva care îi dăruise lui totul.

Într-o seară, la scurt timp după ce el și Willem deveniseră un cuplu, se duseră la o petrecere a lui Richard, o agapă plină de larmă, doar cu oameni la care ei țineau – JB, Malcolm, Henry Young Negrul, Henry Young Asiaticul, Phaedra, Ali și toți iubiții și iubitele lor, soții și soțiile lor. El era în bucătărie, ajutându-l pe Richard să pregătească desertul, când intră JB, puțin amețit de băutură, își trecu im braț pe după gâtul lui și-l sărută pe obraz.

— Ei bine, Judy, spuse el, până la urmă te-ai ales cu toate, nu-i așa? Cariera, banii, apartamentul și tipul. Cum de ai ajuns atât de norocos?

JB îi zâmbi larg, iar el îi zâmbi la rândul său. Se bucură că Willem nu era acolo să audă comentariul, fiindcă știa că l-ar fi iritat ceea ce el considera invidia lui JB, convingerea acestuia că toată lumea avea și Avusese o viață mai ușoară decât a lui și că el, Jude, era mai norocos decât oricare altul.

e

Dar el nu vedea lucrurile așa. Înțelegea că acesta e, în parte, felul lui JB de a fi ironic, de a-l felicita pentru un noroc care – da, știau amândoi – era excesiv, dar și profund apreciat. Și, ca să fie sincer, invidia lui JB îl și flata oarecum; pentru JB, el nu era un infirm pe care universul îl recompensa pentru o soartă urâtă, ci era egalul lui, un om în care JB vedea doar lucruri de invidiat și nimic de compătimit. În plus, JB avea dreptate: într-adevăr, cum de ajunsese el atât de norocos? Cum ajunsese să aibă tot ce avea? N-avea să știe niciodată; întotdeauna avea să se mire și să se întrebe.

— Nu știi, JB, răspunse, întinzându-i prima felie de tort și zâmbindu-i, în vreme ce din sufragerie se auzi glasul lui Willem spunând ceva, urmat de o explozie de râsete din partea celorlalți – un sunet de încântare pură. Dar știi ce? continuă. Toată viața am avut noroc.

Femeia se numește Claudine și e o prietenă a unei prietene a unei cunoștințe și designer de bijuterii, ceea ce pentru el e oarecum ieșit din comun, fiindcă de obicei se culcă numai cu oameni din breasla lui, care simt mai obișnuiți cu aranjamentele temporare și le acceptă mai ușor.

Claudine are treizeci și trei de ani, părul lung și negru, cu vârfurile mai deschise la culoare, și mâini mici, ca de copil, pe care poartă inele creație proprie, din aur și scânteind de pietre; înainte să facă sex, și le scoate ultimele, după haine, de parcă inelele, nu lenjeria de corp, ar fi cele care i-ar ascunde cele mai intime părți.

A început să se culce cu ea – nu ies împreună, fiindcă el nu iese cu nimeni – acum

aproape două luni, ceea ce iarăși e neobișnuit pentru el, și știe că va trebui să pună curând capăt relației. I-a spus de la început că va fi doar o chestiune de sex, că el iubește pe altcineva și că nu poate petrece nopțile cu ea, niciodată, iar ea a părut să accepte fără probleme; i-a răspuns că e-n regulă, că și ea e îndrăgostită de cineva. Dar el n-a văzut semne ale prezenței unui alt bărbat în apartamentul ei, și, ori de câte ori îi trimite un mesaj, e disponibilă. E și acesta un semnal de avertizare: e nevoie să pună punct.

O sărută pe frunte și se ridică.

— Trebuie să plec, îi spune.

— Ba nu, replică ea. Mai stai! încă puțin!

— Nu pot.

— Cinci minute.

— Cinci, acceptă el și se întinde la loc.

Dar după cinci minute o sărută din nou, pe obraz.

Chiar trebuie să plec, îi spune, iar ea scoate un sunet de protest și resemnare și se întoarce pe o parte.

El se duce în baia ei, face duș și se clătește pe dinți, se întoarce și o sărută iar.

— Te sun, rostește și e dezgustat de felul în care a fost redus la un vocabular constând aproape numai din clișee. Îți mulțumesc că m-ai primit.

Acasă, străbate în tăcere apartamentul cufundat în întuneric, iar în dormitor își scoate hainele, se întinde în pat cu un mic oftat și își înfășoară brațele în jurul lui Jude, care se trezește și se întoarce spre el.

— Willem, ai venit! murmură.

Iar Willem îl sărută pentru a-și înăbuși sentimentul de regret și de vinovăție pe care-l are de fiecare dată când aude fericirea și destinderea din glasul lui Jude.

— Sigur că am venit, răspunde el; întotdeauna vine acasă, niciodată nu i s-a întâmplat să nu vină. Îmi pare rău că e atât de târziu.

E o noapte fierbinte, cu aerul umed și neclintit, și totuși el se lipește strâns de Jude, de parcă ar încerca să se încălzească, împletindu-și picioarele cu ale lui. „Mâine”, își spune, „o s-o termin cu Claudine”.

N-au discutat niciodată despre asta, dar știe că Jude e conștient că el face sex cu alții. Ba chiar i-a dat voie. Asta s-a întâmplat după weekendul acela teribil de Ziua Recunoștinței, când, după ani de disimulări, Jude i s-a dezvăluit complet, când straturile de nori care-l ascuseseră vederii au fost brusc spulberate. Multe zile după aceea, Willem n-a știut ce să facă (altceva decât să reia el însuși ședințele de psihoterapie; l-a sunat pe psihologul lui a doua zi după ce Jude își făcuse prima programare la doctorul Loehmann) și, ori de câte ori se uita la Jude, îi reveneau în minte fragmente din dezvăluirile lui, și îl studia pe furiș, întrebându-se cum de ajunsese, din ceea ce fusese, ceea ce era acum, cum devenise persoana care era, când totul în viața lui se împotriviise unei asemenea transformări. Venerația pe care a simțit-o atunci pentru el, disperarea și oroarea aceea erau sentimente pe care ți le stârnesc de obicei niște idoli, nu alți oameni cel puțin nu alți oameni dintre cei pe care-i știa el.

— Știi ce simți, Willem, i-a spus Andy într-una dintre discuțiile lor secrete. Dar el nu vrea să-l admiri; vrea să-l vezi așa cum e. Vrea să-i spui că viața lui, așa inimaginabilă cum e ea, e totuși o viață. Înțelegi la ce mă refer?

— Înțeleg.

În primele zile de după dezvăluiri, a simțit că Jude e foarte tăcut și retras în preajma lui, de parcă ar fi încercat să nu atragă atenția asupra sa, de parcă n-ar fi vrut să-i amintească de ceea ce aflase. Într-o seară, cam la o săptămână după aceea, în timpul unei cine luate în liniște în apartament, i-a spus pe un ton moale:

— Nici măcar nu mai poți să mă privești.

Willem a ridicat ochii atunci și i-a văzut chipul palid, temător, și-a tras scaunul lângă al lui și a stat așa, uitându-se la el.

— Îmi pare rău, a murmurat. Mă tem că o să spun ceva stupid.

— Willem... Cred că am ajuns un tip destul de normal, ținând seama de tot ce s-a întâmplat, nu ți se pare?

Iar el a simțit tensiunea și tonul de speranță din glasul lui.

— Nu, i-a răspuns, iar Jude a tresărit. Cred că ai ajuns un tip extraordinar, ținând sau neținând seama de tot ce s-a întâmplat.

Și, în sfârșit, Jude a zâmbit.

În seara aceea au discutat despre ceea ce vor face.

— Mi-e teamă că te-ai pricopsit cu mine, a început Willem, și, când a văzut ușurarea de pe fața lui Jude, s-a afurisit singur că nu-i dăduse mai devreme de înțeles că n-avea de gând să plece.

Apoi și-a luat seama, și au discutat despre chestiunile fizice: cât de departe ar fi putut merge, ce nu voia Jude să facă.

— Putem face orice vrei tu, Willem.

— Dar ție nu-ți place.

— Și totuși îți datorez asta.

— Nu, a replicat el. N-ar trebui să simți că-mi datorezi ceva; în plus, nu-mi datorezi nimic. Dacă pentru tine nu e excitant, atunci nu e nici pentru mine, a adăugat, deși, spre rușinea lui, voia încă să facă sex cu Jude.

N-avea, în niciun caz, să mai facă dacă Jude nu voia, dar asta nu însemna că, dintr-odată, nici nu-și mai dorea.

— Dar tu ai sacrificat atâtea ca să fii cu mine, a spus Jude după o perioadă de tăcere.

— Ce, de pildă? a întrebat el, curios.

— Normalitatea. Acceptarea socială. Ușurința de a trăi. Chiar și cafeaua. Nu pot să adaug sexul pe lista asta.

Au vorbit mult, și, într-un târziu, Willem a reușit să-l convingă să definească ce anume îi plăcea de fapt. (Nu prea multe.)

— Dar tu ce-ai să faci? l-a întrebat Jude.

— Ei, o să fiu în regulă, i-a răspuns el, fără să știe cu adevărat.

J – Willem, să știi că, evident, poți să te culci cu cine vrei. Eu doar... Știi că e egoist din partea mea, dar nu vreau decât să nu-mi vorbești despre asta.

— Nu e deloc egoist, a ripostat el, întinzându-se peste pat să-l cuprindă cu brațul. Și nu ți-aș vorbi niciodată despre așa ceva.

Asta se întâmpla cu opt luni în urmă, iar în aceste opt luni situația s-a îmbunătățit; nu în felul în care își imagina el înainte că se îmbunătățește, își spunea Willem, când se prefăcea că totul era în regulă și ignora orice indicii care nu-i conveneau și orice suspiciuni care sugerau altceva; acum lucrurile s-au îmbunătățit cu adevărat. Se vedea clar că Jude era mai relaxat: era mai puțin inhibat fizic, mai tandru, și era așa fiindcă știa că Willem îl dezlegase de ceea ce considera el a fi obligațiile lui. Se tăia mult mai rar. Acum Willem nu mai avea nevoie ca Andy sau Harold să-i confirme că Jude e mai bine; știa singur că așa stau lucrurile. Singura dificultate o reprezenta faptul că el încă îl dorea, și uneori trebuia să-și amintească sieși să se oprească, fiindcă se apropia de limitele tolerate de Jude. În acele momente se înfuria – nu pe Jude și nici măcar pe el însuși – niciodată nu se simțise vinovat că voia să facă sex și nici acum nu se simțea –, ci pe viață, pe felul în care uneltise pentru a-l face pe Jude să se teamă de un lucru pe care el nu-l asociase niciodată cu altceva decât cu plăcerea.

Era atent pe cine alegea pentru sex: se orienta către persoane (femei, de fapt; majoritatea fuseseră femei) despre care simțea sau știa, din experiența anterioară, că erau interesate cu adevărat de el doar pentru sex și că erau discrete. Deseori rămâneau nedumerite, iar el nu le învinovăța. „Dar nu ai o relație cu un bărbat?” îl întrebau. Iar el le spunea că are, dar o relație deschisă. „Deci nu ești cu adevărat homo?” insistau ele, iar el răspundea: „Nu, nu în mod fundamental”. Femeile tinere acceptau situația mai ușor: aveau (sau avuseseră) iubiți care se culcaseră și cu bărbați; ele însele se culcaseră cu alte femei. „Ah!” exclamau, și de obicei asta era tot; dacă aveau alte nedumeriri sau întrebări, le păstrau pentru ele. Femeile acestea tinere – actrițe, asistente la machiaj, costumiere – nu căutau nici ele o relație adevărată cu el; deseori nu căutau niciun fel de relație. Uneori îi puneau întrebări despre Jude – cum se întâlniseră, ce fel de om era –, iar Willem le răspundea, și atunci devenea nostalgic și i se făcea dor de el.

Dar avea grijă să nu lase ca această viață să i-o afecteze pe cea de acasă. O dată apăruse într-o rubrică de scandal un articol aluziv – i-l trimisese Kit – care se referea în mod evident la d, și, după ce se tot gândise dacă să-i spună lui Jude sau nu, hotărâse până la urmă să n-o facă; Jude n-avea să dea niciodată peste articol singur, și nu exista niciun motiv ca Willem să-l silească să se confrunte la modul practic cu un lucru despre care Jude știa oricum teoretic că se întâmplă.

J B văzuse însă articolul (Willem bănuia că și alții îl văzuseră, dar JB fusese singurul care-i vorbise despre el) și-l întrebase dacă era adevărat.

— Nu știam că voi doi aveți o relație deschisă, declarase el, mai degrabă curios decât acuzator.

— A, da, replicase el pe un ton firesc. Chiar de la început.

Îl întrista, desigur, faptul că viața lui sexuală și cea casnică trebuiau să fie două domenii distincte, însă era suficient de matur ca să știe că fiecare relație avea în ea ceva frustrant și dezamăgitor, un lucru care trebuia căutat în altă parte. Prietenul

lui, Roman, de pildă, era însurat cu o femeie care, deși frumoasă și fidelă, era evident lipsită de inteligență: nu înțelegea filmele în care juca Roman, iar când vorbeai cu ea, te trezeai că-ți ajustezi în mod conștient ritmul, complexitatea și conținutul conversației, fiindcă deseori părea derutată când discuția se axa pe politică, pe finanțe, literatură, artă, gastronomie, arhitectură sau mediu. Willem știa că Roman e conștient de această deficiență, a Lisei și a relației lor deopotrivă.

— Ei, îi spusese el la un moment dat lui Willem ca din senin, dacă vreau să port o conversație bună, pot să vorbesc cu prietenii, nu-i așa?

Roman fusese unul dintre primii lui prieteni care se căsătoriseră, iar la momentul respectiv el fusese fascinat și totodată stupefiat de alegerea lui. Acum însă știa: întotdeauna trebuia să sacrifici ceva. Întrebarea era ce anume. Știa că unora – JB; Roman, poate – sacrificiul lui îi se părea de neconceput. Odinioară și lui i s-ar fi părut la fel.

Se gândea adesea în ultima vreme la o piesă în care jucase în timpul doctoratului, scrisă de o femeie bondoacă și sânguincioasă de la clasa de dramaturgie care avea să se bucure ulterior de un succes deosebit ca scenaristă de filme polițiste, dar care în școală „neercase să scrie piese à la Harold Pinter despre cupluri căsătorite și nefericite. În *Dacă asta ar fi fost un film* era vorba despre doi soți nefericiți din New York – el profesor de muzică clasică, ea libretistă. Fiindcă aveau peste patruzeci de ani (un tărâm, pentru el pe atunci, cenușiu, imposibil de îndepărtat și inimaginabil de sumbru), erau lipsiți total de umor și tânjeau tot timpul după cei care fuseseră în tinerețe, după vremurile când viața păruse plină de promisiuni și de speranțe, când ei înșiși fuseseră romantici – când existența în sine fusese o poveste romantică. Willem jucase rolul soțului și, cu toate că înțelesese cu mult timp în urmă că fusese o piesă proastă (cu replici de genul: „Asta nu e *Tosca*, să știi! Asta e *viață* adevărată!”) nu uitase niciodată monologul său final de la sfârșitul actului al doilea, când soția îl anunță că vrea să-l părăsească fiindcă nu se simte împlinită în căsnicie și fiindcă e convinsă că o așteaptă cineva mai bun:

SETH: Dar nu înțelegi, Amy? Te înșeli. O relație nu-ți oferă niciodată *totul*. Îți oferă *unele* lucruri. Gândește-te la toate lucrurile pe care ți le dorești de la cineva – atracție sexuală, să zicem, sau conversații inteligente, sau susținere financiară, compatibilitate intelectuală, afecțiune ori fidelitate – și alege trei dintre ele. *Trei*, atâta tot. Sau patru, dacă ești foarte norocos. Pe celelalte va trebui să le cauți în altă parte. Doar în filme se întâmplă să găsești pe cineva care să-ți dea totul. Dar asta nu e un film. În lumea reală, trebuie să decizi care sunt cele trei calități alături de care vrei să-ți petreci restul vieții și să le cauți apoi într-o altă persoană. Asta înseamnă viața reală. Nu-ți dai seama că e o capcană? Dacă tot încerci să găsești totul, ai să sfârșești fără să ai nimic.

AMY: (plângând) Și tu ce ai ales?

SETH: Nu știu. Pauză) Nu știu.

Pe atunci nu crezuse cuvintele acelea, fiindcă pe atunci totul i se părea posibil: avea douăzeci și trei de ani, și în jurul lui toți erau tineri și atrăgători, inteligenți și plini de farmec. Toți credeau că vor rămâne prieteni timp de zeci de ani, pe vecie.

Dar sigur că, pentru majoritatea, nu se întâmplase așa. Pe măsură ce înaintai în vârstă, îți dădeai seama că acele calități pe care le apreciai la cei cu care te întâlneai sau cu care făceai sex nu erau în mod necesar și cele alături de care voiai să trăiești sau să-ți duci zilele mai departe. Dacă erai inteligent și aveai noroc, învățai și acceptai acest lucru. Îți dădeai seama ce anume e mai important pentru tine și căutai acele lucruri, devenind realist. Fiecare dintre ei alesese altfel: Roman preferase frumusețea, blândețea, maleabilitatea; Malcolm – i se părea lui Willem – alesese seriozitatea, competența (Sophie era intimidată de eficientă) și compatibilitatea estetică. Iar el? El alesese prietenia. Conversația. Bunătatea. Inteligența. La treizeci de ani se uita la relațiile altora și își puneă întrebarea care animase (și continua să anime) nenumărate conversații la petreceri: „Ce se petrece în interiorul lor?” Acum însă, la aproape patruzeci și opt de ani, percepea relațiile în care se angajau oamenii ca pe niște reflecții ale celor mai fierbinți și totuși celor mai greu exprimabile dorințe ale lor, vedea speranțele și incertitudinile lor prinzând formă fizică în altă persoană. Acum se uita la cupluri – în restaurante, pe stradă, la petreceri – și se întreba: „De ce sunteți împreună? Ce anume ați identificat drept esențial pentru voi? Ce lipsește în propria voastră persoană și vreți să vă fie furnizat de altcineva?” Acum, o relație de succes era pentru el cea în care fiecare partener recunoscuse ce are celălalt mai bun de oferit și hotărâse să prețuiască acel lucru.

Și, poate nu întâmplător, se trezi pentru prima oară că se îndoiește de eficiența psihoterapiei, de promisiunile și de premisele ei. Până atunci nu-și pusese niciodată problema că ar putea fi, în cel mai rău caz, un lucru benign; în tinerețe o considerase chiar o formă de lux: dreptul acesta de a vorbi neîntrerupt timp de cincizeci de minute despre propria viață era o dovadă că devenise o persoană a cărei viață merita o atenție consecventă și un ascultător îngăduitor. Dar acum era conștient de faptul că nu mai răbda ceea ce începuse să i se pară sinistra pedanterie a psihoterapiei, premisa ei că viața era cumva reparabilă, că exista un standard social și că pacientul era îndrumat să i se conformeze.

— Mi se pare că ascunzi unele lucruri, Willem, îi spuse la un moment dat Idriss, psihoterapeutul său de ani buni, iar el tăcu.

Psihoterapia și psihoterapeuții promiteau să se abțină riguros să judece și să critice (dar nu era oare o imposibilitate să vorbești cu cineva și să nu fii judecat?), și totuși în spatele fiecărei întrebări a lor era un imbold care te împingea ușor, dar inexorabil, să recunoști un anume defect în tine însuși, să soluționezi o problemă pe care nici nu ștuseși c-o ai. De-a lungul anilor, avusese prieteni care fuseseră convinși că trăiseră o copilărie fericită, că părinții lor fuseseră iubitori, până când psihoterapia le arătase că nu așa erau, că nu așa stăteau lucrurile. Nu voia ca asta să i se întâmple și lui; nu voia să i se spună că mulțumirea lui nu era de fapt mulțumire, ci simplă iluzie.

— Și ce simți în legătură cu faptul că Jude nu vrea niciodată să facă sex? îl întrebă Idriss.

— Nu știu, răspunse. Dar știa, așa că adăugă: îmi doresc să vrea, pentru binele lui. Mă întristează să știu că ratează una dintre cele mai importante experiențe ale

vieții. Dar cred că și-a câștigat dreptul să nu vrea.

În fața lui, Idriss tăcu. Adevărul era că Willem nu voia ca Idriss să încerce să diagnosticheze ce nu mergea bine în relația lui. Nu voia să i se spună cum anume s-o remedieze. Nu voia să încerce să-l determine pe Jude, sau pe sine însuși, să facă un lucru pe care niciunul dintre ei nu-l dorea, numai fiindcă așa ar fi trebuit. Relația lor era, după părerea lui, cu totul deosebită, singulară, însă funcțională. Și nu voia să i se arate că era altfel. Uneori se întreba dacă nu cumva doar lipsa de creativitate – a lui și a lui Jude – îi făcuse să creadă că relația lor trebuia să includă și sexul. Dar pe atunci i se păruse unica modalitate de a exprima anumite simțăminte profunde. Termenul „prieten” era prea vag, prea nedescriptiv și nesatisfăcător – cum ar fi putut să folosească pentru a arăta ce însemna Jude pentru el același cuvânt pe care îl folosea referindu-se la India sau la cei doi Henry Young? Așa că aleseseră un alt tip de relație, mai obișnuit, care însă nu funcționase. Acum însă își inventau propriul lor gen de relație, nerecunoscută oficial în istorie, neimortalizată în poezie ori cântec, însă care părea mai adevărată și mai puțin restrictivă.

Nu-i spuse însă nimic lui Jude despre scepticismul lui crescând în privința psihoterapiei, în parte fiindcă, într-o anumită măsură, o considera încă utilă pentru cei cu adevărat bolnavi, iar Jude – reușea acum s-o recunoască limpede față de sine însuși – era cu adevărat bolnav. Știa că Jude detestă să meargă la psihoterapie; după primele ședințe, se întorsese acasă atât de tăcut, atât de retras în sine, încât el fusese nevoit să-și amintească sieși că îl obliga să se ducă doar pentru binele lui.

Până la urmă însă, nu se mai putu stăpâni.

— Cum merge treaba cu doctorul Loehmann? îl întrebă într-o seară, cam la o lună după prima ședință.

Jude oftă.

— Willem, cât timp vrei să mă mai duc acolo?

— Nu știu. Nu m-am gândit.

— Deci credeai că o să mă duc la nesfârșit, replică Jude privind-l fix.

— Păi... (Chiar așa crezuse.) E chiar atât de rău? Ce te deranjează, persoana lui Loehmann? Ar trebui să găsim pe altcineva?

— Nu, nu Loehmann e de vină, ci procesul în sine.

Fu rândul lui Willem să ofteze.

— Uite ce e, Jude! Știu cât de greu îți este. Chiar știu. Dar... ai răbdare un an, bine? Un an. Și străduiește-te! Pe urmă mai vedem.

Jude îi promise.

Dar mai târziu, prin primăvară, când el era plecat la filmări, vorbeau într-o seară la telefon, și Jude îi spuse:

— Willem, ca să fim pe deplin sinceri unul cu altul, trebuie să-ți spun ceva.

— Bine, zise el, strângând mai tare telefonul în mână.

Era la Londra, unde filma *Henry & Edith*. El interpreta – deși era cu doisprezece ani mai tânăr și cu treizeci de kilograme mai slab decât trebuia, subliniase Kit, dar cine mai ținea socoteala? – rolul lui Henry James la începutul prieteniei sale cu Edith Wharton. Filmul era mai degrabă povestea unei călătorii, turnată în cea mai mare

parte în Franța și în sudul Angliei, iar el lucra la ultimele scene.

— Nu sunt mândru de ce am făcut, îl auzi pe Jude spunând. Dar am lipsit de la ultimele patru ședințe cu Loehmann. Sau mai bine zis... m-am dus, dar nu m-am dus.

— Cum adică? întrebă el.

— Păi, mă duc, dar pe urmă... pe urmă stau afară, în mașină, și citesc cât timp arține ședința, iar când ar trebui să se termine, mă întorc la birou.

El rămase tăcut, la fel și Jude, după care izbucniră amândoi în râs.

— Și ce citești? întrebă el când fu în stare să vorbească.

— „Pentru a introduce narcisismul”⁴², recunosc Jude, și începură iar să râdă, atât de tare, încât Willem fu nevoit să se așeze.

— Jude... dădu el să spună într-un târziu, dar Jude îl întrerupse:

— Știu, Willem, știu. O să reiau. A fost o prostie din partea mea. Numai că n-am putut pur și simplu să mă mai duc în ultimele săptămâni. Nu știu bine de ce.

Când închise telefonul, Willem încă zâmbea, iar când auzi în minte vocea lui Idriss întrebându-l: „Și tu ce părere ai despre faptul că Jude nu s-a dus la terapie deși a zis că se duce?” dădu din mână a lehamite, parcă pentru a alunga cuvintele. Minciunile lui Jude și propriile lui autoamăgiri, își dădu el seama, erau forme de protecție a sinelui practicate încă din copilărie, obișnuințe care îi ajutaseră să transforme lumea în ceva mai ușor digerabil decât era uneori. Dar acum Jude încerca să mintă mai rar, iar el se străduia să accepte faptul că existau unele lucruri care nu aveau să se conformeze niciodată ideii lui despre cum anume trebuia să fie viața, oricât de intens ar fi sperat sau ar fi pretins el că i se conformează. Așa că, de fapt, știa că psihoterapia n-avea să-i ofere decât un ajutor limitat lui Jude. Știa că Jude va continua să se taie. Știa că el nu-l va putea vindeca niciodată. Persoana pe care o iubea era bolnavă, iar responsabilitatea lui nu era s-o tămăduiască, ci s-o ajute să devină mai puțin bolnavă. Pe Idriss n-avea să-l poată face niciodată să-i înțeleagă această schimbare de perspectivă; uneori abia o înțelegea el însuși.

În noaptea aceea veni la el o femeie, directorul adjunct artistic, și, în timp ce ședeau unul lângă altul, el răspunse la întrebările de fiecare dată: cum îl cunoscuse pe Jude și ce fel de om era – sau, mai bine zis, ce fel de om era în versiunea pe care o construise el special pentru asemenea întrebări.

— E o locuință încântătoare, comentă Isabel, iar el o privi puțin suspicios.

Când văzuse apartamentul, JB fusese de părere că arată de parcă ar fi fost corcit cu Marele Bazar din Istanbul, iar Isabel avea, așa cum îl auzise spunând pe directorul de imagine, gusturi desăvârșite.

— Serios! insistă ea, văzându-i expresia. E foarte drăguță.

— Mulțumesc.

Era apartamentul lui – al lui și al lui Jude. Îl cumpăraseră cu numai două luni în urmă, când devenise limpede că amândoi vor avea mult de lucru la Londra. El avusese misiunea să găsească ceva și, fiindcă fusese responsabilitatea lui, alesese în mod intenționat cartierul Marylebone, tern și liniștit – nu pentru sobrietatea lui plăcută sau pentru comoditate, ci pentru numărul mare de medici care locuiau

acolo.

— Ah, exclamase Jude studiind lista cu locatarii clădirii în vreme ce așteptau ca agentul imobiliar să le arate apartamentul asupra căruia se hotărâse Willem, ia te uită ce e la parter: cabinetul unui chirurg ortoped! Și, ridicând o sprânceană spre Willem, adăugase: O coincidență interesantă, nu-i așa?

El zâmbise și replicase:

— Nu-i așa?

Dar în spatele acestei glume era o chestiune pe care niciunul dintre ei nu fusese capabil s-o discute, nu numai în cadrul relației, ci nici în al prieteniei lor în ansamblu: faptul că, la un moment dat, nu știau când, dar în mod cert, starea lui Jude avea să se înrăutățească. Ce anume însemna asta mai exact Willem nu era sigur, dar, în spiritul noii sale deschideri spre onestitate, încerca să se pregătească – pe el însuși și pe Jude – pentru un viitor imprevizibil, în care Jude n-avea să mai fie poate în stare să meargă, ba nici măcar să stea în picioare. Așa că, până la urmă, apartamentul de la etajul patru de pe Harley Street fusese singura opțiune posibilă; dintre toate cele pe care le văzuse, acesta se apropia cel mai mult de locuința de pe Greene Street: era un apartament pe un singur etaj, cu uși largi și holuri spațioase, cu încăperi mari, pătrate, și băi care puteau fi transformate pentru cineva în scaun cu rotile (cabinetul de la parter al ortopedului fusese argumentul final, de neignorat, care sugera că apartamentul trebuia să fie al lor). Deci îl cumpăraseră; el adusese apoi toate covoarele, lustrele și păturile pe care le tot strânsese de când lucra și care stătuseră împachetate în cutii în subsolul clădirii de pe Greene Street, iar acum, înainte să se întoarcă la New York după ce sfârșea filmările, unul dintre foștii asociați ai lui Malcolm, un tânăr care se mutase la Londra ca să lucreze la filiala Bellcast de acolo, avea să înceapă munca de renovare.

Ah, își spunea el de fiecare dată când se uita la planurile pentru locuința de pe Harley Street, era atât de dificil și de trist uneori să trăiești în realitatea de zi cu zi! Își amintise de asta și ultima dată când se întâlnise cu Vikram, arhitectul, când îl întrebuse de ce nu păstrau vechile ferestre cu tocuri de lemn din bucătărie, care dădeau spre curtea interioară și spre acoperișurile de pe Weymouth Mews.

— N-ar trebui să le păstrăm? Arată foarte frumos.

— *Sunt frumoase, adevărat*, replicase Vikram, dar sunt foarte greu de deschis pentru cineva care stă jos, necesită o forță considerabilă în picioare.

Își dăduse seama atunci că Vikram luase foarte în serios instrucțiunile pe care i le dăduse la prima lor discuție: să țină seama de faptul că una dintre persoanele care urma să locuiască în apartament putea să aibă dificultăți serioase la deplasare.

— Ah! exclamase el și clipise de câteva ori, repede. Înțeleg. Mulțumesc. Mulțumesc.

— Nicio problemă. Îți promit, Willem, că vă veți simți amândoi ca acasă.

Arhitectul avea o voce catifelată, plăcută, iar Willem nu știuse dacă tristețea pe care o resimțise în acel moment fusese cauzată de gentilețea spuselor lui Vikram sau de tonul blând pe care le rostise.

Își amintește de asta acum, întors la New York. E sfârșit de iulie; l-a convins pe

Jude să-și ia o zi liberă și au plecat spre casa lor de la țară. Săptămâni de-a rândul Jude a fost obosit și neobișnuit de slăbit, dar dintr-odată și-a revenit, și în zile ca asta – când cerul e de un albastru viu, aerul cald uscat, câmpurile din jurul casei sunt presărate cu coada-șoricelului și ciuboțica-cucului, pietrele din jurul piscinei se simt reci sub tălpi, iar Jude fredonează încet în bucătărie în timp ce prepară limonadă pentru Harold și Julia, care au venit să stea cu ei –, Willem se trezește revenind la vechiul său obicei de a se preface. În asemenea zile cade pradă unui fel de vrajă, o stare în care viața lui pare neperfectibilă și totodată, în mod paradoxal, perfect reparabilă. Sigur că starea lui Jude nu se va înrăutăți. Sigur că poate fi vindecat. Și sigur că Willem va fi cel care-l va tămădui. Sigur că e posibil; e chiar probabil. Zile ca acestea par să nu fie turnate de noapte, și, dacă nu sunt nopți, nu mai sunt nici tăieri, nu mai e nici tristețe, nu mai există motive de demoralizare.

— Visezi la miracole, Willem, i-ar spune Idriss dacă ar ști ce e în mintea lui, iar el e conștient că asta face.

Dar, la urma urmei, își zice, oare viața lui – și viața lui Jude deopotrivă – nu e un miracol? El ar fi trebuit să rămână în Wyoming, să devină tot ajutor la fermă. Jude ar fi trebuit să sfârșească... unde? în închisoare, în spital, mort sau mai rău. Dar nu așa au decurs lucrurile. Nu e oare un miracol faptul că un om deloc ieșit din comun poate duce o viață în care câștigă milioane prefăcându-se că trăiește în pielea altora, că în viața asta călătorește dintr-un oraș în altul, că orice dorință îi e imediat împlinită de alții, că trăiește în contexte artificiale în care e tratat ca potentatul unei țări mici și corupte? Nu e oare un miracol să fii adoptat la vârsta de treizeci de ani, să găsești oameni care să te iubească atât de mult încât să dorească să te considere al lor? Nu e oare un miracol să fi supraviețuit unor situații de nesupraviețuit? Nu e oare prietenia un miracol în sine – să găsești o altă persoană grație căreia întreaga lume, atât de singuratică, să pară cumva mai puțin singuratică? Nu sunt oare casa aceasta, frumusețea aceasta, confortul, viața aceasta un miracol? Și atunci cine-l poate învinovăți dacă speră la încă unul, dacă speră că, în ciuda a ceea ce-i spune experiența, în ciuda biologiei, a timpului, a trecutului, ei doi vor fi excepția, că ceea ce li s-a întâmplat altor oameni care au suferit un traumatism ca al lui Jude nu i se va întâmpla și lui, că, după tot ce a putut să depășească, Jude ar putea depăși încă o încercare?

Stă pe marginea piscinei și vorbește cu Harold și cu Julia, când, dintr-odată, îi apare acel gol bizar în stomac pe care îl simte uneori chiar și atunci când el și Jude sunt în aceeași casă: sentimentul că-i e dor de el, dorința acută de a-l vedea. Și, cu toate că nu i-ar spune-o niciodată, acesta e modul în care Jude îi amintește de Hemming – cunoașterea aceasta care coboară uneori asupra lui, lin ca o bătaie de aripi, că oamenii pe care-i iubește sunt într-un fel mai temporari decât alții, că el îi are doar cu împrumut și că într-o zi îi vor fi luați. „Nu pleca!” îi spunea la telefon lui Hemming, care era pe moarte. „Nu mă părăsi, Hemming!” – deși asistentele care țineau receptorul la urechea fratelui său, la sute de kilometri distanță, îl învățaseră să-i spună exact invers: că putea să plece liniștit; că el îi dădea drumul. Dar Willem nu era în stare.

Și nu fusese în stare nici pe vremea când Jude era în spital, delirând din cauza medicamentelor, încât ochii îi săgetau dintr-o parte în alta cu o rapiditate care pe Willem îl speriașe mai rău decât orice altceva.

— Lasă-mă să plec, Willem! îl implorase Jude. Lasă-mă să plec!

— Nu pot, Jude! plânsese el. Nu pot.

Acum scutură din cap ca să alunge amintirea.

— Mă duc să văd ce face, le spune lui Harold și Juliei, dar imediat aude ușa din sticlă deschizându-se, și se întorc toți trei, se uită în susul pantei pe care e așezată casa și-l văd pe Jude venind cu o tavă cu băuturi, și se ridică toți ca să-l ajute.

Dar există o clipă, înainte ca ei să înceapă să urce panta, iar Jude s-o coboare, în care toți stau neclintiți, ceea ce lui Willem îi amintește de un decor de film unde fiecare scenă poate fi repetată, fiecare greșeală, corectată, fiecare tristețe, remediată. Și în acea clipă ei sunt într-o margine a cadrului, iar Jude în cealaltă, dar toți își zâmbesc, iar lumea nu pare a fi decât o vrajă.

Ultima dată în viața lui când a mers singur – a mers cu adevărat, nu a pășit de-a lungul pereților dintr-o cameră în alta, nu s-a târât pe coridoarele de la Rosen and Pritchard, nu s-a împleticit prin hol până la garaj, prăbușindu-se pe bancheta mașinii cu un icnet de ușurare – a fost în vacanța de Crăciun. Avea patruzeci și șase de ani. Erau în Bhutan: o alegere bună, avea el să-și dea seama, pentru ultima lui repriză de mers susținut (deși sigur că nu știa asta la momentul respectiv), fiindcă era o țară în care toată lumea mergea pe jos. Oamenii pe care i-au întâlnit acolo, inclusiv o veche cunoștință din colegiu, Karma, care acum era ministrul silviculturii, vorbeau despre mers nu în termeni de kilometri, ci de ore. „A, da”, a spus Karma la un moment dat, „când era copil, tatăl meu mergea patru ore ca să-i facă o vizită mătușii lui în weekend. Și înapoi tot patru ore”. El și Willem s-au mirat, deși mai târziu au fost de aceeași părere: peisajul era atât de frumos, cu o serie de coline împădurite, ca niște parabole, și cerul de deasupra de un albastru limpede și transparent, încât timpul petrecut mergând pe jos acolo trecea probabil mai repede și mai plăcut decât oriunde în altă parte.

El nu s-a simțit foarte bine în călătoria aceea, deși cel puțin se putea deplasa. În lunile dinainte fusese slăbit, deși n-ar fi știut să spună exact în ce fel, și nu într-un fel care să sugereze existența vreunei probleme mai grave. Doar că-și pierdea energia mai repede; avea dureri mai surde, nu vii – o vibrație înăbușită și constantă care îl urmărea și în somn și pe care o regăsea întotdeauna la trezire. Era, îi spusese el lui Andy, ca deosebirea dintre o lună cu averse intermitente și una cu ploi zilnice, nu abundente, dar continue, un fel de disconfort enervant. În octombrie fusese nevoit să folosească scaunul cu rotile în fiecare zi – cea mai lungă perioadă neîntreruptă în care fusese dependent de el. În noiembrie, deși se simțise suficient de bine pentru a prepara cina de Ziua Recunoștinței acasă la Harold, avusese dureri prea mari ca să mai poată sta la masă să mănânce și își petrecuse seara în dormitor, stând cât mai nemișcat cu puțință, conștient doar pe jumătate că Harold, Willem și Julia veneau pe rând să vadă ce face, cerându-și ca prin vis scuze că le stricase sărbătoarea, abia recepționând discuțiile șoptite dintre ei trei plus Laurence și Gillian, James și Carey,

pe care le auzea răzbătând intermitent din sufragerie. După aceea, Willem voise să anuleze călătoria în Bhutan, dar el insistase să meargă și se bucurase că o făcuse, fiindcă i se părea că e ceva revigorant în frumusețea peisajului, în atmosfera curată și liniștită a munților, în imaginea lui Willem înconjurat de copaci și de pâraie – un decor în care părea să se simtă cel mai bine.

Fu o vacanță plăcută, dar la final el era gata de plecare. Unul dintre motivele pentru care reușise să-l convingă pe Willem să meargă în această excursie fusese că prietenul lui Elijah, devenit managerul unui fond de investiții pe care îl reprezenta Jude, își făcea vacanța în Nepal împreună cu familia, iar ei prinseseră locuri în același avion cu el și la dus și la întors. Jude se temu că Elijah avea să fie prea vorbăreț, dar nu fu așa, încât el reuși să doarmă, mulțumit, aproape tot drumul spre casă, cu spatele și picioarele arzându-i de durere.

La o zi după ce se întoarseră pe Greene Street, nu se mai putu ridica din pat. Suferea atât de tare, încât avea impresia că tot corpul îi e un nerv lung și expus, ros la ambele capete; i se părea că, dacă pică pe el un strop de apă, trupul întreg o să-i sfârâie. Rareori se simțise atât de istovit, cu dureri atât de mari încât să nu poată sta nici măcar în șezut, și își dădea seama că Willem – în preajma căruia se străduia mai tare, ca să nu-l îngrijoreze – era speriat, dar el îl rugă insistent să nu-l sune pe Andy.

— Bine, acceptă Willem parcă fără voia lui, dar, dacă nu te simți mai bine, mâine îl sun. El încuviință, iar Willem oftă. La naiba, Jude! Știam eu că nu trebuia să mergem!

Dar a doua zi el se simți mai bine – suficient de bine ca să se dea jos din pat, cel puțin. Să meargă nu putu; toată ziua își simți picioarele și spatele ca și când i-ar fi fost străpunse de fiare, dar se sili să surâdă, să vorbească și să se miște, deși, când Willem ieșea din cameră sau se întorcea cu spatele la el, simțea cum i se lungește fața de oboseală.

Și apoi așa se stabilizară lucrurile, și amândoi se obișnuiră cu situația; deși acum avea nevoie zilnică de scaunul cu rotile, încerca să meargă în fiecare zi cât mai mult, fie doar și până la baie, și avea grijă să-și conserve energia. Când gătea, își aducea toate ingredientele și ustensilele la îndemână înainte să înceapă, ca să nu fie nevoit să se tot ducă la frigider și să se întoarcă; refuza invitațiile la mese, petreceri, străngeri de fonduri, inaugurări, spunându-le celorlalți și lui Willem că avea prea mult de lucru, dar de fapt venea acasă și străbătea în scaun apartamentul, apartamentul acela descurajant de mare, oprindu-se ca să se odihnească atunci când simțea nevoia, moțând apoi în pat ca să aibă suficientă energie pentru a putea vorbi cu Willem la întoarcerea lui.

La sfârșitul lui ianuarie se duse într-un târziu la Andy, care îl ascultă și apoi îl examinează cu atenție.

— Nu-i nimic în *neregulă* cu tine, îi spuse apoi. Doar că îmbătrânești.

— A! făcu el, și tăcură amândoi, fiindcă ce ar mai fi fost de spus? Atunci, adăugă, poate o să mă moleșesc atât, încât să-l pot convinge pe Willem că nu mai am energie să merg la Loehmann.

Pentru că, într-o seară în toamna aceea – cherchelit, prostește și chiar romantic – îi

promisese lui Willem că va continua să se ducă la doctorul Loehmann încă nouă luni.

Andy oftă, dar și zâmbi.

— Ce pușlama ești! exclamă.

Acum însă, Jude se gândește la perioada asta cu drag, fiindcă, din toate celelalte puncte de vedere relevante, iarna a fost minunată. În decembrie, Willem a fost nominalizat la un premiu important pentru rolul din *Mărul otrăvit*, în ianuarie, l-a câștigat. Apoi a fost nominalizat din nou, la un premiu și mai prestigios, și l-a câștigat și pe acela. El era la Londra cu treburi în seara premierii, dar își pusese alarma să sune la ora două noaptea, ca să se trezească și să vadă ceremonia online; când fu rostit numele lui Willem, strigă în gura mare, se uită la el cum zâmbește, cum o sărută pe Julia – pe care o luase cu el ca parteneră – și urcă treptele pe scenă, îl ascultă mulțumindu-le producătorilor, studioului cinematografic, lui Emil, lui Kit, lui Alan Tilting însuși, lui Roman, Cressy, Richard, Malcolm, lui JB, „socrilor mei, Julia Altman și Harold Stein, pentru că întotdeauna s-au purtat cu mine ca și cum și eu le-aș fi fost fiu, și în ultimul, dar cel mai important rând, lui Jude St. Francis, cel mai bun prieten al meu și iubirea vieții mele, pentru tot”. Jude se strădui să nu plângă și, o oră mai târziu, când reuși să ia legătura cu Willem, se strădui din nou.

— Sunt atât de mândru de tine, Willem! îi spuse. Am știut că vei câștiga, am știut!

— Tu întotdeauna crezi asta, râse Willem, și Jude izbucni și el în râs, fiindcă Willem avea dreptate: el întotdeauna așa credea.

Întotdeauna crezuse că Willem merită să primească premiul, indiferent pentru ce fusese nominalizat; iar atunci când nu câștiga, era cu adevărat stupefiat – căci, lăsând la o parte dedesubturile politice și preferințele, cum puteau juriul și votanții să ignore ceea ce era în mod evident o performanță superioară, un actor superior, o persoană superioară?

La întâlnirile pe care le avu a doua zi – și la care fu nevoit să facă eforturi nu ca să nu plângă, ci ca să nu zâmbească tot timpul, proteste, colegii îl felicitară și-l întrebă iar de ce nu se dusesse și el la ceremonie, dar Jude clătină din cap.

— Lucrurile astea nu sunt pentru mine, spuse – și chiar asta simțea.

Dintre toate ceremoniile, premierele și recepțiile la care participase Willem ca actor, el îl însoțise doar la două sau trei. Cu câteva luni în urmă, când Willem fusese intervievat de o revistă serioasă, literară, pentru un profil profesional, el se făcuse nevăzut de fiecare dată când apărea ziaristul. Știa că Willem nu se simte jignit de lipsa lui și că pune acest comportament pe seama dorinței de intimitate. Dar, deși acesta era un motiv adevărat, nu era singurul.

O dată, la scurt timp după ce deveniseră un cuplu, un articol apărut în *Times* despre Willem și despre primul său rol într-o trilogie de spionaj fusese însoțit de o fotografie a lor, făcută la inaugurarea celei de-a cincea expoziții a lui JB, mult timp amânată, „Broasca și râioasa”, care constase exclusiv din imagini cu ei doi, dar foarte neclare și mult mai abstracte decât tot ce făcuse JB anterior. (Ei nu prea știuseră ce să creadă despre titlul expoziției, deși JB susținuse că exprima afecțiune.

„Numele Arnold Lobel⁴³ vă spune ceva? exclamase el când îl întrebaseră. Dar

niciunul dintre ei nu citise în copilărie cărțile lui Lobel, așa că se duseseră și le cumpăraseră, ca să priceapă aluzia.) în mod ciudat, această expoziție – mai mult decât cel dintâi articol, publicat de revista *New York*, despre noua orientare sexuală a lui Willem – fusese cea care conferise relației lor un caracter real pentru colegii de muncă și de breaslă, cu toate că majoritatea picturilor avuseseră ca model fotografii făcute înainte ca ei doi să fie împreună.

Și tot ea fusese cea care marcuse, așa cum avea să susțină JB mai târziu, ascensiunea lui definitivă ca artist: toți știau că, în ciuda vânzărilor înregistrate, a recenziilor, a burselor și distincțiilor primite, JB era frustrat la gândul că Richard avusese o retrospectivă a întregii sale cariere la muzeu (la fel ca Henry Young Asiaticul), pe când el, nu. Dar, după „Broasca și râioasa”, ceva se schimbase pentru JB, așa cum *Curtea cu sicomori* constituise un punct de cotitură în cariera lui Willem, așa cum muzeul din Doña reprezentase același lucru pentru a lui Malcolm, ba chiar – dacă era să se laude și el puțin – așa cum procesul Malgrave și Baschett îi schimbaseră lui Jude cariera. Dar numai atunci când ieșea din cercul lui de prieteni își dădea Jude seama că schimbarea aceasta, la care speraseră cu toții și de care avuseseră parte, era mai rar întâlnită și mai prețioasă decât și-ar fi putut închipui ei. Dintre toți, numai JB fusese sigur că o *merita* și că ea avea să se producă în mod cert. El, Malcolm și Willem nu avuseseră aceeași certitudine și, atunci când schimbarea apăruse, fuseseră surprinși și nedumeriți. Dar, cu toate că el așteptase cel mai mult ca viața să i se transforme astfel, JB fusese calm când asta se întâmplase în sfârșit – ceva în el păruse să se domesticească; pentru prima dată de când îl cunoșteau ei, era mai îmblânzit, iar ironia constantă care părea să se reverse din el ca o electricitate statică se demagnetizase parcă, se potolise. Jude se bucura pentru JB; se bucura că avea parte de recunoașterea dorită, cea pe care JB considerase că ar fi trebuit s-o primească după „Secunde, minute, ore, zile”.

— Întrebarea e care dintre noi e broasca și care râioasa, comentase Willem după ce văzuseră expoziția în atelierul lui JB și după ce își citiseră unul altuia cărțile vesele târziu în noapte, râzând fără să se poată stăpâni.

Jude zâmbise; erau întinși în pat.

— Evident, eu sunt râioasa, declarase el.

— Ba nu, ripostase Willem. Cred că tu ești broasca; ochii tăi au aceeași culoare cu broscuța din carte.

Păruse să vorbească atât de serios, încât Jude nu-și putuse stăpâni un zâmbet larg.

— *Asta* e pentru tine o dovadă? Atunci tu ce ai în comun cu broasca râioasă?

— Cred că am o haină exact ca jacheta râioasei din poveste, replicase Willem, și amândoi începuseră iar să râdă.

Dar, de fapt, Jude știuse: *el* era râioasa, și fotografia din *Times* îi amintise acest lucru. Situația nu îl deranjase atât pentru sine însuși – se străduia să fie mai indiferent la propriile-i anxietăți –, cât pentru Willem, fiindcă își dădea seama ce cuplu nepotrivit și denaturat formau și se simțea stânjenit pentru el și îngrijorat de faptul că simpla lui prezență i-ar putea face rău. Așa că încerca să se țină departe de el în public. Întotdeauna crezuse că Willem are capacitatea de a-l face pe el un om

mai sănătos, dar în decursul anilor se și temuse: dacă Willem îl putea face pe el un om mai sănătos, oare el nu risca să-l facă pe Willem un om mai nesănătos? Și, în mod similar, dacă Willem îl putea transforma pe el într-o persoană mai plăcută la vedere, oare nu cumva el îl transforma pe Willem într-una mai urâtă? Știa că raționamentul acesta nu era logic, și totuși credea în el, și uneori, când se pregăteau să iasă împreună, își zărea imaginea în oglinda de la baie, expresia mulțumită de sine și prostească, grotescă și absurdă ca a unei maimuțe în haine scumpe, și îi venea să tragă un pumn în oglindă.

Mai avea însă un motiv pentru care nu voia să fie văzut împreună cu Willem: din cauza riscului de expunere. Încă din prima zi de colegiu se temuse că, într-o zi, cineva din trecutul lui – vreun client, vreunul dintre băieții de la căminul de copii – avea să încerce să ia legătura cu el, să-i ceară ceva în schimbul tăcerii. „N-o să se aventureze nimeni, Jude”, îl asigurase Ana. „Ascultă-mă pe mine! Ar însemna să recunoască și de unde știi de tine”. Dar lui întotdeauna îi fusese frică, și, de altfel, în decursul anilor, existaseră câteva fantome ale trecutului care se iviseră în viața lui. Prima apăruse la scurt timp după ce-și începuse activitatea la Rosen and Pritchard: primise o simplă carte poștală de la cineva care pretindea că-l cunoștea de la cămin – cineva cu banalul nume Rob Wilson, de care el nu-și amintea – și timp de o săptămână fusese copleșit de panică, incapabil să doarmă, derulând în minte scenarii ce păreau pe cât de terifiante, pe atât de inevitabile. Dacă acest Rob Wilson îl contacta pe Harold sau lua legătura cu colegii lui de la firmă și le spunea cine era el de fapt și ce făcuse? Se silise însă să nu reacționeze, să nu pună în aplicare ceea ce voise să facă – să-i scrie respectivului o scrisoare prin care să-i ceară oficial să nu-l mai hărțuiască, ceea ce n-ar fi dovedit decât propria lui existență, actuală și trecută –, iar de atunci nu mai primise nicio veste de la Rob Wilson.

Dar, după ce în presă apăruseră câteva fotografii cu el și Willem, primise alte două scrisori și un e-mail, toate pe adresa de la birou. Una dintre ele și e-mailul erau de la bărbați care susțineau că fuseseră împreună la căminul de copii, dar nici numele lor nu-i erau cunoscute, și el nu le răspunsese, iar ei nu-l mai contactaseră. Dar a doua scrisoare includea copia unei fotografii în alb și negru care înfățișa un băiat dezbrăcat pe un pat, de o rezoluție atât de slabă încât nu-și putuse da seama dacă era el sau nu. Și cu această scrisoare procedase așa cum i se spusese să procedeze cu mulți ani în urmă, în spitalul din Philadelphia, în cazul în care vreunul dintre clienți încerca să intre în legătură cu el: o pusese într-un plic și o trimisese la FBI. Cei de acolo știau întotdeauna unde se afla, și, la fiecare patru sau cinci ani, un agent apărea la el la birou ca să-i arate câteva fotografii și să-l întrebe dacă-și amintea de un bărbat sau altul – bărbați care, zeci de ani mai târziu, erau descoperiți ca amici și colegi de viciu ai doctorului Traylor și ai fratelui Luke. Rareori era anunțat dinainte de aceste vizite, și în cursul anilor învățase ce trebuie să facă în zilele de după ele pentru a le neutraliza – că trebuia să se înconjoare de oameni, de evenimente, de zgomote și agitație, de dovezi ale vieții pe care o ducea acum.

În perioada în care primise și expediasc scrisoarea se simțise profund rușinat și extrem de singur – asta fusese înainte să-i povestească lui Willem despre copilăria

lui, iar lui Andy nu-i dăduse niciodată suficiente informații pentru ca ortopedul să poată înțelege teroarea pe care o trăia iar după aceea se hotărâse în sfârșit să angajeze o agenție de detectivi (dar nu pe cea folosită de Rosen and Pritchard) care să afle tot ce se putea afla despre el. Investigația durase o lună, iar la finele ei nu reieșise nimic concret, nimic care să-l identifice concret drept ceea ce fusese. Abia atunci își permisesese să se relaxeze și să creadă în sfârșit că Ana avusese dreptate, să accepte că trecutul lui fusese în cea mai mare parte șters atât de bine, încât parcă nici n-ar fi existat. Persoanele care știau cele mai multe despre acest trecut, cele care îl creaseră și asistaseră la el – fratele Luke, dr. Traylor, chiar și Ana – erau moarte, iar morții nu pot vorbi nimănui. „Ești în siguranță”, își reamintea singur. Dar asta nu însemna că nu era încă precaut; nu însemna că voia să-și vadă fotografiile în ziare și reviste.

Acceptase că așa avea să fie viața lui alături de Willem, firește, dar uneori își dorea să fie altfel, să-și permită mai puțină circumspecție când era vorba să și-l asume pe Willem în public, așa cum și-l asuma Willem pe el. În momente de răgaz revedea obsesiv filmulețul cu discursul de mulțumire al lui Willem, simțind aceeași efervescență ca atunci când Harold îl prezentase pentru prima dată cuiva drept fiul lui. „E o întâmplare adevărată”, își spusese atunci. „Nu e ceva inventat de mine”. Și acum, aceeași frenezie: el chiar era al lui Willem. Willem însuși o spusese.

În martie, latinele sezonului de premieri, organiză pe Greene Street, împreună cu Richard, o petrecere pentru Willem. De la etajul cinci fusese expedit un lot masiv de bănci și uși din lemn de tec, iar Richard decorase plafonul cu ghirlande luminoase și așezase de-a lungul fiecărui perete boluri din sticlă cu lumânări. Șeful lui de atelier adusese sus două dintre cele mai mari mese de lucru ale lor, iar Jude discutase cu firma de catering și cu un barman. Invitaseră toate persoanele care le veniseră în minte: toți prietenii lor comuni și toți amicii lui Willem. Harold și Julia, James și Carey, Laurence și Gillian, Lionel și Sinclair veniră de la Boston; Kit veni de la Los Angeles, Carolina din Yountville, Phaedra și Citizen de la Paris, Cressy și Susannah, prietenele lui Willem, de la Londra, iar Miguel de la Madrid. Jude se sili să stea în picioare și să meargă pe toată durata petrecerii, în timpul căreia oameni pe care îi știa doar din povestirile lui Willem – regizori, actori, dramaturgi – i se adresau și-i spuneau că de ani buni auziseră despre el și ce plăcut era să-l întâlnească în sfârșit, că la un moment dat crezuseră că Willem îl inventase, și, cu toate că el râdea auzindu-i, se simți și trist, ca și când trebuia mai demult să-și fi ignorat temerile și să se fi implicat mai mult în viața lui Willem.

Erau atâția oameni acolo care nu se mai văzuseră de ani buni, încât atmosfera era foarte antrenantă, ca la petrecerile la care mergeau ei în tinerețe. Invitații strigau unii la alții peste fondul muzical pe care îl asigura unul dintre asistenții lui Richard, DJ amator, și, la câteva ore după ce se adunaseră, Jude era-deja extenuat și se rezemă de zidul nordic al încăperii, privindu-i pe toți cum dansează. În mijlocul agitației îl văzu pe Willem dansând cu Julia și zâmbi, până când îl observă pe Harold în celălalt capăt al sălii privindu-i și zâmbind la rândul lui. Apoi Harold îl văzu și el și ridică paharul, iar Jude îi imită gestul în timp ce Harold începu să-și croiască drum

spre el prin mulțime.

— Frumoasă petrecere! îi strigă la ureche.

— Meritul e în cea mai mare parte al lui Richard, strigă și el în chip de răspuns și, în clipa când se pregătea să adauge ceva, muzica deveni și mai sonoră, iar ei se priviră, ridicară din umeri și râseră.

O vreme stătură zâmbind amândoi și privindu-i pe dansatori cum se rotesc prin fața lor. Jude era obosit, avea dureri, dar nu conta; oboseala o simțea ca pe ceva cald și dulce, durerea îi era familiară și previzibilă, și în aceste momente își dădu seama că putea să se bucure, că viața era lapte și miere. Apoi muzica se schimbă, deveni lentă și visătoare, iar Harold îi strigă că se duce s-o recupereze pe Julia din ghearele lui Willem.

— Du-te! răspunse el, dar, înainte ca Harold să se îndepărteze, ceva îl făcu să întindă brațele și să-l strângă la piept – prima dată când îl atingea din proprie inițiativă după, incidentul cu Caleb.

Văzu că Harold fu stupefiat și pe urmă încântat și se simți cuprins de vinovăție, așa că se desprinse de el cât mai repede, gonindu-l spre ringul de dans.

Într-un colț, Richard așezase câțiva saci umpluți cu vată pe care invitații să se poată așeza ca pe niște fotolii, și Jude tocmai se îndrepta spre ei, când Willem se apropie de el și-l luă de mână.

— Vino să dansezi cu mine! îi spuse.

— Willem, îl mustră el surâzând, știi bine că habar n-am să dansez!

Willem îl măsură din priviri și insistă:

— Vino cu mine!

Jude îl urmă în aripa de răsărit a apartamentului și apoi în baie, unde Willem îl trase înăuntru și încuie ușa în urma lor, așezându-și paharul pe marginea chiuvetei. Muzica încă se auzea – o melodie la modă pe vremea când erau ei în colegiu, jenantă și totuși mișcătoare în sentimentalismul ei ostentativ, în dulcegăria și sinceritatea ei dar în baie răzbătea în surdină, de parcă ar fi răsunat din cine știe ce vale îndepărtată.

— Pune-ți brațele în jurul meu! îi ceru Willem, iar el și le puse. Du-ți piciorul drept în spate când stângul meu face un pas înainte! îi spuse apoi, iar el așa făcu.

O vreme se mișcă încet, cu stângăcie, uitându-se unul la altul în tăcere.

— Vezi? șopti Willem. Dansezi.

— Nu mă pricep deloc, bâigui el, stingherit.

— Te descurci perfect.

Și, cu toate că picioarele îl dureau deja atât de tare încât începuse să transpire de efortul de a nu țipa, Jude continuă să se miște, dar atât de puțin, încât spre sfârșitul cântecului nu mai pășeau, ci doar se legănav fără ca tălpile să li se mai ridice de pe sol, iar Willem îl susținea să nu cadă.

Când ieșiră din baie, fură întâmpinați cu strigăte vesele de cei din apropiere, iar el roși – ultima dată făcuse sex cu Willem cu aproape șaisprezece luni în urmă –, dar Willem zâmbi larg și ridică brațul în aer, ca un boxer care câștigase o rundă.

Apoi veniră luna aprilie și aniversarea lui de patruzeci și șapte de ani, apoi luna

mai, când îi apăru câte o rană pe fiecare gambă, iar Willem plecă la Istanbul să filmeze al doilea film din trilogia de spionaj. El îi povesti despre răni – se străduia să-i spună lucrurile pe măsură ce se întâmplau, chiar și pe cele pe care nu le considera prea importante –, iar Willem se necăji.

El însă nu se îngrijoră. Câte asemenea răni nu avusese în decursul anilor? Zeci, ptpbabil. Singurul lucru care se schimbase acum era timpul pe care îl petrecea încercând să le trateze. Se ducea deja de două ori pe săptămână la cabinetul lui Andy – marțea la prânz și vinerea seara –, o dată pentru curățarea plăgii și a doua oară pentru un tratament cu vacuum, pe care i-l făcea asistenta. Andy susținuse întotdeauna că pielea lui era prea fragilă pentru tipul acela de tratament, în care un strat de spumă sterilă era aplicat deasupra răni deschise și o duză cobora peste ea ca să absoarbă țesutul mort și cangrenat, trăgându-l în spumă ca într-un burete, dar în anii din urmă el îl suportase bine, și procedura se dovedise mai eficientă decât simpla curățare.

Pe măsură ce înaintase în vârstă, plăgile – frecvența lor, gravitatea, dimensiunile și gradul de disconfort pe care i-l provocau – deveniseră tot mai severe. Trecuseră de mult, de zeci de ani, zilele în care putea să meargă, în ciuda lor, pe distanțe mari. (Amintirea unei plimbări – dureroase – din Chinatown până în Upper East Side cu o astfel de rană la picior i se părea atât de ciudată și de îndepărtată, încât nici măcar nu mai părea să-i aparțină lui, ci altcuiva.) Când era mai tânăr, vindecarea dura câteva săptămâni. Acum însă, necesita luni. Dintre toate lucrurile rele care i se întâmplau, cel mai puțin interesat era de aceste plăgi; și totuși, nu reușea niciodată să se obișnuiască să le vadă apărând. Și, cu toate că, firește, nu-i era frică de sânge, de puroi, de cangrenă, încercările desperate ale corpului său de a se vindeca distrugând părți din sine însuși încă îl destabilizau, chiar și după atâția ani.

Când Willem se întoarse definitiv de la filmări, el nu era deloc mai bine. Acum avea patru răni pe gambe, mai multe decât oricând, și, cu toate că încerca să meargă pe jos zilnic, uneori îi era greu chiar și să stea în picioare, așa că avea grijă să-și dozeze eforturile, să identifice când anume se străduia să meargă fiindcă i se părea că e în stare și când o făcea doar pentru a-și dovedi că încă era capabil. Simțea că pierduse în greutate, că era mai slăbit – nici măcar nu mai putea să înoate în fiecare dimineață –, dar se convinse de asta fără umbră de îndoială când văzu expresia lui Willem.

— Judy, îi spuse Willem încet, lăsându-se în genunchi lângă canapea, trebuia să-mi fi spus.

Dar, în mod ciudat, nu avusese ce să-i spună: acesta era el. Exceptând picioarele și spatele, se simțea bine. Se simțea – deși ezita s-o recunoască inclusiv față de sine însuși, fiindcă părea o afirmație mult prea îndrăzneată – sănătos mintal. Reîncepuse să se taie o singură dată pe săptămână. Se auzea fluierând a mirare seara, când își scotea pantalonii și examina zona din jurul pansamentelor, ca să se asigure că nicio rană nu supurează. Oamenii se obișnuiesc cu tot ce le oferă propriul corp, iar el nu constituia o excepție. Dacă trupul e sănătos, te aștepti să funcționeze bine, ba chiar excelent, la modul consecvent; dacă nu e sănătos, așteptările sunt altele. Sau asta,

cel puțin, încerca el să accepte.

La scurt timp după ce se întoarse, la sfârșitul lui iulie, Willem îi dădu voie să pună punct colaborării în cea mai mare parte tăcute cu doctorul Loehmann – dar numai fiindcă într-adevăr nu mai avea timp pentru ea. Petrecea acum patru ore pe săptămână în cabinetele medicilor – două cu Andy și două cu Loehmann – și avea nevoie de două dintre ele ca să se poată duce de două ori pe săptămână la spital, unde își dezbrăca pantalonii, își dădea cravata peste umăr și intra în camera hiperbarică, o cutie din sticlă în care stătea întins și spera că doza concentrată de oxigen suflată în interior, peste tot în jurul lui, îi va accelera vindecarea. Se simțea vinovat pentru cele optsprezece luni cu Loehmann în care nu dezvăluise aproape nimic despre sine și își petrecuse cea mai mare parte a orelor protejându-și copilărește intimitatea, încercând să nu spună nimic și irosind atât timpul său, cât și pe al doctorului. Dar unul dintre subiectele despre care chiar *discutaseră* fuseseră picioarele lui – nu cum fuseseră rănite, ci logistica îngrijirii lor –, iar în ultima sedință Loehmann îl întrebase ce avea să se întâmple dacă nu se vindeca.

— Vor trebui amputate, cred, răspunsese el încercând să adopte un ton indiferent, deși firește că nu era indiferent și nici nu era ceva doar posibil: așa cum știa că va muri într-o zi, la fel de bine știa și că în momentul acela avea să fie fără picioare.

Spera doar că n-avea să se întâmple prea curând. „Vă rog!” își implora uneori picioarele în camera de sticlă. „Vă rog! mai lăsați-mă doar câțiva ani! Un deceniu! Lăsați-mă să trec intact de cincizeci de ani, de șaiszeci! Voi avea grijă de voi, promit!”

Spre sfârșitul verii, noua concentrare de boli și de tratamente deveni pentru el ceva atât de obișnuit, încât nici nu-și mai dădea seama cât de afectat ar fi putut să fie Willem de ele. La începutul lui august discutară ce să facă (ceva? nimic?) pentru aniversarea de patruzeci și nouă de ani a lui Willem, care zise că anul acela, după părerea lui, ar fi trebuit să se limiteze la ceva cuminte.

— Bun, o să facem ceva deosebit la anul, când ai să împlinești cincizeci, răspunse el. Dacă mai trăiesc până atunci. Abia când simți tăcerea lui Willem ridică privirea de la cuptor, îi văzu expresia de pe chipul lui și înțelese că greșise. Willem, îmi pare rău, adăugă, micșorând focul și apropiindu-se de el cu mersul său încet și chinuit. Îmi pare rău.

— Nu poți să glumești așa, Jude! exclamă Willem, iar el îl cuprinse în brațe.

— Știu. Iartă-mă! Am fost un prost. Sigur că o să trăiesc și anul viitor.

— Și încă mulți înainte.

— Și încă mulți înainte.

Acum e septembrie, iar el stă întins pe masa de consultații în cabinetul lui Andy, cu rănile dezvelite și încă deschise ca niște rodii, iar noaptea se culcă în pat alături de Willem. E conștient deseori de caracterul improbabil al relației lor și se simte deseori vinovat că refuză să se achite de una dintre îndatoririle fundamentale ale vieții în doi. Din când în când își spune că va încerca din nou, dar apoi, când încearcă să pronunțe cuvintele în fața lui Willem, se oprește, și încă un prilej se destramă în tăcere. Însă vinovăția lui, așa intensă cum e, tot nu-i poate depăși sentimentul de ușurare și nici pe cel de grațitudine: faptul că l-a putut păstra pe

Willem în ciuda incapacităților lui e urf miracol, și se străduiește, în orice alt mod posibil, să-i arate întotdeauna cât de recunoscător îi e.

Într-o noapte se trezește atât de transpirat, încât așternutul de sub el pare înmuiat în apă, și în starea aceasta de confuzie se ridică în picioare înainte să apuce să-și dea seama că nu poate și cade. Willem se trezește și-i aduce termometrul, stând lângă el cât timp îl ține sub limbă.

— Treizeci și opt cu cinci, spune apoi și îi pune palma pe frunte. Dar ești rece ca gheața. Îl sun pe Andy, adaugă cu o privire îngrijorată.

— Nu-l suna! îl roagă el și, în ciuda febrei, a frisoanelor și a transpirației, se simte normal; nu i se pare că e bolnav. Mi-e suficientă o aspirină.

Willem i-o aduce, îi aduce și o altă cămașă, schimbă așternutul, și pe urmă adorm la loc, lipiți unul de altul.

Seara următoare se trezește din nou cu febră, din nou are frisoane, din nou e transpirat.

— Umblă un virus pe la birou, îi spune el de data asta lui Willem. O gripă din aceea de patruzeci și opt de ore.

Din nou ia o aspirină, din nou îl ajută, din nou se culcă la loc.

Ziua următoare e vineri, iar el se duce la Andy ca să-i curețe rănilor, dar nu-i spune nimic despre febră, care dispare pe timpul zilei. În seara aceea Willem nu e acasă, fiindcă ia cina cu Roman, iar el se culcă devreme, înghițind înainte o aspirină. Doarme atât de adânc, încât nu-l aude pe Willem când se întoarce, dar, când se trezește a doua zi, e learcă de transpirație, de parcă abia a ieșit de sub duș, iar mâinile și picioarele îi simt amorțite și-i tremură. Alături, Willem sforăie încetșor, iar el se ridică în șezut, ușor, trecându-și palmele prin părul ud.

Sâmbătă îi este clar mai bine. Se duce la lucru. Willem are la prânz o întâlnire cu un regizor. Înainte să plece de la birou seara, Jude îi trimite un SMS, rugându-l să-i întrebe pe Richard și pe India dacă vor să se întâlnească la un sushi în Upper East Side, la un mic restaurant la care merge uneori cu Andy după consultații. El și Willem au două localuri cu sushi preferate în apropiere de Greene Street, dar la ambele sunt scări de coborât, așa că de câteva luni nu s-au mai putut duce acolo, fiindcă lui îi e prea greu să se descurce pe trepte. În seara aceea mănâncă bine și, chiar dacă oboseala aproape că-l doboară pe la jumătatea mesei, e conștient că se bucură de moment, că e mulțumit să se afle în localul acesta mic și primitiv, cu felinarele galbene aprinse deasupra și barul din lemn pe care, în fața lui, sunt așezate fâșiile de sashimi cu macrou – preferatele lui Willem. La un moment dat se reazemă de Willem, istovit și afectuos deopotrivă, dar nici măcar nu-și dă seama de asta până când simte că Willem se mișcă și îl cuprinde cu brațul.

Mai târziu se trezește în patul lor de acasă, dezorientat, și îl vede pe Harold șezând alături și uitându-se la el.

— Harold, ce faci aici? îl întreabă.

Dar Harold nu răspunde, ci se repede spre el, și, cu o tresărire de dezgust, el își dă seama că încearcă să-i scoată hainele. „Nu”, își spune în sinea sa. „Nu Harold. Asta nu se poate”. E una dintre cele mai adânci, mai hidoase și mai secrete frici ale lui, iar

acum iată că se transformă în realitate. Însă vechile lui instincte se trezesc la viață: Harold e doar un alt client, iar el i se va împotrivi. Țipă, zvârcolindu-se, fluturând din brațe și zvâcnind cât poate din picioare, încercând să-l intimideze, să-l deruteze pe acest Harold tăcut și hotărât dinaintea lui, strigând după ajutorul fratelui Luke.

Și pe urmă, deodată, Harold dispare, și locul lui e luat de Willem, aplecat cu fața aproape de fața lui, spunându-i ceva ce el nu poate înțelege. Numai că dincolo de capul lui Willem îl vede iar pe Harold, cu expresia aceea ciudată, înverșunată, și începe din nou să se zbată. Deasupra lui aude cuvinte, aude că Willem vorbește cu cineva și simte, prin propria-i spaimă, că Willem e și el speriat.

— Willem! strigă la el. Vrea să-mi facă rău! Nu-l lăsa să-mi facă rău, Willem! Ajută-mă! Ajută-mă! Ajută-mă, te rog!

Și apoi nu mai e decât o bucată de timp întunecat, și, când se trezește din nou, e la spital.

— Willem! rostește în încăpere, și iată că, imediat, Willem e acolo, așezat pe marginea patului, și-l ia de mână.

De pe dosul palmei îi șerpuiește un tub lung de plastic; un altul îi iese din mâna cealaltă.

— Ai grijă la perfuzie! îi spune Willem.

O vreme tac amândoi, iar Willem îl mângâie pe frunte.

— A încercat să mă atace, îi mărturisește el într-un târziu, printre bâlbâieli. Niciodată n-am crezut că Harold îmi va face așa ceva, niciodată.

Simte cum Willem încremenește.

— Nu, Jude. Harold nici nu era acolo. Delirai din cauza febrei; nu s-a întâmplat nimic.

El e ușurat și totodată îngrozit să audă asta. Ușurat să afle că n-a fost adevărat; îngrozit fiindcă păruse atât de real, de adevărat. Îngrozit fiindcă... oare ce spune asta despre el, despre modul în care gândește și despre temerile lui, despre faptul că-și poate închipui așa ceva în privința lui Harold? Cât de haini poate fi mintea lui ca să încerce să-l întoarcă împotriva unui om în care s-a străduit atât de tare să aibă încredere, care nu i-a arătat niciodată altceva decât bunătate? Simte că îi dau lacrimile, dar trebuie să-l întrebe pe Willem:

— El nu mi-ar face asta niciodată, nu-i așa, Willem?

— În niciun caz, răspunde Willem, și glasul îi e încordat. Niciodată, Jude. Harold nu i-ar face niciodată așa ceva. Pentru nimic în lume.

Când se trezește din nou, își dă seama că nu știe ce zi e, iar când Willem îi spune că e luni, se panichează.

— Serviciul! exclamă. Trebuie să mă duc.

— Sub nicio formă! ripostează Willem tăios. I-am sunat eu, Jude. Nu te duci nicăieri până când Andy nu-și dă seama ce se petrece.

Harold și Julia sosesc mai târziu, iar el se silește să-i întoarcă îmbrățișarea lui Harold, deși nu poate să se uite la el. Peste umărul lui îl vede pe Willem, care-i face un semn liniștitor din cap.

Sunt toți împreună când intră Andy.

— Osteomieliță, îi spune pe un ton scăzut. O infecție osoasă.

Și-i explică ce urmează să se întâmple: va trebui să rămână în spital timp de cel puțin o săptămână – „*O săptămână?*” exclamă el, și toți patru încep să-l certe înainte să apuce să mai protesteze – sau poate două, până când vor putea ține febra sub control. Antibioticele îi vor fi administrate prin perfuzie, dar restul tratamentului, timp de zece sau unsprezece săptămâni, îl va face ambulatoriu. În fiecare zi va veni o asistentă care să-i pună perfuzia; tratamentul va dura câte o oră zilnic, și el nu va trebui să rateze nicio administrare. Când încearcă iar să protesteze, Andy îl întrerupe:

— Jude, e grav. Vorbesc serios. Nu-mi pasă de Rosen and Pritchard ai tăi. Dacă vrei să-ți păstrezi picioarele, urmezi tratamentul și faci ce-ți spun eu, înțelegi?

În jurul lui, ceilalți tac.

— Da, răspunde el în cele din urmă.

O asistentă vine să-l pregătească pentru ca Andy să-i fixeze cateterul venos în vena subclaviculară, chiar sub umărul drept.

— E o venă greu de prins, fiindcă e profundă, spune asistenta trăgându-i gulerul în jos și tamponând cu alcool o porțiune de piele. Dar ai noroc cu domnul doctor Contractor; are mână bună la ace și nu greșește niciodată.

El nu e îngrijorat, dar știe că Willem e și-l ține de mână când Andy îi străpunge pielea cu acul metalic și apoi trage firul înăuntru.

— Nu te uita! îi spune el lui Willem. E-n regulă.

Așa că Willem își îndreaptă ochii spre fața lui, pe care el se străduiește s-o mențină imobilă până când Andy termină și îi prinde pe piept, cu bandă adezivă, tubul de plastic al cateterului.

Adoarme. Și-a zis că va putea lucra din spital, însă e mai obosit decât și-ar fi închipuit și mai confuz la minte, și, după ce discută cu președinții diverselor comitete și cu unii dintre colegii lui, nu mai are putere să facă altceva.

Harold și Julia pleacă – au cursuri de predat și ore de consultații –, și, cu excepția lui Richard și a câtorva persoane de la serviciu, el nu spune nimănui că e în spital; oricum nu va sta mult aici, iar Willem a decis că are nevoie mai degrabă de somn decât de vizitatori. Starea febrilă nu i-a trecut, dar s-a mai atenuat, și n-a mai avut episoade de delir. Și, în mod ciudat ținând seama de tot ce se întâmplă, se simte cel puțin calm, dacă nu optimist. Toți în jurul lui sunt atât de sobri și de crispați, încât e hotărât să-i sfideze într-un fel, să sfideze gravitatea situației în care toată lumea îi spune că se află.

Nu-și mai amintește când au început el și Willem să poreclească spitalul „Hotel Contractor”, în cinstea lui Andy, și li se pare că dintotdeauna i-au zis așa. „Ai grijă!” îi spunea Willem chiar și pe vremea când stăteau pe Lipsenard Street, iar el tranșa o bucată de mușchi pe care vreun ucenic de bucătar de la Ortolan, fermecat de Willem, i-o strecurase la sfârșitul turei. „Ai grijă, cuțitul ăla e foarte ascuțit, și, dacă-ți rețezi vreun deget, va trebui să mergem la Hotel Contractor”. Sau altă dată, când era internat pentru o infecție dermatologică, îi trimisese lui Willem (care era plecat pe undeva, filmând) un mesaj cu: „Sunt la Hotel Contractor. Nu-i mare lucru, dar n-am

vrut să afli de la M sau JB”. Acum însă, când încearcă să facă glume despre Hotel Contractor – plângându-se de meniul tot mai slab și de băuturile tot mai nevolnice ori de calitatea jalnică a așternuturilor –, Willem nu mai răspunde.

— Nu e nimic de râs, Jude! se răstește la el într-o seară, în vreme ce-i așteaptă pe Harold și Julia să vină cu cina. Mai termină naibii cu glumele!

El tace. Apoi se privesc, și Willem adaugă, vorbind încet:

— Mi-a fost foarte frică. Ți-a fost atât de rău, iar eu n-am știut ce-o să se întâmple. Mi-a fost foarte frică.

— Willem, răspunde el pe un ton moale. Știu. Și-ți sunt recunoscător că ești aici. Apoi se grăbește să continue înainte ca Willem să-i poată spune că n-are nevoie să fie el recunoscător, are nevoie doar să ia situația în serios: O să ascult de Andy, promit. Îți dau cuvântul că iau situația în serios. Și că nu mă supără nimic. Mă simt bine. Totul o să fie bine.

După zece zile, Afidy e mulțumit că febra a dispărut, iar el e externat și trimis acasă pentru două zile, ca să se odihnească; vineri e înapoi la birou, întotdeauna a refuzat să aibă un șofer – îi place să conducă el, îi plac independența și solitudinea –, dar acum asistentul lui Willem i-a angajat un șofer, un ins mic și serios pe nume Ahmed, iar pe drumul spre și dinspre birou, el doarme. Ahmed se duce de asemenea după asistentă, o femeie pe care o cheamă Patrizia și care vorbește rar, dar e foarte blândă, și în fiecare zi la ora 13 o aduce la Rosen and Pritchard. Biroul lui de acolo are pereții de sticlă și e înconjurat de alte birouri, așa că Jude lasă storurile jos, își scoate haina, cămașa și cravata și se întinde pe canapea doar în maiou, învelit cu o pătură, iar Patrizia îi curăță cateterul, verifică pielea din jur ca să se asigure că nu sunt semne de infecție – roșeață sau inflamație –, apoi conectează perfuzia și așteaptă până când medicamentul i se scurge în vene. Între timp, el lucrează, iar ea citește o revistă medicală sau tricotează. În scurt timp și acest ritual devine normal: în fiecare vineri el se duce la Andy, care îi curăță rănila și-l examinează, iar apoi îl trimite la spital pentru radiografii, ca să fie sigur că ține infecția sub control, să nu se răspândească.

Nu mai pot pleca din oraș la sfârșit de săptămână fiindcă Jude trebuie să-și urmeze tratamentul, dar, la începutul lui octombrie, după patru săptămâni de antibiotice, Andy îi spune că a vorbit cu Willem și că, dacă pe el nu-l deranjează, va veni împreună cu Jane să petreacă weekendul cu ei la Garrison și-i va administra el perfuzia.

E o senzație minunată – și rară acum – să iasă din oraș, să meargă iar la casa de la țară, și fiecare e o companie plăcută pentru ceilalți. Jude se simte chiar suficient de bine ca să-l însoțească pe Andy într-un tur rapid al proprietății, pe care Andy a vizitat-o doar primăvara și vara și care toamna e cu totul altfel: aspră, tristă, încântătoare, cu acoperișul hambarului acoperit de frunze de gingko îngălbenite, încât pare îmbrăcat în foițe de aur.

La masa de sâmbătă seara, Andy îl întreabă:

— Îți dai seama că ne știm deja de treizeci de ani?

El zâmbește.

— Îmi dau seama.

Chiar i-a cumpărat lui Andy ceva pentru aniversare – un safari împreună cu familia, oriunde le place lor – turnai că încă nu i-a spus.

— Treizeci de ani în care mi-ai nesocotit sfaturile, oftează Andy, și toți ceilalți izbucnesc în râs. Treizeci de ani în care am oferit neprețuite recomandări medicale distilate din ani de experiență și pregătire profesională la instituții de renume, doar ca să fie ignorate de... cine? De un *avocat corporatist*, care a hotărât că el cunoaște biologia umană mai bine decât

o cunosc eu.

După ce râsetele încetează, Jane remarcă:

— Știi, Andy, dacă n-ar fi fost Jude, eu nu m-aș fi măritat cu tine. În facultatea de medicină, explică ea întorcându-se spre Jude, întotdeauna mi s-a părut că Andy e un soi de hahaleră egotistă. Era atât de arogant, atât de grosolan – „Ce?!” exclamă Andy, prefăcându-se jignit –, încât am presupus că avea să fie un doctor din acela tipic, știi tu, plin de încredere în sine, dar nu întotdeauna de încredere. Pe urmă însă, l-am auzind vorbindu-ți, am văzut cât ține la tine și cât te respectă și mi-am zis că s-ar putea totuși să fie ceva de capul lui. Și am avut dreptate

— Ai avut, spune Jude, după alte râsete. Ai avut dreptate.

Și toți se uită la Andy, care devine stânjenit și își mai toarnă un pahar devin.

În săptămâna următoare, Willem începe repetițiile pentru noul lui film. Cu o lună în urmă, când se îmbolnăvise el, Willem s-a retras, dar proiectul a fost amânat ca să-l aștepte, iar acum, că lucrurile s-au stabilizat, a semnat un nou contract. Jude nu înțelege de ce Willem s-a retras prima dată – filmul e un remake după *Ceea ce rămâne*⁴⁴, și filmările vor avea loc în cea mai mare parte în Brooklyn Heights, peste râu –, dar e ușurat să știe că Willem lucrează din nou fără să stea mereu după el cu o figură îngrijorată, întrebându-l tot timpul dacă e sigur că are suficientă energie pentru te miri ce lucru banal (să se ducă până la băcănie, să prepare masa, să stea până târziu la birou) pe care el vrea să-l facă.

La începutului noiembrie e internat iar, cu febră, însă după două nopți e externat. Patrizia îi ia sânge în fiecare săptămână, dar Andy i-a spus că trebuie să aibă răbdare, că infecțiile osoase se vindecă greu, iar el nu-și va da seama dacă i-a trecut definitiv sau nu decât la finele ciclului de douăsprezece săptămâni. Altfel însă, totul merge înainte. El merge la birou, se duce să-și facă tratamentul în camera hiperbarică, să i se administreze terapia cu vacuum, să-i fie curățate plăgile. Unul dintre efectele secundare ale antibioticelor este diareea; altul, greața. Pierde în greutate într-un ritm care chiar și el recunoaște că e problematic; opt cămăși de-ale lui și două costume trebuie modificate. Andy îi prescrie lichide hipercalorice destinate copiilor subnutriți, iar el le înghite de cinci ori pe zi, bând cu sete apă după aceea, ca să scape de senzația de cretă care îi rămâne pe limbă. Exceptând orele pe care le petrece la birou, conștientizează faptul că e mai ascultător ca niciodată, că urmează fiecare indicație a lui Andy și îi respectă fiecare sfat. Încearcă să nu se gândească la felul cum s-ar putea sfârși acest episod, să nu se îngrijoreze, dar în momentele lui sumbre îi revine în minte ceea ce ortopedul i-a spus la una dintre consultațiile recente: „Inima îți funcționează perfect. Plămânii, la fel. Văzul, auzul, colesterolul, prostata, glicemia, tensiunea, lipidele, funcția renală, tiroida: toate sunt perfecte. Corpul tău e în măsură să funcționeze la maximum pentru tine, Jude; ai grijă să-l lași s-o facă!” Știe că asta nu e o măsură completă a stării de sănătate a organismului său – circulația, spre exemplu, nu e perfectă; reflexele nu-i sunt perfecte; tot ce e mai jos de șale e compromis –, dar se străduiește să creadă în mesajele liniștitoare ale lui Andy, să-și reamintească sieși că lucrurile ar putea sta mai rău, că, în esență, e un individ încă sănătos, încă norocos.

Sfârșitul lui noiembrie. Willem termină de filmat *Ceea ce rămâne*. Sărbătoresc Ziua Recunoștinței la casa din Cambridge a lui Harold, și, cu toate că și el, și Julia au tot venit în oraș să-l vadă din două în două săptămâni, Jude își dă seama că fac amândoi eforturi mari să nu spună nimic despre felul în care el arată și să nu-l certe pentru cât de puțin mănâncă. Săptămâna aceasta este totodată ultima în care mai ia tratamentul cu antibiotice și își face o altă serie de analize de sânge și radiografii înainte ca Andy să-i spună că se poate opri. Își ia la revedere de la Patrizia pentru ultima dată, speră el, și-i face un mic cadou pentru că a avut grijă de el.

Deși s-au mai redus, rănilor nu i s-au vindecat atât cât sperase Andy, și, la recomandarea lui, el și Willem rămân la Garrison pe perioada Crăciunului. Îi promit lui Andy că vor avea o săptămână liniștită; toți ceilalți pleacă oricum, așa că în casă vor fi doar ei doi plus Harold și Julia.

— Obiectivele tale trebuie să fie somnul și mâncarea, îi spune Andy, care de sărbători merge în vizită la Beckett, la San Francisco. Până în prima vineri din ianuarie vreau să văd că te-ai îngrășat cu trei kilograme.

— Trei kilograme e mult, replică el.

— Trei! repetă Andy. Și apoi ideal ar fi încă șapte.

De Crăciun, exact la un an de când el și Willem mergeau de-a lungul unei creste joase și unduitoare în Punakha, trecând pe lângă cabana de vânătoare a regelui – o construcție simplă, din lemn care părea să găzduiască mai degrabă pelerini din vremea lui Chaucer decât membri ai familiei regale a Bhutanului –, îi spune lui Harold că vrea să se plimbe. Julia și Willem au plecat călare spre ferma unei cunoștințe din apropiere, iar el se simte în putere cum nu s-a mai simțit de multă vreme.

Harold e temător.

— Știi și eu, Jude?

— Haide, Harold! insistă el. Doar până la prima bancă.

Malcolm a amplasat trei bănci de-a lungul potecii pe care a tăiat-o prin pădure până în partea din spate a casei; una e cam la prima treime a drumului care ocolește lacul, a doua la jumătate și a treia la două treimi.

— O să mergem încet. Și îmi iau bastonul.

Sunt ani de când n-a mai fost nevoie să folosească un baston – din adolescență –, dar acum trebuie să-l ia pentru orice distanță mai mare de cincizeci de metri. În cele din urmă, Harold acceptă, iar el își ia jacheta și fularul înainte ca Harold să apuce să se răzgândească.

Afară, euforia lui prinde aripi. Îi place casa asta: îi place cum arată, îi place liniștea ei și, mai presus de toate, îi place că e a lui și a lui Willem și că e la polul opus față de Lipsenard Street, însă tot atât de mult a lor ca și apartamentul de acolo, ceva pe care l-au construit împreună și îl au în comun. Casă, cu fațada orientată spre o altă pădure, este constituită dintr-o serie de cuburi de sticlă, iar în fața ei se întinde o alee lungă care șerpuiește printre copaci, așa că, din anumite unghiuri, se văd doar unele părți ale ei, iar din altele pare că dispare cu totul. Seara, când luminile sunt aprinse, casa strălucește ca un felinar, și așa a și botezat-o Malcolm în monografia lui:

Lantern House. Spatele ei dă spre o pajiște întinsă, dincolo de care e lacul. La capătul pajiștii se află o piscină pavată cu dale de ardezie, astfel că apa din ea e întotdeauna rece și curată, chiar și în zilele cele mai fierbinți, iar în hambar sunt amplasate o piscină acoperită și o cameră de zi; toți pereții hambarului pot fi ridicați și îndepărtați, încât interiorul se deschide spre pâlcurile de bujori și liliac care înfloresc primăvara devreme și spre ciorchinii de glicină care curg de pe acoperiș la începutul verii. În dreapta casei e un câmp care în iulie se îmbracă în roșul macilor; în stânga e un altul pe care el și Willem au împrăștiat mii de semințe de flori sălbatice: petunii, margarete, degeței și ciuboțica-cucului. Într-un weekend, la scurt timp după ce s-au mutat aici, au petrecut două zile bătătorind o potecă prin pădurea din fața casei și prin cea din spate, plantând lăcrămioare pe lângă movilițele din jurul stejarilor și ulmilor și presărând pretutindeni semințe de mentă. Știau că Malcolm nu le aprecia elanul peisagistic – pe care îl considera sentimental și răsuflat –, dar, cu toate că-și dădeau seama că probabil are dreptate, nu s-au sinchisit. Primăvara și vara, când aerul era parfumat, se gândeau deseori la Lipsenard Street, la urâtenia agresivă a apartamentului de acolo și la faptul că pe atunci nu aveau nici măcar imaginația necesară pentru a-și închipui un loc ca acesta, unde frumusețea e atât de necomplicată și de limpede încât uneori pare o iluzie.

Împreună cu Harold, pornește spre pădure, pe care poteca bătătorită face mai ușor de străbătut decât pe vremea când construcția casei abia începuse. Chiar și așa, trebuie să se concentreze, fiindcă poteca e curățată doar o dată pe sezon, iar între timp se transformă într-un hățiș de puieți și ferigi, de rămurele, frunze și scoarță de copaci.

N-au ajuns nici la jumătatea drumului până la prima bancă, când Jude își dă seama că a făcut o greșală. Gambele au început să-i pulseze imediat ce au ajuns în capătul pajiștii, iar acum îi pulsează și tălpile, și fiecare pas e un chin. Dar nu spune nimic; strânge bastonul mai tare în mână, încercând să-și recalibreze durerea, și continuă să meargă, cu dinții încleștați. Când ajung la bancă – de fapt, un bolovan cenușiu-închis –, e deja amețit, și se odihnesc mult timp așezați, vorbind și privind spre lac, care lucește argintiu în aerul rece.

— E frig, spune Harold într-un târziu, și, într-adevăr, este: simte și el răceala pietrei prin pantaloni. Ar trebui să ne întoarcem acasă.

— Bine, răspunde Jude, se ridică, și, în clipa următoare, un piron fierbinte îi străpunge parcă tălpile, făcându-l să icnească.

Harold n-a observat însă.

Abia au făcut treizeci de pași prin pădure, când el se oprește.

— Harold, trebuie... trebuie...

Dar nu mai poate sfârși fraza.

— Jude! Vizibil îngrijorat, Harold îi ia brațul stâng și i-l trece pe după gâtul lui, prinzându-l de mână. Sprijină-te de mine cu toată greutatea! îi spune și-l ia de mijloc cu celălalt braț. Gata?

El încuviințează.

Reușește să facă încă douăzeci de pași – foarte înceți, fiindcă tălpile se încurcă în

stratul de frunze uscate –, după care pur și simplu nu se mai poate mișca.

— Nu pot, Harold, spune, dar abia mai reușește să vorbească.

Durerea e extremă, depășește tot ce a simțit de multă vreme; doar în spitalul din Philadelphia l-au mai durut picioarele și spatele atât de chinuitor. Dându-i drumul lui Harold, cade la pământ.

— Of, Doamne, Jude! exclamă Harold și se apleacă asupra lui, ajutându-l să se ridice în șezut și rezemându-l de trunchiul unui copac.

El se muștră că e prost și egoist: Harold are șaptezeci și doi de ani, iar el n-ar trebui să aștepte ajutor de la un om de șaptezeci și doi de ani, chiar dacă omul respectiv e remarcabil de sănătos. Nu mai poate deschide ochii, fiindcă lumea spiralează în jurul lui, dar îl aude pe Harold scoțându-și telefonul, îl aude sunându-l pe Willem, însă pădurea e deasă, semnalul e slab, și Harold înjură.

— Jude, îl aude spunând, dar glasul lui îi pare foarte îndepărtat. Va trebui să mă duc acasă și să-ți aduc scaunul cu roțile. Îmi pare foarte rău. Mă întorc imediat.

El izbutește să încline vag din cap și simte cum Harold îi încheie nasturii jachetei, cum îi îndeasă mâinile în buzunare, simte că îi înfășoară ceva în jurul picioarelor – haina lui, a lui Harold, își dă el seama.

— Mă întorc imediat. Mă întorc imediat.

Aude picioarele lui Harold îndepărtându-se în fugă și trosnetul surcelelor și al frunzelor frânte și strivite dedesubt.

Întoarce capul într-o parte, și solul de sub el se înclină periculos, iar el vomită, dând afară tot ce a mâncat în ziua aceea, simte cum voma îi curge de pe buze și i se întinde pe obraz. Pe urmă îi e puțin mai bine, și își sprijină iar capul de copac. Își aduce aminte de timpul petrecut în pădure când a fugit de la cămin, cum spera atunci că arborii îl vor proteja, și încearcă și acum aceeași speranță. Își scoate o mână din buzunar, pipăie după baston și îl strânge cât poate de tare. În dosul pleoapelor, stropi strălucitori de lumină îi explodează în mii de confetti și apoi se sting, lăsând în urmă dâre uleioase. Se concentrează asupra sunetului propriei respirații, asupra picioarelor lui, pe care și le închipuie ca pe niște butuci în care cineva a înfipt zeci de scoabe lungi din fier, groase de un deget. Își imaginează cum scoabele sunt imse din butuci în răspăr, cum fiecare se răsuțește încet și cade cu un zăngănit asurzitor pe o pardoseală de ciment. Vomită iar. Îi e foarte, foarte frig. Simte cum îl cuprind spasmele.

Apoi aude pe cineva alergând spre el și simte după miros că e Willem – îi simte parfumul dulce de lemn de santal – înainte de a-i auzi glasul. Willem îl ia în brațe și, când îl ridică, totul se înclină din nou, iar lui i se pare că o să vomite iar, dar nu vomită, își pune brațul drept pe după gâtul lui Willem, își întoarce fața mânjită spre umărul lui și se lasă cărat. Îl aude pe Willem gâfâind – deși cântărește mai puțin decât el, au aceeași înălțime, și își dă seama cât de rigid trebuie să-i fie corpul, căci bastonul pe care îl ține încă în mână se izbește de coapsele lui Willem, iar genunchii i se lovesc de coastele lui – și e recunoscător când simte că e așezat în cărucior și când aude deasupra glasul lui Harold și pe al lui Willem. Se apleacă, lipindu-și fruntea de genunchi, și e împins cu căruciorul prin pădure, apoi în sus pe coastă

până la casă, iar după ce ajung înăuntru, e dus în pat. Cineva îi scoate pantofii, el urlă de durere, și acel cineva își cere iertare; cineva îl șterge pe față; cineva îi strânge palmele în jurul unei sticle cu apă caldă; cineva îi înfășoară picioarele în pătură. Deasupra lui, îl aude pe Willem furios – „De ce naiba ai fost de acord? Doar știi că nu poate să meargă atât!” – și aude răspunsurile vinovate, umile, ale lui Harold; „Știu, Willem. Îmi pare rău. A fost o prostie din partea mea. Dar voia atât de mult să meargă!

Încearcă să vorbească, să-l apere pe Harold, să-i spună lui Willem că vina e a lui, că el l-a convins pe Harold să-l însoțească, dar nu poate.

— Deschide gura! îi cere Willem.

Și simte că o pastilă, amară ca metalul, îi e pusă pe limbă. Simte un pahar cu apă aplecat spre gura lui.

— Înghite! îi spune Willem, iar el înghite, și, nu peste mult timp, lumea încetează să mai existe.

Când se trezește, îl vede pe Willem în pat lângă el, privindu-l.

— Îmi pare foarte rău, șoptește el, dar Willem tace, așa că Jude ridică o mână și își trece degetele prin părul lui. Willem, nu e vina lui Harold. Eu am insistat să meargă cu mine.

Willem pufnește.

— Evident! Dar el nu trebuia să accepte.

Rămân tăcuți mult timp, iar el se gândește la lucrul acela pe care trebuie să-l spună, cel pe care l-a gândit întotdeauna, dar nu l-a rostit niciodată.

— Știi că o să ți se pară illogic, începe el, însă, chiar și după atâția ani, tot nu mă pot concepe infirm. Adică... știi că așa sunt. Am fost infirm de două ori mai mult timp decât n-am fost. Tu numai așa m-ai cunoscut: ca pe un om care... care are nevoie de ajutor. Dar eu îmi aduc aminte de mine și mă știu pe când eram în stare să merg ori de câte ori voiam, în stare să alerg. Cred că fiecare om care devine handicapat are impresia că a fost deposedat de ceva. Dar cred că eu am considerat întotdeauna că... dacă recunosc că *am* un handicap, înseamnă că am cedat în fața lui Traylor, că i-am permis lui să decidă asupra formei pe care o ia viața mea. Așa că pretind că nu sunt infirm; mă prefac că sunt cel care eram înainte să-l întâlnesc pe el. Știi că nu e nici logic, nici practic. Dar cel mai rău îmi pare că... știi că sunt egoist. Știi că prefăcătoria asta a mea are urmări asupra ta. Așa că o să încetez. Trage aer în piept, închide ochii, îi deschide la loc și spune: Sunt infirm. Sunt handicapat.

Și, oricât de stupid ar fi – la urma urmei, are patruzeci și șapte de ani; a avut la dispoziție treizeci și doi de ani în care să recunoască acest lucru față de sine însuși –, simte că îi vine să plângă.

— Ah, Jude! exclamă Willem și-l strânge lângă el. Știi că-ți pare rău. Știi cât e de greu. Înțeleg de ce n-ai vrut niciodată s-o recunoști; înțeleg.

Doar că îmi fac griji pentru tine; uneori mi se pare că eu îmi doresc mai mult decât tine să rămâi în viață.

El se scutură de un fior auzind asta.

— Ba nu, Willem. Adică, poate așa a fost la un moment dat. Dar acum nu mai e.

— Atunci, dovedește-mi! spune Willem după o tăcere.

— O să-ți dovedesc.

Ianuarie, februarie. Jude e mai ocupat ca oricând. Willem repetă pentru o piesă.

Martie: îi apar două noi răni, ambele pe piciorul drept. Acum durerea e cumplită; singurele momente în care se mai ridică din scaunul cu rotile sunt cele în care se duce la baie, face duș, se îmbracă și se dezbracă. A trecut mai mult de un an de când durerea de picioare nu l-a mai iertat. Și totuși, în fiecare dimineață când se trezește, le coboară pe podea și, pentru o secundă, speră. Poate că azi se va simți mai bine. Poate că azi durerea va mai fi scăzut. Dar nu se simte mai bine. Iar durerea nu scade. Și totuși, el speră. Aprilie: ziua lui. Încep reprezentațiile cu piesa de teatru. Mai: apar transpirațiile nocturne, febra, tremurul, frisoanele, delirul. Se întoarce la Hotel Contractor. Reapare cateterul, acum în partea stângă a pieptului. De data asta există însă o schimbare; de data asta bacteria e alta; de data asta are nevoie de câte un antibiotic perfuzabil la fiecare opt ore, nu la douăzeci și patru. Se întoarce și Patrizia, acum de două ori pe zi: la ora șase dimineața pe Greene Street și la două după-amiaza la Rosen and Pritchard; iar la ora zece seara, din nou pe Greene Street, vine o asistentă de noapte, Yasmin. Pentru prima dată de când sunt prieteni, nu asistă decât la un singur spectacol cu piesa lui Willem; zilele lui sunt atât de segmentate, atât de controlate de medicamente, încât nu mai are cum să se ducă și a doua oară. Pentru prima dată de când ciclul ăsta a început, cu un an în urmă, simte că îl doboară disperarea; simte că cedează. E nevoit să-și repete că trebuie să-i dovedească lui Willem că vrea să rămână în viață, când de fapt tot ce-și dorește e să se oprească. Nu fiindcă e deprimat, ci fiindcă e extenuat. La sfârșitul unei consultații, Andy se uită la el cu o expresie ciudată și-i spune că nu știe dacă Jude și-a dat seama, dar a trecut o lună de când nu s-a mai tăiat, iar el se gândește la asta. Andy are dreptate. A fost prea obosit, prea secătuit ca să se mai gândească să se taie.

— Ei! conchide Andy. Mă bucur. Dar îmi pare rău fiindcă de asta te-ai oprit, Jude.

— Și mie, răspunde el.

Și tac amândoi, nostalgici, se teme el, după zilele în care cea mai gravă problemă a lui era faptul că se tăia.

E iunie, apoi iulie. Rănila de pe picioarele lui – cele vechi, pe care le are de peste un an, și cele mai noi, care i-au apărut în martie – nu s-au vindecat. Abia dacă și-au redus puțin dimensiunile. Și acesta este momentul, imediat după weekendul de 4 Iulie, imediat ce reprezentațiile cu piesa lui Willem se încheie, când Andy îi întreabă dacă ar putea veni să discute cu el. Și, fiindcă știe despre ce va fi vorba, Jude minte și spune că Willem e ocupat, că nu are timp, de parcă amânând conversația și-ar putea întârzia și viitorul, dar într-o sâmbătă seara, când se întoarce mai devreme de la birou, Willem și ortopedul sunt acolo și-l așteaptă.

Discuția este cea la care se aștepta. Andy recomandă – recomandă insistent – amputarea. Vorbește pe un ton blând, foarte blând, dar, din cât de intens repetat și de oficial pare discursul său, Jude își dă seama că e emoționat.

— Am știut întotdeauna că ziua asta va veni, începe Andy, dar asta nu înseamnă că e deloc mai ușor. Jude, numai tu știi câtă durere și cât chin poți suporta. Nu eu îți

pot spune asta. Ceea ce *pot* să-ți spun însă e că ai rezistat mult mai mult decât ar fi reușit majoritatea. Pot să-ți spun că ai fost extraordinar de curajos – nu face figura asta! Ai fost curajos și ești în continuare – și că nici nu-mi pot închipui cât ai suferit. Dar, lăsând asta la o parte, și chiar dacă tu crezi că ai resurse să rezisti mai departe, sunt unele lucruri, reale, de care trebuie să ținem seama. Tratamentele nu dau rezultate. Plăgile nu se vindecă. Faptul că ai avut două infecții osoase în mai puțin de un an mi se pare alarmant. Mă tem că vei dezvolta o alergie la unul dintre antibiotice, și atunci chiar ne vom fi dat foc la valiză. Și, chiar dacă nu vei deveni alergic, nu tolerezi medicamentele atât de bine pe cât m-aș fi așteptat: ai pierdut prea mult în greutate, îngrijorător de mult, și, de fiecare dată când te văd, ești tot mai slăbit. Țesuturile de pe coapse par suficient de sănătoase ca să fiu aproape sigur că vom putea păstra ambii genunchi. Și, Jude, îți promit că, după amputare, calitatea vieții tale se va îmbunătăți imediat. Nu vei mai avea dureri. N-ai avut niciodată o rană pe coapse, și nu cred că există riscul să-ți apară vreuna în viitorul apropiat. Protezele disponibile acum sunt infinit superioare chiar și celor din urmă cu zece ani, și, sincer, cred că vei putea merge cu ele mai bine și mai firesc decât mergi acum cu picioarele tale. Intervenția e simplă – durează cam patru ore – și o voi face eu însumi. Iar recuperarea va fi scurtă: mai puțin de o săptămână în spital, și îți vom pune proteze temporare imediat.

Cu asta, Andy tace, își pune mâinile pe genunchi și se uită la ele. Mult timp niciunul dintre ei nu vorbește, dar apoi Willem începe să pună întrebări, întrebări inteligente, întrebări pe care ar trebui să le pună el: cât de lungă e perioada de recuperare după externare? Ce fel de terapie fizică va trebui să facă? Ce riscuri comportă intervenția? El ascultă doar cu o ureche răspunsurile pe care deja le știe într-o oarecare măsură, fiindcă le-a căutat, a studiat exact acest scenariu în fiecare an de după ce Andy i l-a sugerat pentru prima dată, în urmă cu șaptesprezece ani.

Într-un târziu, le întrerupe dialogul.

— Ce se întâmplă dacă refuz? întrebă și vede cum pe fețele lor se așterne dezamăgirea.

— Dacă refuzi, vom continua tot ce am făcut până acum și vom spera să dea rezultate până la urmă. Dar, Jude, întotdeauna e mai bine să faci amputarea atunci când *tu* decizi s-o faci, nu când ești nevoit, spune Andy. Dacă contractezi o infecție sangvină, o septicemie, vom fi *obligați* să amputăm, dar atunci nu-ți pot garanta că vom putea păstra genunchii. Nu-ți pot garanta că nu vei pierde și o altă extremitate – un deget, o mână – și că infecția nu se va răspândi și dincolo de picioare.

— Dar nu-mi poți garanta nici măcar acum că îmi voi putea păstra genunchii, replică el pe un ton iritat. Și nu-mi poți garanta că nu voi face septicemie în viitor.

— Nu, recunoaște Andy. Dar, așa cum am spus, cred că sunt șanse *mari* să-i păstrezi. Și mai cred că, dacă vom îndepărta partea corpului care este atât de sever infectată, vom putea preveni alte agravări în viitor.

Tac iarăși toți trei.

— Mi se pare o alegere care nu e deloc o alegere, murmură Jude.

Andy oftează.

— Ți-am zis, Jude, chiar *este* o alegere. Este alegerea *ta*. Nu trebuie să te hotărăști mâine și nici măcar săptămâna asta. Dar vreau să te gândești bine.

Apoi Andy pleacă, iar ei doi rămân singuri.

— Trebuie să discutăm acum? întrebă el când poate ridica în sfârșit privirea spre Willem, care clatină din cap.

Afară, cerul capătă nuanțe trandafirii; apusul va fi lung și splendid. Dar el nu vrea frumusețe. Își dorește, dintr-odată, să poată înota, dar n-a mai înotat încă de la prima infecție. N-a mai făcut nimic. Nu s-a mai dus nicăieri. A fost nevoit să-și cedeze clienții din Londra unui coleg, fiindcă perfuziile l-au imobilizat în New York. Mușchii i s-au topit; e numai piele și os și se mișcă aidoma unui bătrân.

— Mă duc să mă culc, anunță și, când Willem îi spune, încet, că peste două ore sosește Yasmin, îi vine să plângă. Mda, răspunde privind în podea. Bine. Atunci mă duc să trag un pui de somn. Mă trezesc când vine Yasmin.

În seara aceea, după plecarea asistentei, se taie pentru prima dată după mult timp; se uită la sângele care șiroiește pe marmură și în gura de scurgere. Știe cât de irațională pare dorința lui de a-și păstra picioarele, picioarele care i-au cauzat atâtea probleme, care l-au costat... câte ore, câți bani, câtă suferință? Și totuși sunt ale lui. Sunt picioarele lui. Sunt el însuși. Cum ar putea să renunțe benevol la o parte din el? Șue că în cursul anilor și-a tăiat deja mult din propriul corp – piele, carne, cicatrici. Dar asta e altceva. Dacă își sacrifică picioarele, e ca și cum ar recunoaște că dr. Traylor a câștigat, ca și cum ar capitula în fața lui, a nopții aceleia pe câmp, cu mașina.

Și e altceva și fiindcă știe că, odată ce-și va pierde picioarele, nu se va mai putea preface. Nu va mai putea pretinde că într-o zi o să meargă din nou, că o să fie mai bine. Nu va mai putea pretinde că nu e infirm. Elementul anormalitate din persoana lui se va accentua – din nou. Va deveni un om definit, în primul și-n primul rând, prin ceea ce-i lipsește.

Și a obosit. Nu vrea să fie nevoit să învețe din nou să meargă. Nu vrea să se mai sforțeze să câștige în greutate – o greutate pe care știe că o va pierde, peste cea pe care s-a chinuit s-o pună la loc după prima infecție osoasă și pe care a pierdut-o iar la a doua. Nu vrea să se întoarcă în spital, să se trezească dezorientat și confuz, să cadă pradă spaimelor nocturne, nu vrea să le explice colegilor că iar e bolnav, să suporte din nou luni întregi în care să se simtă slăbit sau să se chinuie să-și recapete echilibrul. Nu vrea ca Willem să-l vadă fără picioare, nu vrea să-i furnizeze încă o provocare, încă o încercare grotescă de trecut. Vrea să fie normal, dintotdeauna nu și-a dorit decât să fie normal, și totuși, cu fiecare an se îndepărtează tot mai mult de normalitate. Știe că e greșit să-și perceapă mintea și corpul ca pe două entități separate, în competiție una cu cealaltă, dar nu se poate împiedica. Nu vrea ca trupul lui să câștige încă o bătălie, să ia decizia în locul lui, să-l facă să se simtă complet neajutorat. Nu vrea să fie dependent de Willem, să fie nevoit să-i ceară să-l așeze în pat și să-l ridice fiindcă brațele lui vor fi prea moi și inutile, să-l ajute să meargă la W.C., să-i vadă resturile picioarelor rotunjite în cioturi. Întotdeauna a presupus că va fi avertizat într-un fel sau altul înainte de acest moment, că trupul îl va alerta înainte

ca situația să se înrăutățească serios. Știe totuși că ultimul an și jumătate *a fost de fapt* avertismentul – lung, lent, constant și imposibil de ignorat –, dar, în aroganța lui și cu o speranță stupidă, a ales să nu-l recunoască drept ceea ce era. A ales să creadă că, așa cum și-a revenit de fiecare dată, își va reveni și acum, din nou. Și-a acordat privilegiul de a crede că are dreptul la șanse nelimitate.

Trei nopți mai târziu se trezește iar cu febră; iar e internat; iar e externat. De data asta febra a fost cauzată de o infecție din jurul cateterului, care îi este scos. I se introduce unul nou în vena jugulară, unde formează o gâlmă pe care nici gulerul cămășii n-o poate ascunde în întregime.

În prima noapte din nou acasă, trece de la un vis la altul, când, la un moment dat, deschide ochii și vede că Willem nu e în pat lângă el, așa că se chinuie să urce în scaunul cu roțile și iese din cameră.

Îl vede înainte ca Willem să-l vadă pe el; stă la masă în sufragerie, cu lumina aprinsă în tavan, cu spatele la bibliotecă, privind în gol. În față are un pahar cu apă și își sprijină bărbia în palmă, cu cotul pe masă. Jude se uită la el și îl vede cât e de obosit, de bătrân, cu părul lui auriu devenit albicios. Îl cunoaște de atâta vreme, i-a privit chipul de atâtea ori, încât nu mai poate să-l perceapă cu ochi noi; îi cunoaște fața mai bine decât și-o cunoaște pe a sa. Îi știe fiecare expresie. Știe ce înseamnă diversele lui zâmbete; când îl vede intervievat la televizor, întotdeauna poate să spună dacă surâde fiindcă e amuzat sau fiindcă e doar politicoș. Știe care dinți îi sunt plombați și care sunt cei pe care Kit i-a cerut să-i îndrepte când devenise clar că-l aștepta celebritatea, că n-avea să joace doar în piese și filme independente, ci că urma să aibă alt tip de carieră, alt fel de viață. Dar se uită acum la el, la fața lui încă atât de frumoasă, dar și atât de obosită – genul acela de oboseală despre care el a crezut că e doar apanajul lui, dar pe care acum își dă seama că o simte și Willem –, și înțelege că viața lui Willem împreună cu el a devenit un fel de corvoadă, un șir chinător de boli, de vizite la spital și de temeri, și în clipa aceea știe ce va face, știe ce are de făcut.

— Willem! îl strigă și-l vede tresărind, ca trezit din transă, uitându-se spre el.

— Jude, ce s-a întâmplat? Ți-e rău? De ce te-ai dat jos din pat?

— M-am hotărât să fac operația, spune el și i se pare că sunt doi actori pe scenă, vorbindu-și de la distanță, și se apropie cu scaunul de Willem. M-am hotărât să fac operația, repetă apoi, iar Willem încuviințează tăcut.

Își reazemă frunțile una de alta și încep amândoi să plângă.

— Îmi pare rău, rostește el, iar Willem clatină din cap, și frunțile li se freacă una de alta.

— Mie îmi pare rău, răspunde Willem. Îmi pare rău, Jude. Îmi pare foarte rău.

— Știu, răspunde el – și chiar știe.

A doua zi îl sună pe Andy, care e ușurat, dar și tăcut, parcă din respect pentru el. După aceea, lucrurile se precipită. Aleg o dată: prima pe care o propune Andy e ziua de naștere a lui Willem, și, chiar dacă au convenit că vor sărbători aniversarea lui de cincizeci de ani când Jude se va simți mai bine, nu vrea să facă operația chiar în ziua aceea. Așa că o programează pentru sfârșitul lui august, cu o săptămână înainte de

Ziua Muncii, când de obicei se duc la Truro. În următoarea ședință de comitet managerial el face un anunț scurt, explicând că e o intervenție benevolă, că va lipsi de la birou doar o săptămână, zece zile cel mult, că nu e mare lucru, că totul va fi bine. Apoi comunică vestea și în departamentul lui; în mod normal n-ar face-o, le spune el, dar nu vrea să-și îngrijoreze clienții, nu vrea să-i lase să creadă că e ceva mai grav decât e în realitate, nu vrea să devină subiect de bârfe și zvonuri (deși știe că asta se va întâmpla). A dezvăluit atât de puține lucruri despre sine însuși la birou, încât acum, când o face, îi vede pe ceilalți aplecându-se în față în scaune, aproape că le vede urechile ciulindu-se. El le-a cunoscut tuturor soții și soțiile, iubiții și iubitele, dar ei nu l-au întâlnit niciodată pe Willem. El nu l-a invitat pe Willem la niciuna dintre reuniunile companiei, la nicio petrecere anuală de sărbători, la niciun picnic de vară. „Nu ți-ar plăcea nimeni”, îi spune el de obicei, deși știe că nu-i adevărat: Willem se pricepe să se simtă bine oriunde. „Crede-mă!” Iar Willem ridică de fiecare dată din umeri. „Mi-ar plăcea să vin”, a spus întotdeauna, însă el nu l-a lăsat niciodată. Mereu și-a spus că-l protejează astfel de o serie de evenimente care fără îndoială i se vor părea anoste, dar nu s-a gândit niciodată că Willem s-ar putea simți jignit de refuzul său de a-l include în grup, că poate ar vrea de fapt să facă parte din viața lui și în afara apartamentului de pe Greene Street și a cercului lor de prieteni. Iar acum roșește, dându-și seama.

— Aveți întrebări? întrebă el, fără să se aștepte de fapt la vreuna, când îl vede pe unul dintre asociații mai tineri, un tip mai indiferent, dar teribil de eficient, pe nume Gabe Freston, ridicând mâna.

— Voiam doar să-ți spun că îmi pare foarte rău, Jude, rostește Freston, și în jurul lui toți ceilalți își murmură asentimentul.

El ar vrea să mai alunge din tensiunea momentului, să răspundă – fiindcă e adevărat – cu: „Asta-i prima dată când te aud vorbind atât de sincer de când ți-am zis ce bonus vei încasa pe anul trecut”, dar se stăpânește și trage adânc aer în piept.

— Îți mulțumesc, Gabe, spune apoi. Vă mulțumesc tuturor. Și acum toată lumea înapoi la treabă!

Și se împrăștie cu toții.

Operația va fi luni, și sâmbătă, deși stă la birou până târziu în seara de vineri, nu se mai duce la serviciu. În după-amiaza aceea își pregătește bagajele pentru spital; seara, el și Willem iau cina la localul acela mic cu sushi unde și-au celebrat prima dată „cina cea de taină”. Ultimele întâlniri cu Patrizia și Yasmin au fost joi. Andy îl sună sâmbătă dimineață să-i spună că au venit rezultatele radiografiilor și că infecția nu s-a retras, dar nici nu s-a răspândit.

— Evident, după ziua de luni, asta nu va mai fi o problemă, spune el, și Jude își înghite cu greu nodul din gât, la fel cum a făcut ceva mai devreme în săptămâna aceea, când Andy i-a zis că: „După ziua de luni nu vei mai avea dureri de picioare”.

Își amintește apoi că nu problema va fi eliminată, ci *sursa* problemei. Una nu e totuna cu cealaltă, dar el presupune că ar trebui să fie recunoscător pentru eliminarea aceasta, în sfârșit, oricum ar surveni.

Ia ultima masă duminică seara la ora șapte; operația e programată la opt a doua zi

dimineată, așa că nu trebuie să mai mănânce, nici să bea, nici să ia vreun medicament toată noaptea.

O oră mai târziu, coboară împreună cu Willem, cu liftul, până la parter, pentru ultima plimbare pe propriile-i picioare. I-a cerut să-i promită că o vor face, însă, chiar de dinainte de a începe – au de gând s-o ia pe Greene spre sud până la Grand, apoi spre vest până la Wooster, apoi pe Wooster până la Houston și înapoi spre est către Greene și spre sud până la blocul lor –, își dă seama că nu știe dacă o va putea încheia. Deasupra lor, cerul are culoarea vânătașilor, și, brusc, Jude își amintește cum a fost aruncat afară în stradă, gol, de Caleb.

Ridică piciorul stâng și începe. Pășesc pe strada tăcută, iar la Grand, când cotesc la dreapta, îl ia pe Willem de mână – lucru pe care nu-l face niciodată în public, dar acum îl ține strâns –, și cotesc încă o dată la dreapta, pornind pe Wooster.

Și-a dorit nespuse să încheie circuitul ăsta, dar, într-un mod pervers, neputința de a o face – la intersecția cu Spring, când mai au două străzi de traversat, spre nord, până la Houston, Willem se uită la el și, fără să-l întrebe măcar, îl întoarce, și o pornesc înapoi spre Greene Street – îl liniștește într-un fel: știe că a luat hotărârea corectă. A insistat împotriva inevitabilului, dar acum a făcut singura alegere pe care putea s-o facă, nu doar pentru binele lui Willem, ci și pentru al lui. Plimbarea a fost aproape insuportabilă, și, când ajung acasă, constată surprins că are obraji uzi de lacrimi.

A doua zi dimineată, Harold și Julia vin și ei la spital, amândoi palizi și speriați. Jude își dă seama că se străduiesc să rămână stoici de dragul lui; îi sărută și-i îmbrățișează, îi asigură că o să fie bine, că n-au de ce să-și facă griji.

E luat apoi și pregătit pentru operație. După traumatism, părul de pe picioare i-a crescut întotdeauna inegal, pe lângă și printre cicatrici, dar acum e ras complet și deasupra genunchilor, și sub ei. Andy intră, îi ia fața în mâini și-l sărută pe frunte. Nu spune nimic; găsește doar un marker și desenează o serie de linii, ca un cod Morse, în arc de cerc, la câțiva centimetri sub ambele rotule, apoi îl anunță că se întoarce repede și că până atunci i-l trimite pe Willem.

Când intră, Willem se așază pe marginea patului, și se ține de mână în tăcere. El tocmai vrea să spună ceva, să facă o glumă aiurea, când Willem începe să plângă – nu numai să plângă, ci să se tânguie, aplecându-se de mijloc, gemând și hohotind așa cum Jude n-a mai auzit pe nimeni, niciodată.

— Willem! spune el cu disperare. Willem, nu plânge! O să fie bine. Sigur o să fie bine. Nu plânge, Willem! Nu plânge! insistă și, ridicându-se mai bine pe pat, își înfășoară brațele în jurul lui. Ah, Willem! murmură apoi, el însuși gata să izbucnească în lacrimi. Willem, o să fie bine. Îți promit.

Dar nu-l poate liniști: Willem plânge fără oprire.

Jude își dă seama că Willem vrea să spună ceva și îl freacă încet pe spate, rugându-l să repete.

— Nu te duce! îl aude rostind. Nu mă părăsi!

— Îți promit că nu te părăsesc. Îți promit. Willem, e o operație ușoară. Doar știi că trebuie să trec cu bine de ea pentru ca Andy să-mi mai poată ține niște predici, nu-i

așa?

Și atunci intră Andy.

— Gata, băieți? întrebă și pe urmă îl vede și-l aude pe Willem. Of, Doamne! exclamă – și se apropie și se îmbrățișează toți trei. Willem, îți promit că o să am grijă de el ca și când ar fi al meu; știi asta, nu-i așa? Știi că țin la el. Știi că n-o să las să i se întâmple nimic rău.

— Știi, îl aud amândoi pe Willem bâiguind în sfârșit. Știi, știi. Într-un târziu reușesc să-l liniștesc, iar Willem se șterge la ochi și-și cere scuze: îmi pare rău.

Jude clatină din cap și-l trage de mână până când fețele aproape li se ating și-l sărută de rămas-bun.

— Să nu-ți fie! îi spune apoi.

În fața sălii de operații, Andy se apleacă spre el și-l sărută pe obraz.

— După asta n-o să te mai pot atinge, îi spune. Am să fiu steril.

Iar el și Willem își zâmbesc pe neașteptate, cu subînțeles, și Andy clatină din cap.

— Nu sunteți cam mărișori pentru genul ăsta de umor pueril?

— Dar *tu* nu ești? ripostează el. Ai aproape șaiszeci de ani!

— Eu? Niciodată!

Câteva clipe mai târziu sunt în sala de operație, iar el privește spre discul de lumini strălucitoare de deasupra.

— Bună, Jude! spune o voce în spatele lui, și el vede că e anestezistul, Ignatius Mba, un prieten al lui Andy pe care l-a întâlnit la una dintre petrecerile găzduite de Andy și Jane.

— Bună, Ignatius!

— Te rog să numeri de la zece înapoi, îi cere anestezistul, iar el începe, dar după șapte deja nu mai poate continua.

Ultimul lucru pe care îl simte este o furnicătură în degetele piciorului drept.

Trei luni mai târziu. E din nou Ziua Recunoștinței, pe care o petrec pe Greene Street. Willem și Richard au gătit totul, au aranjat totul, în vreme ce el a dormit. Recuperarea s-a dovedit mai dificilă și mai complicată decât se așteptase el, și de două ori a contractat câte o infecție. Un timp a fost hrănit artificial, printr-un furtun. Dar Andy a avut dreptate: și-a păstrat ambii genunchi. În spital se trezea și le spunea lui Harold și Juliei ori lui Willem că are senzația că un elefant i s-a așezat pe picioare și se leagănă înainte și înapoi, făcându-i oasele praf și pulbere, transformându-le în ceva mai fin decât cenușa. Dar ei nu-i spuneau niciodată că doar i se pare; îl asigurau doar că asistenta i-a mai pus un analgezic în perfuzie exact pentru asta și că în curând se va simți mai bine. Acum are din ce în ce mai rar asemenea dureri în membrele absente, dar tot nu i-au dispărut definitiv. Și e încă foarte obosit, așa că Richard a așezat în capul mesei un fotoliu din pluș mov, pe roțițe, cu „aripi” pe laturi – pe care India îl folosește câteodată pentru modelele sale, când pictează –, pentru ca el, cuibărit acolo, să-și poată rezema capul de lateralele lui atunci când îl lasă puterile.

La masă vin Richard și India, Harold și Julia, Malcolm și Sophie, JB și mama lui, Andy și Jane, ai căror copii sunt plecați la fratele lui Andy, la San Francisco. El începe

un toast, mulțumindu-le tuturor pentru tot ce i-au dăruit și tot ce au făcut pentru el, dar, înainte să ajungă la cel căruia vrea să-i mulțumească mai mult ca oricui – Willem, așezat în dreapta lui –, constată că nu mai poate continua și ridică privirea din foaia de hârtie, se uită la prietenii lui, vede că toți își înghit lacrimile și se oprește.

Se simte bine la masă, amuzat chiar și de solitudinea cu care ceilalți îi tot pun pe farfurie câte puțin din diferitele feluri de mâncare, cu toate că el n-a mâncat mai nimic nici măcar din primul, însă îi e foarte, foarte somn, așa că, în cele din urmă, se afundă în fotoliu și închide ochii zâmbind în timp ce ascultă conversațiile familiare, glasurile familiare vibrând în jurul lui.

Într-un târziu Willem observă că aproape a adormit, iar el îl aude ridicându-se în picioare.

— Bun, e timpul ca diva să-și facă ieșirea din scenă, le spune celorlalți, îi trage fotoliul de la masă și începe să-l împingă spre dormitor, iar el își folosește ultimele fărâme de energie ca să răspundă la râsetele lor, la corul lor de rămas-bun, să privească pe după spătar și să le surâdă, lăsându-și degetele să freacă în urma lui, într-o fluturare teatrală.

— Mai stați! le spune în timp ce se îndepărtează. Mai stați, vă rog, și faceți-i lui Willem puțină conversație!

Iar ei răspund că, da, mai stau; în fond, nu e nici șapte, mai au ore bune în față.

— Vă iubesc, adaugă el, și ei îi strigă același lucru, toți odată, deși, chiar și în acel cor de glasuri, el îl poate distinge pe fiecare, individual.

În pragul dormitorului, Willem îl ia în brațe – a scăzut atât de mult în greutate, și fără proteze nu mai seamănă deloc cu o barză cu picioaroange, încât până și Julia îl poate ridica acum – și-l duce în pat, îl ajută să se dezbrace, să-și scoată protezele temporare, și-l învelește cu pătura. Îi umple un pahar cu apă și-i dă pastilele: un antibiotic și un pumn de vitamine. El le înghite pe toate sub privirile lui, iar pe urmă Willem se așază și stă o vreme pe pat lângă el, fără să-l atingă, doar pur și simplu aproape.

— Promite-mi că te duci la ei și stați până târziu! îl roagă el, iar Willem ridică din umeri.

— Poate mai bine stau aici cu tine. Par să se distreze de minune și fără mine.

Și, ca o confirmare, din sufragerie se aude o rafală de râsete, iar ei se uită unul la celălalt și-și zâmbesc.

— Ba nu, promite-mi! insistă el, și până la urmă Willem îi promite. Îți mulțumesc, adaugă Jude, intempestiv, și ochii i se închid de la sine. A fost o zi frumoasă.

— A fost, nu-i așa? îl mai aude pe Willem spunând și începe să răspundă ceva, dar nu mai știe ce, fiindcă a adormit deja.

În noaptea aceasta visează mult și se tot trezește. E unul dintre efectele secundare ale antibioticului și, de data asta, coșmarurile sunt mai urâte decât oricând. Noapte după noapte, visează. Visează că e în camere de motel, în casa lui Traylor. Visează că are încă cincisprezece ani și că ultimii treizeci și trei n-au existat. Visează anumiți clienți, anumite întâmplări, lucruri pe care nici nu știa că le mai ține minte. Visează

că a devenit el însuși fratele Luke. Visează iar și iar că Harold e dr. Traylor, și, când se trezește, îi e rușine că-i atribuie, chiar și subconștient, asemenea comportamente și în același timp se teme că visul ar putea fi totuși real și trebuie să-și repete promisiunea lui Willem: „Niciodată, Jude. Harold nu ți-ar face niciodată așa ceva. Pentru nimic în lume”.

Uneori visele sunt atât de vii, atât de realiste, încât are nevoie de multe minute, chiar și câte o oră, ca să revină la realitate, ca să se convingă că viața din momentele conștiente, de veghe, este cea adevărată, este viața lui adevărată. Uneori se trezește atât de detașat de sine însuși, încât nu-și amintește nici măcar cine e.

— Unde sunt? întrebă disperat; și apoi: Cine sunt? Cine sunt eu?

Și atunci aude, atât de aproape de ureche de parcă glasul ar veni din interiorul lui, incantația șoptită a lui Willem:

— Eșu Jude St. Francis. Ești cel mai vechi și mai drag prieten al meu. Ești fiul lui Harold Stein și al Juliei Altman. Ești prietenul lui Malcolm Irvine, Jean-Baptiste Marion, Richard Goldfarb, Andy Contractor, Lucien Voigt, Citizen van Straaten, Rhodes Arrowsmith, Elijah Kozma, Phaedra de los Santos, al celor doi Henry Young. Ești newyorkez. Locuiești în Soho. Faci muncă voluntară într-o organizație a artiștilor plastici și la o cantină pentru săraci. Ești un bun înotător. Te pricepi să faci deserturi. Te pricepi să gătești. Ești un mare cititor. Ai o voce minunată, deși acum nu mai cânti. Ești un excelent pianist. Ești colecționar de artă. Îmi scrii mesaje minunate când sunt plecat. Ești răbdător. Ești generos. Ești cel mai bun ascultător pe care îl cunosc. Ești cel mai inteligent om pe care îl cunosc, din toate punctele de vedere. Ești cel mai curajos om pe care îl cunosc, din toate punctele de vedere. Ești avocat. Ești șeful serviciului contencios de la Rosen, Pritchard and Klein. Îți place profesia ta; muncești din greu pentru ea. Ești matematician. Ești logician. Ai încercat să mă înveți și pe mine, de mai multe ori. Oamenii s-au purtat oribil cu tine, dar ai trecut cu bine peste asta. Ai fost întotdeauna tu însuși.

Willem vorbește întruna – o psalmodie care pe Jude îl readuce la sine însuși, și, pe timpul zilei – uneori chiar câteva zile mai târziu –, el își amintește fragmente din ce i-a recitat Willem și le păstrează în suflet: și ce i-a spus, și ce nu i-a spus, cum nu l-a definit.

Dar pe timpul nopții e prea îngrozit, prea rătăcit ca să-și mai amintească. Panica pe care o simte e prea reală, prea copleșitoare.

— Și tu cine ești? întrebă uitându-se la bărbatul care îl ține în brațe și care descrie un om pe care el nu-l recunoaște, un om care pare să aibă atât de multe, care pare atât de iubit, o persoană de invidiat. Cine ești tu?

Bărbatul are un răspuns și la această întrebare:

— Eu sunt Willem Ragnarsson. Și niciodată n-o să te las să pleci.

— Mă duc, îi spune lui Jude, dar nu se clintește din loc.

O libelulă, scânteietoare ca un scarabeu, planează deasupra lor.

— Mă duc, repetă el, dar tot nu se mișcă, și abia când o spune a treia oară izbutește în sfârșit să se ridice de pe șezlong, beat de aerul fierbinte, și să-și vâre din nou picioarele în pantofi.

— Limete, spune Jude uitându-se în sus spre el și punându-și mâna pavăză la ochi împotriva soarelui.

— Nu uit, răspunde el și se apleacă, îi scoate ochelarii, îl sărută pe pleoape și-i pune ochelarii la loc.

Vara, susține JB, e anotimpul lui Jude: pielea i se închide la culoare, iar părul i se deschide, astfel că ajung să aibă aproape aceeași nuanță, și ochii îi devin de un verde nefiresc, încât Willem trebuie să se străduiască să-și țină mâinile departe de el.

— Mă întorc repede.

Urcă panta spre casă, căscând, își pune în chiuvetă sticla cu ceai și gheață pe jumătate topită și străbate aleea cu pietriș până la mașină. E una dintre zilele acelea de vară în care aerul e atât de fierbinte, atât de uscat și de neclintit, iar lumina soarelui atât de albă, încât nici nu mai vezi bine lumea din jur, ci mai degrabă o auzi și îi simți mirosul: zumzetul albinelor și lăcustelor ca al unei mașini de tuns iarba, parfumul vag piperat al florii-soarelui, aroma ușor minerală pe care căldura ți-o lasă pe limbă, de parcă tocmai ai ronțăit o piatră. Căldura e enervantă, dar nu într-un mod opresiv, ci doar atât cât să-i facă pe amândoi somnolenți și vulnerabili, cât toropeala să devină nu doar acceptabilă, ci și necesară. Când e atât de cald, zac amândoi lângă piscină cu orele, fără să mănânce, doar bând – câni întregi de ceai de mentă cu gheață la micul dejun, litri de limonadă la prânz, sticle de aligoté la cină –, și lasă deschise toate ușile și ferestrele casei, cu ventilatoarele din plafon în funcțiune, pentru ca noaptea, când în sfârșit închid totul, să păstreze înăuntru parfumul pajiștilor și al copacilor.

E sâmbăta dinainte de Ziua Muncii, când în mod normal ar fi la Truro, dar anul acesta au închiriat pentru Harold și Julia o casă lângă Aix-en-Provence, pe toată durata verii, iar ei doi își petrec vacanța la Garrison. Harold și Julia vin mâine – poate împreună cu Laurence și Gillian, poate fără –, iar astăzi Willem se duce să-i ia de la gară pe Malcolm cu Sophie și pe JB cu iubitul lui, Fredrik, de care s-a despărțit și cu care s-a împăcat de mai multe ori. În ultimele luni și-au văzut rar prietenii:

JB a stat în Italia timp de jumătate de an, cu o bursă, iar Malcolm și Sophie au fost atât de ocupați cu construirea unui nou muzeu al ceramicii în Shanghai, încât ultima dată s-au văzut în aprilie, la Paris – Willem filma acolo, Jude a venit de la Londra, unde lucra, JB de la Roma, iar Malcolm și Sophie au rămas cu ei timp de două zile pe drumul de întoarcere la New York.

Aproape în fiecare vară, Willem își spune: „Asta e cea mai frumoasă vară”. Dar cea de acum, își dă seama perfect, e cu adevărat cea mai frumoasă. Și nu numai vara, ci și primăvara, și toamna, și iarna. Pe măsură ce înaintează în vârstă, tinde tot mai mult să-și privească viața ca pe o serie de retrospective, evaluând fiecare anotimp ce trece ca pe o recoltă de vin de soi nobil, împărțind anii pe care i-a trăit în epoci istorice: Anii Ambițioși, Anii Nesiguri, Anii de Glorie, Anii Amăgirii, Anii Optimiști.

Jude a surâs când el i-a vorbit despre asta.

— Și acum în ce epocă suntem? l-a întrebat, iar Willem a zâmbit la rândul lui.

— Nu știu, a răspuns. Încă nu i-am găsit un nume.

Dar amândoi sunt de acord că au lăsat, în sfârșit, în urmă Anii cei Groaznici. Acum

doi ani și-a petrecut exact acest weekend, cel de Ziua Muncii, într-un spital din Upper East Side, uitându-se pe fereastră, cu o ură atât de intensă încât simțea că i se face greață, la medicii, asistentele și brancardierii în salopetele lor verzi-jad, care fumau și vorbeau la telefon afară ca și când totul ar fi fost perfect, ca și când undeva deasupra lor n-ar fi zăcut oamerif mai mult sau mai puțin muribunzi, inclusiv omul lui, care în acel moment era în comă indusă, arzând de febră, și care deschisese în sfârșit ochii cu patru zile în urmă, a doua zi după ce ieșise din operație.

— O să fie bine, Willem, repeta Harold întruna, Harold care era de obicei mai panicard decât devenise el în ultimul timp. O să fie bine! Așa a zis Andy.

Și continua să turuie, să reproducă tot ce-l auzise pe Andy spunând, până când, într-un final, el izbucnise:

— Dumnezeuule, Harold, mai taci naibii odată! Tu chiar crezi tot ce zice Andy? Ție ți se *pare* că-i e mai bine? Ți se pare că *arată* ca și cum o să-și revină? Și atunci văzuse chipul lui Harold schimbându-se, îi văzuse expresia disperată, imploratoare, înnebunită, figura unui om bătrân care se agăța de orice fărâmă de speranță, și se simțise cuprins de remușcări, așa că se apropiase de el și-l îmbrățișase. Îmi pare rău, îi spusese el lui Harold, care deja pierduse un fiu și încerca să se convingă că nu-l va pierde și pe al doilea, îmi pare rău, Harold, îmi pare rău! Te rog să mă ierți! Sunt un ticălos.

r

— Nu ești un ticălos, Willem. Dar nu poți să-mi spui că n-o să se facă bine. Nu poți să-mi spui una ca asta.

— Știu. Firește c-o să se facă bine! răspunsese el și i se păruse că vorbește ca Harold – Harold repetându-i lui Harold ce spusese tot Harold mai devreme. Firește!

Însă în interiorul lui simțise împunsătura fricii: firește că nu exista „firește”. Nu existase niciodată. De fapt, dispăruse cu optsprezece luni în urmă. Ieșise din viața lor pentru totdeauna.

Willem fusese mereu un optimist, însă în lunile acelea optimismul îl părăsise. Își anulase toate proiectele pentru restul anului, dar în toamnă începuse să-și regrete gestul; ar fi vrut să aibă ceva care să-i distragă atenția. La sfârșitul lui septembrie Jude ieșise din spital, dar era atât de slab, atât de fragil, încât îi era frică să-l atingă, îi era frică și să se uite la el, să vadă cum pomeții îi deveniseră atât de pronunțați încât îi aruncau umbre permanente în jurul gurii, să constate că îi putea vedea pulsul zvâcnind în adâncitura de la gât de parcă ar fi avut în el ceva viu care se chinuia să-și facă loc afară. Își dădea seama că Jude încerca să-l liniștească, să inventeze glume, iar asta îl speria și mai tare. În rarele momente când ieșea din apartament – „trebuie”, îi spusese Richard ferm, „altfel o să-ți pierzi mințile” –, era tentat să-și închidă telefonul, fiindcă, de fiecare dată când suna, și el vedea că e Richard (sau Malcolm, Harold, Julia, JB, Andy, sau unul dintre Henry Young, sau Rhodes, Elijah, India, Sophie, Lucien, sau oricine stătea cu Jude o oră sau două cât timp el rătăcea aiurea pe străzi, se antrena în sala de la parter sau, de câteva ori, încerca să stea liniștit la un masaj sau la un prânz cu Roman ori Miguel), își spunea: „Gata, asta e. Moare. A murit”. Aștepta o secundă, apoi încă una, înainte să răspundă și să afle că

era doar un apel informativ. Că Jude a mâncat la masă. Că n-a mâncat. Că doarme. Că părea să-i fie greață. În cele din urmă, fusese nevoit să le spună: „Nu mă mai sunați decât dacă e ceva grav! Nu-mi pasă dacă aveți întrebări și vă e mai la îndemână să telefonați; trimiteți-mi un mesaj! Dacă mă sunați, mă gândesc la ce-i mai rău”. Pentru prima dată în viața lui înțelesese la nivel visceral ce însemna „să-ți sară inima din loc”, deși el avea impresia că nu doar inima, ci toate organele îi sar în sus, încercând să-i iasă pe gură, învălmășite, pulsând de neliniște.

Oamenii vorbeau întotdeauna despre vindecare ca despre ceva predictibil și progresiv, o linie diagonală fără greș care înainta din colțul din stânga jos al graficului spre cel din dreapta sus. Dar vindecarea lui Hemming – care nu se încheiase deloc cu o vindecare – nu fusese așa, și nici a lui Jude; la ei lua forma unui lanț muntos de piscuri și văi, și la mijlocul lui octombrie, după ce se întorsese la birou (încă înfricoșător de slab și de slăbit), Jude se trezise într-o noapte cu febră atât de mare, încât intrase în convulsii, iar Willem fusese sigur că îi venise sorocul, că acesta avea să fie sfârșitul. Și-și dăduse atunci seama că, în ciuda fricii, nu se pregătise cu adevărat niciodată, nu se gândise niciodată la ce ar însemna sfârșitul, și, cu toate că nu era un negociator din fire, negociase atunci, cu ceva sau cu cineva în a cărui existență nici nu știa că crede. Făgăduise să fie mai răbdător, mai recunoscător, să înjure mai rar, să fie mai puțin vanitos, să facă mai puțin sex, să se plângă mai puțin, să fie mai puțin dominat de propriile emoții, mai puțin egoist, mai puțin fricos. Iar când Jude rămăsese în viață, ușurarea pe care o simțise fusese atât de covârșitoare, atât de incriminatorie, încât cedase nervos, iar Andy îi prescrisese un anxiolitic și-l trimisese peste weekend la Garrison în compania lui JB, păstrându-l pe Jude în grija lui și a lui Richard. Willem fusese întotdeauna de părere că, spre deosebire de Jude, știa să accepte o mână de ajutor când îi era întinsă, însă uitase de această abilitate în cel mai important moment și fusese bucuros și recunoscător că prietenii lui își dăduseră silința să i-o reamintească.

Până de Ziua Recunoștinței, situația devenise, dacă nu bună, măcar mai puțin rea, ceea ce ei considerau că e același lucru. Însă numai în retrospectivă reușiră să recunoască perioada aceasta ca pe un fel de cotitură, ca pe un timp în care fuseseră mai întâi zile, apoi săptămâni și în final o lună întreagă în care nimic nu se mai înrăutățise, în care putuseră vorbi în sfârșit, cu precauție, despre viitor, în care își făcuseră griji despre cum să treacă nu numai de ziua respectivă, ci și spre alte zile pe care încă nu reușeau să și le imagineze. Abia atunci izbutiră să discute despre ce trebuia făcut și abia atunci începu Andy să facă planuri adevărate – planuri pe o lună, pe două, pe șase luni de atunci încolo – despre câte kilograme voia el să ia Jude în greutate, când să-și pună protezele permanente, când să încerce să facă primii pași, când să-l vadă mergând din nou. Intrară încă o dată în curentul vieții; încă o dată învățară să asculte de calendar. În februarie, Willem citea iar scenariii. În aprilie, la aniversarea lui de patruzeci și nouă de ani, Jude mergea din nou – încet, stângaci, dar mergea – și arăta iar ca un om normal. La ziua lui Willem, în august, la aproape un an de la operație, mersul lui era deja, așa cum prevăzuse Andy, mai corect – mai lin, mai sigur – decât fusese pe propriile-i picioare, iar el arăta iarăși mai

bine decât un om normal: arăta iarăși ca el însuși.

— Încă nu ți-am sărbătorit aniversarea a cincizeci de ani, îi aminti el lui Willem la cina festivă de cincizeci și unu – cină pe care o pregătise el însuși, stând lângă cuptor cu orele fără a da vreun semn vizibil de oboseală iar Willem zâmbi.

— Asta e tot ce-mi doresc, răspunse.

Și vorbea serios. Părea absurd să compare ceea ce simțise el în acești doi ani brutali și istovitori cu ceea ce trăise Jude, și totuși simțea că experiența îl transformase. Era ca și când disperarea lui dăduse naștere unui sentiment de invincibilitate; avea impresia că tot ceea ce fusese moale și neesențial se evaporase din el, lăsând în loc un nucleu din oțel, indestructibil și totuși maleabil, capabil să suporte orice.

Ziua lui o petrecură la Garrison, doar ei doi, iar seara, după cină, coborâră spre lac, unde Willem își scoase hainele și sări în apa care avea mirosul și culoarea ceaiului.

— Vino și tu! îl îndemnă și, văzând că ezită, adăugă: Ca sărbătorit, îți poruncesc să vii!

Și Jude se dezbracă încet, își scoase protezele și se împinse în mâini de pe debarcader, iar Willem îl prinse în brațe.

Pe măsură ce se însănătoșise fizic, Jude devenise tot mai intens conștient de propriul corp, și, după cât de retras și închis în sine era uneori, după grija cu care se ferea când își scotea sau își fixa protezele, Willem își dădea seama cât de greu îi venea să-și accepte noua înfățișare. Înainte, când era slăbit, îl lăsa să-l ajute să se dezbrace, dar acum, că-și recăpătase puterile, Willem îl vedea rareori dezbrăcat, și doar din întâmplare. Hotărâse însă să considere această reticență a lui Jude ca pe un semn de sănătate, fiindcă era cel puțin o dovadă a forței lui fizice, a faptului că reușea să intre singur în duș și să iasă, să urce singur în pat și să coboare – lucruri pe care fusese nevoit să învețe iar să le facă și pe care înainte nu avusese energie să le încerce pe cont propriu.

Acum pluteau la suprafața apei, înotând sau ținându-se unul de altul în tăcere, și, după ce Willem ieși, Jude îl urmă, ridicându-se pe debarcader în brațe, și stătură o vreme așa în aerul cald de vară, amândoi dezbrăcați, amândoi uitându-se la ciaturile lui. Era pentru prima dată când Willem îl vedea gol după luni bune, și nu știu ce să spună, așa că în final îl cuprinse pur și simplu cu brațele și-l trase aproape, și acesta fu (i se păru lui) cel mai bun lucru de făcut, la urma urmelor.

Îi era încă frică, din când în când. În septembrie, cu câteva săptămâni înainte ca el să plece să filmeze, pentru prima dată după mai bine de un an, Jude se trezi din nou cu febră și de data asta nu-l mai rugă să nu-l sune pe Andy, și nici Willem nu-i mai ceru voie s-o facă. Se duseră direct la cabinet, iar Andy îl puse să facă radiografii, analize de sânge, tot ce trebuia, și așteptară rezultatele acolo, fiecare dintre ei întins pe un pat în câte o sală de consultații, până când radiologul sună și le spuse că nu se vedea niciun semn de infecție osoasă, iar cei de la laborator le transmiseră că nu era nimic în neregulă.

— Rinofaringită, conchise Andy, zâmbind. O răceală banală.

Și își puse palma pe ceafa lui Jude, iar ei răsuflată ușurați. Cât de rapid, cât de

alarmant de rapid li se reactivase instinctul fricii! Frica în sine era un virus în stare latentă, de care n-aveau să poată niciodată să se debaraseze. Bucurie, nepăsare – pe acestea fuseseră nevoiți să le învețe iar și le învățaseră; dar frica n-aveau să trebuiască niciodată s-o învețe din nou, fiindcă frica dăinuia în ei, în toți trei, ca o boală comună, o tulpină evazivă care se insinuase în însuși ADN-ul lor.

Așa că Willem plecă în Galicia spaniolă să filmeze. De când îl știa el, Jude își dorise să străbată într-o zi El Camino de Santiago, ruta pelerinilor medievali care se sfârșea în Galicia.

— O să pornim de la pasul Aspen, din Pirinei, spusesese el (înainte ca vreunul dintre ei să fi ajuns măcar în Franța), și o să ne îndreptăm spre vest. O să ne ia săptămâni de zile! în fiecare noapte vom poposi la niște hosteluri pentru pelerini despre care am citit și vom mânca doar pâine neagră cu semințe de chimen, iaurt și castraveți.

— Știi și eu? replicase Willem, deși pe atunci se gândise mai puțin la limitele lui Jude – era prea tânăr pe vremea aceea, amândoi erau prea tineri pentru a crede cu adevărat că Jude ar putea avea limite – și mai mult la el însuși. Pare foarte obositor, Judy!

— Atunci o să te duc eu în spate, ripostase Jude prompt, iar el zâmbise. Sau luăm un măgăruș și te duce *el*. Dar, sincer, Willem, ideea e să faci drumul *pe jos*, nu călare.

Pe măsură ce anii trecuseră și devenise tot mai limpede că acest vis al lui Jude va rămâne pentru totdeauna doar un vis, fanteziile lor deveniseră tot mai complexe.

— Fii atent aici! spunea Jude. Patru persoane care nu se cunosc între ele – o călugăriță taoistă din China care încearcă să-și accepte sexualitatea, un deținut britanic recent ieșit din închisoare care scrie poezii, un fost traficant de arme din Kazahstan care plânge moartea soției sale și un student american chipeș și sensibil, dar tulburat sufletește, care și-a abandonat studiile – ăsta ești tu, Willem – se întâlnesc pe drumul spre Santiago și se împrietenesc pe viață. Vei filma totul în timp real, astfel că filmul va dura exact cât drumul. Și va trebui să mergi tot timpul pe jos.

Când Jude ajungea în acest punct, el râdea de fiecare dată.

— Și până la urmă ce se întâmplă? întreba.

— Călugărița taoistă se îndrăgostește de o tipă, fostă combatantă în armata israeliană, pe care o întâlnește pe traseu, și amândouă se duc la Tel Aviv unde deschid un bar pentru lesbiene numit Radclyffe's. Fostul condamnat și fostul traficant de arme rămân și ei împreună. Iar personajul tău va întâlni o suedeză cu aer virginal care se va dovedi a duce în secret o viață de desfrâu, și veți deschide un motel de lux în Pirinei, unde tot grupul se va reuni o dată pe an.

— Și care e titlul filmului? întrebă el zâmbind.

— *Santiago Blues*, răspunsese Jude după o clipă de gândire, iar Willem râsesse din nou.

De atunci mai vorbiseră când și când, în treacăt, despre *Santiago Blues*, ale cărui personaje se modificau odată cu trecerea anilor, adaptându-se la Willem – spre deosebire de ideea de bază și de destinație, care rămâneau mereu aceleași.

— Cum ți se pare scenariul? întreba Jude ori de câte ori apărea ceva nou, iar el

ofta:

— Decent. Nu la fel de bun ca *Santiago Blues*, dar decent.

Și apoi, la scurt timp după acea decisivă Zi a Recunoștinței, Kit – căruia Willem îi povestise la un moment dat despre pasiunea lui Jude pentru El Camino – îi trimise un scenariu la care atașase un bilet cu doar două cuvinte: *Santiago Blues!* Și, cu toate că nu era chiar *Santiago Blues* al lor – ci, slavă Domnului! fuseseră amândoi de acord, mult mai bun –, acțiunea chiar se petrecea pe El Camino, filmările chiar aveau să fie parțial făcute în timp real, drumul chiar începea în Pirinei, la St. Jean Pied de Port, și se sfârșea la Santiago de Compostela. *Drumul lui Iacob* avea drept protagoniști doi bărbați, ambii numiți Paul, ambii întruchipați de același actor: primul era un călugăr francez din secolul al XVI-lea care parcurgea drumul venind de la Wittenberg în ajunul Reformei protestante; al doilea era un pastor dintr-un mic oraș american modern care începuse să se îndoiască de Dumnezeu. Cu excepția câtorva personaje cu rol minor, care apăreau și dispăreau din viețile celor doi Paul, Willem avea să interpreteze practic singurele partituri din film.

Îi dădu scenariul lui Jude să-l citească, și, după ce termină, Jude oftă cu tristețe

— E remarcabil! Aș vrea să pot veni cu tine la filmarea asta, Willem!

— Și eu aș vrea, răspunse el încet.

I-ar fi plăcut ca Jude să aibă visuri mai simple, mai ușor de împlinit, visuri pe care el să-l poată ajuta să și le îplinească. Dar visurile lui Jude aveau mereu în centru mișcarea, vizau distanțe imposibil de parcurs sau tărâmurii imposibil de traversat. Și, cu toate că acum putea să meargă și suferea mai puțin decât își amintea Willem să fi suferit de ani mulți, știa amândoi că niciodată Jude nu va duce o viață complet lipsită de durere. Imposibilul avea să rămână imposibil.

Luă masa cu regizorul spaniol, Emanuel, care era tânăr, dar își făcuse deja un renume, și care, în ciuda complexității și a tonului melancolic al scenariului compus de el, era vesel și optimist și nu înceta să se minuneze că Willem avea să joace în filmul lui, afirmând întruna că întotdeauna visase la asta. La rândul lui, Willem îi povesti despre *Santiago Blues*. (Emanuel râse când auzi despre ce era vorba. „Nu sună rău”, declară el, iar Willem izbucni și el în râs. „E făcut să sune rău”, îl corectă.) Îi spuse că Jude își dorise întotdeauna să parcurgă El Camino și că el însuși simțea cum făptui că avea să-l străbată în locul lui era o lecție de smerenie.

— Ah, zise Emanuel tachinându-l, am impresia că el e cel pentru care ți-ai distrus cariera, nu-i așa?

Willem zâmbi.

— Da. El e.

Zilele de filmări la *Drumul lui Iacob* fură foarte lungi și, așa cum prevăzuse Jude, fu mult de mers pe jos (cu o caravană lentă de rulote în loc de măgăruși). Semnalul la telefonul mobil era slab în unele zone, așa că Willem îi scria lui Jude mesaje în loc să-l sune, ceea ce părea oricum mai adecvat, mai potrivit cu un pelerinaj, iar dimineața îi trimitea poze cu micul dejun (pâine neagră cu semințe de chimen, iaurt și castraveți) și cu porțiunea de drum pe care urma s-o străbată în ziua aceea. În mare parte, drumul trecea prin orașe aglomerate, așa că uneori erau redirecționați

spre zone rurale. În fiecare zi el alegea câteva pietricele albe de pe marginea drumului și le pune în într-un borcan, ca să le ia acasă; seara, ședea în camera de hotel cu picioarele înfășurate în prosoape fierbinți.

Terminară filmările cu două săptămâni înainte de Crăciun, și el plecă la Londra unde avea mai multe întâlniri și se întoarse apoi la Madrid, îl regăsi pe Jude, sosit acolo, închiriară o mașină și o porniră spre sud, prin Andaluzia. Într-un oraș construit pe culmea unei faleze înalte, deasupra mării, se opriră pentru o scurtă întâlnire cu Henry Young Asiaticul, pe care-l priviră cum urca spre ei, fluturându-și brațelele în văzu, și cum parcurse ultima sută de metri în fugă.

— Slavă Domnului că am un pretext să mai ies naibii din casa aia! exclamă el.

Locuia de o lună într-un centru pentru artiști plastici de la poalele falezei, într-o vale cu livezi de portocali, dar, în mod cu totul atipic, îi detesta pe ceilalți șase tovarăși de colonie, și, în vreme ce mâncau rondele de portocale în lichior tot de portocale, presărate cu scorțișoară, cuișoare și migdale pisate, Willem și Jude râseră ascultând poveștile lui despre colegii de breaslă. Apoi, după ce-și luaseră la revedere de la Henry Young și conveniseră că aveau să se vadă peste o lună la New York, se plimbară agale prin orașul medieval, unde toate construcțiile semănau cu niște cuburi scânteietoare din sare, iar pisici vârgate zăceau tolănite în stradă, dând tacticoase din coadă în vreme ce cărucioarele de piață le ocoleau fără grabă.

În seara următoare, în apropiere de Granada, Jude îi spuse lui Willem că are o surpriză pentru el. Urcară în mașina care îi aștepta în fața restaurantului, și Jude ținea în mână plicul maro pe care-l avusese lângă el pe masă tot timpul cinei.

— Unde mergem? întrebă Willem. Și ce-i în plicul ăla?

— O să vezi.

După un drum cu urcușuri și coborâșuri, mașina opri în fața arcadei de la intrarea în Alhambra, unde Jude îi dădu paznicului o scrisoare, omul o citi, apoi făcu un semn aprobator din cap. Mașina intră în curtea pustie, opri iar, și ei coborâră.

— Sunt ale tale, spuse Jude timid, arătând cu bărbia spre clădirile și grădinile din față. Pentru trei ore, cel puțin, continuă el și, cum Willem nu reacționa în niciun fel, adăugă încet: îți amintești?

El încuviință, înclinând din cap abia simțit, și răspunse la fel de încet:

— Sigur că da.

Așa se încheia de fiecare dată presupusul lor pelerinaj pe El Camino: cu o călătorie cu trenul spre sud, ca să viziteze Alhambra. Și, în decursul anilor, chiar dacă știuse că nu vor face niciodată pelerinajul, Willem nu se dusese niciodată la Alhambra, nu-și luase niciodată o zi liberă la sfârșitul filmărilor ca s-o viziteze, fiindcă așteptase s-o facă împreună cu Jude.

— Unul dintre clienții mei, îi explică Jude înainte ca el să apuce să-l întrebe. Aperi pe cineva în instanță, și se dovedește că nașul acelui cineva e ministrul spaniol al culturii, care îți permite să faci o donație generoasă în contul fondului de administrare a complexului Alhambra în schimbul privilegiului de a o vizita singur. Ți-am zis, adăugă el apoi, zâmbind larg, că vreau să-ți ofer ceva pentru aniversarea ta de cincizeci de ani, chiar și cu un an și jumătate mai târziu. Willem, nu plânge!

— Nu plâng, răspunse el. Mă pricep și la alte lucruri în viață decât să plâng, să știi!

Deși nu mai știa prea bine cât era de adevărat. Deschise plicul pe care i-l dădu Jude și înăuntru descoperi un pachetel. Desfăcu funda, rupse hârtia și găsi o carte lucrată manual, organizată pe capitole – „Alcazaba”, «Palatul Leilor», „Grădinile”, „Generalife” –, fiecare cu notițe scrise de mâna lui Malcolm, a cărui teză de licență fusese despre Alhambra și care vizitase complexul în fiecare an de la vârsta de nouă ani. Între capitole erau înserate desene reprezentând câte un detaliu – o tufă de iasomie cu flori mici și albe, o fațadă din piatră cu plăci de teracotă albastru-cobalt –, fiecare dedicat lui și semnat de o persoană pe care o cunoștea: Richard, JB, India, Henry Young Asiaticul, Ali. Acum Willem chiar începu să plângă, să surâdă și să plângă în același timp, până când Jude spuse că ar fi bine să înceapă vizita, ca să nu-și petreacă tot timpul lăcrimând la intrare, iar el îl luă în brațe și-l sărută, fără să-i pese de gărzile tăcute, în uniforme negre, din spatele lor.

— Îți mulțumesc, îi spuse. Îți mulțumesc, îți mulțumesc, îți mulțumesc.

Și porniră prin întunericul înserării, în raza de lumină a lanternei lui Jude. Trecură dintr-un palat în altul, cu marmura atât de veche încât păreau cioplite în unt moale, prin săli de primire cu plafoane boltite, atât de înalte încât păsările planau fără zgomot pe sub ele, cu ferestre simetrice prin care razele lunii se revărsau înăuntru. Din când în când, se opreau să citească însemnările lui Malcolm, să examineze detalii pe care nu le-ar fi remarcat dacă n-ar fi știut despre ele, să constate că ajunseseră într-o încăpere în care, cu o mie sau mai bine de ani în urmă, un sultan își dictase corespondența, tudiau ilustrațiile, identificând în ele ceea ce vedeau în fața lor. Lângă fiecare desen, autorul lui adăugase o mică notiță în care scrisese când vizitase el prima dată Alhambra și de ce alesese să deseneze detaliul respectiv. Aveau iarăși sentimentul acela pe care-l avuseseră de multe ori în tinerețe că toți cei pe care-i cunoșteau văzuseră o mulțime de locuri din lume, iar ei nu, și, cu toate că știau că acest lucru nu mai era adevărat, încă simțeau un soi de venerație gândindu-se la viața prietenilor lor, la câte făcuseră și trăiseră ei, la felul în care știau să aprecieze totul și cu câtă pricepere își consemnau experiențele. În grădinile de la Generalife intrară într-un spațiu decupat într-un labirint de chiparoși deși, iar Willem începu să-l sărute pe Jude mai insistent decât își permisesese s-o facă de multă vreme, chiar dacă pașii unuia dintre soldații din gardă se auzeau răsunând slab pe aleea pietruită.

Întorși în camera de hotel, continuară, iar Willem se surprinse spunându-și că, în versiunea filmică a acestei nopți, acum ar fi făcut sex, și fu cât pe ce să-și rostească gândul cu glas tare, când își dădu seama și se opri, depărtându-se imediat de Jude. Dar fu ca și când chiar pronunțase cuvintele, fiindcă o vreme rămaseră tăcuți, ochi în ochi, după care Jude spuse încet:

— Willem, dacă vrei, putem s-o facem.

— *Tu* vrei? întrebă el.

— Sigur, răspunse Jude, însă, din felul în care își plecase privirea și din tonul lui vag înăbușit, Willem știa că minte.

Timp de o clipă își zise că avea să se prefacă, să-și dea voie să creadă că Jude

spusese adevărul. Dar nu putu.

Așa că zise „nu” și se rostogoli de lângă el.

— Cred că ne-a ajuns pentru o seară.

Îl auzi pe Jude răsuflând lângă el și, înainte să adoarmă, îl mai auzi șoptind: „Îmi pare rău, Willem” și dădu să-i spună că-l înțelege, dar aproape că visa deja, așa că nu mai putu să scoată nicio vorbă.

Dar acela fu unicul moment de tristețe al perioadei, din motive diferite pentru fiecare dintre ei: la Jude, tristețea era provocată de un sentiment de eșec, de certitudinea – pe care Willem nu reușise niciodată să i-o zdruncine – că nu-și îndeplinea obligațiile care-i reveneau; Willem, la rândul lui, era trist pentru Jude însuși. Uneori își permitea să se întrebe cum ar fi fost viața lui Jude dacă ar fi avut șansa să descopere singur sexul, în loc să-l deprindă forțat, dar ideea nu-l ajuta cu nimic și îl necăjea prea rău, așa că încerca s-o ignore. Ea însă era mereu acolo, prezentă în prietenia și în viața lor, ca o vinișoară turcoaz brăzdând piatra.

Între timp aveau totuși viața obișnuită, normală, de zi cu zi, mai bună decât sexul sau surescitarea. Își dădură seama că, în seara aceea, Jude mersese – încet, dar sigur pe sine – timp de aproape trei ore neîntrerupt, întorși la New York, își reluară viața, lucrurile pe care obișnuiau să le facă înainte și pe care le puteau face din nou fiindcă Jude avea acum energia necesară: putea rămâne treaz acum pe durata unei piese de teatru, a unui spectacol de operă sau a unei cine, putea să urce treptele până la ușa casei lui Malcolm din cartierul Cobble Hill și putea să meargă pe trotuarul accidentat până la locuința lui JB din Vinegar Hill. Willem era mulțumit să audă iar alarma ceasului lui Jude sunând la cinci și jumătate și să-l vadă ducându-se să înoate dimineața, fu ușurat să arunce o privire în cutia de pe blatul din bucătărie și să-și dea seama că e plină cu ustensile medicale – tuburi de cateter nedesfăcute, pachete de pansament steril și restul de sucuri proteice pe care abia de curând Andy îi spusese lui Jude că poate să nu le mai bea – ce urmau să-i fie înapoiate lui Andy, care avea să le doneze spitalului. Uneori își amintea cum, exact cu doi ani în urmă, venea acasă de la teatru și îl găsea pe Jude în pat, dormind, atât de fragil încât i se părea uneori că firul cateterului de sub cămașă era de fapt o arteră și că el fusese ireversibil redus la un mănunchi de oase, nervi și vase de sânge. Uneori se gândea la momentele acelea și se simțea dezorientat într-un fel: Ei fuseseră oamenii aceia de atunci? Unde dispăruseră între timp? Și aveau să apară cumva din nou? Sau deveniseră deja cu totul alții? Și apoi își imagina că acei doi oameni nu dispăruseră de fapt, ci se aflau undeva în ei înșiși, așteptând să iasă iar la suprafață, să-și apropie iar trupul și mintea lor; erau identități în remisie, dar care aveau să dăinuie pentru totdeauna în ei.

Boala fusese prezentă în viața lor suficient de recent ca să nu uite încă să fie recunoscători pentru fiecare zi care trecea cu bine, fără vreun eveniment deosebit, chiar și după ce se deprinseră să se aștepte la asemenea zile. Prima dată când îl văzu pe Jude în scaunul cu rotile după multe luni – îl văzu ridicându-se de pe canapea în timp ce se uitau la un film, fiindcă avea o criză și voia să fie singur –, Willem se sperie și fu nevoit să-și reamintească sieși că și acesta era tot Jude: un om pe care

corpul îl trăda și care așa avea să fie pentru totdeauna. La urma urmei, operația nu schimbase nimic în acest sens; schimbase doar reacția lui Willem. Și, când își dădu seama că Jude se tăia din nou – nu des, dar în mod regulat –, fu silit să-și amintească încă o dată că și acesta era Jude și că operația nu schimbase nici asta.

Și totuși:

— Poate că perioada asta ar trebui s-o numim „Anii Fericiți”, îi spuse el lui Jude într-o dimineață.

Era februarie, ninge, iar ei stăteau în pat, așa cum făceau acum duminica până la ore târzii.

— Știi și eu? răspunse Jude, și, cu toate că nu-i putea vedea decât o margine a feței, Willem știa că zâmbea. N-ar însemna oare să ne forțăm norocul? Dacă-i zicem așa, și pe urmă mă pomenesc că-mi cad ambele brațe? în plus, numele ăsta e deja luat.

Aici avea dreptate – așa se intitula următorul film al lui Willem, pentru care urma să plece peste numai o săptămână: o lună și jumătate de repetiții și apoi unsprezece săptămâni de filmări. Deși titlul inițial nu fusese acesta, ci *Dansatorul și scena*; Kit îi spusese însă de curând că producătorii îl schimbaseră în *Anii fericiți*.

Lui nu-i plăcuse titlul cel nou.

— E prea cinic, îi explicase el lui Jude, după ce i se plânsese mai întâi lui Kit și apoi regizorului. Are în el ceva prea acru și ironic.

Asta se întâmplase cu câteva seri în urmă; erau amândoi întinși pe canapea după cursurile lui zilnice de balet, istovitoare, iar Jude îi masa picioarele. Avea să joace rolul lui Rudolf Nureev în ultimii lui ani de viață, de la numirea în postul de director al baletului Operei din Paris și diagnosticarea cu HIV până la apariția primelor simptome ale bolii, cu un an înainte să moară.

— Știi la ce te referi, spuse Jude după ce el terminase de explicat. Dar poate că pentru el chiar au fost ani fericiți. Era liber; avea o slujbă care-i plăcea; instruia tineri dansatori; transformase o întreagă companie de balet. Coregrafiile pe care le-a conceput atunci au fost printre cele mai reușite. El și dansatorul acela danez...

— Erik Bruhn.

— Da. El și Bruhn erau încă împreună – sau cel puțin au mai fost o vreme. Trăise experiențe la care probabil că nici măcar nu visase cu ani înainte și era încă suficient de tânăr ca să se bucure de tot – bani, renume, libertate artistică, dragoste, prietenie. Asta, continuă el apăsând cu degetele talpa lui Willem, care se strâmbă, mi se pare mie o viață fericită.

Tăcură amândoi o vreme.

— Dar era bolnav, replică Willem într-un târziu.

— Încă nu, îi aminti Jude. Cel puțin nu în mod evident.

— Nu, poate că nu. Dar era pe moarte.

— A, pe moarte! exclamă Jude zâmbind, ca și când vorbeau despre un fleac. Toți murim. El știa pur și simplu că, în cazul lui, moartea avea să vină mai devreme decât plănuise. Dar asta nu înseamnă că nu au fost ani fericiți, că nu ducea o viață fericită.

Willem îl privi și simți același lucru pe care-l simțea uneori când se gândea – se gândea cu adevărat – la Jude și la viața lui: tristețe, i-ar fi putut spune, dar nu o tristețe compătimitoare, ci una mai cuprinzătoare, care părea să se extindă asupra tuturor celor oropsiți, a miliardelor de oameni pe care nu-i cunoștea și care toți își duceau viețile lor, o tristețe amestecată cu mirare și venerație față de cât de tare se străduiau ființele umane de pretutindeni să trăiască, chiar și atunci când existența lor era nespuse de chinuită și situația lor de viață părea cumplită. „Viața e atât de tristă!” își spunea el în acele momente. „E atât de tristă, și totuși mergem cu toții mai departe. Ne agățăm cu toții de ea, și fiecare dintre noi caută ceva care să-i aducă alinare”.

Dar nu spuse nimic din toate astea, ci se ridică în capul oaselor, luă fața lui Jude în mâini și-l sărută, după care se lăsă să cadă înapoi, sprijinit de perne.

— Cum de ești atât de isteț? întrebă el, iar Jude îi zâmbi larg.

— Apăs prea tare? întrebă la rândul lui drept răspuns, frământându-i piciorul mai departe.

— Nu îndeajuns de tare.

Apoi îl întoarse pe Jude cu fața spre el în pat.

— Cred că va trebui să rămânem la Anii Fericiți. O să trebuiască să acceptăm riscul să-ți cadă brațele, și gata!

Iar Jude izbucni în râs.

Săptămâna următoare Willem plecă la Paris. Era una dintre cele mai dificile filmări din viața lui; avea o dublură, un dansator profesionist, pentru secvențele mai complicate, însă în altele dansa el însuși, și erau zile – zile când ridica în aer balerine adevărate, minunându-se de musculatura lor fermă și vânoasă – atât de obositoare pentru el, încât seara nu mai avea energie decât să se trântescă în cadă și apoi să iasă din ea. În ultimii ani constatase că e atras subconștient de roluri cu o componentă fizică mai pregnantă și întotdeauna fusese mirat și încântat de modul eroic și eficient în care corpul său se achita de fiecare misiune primită. Căpătase o conștiință nouă a propriului trup și acum, în vreme ce-și întindea brațele în spate sărind, simțea cum fiecare mușchi din el, oricât de dureros, prinde viață și-i permite să facă tot ce dorește, cum nimic din el nu se frânge, cum corpul îi acceptă comenzile de fiecare dată. Știa că nu e singurul care încearcă un asemenea sentiment de grație; când el și Jude se duceau la Cambridge, juca tenis cu Harold în fiecare zi și, fără a discuta subiectul, știa cât de recueoscători deveniseră amândoi pentru trupurile lor și ce mult ajunseseră să însemne pentru ei simplul fapt că țâșneau, fără să stea să se gândească, de-a latul terenului pentru a prinde o minge.

Jude veni să-l viziteze la Paris la sfârșitul lui aprilie, și, cu toate că Willem îi promisese să nu facă nimic deosebit pentru aniversarea lui de cincizeci de ani, organizează oricum o petrecere-surpriză, unde, pe lângă JB și Malcolm cu Sophie, veni și Richard, Elijah, Rhodes, Andy, Henry Young Negrul, Harold și Julia, Phaedra și Citizen, care îl ajută cu pregătirile. A doua zi Jude se duse să-l vadă pe Willem pe platou, așa cum făcuse doar rareori până atunci. În scena la care lucrau

în dimineața aceea, Nureev încerca să corecteze cabriola unui tânăr dansator și, după ce-i repeta de mai multe ori instrucțiunile, în cele din urmă îi făcea el însuși o demonstrație; într-o scenă anterioară însă, pe care încă n-o filmaseră, dar care la montaj urma să intre imediat înaintea acesteia, Nureev tocmai fusese diagnosticat cu HIV, și acum, în momentul când sărea, forfecând cu picioarele în aer, cădea, și întregul studio amuțea în jurul lui. Scena se încheia cu un prim-plan al feței lui, moment în care Willem trebuia să exprime faptul că Nureev înțelesese brusc cum avea să moară și că, o fracțiune de secundă mai târziu, lua decizia de a ignora această înțelegere.

Traseră scena aceea de mai multe ori, și de fiecare dată Willem trebuia să se dea deoparte și să aștepte până ce își recăpăta suflul, timp în care coaforii și machiorii roiau în jurul lui, ștergându-i transpirația de pe față și gât, și, când era gata, pășea iar la locul lui pe platou. Când, în sfârșit, regizorul se declară mulțumit, el găfâia deja, deși era la fel de mulțumit.

— Scuze, spuse el apropiindu-se într-un final de Jude. Plictiseala de la filmări.

— Ba nu, Willem, a fost extraordinar. Ai fost minunat. Jude ezită o clipă. Aproape că nu mi-a venit să cred că ești tu.

El îi luă mâna și i-o strânse într-a lui, știind că acesta era cel mai elocvent semn de afecțiune pe care Jude îl accepta în public. Nu știa însă ce simțea Jude ca martor la asemenea manifestări apăsat fizice. Primăvara trecută, în timpul uneia dintre perioadele când o rupsese cu Fredrik, JB ieșise cu un prim-balerin dintr-o foarte cunoscută companie de dans modern, și ei se duseseră cu toții să vadă spectacolul. La soloul lui Josiah, Willem aruncase o privire spre Jude și-l văzuse că ședea ușor aplecat în față, cu bărbia sprijinită în palmă, urmărind scena atât de atent, încât tresărise când Willem îi pusese o mână pe umăr. „Scuze”, șoptise el. Mai târziu, în pat, Jude fusese foarte tăcut, iar el se întrebuse la ce se gândea oare; să fi fost supărat? nostalgic? trist? Dar i se păruse răutăcios să-i ceară să rostească cu glas tare ceea ce poate că Jude n-ar fi reușit să exprime nici măcar pentru sine, așa că nu spusese nimic.

Când se întoarseră la New York era deja mijlocul lui iunie, și, la un moment dat, în pat, Jude se uită insistent la el.

— Acum ai un corp de balerin, îi spuse, și a doua zi Willem se studie singur în oglindă și constată că așa era.

În aceeași săptămână luară într-o zi masa de seară pe acoperiș, pe care îl renovaseră în sfârșit împreună cu Richard și India, și pe care Jude și Richard plantaseră ierburi și pomi fructiferi, iar Willem le arată câteva dintre figurile pe care le învățase, simțind cum timiditatea i se transformă în efervescentă în timp ce schița jeteuri pe suprafața acoperită cu scânduri, iar prietenii îl aplaudau, pe măsură ce, deasupra lor, soarele se retrăgea în noapte.

— Un alt talent ascuns, declară Richard pe urmă, iar el zâmbi.

— Așa e, spuse Jude, zâmbind ia rândul lui. Willem e încă plin de surprize, chiar și după atâția ani.

Dar, după cum constată el, toți erau plini de surprize. În tinerețe nu avuseseră să-

și ofere unii altora decât propriile secrete; confesiunile erau la ordinea zilei, iar destăinuirile constituiau o formă de intimitate. Să ascunzi de prieteni detalii despre viața ta era considerat la început un fel de a fi misterios, apoi un soi de avariție, despre care se credea că împiedică prietenia adevărată.

„E ceva ce nu-mi spui, Willem”, îi reproșa JB din când în când, și: „Ai secrete față de mine? N-ai încredere în mine? Credeam că suntem apropiați”.

„Suntem, JB”, răspundea el. „Și nu-ți ascund nimic”.

Și nu ascundea; nu avea ce să ascundă. Dintre ei toți, numai Jude avea secrete, secrete adevărate, și, deși Willem se simțise în trecut frustrat de ceea ce părea a fi refuzul lui de a le dezvălui, niciodată nu considerase că din cauza asta nu erau apropiați; și niciodată asta nu-i afectase capacitatea de a-l iubi. Fusesse pentru el o lecție dificil de acceptat – această idee că niciodată nu va avea posesie deplină asupra lui Jude, că va iubi pe cineva care-i va rămâne, din anumite puncte de vedere fundamentale, inaccesibil și de nepătruns.

Și totuși încă îl descoperea pe Jude, chiar și la treizeci și patru de ani după ce se cunoscuseră, și era încă fascinat de ceea ce vedea la el. În iulie acela, pentru prima dată, Jude îl invită la grătarul anual organizat vara de Rosen and Pritchard.

— Nu ești obligat să vii, adăugă imediat după ce-i făcuse invitația. O să fie foarte, foarte plictisitor.

— Mă îndoiesc, Jude. Și am să vin.

Picnicul se organiza în jurul unui vechi și impunător conac de pe malurile fluviului Hudson, rudă mai stilată a casei în care Willem filmase *Unchiul Vania*, și fuseseră invitați toți cei din firmă: asociați, avocați, angajați și familiile lor. În vreme ce coborau pajiștea plină de trifoi apropiindu-se de ceilalți, el se simți dintr-odată neobișnuit de sfios, intens conștient de faptul că era un intrus, iar când, câteva minute mai târziu, Jude fu răpit de lângă el de președintele firmei, care declară că au ceva de discutat, scurt, dar urgent, el trebui să se stăpânească să nu întindă mâna după Jude, care, plecând, întoarse capul și-i oferă un zâmbet pocăit, ridicând o mână în aer: „Cinci minute”.

Așa că fu recunoscător pentru prezența neașteptată a lui Sanjay, unul dintre foarte puținii colegi ai lui Jude pe care îi cunoscuse, intrat, cu un an înainte, în echipa de conducere a serviciului contencios, pentru ca Jude să se poată ocupa în primul rând de atragerea de noi clienți, iar el să preia chestiunile administrative și manageriale. Willem și Sanjay rămaseră sus pe culmea pajiștii, privind la ceilalți în jos, și Sanjay îi arătă diverși colegi și asociați pe care nici el și nici Jude nu-i puteau suferi. (Câțiva dintre acești avocați condamnați întorceau capul și-l vedeau pe Sanjay privind spre ei, și el le făcea atunci semne vesele cu mâna, murmurând în același timp către Willem comentarii acide despre lipsa lor de competență și de creativitate.) Willem începu să observe că oamenii ridicau ochii spre el și apoi își întorceau privirea, iar o femeie care pornise să urce panta cotă brusc în direcție opusă după ce îl văzu.

— Am impresia că fac senzație pe-aici, glumi el, iar Sanjay îi zâmbi.

— Nu de tine sunt intimidată, Willem, ci de Jude. Bine, adăugă apoi râzând, și de tine.

Într-un târziu, Jude reveni, și vorbiră amândoi o vreme cu președintele („Sunt un mare admirator al tău”) și cu Sanjay, după care coborâră printre ceilalți, și Jude îl prezentă câtorva dintre oamenii despre care Willem auzise în decursul anilor. Unul dintre asistenți îl rugă să facă o fotografie cu el, după care veniră și alții cu aceeași rugămintă, și, când Jude fii iarăși luat de lângă el, rămase să-l asculte pe unul dintre asociații din serviciul financiar, care începu să-i descrie secvențele de cascadorie ale lui Willem însuși din al doilea film al trilogiei de spionaj. La un moment dat în cursul monologului lui Isaac, Willem se uită spre celălalt capăt al peluzei și surprinse privirea lui Jude, care își ceru mut scuze, iar el clătină din cap și zâmbi, dar pe urmă se trase de urechea stângă – vechiul lor semnal – și, cu toate că nu se aștepta, când ridică iar privirea, îl văzu pe Jude apropiindu-se.

— Scuze, Isaac, spuse Jude pe un ton ferm. Trebuie să ți-l răpesc pe Willem pentru o vreme. Și îl trase imediat după el. Îmi pare rău, îi șopti în vreme ce se îndepărtau. Impotența socială e la loc de cinste azi. Te simți cumva ca un urs panda la grădina zoologică? Pe de altă parte, ți-am zis că n-o să fie deloc plăcut. Putem pleca peste zece minute, promit.

— Nu, e-n regulă, răspunse Willem. Chiar mă distrez.

Întotdeauna i se păruse revelator să-l poată vedea pe Jude în această altă lume a lui, printre oameni cărora le aparținea mai multe ore pe zi decât îi aparținea lui. Mai devreme îl urmărise apropiindu-se de un grup de tineri avocați care discutau sonor despre ceva de pe unul dintre telefoanele lor, dar care, când îl zăriseră, își dăduseră coate și tăcuseră, respectuoși, salutându-l cu un zel atât de viguros și de evident, încât Willem se scuturase de un fior, și abia după ce el trecuse mai departe reveniseră la discuția lor despre telefon, însă pe un ton mai scăzut de data asta.

Când Jude fu luat de lângă el a treia oară, Willem se simți deja suficient de sigur pe sine ca să se prezinte singur celor din micul grup care gravita la oarecare distanță în jurul lui, zâmbindu-i. Făcu cunoștința unei asiatică înalte pe nume Clarissa, despre care își amintea că Jude vorbise în termeni aprobatori.

— Am auzit multe lucruri bune despre tine, îi spuse el, și expresia fetei se lumineă.

— Jude a vorbit despre *minei* întrebă ea.

Apoi intră în vorbă cu un asociat al cărui nume nu și-l mai amintea, dar care îi spuse că *Mercur negru 3081* fusese primul film interzis minorilor pe care-l văzuse în viața lui, iar remarca îi dădu lui Willem senzația că e teribil de bătrân. Făcu de asemenea cunoștință cu un alt avocat din serviciul lui Jude, care îi povesti că făcuse în facultate două cursuri cu Harold și care se întreba ce fel de om e în afara catedrei. Îi cunoscu pe copiii secretarilor lui Jude, pe fiul lui Sanjay și alte zeci de persoane; despre numele câtorva auzise înainte, despre majoritatea însă nu.

Era o zi fierbinte, cu un soare strălucitor și nicio adiere de vânt, și, cu toate că băuse constant toată după-amiaza – limonadă, apă, prosecco, ceai cu gheață –, petrecerea fusese atât de solicitantă, încât la plecare, două ore mai târziu, niciunul dintre ei nu apucase să mănânce nimic, așa că se opriră la piață să cumpere porumb pe care să-l frigă la grătar cu dovlecei și roșii din grădina lor.

— Am aflat uluite despre tine azi, îi spuse el lui Jude în vreme ce mâncau afară,

sub cerul de un albastru întunecat. Am aflat că aproape tuturor celor din firmă le e frică de tine și au impresia că, dacă fac frumos pe lângă mine, am să pun o vorbă bună pentru ei. Am aflat că sunt chiar mai bătrân decât credeam. Și am mai aflat că ai dreptate: chiar *lucrezi* cu niște nesărați.

Jude zâmbea, însă acum izbucni în râs.

— Vezi? Ți-am zis eu!

— Dar m-am distrat bine. Serios! Și vreau să mai vin și cu alte prilejuri. Numai că data viitoare cred că ar trebui să-l invităm și pe JB, ca să aruncăm în aer mentalul colectiv al firmei Rosen and Pritchard, sugeră el, iar Jude râse din nou.

Asta se întâmpla cu aproape două luni în urmă, și, de atunci, Willem și-a petrecut cea mai mare parte a timpului la Lantern House. Pe post de cadou în avans pentru aniversarea sa de cincizeci și doi de ani, i-a cerut lui Jude să-și ia liber în fiecare sâmbătă pentru tot restul verii, iar Jude a fost de acord: în fiecare vineri urcă în mașină și vine acasă; în fiecare luni pleacă înapoi în oraș. Fiindcă, pe timpul săptămânii, Jude e cel care folosește mașina, el a închiriat – oarecum în glumă, deși în secret îi place s-o conducă – o decapotabilă, într-o nuanță alarmantă, pe care Jude a botezat-o „roșu-cocotă”. În cursul săptămânii citește, înoată, gătește și doarme; îl așteaptă o toamnă foarte plină și, judecând după cât de liniștit și plin de energie e acum, știe că va fi pregătit pentru ea.

La băcănie, umple o pungă de hârtie cu limete și o a doua cu lămâi, cumpără și niște sifon, și se duce apoi cu mașina la gară, unde așteaptă, cu ceafa rezemată de tetieră și închizând ochii, până când îl aude pe Malcolm strigându-l, și atunci se îndreaptă pe scaun.

— JB n-a venit, spune Malcolm pe un ton iritat, iar Willem îi sărută pe el și pe Sophie în chip de salut. S-ar putea ca el și Fredrik să se fi despărțit în dimineața asta. Sau poate că nu, fiindcă a zis că vine mâine. Chiar n-am putut să-mi dau seama ce se petrece.

— Îl sun de acasă, oftează Willem. Bună, Soph! Ați mâncat deja de prânz? Ne putem apuca de gătit imediat ce ajungem.

N-au mâncat, așa că el îl sună pe Jude și-i spune că poate să pună apa la fiert pentru paste, dar Jude a pus-o deja.

— Am luat limete, îl anunță el. Și JB vine abia mâine; are niște probleme cu Fredrik, dar Malcolm n-a înțeles bine ce. Vrei să-l suni și să afli tu ce s-a întâmplat?

Așază bagajele prietenilor pe bancheta din spate, iar Malcolm urcă în mașină, aruncând o privire spre portbagaj.

— Interesantă culoare! observă el.

— Mulțumesc, replică Willem. Se numește roșu-cocotă.

— Serios?

Credulitatea lui Malcolm îi stârnește un zâmbet.

— Da. Sunteți gata?

Pe drum, vorbesc despre cum nu s-au mai văzut de atâta timp, despre cât se bucură Malcolm și Sophie să fie din nou acasă, despre lecțiile de șofat dezastruoase ale lui Malcolm, despre vremea perfectă și despre deliciosul miros de iarbă proaspăt

cosită dinner. „Cea mai frumoasă vară”, își spune Willem din nou.

Drumul de la gară până acasă durează de regulă treizeci de minute, chiar mai puțin dacă se grăbește, dar el nu se grăbește, fiindcă e o călătorie printr-un peisaj frumos. Iar când traversează ultima intersecție mare, nici măcar nu vede camionul venind spre el, dând năvală deși are roșu la semafor, iar când simte lovitura, o izbitoră colosală, care zdrobește partea dreaptă a mașinii, acolo unde stă Sophie, el e deja în aer, aruncat din scaun. „Nu!” strigă – sau crede că strigă – și apoi, într-o fracțiune de secundă, vede în fața ochilor chipul lui Jude, doar chipul lui, cu expresia încă incertă, rupt de corp și suspendat pe fondul unui cer întunecat. Urechile și capul i se umplu de scrâșnetul metalului strivit, al sticlei pulverizate, al propriilor urlete inutile.

Dar ultimele lui gânduri nu sunt despre Jude, ci despre Hemming. Vede casa în care și-a trăit copilăria și, așezat în scaunul lui în mijlocul pajiștii, acolo unde terenul începe să coboare spre grajduri, îl vede pe Hemming fixându-l cu o privire clară și sigură, așa cum n-a putut să-l privească niciodată cât a fost în viață.

El stă în capătul aleii de acces, acolo unde asfaltul întâlnește țărâna, și, văzându-l pe Hemming, i se face un dor copleșitor. „Hemming!” strigă și apoi, irațional: „Așteaptă-mă!” Și o ia la fugă spre fratele lui, atât de repede, încât, după o vreme, nici nu mai simte că atinge pământul de sub el.

PARTEA A ȘASEA DRAGĂ TOVARĂȘE

Unul dintre primele filme în care Willem jucase un rol principal se intitula *Viață după moarte*. Povestea era inspirată de mitul lui Orfeu și Euridice, era spusă din perspective alternative și filmată de doi regizori de renume. Willem interpreta rolul lui O., un tânăr muzician din Stockholm a cărui soție murise de curând și care începuse să aibă impresia că, atunci când cânta o anumită melodie, ea îi apărea alături. Rolul lui E., iubita decedată, îl juca o actriță italiană, Fausta.

Filmul era însă o farsă: în timp ce O. își plângea pe pământ dragostea pierdută, E. se distra de minune în iad, unde, în sfârșit, nu mai era nevoită să se poarte cuviincios: să aibă grijă de mama ei cicălitoare și de tatăl hărțuit de aceasta; să asculte văicărelile clienților nevoiași pe care încercase, ca avocat, să-i ajute, dar care nu-i mulțumeau niciodată pentru eforturi; să tolereze vorbăria nesfârșită a amicilor ei preocupați doar de persoana lor; să se străduiască să-și înveselească iubitul foarte dulce, dar mereu posac. În loc de toate astea, se afla acum în infern, un loc unde mâncare se găsea din belșug, iar pomii erau încărcăți de fructe, unde putea să facă remarci răutăcioase despre alții fără să sufere consecințele, unde izbutea chiar să-i atragă atenția lui Hades însuși, tartorul interpretat de un actor italian plin de mușchi pe nume Rafael.

Filmul reușise să-i împartă pe critici în două tabere. Unora le plăcuse: fuseseră încântați de felul cum reușea să spună atât de multe despre perspectivele fundamentale diferite asupra vieții ale unor culturi de asemenea diferite (povestea

lui O. fusese filmată de un celebru regizor suedez în tonuri sumbre de gri și albastru, iar a lui E. de un regizor italian cunoscut pentru exuberanța sa estetică), nerefuzându-și, concomitent, accente de autoironie moderată; îi apreciaseră schimbările de tonalitate și fuseseră impresionați de senzația blajină și neașteptată de împăcare pe care le-o insufla celor vii.

Alții însă detestaseră filmul: îl consideraseră strident ca paletă coloristică și registru tonal; îi criticaseră dur aerul de satiră ambivalență; nu le plăcuse numărul muzical la care E. lua parte în iad, în vreme ce sus, pe pământ, O. trudea la compozițiile sale sumbre și severe.

În ciuda polemicilor încinse pe tema filmului (pe care nimeni în Statele Unite nu-l văzuse, dar despre care toată lumea avea o părere), un lucru era unanim acceptat: cei doi actori din rolurile principale, Willem Ragnarsson și Fausta San Filippo, fuseseră senzaționali, așa că li se prevesteau cariere impresionante.

În decursul anilor, *Viață după moarte* fusese reevaluat, reinterpretat și reanalizat, astfel că, pe vremea când Willem trecuse de patruzeci de ani, devenise o peliculă oficial valoroasă, favorită între filmele de autor ale celor doi regizori și simbolul unei cinematografii de tip colaborativ, irreverențios, îndrăzneț și totuși ludic pe care mult prea puțini mai păreau interesați acum s-o facă. Willem jucase într-o diversitate atât de largă de filme și piese de teatru, încât întotdeauna Jude voise să afle care erau preferatele publicului, pentru a-i comunica apoi rezultatul lui Willem; de exemplu, avocaților tineri, bărbați, de la Rosen and Pritchard le plăceau filmele de spionaj; femeile preferau *Duete* –, angajații de ocazie – mulți ei înșiși actori – apreciau *Mărul otrăvit*, lui JB îi plăcuse *Neînfrânții* –, lui Richard, *Drumul lui Iacob* –, lui Harold și Juliei, *Vânătorii de amintiri* și *Unchiul Vania** iar studenților la cinematografie – care se dovediseră cei mai îndrăzneți când venea vorba să-l abordeze pe Willem în restaurante ori pe stradă – le plăcea în mod invariabil *Viață după moarte*. „E unul dintre cele mai bune filme ale lui Donizetti”, declarau ei siguri de sine, sau: „Trebuie să fi fost extraordinar să lucrezi cu Bergesson”.

Willem se arătase întotdeauna politicos: „Așa e”, răspundea, iar studentul în cauză zâmbea cu gura până la urechi. „A fost extraordinar, într-adevăr”.

Anul acesta se împlinesc două decenii de la premiera *Vieții după moarte* și, într-o zi de februarie, când iese din casă, Jude vede chipul de treizeci și trei de ani al lui Willem afișat pe zidurile clădirilor, pe refugiile din stațiile de autobuz, repetat în serii warholieneje metri întregi de schelărie. E sâmbătă, și, cu toate că avusese de gând să facă o plimbare, se întoarce și urcă înapoi în apartament, unde se întinde iar în pat și închide ochii până când adoarme din nou. Luni, stă pe bancheta din spate a mașinii în timp ce domnul Ahmed îl duce spre Sixth Avenue și, după ce vede primul poster lipit pe vitrina unui magazin gol, închide ochii și-i ține așa până când simte că mașina se oprește, iar domnul Ahmed îl anunță că au ajuns la birou.

După câteva zile primește o invitație de la MoMA: *Viață după moarte* va fi, se pare, primul film proiectat în cadrul unui festival de o săptămână dedicat lui Simon Bergesson, iar după proiecție se va organiza o masă rotundă la care vor fi prezenți ambii regizori și Fausta. Organizatorii speră că va participa și el și – deși sunt

conștienți că l-au mai invitat și înainte – ar fi încântați dacă ar accepta să vorbească despre experiențele lui Willem din cursul turnării filmului. Asta îl ia prin surprindere: l-au mai invitat și înainte? Probabil că da. Însă el nu-și amintește. De fapt, își amintește foarte puține lucruri din ultimele șase luni. Se uită să vadă când va fi organizat festivalul: între 3 și 11 iunie. Își va face planuri astfel încât să nu fie în oraș atunci; trebuie. Willem a mai jucat în alte două filme regizate de Bergesson, cu care era în relații de prietenie. Iar el nu vrea să mai vadă postere cu fața lui, să-i citească iar numele în ziare. Nu vrea să fie nevoit să-l întâlnească pe Bergesson.

În seara aceea, înainte să se culce, intră în jumătatea de dressing a lui Willem, pe care încă n-a golit-o. Sunt aici cămășile lui, pe umerase, puloverele, pe rafturi, și pantofii înșirați dedesubt. Ia cămașa de care are nevoie, una rubinie cu dungulițe galbene pe care Willem obișnuia s-o poarte prin casă primăvara, și și-o trece peste cap, dar nu-și trage mânecile pe mâini, ci le leagă în fața pieptului, încât arată ca și când ar fi într-o cămașă de forță, doar că, dacă se concentrează, el poate pretinde că sunt brațele lui Willem înfășurate în jurul lui. Se așază pe pat. Ritișul i se pare jenant și rușinos, dar îl practică doar când are cu adevărat nevoie de el, iar în seara asta chiar are.

Stă treaz în pat. Din când în când își înfundă nasul în gulerul cămășii, ca să simtă ce a mai rămas din mirosul lui Willem pe ea, dar, cu fiecare purtare, izul devine mai slab. E a patra cămașă a lui Willem pe care a folosit-o, și are mare grijă să-i păstreze mirosul. Primele trei, pe care le-a purtat luni de zile aproape în fiecare noapte, nu mai miros a Willem; acum miros a ei, a Jude. Uneori încearcă să găsească mângâiere în faptul că însuși mirosul lui e un dar de la Willem, dar niciodată mângâierea asta nu e de durată.

Chiar dinainte ca ei doi să fie împreună, Willem îi aducea de fiecare dată ceva de pe unde filma, și, când se întorsese de la *Odiseea*, venise cu două flacoane de colonie pe care i le preparase un celebru parfumier din Florența.

— Știu că poate o să ți se pară ciudat, îi spusese, dar mi-a povestit cineva (el zâmbise atunci pentru sine, știind că acel cineva era o fată) despre chestia asta, și mi s-a părut interesant.

Și-i explicase cum i-l descriesese pe el ca om parfumierului – ce culori îi plăceau, ce gusturi, ce regiuni ale lumii – și cum specialistul crease parfumul special pentru el.

Jude îl adulmecase: era proaspăt și ușor piperat, cu o notă de bază aspră.

— Vetiver, precizase Willem. Încearcă-l!

Și el își pusese un strop pe mână, fiindcă pe vremea aceea nu-l lăsa să-i vadă încheieturile. Willem își apropiase nasul.

— Îmi place. Miroase plăcut pe tine.

Și simțiseră amândoi un fel de sficiune reciprocă.

— Mulțumesc, Willem. Și mie îmi place.

Willem comandase și pentru el însuși un parfum personalizat. Al lui avea la bază santal, și, în scurt timp, Jude ajunsese să asocieze lemnul de santal cu Willem; întotdeauna când îi simțea mirosul, mai ales când era undeva departe de casă – în India cu treburi, în Japonia, în Thailanda –, se gândea la Willem și se simțea mai

puțin singur. Cu trecerea anilor, continuaseră amândoi să comande esențele respective de la parfumierul florentin, și, cu două luni în urmă, unul dintre primele lucruri pe care le făcuse când își recăpătase prezența de spirit necesară fusese să comande o cantitate mare din apa de colonie personalizată a lui Willem. Fusese atât de ușurat și de surescitat când coletul sosise în sfârșit, încât mâinile începuseră să-i tremure când rupsesse ambalajul și deschisese cutia. Deja îl simțea pe Willem alunecându-i printre degete; deja știa că trebuie să încerce să-l păstreze. Dar, cu toate că pulverizase parfumul – cu grijă, fiindcă nu voia să folosească prea mult – pe cămașa lui Willem, nu fusese același lucru. La urma urmei, nu doar colonia făcuse ca hainele lui Willem să miroasă a Willem; lipsea el, însăși ființa lui. În noaptea aceea se întinsese în pat într-o cămașă leșioasă de atâta esență de santal, cu un parfum atât de puternic, încât acoperise orice alt miros și distrusese tot ce mai rămăsese din Willem. În noaptea aceea plânsese pentru prima dată după mult timp, iar a doua zi luase cămașa de pe umeras, o împăturise și o pusese într-o cutie în colțul dulapului, ca să nu contamineze și celelalte haine.

Colonia și ritualul cămășii: două elemente din eșafodajul, așa firav și fragil cum e, pe care a învățat să-l construiască ca să poată merge mai departe, să-și trăiască viața în continuare. Deși de multe ori simte că de fapt nu trăiește, ci doar există, împins de la o zi la alta, nu înaintând din proprie inițiativă. Dar nu se pedepsește prea tare pentru asta; simplul fapt de a exista e și așa destul de dificil.

A avut nevoie de luni întregi ca să-și dea seama ce îl ajută. O vreme s-a hrănit în fiecare seară cu filmele lui Willem, uitându-se la ele până când adormea pe canapea, derulând rapid până la scenele în care vorbea personajul lui. Dar dialogurile, faptul că Willem juca păreau să i-l îndepărteze, nu să i-l apropie, și în cele din urmă a constatat că e mai bine să oprească la o anumită imagine, cu chipul lui Willem imobil, privindu-l parcă, și se uita fără oprire la imaginea aceea până când începeau să-l usture ochii. După o lună, și-a dat seama că trebuia să fie mai atent cu această examinare în detaliu, pentru ca filmele să nu-și piardă efectul asupra lui. Așa că a început în ordine cronologică, cu prima peliculă în care jucase Willem – *Fata cu mâini de argint* –, pe care a văzut-o obsesiv, seară de seară, întrerupând și derulând iar, oprind pe câte o imagine. Și apoi și-a dat seama că e periculos să se uite la filme în ordine cronologică, căci cu fiecare se apropia mai mult de moartea lui. Așa că acum alegea la întâmplare filmul lunii – o soluție mai sigură.

Dar cea mai mare și mai eficace ficțiune pe care a creat-o este să pretindă că Willem e pur și simplu plecat să filmeze undeva. Filmările durează mult, sunt foarte solicitante, dar au un sfârșit, și în cele din urmă el se va întoarce. E o iluzie dificilă, fiindcă n-a existat nicio filmare în cursul căreia el și Willem să nu fi vorbit, să nu-și fi trimis e-mailuri sau SMS-uri (sau toate trei) în fiecare zi. E recunoscător că a salvat și păstrat o mulțime dintre e-mailurile primite de la Willem, și o perioadă a reușit ca, citind seara aceste mesaje vechi „să pretindă că abia le primise; chiar și când jinduia să le devoreze, n-a făcut-o, având grijă să citească doar câte unul odată. Știa însă că acest lucru nu-l va satisface la nesfârșit; trebuia să fie mai judicios cu modul în care și le doza. Acum citește câte unul – doar unul – pe săptămână. Își dă voie să

recitească mesajele din săptămânile trecute, dar nu și pe cele la care n-a ajuns încă. Asta e o altă regulă.

Însă asta n-a rezolvat problema mai largă a tăcerii lui Willem: ce circumstanțe, se întreba el în timp ce înota dimineața, în timp ce stătea noaptea în fața plitei, privind în gol și așteptând să fluiera ceainicul, ce circumstanțe l-ar împiedica pe Willem să ia legătura cu el în timpul unor filmări? Până la urmă, a izbutit să inventeze un scenariu: Willem turna un film despre un grup de cosmonauți sovietici din timpul Războiului Rece și, în acest film imaginar, echipa de producție se afla în spațiu, fiindcă filmul era finanțat de un industriaș rus, un miliardar sărit poate de pe fix. Așa că Willem era departe, gravitând zi și noapte la mii de kilometri înălțime, dorindu-și să vină acasă, însă neputând să ia legătura cu el. Se simțea rușinat și de acest film imaginar, de disperarea pe care o sugera, dar părea suficient de plauzibil pentru a-l amăgi să creadă în veridicitatea lui pe intervale lungi, uneori chiar zile de-a rândul. (În perioadele acestea era recunoscător că realitățile și logistica profesiei lui Willem fuseseră de multe ori aproape incredibile; însuși caracterul improbabil al industriei cinematografice îl ajuta să creadă acum, când avea nevoie să creadă.)

„Cum se numește filmul?” și-l imagina pe Willem întrebând, și-l imagina zâmbind.

„*Dragă tovarășe*”, îi răspundea el, fiindcă așa se adresau ei uneori unul altuia în e-mailuri: „*Dragă tovarășe*”, „*Dragă Jude Haroldovici*”, „*Dragă Willem Ragnarovici*”, obicei pe care-l adoptaseră pe vremea când Willem filma primul episod din trilogia de spionaj, a cărei acțiune se petrecea în Moscova anilor '60. În fanteziile lui, *Dragă tovarășe* avea să fie turnat timp de un an, deși știa că la un moment dat va trebui să modifice termenul: era deja martie, și, în închipuirea lui, Willem trebuia să se întoarcă acasă în noiembrie, or, el știa că nu va fi pregătit să încheie farsa până atunci. Știa că va trebui să născocească amănări, scene de tras a doua, a treia oară. Știa că va trebui să inventeze un al doilea film, o urmare, un motiv pentru ca Willem să rămână și mai mult timp departe de el.

Ca să facă toată această plăsmuire mai credibilă, îi scria câte un e-mail în fiecare seară, povestindu-i ce se mai întâmplase în ziua aceea, exact așa cum ar fi făcut dacă Willem ar fi fost în viață. Și fiecare mesaj se încheia la fel: „Sper că filmările decurg bine. Mi-e tare dor de tine. Jude”.

În noiembrie trecut a izbutit în sfârșit să iasă din starea de stupoare, a început să conștientizeze cu adevărat caracterul definitiv al absenței lui Willem. Și atunci și-a dat seama că stă foarte prost. Își amintește foarte puține lucruri din lunile anterioare; își amintește foarte puține din ziua accidentului. Își amintește că terminase de preparat salata cu paste, că fărâmițase frunzele de busuioc deasupra bolului, că se uitase la ceas și se întrebase unde erau. Dar nu se îngrijorase: lui Willem îi plăcea să se întoarcă acasă pe străduțe mai puțin aglomerate, iar lui Malcolm să facă fotografii, așa că probabil se opriseră pe undeva, probabil pierduseră noțiunea timpului.

Îl sunase pe JB și-l ascultase plângându-se de Fredrik; tăiase un pepene pentru desert. Până la urmă întârziiau deja prea mult, și el apelase numărul lui Willem, dar mobilul sunase în gol. Atunci se enervase: unde puteau să fie?

Se făcuse apoi și mai târziu. El nu mai avea astâmpăr. Îl sunase pe Malcolm, o sunase pe Sophie; nimic. Îl sunase iar pe Willem. Și iar pe JB: îi telefonaseră lui cumva? Avea vreo veste? Dar JB nu știa nimic.

— Nu-ți face griji, Judy! îi spusese. Sunt sigur că s-au dus la o înghețată sau așa ceva. Ori poate au fugit împreună toți trei.

— Ha! exclamase el, dar știuse că ceva era în neregulă. Bine. Te sun eu mai târziu, JB.

Și, exact când închisese telefonul, auzise soneria de la ușă și încremenise, fiindcă nimeni nu suna la ușă, niciodată. Casa era dificil de găsit; trebuia s-o cauți și să vii pe jos de la drumul principal – pe o alee foarte lungă – dacă nu-ți dădea nimeni drumul prin interfon, iar el nu auzise interfonul de la poartă sunând. „Ah, Doamne!” exclamase în sinea lui. „O, nu! Nu!” Dar pe urmă soneria se auzise din nou, iar el se dusesse la ușă și, când o deschisese, observase nu atât expresia de pe chipurile polițiștilor, cât faptul că-și scosese caschetele, și atunci știuse.

Din acel moment fusese pierdut. Fusese conștient doar intermitent, iar fețele pe care le vedea – a lui Harold, a lui JB, a lui Andy, a Juliei – erau aceleași pe care și le amintea de când încercase să se sinucidă: aceiași oameni, aceleași lacrimi. Plânseseră și atunci, plângeau și acum, și uneori asta îl nedumerea; i se părea că ultimii zece ani – anii petrecuți alături de Willem, picioarele pe care le pierduse – fuseseră un vis, până la urmă, și că se afla încă în salonul de la psihiatrie. Își amintește că a aflat lucruri în acea perioadă, dar nu și cum le-a aflat, fiindcă nu-și amintește să fi vorbit cu nimeni. Și totuși trebuie să fi vorbit. A aflat că identificase trupul lui Willem, dar că n-a fost lăsat să-i vadă fața, căci Willem fusese azvârlit din mașină, aterizase cu capul înainte, izbindu-se de un uhn la zece metri de stradă, și fusese desfigurat: fiece oscior al feței îi era rupt. Așa că îl identificase după un semn din naștere de pe gamba stângă și după alunița de pe umărul drept. A aflat că trupul lui Sophie fusese strivit – „dezintegrat”, își amintește că a auzit pe cineva spunând – și că Malcolm fusese declarat în moarte cerebrală și că trăise asistat respirator încă patru zile, până când părinții lui îi donaseră organele. A aflat că purtaseră toți trei centurile de siguranță; că mașina închiriată – nenorocita, *scârba* de mașină închiriată – avusese airbagurile defecte și că șoferul camionului – camionul unei fabrici de bere – fusese beat mort și intrase în intersecție deși semaforul era roșu.

În cea mai mare parte a timpului, a fost sedat. A fost sedat când s-a dus la înmormântarea lui Sophie, pe care nu și-o amintea deloc, nici cel mai mic detaliu; a fost sedat când s-a dus la înmormântarea lui Malcolm.

De acolo își amintește că domnul Irvine l-a luat în brațe și l-a scuturat și pe urmă l-a strâns la piept atât de tare încât n-a mai avut aer, îmbrățișându-l și plângând în umărul lui până când cineva – Harold, probabil – a spus ceva, și atunci domnul Irvine i-a dat drumul.

Știe că s-a ținut și un fel de serviciu funerar pentru Willem, în cerc restrâns; știe că Willem a fost incinerat. Dar nu-și amintește nimic. Nu știe cine l-a organizat. Nu știe nici măcar dacă el a participat, și îi e prea frică să întrebe. Își amintește că Harold i-a spus la un moment dat că nu e nici problemă dacă nu rostește un discurs funebru,

că pot organiza o ceremonie pentru Willem mai târziu, când va fi el gata. Își amintește că a dat din cap în semn că da și își amintește că și-a zis: „Dar nu voi fi gata niciodată”.

La un moment dat s-a întors la lucru; la sfârșitul lui septembrie, probabil. Deja atunci știa ce se întâmplase. Știa. Dar încerca să nu știe, și pe vremea aceea îi venea încă ușor. Nu citea ziarele, nu se uita la știri. La două săptămâni după moartea lui Willem, mergea cu Harold pe stradă, și au trecut pe lângă un chioșc de presă, și acolo, în fața lui, era o revistă cu chipul lui Willem pe copertă și cu două date, iar el și-a dat seama că prima dată era anul în care Willem se născuse și a doua, cel în care murise. A rămas încremenit acolo, uitându-se la revistă, iar Harold l-a luat de braț.

— Vino, Jude! i-a spus cu glas mângâietor. Nu te mai uita! Vino cu mine!

Și el l-a urmat, supus.

Înainte să se întoarcă la birou l-a instruit pe Sanjay:

— Nu vreau să-mi ofere nimeni condoleanțe. Nu vreau să menționeze nimeni subiectul. Nu vreau să-i rostească nimeni numele, niciodată.

— Bine, Jude, a spus Sanjay încet, cu o expresie speriată. Înțeleg.

Și nimeni nu i-a ieșit din cuvânt. Nimeni n-a spus că-i pare rău. Nimeni n-a rostit numele lui Willem. Nimeni nu rostește vreodată numele lui Willem. Deși acum el își dorește să-l rostească cineva. El însuși nu poate. Dar își dorește ca altcineva să-l rostească. Câteodată, pe stradă, aude vreun om spunând ceva care seamănă cu numele lui – „William!” își strigă o mamă băiatul – și se întoarce lacom în direcția vocii.

În primele luni au fost tot felul de detalii practice care i-au dat ceva de făcut, care au împrumutat zilelor furie, iar furia le-a dat formă. I-a acționat în judecată pe constructorul autoturismului, pe fabricantul centurilor de siguranță, pe al airbagurilor, firma de la care fusese închiriată mașina. I-a dat în judecată pe șoferul camionului și compania la care lucra. Aflase de la avocat că șoferul avea un copil bolnav cronic, iar procesul i-ar fi ruinat familia. Dar nu i-a păsat. Cândva s-ar fi sinchisit. Acum însă nu. Se simțea crud și nemilos. „Foarte bine, n-are decât să fie distrus!” își spunea. „Să fie ruinat! Să simtă ce simt și eu! N-are decât să piardă totul, să piardă singurele lucruri care contează!” Voia să le stoarcă tuturor și ultimul dolar, tuturor firmelor, tuturor celor care lucrau pentru ele. Voia să-i lase fără speranță. Pustiți. Să-i facă să trăiască în mizerie. Să se simtă complet pierduți în viață.

I-a dat în judecată, pe fiecare, pentru tot ce ar fi câștigat Willem dacă i-ar fi fost dat să trăiască un număr normal de ani, iar cifra era absurdă, uluitoare, și nu se putea uita la ea decât cu disperare – nu din cauza cifrei în sine, ci a numărului de ani pe care îi reprezenta.

Acuzații voiau să ajungă la o înțelegere cu el, i-a spus Todd, avocatul lui, cu care fusese coleg de redacție în studenție, un expert în daune morale, notoriu pentru agresivitatea și venalitatea sa, iar sumele aveau să fie generoase.

Generoase, negeneroase... Nu-i păsa. Tot ce voia era să-i facă să sufere.

— Distruge-i! i-a cerut lui Tod cu glasul răgușit de ură, și avocatul l-a privit surprins.

— O să-i distrug, Jude. N-avea grijă!

Nu-i trebuiau banii, firește. Îi avea pe ai lui. În plus, cu excepția unor daruri bănești pentru asistentul și pentru finul său și a unor sume care ceruse să fie distribuite unor organizații de caritate – aceleași cărora le făcuse donații în fiecare an, plus una nouă, o fundație care ajuta copiii exploatați –, Willem îi lăsase lui tot ce avusese: fusese un fel de copie la indigo a testamentului lui Jude însuși. Puțin mai devreme în anul acela, el și Willem înființaseră, în onoarea lui Harold și a Juliei, care împlineau șaptezeci și cinci de ani de viață, două burse la universitatea lor: una la facultatea de drept, cu numele lui Harold, alta la cea de medicină, cu numele Juliei. Le finanțaseră împreună, iar Willem lăsase o sumă suficientă într-un fond special destinat. Jude s-a ocupat și de restul dispozițiilor testamentare: a semnat cecuri către instituțiile de binefacere, fundațiile, organizațiile și muzeele pe care Willem le desemnase ca beneficiare. Le-a dat prietenilor lui Willem – Harold și Julia, Richard, JB, Roman, Cressy, Susannah, Miguel, Kit, Emil, Andy; dar deja nu și lui Malcolm – obiectele (cărți, fotografii, suvenire din piese și filmeliicrări de artă) pe care el îi le lăsase. N-au existat surprize în testament, deși el își dorea uneori să fi existat – cât de recunoscător s-ar fi simțit pentru un copil neștiut pe care să-l cunoască acum și care să aibă zâmbetul lui Willem; cât de speriat și totuși cât de emoționat ar fi fost să primească o scrisoare secretă, cu vreo mărturisire mult timp ascunsă! Ce satisfacție ar fi simțit să descopere un pretext ca să-l urască pe Willem, să-l deteste, să aibă de dezlegat un mister care să-i ocupe ani din viață! Dar n-a fost nimic. Viața lui Willem se sfârșise. Era și în moarte la fel de curat și de ordonat cum fusese în viață.

Credea că face față bine situației – relativ, cel puțin. Într-o zi Harold l-a sunat și l-a întrebat ce planuri are pentru Ziua Recunoștinței, și pentru o clipă el n-a înțeles la ce se referă, ce înseamnă cuvântul „recunoștință”.

— Nu știu, a răspuns.

— E săptămâna viitoare, a continuat Harold cu acea voce moale pe care o foloseau acum toți în preajma lui. Vrei să vii aici, sau să venim noi la tine, ori să mergem împreună în altă parte?

— Nu cred că pot. Am prea mult de lucru.

Dar Harold a insistat.

— Oriunde, Jude. Cu oricine vrei tu. Sau cu nimeni. Dar trebuie să te vedem.

— N-o să vă simțiți bine cu mine, a răspuns el într-un final.

— N-o să ne simțim bine fără tine. Deloc. Te rog, Jude! Unde vrei tu.

Așa că s-au dus la Londra. Au stat în apartament. El s-a simțit ușurat să fie departe de țară, unde la televizor ar fi văzut scene de familie, iar colegii lui ar fi turuit veseli despre copii și soții, despre soți, socri și cumnați. La Londra, ziua aceasta era o zi ca oricare alta. S-au plimbat toți trei. Harold a gătit feluri de mâncare ambițioase, dar dezastruoase, pe care el le-a îngurgitat. A dormit mult. Apoi s-au întors acasă.

Și pe urmă, într-o duminică din decembrie, s-a trezit dimineață și a înțeles: Willem îi fusese luat pentru totdeauna. N-avea să se întoarcă niciodată. N-avea să-l mai vadă niciodată. N-avea să-i mai audă vocea, să-i mai inspire mirosul, să-i mai simtă

vreodată brațele în jurul lui. N-avea să se mai poată niciodată despovăra de vreuna dintre amintiri, plângând de rușine, n-avea să se mai trezească niciodată din vreunul dintre coșmarurile lui, orbit de groază, să simtă mâna lui Willem pe obraz și să-i audă vocea lângă el: „Ești în siguranță, Judy, ești în siguranță. S-a terminat; s-a terminat; s-a terminat”. Și atunci a plâns, a plâns cu adevărat, pentru prima dată după accident. A plâns pentru Willem, pentru cât de speriat trebuie să fi fost, pentru cât trebuie să fi suferit, pentru biata lui viață scurtă. Dar cel mai mult a plâns pentru sine. Cum avea să trăiască mai departe fără Willem? în toată viața lui – viața de după fratele Lukerde după dr. Traylor, de după camerele de motel, camioane, cămin și mănăstire, singura parte din viața lui care conta – Willem fusese prezent. De la șaisprezece ani, când îl cunoscuse pe Willem în camera lor din Hood Hall, nu fusese zi în care să nu comunice cu el într-un fel sau altul. Chiar și atunci când erau certați, tot își vorbeau.

— Jude, i-a spus Harold, o să *treacă*. Îți jur. Îți jur. Știu că acum nu așa pare, dar o să treacă.

Toți îi spuneau asta: Richard, JB, Andy, cei care îi trimiseseră mesaje de condoleanțe, Kit, Emil. Nu-i spuneau decât că o să treacă. Dar, deși știa că nu e cazul s-o declare în public, în sinea sa el își zicea: „N-o să treacă”. Harold îl avusese pe Jacob timp de cinci ani. El îl avusese pe Willem timp de treizeci și patru. Nu exista termen de comparație. Willem fusese prima persoană care-l iubise, prima persoană care-l privise nu ca pe un individ de folosit sau de compătimit, ci altfel, ca prieten; și fusese a doua persoană care se purtase întotdeauna, fără excepție, frumos cu el. Dacă n-ar fi existat Willem, el nu i-ar fi avut în viața lui pe niciunul dintre ceilalți – n-ar fi reușit să aibă încredere în Harold dacă n-ar fi avut încredere mai întâi în Willem. Îi era imposibil să conceapă viața fără el, fiindcă el îi definise în mare măsură viața așa cum era și așa cum putea fi.

A doua zi a făcut ceea ce nu mai făcuse niciodată: l-a sunat pe Sanjay și i-a spus că nu vine la birou în următoarele două zile. Pe urmă a zăcut în pat și a plâns, țipând și urlând în perne până când a rămas fără glas.

Dar acele două zile i-au sugerat o altă soluție. Acum stă la muncă până foarte târziu, atât de târziu încât vede răsăritul de la el din birou. Și face asta în fiecare zi de lucru, inclusiv sâmbăta. Dar duminica doarme până foarte târziu, iar când se trezește, ia o pastilă, care nu numai că-l face să doarmă iar, dar îi încețoșează orice fărâmbă de trezie. Doarme până când îi trece efectul, după care face un duș, se bagă iar în pat și ia o altă pastilă, care-i face somnul superficial și fragil, și doarme până lufli dimineață. Deja până la ora asta n-a mâncat nimic de douăzeci și patru de ore, uneori chiar mai mult, așa că tremură și are mintea amorțită. Înnoată și pleacă la birou. Dacă a avut noroc, și-a petrecut duminica visându-l pe Willem, măcar puțin. Și-a cumpărat o pernă lungă și umflată, cât un stat de om, destinată femeilor însărcinate sau persoanelor cu probleme la șira spinării, și trage peste ea una dintre cămășile lui Willem și o ține în brațe cât doarme, chiar dacă, în timpul vieții, Willem era cel care-l ținea pe el, nu invers. Se urăște pentru asta, dar nu poate renunța.

E vag conștient că prietenii sunt cu ochii pe el, că-și fac griji din pricina lui. La un

moment dat a aflat că unul dintre motivele pentru care își amintește atât de puține din zilele de după accident e că a fost internat în spital, preventiv, ca să nu încerce iar să se sinucidă. Acum se târâie de la o zi la alta și se întrebă de ce totuși nu se omoară. La urma urmei, acesta e momentul cel mai potrivit. Nimeni nu l-ar învinovăți. Și totuși n-o face.

Cel puțin nu-i spune nimeni că trebuie să meargă mai departe. Nu vrea să meargă mai departe, nu vrea să treacă la altceva: vrea să rămână exact în stadiul ăsta, pentru totdeauna. Și cel puțin nu-i spune nimeni că se amăgește singur. Autoamăgirea e cea care îl susține, și se teme de ziua în care iluziile își vor pierde puterea de a-l mai convinge. Pentru prima dată după zeci de ani, nu se mai taie deloc. Dacă nu se taie, rămâne amorțit, și are nevoie să rămână amorțit; are nevoie ca lumea să nu vină prea aproape de el. În sfârșit a reușit ceea ce Willem și-a dorit mereu pentru el; și pentru asta a fost suficient ca Willem să-i fie luat.

În ianuarie a visat că erau amândoi în casa de la țară, pregătind cina și stând de vorbă – lucruri pe care le făcuseră de sute de ori. În vis însă, deși își auzea propria voce, pe a lui Willem n-o putea auzi – îi vedea buzele mișcându-se, dar nu auzea nimic din ce spunea. S-a trezit, s-a repezit la scaunul cu rotile și s-a năpustit în birou, unde a căutat prin toate e-mailurile vechi până când a găsit câteva mesaje vocale de la Willem pe care uitase să le ștergă. Erau scurte și ne semnificative, dar le-a derulat la nesfârșit, plângând, doborât de durere, simțind că simpla lor banalitate – „Bună, Judy! Mă duc la piață să iau ceapă. Mai vrei și altceva? Dă-mi un semn!” – era prețioasă pentru că era o dovadă a vieții lor împreună.

— Willem! a spus atunci cu glas tare, fiindcă uneori, când îi era foarte, foarte greu, vorbea cu el. Întoarce-te la mine! întoarce-te!

Nu are deloc sentimentul de vinovăție al supraviețuitorului; simte doar incapacitatea de a înțelege a celui rămas în viață: întotdeauna a fost absolut sigur că el va muri înaintea lui Willem. Toți au fost siguri. Willem, Andy, Harold, JB, Malcolm, Julia, Richard: el avea să moară înaintea lor. Singura necunoscută era cum avea să moară – de propria-i mână sau din cauza unei infecții. Dar nimănui, nici unuia dintre ei nu-i trecuse prin cap că Willem, tocmai Willem, ar fi putut să dispară înaintea lui. Nu existaseră planuri pentru o asemenea eventualitate. Dacă ar fi știut că există această posibilitate, dacă ideea ar fi fost mai puțin absurdă, și-ar fi făcut rezerve, l-ar fi înregistrat pe Willem vorbindu-i și l-ar fi păstrat. L-ar fi fotografiat mai mult. Ar fi încercat să distileze însăși chimia corpului lui Willem. L-ar fi dus, abia trezit din somn, la parfumierul acela din Florența. „Uite!” i-ar fi zis. „Asta. Mirosul ăsta. Vreau să mi-l îmbuteliezi”. Jane i-a povestit o dată că în copilărie se temuse atât de tare că tatăl ei va muri, încât făcuse în secret copii digitale ale instrucțiilor pe care acesta le dicta (fusesse și el medic) și le salvase pe dischete. Iar când tatăl murise într-adevăr, cu patru ani în urmă, le redescoperise și stătuse să-i asculte glasul calm, răbdător, dictând instrucțiuni. Cât o invidia pe Jane! Cât își dorea să fi procedat și el la fel!

Dar cel puțin avea filmele lui Willem, și e-mailurile lui, și scrisorile pe care i le scrisese el în decursul anilor și pe care le-a păstrat fără excepție. Cel puțin avea

hainele lui și articolele despre el, pe care de asemenea le-a păstrat. Cel puțin avea tablourile în care îl immortalizase JB. Cel puțin avea fotografii cu el – sute, deși își alocă doar un anumit număr o dată. A hotărât să-și dea voie să se uite la câte zece în fiecare săptămână, și le privea ore întregi. Putea să aleagă dacă voia să vadă una pe zi sau pe toate zece odată. Îl îngrozea ideea că, cine știe cum, computerul ar putea fi distrus și el ar pierde fotografiile, așa că a făcut mai multe copii și le păstra în locuri diferite: în seiful de pe Greene Street, în cel de la Lantern House, în biroul lui de la Rosen and Pritchard, în seiful de la bancă.

Niciodată nu l-a crezut pe Willem un bun cronicar al propriei sale vieți – așa cum nici el nu e –, dar într-o duminică de pe la începutul lui martie renunță la somnul indus de medicamente și se duce la Garrison. A mai fost acolo doar de două ori din ziua aceea de septembrie, însă grădinarii încă vin să-și facă datoria, așa că florile de primăvară încep să îmbobocească pe marginile aleii, iar când intră, găsește pe blatul din bucătărie un vas cu ramuri de prun și se oprește, cu privirea ațintită asupra lor: a sunat-o oare pe menajeră s-o anunțe că vine? Probabil că da. Pentru o clipă însă, visează că în fiecare luni vine cineva și pune pe blat un nou aranjament floral, care la sfârșitul săptămânii – încă o săptămână în care nimeni n-a venit să-l vadă – este aruncat.

Se duce în birou, unde ei doi instalaseră mai multe rafturi și dulapuri pentru ca Willem să-și poată ține și aici dosarele și hârtiile. Se așază pe podea, scuturându-și haina de pe umeri, trage aer în piept și deschide primul sertar. Înăuntru sunt dosare, fiecare etichetat cu titlul unui film sau al unei piese, și în fiecare dosar găsește versiunea de lucru a scenariului, cu notițele lui Willem pe margine. În unele sunt și convocatoare din zilele în care un actor pe care Willem îl admira în mod deosebit urma să filmeze cu el; își amintește cât de entuziasmat fusese Willem când turnase *Curtea cu sicomori*, cum într-o zi îi trimisese o fotografie a convocatorului, cu numele lui dactilografiat imediat sub cel al lui Clark Butterfield. „Îți vine să crezi?” scrisese în mesaj, alături de fotografie. „Categoric îmi vine să cred”, îi răspunsese el tot în scris.

Răsfoiește dosarele, luând câte unul la întâmplare și analizându-i cu atenție conținutul. În următoarele trei sertare găsește exact același lucru: filme, piese, alte proiecte.

În al cincilea e un dosar pe care scrie „Wyoming”, și în el sunt alte fotografii; pe cele mai multe dintre ele le-a mai văzut: poze ale lui Hemming, poze ale lui Willem cu Hemming, ale părinților lui, ale fraților pe care Willem nu i-a cunoscut niciodată: Britte și Aksel. Apoi e un plic separat cu douăsprezece fotografii în care e doar Willem: la școală, în uniformă de cercetaș, în echipament de fotbal. Se uită la imaginile acestea, cu pumnii strânși, și le pune pe urmă la loc în plic.

Mai sunt câteva lucruri în dosarul „Wyoming”: o lucrare din clasa a treia, cu scrisul de mână cursiv al lui Willem, despre *Vrăjitorul din Oz*, care îi aduce un zâmbet pe buze; o felicitare aniversară desenată de mână pentru Hemming, care îi umezește ochii; necrologul de la moartea mamei lui; de la a tatălui; o copie a testamentului lor; câteva scrisori de la Willem către părinții lui, de la părinții lui

către el, toate în suedeză. Pe astea le pune deoparte ca să le dea la tradus.

Știe că Willem n-a ținut niciodată un jurnal, și totuși, când se uită prin dosarul „Boston”, își imaginează, cine știe de ce, că va găsi ceva. Dar nu e nimic. Doar alte fotografii pe care le-a mai văzut: Willem, strălucitor de frumos; Malcolm, cu un aer suspicios și ușor sălbatic din pricina frizurii afro, sârmoase și nu tocmai reușite, pe care a încercat s-o poarte în colegiu; JB, arătând în mare parte la fel ca acum, vesel și rotund la față; el însuși, cu un aer speriat și copleșit, foarte slab, în oribilele lui haine prea mari și cu oribilul lui păr prea lung, cu ortezele care-i strângeau picioarele în îmbrățișarea lor neagră. Se oprește la o fotografie cu ei doi stând pe canapeaua din apartamentul lor din Hood Hall, în care Willem se apleacă spre el și-l privește, spunându-i ceva, iar el râde cu mâna la gură, gest pe care învățase să-l facă după ce asistenții de la cămin îi spusese că are un zâmbet urât. Arată nu doar ca doi oameni diferiți, ci ca două creaturi diferite, și trebuie să pună repede fotografia la loc în teancul ei ca să n-o rupă pe din două.

Îi vine tot mai greu să respire, dar nu renunță. În dosarul „Boston” și în cel intitulat „New Haven” sunt recenzii din ziarul studentesc al universității despre piesele în care a jucat Willem; e și articolul despre proiectul lui JB inspirat de Lee Lozano. Tot acolo e și – înduioșător – singura lucrare de la matematică la care Willem a luat un 8, la un examen pentru care îl meditase timp de câteva luni.

Și apoi vâra din nou mâna în sertarul ocupat în cea mai mare parte nu de dosare suspendate, ci de o mapă tip acordeon, de felul celor pe care le folosesc și ei la firmă. O scoate, vede că e etichetată doar cu numele lui și o deschide încet.

Înăuntru găsește totul: toate scrisorile pe care i le-a scris vreodată lui Willem, toate e-mailurile mai lungi, tipărite; felicitările aniversare pe care le-a dat; fotografii cu el, inclusiv unele pe care nu le-a mai văzut niciodată. Numărul din *Artrorum* care reproduce *Jude cu țigară* pe copertă. O carte poștală scrisă de Harold la scurt timp după adopție, prin care îi mulțumește lui Willem pentru dar și pentru că a venit la ceremonie. Un articol despre el când câștigase un premiu în facultate, pe care în niciun caz nu el i l-a trimis lui Willem, dar pe care e evident că i l-a trimis altcineva. La urma urmei, pare că nici n-a fost nevoie să-și consemneze viața făcut-o Willem în locul lui, tot timpul.

Dar de ce i-a păsat lui Willem atât de mult de el? De ce a vrut să-și petreacă atâta timp în preajma lui? Niciodată n-a putut să înțeleagă acest lucru, iar acum nu mai are nicio șansă.

„Uneori mi se pare că eu îmi doresc mai mult decât tine să rămâi în viață”, își amintește că i-a spus Willem la un moment dat; și oftează îndelung, tremurat.

Toate detaliile vieții lui continuă, neabătut, și, când se uită în al șaselea sertar, găsește o altă mapă-acordeon, la fel cu prima, intitulată „Jude II”, iar sub ea „Jude 111” și „Jude IV”. Dar deja nu se mai poate uita. Așază mapele la loc cu gesturi blajine, închide sertarele, încuie dulapurile. Pune scrisorile lui Willem și ale părinților lui într-un plic și pe acela în altul, pentru protecție. Ia ramurile de prun, le învelește codițele într-o pungă de plastic, varsă în chiuvetă apa din vază, încuie ușa de la intrare, urcă în mașină și pleacă acasă, cu ramurile pe scaunul de alături.

Înainte de a urca în apartament, intră în atelierul lui Richard, umple o cutie goală de cafea cu apă, pune ramurile înăuntru și le lasă pe blatul de lucru, pentru ca Richard să le găsească dimineață.

Vine sfârșitul lui martie; el e la birou. E vineri noapte sau mai degrabă sâmbătă dimineață. Se ridică de la computer și se uită pe fereastră. Perspectiva se întinde până la fluviul Hudson și, deasupra lui, vede cum cerul se luminează. Stă mult timp și se uită la apa cenușie, mocirloasă, și la stolurile de păsări ce dau roată. Se întoarce la lucru. Simte că în lunile din urmă s-a schimbat, că oamenilor le e frică de el. Nicisdată n-a fost o prezență veselă la birou, dar acum își dă seama că e de-a dreptul posac. Simte că a devenit mai nemilos. Mai tăios. El și Sanjay obișnuiau să iasă împreună la prânz și să-și toace mărunț colegii, dar acum nu mai poate vorbi cu nimeni. Aduce contracte noi în firmă, își face treaba, face mai mult decât ar fi nevoie, dar știe că nimeni nu-i agreează prezența. Are nevoie de Rosen and Pritchard; fără muncă ar fi pierdut. Dar acum nu-i mai face nicio plăcere. „Nu-i nimic”, încearcă să-și spună singur. „Munca nu-i totuna cu plăcerea, cel puțin nu pentru majoritatea oamenilor”. Însă pentru el așa a fost, iar acum nu mai e.

Cu doi ani în urmă, pe când se refăcea după operație și era cumplit de obosit, atât de obosit încât Willem trebuia să-l ridice și să-l așeze el în pat, stătuseră de vorbă într-o dimineață. Probabil că era frig afară, fiindcă își amintește că se simțea bine la căldură și în siguranță, și se pomenise spunând:

— Aș vrea să stau așa, aici, pentru totdeauna.

— Păi, stai! răspunsese Willem.

(Era unul dintre dialogurile lor obișnuite: suna ceasul, iar el se ridica din pat. „Nu pleca!” îi spunea Willem de fiecare dată. „La urma urmei, de ce trebuie să te scoli? Unde te grăbești tot timpul?”)

— Nu pot, spusese el zâmbind.

— Știi ce? Îl întrebese apoi Willem. De ce nu renunți tu la serviciu?

El râsese.

— Nu pot!

— De ce nu? Dă-mi un singur motiv serios, în afara lipsei totale a oricărei stimulări intelectuale și a perspectivei de a mă avea pe mine drept unic companion.

El zâmbise din nou.

— Atunci iau există niciun motiv serios. Fiindcă-mi place să te am pe tine drept unic companion. Dar ce aș face toată ziua dacă aș fi un ins întreținut?

— Ai găti. Ai citi. Ai cânta la pian. Ai face voluntariat. Ai călători împreună cu mine. M-ai asculta plângându-mă de alți actori pe care îi detest. Ți-ai face tratamente cosmetice. Mi-ai cânta. Mi-ai furniza un șir constant de laude și aprecieri.

El râsese, iar Willem râsese odată cu el. Acum însă, se întreabă: „De ce n-am renunțat? De ce l-am lăsat pe Willem să plece de lângă mine atâtea luni, atâția ani, când aș fi putut călători împreună cu el? De ce am petrecut la Rosen and Pritchard mai multe ore decât am petrecut cu el?” Dar acum alegerea a fost făcută în numele lui, și Rosen and Pritchard e tot ce i-a rămas.

Pe urmă se întreabă iar: „De ce nu i-am dat niciodată lui Willem ceea ce ar fi

trebuie să-i dau? De ce l-am silit să caute sex în altă parte? De ce n-am fost mai curajos? De ce nu mi-am făcut datoria? Iar el de ce a rămas cu mine?”

Se întoarce pe Greene Street ca să facă un duș și să doarmă câteva ore; după-amiază se va duce la birou. În drum spre casă, plecându-și privirea ca să nu vadă posterele cu *Viață după moarte*, se uită la mesajele primite: Andy, Richard, Harold, Henry Young Negrul.

Ultimul e de la JB, care îl sună sau îi trimite SMS-uri cel puțin o dată pe săptămână. Nu știe de ce, dar nu poate suporta să-l vadă pe JB. De fapt, îl urăște, îl urăște cum n-a mai urât pe nimeni de mult timp. Își dă seama perfect cât de irațional e. Își dă seama perfect că JB nu e cu nimic vinovat, cu absolut nimic. Ura lui nu are sens. JB nici măcar n-a fost în mașină în ziua aceea; în niciun, caz, nici după cea mai strâmbă logică, nu are vreo vină. Și totuși, prima dată când l-a văzut după ce și-a revenit în simțiri, a auzit în cap o voce rostind calm și dar: „Tu trebuia să fi murit, JB!” N-a zis-o cu glas tare, dar expresia lui trebuie să fi trădat ceva, fiindcă JB tocmai se aplecase să-l îmbrățișeze, dar s-a oprit brusc. De atunci l-a văzut doar de două ori, de fiecare dată în compania lui Richard, și de fiecare dată a fost nevoit să se controleze ca să nu spună ceva urât, de neiertat. Și totuși JB îl sună și îi lasă mesaje, întotdeauna la fel: „Hei, Judy, eu sunt. Vreau doar să văd ce faci. M-am gândit mult la tine. Aș vrea să ne vedem. Bine. Cu drag. Pa!” Și, ca întotdeauna, el îi răspunde cu aceleași cuvinte: „Bună, JB, mulțumesc pentru mesaj. Îmi pare rău că sunt atât de greu de prins; am o perioadă foarte aglomerată la birou. Vorbim. Cu drag, J”. Și totuși, în ciuda mesajului, n-are de gând să vorbească deocamdată cu JB – poate chiar niciodată. E ceva foarte strâmb în lumea asta, își spune el, o lume în care, dintre ei patru – el, JB, Willem și Malcolm –, cei mai buni doi oameni, cei mai calzi și mai blânzi, au murit, iar cele mai jalnice exemplare umane au supraviețuit. JB, cel puțin, e talentat; el merită să trăiască. Dar pentru sine însuși nu poate găsi niciun motiv.

— Doar noi doi am rămas, Jude, i-a spus JB la un moment dat. Cel puțin ne avem unul pe celălalt.

Iar el și-a zis, cu una dintre acele replici care îi vin în minte pe negândite, dar pe care izbutește să le țină doar pentru sine: „Te-aș da oricând la schimb”. Ar fi dat pe oricine la schimb cu Willem. Pe JB, fără să clipească. Pe Richard și Andy – bieții de ei, care au făcut atâtea pentru el! – fără să clipească. Chiar și pe Julia. Pe Harold. Dar fi dat pe oricare dintre ei, i-ar fi dat pe toți, numai să-l aibă pe Willem înapoi. Se gândește la Hades, italianul musculos, cu piele lucioasă, căzut în cap după E. în lumea de dincolo. „Am o propunere pentru tine”, îi spune el lui Hades. „Cinci suflete în schimbul unuia singur. Cum poți refuza așa ceva?”

Într-o duminică din aprilie doarme, când aude un bubuit sonor și insistent și se trezește năuc, apoi se întoarce pe partea cealaltă, trăgându-și perna peste cap și ținând ochii închiși, și în final bubuitul încetează. Dar apoi simte cum cineva îl atinge ușor pe braț și țipă, se răsucește dintr-un salt și îl vede pe Richard stând lângă el.

— Îmi pare rău, Jude. Ai dormit toată ziua?

El înghite cu greu și se ridică în coate. Duminica ține storurile coborâte și toate

perdelele trase peste geam; n-are cum să-și dea seama dacă e zi sau noapte.

— Da, răspunde. Sunt obosit.

— Înțeleg, spune Richard după o vreme. Îmi pare rău că dau buzna așa. Dar nu răspundeai la telefon, și voiam să vii jos și să luăm cina împreună.

— Of, Richard, nu știi, bâiguie el, încercând să găsească o scuză.

Richard are dreptate: și-a închis telefonul, toate telefoanele, pentru această izolare de duminică, pentru ca nimic să nu-i întrerupă toropeala și eforturile de a-l găsi pe Willem în vise.

— Nu mă simt foarte bine, adaugă în cele din urmă. N-aș fi o companie plăcută.

— Nu mă aștept să mă distrezi, Jude, ripostează Richard, cu un zâmbet palid. Haide! Trebuie să mănânci ceva. O să fim doar noi doi; India e la țară weekendul ăsta, la prietena ei.

Tac amândoi mult timp. El privește în jur, la patul răvășit. Aerul miroase a stătut, a santal și a abur de la calorifer.

— Haide, Jude! insistă Richard vorbind pe un ton grav. Vino să mănânci cu mine!

— Bine, acceptă el într-un târziu. Bine.

— În regulă. Ne vedem la mine într-o jumătate de oră.

Face duș și coboară cu o sticlă de Tempranillo, care, își amintește el, îi place lui Richard. E alungat din bucătărie, așa că se așază la masa lungă care domină spațiul și la care pot sta – și chiar au stat – douăzeci și patru de persoane și o mângâie pe Moustache, pisica lui Richard, care i-a sărit în poală. Își amintește de seara când a văzut prima dată apartamentul acesta, cu lustrele și candelabrele lui atârinate și cu sculpturile voluminoase din ceară; cu anii, a căpătat un aer mai domestic, dar poartă încă, inconfundabilă, amprenta lui Richard, cu paleta lui coloristică de alb-fildeş și galben-ceară, deși acum pe pereți sunt expuse picturi ale Indiei, abstracțiuni violente colorate reprezentând nuduri feminine, iar podelele sunt acoperite de covoare. Au trecut nouă luni de când n-a mai fost aici, în apartamentul pe care obișnuia să-l viziteze cel puțin o dată pe săptămână.

Pe Richard îl vede și acum, firește, dar numai în trecere; de cele mai multe ori încearcă să-l evite, iar când Richard îl sună să ia masa împreună sau să treacă pe la el, întotdeauna răspunde că e prea ocupat sau prea obosit.

— Nu mai ținam minte ce părere ai despre celebrul meu sot6 de șeitan1, așa că am pregătit scoici, spune Richard și-i pune o farfurie în față.

— Îmi place celebrul tău sote, răspunde el, deși nu-și aduce aminte nici ce-i acela, nici dacă-i place sau nu. Mulțumesc.

Richard umple două pahare cu vin și-l ridică pe al său.

— La mulți ani, Jude! îi urează solemn, iar el își dă seama că are dreptate: azi e ziua lui.

Harold l-a sunat și i-a trimis SMS-uri toată săptămâna cu o frecvență neobișnuită chiar și pentru el, dar, cu excepția unor răspunsuri foarte sumare pe care i le-a dat, n-au vorbit deloc. Știe că Harold își face griji pentru el. Și de la Andy a primit mai multe mesaje, și de la alte persoane, iar acum înțelege de ce și începe să plângă: pentru delicatețea tuturor, pe care el a răsplătit-o atât de jalnic, pentru singurătatea

sa, pentru dovada aceasta că, în ciuda eforturilor lui, viața a mers mai departe. El a împlinit cincizeci și unu de ani, iar Willem e mort de opt luni.

Richard nu spune nimic, stă doar lângă el pe banchetă, cu un braț în jurul lui.

— Știu că asta nu te ajută, îi spune într-un târziu, dar să știi că și eu țin la tine, Jude.

El clatină din cap, incapabil să vorbească. În anii din urmă a trecut de la refuzul de a plânge, dintr-un sentiment de rușine, la plânsul constant în singurătate, apoi la plânsul în prezența lui Willem și acum, pierzându-și complet demnitatea, la plânsul în fața oricui, oricând, pentru orice.

Se reazemă de pieptul lui Richard și hohotește în cămașa lui. Richard este încă o persoană ale cărei compasiune și prietenie nesfârșită și neclintită l-au nedumerit întotdeauna. Știe că o parte din sentimentele lui Richard pentru el sunt amestecate cu cele pentru Willem, și înțelege asta: Richard i-a promis ceva lui Willem și nu e omul care să-și încalce promisiunile. Dar mai e ceva legat de consecvența lui Richard, de seriozitatea lui demnă de toată încrederea, ceva care, cuplat cu înălțimea și cu robustețea lui, sugerează un fel de zeu-copac masiv, un stejăf cu înfățișare umană, ceva vechi, solid și indestructibil. Relația lor nu e superficială; Richard este cel care a devenit prietenul lui de maturitate, cel care i-a devenit, într-un fel, Aliment preparat din gluten de grâu, folosit deseori ca înlocuitor al cărnii (n. red.) nu doar prieten, ci și părinte, deși îi e doar cu patru ani mai vârstnic. Frate, mai degrabă: o persoană de maximă încredere și bun-simț.

Până la urmă reușește să se oprească din plâns și să-și ceară scuze, și, după ce se spală în baie, mănâncă amândoi fără grabă, beau vin și discută despre munca lui Richard. După ce termină, Richard aduce din bucătărie un mic tort strâmb, în care a înfipt șase lumânări.

— Cinci plus una, îi explică.

El se străduiește să zâmbească, suflă în ele, iar Richard taie două felii. Tortul e sfărâmicios și plin de smochine, mai mult plăcintă decât tort, și își mănâncă amândoi feliile în tăcere.

Jude se ridică să-l ajute cu vasele, dar, când Richard îi spune să se ducă sus, se simte ușurat, fiindcă e sleit; a fost pentru el cea mai intensă tentativă de socializare de la Ziua Recunoștinței până azi. La ușă, Richard îi întinde ceva, un pachetel învelit în hârtie maro, și îl îmbrățișează.

— El n-ar vrea să fii nefericit, Jude, îi spune, și Jude încuviințează cu obrazul lipit de obrazul lui. L-ar dura să te vadă așa.

— Știu.

— Și fă-mi o favoare! continuă Richard fără să-i dea drumul. Sună-l pe JB, bine? Știu că ți-e greu, dar... și el l-a iubit pe Willem, să știi. Nu la fel ca tine, într-adevăr, dar l-a iubit. Și pe Malcolm. Și-i e dor de el.

— Știu, repetă Jude, și ochii i se umplu iar de lacrimi. Știu.

— Vino și duminica viitoare! îi mai spune Richard și-l sărută de rămas-bun. Sau oricând, de fapt. Mi-ar plăcea să te văd mai des.

— O să vin. & chard... Mulțumesc.

— La mulți ani, Jude!

În liftul și urcă în apartamentul lui. Brusc, s-a făcut târziu. Se duce în birou și se așază pe canapea. Alături e o cutie pe care n-a deschis-o încă și care i-a fost trimisă de Flora cu săptămâni în urmă; înăuntru sunt lucrurile pe care Malcolm le-a lăsat prin testament pentru el și pentru Willem – iar acestea din urmă i-au revenit acum tot lui. Singurul mod în care moartea lui Willem a fost utilă e că a atenuat șocul și oroarea dispariției lui Malcolm – și totuși el încă n-a fost în stare să deschidă cutia.

Dar acum o va deschide. Mai întâi însă desface darul primit de la Richard și vede că e un mic bust lucrat în lemn și fixat pe un cub greu, negru-antracit: bustul lui Willem, iar el icnește ca și când ar fi fost lovit în plex. Richard a susținut mereu că n-are pic de talent la sculptura figurativă, dar el știe că nu-i așa, iar lucrarea asta o dovedește. Își trece un deget peste ochii orbi ai lui Willem, peste coama lui de păr, și pe urmă îl ridică la nas și simte miros de santal. În partea de jos a postamentului e gravat: „Pentru J, la 31 de ani. Cu drag, R”.

Începe să plângă din nou, apoi se oprește. Așază bustul pe perna canapelei, lângă el, și deschide cutia. La început nu vede decât ghemotoace din foi de ziar și pipăie cu grijă înăuntru până când degetele i se strâng pe un obiect pe care îl trage afară: e o machetă la scară a casei lor de la țară, Lantern House, cu pereții din lemn de cimișir, cea care a stat odinioară în biroul de la Bellcast, alături de modelele la scară ale tuturor proiectelor lucrate de firmă pe teren sau numai pe hârtie. Macheta e cam de douăzeci pe douăzeci de centimetri, și el o așază întâi pe genunchi, după care o ridică la nivelul ochilor și se uită prin ferestrele ei de plexiglas, apoi îi saltă acoperișul și își plimbă degetele prin încăperi.

Se șterge la ochi și caută iar în cutie. Următorul lucru pe care-l scoate e un plic plin cu fotografii ale lor, doar el și Willem: din colegiu, de la New York, de la Truro, de la Cambridge, de la Garrison, din India, din Franța, din Islanda, din Etiopia – din locuri pe care le-au vizitat, din călătoriile pe care le-au făcut.

Cutia nu e foarte mare, dar tot mai sunt lucruri de scos din ea: două cărți delicate și rare cu desene ale unui ilustrator francez reprezentând case japoneze; o mică pictură abstractă a unui tânăr artist britanic pe care el l-a admirat întotdeauna; un desen de mai mari dimensiuni, cu un chip de bărbat, realizat de un pictor american care i-a plăcut mereu lui Willem; două dintre primele caiete de schițe ale lui Malcolm, pline, pagină după pagină, cu structurile lui imaginare. În fine, scoate din cutie ultimul obiect, înfășurat în straturi de ziar pe care le îndepărtează încet.

Și, iată, în mâinile lui se află Lipsenard Street: apartamentul lor cu proporții ciudate și cu cel de-al doilea dormitor improvizat, cu holurile înguste și bucătăria miniaturală. Își dă seama că e una dintre primele lucrări ale lui Malcolm, fiindcă ferestrele sunt din foiță de hârtie, nu din pergament sau din plexiglas, iar pereții sunt din carton în locul lemnului de mai târziu. Și în acest apartament Malcolm a așezat și piese de mobilier decupate și lipite din hârtie groasă: salteaua lui dublă, plină de cocoloașe, pe suportul ei din bolțari; canapeaua cu arcuri sărite pe care o găsiseră în stradă; fotoliul pe roți neune pe care îl primiseră de la mătușile lui JB. Tot ce lipsește e un el – un Willem – de hârtie.

Așază macheta pe podea, la picioare. Stă mult timp nemișcat, cu ochii închiși,

lăsându-și mintea să rătăcească în trecut; sunt multe lucruri din vremea aceea pe care nu le idilizează, nu le mai idilizează acum, dar le idiliza atunci, când nu știuse la ce să se aștepte și ce să sper, când nu avusese habar că viața putea fi mai bună decât pe Lipsenard Street.

— Dacă n-am fi plecat niciodată de acolo? îl întreba Willem când și când. Dacă eu n-aș fi reușit ca actor? Dacă tu ai fi rămas la Procuratură? Dacă eu aș lucra și acum la Ortolan? Cum ar arăta viețile noastre azi?

— Cât de teoretic vrei să analizezi problema? îl întreba el drept răspuns, surâzând. Noi am mai fi oare împreună?

— Sigur că am fi împreună. Partea asta ar rămâne la fel.

— Păi, atunci primul lucru pe care l-am face ar fi să dărâmăm peretele ăla improvizat și să ne recuperăm camera de zi. Iar al doilea ar fi să ne cumpărăm un pat ca lumea.

Willem râdea.

— Și l-am da în judecată pe proprietar ca să pună un ascensor funcțional, o dată pentru totdeauna.

— Just. Asta ar fi pasul următor.

Se așază pe canapea, așteptând să-și recapete suflarea. Pe urmă își deschide telefonul și verifică apelurile pierdute: Andy, JB, Richard, Harold și Julia, Henry Young Negrul, Rhodes, Citizen, iar Andy, iar Richard, Lucien, Henry Young Asiaticul, Phaedra, Elijah, iar Harold, iar Julia, Harold, Richard, JB, JB, JB.

Îl sună pe JB. E târziu, dar JB nu se culcă devreme.

— Bună! începe el după ce JB a răspuns și-i aude vocea surprinsă. Eu sunt Ai puțin timp să stăm de vorbă?

Cel puțin o sâmbătă pe lună își ia o jumătate de zi liber de la birou și se duce în Upper East Side. Când pleacă el de acasă, magazinele și buticurile din vecinătate încă n-au deschis; când se întoarce, sunt deja închise, în zilele astea își poate închipui Soho așa cum îl știa Harold în copilăria lui: o zonă nepopulată și izolată, un loc lipsit de viață.

Prima oprire e la clădirea de pe colțul dintre Park și Seventy-eighth Street, unde ia liftul până la etajul șase. Menajera îi dă drumul în apartament, iar el o urmează până în biroul din spate, foarte mare și luminos, în care așteaptă Lucien – nu-l așteaptă pe el în mod special, ci doar așteaptă.

Întotdeauna găsește pus pentru el un mic dejun târziu: o dată, felii subțiri de somon afumat și clătite mici din făină de hrișcă; un chec cu glazură albă de lămâie altă dată. Niciodată nu reușește să mănânce nimic, deși uneori, când se simte mai neajutorat decât de obicei, acceptă o felie de chec oferită de menajeră și, pe toată durata vizitei, ține farfuria pe genunchi. Deși nu mănâncă, bea ceai, ceașcă după ceașcă, întotdeauna infuzat exact așa cum îi place lui. Nici Lucien nu mănâncă nimic – lui i s-a dat micul dejun mai devreme – și nici nu bea.

Acum Jude se apropie și-l ia de mână.

— Bună, Lucien! îi spune.

Se afla în Londra când l-a sunat Meredith, soția lui Lucien – era în săptămâna cu

retrospectiva Bergesson de la MoMA și el aranjase să fie plecat din oraș cu afaceri. Lucien avusese un atac cerebral sever, l-a anunțat Meredith; scăpase cu viață, însă medicii încă nu știau cu ce sechele avea să rămână.

După două săptămâni de spitalizare, când a fost externat, a devenit clar că starea de sănătate îi fusese grav afectată. Și, cu toate că se împliniseră aproape cinci luni de atunci, situația a rămas la fel: jumătatea stângă a feței pare să i se scurgă de pe craniu, și nu-și poate folosi nici mâna și nici piciorul stâng. Încă e capabil să vorbească, remarcabil de clar, dar memoria i s-a șters, și ultimii douăzeci de ani i-au dispărut din amintire. La începutul lui iulie a căzut, s-a lovit la cap și a intrat în comă; acum nici măcar nu mai poate să meargă, iar Meredith a hotărât să se mute din casa din Connecticut înapoi în apartamentul din oraș, unde sunt mai aproape de spital și de fiicele lor.

Jude are impresia că lui Lucien îi plac vizitele lui sau cel puțin că nu-l deranjează, dar nu e sigur. Cert e că Lucien nu știe cine e el: e o persoană care apare și dispare din viața lui, și de fiecare dată trebuie să i se prezinte din nou.

— Cine ești? îl întreabă Lucien.

— Jude, răspunde el.

— Amintește-mi, te rog, îi cere Lucien pe un ton agreabil, de parcă abia s-ar fi întâlnit la o petrecere, de unde ne cunoaștem?

— Ai fost mentorul meu.

— Ah!

Și urmează o tăcere.

În primele săptămâni, Jude a tot încercat să-l ajute să-și amintească propria viață: i-a vorbit despre Rosen and Pritchard, despre oamenii pe care i-au cunoscut, despre cazurile pe marginea cărora obișnuiau să discute. Dar pe urmă și-a dat seama că expresia de pe fața lui Lucien pe care el, cu o speranță stupidă, o luase drept concentrare e de fapt teamă. Așa că acum nu mai vorbește deloc despre trecut – sau cel puțin nu despre trecutul lor împreună. Îl lasă pe el să conducă conversația și, cu toate că nu pricepe mereu la ce se referă, zâmbește și se preface că înțelege.

— Cine ești tu? îl întreabă Lucien.

— Jude.

— Și spune-mi, te rog, de unde ne cunoaștem?

— Ai fost mentorul meu.

— A, la Groton!

— Da, răspunde el, străduindu-se să surâdă. La Groton.

Uneori însă, Lucien îl privește atent.

— Mentor? întreabă apoi. Dar sunt prea tânăr ca să fiu mentorul tău!

Alteori nu întreabă deloc, începând conversația direct de la mijloc, iar el trebuie să aștepte suficiente indicii ca să-și dea seama ce rol i-a atribuit de data asta – unul dintre iubiții de demult ai fiicelor lui, un coleg de facultate, un amic de la club – înainte să-i poată răspunde potrivit.

În orele acestea află despre trecutul lui Lucien mai multe decât a aflat vreodată de la el – deși Lucien nu mai e Lucien sau cel puțin nu mai e cel pe care-l știa el. Cel de

acum e confuz și nedefinit; e neted și fără muchii ca un ou. Diferită îi e și vocea: tonul acela nostim, răgușit, pe care își rostea frazele bine punctate, cu pauze între ele, fiindcă se obișnuise atât de mult să stârnească râsetele celorlalți; felul aparte în care își structura paragrafele, începându-l și sfârșindu-l pe fiecare cu câte o glumă care nu era de fapt glumă, ci o insultă înfășurată în mantie de mătase. Chiar și pe vremea când lucrau împreună știuse că Lucien de la birou nu era același cu Lucien de la club, însă el niciodată nu-l vedea pe acel alt Lucien. Iar acum, în sfârșit, îl vede; acum e unicul pe care îl vede. Acest Lucien vorbește despre vreme și despre golf, despre iahturi și despre taxe, dar reglementările fiscale despre care discută sunt cele din urmă cu douăzeci de ani. Pe el nu-l întreabă nimic, niciodată, despre persoana lui: cine e, ce face, de ce vine uneori în scaun cu rotile. Lucien vorbește, el zâmbește și dă din cap, strângând în palme ceașca în care ceaiul s-a răcit. Când mâinile lui Lucien tremură, Jude i le ia într-ale lui – lucru care pe el îl ajută când îi tremură lui mâinile: Willem făcea așa și respira la unison cu el, și asta îl liniștea întotdeauna. Când din gura lui Lucien se scurge un fir de salivă, el ia un colț al șervetului și-i tamponează bărbia. Spre deosebire de el, Lucien nu pare stânjenit nici de tremuratul mâinilor, nici de salivat, iar el se simte ușurat văzând asta. Nici el nu se simte stânjenit pentru Lucien; ceea ce-l stânjenește este însă incapacitatea lui de a-l ajuta mai mult.

— Îi place să te vadă, Jude, îi spune mereu Meredith, însă el nu crede că e chiar adevărat.

Uneori i se pare că de fapt continuă să vină mai mult de dragul ei decât pentru Lucien, și își dă seama că așa este, că așa trebuie să fie: nu-i vizitezi pe cei pierduți, îi vizitezi pe cei care-i caută pe cei pierduți. Lucien nu e conștient de asta, însă el își amintește că a fost astfel pe vremea când era bolnav, și prima, și a doua oară, iar Willem avea grijă de el. Cât de recunoscător era când se trezea și vedea că îl veghează altcineva decât Willem! „E cu Roman”, îi spunea Richard sau Malcolm; ori: „A ieșit la masă cu JB”, iar el se relaxa. În săptămânile de după amputare, când nu-și dorea decât să se dea bătut definitiv, clipele în care și-l putea imagina pe Willem alinat de alții erau singurele lui clipe de fericire. Așa că acum stă puțin cu Meredith după ce a stat cu Lucien, și discută, deși nici ea nu-l întreabă nimic despre viața lui, dar pe el asta nu-l deranjează. Ea e singură; el e singur. Ea și Lucien au două fete; una locuiește la New York, dar e mai tot timpul în centre de reabilitare, cealaltă trăiește la Philadelphia cu soțul ei și cu cei trei copii și e ea însăși avocat.

El le-a cunoscut pe amândouă; deși Lucien e de aceeași vârstă cu Harold, ele sunt cam cu zece ani mai mici decât el. Când s-a dus să-l viziteze pe Lucien la spital, cea mai mare, care locuiește în New York, s-a uitat la el cu atâta ură încât el aproape că s-a tras un pas înapoi, după care a exclamat către sora ei:

— Ia te uită cine-a venit: animăluțul preferat al lui tati! Ce surpriză!

— Ah, poartă-te odată ca un adult, Porția! a șuierat cealaltă, întorcându-se apoi spre el: Jude, îți mulțumesc că ai venit. Îmi pare foarte rău pentru Willem.

— Îți mulțumesc că ai venit, îi spune și Meredith acum, sărutându-l de la revedere. Ne vedem curând?

Întotdeauna îl întreabă asta, de parcă într-o zi el i-ar putea spune că nu.

— Sigur, îi răspunde Jude. Îți scriu pe e-mail.

— Așa să faci, mai spune ea și-i face cu mâna în timp ce el se îndreaptă spre ascensor.

Întotdeauna are impresia că nimeni altcineva nu-i mai vizitează, dar cum se poate așa ceva? „Dă să nu fie așa!” se roagă. Meredith și Lucien au avut întotdeauna mulți prieteni. Organizau mereu petreceri. Se întâmpla destul de des să-l vadă pe Lucien plecând de la birou în haine elegante și dându-și ochii peste cap în vreme ce-și lua rămas-bun de la ei. „Gală caritabil, preciza în chip de explicație. Sau: „Petrecere”. „Nuntă. * „Dineu. *

După aceste vizite e întotdeauna foarte obosit, și totuși merge pe jos, șapte străzi spre sud și un sfert spre est, până la reședința soților Irvine. Luni de zile i-a evitat, și apoi luna trecută, când s-a împlinit un an, ei l-au invitat la masă împreună cu Richard și JB, și el a știut că nu poate să nu se ducă.

Era în weekendul de după Ziua Muncii. Cele patru săptămâni dinainte – inclusiv ziua în care Willem ar fi împlinit cincizeci și trei de ani și ziua în care murise – fuseseră printre cele mai oribile din viața lui. Știuse că vor fi urâte și încercase să-și facă planuri ca să le contracareze. Firma avusese nevoie de cineva să meargă la Beijing și, deși știuse că ar fi trebuit să rămână la New York – lucra la un caz în care prezența lui era mai necesară decât în delegația la Beijing –, se oferise voluntar și plecase imediat. Inițial se crezuse în siguranță: amorteala pâcloasă a decalajului de fus orar era uneori imposibil de deosebit de amorteala la fel de pâcloasă a tristeții lui, și, în plus, existau atâtea alte lucruri incomode – inclusiv căldura, care era ea însăși pâcloasă, pâcloasă și umedă –, încât își spusese că va reuși să se distragă singur. Dar într-o seară, spre sfârșitul sejurului, era în taxi și se întorcea la hotel după o zi lungă de întâlniri, când se uitase pe geam și văzuse, luminat deasupra drumului, un panou publicitar uriaș cu chipul lui Willem. Era o reclamă la bere pe care Willem o făcuse cu doi ani în urmă, difuzată doar în Asia de Est. Dar de partea de sus a panoului atârnavă oameni în hamuri, și el își dăduse seama că vopseau afișul, că ștergeau chipul lui Willem. Dintr-odată i se tăia răsufarea și aproape că îi ceruse șoferului să oprească, însă acesta oricum n-ar fi putut s-o facă – erau pe o șosea suspendată, fără ieșiri sau spații de oprire, așa că fusese nevoit să stea neclintit, simțind cum inima îi explodează în piept, numărându-i bătăile până la hotel, îi mulțumise șoferului, coborâse, traversase recepția, urcase în lift, străbătuse culoarul și intrase în camera lui, unde, înainte de a se putea gândi măcar, se azvârlise în peretele de marmură al dușului, cu gura deschisă și ochii strânși, izbindu-se întruna, până când durerea devenise atât de puternică încât avea senzația că fiecare vertebră îi fusese smulsă din locul ei.

În noaptea aceea se tăia cu sălbăticie, incontrollabil, și, când începuse să tremure prea tare pentru a putea să continue, așteptase puțin, spălase podeaua, băuse niște suc ca să capete energie și o luase de la capăt. După trei asemenea runde, se târâse în colțul cabinei de duș și plânsese, cu brațele încrucișate deasupra capului, mânjindu-și părul cu sânge, și dormise acolo până dimineață, acoperit cu un prosop în loc de pătură. Mai făcuse asta uneori în copilărie, când avea impresia că explodează și se separă de sine însuși ca o stea muribundă și simțea nevoia să se chircească în cel mai mic spațiu pe care-l găsea, pentru ca oasele să-i rămână articulate între ele. Se extrăgea cu grijă de sub trupul fratelui Luke și se făcea ghem sub pat, pe covorul mizer din camera de motel, plin de rumeguș și piuneze căzute și lipicios de atâtea prezervative folosite și pete suspecte, sau se culca în cada de baie ori în dulap, încovrigat cât putea de strâns. „Bietul meu gândăcel!” exclama fratele Luke când îl găsea așa. „De ce faci asta, Jude?” îi vorbea blând și îngrijorat, dar el niciodată nu putuse să-i explice de ce.

Cum-necum, reușise să treacă de călătoria aceea; reușise, de fapt, să treacă de un an întreg. În noaptea morții lui Willem visase vase de sticlă făcând implozie, trupul lui Willem proiectat prin aer, fața zdrobindu-i-se de copac. Se trezise cu un dor atât de profund de el, încât simțise că-și pierde vederea. A doua zi după ce se întorsese acasă văzuse primul afiș pentru *Anii fericiți*, care revenise însă la titlul inițial,

Dansatorul și scena. Unele afișe înfățișau chipul lui Willem, cu părul puțin mai lung, ca al lui Nureev, cu tricoul decoltat pe piept, cu gâtul lung și puternic. Pe altele apărea doar imaginea monumentală a unui picior – chiar piciorul lui Willem, știa asta – în ciorap cu degete, cu vârful întins în poantă, fotografiat de atât de aproape încât i se vedeau venele și firisoarele de păr, mușchii întinși și tendoanele umflate. „Premieră de Ziua Recunoștinței”, scria pe afișe. „Ah, Doamne!” își zisese Jude și se întorsese în casă; „ah, Dumnezeule!” Voia să nu mai existe nimic care să-i amintească de Willem și totuși se temea de ziua în care asta s-ar fi putut întâmpla. În ultimele săptămâni avusese senzația că Willem se îndepărta de el, cu toate că durerea lui nu scădea deloc în intensitate.

În săptămâna următoare s-au dus la soții Irvine. Hotărâseră tacit să meargă împreună, așa că s-au întâlnit în apartamentul lui Richard, unde el i-a dat cheile mașinii, și Richard a fost cel care a condus. Pe drum au tăcut toți trei, chiar și JB, iar el a fost foarte agitat; avea impresia că soții Irvine erau supărați pe el; avea impresia că merita supărarea lor.

La masă s-au servit toate preparatele preferate ale lui Malcolm și, în timp ce mâncau, Jude a simțit privirea domnului Irvine ațintită asupra lui și s-a gândit dacă nu cumva și bătrânul își punea întrebarea pe care și-o punea el mereu: De ce Malcolm? De ce nu el?

Doamna Irvine a propus ca fiecare, pe rând, să istorisească o întâmplare cu Malcolm, iar el a stat și i-a ascultat pe ceilalți: pe doamna Irvine, care le-a povestit cum vizitaseră Panteonul când Malcolm avea șase ani și cum, la cinci minute după ce plecaseră, își dăduseră seama că Malcolm nu era cu ei, fugiseră înapoi la Panteon și-l găsiseră așezat pe jos, uitându-se la oculus; pe Flora care a povestit cum, prin clasa a doua, Malcolm luase din pod căsuța ei de păpuși, scosese toate păpușile din ea și o umpluse cu zeci de obiecte miniaturale – scaune, mese, paturi și chiar piese de mobilier greu de numit –, toate modelate de el din lut; JB a povestit cum, într-un an, de Ziua Recunoștinței, se întorseseră ei patru la Hood Hall cu o zi mai devreme și intraseră pe furiș în cămin, ca să fie numai ei, iar Malcolm făcuse focul în soba din camera de zi ca să poată prăji cu toții cârnați pentru cină. Iar când i-a venit și lui rândul, Jude a povestit cum, pe când stăteau pe Lipsenard Street, Malcolm le construisese un set de rafturi pentru cărți care le transformase camera de zi și așa mică într-un spațiu atât de îngust, încât, atunci când stăteau pe canapea și-ți întindeai picioarele, atingeai cu ele rafturile. Dar el voise să aibă o bibliotecă, iar Willem fusese de acord. Așa că Malcolm venise cu cel mai ieftin lemn posibil, câteva resturi de la un gater, și urcase cu Willem pe acoperiș să assembleze rafturile acolo, pentru ca vecinii să nu se plângă de zgomot, apoi coborâseră să le instaleze în cameră. Și atunci Malcolm constatare că măsurase greșit și că rafturile erau cu șapte centimetri mai adânci, și marginea lor ieșea puțin în hol. Pe Jude asta nu-l deranjase, și nici pe Willem, dar Malcolm insistase să le refacă.

„Lasă-le, Mal!” îi spusese amândoi. „Sunt bine așa, sunt în regulă”.

„Nu, nu sunt bine”, ripostase Mai, îmbufnat. „Nu sunt în regulă”.

Până la urmă reușiseră să-l convingă, și el plecase. Jude și Willem vopsiseră

biblioteca în roșu aprins și o umpluseră cu cărți. Dar duminica următoare, dimineață devreme, Mal venise cu o expresie hotărâtă.

„Nu-mi iese din cap”, le spusese el, după care își lăsase geanta pe podea, scosese un fierăstrău și începuse să taie marginea rafturilor, în timp ce ei doi continuaseră să strige la el până ce înțeleseseră că avea de gând să modifice biblioteca indiferent că-i dădeau și ei o mână de ajutor sau nu.

Așa că o suiseră iar pe acoperiș, o aduseseră iar jos, și de data asta încăpuse perfect.

— Întotdeauna îmi amintesc de întâmplarea asta, a adăugat el, fiindcă arată cum Malcolm își lua munca foarte în serios și cum se străduia mereu să facă totul perfect, să respecte materialul cu care lucra, fie marmură, fie placaj. Dar cred că povestea asta spune multe și despre felul în care respecta spațiul, *orice* spațiu, chiar și pe cel dintr-un apartament urât și deprimant din Chinatown; pentru el, chiar și spațiul acela merita respectat. Și spune la fel de multe despre cât își respecta prietenii, cât își dorea să trăim cu toții într-un loc imaginat de el: un loc viu și frumos, așa cum erau pentru el casele lui imagine.

S-a oprit. Ceea ce ar fi vrut de fapt să le spună celorlalți, însă nu credea că ar fi putut să rostească până la capăt, era replica pe care i-o dăduse Malcolm, șoptit, lui Willem când acesta se plânsese de faptul că trebuia să așeze iar biblioteca la locul ei, iar Jude era în baie, strângând pensulele și vopselele de sub chiuvetă:

„Dacă aș fi lăsat-o cum era, Jude ar fi putut să se împiedice de ea și să cadă. Nu cred că asta îți doreai”.

„Nu”, răspunsese Willem după o pauză, pe un ton rușinat. „Nu, sigur că nu. Ai dreptate, Mal”.

Malcolm, își dăduse el seama, fusese primul dintre ei care recunoscuse că Jude avea un handicap, și asta încă înaintg, să-și dea seama el însuși. Malcolm fusese întotdeauna conștient de situația lui Jude, dar niciodată nu-l făcuse să se simtă stânjenit. Nu voise decât să-i facă viața mai ușoară, iar la un moment dat el îi purtase pică pentru asta.

Seara, când se pregăteau să plece, domnul Irvine i-a pus o mână pe umăr.

— Jude, nu vrei să mai rămâi puțin? Te duce Monroe acasă.

Nu putea să refuze, așa că a acceptat, spunându-i lui Richard să ia el mașina până pe Greene Street. O vreme au stat în camera de zi, doar el și domnul Irvine – mama lui Malcolm rămăsese în sufragerie cu Flora și cu soțul și copiii acesteia – și au vorbit despre sănătatea lui, a domnului Irvine, a lui Harold și despre munca lui, și la un moment dat tatăl lui Mal a început să plângă. Jude s-a ridicat atunci și s-a așezat lângă el, punându-și ezitant o mână pe umărul lui, stingherit și timid, simțind cum se întoarce brusc înapoi cu zeci de ani.

În perioada maturității lor, domnul Irvine fusese pentru ei toți un personaj intimidant, copleșitor. Cu înălțimea și siguranța sa de sine, cu trăsăturile mari și ferm conturate, părea coborât direct dintr-o fotografie de Edward Curtis⁴⁵, și ei chiar așa îl porecliseră: „Șeful”.

„Ce-o să zică Șeful despre asta?” întrebuse JB când Malcolm le spusese că vrea să

plece de la Ratstar, iar ei încercau să-l convingă să nu se grăbească. Sau (tot JB): „Mal, îl întrebi tu pe Șef dacă pot să stau în apartamentul vostru luna viitoare, când trec prin Paris?”

Dar domnul Irvine nu mai era Șeful; deși își păstrase ținuta dreaptă și gândirea logică, avea optzeci și nouă de ani, iar ochii lui întunecați căpătaseră nuanța aceea inefabilă de cenușiu pe care o au numai cei foarte tineri și cei foarte bătrâni: culoarea mării din care venim și în care ne întoarcem.

— L-am iubit, i-a spus domnul Irvine. Tu știi asta, Jude, nu-i așa? Știi că l-am iubit.

— Știu, a răspuns el.

Era ceea ce îi repetase mereu lui Malcolm:

„Sigur că tatăl tău te iubește, Mal. Bineînțeles că te iubește. Toți părinții își iubesc copiii”.

Dar o dată, când era foarte necăjit (acum nu-și mai amintea de ce), Malcolm se răstise la el:

„De parcă știi tu, Jude!”

Se așternuse o tăcere, și pe urmă, oripilat, Malcolm începuse să-și ceară scuze:

„Iartă-mă, Jude! Iartă-mă!”

Iar el nu avusese nimic de replicat, fiindcă Malcolm avea dreptate: nu știa nimic despre asta. Tot ce știa era din cărți, iarcărțile mințeau, înfrumusețau lucrurile. Fusese cel mai urât lucru pe care i-l spusese Malcolm în viața sa și, chiar dacă el nu mai pomenise întâmplarea, Malcolm făcuse o aluzie la ea o dată, la scurt timp după adopție.

— N-o să uit niciodată ce ți-am spus atunci, îi zisese.

— Mal, las-o baltă! exclamase el, deși știuse exact la ce se referea. Erai supărat. Și a fost demult.

— Dar a fost o greșeală. Eu am greșit. Din toate punctele de vedere.

Așezat lângă domnul Irvine, Jude și-a spus: „Mi-aș dori ca Malcolm să fi trăit acest moment. Ar fi trebuit să fie momentul lui”.

Așa că acum trece pe la familia Irvine după ce se duce la Lucien, și aceste două vizite nu sunt chiar atât de diferite una de cealaltă. Ambele sunt călătorii în trecut, amândoi bătrânii îi vorbesc despre amintiri care nu-i aparțin, despre contexte care nu-i sunt familiare. Cu toate că-l deprimă, simte că nu trebuie să renunțe la vizitele acestea, fiindcă amândouă sunt la oameni care i-au oferit întotdeauna timp și au discutat cu el atunci când a avut nevoie, dar nu a știut cum să ceară. Când abia venise în oraș, la douăzeci și cinci de ani, a locuit la familia Irvine acasă, iar domnul Irvine a discutat cu el despre piețe și despre legi și i-a dat sfaturi – nu atât cum să gândească, cât mai degrabă cum să fie, cum să fie o ciudățenie într-o lume în care ciudățeniile nu sunt adesea tolerate.

— Oamenii vor crede anumite lucruri despre tine din cauza felului în care mergi, i-a spus o dată, iar el a lăsat ochii în jos. Nu, Jude, nu-ți pleca privirea! N-ai de ce să te rușinezi. Ești un om extrem de inteligent, vei rămâne astfel și vei fi răsplătit pentru inteligența ta. Dar, dacă te vei purta ca și cum locul tău n-ar fi printre ceilalți, dacă vei da impresia că-ți ceri iertare pentru că ești așa curți ești, așa vor începe și

oamenii să te trateze. Domnul Irvine a inspirat adânc. Crede-mă! N-ai decât să fii cât vrei tu de tare! Nu încerca să-i faci pe ceilalți să te placă. Niciodată să nu încerci să arăți sau să te porți mai drăguț doar pentru a-ți face colegii să se simtă mai confortabil în prezența ta.

Harold l-a învățat să gândească avocățeste, dar domnul Irvine l-a învățat să se poarte ca un avocat. Iar Lucien i-a recunoscut ambele abilități și le-a apreciat pe amândouă deopotrivă.

În după-amiaza asta, vizita lui la familia Irvine e mai scurtă fiindcă domnul Irvine e obosit, iar la ușă o vede pe Flora – Fantastica Flora, de care Malcolm fusese atât de mândru și pe care o invidiase – și schimbă câteva cuvinte cu ea înainte să plece. Deși e început de octombrie, încă e cald, cu dimineți ca de vară, însă după-amiaza se înnorează și bate vântul, și, în vreme ce se îndreaptă pe Park Avenue spre mașina lui, Jude își amintește cum obișnuia să-și petreacă sâmbetele aici cu douăzeci de ani în urmă și mai bine. Pe urmă se ducea acasă pe jos, iar în drum se oprea uneori la o brutărie renumită și scumpă de pe Madison Avenue, care îi plăcea lui, și cumpăra o pâine cu nuci – o singură pâine, fiindcă doar atât era dispus să cheltuiască pentru masa de seară pe vremea aceea –, pe care o mânca apoi cu unt și sare împreună cu Willem. Brutăria există încă, iar acum el cotește de pe Park ca să se ducă și să cumpere o pâine care, cine știe cum, pare să fi rămas la același preț, cel puțin din câte își amintește el, deși toate celelalte s-au scumpit mult. Nici nu-și mai aduce aminte de când n-a mai fost prin zonă pe timp de zi – programările la Andy sunt seara – înainte de vizitele de sâmbăta la Lucien și la familia Irvine, iar acum zăbovește, uitându-se la copiii drăguți care aleargă în sus și-n jos pe trotuarele largi și curate, la mamele lor drăguțe care merg agale în urma lor, pe sub teii ale căror frunze se colorează într-un galben palid, ezitant. Trece de Seventy-fifth Street, unde l-a meditat cândva pe Felix, Felix care are acum – de necrezut! – treizeci și trei de ani și nu mai cântă într-o formație punk, ci a devenit – și mai de necrezut – managerul unui fond de investiții, la fel cum fusese tatăl lui odinioară.

Ajuns în apartament, taie pâinea și niște brânză, pune farfuria pe masă și se uită la ea. Face un efort considerabil să mănânce cu adevărat, să-și reia obiceiurile și obișnuințele vieții de zi cu zi. Dar mâncatul a devenit oarecum dificil pentru el. Pofta de mâncare i-a dispărut, și totul i se pare că are gust de cocă sau că aduce cu piureul de cartofi instant care li se dădea la căminul de copii. Încearcă totuși. Îi e mai ușor să mănânce atunci când o face în fața lăhui public, așa că în fiecare vineri cinează cu Andy și în fiecare sâmbătă cu JB. Și a început să se ducă duminica seara la Richard, unde gătesc amândoi unul dintre preparatele lui vegetariene cu varză kale, iar India li se alătură la masă.

A reînceput de asemenea să citească ziarul, iar acum împinge pâinea și brânza într-o parte și deschide paginile despre arte cu precauție, ca și când ar putea să-l muște. Cu două duminici în urmă s-a simțit încrezător în sine și a întors dintr-odată prima pagină, pomenindu-se sub ochi cu un articol despre filmul la care începuse Willem să lucreze în septembrie trecut. În articol scria că distribuția fusese schimbată, că filmul se bucura de o puternică susținere încă de la început și că

numele personajului principal fusese schimbat în amintirea lui Willem, și el a închis ziarul imediat, s-a dus în pat, și-a pus o pernă pe cap și a stat așa până când a avut puterea să se ridice din nou. Știe că în următorii doi ani va tot întâlni articole, afișe, postere și reclame pentru filmele la care ar fi trebuit să lucreze Willem în ultimele douăsprezece luni. Dar azi în ziar nu e decât o reclamă pe toată pagina la *Dansatorul și scena*, iar el se uită mult, mult timp la fața aproape în mărime naturală a lui Willem, punându-și palma deasupra ochilor lui și apoi ridicând-o. Dacă ar fi într-un film, își spune, fața aceasta ar începe să-i vorbească. Dacă ar fi într-un film, el ar ridica privirea, și Willem ar fi alături.

Uneori își spune: „Sunt mai bine. Mă descurc mai bine”. Uneori se trezește plin de elan și energie. „Azi e ziua cea mare”, își repetă. „Azi va fi prima zi în care mă voi simți cu adevărat mai bine. În care îmi va fi mai puțin dor de Willem”. Și apoi se întâmplă ceva – ceva simplu, de pildă să deschidă dulapul și să vadă șirul singur și părăsit de cămăși ale lui Willem care nu vor mai fi purtate niciodată –, și toate ambițiile și speranțele lui se spulberă, iar el cade din nou în disperare. Uneori își spune: „Am să reușesc”. Dar, din ce în ce mai des acum, știe: „Nu, n-am să pot”. Și-a promis că va găsi în fiecare zi un alt motiv să meargă mai departe. Unele motive sunt mărunte: gusturi care îi plac, simfonii care îi plac, picturi, clădiri, opere și cărți, locuri pe care vrea să le vadă sau să le revadă. Altele sunt obligații: fiindcă trebuie. Și mai sunt motive substanțiale: pentru Richard. Pentru JB. Pentru Julia. Și mai ales pentru Harold.

La ceva mai puțin de un an după ce a încercat să se sinucidă, a ieșit cu Harold la o plimbare. Era de Ziua Muncii, la Truro. Își amintește că în weekendul acela îi era greu să meargă; pășea cu grijă printre dune; Harold încerca să nu-l atingă, să nu-l ajute.

Într-un final s-au așezat să se odihnească și să admire oceanul și au stat de vorbă: despre cazul la care lucra, despre Laurence care se pensiona, despre noua carte a lui Harold. Și, pe neașteptate, Harold a spus:

— Jude, trebuie să-mi promiți că n-o să mai faci așa ceva niciodată.

Și tonul pe care vorbise, sever, deși rareori era Harold sever, l-a fiicut pe Jude să-și întoarcă privirea spre el.

— Harold...

— În general încerc să nu-ți cer nimic, fiindcă nu vreau să crezi că îmi datorezi ceva. Nu-mi datorezi nimic, a continuat Harold și s-a uitat la el, și expresia de pe chipul lui era tot severă. Însă asta vreau să ți-o cer. Îți cer, Jude. Trebuie să-mi promiți.

El a ezitat.

— Îți promit, a răspuns în cele din urmă, fier Harold a înclinat din cap.

— Mulțumesc.

N-au mai abordat subiectul niciodată de atunci și, cu toate că știa că nu e un comportament foarte logic, Jude nu voia să-și încalce promisiunea. Uneori i se părea că această făgăduială, acest contract verbal era unicul lucru care îl împiedica să încerce din nou, deși știa că, dacă ar fi să repete gestul, de data asta n-ar mai fi o

încercare; de data asta ar reuși. Știa și cum ar proceda și știa că ar funcționa. De la moartea lui Willem, se gândise la asta aproape în fiecare zi. Știa ce ore trebuie să aleagă, știa cum va aranja să fie găsit. Cu două luni în urmă, când a avut o săptămână cu adevărat rea, și-a refăcut chiar testamentul, așa încât acum arăta ca ultima dorință a cuiva care murise voind să-și ceară iertare, ale cărui prevederi testamentare erau încercări de a o obține. Și, cu toate că n-are de gând să-l pună în aplicare – așa cum ține să-și amintească sieși –, nici nu l-a schimbat.

Speră la o infecție, ceva rapid și fatal, ceva care să-l ucidă și să-l scoată basma curată. Dar n-are nicio infecție. După amputare nu i-a mai apărut nicio rană. Are încă dureri, dar nu mai mult – ba chiar mai puțin – decât avea înainte. E vindecat – sau cel puțin atât de vindecat pe cât va putea fi vreodată.

Așa că n-are niciun motiv real să se ducă la Andy săptămânal, dar se duce, fiindcă știe că Andy se teme că se va sinucide. *El însuși* se teme că se va sinucide. Așa că în fiecare vineri se duce în centru. De cele mai multe ori ia doar cina cu Andy, cu excepția celei de-a doua zi de vineri din lună, când cina e precedată de o consultație la cabinet. Acolo, totul e la fel: numai lipsa picioarelor lui, a gambelor, dovedește că lucrurile s-au schimbat, în alte privințe, a redevenit cel care a fost cu decenii în urmă. E iar sfios. Atingerile îl sperie. Cu trei ani înainte ca Willem să moară, fusese în sfârșit în stare să-l roage să-i dea cu alifie pe cicatricile de pe spate, și Willem îi dăduse, și pentru o vreme el se simțise altfel, ca un șarpe care și-a lepădat pielea cea veche. Dar acum, firește, nu mai are cine să-l ajute, și cicatricile s-au umflat din nou și au început să-l strângă, brăzdându-i spatele ca o serie de chingi elastice.

Acum știe: oamenii nu se schimbă. El nu se poate schimba. Willem se crezuse transformat de experiența trăită ajutându-l pe el să se recupereze; fusese surprins de propria-i rezistență, de propriile sale rezerve. Dar el – la fel ca toți ceilalți – știuse că Willem avusese dinainte acele trăsături. Poate că lunile respective îl ajutaseră să se vadă într-o lumină mai clară, dar calitățile pe care și le descoperise constituiseră o surpriză doar pentru Willem însuși. În mod similar, pierderea lui Willem avusese pentru el un efect revelator. În anii petrecuți alături de Willem reușise să se convingă că devenise altcineva, o persoană mai fericită, mai liberă și mai curajoasă. Dar acum Willem nu mai e, iar el este din nou cel care a fost cu douăzeci, cu treizeci, cu patruzeci de ani înainte.

Și așa vine o altă zi de vineri. Se duce la Andy. Cântarul: Andy oftează, întrebările: răspunsurile lui sunt o serie de „da” și „nu”. Da, se simte bine. Nu, nu-l doare mai rău decât de obicei. Nu, n-au apărut răni noi. Da, câte o criză la fiecare zece zile sau două săptămâni. Da, a dormit. Da, s-a văzut cu mai multă lume. Da, a mâncat. Da, trei mese pe zi. Da, în fiecare zi. Nu, nu știe de ce continuă să scadă în greutate. Nu, nu vrea să ia în considerare ideea de a merge din nou la doctorul Loehmann. Inspecția brațelor: Andy le întoarce și pe o parte și pe alta, căutând tăieturi noi, fără să găsească vreuna. În săptămâna de după ce s-a întors de la Beijing, unde își pierduse controlul, Andy s-a uitat la brațele lui și a sughițat, iar el și-a plecat ochii și și-a amintit cât de rău se simțise uneori, ce nebunie fusese. Iar Andy n-a spus atunci nimic, i-a curățat tăieturile și, când a terminat, i-a luat mâinile în palmele lui.

— Un an, i-a spus.

— Un an, a repetat el, și apoi au tăcut amândoi.

După consultație se duc după colț, la un mic restaurant italian care le place. Andy îl urmărește mereu atent la aceste mese și, dacă i se pare că nu comandă suficientă mâncare, cere el alte feluri și îl pisează până când le mănâncă. Dar azi Jude își dă seama că pe Andy îl preocupă ceva: în timp ce-și așteaptă mâncarea, bea cu înghițituri rezezi și îi vorbește despre fotbalul american, deși știe că lui nu-i place fotbalul și niciodată nu discută despre asta cu el. Andy vorbea uneori despre sport cu Willem. El îi asculta polemizând în legătură cu o echipă sau alta în timp ce ei ședeau la masă și mâncau fistic, iar el pregătea desertul.

— Scuze! spune Andy într-un târziu. Turui aiurea.

Le sunt aduse apetitivele, și mănâncă amândoi în tăcere. Într-un târziu, Andy trage aer în piept.

— Jude, am să renunț la cabinet.

El își tăia o bucată de vânătă, dar acum se oprește și lasă cuțitul din mână.

— Nu foarte curând, se grăbește Andy să adauge. Doar peste vreo trei ani. Dar anul ăsta îmi iau un partener, pentru ca procesul de tranziție să decurgă cât mai lin – pentru personal, dar mai ales pentru pacienții mei. Noul medic va prelua cu fiecare an tot mai mulți. Cred că-ți va plăcea. Sunt sigur, de fapt. Voi rămâne medicul tăf-până în ultima mea zi la cabinet și o să te anunț de mai multe ori înainte. Dar vreau să-l cunoști, să vedem dacă există vreo afinitate între voi doi... Andy zâmbește ușor, dar el nu reușește să-i răspundă la fel... Și, dacă, din indiferent ce motiv, nu există, avem suficient timp să-ți găsim pe altcineva. Mă gândesc deja la două persoane care știu că vor putea să-ți asigure toate tratamentele necesare. Și nu plec înainte să avem ceva stabilit pentru tine.

El tot nu poate spune nimic, nu poate nici măcar să ridice capul ca să se uite la Andy.

— Jude, îl aude spunând încet, pe un ton rugător. Aș vrea să pot rămâne la nesfârșit, de dragul tău. Ești singurul pentru care mi-aș dori să rămân. Dar am obosit. Am aproape șaiszeci și doi de ani și întotdeauna mi-am jurat că mă voi retrage înainte de a împlini șaiszeci și cinci. Am...

— Andy, îl întrerupe el, sigur că trebuie să te retragi atunci când vrei. Nu-mi datorezi nicio explicație. Mă bucur pentru tine. Sincer. Numai că... numai că o să-mi lipsești. Ai fost atât de bun cu mine! Sunt prea dependent de tine, recunoaște el după o pauză.

— Jude... Jude, întotdeauna voi rămâne prietenul tău. Întotdeauna voi fi dispus să te ajut, medical vorbind sau altfel. Dar ai nevoie de cineva care să îmbătrânească odată cu tine. Tipul pe care-l aduc are patruzeci și șase de ani; dacă o să-l vrei, va putea să te trateze pentru tot restul vieții.

— Cu condiția să mor în următorii nouăsprezece ani, se aude el replicând, și iarăși se lasă tăcerea. Îmi pare rău, Andy, spune el în cele din urmă, siderat de cât de jalnic se simte, de cât de meschin se poartă. La urma urmei, a știut întotdeauna că Andy se va pensiona la un moment dat, însă își dă seama acum că niciodată nu s-a gândit că

el va mai fi în viață atunci, îmi pare rău, repetă el. Nu mă lua în serios!

— Jude, voi fi mereu alături de tine, într-un fel sau altul. Ți-am promis asta cu multă vreme în urmă și ți-o promit și acum, insistă Andy, iar după o pauză continuă: Știu că n-o să fie ușor. Știu că nimeni altcineva nu va putea înlocui relația pe care am construit-o noi doi. Și nu sunt îngâmfat când spun asta; cred doar că nimeni altcineva nu va înțelege pe deplin. Dar vom încerca să facem tot ce putem. Și pe urmă, cine nu te-ar îndrăgi? Andy zâmbeste iar, dar nici acum el nu-i poate răspunde la fel. În orice caz, continuă Andy, vreau să vii să-l cunoști pe tipul cel nou, Linus. E un medic bun și, la fel de important, e un om bun. N-o să-i dau nicio informație personală despre tine; vreau doar să vii să-l cunoști, bine?

Așa că vinerea următoare Jude vine iar la cabinet și întâlnește un alt bărbat, scund și arătos, cu un zâmbet care-i amintește de al lui Willem. Andy face prezentările, iar ei își strâng mâinile.

— Am auzit multe despre tine, Jude, spune Linus. Îmi pare bine să te cunosc.

— Și mie, răspunde el. Felicitări!

Andy îi lasă să vorbească, și asta fac, puțin stingheriți, remarcând în glumă că totul pare a aduce cu o întâlnire aranjată pe nevăzute. Lui Linus i s-a spus doar despre amputări, și discută amândoi pe scurt despre ele și despre osteomielite care le-a precedat.

— Tratamentele acelea sunt oribile, comentează noul doctor, fără a-l compătimi însă pentru picioarele pierdute, lucru pe care el îl apreciază.

Linus a lucrat în cadrul unei asociații de medici despre care Jude l-a auzit pe Andy vorbind mai înainte; pare să fie cu adevărat un admirator al lui Andy și încântat să lucreze cu el.

Nu-i nimic în neregulă cu Linus. Din întrebările pe care le pune și din tonul plin de respect cu care le rostește, Jude își dă seama că e într-adevăr un medic bun și, probabil, un om bun. Dar știe foarte bine că niciodată nu se va putea dezbrăca în fața lui. Nu se poate imagina având cu el sau cu oricine altcineva discuțiile pe care le are cu Andy, oferind altcuiva un asemenea acces la corpul și la temerile lui. La gândul că altcineva i-ar putea vedea trupul pentru prima dată, se chircește pe dinăuntru; de la amputare, el însuși s-a privit doar o singură dată în oglindă. Se uită la chipul lui Linus, la zâmbetul lui care seamănă deconcertant de mult cu al lui Willem, și, cu toate că e cu numai cinci ani mai în vârstă decât el, se simte mai bătrân cu secole, ceva frânt și uscat, la care oricine ar arunca o privire și asupra căruia ar trage apoi repede prelată. „Luați chestia asta de-aici!” ar spune. „E un rebut”.

Se gândește la conversațiile pe care va trebui să le aibă, la explicațiile pe care va trebui să le dea: despre spatele lui, despre brațe, despre picioare, despre boli. E sătul până peste cap de propriile lui frici, de propriile spaime, dar, oricât s-ar fi săturat de ele, nu se poate împiedica să nu le simtă. Și-l închipuie pe Linus răsfoindu-i fișa, citind însemnările pe care le-a făcut Andy despre el timp de ani, de zeci de ani de zile: liste cu tăieturi, cu răni, cu tratamentele administrate, cu recidivele infecțiilor. Însemnări despre tentativa lui de sinucidere, despre insistența cu care l-a îndemnat

să apeleze la doctorul Loehmann. Știe că Andy a notat toate astea; știe cât e de meticulos.

„Trebuie să-i spui cuiva”, obișnuia Ana să-i repete, și, cu trecerea anilor, el hotărâse să-i ia îndemnul ad litteram: să-i spună cuiva anume. Cândva, la un moment dat, își zicea, va găsi» modalitate să spună cuiva, unui singur om. Și până la urmă spusese, cuiva în care avusese încredere, și persoana aceea murise, iar el nu mai avea tăria de a-și repeta destăinuirile. Și, la urma urmei, nu e oare adevărat că fiecare om își povestește viața, în mod real, unei singure persoane? De câte ori e de crezut că va putea s-o ia de la capăt, când cu fiecare repovestire își smulge hainele de pe corp și carnea de pe oase, până ce rămâne vulnerabil ca un șoarece mic și roz? Înțelege, în momentul acesta, că nu va putea niciodată să meargă la un alt medic. Va continua să se ducă la Andy cât se va putea, cât timp Andy îl va primi. Pe urmă nu mai știe – va vedea el atunci. Deocamdată, viața și intimitatea lui încă-i aparțin. Deocamdată, nimeni altcineva nu trebuie să știe. Gândurile lui sunt atât de preocupate de Willem – de încercarea de a-l recrea, de a-i păstra în minte glasul și chipul, de a-l ține prezent –, încât trecutul i se pare mai îndepărtat ca niciodată: el e acum în mijlocul unui lac, străduindu-se să se mențină la suprafață; nu poate concepe să se întoarcă la mal și să fie nevoit să trăiască iar printre amintiri.

N-ar vrea să iasă la cină cu Andy în seara aceasta, dar iese, și pleacă amândoi, luându-și la revedere de la Linus. Merg în tăcere până la restaurant, se așază, dau comanda în tăcere și așteaptă fără o vorbă.

— Ce părere ai? îl întreabă Andy în cele din urmă.

— Seamănă puțin cu Willem, spune el.

— Da?

— Puțin. La zâmbet.

— A! Cred că da. Într-adevăr, recunoaște Andy, după care se lasă iar tăcerea. Dar ce părere ți-a făcut? Știu că uneori e greu de zis după o singură întâlnire, dar ți se pare un om cu care ai putea să te înțelegi?

— Nu cred, Andy, răspunde el și-i simte dezamăgirea.

— Serios, Jude? Ce anume nu ți-a plăcut la el?

Dar el nu mai spune nimic, și într-un final Andy oftează.

— Îmi pare rău. Speram să te simți suficient de confortabil în prezența lui încât să nu-l respingi măcar de la început. Nu vrei să te mai gândești, totuși? Să-i mai dai o șansă? Iar între timp, mai e un tip, Stephan Wu, pe care cred că ar trebui poate să-l cunoști. Nu e ortoped, dar mi se pare că e chiar mai bine așa; în mod cert, e cel mai bun internist cu care am lucrat vreodată. Sau mai e un tip pe care-l cheamă...

— Dumnezeule, Andy, încetează! exclamă el și își aude furia din voce, furie pe care nici nu știa c-o are înăuntrul lui. Încetează! repetă și, ridicând privirea, vede expresia șocată a lui Andy. Ești chiar atât de grăbit să scapi de mine? Nu poți să mă lași puțin în pace? Nu poți să mă lași să asimilez ideea o vreme? Nu pricepi cât îmi e de greu? Știe cât e de egoist, de irațional și de egocentric și se simte mizerabil din cauza asta, dar nu se poate opri, și se ridică, lovindu-se de masă. Lasă-mă-n pace! Dacă n-ai de gând să fii alături de mine, atunci lasă-mă-n pace!

— Jude... dă Andy să spună, dar el s-a îndepărtat de masă.

Exact atunci sosește chelnerița cu mâncarea. Jude îl aude pe Andy înjurând și îl vede scoțând portofelul și ieșind în fugă din restaurant.

Domnul Ahmed nu lucrează vinerea, fiindcă el conduce singur până la Andy, dar acum, în loc să se întoarcă la mașina lui, parcată în fața cabinetului, oprește un taxi, urcă repede și dispare înainte ca Andy să-l poată ajunge din urmă.

În noaptea aceea își închide toate telefoanele, se îndoapă cu somnifere și se târăște în pat. Se trezește a doua zi, le trimite câte un SMS lui Richard și lui JB, anunțându-i că nu se simte bine și trebuie să anuleze cinele cu ei și se îndoapă apoi cu alte pastile, până luni. Luni, marți, miercuri, joi. A ignorat toate apelurile, SMS-urile și e-mailurile lui Andy, toate mesajele lui, dar, cu toate că nu mai e furios, ci doar rușinat, nu poate îndura să-și mai ceară scuze o dată, să-și mai audă propria meschinărie, propria slăbiciune. „Mi-e fiică, Andy”, ar vrea să-i spună. „Ce-o să mă fac fără tine?”

Lui Andy îi plac dulciurile, așa că, joi după-amiază, o roagă pe una dintre secretarele lui să comande o cantitate absurdă, stupidă, de bomboane de ciocolată de la cofetăria preferată a lui Andy.

— Cu un mesaj anume? întrebă secretara, iar el clatină din cap.

— Nu. Doar cu numele meu.

Ea încuviințează din cap și se pregătește să plece, dar el o cheamă înapoi, ia o bucată de hârtie de pe birou, scrie în grabă: „Andy, mi-e foarte rușine. Te rog să mă ierți. Jude” și i-o întinde.

A doua zi nu se duce însă la cabinet; se întoarce acasă și pregătește masa pentru Harold, care e în oraș, într-una dintre vizitele lui neanunțate. Semestrul din primăvara trecută fusese ultimul lui semestru la catedră, lucru de care Jude a uitat până în septembrie. De multe ori vorbise cu Willem, stabilind că-i vor organiza lui Harold o petrecere de retragere, așa cum făcuseră pentru Julia, când se pensionase ea. Dar acum a uitat și nu i-a organizat nimic. Iar pe urmă și-a amintit și tot n-a făcut nimic.

E obosit. Nu vrea să-l vadă pe Harold. Dar pregătește oricum cina, din care știe că el nu va mânca, și-i pune lui Harold farfuria în față, după care se așază și el.

— Ție nu ți-e foame? întrebă Harold, iar el clatină din cap.

— Azi am mâncat de prânz la ora cinci, minte în chip de explicație. O să mănânc mai târziu. a...

Se uită la Harold cum mănâncă, observă că e bătrân, că pielea de pe mâini i-a devenit moale și satinată, ca de bebeluș. E tot mai conștient de faptul că el însuși e cu un an, cu doi, iar acum cu șase ani mai vârstnic decât era Harold când s-au cunoscut ei. Dar în toți anii aceștia Harold a rămas pentru el, cu obstinație, tot de patruzeci și cinci de ani – unicul lucru care s-a schimbat a fost modul în care percepe el cât de bătrân ești la patruzeci și cinci de ani. Oricât de jenat e să recunoască asta chiar și față de sine însuși, abia de curând a început să conceapă că e posibil, ba chiar probabil, ca el să-i supraviețuiască lui Harold. Deja a trăit mai mult decât și-a imaginat vreodată; nu e deci de așteptat să trăiască și mai departe?

Își amintește o conversație pe care au avut-o când a împlinit el treizeci și cinci de ani.

— Sunt un om de vârstă mijlocie, a spus el, iar Harold a izbucnit în râs.

— Ești tânăr! Ești atât de tânăr, Jude! Ești de vârstă mijlocie doar dacă ai de gând să mori la șaptezeci de ani. Și ar fi cazul să n-o faci. Sigur n-o să am chef să particip la înmormântarea ta.

— Dar tu o să ai nouăzeci și cinci de ani când eu o să am șaptezeci! Chiar ai de gând să rămâi în viață până atunci?

— În viață, și zburdalnic, și înconjurat de o liotă de asistente tinere și zvăpăiate, și în niciun caz dispus să merg la înmormântarea ta.

În sfârșit a zâmbit și el.

— Și cine o să plătească pentru flotila aia de asistente tinere și zvăpăiate?

— Tu, normal. Tu și companiile tale farmaceutice.

Dar acum se teme că lucrurile nu vor sta totuși așa. „Nu mă părăsi, Harold!” spune în sinea lui, dar e o rugămintă apatică, fără viață, la care nu așteaptă răspuns, rostită mai degrabă din automatism decât cu o reală speranță. „Nu mă părăsi!”

— Ești tăcut, remarcă Harold, iar el revine în prezent.

— Scuză-mă, eram cu mintea dusă.

— Am observat. Spuneam că am vorbit cu Julia și ne gândeam să petrecem mai multă vreme aici, în oraș, să locuim aici tot timpul.

— Adică să vă mutați aici?

— Păi, o să păstrăm casa din Cambridge, dar altfel da. Mă gândesc să predau un curs la Universitatea Columbia în toamna viitoare, și, oricum, ne place să stăm aici. Ne-am zis, adaugă Harold privindu-l, că ar fi plăcut să locuim mai aproape de tine.

Jude nu știe ce să creadă despre asta.

— Bine, dar cum rămâne cu viața voastră de acolo? Ideea îl descumpănește; Harold și Julia țin mult la Cambridge – niciodată nu s-a gândit că vor pleca de acolo. Cum rămâne cu Laurence și Gillian? întrebă apoi.

— Laurence și Gillian vin des în oraș; toată lumea vine, răspunde Harold și îl privește din nou, scrutător. Nu pari prea încântat de idee, Jude.

— Îmi pare rău, se scuză el, plecându-și ochii. Dar sper că nu vă mutați aici din cauza... din cauza mea. Nu vreau să par îngâmfat, adaugă după o pauză în care rămân amândoi tăcuți, dar, dacă o faceți din cauza *mea*... nu trebuie, Harold. Sunt bine. Mă descurc.

— Așa să fie, Jude? întrebă Harold aproape șoptit, și el se ridică deodată, cu o mișcare rapidă, și se duce în baia de lângă bucătărie, unde se așază pe scaunul de WC și își ia fața în mâini.

Își dă seama că Harold așteaptă de cealaltă parte a ușii, dar niciunul dintre ei nu rostește vreun cuvânt. Câteva minute mai târziu, când reușește să-și recapete stăpânirea de sine, deschide ușa și se privesc unul pe celălalt.

— Am cincizeci și unu de ani, anunță el.

— Și ce vrea să însemne asta?

— Că pot să am grijă de mine însumi. Că n-am nevoie de nimeni să mă ajute.

Harold oftează.

— Jude, nevoia de ajutor nu are dată de expirare, și nici nevoia de cineva aproape. Nu ajungi la o anumită vârstă și gata, dispare. Ești atât de slab, adaugă Harold după o altă pauză, și apoi, cum el tot nu spune nimic, întreabă: Andy ce zice?

— Nu pot să mai port discuția asta, răspunde el după un timp, cu glasul aspru și răgușit. Nu pot, Harold. Și nici tu nu poți. Mi se pare că nu fac altceva decât să te dezamăgesc, și îmi pare rău, îmi pare rău pentru tot. Însă chiar mă străduiesc, atât cât pot. Și regret dacă nu e suficient.

Harold încearcă să spună ceva, dar el continuă să vorbească, acoperindu-i vocea:

— Asta sunt eu, Harold. Asta e situația. Îmi pare rău că sunt așa o problemă pentru tine. Îmi pare rău că-ți stric anii de pensie, că nu sunt mai fericit, că nu mi-am revenit după Willem. Îmi pare rău că am o slujbă pe care tu n-o respecti. Îmi pare rău că sunt așa un om de nimic. Deja nu mai știe ce spune; nu mai știe ce simte: vrea să se taie, să dispară, să se întindă la pământ și să nu se mai ridice niciodată, să se arunce în imensitatea spațiului. Se urăște; se compătimizește; se urăște fiindcă se compătimizește. Cred că ar trebui să pleci, mai spune. Ar trebui să te duci.

— Jude...

— Te rog să pleci! Te rog! Sunt obosit. Simt nevoia să rămân singur. Te rog să mă lași singur!

Se întoarce cu spatele la Harold și așteaptă, în picioare, până când îl aude îndepărtându-se.

După plecarea lui, ia liftul și urcă pe acoperiș. E un zid de piatră acolo, înalt până la piept, pe tot perimetrul clădirii, și se reazemă de el, sorbind aerul rece, lipindu-și palmele de partea de sus a zidului ca să nu mai tremure. Se gândește la Willem, la cum stăteau amândoi pe acoperișul ăsta seara, fără să vorbească, uitându-se doar la ferestrele celorlalte apartamente. De pe latura estică aproape că puteau vedea acoperișul vechiului lor bloc de pe Lipsenard Street, și uneori se prefăceau că văd nu numai blocul, ci și pe ei înșiși înăuntru, eurile lor de atunci jucând în drama vieții de zi cu zi.

— Trebuie să existe o cută în continuumul spațio-temporal, spunea Willem cu glasul rezervat eroilor din filmele de acțiune. Fiindcă ești aici, lângă mine, și totuși... *te văd umblând acolo, în chițimia aia de apartament.* Dumnezeu, St. Francis, *tu-ți dai seama ce se întâmplă aici?*

Pe atunci el râdea întotdeauna auzindu-l, dar acum, amintindu-și, nu mai poate să râdă. Astăzi, singura lui plăcere e să se gândească la Willem, și totuși exact aceasta îi e și cea mai mare sursă de durere. Își dorește să poată uita complet, ca Lucien: să uite că Willem a existat, să uite viața pe care a avut-o alături de el.

Stă pe acoperiș și se gândește la ce a făcut: s-a purtat irațional. S-a înfuriat pe un om care, încă o dată, i-a oferit ajutorul său, pe un om pentru a cărui existență e recunoscător, căruia îi e dator, pe care îl iubește. „De ce mă port așa?” se întreabă. Dar nu are niciun răspuns.

„Fă să-mi revin!” se roagă el. „Fă să-mi revin sau să termin cu toate!” Are impresia că e într-o încăpere rece din ciment, cu mai multe ieșiri, și, una câte una, închide

toate ușile, încuindu-se înăuntru, eliminându-și orice posibilitate de a scăpa. Dar de ce face așa ceva? De ce se întemnițează în locul acesta pe care-l urăște și de care se teme, când există alte locuri în care ar putea să se ducă? Asta, își spune el, e pedeapsa pentru dependența de ceilalți: unul câte unul, îl vor părăsi toți, și va rămâne iarăși singur, iar de data asta va fi și mai rău, fiindcă își va aminti că odinioară a fost mai bine. Are încă o dată senzația că viața curge în sens invers, că el devine tot mai mic, din ce în ce mai mic, că temnița de ciment se strânge în jurul lui până ce ajunge un spațiu atât de înghesuit, încât el e nevoit să se facă ghem la podea, fiindcă, dacă s-ar întinde, tavanul ar coborî asupra lui și l-ar strivi.

Înainte să se culce îi scrie lui Harold un mesaj în care își cere scuze. Muncește toată sâmbăta; doarme toată duminica. Și a noua săptămână începe. Marți primește vești de la Todd. Primele procese pe care le-a intentat s-au încheiat cu înțelegeri în urma cărora el primește despăgubiri uriașe, însă chiar și Todd e suficient de înțelept încât să nu-i ceară să sărbătorească.

Mesajele pe care i le trimite, pe telefon său prin e-mail, sunt sobre și concise: numele companiei care e gata să plătească, suma propusă, plus un scurt „Felicitări!”

Miercuri ar trebui să se ducă la organizația nonprofit a artiștilor pentru care încă mai lucrează pro bono, dar în loc de asta se întâlnește cu JB la Muzeul Whitney, unde are loc retrospectiva lui. Expoziția este un alt suvenir din trecutul care-l bântuie: pregătirile au durat aproape doi ani. Când JB le spusese despre ea, dăduseră împreună cu el o mică petrecere pe Greene Street.

— Bun, JB, știi ce înseamnă asta, nu? întrebese Willem arătând spre cele două tablouri – *Willem și fata* și *Willem și Jude pe Lipsenard Street II*, din prima expoziție a lui JB – care atârnau unul lângă altul pe perete în camera lor de zi. Imediat ce se încheie expoziția, toate piesele astea ajung direct la Christies.

Toată lumea râsese, mai ales JB, mândru, încântat și ușurat.

Cele două picturi împreună cu *WIUem, Londra, 8 octombrie, ora 9.08 dimineața* din „Secunde, minute, ore, zile”, pe care o cumpăraseră el, cu *Jude, New York, 14 octombrie, ora 7.02 dimineața*, pe care o achiziționaseră Willem, și cu cele pe care le aveau din „Toți cei pe care i-am cunoscut vreodată”, din „Ghidul narcisistului” și din „Broasca și râioasa”, plus toate desenele, schițele și picturile lui JB care le fuseseră dăruite și pe care le păstraseră, unele încă din anii de colegiu – toate aveau să fie prezentate la Whitney, ca și alte lucrări încă neexpușe public.

Galeria care-l reprezenta pe JB avea de asemenea să prezinte o nouă expoziție cu lucrări ale lui, concomitent, și, cu trei săptămâni în urmă, Jude s-a dus într-un weekend la atelierul lui JB din Greenpoint să le vadă. Ciclul e intitulat „Nunta de aur” și este o cronică a vieții părinților lui JB atât de dinainte de nașterea lui, cât și într-un viitor imaginar în care amândoi continuă să trăiască împreună până la bătrânețe. În realitate, doar mama și mătușile lui sunt încă în viață, dar în picturi e viu și tatăl lui, care a murit de fapt la vârsta de treizeci și șase de ani. Ciclul e compus din șaisprezece lucrări, multe dintre ele mai mici ca dimensiuni decât piesele anterioare. În atelierul lui JB, privind aceste scene de fantezie casnică – tatăl lui, la șaiszeci de ani, curățând un măr în timp ce mama lui pregătește un sandwich; tatăl lui

la șaptezeci de ani citincă ziarul pe canapea, în vreme ce în fundal se văd picioarele mamei coborând o scară –, Jude nu s-a putut împiedica să nu vadă și cum a fost și ar fi putut fi viața lui. Exact aceste scene erau cele care-i lipseau cel mai mult din perioada sa cu Willem, aceste clipe deloc memorabile, intermediare, în care nimic nu pare să se întâmple, dar a căror absență crea un gol imposibil de umplut.

Printre portrete erau și naturi moarte cu obiectele care alcătuiseră viața împreună a părinților lui JB: două perne pe pat, ambele cu câte o mică adâncitură, ca și când ai trece cu dosul lingurii peste smântână dintr-un vas; două cești de cafea, cu marginea uneia dintre ele purtând o palidă urmă de ruj; o fotografie înrămată a lui JB în adolescență, împreună cu tatăl lui: singura apariție a autorului în toate aceste picturi. Și, văzându-le, Jude s-a mirat încă o dată de modul desăvârșit în care înțelegea JB ce înseamnă o viață împreună, viața lui Jude însuși, faptul că totul în apartamentul în care continua să locuiască – pantalonii de sport ai lui Willem, încă atârnați pe marginea coșului de rufe; periuța lui de dinți, așteptând și acum în paharul de pe chiuveta din baie; ceasul lui, cu cadranul spart în accident, încă neatins pe noptieră – totul căpătase un caracter totemic, ca un șir de rune pe care numai el le putea descifra. Noptiera de lână jumătatea de pat a lui Willem din Lantern House devenise un fel de altar neintenționat închinat lui: acolo erau cana din care băuse ultima dată, ochelarii cu ramă neagră pe care începuse de scurt timp să-i poarte și cartea pe care o citea, încă deschisă, cu fața în jos, exact așa cum o lăsase el.

— Ah, JB! a suspinat el și, cu toate că voise să mai spună ceva, n-a mai putut.

Dar JB i-a mulțumit oricum. Erau mai tăcuți acum, unul în preajma celuilalt, iar el nu știa dacă așa era JB în ultimul timp sau dacă așa devenise doar în prezența lui.

Acum bate la ușa muzeului, și îi deschide unul dintre asistenții din atelierul lui JB, care îl aștepta și care îi spune că JB inspectează instalația din sala de la ultimul etaj, dar că el ar trebui să-și înceapă turul de la etajul cinci și să urce pentru a se întâlni cu JB, iar el așa procedează.

Galeriile de la acest etaj găzduiesc primele lucrări ale lui JB: o veritabilă rețea de desene înrămate din copilăria lui, inclusiv un test la matematică pe care JB desenase mici portrete în creion, probabil ale colegilor de clasă: copii de opt și nouă ani aplecați în bănci, mâncând bomboane, hrănind păsărelele. Nu rezolvase niciun exercițiu, și în partea de sus a testului tronau un „4” scris cu roșu și un mesaj: „Stimată doamnă Marion, vedeți și dumneavoastră care este problema. Vă rog, veniți să discutăm. Cu sinceritate, Jamie Greenberg. PS Fiul dumneavoastră are mwalent extraordinar”. Zâmbește văzând testul, și e prima dată când se simte zâmbind după mult timp. În centrul încăperii, într-un cub din acrilat așezat pe un postament, se află câteva obiecte din *Kuotidianul*, inclusiv peria de păr plină de fire pe care JB nu i-a mai înapoiat-o niciodată, iar el zâmbește din nou privindu-le, amintindu-și de weekendurile în care căutaseră toți păr tăiat pe la frizerii.

În rest, etajul găzduiește imagini din ciclul „Băieții”, iar el trece fără grabă dintr-o sală în alta, uitându-se la picturile cu el, cu Malcolm, cu Willem. Ei doi în dormitorul de pe Lipsenard Street, așezați pe paturile lor de o persoană, privind drept în

obiectivul camerei foto, Willem cu un mic zâmbet. Din nou ei doi, la măsuța din hol – el lucrează la un dosar, Willem citește. Tot ei la o petrecere; apoi la o altă petrecere. El cu Phaedra, Willem cu Richard. Malcolm cu sora lui, Malcolm cu părinții. *Jude cu țigară*, apoi *Jude după starea de rău*. Un perete cu schițe în peniță ale acestor imagini, schițe ale lor. Fotografiile care au inspirat aceste picturi. Fotografia lui după care a fost lucrat *Jude cu țigară*: iată-l pe el – expresia de pe fața lui, aplecarea umerilor un necunoscut pentru sine însuși, și totuși instantaneu recognoscibil.

Pereții palierelor dintre etaje sunt acoperiți cu piese interstițiale, desene și tablouri mici, studii și experimente pe care JB le-a făcut între lucrările de amploare. Vede portretul pe care JB i l-a făcut pentru Harold și Julia, cu ocazia adopției; vede desene cu el la Truro, la Cambridge, cu Harold și Julia înșiși. Iată-i și pe toți patru; iată-le pe mătușile lui JB, pe mama și pe bunica lui; pe Șef și pe doamna Irvine; pe Flora; iată-i pe Richard, pe Ali, pe cei doi Henry Young și pe Phaedra.

Etajul următor: „Toți cei pe care i-am cunoscut, toți cei pe care i-am iubit, toți cei pe care i-am urât, toți cei cărora le-am tras-o”; „Secunde, minute, ore, zile”. Pretutindeni în jurul lui mișună angajații galeriei, făcând mici ajustări cu mâinile înmănușate, trăgându-se câte un pas înapoi și studiind pereții. El iese din nou pe scară, ridică iar privirea și vede alte și alte desene înfățișându-l: fața lui, el în picioare, el în scaunul cu rotile, el cu Willem, el singur. Sunt piese pe care JB le-a lucrat în perioada în care nu vorbeau unul cu celălalt, când el îl abandonase. Sunt și desene reprezentând alte persoane, dar majoritatea sunt cu JB: JB și Jackson. Iar și iar, JB și Jackson, ca o tablă de șah cu ei doi. Imaginile cu el sunt acuarele și schițe în creion și în cerneală, palide, nostalgice; cele cu Jackson sunt în vopsele acrilice, cu tușe groase, lejere, mânioase. E și un desen foarte mic cu el, pe o bucată de hârtie cât o carte poștală, și, când îl privește mai îndeaproape, vede că a fost scris ceva pe el și apoi șters. „Dragă Jude”, reușește el să distingă, „te rog „dar după asta nu se mai vede nimic. Își întoarce privirea, cu răsuflarea grăbită, și vede acuarela unei camelii pe care i-a trimis-o JB când el era în spital, după ce încercase să se sinucidă.

Etajul următor: „Cum să te urăști pe tine însuși: ghidul narcisistului”. Fusese expoziția cu cel mai slab succes comercial a lui JB, iar el înțelege acum de ce: privind aceste lucrări, privind furia lor insistentă și disprețul de sine, nu puteai să nu te simți copleșit de admirație și totodată insuportabil de prost. *Cioroiulera* intitulată una dintre lucrări; *Bufonul* –, *Scălâmbul* –, *Buzatul*. În fiecare, JB, cu pielea neagră și lucioasă, cu ochii holbați și gălbejiți, țopăie, urlă sau se hlizește, cu gingiile oribile, uriașe, rozalii, în vreme ce, în fundal, Jackson și prietenii lui se ivesc pe jumătate conturați dintr-un amestec sumbru de griuri și marouri à la Goya, bătând din palme, arătând cu degetul spre el și râzând. Ultima pictură din ciclu era intitulată *Chiar și maimuțele sunt triste* și îl înfățișa pe JB cu un fes roșu pus pe o ureche și o jachetă roșie, strâmtă, cu epoleți, fără pantaloni, sărind într-un picior într-o hală pustie. El zăbovește la acest etaj, uitându-se îndelung la picturile de aici, clipind des, parcă sugrumat, și apoi se îndreaptă iar spre scări.

Ajunge la ultimul etaj, unde sunt mai mulți oameni, și o vreme stă într-o parte,

uitându-se la JB cum vorbește cu asistentul său și cu custozii galeriei, râzând și gesticulând. În galeriile de aici se află în mare parte imagini din „Broasca și râioasa”, iar el trece de la una la alta, fără să le vadă cu adevărat, amintindu-și mai degrabă experiența trăită când le-a văzut prima dată, în atelierul lui JB, când el și Willem erau încă noi unul pentru celălalt, când<l avusese senzația că-i cresc organe noi – o a doua inimă, un al doilea creier – care să-i poată găzdui excesul de simțiri și sentimente și mirările noii lui vieți.

Se uită la una dintre picturi, când JB îi observă prezența și se apropie, iar el îl strânge în brațe și-l felicită.

— JB, sunt atât de mândru de tine!

— Mulțumesc, Judy, răspunde JB zâmbind. La naiba, și eu sunt mândru de mine. Aș vrea, adaugă apoi, și zâmbetul i se șterge, să fi fost și ei aici.

El clatină din cap și izbutește să rostească:

— Și eu.

O vreme tac amândoi. Pe urmă JB îl ia de braț cu un „Vino!” și-l trage spre celălalt capăt al sălii, pe lângă asistentul lui, care-i face un semn cu mâna, pe lângă o ultimă ladă cu desene încă nedesfăcute, până la un perete pe care o pânză este eliberată cu atenție din învelișul ei de folie protectoare, îl așază în fața ei și, când plasticul e îndepărtat, el vede că e o pictură care-l înfățișează pe Willem.

Nu e mare – doar un metru pe un metru douăzeci, mai mult lungă decât lată. Este, de departe, pictura cu cel mai acut fotorealism din câte a lucrat JB în ultimii ani, în culori dense și pline, cu tușe care redau părul fin al lui Willem, ca firisoarele dintr-o pană. Willem din acest tablou seamănă cu Willem cu puțin timp înainte de a muri: lui i se pare că-l vede așa cum era în lunile dinainte sau de după ce filmase *Dansatorul și scena*, pentru care avusese părul mai lung și mai închis la culoare decât în viața reală. După *Dansatorul*, decide el în cele din urmă, fiindcă puloverul pe care îl poartă, verde-întunecat în nuanța frunzelor de magnolie, este cel pe care i l-a cumpărat el din Paris când s-a dus să-l viziteze acolo.

Face un pas în spate, fără a-și lua ochii de la tablou. În pictură, Willem stă cu pieptul orientat spre privitor, dar fața îi e întoarsă spre dreapta, aproape în profil, și se înclină, zâmbind, spre ceva sau spre cineva. Și, fiindcă el îi cunoaște bine zâmbetele, știe că a fost prins într-un moment în care se uita la ceva plăcut, știe că în clipa aceea Willem fusese fericit. Fața și gâtul lui domină pânza, și, cu toate că fundalul este mai degrabă sugerat decât reprezentat clar, el știe și că Willem stă la masa lor; știe după felul în care JB a redat lumina și umbrele pe chipul lui. Și are impresia că, dacă i-ar rosti numele, fața din tablou se va întoarce spre el și-i va răspunde; are senzația că, dacă ar întinde mâna și ar atinge pânza, ar simți sub degete părul lui Willem și genele lui.

Dar nu rostește nimic și nu întinde mâna, firește, ci ridică în sfârșit privirea și-l vede pe JB zâmbindu-i trist.

— Plăcuța cu titlul a fost deja fixată, îi spune JB, iar el se apropie încet de perete, vede titlul – *Willem ascultând cum Jude povestește ceva, Greene Street* și simte că rămâne fără aer; simte că inima i s-a transformat în ceva moale, îmbibat de lichid și

rece, ca o carne tocată, și îi e strânsă într-un pumn, așa că bucățele din ea se scurg pe margini și-i cad la picioare, pe podea.

Brusc, amețește.

— Trebuie să stau jos, bâiguie el, iar JB îl conduce după colț, de cealaltă parte a peretelui pe care e Willem, unde se află o mică nișă. Se așază pe marginea unei lăzi, cu mâinile pe genunchi și cu capul aplecat. Îmi pare rău, reușește să îngaime. Îmi pare rău, JB.

— E pentru tine, îi spune JB încet. CÂRN se încheie expoziția. Jude, e al tău.

— Îți mulțumesc.

Se îndreaptă de spate și simte cum totul în el se clatină. „Trebuie să mănânc ceva”, își spune. Când a mâncat oare ultima dată? Dimineață, probabil, dar ieri. Întinde mâna spre ladă ca să se sprijine, să oprească legănarea pe care o simte în cap și în spate; are senzația asta tot mai des, ca o plutire, ceva care seamănă cu exaltarea. „Du-mă undeva!” aude o voce în el, dar nu știe cui îi cere asta și nici unde vrea să fie dus. „Du-mă, du-mă!” La asta se gândește, încrucișându-și brațele la piept, când JB îl prinde brusc de umeri și-l sărută pe gură.

El se smulge.

— Ce mama *dracului* faci? izbucnește el și se trage înapoi, ștergându-se la gură cu dosul palmei.

— Jude, îmi pare rău, n-am vrut să insinuez nimic. Dar arătai atât de... atât de trist!

— Și atunci asta faci? se răstește el la JB, care vine un pas mai aproape. Să nu *îndrăznești* să mă atingi, JB!

În fundal aude glasurile angajaților, al asistentului lui JB, ale custozilor. Mai face un pas în spate, spre perete. „O să leșin”, își spune, dar nu leșină.

— Jude, rostește JB și pe urmă, cu trăsăturile schimbate: Jude?

El însă se îndepărtează.

— Pleacă de lângă mine! Nu mă atinge! Lasă-mă-n pace!

— Jude, insistă JB pe un ton scăzut, venind după el, nu arăți deloc bine. Lasă-mă să te ajut!

Dar el continuă să se retragă, încercând să se depărteze de JB.

— Îmi pare rău, Jude! îmi pare rău!

Observă grupul de oameni care se îndreaptă către celălalt capăt al sălii, fără să observe plecarea lui sau pe JB lângă el, ca și când ei doi nici n-ar exista.

Încă douăzeci de pași până la lift, estimează el; șaisprezece; cincisprezece; paisprezece. Sub picioarele lui, podeaua a devenit un titirez care se rotește, legănat, în jurul propriei axe. Zece; nouă; opt.

— Jude, spune JB, care nu vrea să tacă. Lasă-mă să te ajut! De ce nu vrei să mai vorbești cu mine?

A ajuns la lift. Apasă butonul lovindu-l cu palma; se sprijină de perete, rugându-se să rămână în picioare.

— Pleacă de lângă mine! șuieră la JB. Lasă-mă-n pace!

Vine liftul; ușile se deschid, și el se apropie de ele. Mersul îi e altfel acum: pășește mai întâi tot cu stângul, întotdeauna, și tot l'Eridică nefiresc de sus – asta nu s-a

schimbat, așa i-a impus traumatismul. Dar nu-și mai târăște piciorul drept, și, fiindcă protezele îi sunt foarte bine articulate – mult mai bine decât fuseseră propriile lui picioare –, își simte talpa când se ridică de pe sol și simte apoi felul complicat și uimitor în care coboară iar pe sol, centimetru cu centimetru.

Dar, când e obosit, când e disperat, revine în mod inconștient la vechiul său mers, în care fiecare talpă aterizează plat, rigid, pe podea, iar piciorul drept îi rămâne în urmă. Când pășește în lift, uită că picioarele din oțel și fibră de sticlă îi sunt făcute pentru un mers mai flexibil decât le permite el acum, așa că se împiedică și cade.

— Jude! îl aude pe JB strigând, și, fiindcă e atât de slăbit, pentru o clipă totul se face negru și pustiu în jur, iar când își recapătă vederea, vede că oamenii din grup au auzit glasul lui JB și se apropie de ei.

Și mai vede chipul lui JB deasupra lui, însă e prea obosit ca să-i mai poată interpreta expresia. „*Willem ascultând cum Jude povestește ceva*”, își spune, și în fața ochilor îi apare pictura: fața lui Willem, zâmbetul lui, dar Willem nu se uită la el, ci în altă pané. Dacă, se întrebă el, dacă Willem din tablou se uită de fapt *după* el? Simte deodată nevoia să se așeze în dreapta picturii, să se așeze pe un scaun care să fie în raza privirii lui Willem, și să nu se mai despartă niciodată de tabloul acela. Fiindcă Willem e acolo, întemnițat pentru veșnicie într-o conversație unilaterală. Iar el e aici, în viața asta, și el întemnițat. Se gândește la Willem, singur în pictura lui, noapte după noapte în muzeul gol, așteptându-l pe el să-i povestească ceva.

„Iartă-mă, Willem!” îi spune în sinea lui. „Iartă-mă, dar trebuie să te părăsesc acum. Trebuie să plec”.

— Jude! strigă JB.

Ușile liftului se închid, dar JB întinde brațul spre el.

Ignorându-l, el se ridică în picioare și se sprijină de peretele cabinei, într-un colț. Oamenii au ajuns foarte aproape. Toți se mișcă mai repede decât el.

— Nu te apropia de mine! îi spune lui JB, dar nimic nu se aude. Lasă-mă-n pace! Te rog, lasă-mă-n pace!

— Jude, îmi pare rău, insistă JB. îmi pare rău.

Și vrea să continue, dar în clipa aceea ușile liftului se închid, iar el e lăsat, în sfârșit, în pace.

N-a început s-o facă în mod conștient, chiar nu, și totuși, când își dă seama ce face, nu încearcă să se oprească. E mijlocul lui noiembrie, iar el iese din piscină după înotul de dimineață și, când se ridică ținându-se de barele de metal pe care Richard le-a montat pe laturile bazinului ca să-l ajute să urce în scaunul cu rotile și să se dea jos din el, lumea dispare.

Când își revine, au trecut doar zece minute. Cu o clipă înainte era șase patruzeci și cinci, și el ieșea din apă, iar acum e șase cincizeci și cinci, și el zace pe burtă pe pardoseala din cauciuc negru, cu brațele întinse spre scaunul cu rotile, cu pieptul într-o băltică. Geme și se ridică în capul oaselor, așteptând ca lumea să se îndrepte din nou, apoi încearcă iar – și reușește de data asta – să se salte în cărucior.

A doua oară se întâmplă câteva zile mai târziu. Abia a ajuns acasă de la birou și e târziu. Din ce în ce mai pregnant are impresia că Rosen and Pritchard îi furnizează

toată energia și că, odată ce pleacă de acolo, îl părăsesc și puterile: în clipa în care domnul Ahmed închide portiera mașinii, el a și adormit și nu se trezește decât când ajung pe Greene Street. Dar, când intră în apartamentul tăcut și întunecat, e copleșit de senzația că e în altă parte, atât de covârșitoare, încât pentru un moment se oprește, confuz, și apoi se duce spre canapea și se întinde. Vrea doar să se odihnească puțin, câteva minute numai, până când va putea să se ridice din nou, dar, când deschide ochii, e deja dimineață, și camera de zi e scaldată în lumina cenușie a zorilor.

A treia oară se întâmplă luni dimineață. Se trezește înainte să sune ceasul și, cu toate că e întins în pat, simte că totul în el și în jurul lui se clatină, ca o sticlă pe jumătate plină cu apă plutind pe o mare de nori. În săptămânile din urmă n-a mai fost nevoie să înghită deloc somnifere duminica: se întoarce acasă după cina cu JB sâmbătă seara, se târăște în pat și se trezește abia când vine Richard să-l caute a doua zi. Iar când Richard nu vine – așa cum n-a venit duminica asta, fiindcă a fost cu India în vizită la părinții ei în New Mexico doarme toată ziua și toată noaptea. Nu visează nimic și nimic nu-l trezește.

Știe ce se întâmplă, firește: nu mănâncă suficient. N-a mai mâncat bine de luni întregi. În unele zile înghite doar câte ceva – un fruct, o felie de pâine – iar în altele, nimic. Nu că ar fi hotărât el să nu mai mănânce; pur și simplu nu-l mai interesează și nu mai poate. Nu-i e foame, deci nu mănâncă.

În luna asta, însă, mănâncă. Se ridică din pat și se împleticește până la parter. Înoată, dar încet, cu greu. Pe urmă se întoarce și își prepară micul dejun. Se așază și-l mănâncă, uitându-se în gol în apartament, cu zierele împăturite pe masă lângă el. Deschide gura, bagă o furculiță de mâncare, mestecă, înghite. Mișcările îi sunt mecanice, dar brusc mintea îi zboară la cât de grotesc trebuie să fie tot procesul – să ducă ceva la gură, să plimbe ceva-ul de colo colo cu limba, să înghită boțul înmuiat în salivă – și se oprește. Și totuși își promite: „O să mănânc chiar dacă nu vreau, fiindcă sunt în viață și asta trebuie să fac”. Dar uită, uită iar.

Și apoi, două zile mai târziu, se întâmplă ceva. Abia a ajuns acasă, atât de istovit încât i se pare că se dizolvă, că se evaporă în aer, atât de insubstanțial încât parcă nu mai e format din oase și sânge, ci din abur și ceață, când îl vede pe Willem stând în fața lui. Deschide gura să-i spună ceva, dar în clipa următoare clipește și Willem nu mai e, iar el se clatină, cu brațele întinse în față.

— Willem! strigă în apartamentul pustiu. Willem! închide ochii, ca și când astfel l-ar putea chema iar, însă Willem nu mai apare.

Dar apare a doua zi. E iarăși acasă, iarăși seară. Iarăși n-a mâncat nimic. E întins în pat, privind în gol în întuneric. Și, dintr-odată, iată-l pe Willem, pâlپând ca o hologramă, cu contururile neclare, și, cu toate că nu se uită la el – privește în altă parte, spre ușă, atât de concentrat încât și lui îi vine să se uite într-acolo, să vadă ce vede Willem, însă știe că nu trebuie să clipească, nu trebuie să se întoarcă, fiindcă altfel Willem va pleca –, îi e suficient să-l vadă, să simtă că într-un fel încă există, că dispariția lui nu e totuși permanentă. Numaată până la urmă tot clipește, iar Willem dispăre iar.

El însă nu e foarte necăjit, fiindcă acum știe: dacă nu mănâncă, dacă rezistă până în pragul colapsului, va începe să aibă halucinații, iar în aceste halucinații s-ar putea să-l vadă pe Willem. În noaptea aceea adoarme mulțumit – prima dată după aproape cincisprezece luni fiindcă acum știe cum să-l recheme pe Willem; acum știe că îi stă în puteri să-l invoce.

Își anulează programarea la Andy ca să rămână acasă și să experimenteze. Este a treia vineri consecutivă când nu se duce. Din seara aceea la restaurant au fost politicoși unul cu altul, iar Andy n-a mai pomenit de Linus sau de vreun alt doctor, deși i-a zis că o să abordeze iar subiectul peste șase luni.

— Nu se pune problema să vreau să scap de tine, Jude. Și îmi pare rău, sincer, dacă așa ți s-a părut. Sunt doar îngrijorat. Și vreau să mă asigur că vei găsi pe cineva care să-ți placă, pe cineva în prezența căruia să te simți confortabil.

— Știi, Andy, a răspuns el. Și îți mulțumesc. Serios. M-am purtat urât și mi-am vărsat furia pe tine.

Dar știe că acum trebuie să fie atent: a încercat gustul mâniei și știe că trebuie să se controleze. O simte, așteptând să-i țâșnească de pe buze într-un roi de muște negre, veninoase. Unde s-a ascuns până acum toată furia asta? se întreabă. Și cum s-o facă să dispară? în ultimul timp are vise violente, cu lucruri oribile care li se întâmplă celor pe care-i detestă, celor pe care-i iubește: îl vede pe fratele Luke îndesat într-un sac plin cu șobolani flămânzi, chițăitori; vede capul lui JB izbit de un zid, cu creierii împrăștiați ca un terci cenușiu. În vise el e întotdeauna de față, privind imperturbabil, iar după ce îi vede nimiciți, se întoarce cu spatele și pleacă. Pleacă, și nasul îi sângerează așa cum îi sângera când era copil și își înăbușea cripple de furie, cu mâinile tremurând și fața contorsionată într-un rictus.

În vinerea asta Willem nu vine, dar în seara următoare, când pleacă de la birou spre întâlnirea cu JB, întoarce capul spre dreapta și-l vede, așezat lângă el în mașină. De data asta, i se pare lui, e puțin mai clar conturat, puțin mai solid, și se uită la el, se uită până când el clipește și Willem dispare iar.

După aceste episoade e secătuit, iar lumea din jurul lui pălește, ca și când toată energia și electricitatea din ea s-ar fi consumat pentru crearea lui Willem. Îi cere domnului Ahmed să nu-l ducă la restaurant, ci acasă; în drum îi trimite lui JB un SMS, spunându-i că se simte rău și nu ajunge la cină. Face lucrul ăsta tot mai des: își anulează planurile făcute cu ceilalți, cerându-și niște scuze jalnice și, de obicei, nepermi? de târziu – cu o oră înainte de o cină rezervată cu mare greutate, la câteva minute după o întâlnire programată la galerie, cu abia câteva secunde înainte ca la teatru să se ridice cortina. Richard, JB, Andy, Harold și Julia: ei sunt ultimii care țin încă legătura cu el, perseverent, săptămână de săptămână. Nici nu-și mai amintește de când nu mai are nicio veste de la Citizen sau Rhodes, de la cei doi Henry Young, Elijah sau Phaedra; de săptămâni, în orice caz. Și, deși știe că ar trebui să-i pese de asta, nu-i pasă. Speranța și energia lui nu mai sunt resurse inepuizabile; rezervele îi sunt limitate, iar el vrea să le cheltuiască încercând să-l regăsească pe Willem, chiar dacă încercarea e incertă, chiar dacă riscă să eșueze.

Așa că se duce acasă și așteaptă, așteaptă întruna să apară Willem. Dar nu apare, și

în cele din urmă el adoarme.

A doua zi stă în pat, încercând să plutească undeva între veghe și somnolență, fiindcă asta, crede el, e starea în care are cele mai mari șanse de a-l invoca pe Willem.

Luni se trezește cu sentimentul că se poartă prosteste. „Chestia asta trebuie să înceteze”, își spune. „Trebuie să te alături din nou celor vii. Te porți ca un nebun. Viziuni?! Ai idee cum sună asta?!”

Se gândește la mănăstire, unde fratelui Pavel îi plăcea să-i repete povestea unei călugărițe din secolul al XI-lea, Sfânta Hildegard, care avea viziuni: închidea ochii și înaintea îi apăreau obiecte iluminate; zilele îi erau scăldate în lumină. Dar pe fratele Pavel nu îl interesa atât Hildegard, cât mai degrabă învățătoarea ei, Jutta, care se retrăsese din lumea materială și trăia ascetic într-o chilie mică, indiferentă la preocupările celor în viață, vie și totuși nu tocmai vie. „Asta o să se întâmple cu tine dacă n-o să fii cuminte”, îi spunea Pavel, îngrozindu-l. În curtea mănăstirii exista o mică magazie de scule, întunecoasă, rece și plină de obiecte din fier cu aspect înfricoșător, fiecare terminat cu un pinten, un cioc sau o seceră, și, când fratele îi povestea despre Jutta, el se vedea închis cu sila în magazie, hrănit doar cât să supraviețuiască și trăind acolo la nesfârșit, aproape uitat, dar nu complet, aproape mort, dar nu întru totul. Însă până și Jutta o avusese pe Hildegard drept companie. El n-ar fi avut pe nimeni. Cât se temea! Cât de sigur era pe vremea aceea că, într-o zi, asta avea să-i fie soarta!

Acum, culcat în pat, aude vechiul lied murmurându-i în ureche. „Am devenit pierdut pentru lumea”, cântă el încet, „în care mi-am irosit atâta timp”.

Dar, deși știe cât de neghiob se poară, tot nu se poate convinge să mănânce. Actul în sine îi repugnă. Ar vrea să fie mai presus de dorințe, de nevoi fizice. Viața lui îi pare a fi un rest de săpun, folosit, tocit și modelat ca un vârf de săgeată bont și suplu, din care câte puțin se dezintegrează în fiecare zi.

Pe urmă însă e lucrul acela pe care nu-i place să-l recunoască față de sine, dar la care e conștient că se gândește. Nu-și poate încălca promisiunea făcută lui Harold, nu vrea s-o încalce. Doar că, dacă renunță să mai mănânce, să se mai străduiască, sfârșitul va fi același.

De obicei știe cât de melodramatic, de narcisist și de nerealist e, și cel puțin o dată pe zi se ceartă pentru asta. Adevărul e că a început să-i fie tot mai greu să perceapă trăsăturile lui Willem fără să recurgă la o recuzită: nu-și mai amintește cum îi suna glasul dacă nu ascultă mai înainte unul dintre mesajele lui înregistrate. Nu-și mai amintește mirosul lui fără a-i adúlmea una dintre cămăși. Așa că se teme că-l plânge nu atât pe Willem, cât propria lui viață: micimea și inutilitatea ei.

Niciodată nu s-a preocupat de moștenirea lui – sau nu s-a gândit niciodată că s-ar preocupa. Iar asta e un lucru bun, fiindcă nu va lăsa nimic în urmă: nici clădiri, nici tablouri, nici filme sau sculpturi. Nici cărți, nici documente, nici oameni: niciun partener de viață, niciun copil, probabil nici părinți și, dacă va continua să se poarte așa, nici prieteni. Nici măcar vreo lege nouă. Nu a creat nimic. Nu a făcut decât bani: banii pe care i-a câștigat și banii care i-au fost dați pentru a compensa pierderea lui

Willem. Apartamentul îi va reveni iar lui Richard. Celelalte proprietăți vor fi donate sau vândute, iar sumele încasate vor fi direcționate spre opere de binefacere. Obiectele lui de artă vor ajunge în muzee, cărțile în biblioteci, mobilierul la cine va dori să-l ia. Va fi ca și când el însuși nici n-ar fi existat. Are senzația, oricât de nefericită, că cea mai mare valoare a avut-o acolo, în camerele de motel, unde reprezenta măcar ceva deosebit și semnificativ. Pentru cineva, deși ce avea el de oferit îi era luat, nu dat de bunăvoie. Dar cel puțin atunci a fost real pentru o altă persoană; ceea ce vedeau ceilalți în el era exact ceea ce era de fapt. Acela fusese el, cel mai puțin mincinos și înșelător.

Niciodată n-a putut să creadă cu adevărat în felul cum îl percepea Willem, ca pe un om curajos, inventiv și demn de admirație. Willem spunea asemenea lucruri, iar el se simțea rușinat, de parcă l-ar fi tras pe sfoară; *cine* era individul pe care-l descria Willem? Nici chiar mărturisirea lui nu-i schimbase această percepție; de fapt, Willem păruse să-l respecte după aceea chiar mai mult, nu mai puțin, lucru pe care el nu-l înțelesese niciodată, dar în care își permisese să găsească alinare. Și totuși, deși nu-l crezuse cu adevărat, faptul că cineva îl considera un opt merituos și era de părere că viața lui avea sens fusese, într-un fel, încurajator.

În primăvara dinaintea morții lui Willem avuseseră într-o seară câțiva invitați la cină – doar ei patru plus Richard și cei doi Henry Young –, și, într-unul dintre accesele sale ocazionale de regret că hotărâse împreună cu Sophie să nu aibă copii – deși, așa cum îi reamintiseră toți, nici nu și-i doriseră –, Malcolm spusese:

— Mă întreb și eu: fără copii, care mai e rostul vieții? Voi vă puneți vreodată problema asta? Cum poate ști cineva că viața lui are sau nu sens?

— Scuză-mă, Mal, intervenise Richard, turnând în pahare restul de vin din sticlă, în vreme ce Willem desfăcea o alta, dar remarca ta mi se pare jignitoare. Vrei să spui că viețile noastre sunt lipsite de sens fiindcă nu avem copii?

— Nu, răspunsese Malcolm și apoi, după ce se mai gândise puțin, adăugase: De fapt, poate.

— Eu știu că viața *mea* are sens, spusese Willem pe neașteptate, iar Richard îi zâmbise.

— Sigur că viața *ta* are sens, replicase JB. Tu faci lucruri pe care oamenii chiar *vor* să le vadă, spre deosebire de mine, de Malcolm, de Richard și de Henry.

— Dar oamenii vor să vadă și lucrările noastre, ripostase Henry Young Asiaticul, rănit.

— Mă refeream la oamenii din alte părți decât New York, Tōkyō, Londra și Berlin.

— A, ăia! Dar cui îi pasă de *ei*?

— Ba nu, explicase Willem după ce râsetele încetaseră, eu știu că viața mea are sens fiindcă... Se oprise o clipă, cu un aer intimidat, înainte de a continua: ... fiindcă sunt un bun prieten. Îmi iubesc prietenii, îmi pasă de ei și cred că îi fac fericiți.

Toți cei prezenți rămăseseră tăcuți, și, pentru câteva secunde, el și Willem se priviseră peste masă, și ceilalți, apartamentul în sine, pieriseră: erau doi oameni pe două scaune, iar în jurul lor era neant.

— Pentru Willem, spusese el în cele din urmă și ridicase paharul, iar ceilalți le

ridicaseră și ei pe ale lor.

— Pentru Willem!

Și Willem îi zâmbise.

Mai târziu în seara aceea, întinși în pat după ce toți plecaseră, el îi spusese lui Willem că avusese dreptate.

— Mă bucur că știi că viața ta are sens. Mă bucur că nu trebuie să te conving eu de asta. Mă bucur că știi cât de minunat ești.

— Dar și viața ta are tot atâta sens cât și a mea, replicase Willem. Și tu ești minunat. Oare nu știi asta, Jude?

El murmurase atunci ceva ce putea fi interpretat ca o încuviințare, dar, când Willem adormise, el rămăsese treaz. Întotdeauna i se păruse că ideea de a te întreba dacă viața ta are sens sau nu era un lux, o chestiune de stil, un privilegiu chiar. El nu credea că viața lui are sens, dar asta nu-l deranja prea mult.

Cu toate însă că ideea nu l-a preocupat, s-a întrebat întotdeauna *de ce* – asemenea atâtor altora – continua să trăiască; uneori i-a fost dificil să se convingă, dar, pe de altă parte, enorm de mulți oameni – milioane, miliarde – trăiau într-o sărăcie inimaginabilă, în lipsuri și boli extreme, de-a dreptul obscene. Și totuși continuau să trăiască. Și atunci, era oare voința de a trăi nu o opțiune personală, o problemă de alegere, ci o trăsătură dictată de evoluție? Exista ceva în minte, o rețea de neuroni duri și plini de cicatrici ca niște vine, care împiedica ființa umană să facă lucrul pe care logica părea adesea să-l impună? Și totuși, instinctul acela nu era infailibil – el l-a depășit la un moment dat. Dar ce s-a întâmplat pe urmă? A slăbit sau a devenit mai rezistent? Oare decizia de a trăi mai departe sau nu îi revenea lui cu adevărat?

A știut, încă de după ce stătuse în spital, că era imposibil să convingi pe cineva să trăiască doar de dragul său. Deseori și-a spus însă că un tratament mult mai eficient ar fi să-i faci pe oameni să simtă mai acut necesitatea de a trăi pentru alții; după părerea lui, acesta era cel mai convingător argument. Într-adevăr, el îi era dator lui Harold. Îi era dator lui Willem. Iar dacă ei doi voiau ca el să rămână în viață, atunci avea să rămână. La vremea respectivă, când se târa înainte de la o zi la alta, nu-i era clar ce anume îl rilotiva, dar acum recunoștea faptul că o făcuse pentru ei, iar acest altruism rar întâlnit era totuși un lucru de care putea să fie mândru. Nu înțelesese de ce își doriseră ei ca el să rămână în viață, știuse doar că asta voiau, așa că rămăsese. Și până la urmă învățase să redescopere mulțumirea, bucuria chiar. Dar nu așa fusese la început.

Iar acum viața i se pare din nou tot mai dificilă, fiecare zi e mai puțin posibilă decât cea dinaintea ei. În fiecare zi din viața lui se află înfipt un copac muribund și înnegrit, cu o singură creangă întinsă într-o parte, ca proteza unei sperietori de ciori, și de creanga asta atârână el. Deasupra lui burează mereu o ploaie mărunță, care face lemnul alunecos. El însă se agață de creangă, deși e foarte obosit, fiindcă dedesubtul lui se cascadează o groapă atât de adâncă încât nu-i poate vedea fundul. Îi e groază să-și dea drumul, fiindcă va cădea în groapă, dar știe că asta se va întâmpla în cele din urmă, știe că va trebui la un moment dat să renunțe: e prea obosit, încleștarea mâinii îi slăbește puțin câte puțin, cu fiecare săptămână.

Și astfel, cu părere de rău și cu vinovăție, dar și cu un sentiment al inevitabilului, își încalcă promisiunea făcută lui Harold. Și-o încalcă atunci când îi spune că e trimis în delegație la Djakarta și nu va putea veni de Ziua Recunoștinței. Și-o încalcă atunci când își lasă barbă, care speră să-i ascundă obrajii supti, atunci când îi spune lui Sanjay că se simte bine, că are doar o enterocolită, când îi spune secretarei lui că nu e nevoie să-i aducă nimic de mâncare la prânz fiindcă și-a luat el ceva în drum spre birou. Și-o încalcă atunci când își anulează toate întâlnirile pe o lună înainte cu Richard, JB și Andy, motivând că are prea mult de lucru. De fiecare dată când îi permite vocii dinăuntru să-i șoptească: „De acum nu mai e mult, nu mai e mult”. Nu e atât de naiv încât să creadă că va putea chiar să moară de foame, dar crede că va veni o zi – care e acum mai aproape decât oricând – când va fi atât de slăbit încât va cădea din picioare și își va zdrobi capul de pardoseala de ciment a holului sau va contracta un virus și nu va mai avea resursele necesare să-l combată.

Cel puțin una dintre minciunile lui e totuși adevărată: chiar are prea mult de lucru. Peste o lună trebuie să susțină o pledoarie la un recurs și e ușurat să poată petrece atât de mult timp la Rosen and Pritchard, unde nimic rău nu i s-a întâmplat vreodată, unde chiar și Willem știe să nu-l tulbure cu vreuna dintre aparițiile lui imprevizibile. Într-o noapte îl aude pe Sanjay bombănind de unul singur în timp ce trece în fugă prin fața biroului lui – „La naiba, să vezi ce-mi face!” – și, când ridică privirea, constată că s-a luminat deja afară, iar apele Hudsonului au căpătat o nuanță ruginie. Remarcă acest lucru, dar de simțit nu simte nimic. Aici, viața e în suspensie; aici el poate fi oricine, oriunde. Poate să rămână la birou oricât de târziu. Nimeni nu-l așteaptă undeva, nimeni nu e dezamăgit dacă nu sună să spună că întârzie, nimeni nu se supără dacă nu se duce acasă.

În vinerea dinainte de proces lucrează până târziu, când una dintre secretarele sale deschide ușa și-i spune că are un vizitator în hol, un anume doctor Contractor; ce să facă, să-l trimită sus? El ezită, neștiind bine ce să facă. Andy l-a tot sunat, dar el n-a răspuns și nici nu i-a telefonat, iar acum știe că n-o să plece și gata.

— Da, răspunde în cele din urmă. Adu-l în sala de conferințe din aripa de sud-est!

Îl așteaptă în sală, o încăpere fără ferestre, cea mai ferită din clădire, iar când Andy intră, îl vede cum strânge din buze, dar își dau mâna ca doi străini, și, abia când secretara pleacă, Andy se ridică de pe scaun și se apropie de el.

— Ridică-te! îi cere.

— Nu pot.

— De ce nu?

— Mă dor picioarele, răspunde el, dar nu e adevărat.

Nu mai poate sta în picioare fiindcă protezele nu i se mai potrivesc.

„Avantajul acestor proteze este că sunt foarte sensibile și ușoare”, i-a spus specialistul când i le-a lucrat. „Dezavantajul este că alveolele sunt puțin adaptabile. Dacă slăbești sau te îngrași cu mai mult de zece la sută din greutatea corporală – deci pentru tine cu circa șapte kilograme –, nu ți se mai potrivesc, și trebuie ori să-ți reajustezi greutatea, ori să comanzi unele noi. Așa că e important să ai o greutate constantă”. În ultimele trei săptămâni s-a deplasat cu scaunul cu rotile și, cu toate că

poartă mai departe protezele, le pune doar pentru aspect, ca să umple pantalonii cu ceva; îi sunt prea largi ca să le utilizeze cu adevărat, iar el e prea obosit ca să se ducă la specialistul în protetică, prea obosit ca să mai poarte cu el dialogul pe care știe că ar trebui să-l poarte, prea obosit ca să mai născocoască explicații.

— Cred că minți, îi spune Andy. Cred că ai slăbit atât de mult încât protezele nu-ți mai stau pe picioare, am dreptate? Câte kilograme ai pierdut, Jude? îl întreabă apoi, pentru că el nu răspunde. Când te-am văzut ultima dată, cântăreai deja mai puțin cu șase kilograme. Acum câte sunt? Zece? Mai mult? Ce mama dracului faci? insistă Andy, coborând glasul, fiindcă el tot nu zice nimic. Ce-ai de gând să-ți faci, Jude? Arăți ca naiba. Arăți oribil. Arăți bolnav. Spune ceva! Spune naibii *ceva*, Jude!

El știe cum ar trebui să decurgă interacțiunea asta: Andy țipă la el, el țipă la Andy. O eliberare a tensiunilor, care nu schimbă de fapt nimic, e doar pantomimă: el acceptă ceva ce nu e deloc o soluție, dar care îl ajută pe Andy să se simtă mai bine. Și pe urmă se va întâmpla ceva mai grav, pantomima se va dovedi a fi exact ceea ce este, iar el va fi silit să suporte un tratament pe care nu-l vrea. Va fi anunțat Harold. El va fi certat, muștrat și dojenit și va minți, va minți, va minți. Același ciclu, același cerc, iar, și iar, și iar, o buclă la fel de previzibilă ca bărbații din camerele de motel care veneau, își întindeau așternutul pe pat, făceau sex cu el și plecau. Și urma altul, și iar altul. Și a doua zi, la fel. Viața lui e un șir de tipare posomorâte: sex, tăieri, una, alta. Vizite la Andy, vizite la spital. Dar nu va mai fi și de data asta, își spune el. De data asta o să facă altfel. De data asta o să scape.

— Ai dreptate, Andy, spune el pe un ton cât poate de calm și de plat, tonul pe care îl folosește în sala de judecată. Am pierdut în greutate. Și îmi pare rău că n-am venit la tine mai devreme. N-am venit fiindcă știam că o să te superi. Dar am avut o enterocolită urâtă, de care am scăpat cu greu, care acum însă s-a dus. Mănânc, crede-mă! Știu că arăt oribil. Dar îți promit că mă străduiesc.

În mod ironic, chiar a mâncat mai mult în ultimele două săptămâni; trebuie să reziste la proces. Nu vrea să leșine în sala de judecată.

Și la urma urmei, ce-i poate spune Andy? E suspicios, într-adevăr. Dar nu are ce să facă.

— Dacă nu vii la cabinet săptămâna viitoare, să știi că mă întorc, îl avertizează înainte ca secretara să-l conducă afară.

— Bine, răspunde el, tot pe un ton amabil. Marțea cealaltă. Procesul se va fi încheiat până atunci.

După ce Andy pleacă, se simte o clipă triumfător, ca un erou de basm care tocmai a înfrânt un inamic periculos. Dar firește că Andy nu e dușmanul lui, iar el se poartă ridicol, și sentimentul victoriei e urmat de unul de disperare. Simte, din ce în ce mai des, că viața lui e ceva ce i s-a întâmplat, fără ca el să fi avut vreun rol în evoluția ei. Niciodată nu și-a putut închipui cum avea să fie viața lui; nici chiar în copilărie, când visa la alte locuri, la alte vieți, nu reușise să-și imagineze cum puteau să fie acele alte locuri și alte vieți; crezuse tot ce i se spusese despre cine era el și ce avea să devină. Prietenii lui – Ana, Lucien, Harold, Julia – și-au imaginat apoi ei pentru el. L-au perceput altfel decât s-a perceput el vreodată; l-au ajutat să creadă în posibilități pe

care altfel el nici nu și le-ar fi putut închipui. El și-a înțeles viața ca pe o axiomă a egalității, însă ei au înțeles-o ca pe un alt tip de ecuație, una fără nume – „Jude = x” – și au dat aceluși „x” valori pe care fratele Luke, asistenții sociali de la cămin sau dr. Traylor nu i le dăduseră niciodată și nici nu-l încurajaseră să-i dea el. Își dorește să poată crede și el în demonstrația lor așa cum cred ei; își dorește ca ei să-i fi arătat cum au ajuns la soluțiile la care au ajuns. Dacă ar ști cum au rezolvat ei ecuația, își spune, ar ști și pentru ce să continue să trăiască. Tot ce-i trebuie e un răspuns. Tot ce-i trebuie e să fie convins o dată. Demonstrația nu e musai să fie elegantă; e suficient să fie doar explicabilă.

Procesul începe. El se descurcă bine. Acasă, în vinerea aceea, se duce cu scaunul până în dormitor și se așază în pat. Își petrece tot weekendul într-un somn nefamiliar și bizar, nu atât un somn, cât o derivă, o plutire între tărâmul amintirilor și cel al fanteziei, între yeghe și inconștiență, între anxietate și speranță. Asta nu e lumea viselor, își spune, ci e altceva, și, cu toate că e conștient atunci când se trezește – vede lustra deasupra lui, așternuturile sub el, canapeaua cu modelul de ferigă de vizavi –, nu poate face distincția între ce s-a întâmplat în realitate și ce s-a petrecut doar în viziunile lui. Se vede pe sine ridicând o lamă de cuțit deasupra brațului și sfârtecând în carne, dar din tăietură țâșnesc doar așchii de metal, câlți și păr de cal, iar el își dă seama că a suferit o mutație, că nici măcar nu mai e om, și se simte ușurat: nu va fi totuși nevoit să-și încalce promisiunea făcută lui Harold; culpabilitatea i-a dispărut odată cu natura umană.

„Să fie oare real?” îl întreabă glasul, mic și plin de speranță. „Am devenit neînsuflețiți?”

Dar el nu-și poate răspunde.

Iar și iar îi revede pe fratele Luke și pe dr. Traylor. Pe măsură ce a devenit tot mai slăbit, pe măsură ce s-a detașat de sine însuși, îi vede tot mai des, și, dacă Willem și Malcolm s-au încetșosat acum pentru el, nu la fel s-a întâmplat cu fratele Luke și dr. Traylor. Simte că trecutul lui e un cancer, pe care ar fi trebuit să-l trateze demult, însă l-a ignorat. Iar acum cei doi au metastazat, au devenit prea mari și prea copleșitori pentru ca el să-i mai poată elimina. Acum, când apar, sunt tăcuți: stau în fața lui, se așază unul lângă altul pe canapeaua din dormitor, holbându-se la el, iar așa e chiar mai rău decât dacă ar vorbi, fiindcă știe că încearcă amândoi să decidă ce e de făcut cu el și știe de asemenea că, orice ar decide, tot va fi mai rău decât își poate imagina, mai rău decât tot ce s-a întâmplat înainte. La un moment dat îi vede șoptindu-și unul altuia și știe că vorbesc despre el.

— *Încetați!* urlă la ei. *Încetați, încetați!*

Dar ei nu-i dau atenție și, când încearcă să se ridice ca să-i alunge, nu poate.

— Willem, se aude strigând, apără-mă, ajută-mă, fă-i să plece, fă-i să dispară!

Dar Willem nu vine, iar el își dă seama că e singur și-i e frică, și se ascunde sub pătură și stă cât de nemișcat poate, convins că timpul și-a inversat pentru el curgerea și că va fi obligat să-și retrăiască viața de la capăt. „O să fie mai bine până la urmă”, își promite singur. „Nu uita, după anii răi au venit ani buni”. Dar nu mai poate încă o dată; nu mai poate să retrăiască acei cincisprezece ani, ale căror ecouri

au fost atât de îndelungi și de răsunătoare încât au hotărât ele tot ce a devenit și tot ce a făcut el.

Când se trezește de-a binelea în sfârșit, luni dimineață, știe că a depășit un fel de prag. Știe că e aproape, știe că trece dintr-o lume în alta. Își pierde cunoștința de două ori doar încercând să se așeze în scaun. Leșină în drum spre baie. Și totuși, cumva, nu se rănește, cumva rămâne în viață. Se îmbracă, punându-și cămașa și costumul pe care le-a dat la modificat cu o lună în urmă și care îi sunt deja largi din nou, își prinde protezele de cioturi și coboară să se întâlnească cu domnul Ahmed.

La birou, totul e la fel. E început de an nou, lumea se întoarce din vacanță. La întrunirea comitetului managerial, își înfige unghiile în coapsă ca să rămână conștient. Simte cum degetele i se descleștează de pe creangă.

Sanjay pleacă devreme în seara aceea, și pleacă și el devreme. Azi e ziua în care Harold și Julia se mută în oraș, iar el le-a promis că le face o vizită. Nu i-a mai văzut de mai mult de o lună, și, deși nu mai e în stare să-și evalueze propria înfățișare, a îmbrăcat azi mai multe rânduri de haine unele peste altele – maiou, cămașă, pulover pe gât, pulover cu nasturi, sacou, palton – ca să pară puțin mai solid. Când ajunge la clădire, portarul îl pofteste înăuntru, iar el urcă încercând să nu clipească, fiindcă clipitul îi accentuează amețeaua. În fața ușii lor se oprește și își sprijină fruntea în palme până când se simte suficient de puternic, apoi apasă clanța, trece pragul și rămâne cu privirea ațintită înainte.

E toată lumea: Harold și Julia, desigur, dar și Andy, JB, Richard, India, ambii Henry Young, Rhodes, Elijah, Sanjay și soții Irvine, fiecare așezat pe o altă piesă de mobilier, de parcă ar fila o ședință foto, și pentru o clipă el se teme că va izbucni în râs. Și pe urmă se întreabă: „Oare visez? Sau sunt treaz?” își amintește de viziunea despre sine ca o saltea desfundată și se miră: „Sunt încă real? Sunt conștient încă?”

— Dumnezeu mare! exclamă când își regăsește glasul. Ce mai e și asta?

— Exact ceea ce ți se pare că e, răspunde Andy.

— Eu nu rămân la așa ceva, încearcă el să zică, dar nu poate.

Nu poate să se miște. Nu poate să se uite la niciunul dintre ei; se uită în schimb la propriile-i mâini – stânga cu cicatrici, dreapta normală –, în vreme ce Andy continuă să vorbească. De mai multe săptămâni îl țin sub supraveghere: Sanjay a socotit zilele în care l-a văzut mâncând la birou, Richard a intrat la el în apartament ca să verifice mâncarea din frigider.

— Îți măsurăm pierderea de greutate în grade, îl aude pe Andy spunând. O scădere între unu și zece procente înseamnă gradul unu; una de unsprezece până la douăzeci de procente este de gradul doi. Gradul doi este cel în care luăm în calcul ideea de a te hrăni artificial. Tu știi asta, Jude, fiindcă ți s-a mai întâmplat și înainte. Și îmi dau seama, privindu-te, că ai ajuns la gradul doi – cel puțin.

Andy vorbește întruna, iar lui i se pare că începe să plângă, dar nu e în stare să verse lacrimi. Totul a luat un curs oribil, își spune el; cum e posibil să fi mers totul atât de prost? Cum de a uitat atât de profund cine era el atunci când era cu Willem? De parcă omul acela a murit și el odată cu Willem, iar lui nu i-a mai rămas decât eul lui elementar și primitiv, care nu i-a plăcut niciodată, complet incapabil să umple

viața pe care o are, viața pe care a izbutit să și-o croiască singur, în pofida sa.

Într-un târziu ridică ochii și îl vede pe Harold privindu-l țintă, îl vede plângând de fapt, în tăcere, uitându-se fix la el.

— Harold, spune el, deși Andy încă vorbește, eliberează-mă! Eliberează-mă de promisiunea pe care ți-am făcut-o! Nu mă obliga să continui! Nu mă obliga să merg mai departe!

Dar nimeni nu-l eliberează, nici Harold, nici altcineva. Dimpotrivă, e capturat și dus la spital, iar acolo începe să se opună. „Ultima mea luptă”, își spune și se zbate mai tare ca niciodată, ca atunci când era copil în mănăstire și devenea un monstru, așa cum i se spunea întotdeauna că e, urlă și-i scuipe pe Andy și pe Harold în față, își smulge perfuzia din braț, se zvârcolește în pat, încearcă să zgârie brațul lui Richard, până când, în final, o asistentă îl înțeapă înjurând și îl sedeează.

Se trezește cu încheieturile legate de pat, fără proteze la picioare, fără haine, cu un tampon de vată pe claviculă, sub care știe că i-a fost fixat un cateter. Același lucru la nesfârșit, își spune, același, același, același.

Dar de data asta nu e același. De data asta nu mai are de ales. De data asta e hrănit prin tubul care-i pătrunde în abdomen și în stomac. De data asta e obligat să se ducă din nou la doctorul Loehmann. De data asta va fi supravegheat la fiecare oră de masă. Richard îl va veghea la micul dejun. Sanjay îl va urmări mâncând prânzul și, dacă stă la birou până seara, cina. Harold îl va supraveghea în weekenduri. Nu are voie să se ducă la baie decât la o oră după ce a terminat de mâncat. Trebuie să meargă la Andy în fiecare vineri. Trebuie să-l întâlnească pe JB în fiecare sâmbătă. Trebuie să-l vadă pe Richard în fiecare duminică. Și trebuie să-l vadă pe Harold ori de câte ori zice Harold că trebuie. Dacă e prins că sare peste o masă sau o ședință cu doctorul Loehmann ori că aruncă mâncare, va fi internat în spital, iar această internare nu va mai dura câteva săptămâni, ci câteva luni. Va pune pe el cel puțin cincisprezece kilograme și va avea voie să se oprească doar după ce își va fi menținut greutatea timp de șase luni.

Și astfel începe noua lui viață, în care a trecut dincolo de umilință, dincolo de regrete, dincolo de speranță. E o viață în care prietenii epuizați îl urmăresc cu chipuri epuizate în timp ce mănâncă omlete, sandvișuri, salate. Stau de cealaltă parte a mesei și se uită cum, răsuțește pastele pe furculiță, cum vâre lingura în mămăligă, cum curăță carnea de pe oase. Îi verifică bolul sau farfuria și încuviințează – da, poate să se ridice – sau clatină din cap: „Nu, Jude, trebuie să mai mănânci”. La birou ia decizii, și ceilalți le respectă, dar pe urmă, la ora unu a după-amiezii, îi este adus prânzul, și în următoarea jumătate de oră – deși nimeni din firmă nu știe asta deciziile lui nu mai înseamnă nimic, fiindcă Sanjay e cel care deține puterea absolută, iar el trebuie să-i urmeze toate indicațiile. Cu un singur SMS către Andy, Sanjay îl poate trimite la spital, unde îl vor lega din nou și îl vor îndopa artificial. Toți pot să facă asta. Și nimănui nu pare să-i pese că el vrea altceva.

„Ați uitat cu toții?” ar vrea el să întrebe. „Ați uitat de el? Ați uitat câtă nevoie am de el? Ați uitat că nu știu cum să trăiesc fără el? Cine poate să mă învețe? Cine poate să-mi spună ce să fac acum?”

Un ultimatum l-a trimis prima dată la doctorul Loehmann; tot un ultimatum îl readuce acum în cabinetul lui. Întotdeauna a avut o relație cordială cu psihiatrul, cordială și distantă, însă acum se poartă ostil și nepoliticos cu el.

— Nu vreau să vin aici, ripostează când doctorul îi spune că se bucură să-l vadă din nou și îl întreabă despre ce ar vrea să discute. Și nu mai minți! Nu te bucuri să mă vezi, și nici eu nu mă bucur să vin aici. E o pierdere de vreme – a mea și a ta. Mă aflu aici fiindcă am fost obligat să vin.

— Jude, nu trebuie să discutăm motivele pentru care te afli aici, dacă nu vrei. Despre ce ai dori să vorbim?

— Despre nimic.

— Povestește-mi despre Harold! îi sugerează doctorul Loehmann după o pauză, iar el oftează, agasat.

— N-am nimic de povestit.

Vine la Loehmann în fiecare luni și joi. Lunea seara se întoarce la birou după ce pleacă de la cabinet, dar joia trebuie să se ducă la Harold și la Julia, și cu ei e la fel de nepoliticos; nu doar nepoliticos, ci de-a dreptul obraznic, dușmănos. Se poartă într-un fel care îl uimește și pe el, așa cum n-a mai îndrăznit niciodată în viață nici măcar când era copil, într-un fel pentru care oricine altcineva l-ar lua la bătaie. Dar Harold și Julia nu fac asta. Nu-l ceartă niciodată, nu-l disciplinează niciodată.

— Chestia asta e dezgustătoare, spune el în seara asta, împingând din fața lui puiul înăbușit pe care l-a gătit Harold. Nu mănânc așa ceva!

— Îți aduc altceva, intervine Julia repede și se ridică de pe scaun. Ce vrei să mănânci, Jude? Vrei un sandviș? Niște fiuă?

— Orice altceva. Chestia asta pare mâncare de câini.

Dar i se adresează de fapt lui Harold, uitându-se fix la el, provocându-l să facă ceva, să izbucnească. Inima îi bate mai tare, în anticiparea momentului; îl și vede pe Harold sărind de pe scaun și lovindu-l peste față. Îl vede înecat în lacrimi. Îl vede dându-l afară din casa lui.

— Ieși dracului de aici, Jude! îi va spune. Pleacă din viața noastră și nu te mai întoarce!

— Bine, va răspunde el. Bine, foarte bine. Oricum n-am nevoie de voi, Harold. N-am nevoie de niciunul dintre voi.

Ce ușurare va fi să afle că de fapt Harold nu l-a vrut niciodată, că adopția a fost doar o toană de moment, un capriciu care și-a pierdut de mult atracția noutății!

Dar Harold nu face nimic din toate astea, stă doar și se uită la el.

— Jude, rostește într-un târziu, pe un ton foarte jos.

— Jude, Jude, îl maimuțărește el, chițâindu-și numele în fața lui ca o gaiță. Jude, Jude!

E un pachet de nervi, în culmea furiei; nici nu există cuvinte care să definească ce simte. Ura îi clocotește în vene. Harold îl vrea viu și, uite, acum i se împlinește dorința. Acum Harold îl vede așa cum e de fapt.

„Știi cât de rău aș putea să te rănesc?” ar vrea să-l întrebe. „Știi că aș putea spune lucruri pe care să nu le uiți niciodată, pentru care nu m-ai putea ierta niciodată? Știi

că am puterea asta? Știi că, în fiecare zi de când te cunosc, te-am mințit? Știi ce sunt eu cu adevărat? Știi cu câți bărbați am fost, ce le-am dat voie să-mi facă, câte chestii am avut în mine, ce zgomote am scos?” Viața lui, singurul lucru care îi aparține, îi e posedată: de Harold, care vrea să-l țină viu, de demonii care îi colcăie în corp, agățându-i-se de coaste, sfârtecându-i plămânii cu ghearele, de fratele Luke, de dr. Traylor. „La ce folosește viața?” se întreabă singur. „La ce folosește viața mea?”

„Ah”, exclamă în sinea lui, „chiar n-o să pot uita niciodată? Asta sunt, de fapt, după atâția ani?”

Simte că începe să-i curgă sânge din nas și se ridică de la masă.

— Plec, le spune când Julia intră aducând un sandviș.

Vede că ea a tăiat coaja pâinii, pe care a feliat-o în triunghiuri, ca pentru un copil, și timp de o clipă ezită și aproape că începe să hohotească, dar se stăpânește și se încruntă iar la Harold.

— Nu, nu pleci, replică Harold fără mânie, dar ferm, apoi se ridică de pe scaun și îndreaptă un deget spre el: Stai aici și termini de mâncat.

— Ba nu! Sună-l pe Andy, nu-mi pasă! O să mă omor, Harold, o să mă omor orice ai face tu, și n-o să ai cum să mă oprești.

— Jude, o aude pe Julia șoptind. Jude, te rog!

Harold vine spre el, luând în drum farfuria din mâna Juliei, iar el își spune: „Acum o să se-ntâmples”. Și ridică bărbia, așteptând ca Harold să-l lovească peste față, dar Harold nu-l lovește; pune doar farfuria în fața lui.

— Mănâncă! îi cere cu glas sugrumat. Ai să mănânci tot, acum!

Lui îi vine în minte, pe neașteptate, ziua în care a avut prima criză acasă la Harold și Julia. Ea era la cumpărături, iar Harold urcase la etaj să primeze o rețetă alarmant de complicată pentru un sufleu pe care avea de gând să-l prepare. El s-a închis în cămară, zăcând pe jos și străduindu-se să-și controleze picioarele să nu-i zvâcnească de durere, și a auzit pașii lui Harold coborând pe scări și intrând în bucătărie. „Jude!” l-a strigat pentru că nu l-a văzut, iar el, oricât de tăcut încercase să fie, a scăpat totuși un sunet, și Harold a deschis ușa și l-a găsit acolo. Îl știa deja de șase ani pe vremea aceea, însă întotdeauna fusese precaut în prezența lui, temându-se de ziua în care avea să i se arate așa cum era de fapt și totuși așteptând-o. „Îmi pare rău”, a încercat să-i spună, dar n-a reușit decât să scoată un sunet nearticulat.

— Jude, l-a strigat Harold speriat, mă auzi?

El a încuviințat din cap, iar Harold a intrat în cămară, pășind pe lângă rolele de prosoape de hârtie și sticlele cu detergent de vase, ghemuindu-se pe podea și luându-i cu blândețe capul pe genunchii lui, și pentru o clipă el a crezut că acela era momentul pe care-l anticipase, într-un fel, dintotdeauna, în care Harold avea să se descheie la pantaloni, iar el avea să fie nevoit să facă tot ce făcuse mereu. Dar Harold nu s-a descheiat, l-a mângâiat doar pe cap, și, după o vreme în care trupul lui zvâcnise și grohăise, crispându-se de durere, cu încheieturile parcă în flăcări, și-a dat seama că Harold îi cântă. Era o melodie pe care n-o mai auzise înainte, dar pe care a recunoscut-o instinctiv ca pe un cântecel pentru copii, un cântec de leagăn, iar în timp ce el tremura, clănțănea și șuiera printre dinți, închizându-și și deschizându-și

palma stângă, încleștându-și mâna dreaptă pe gâtul unei sticle de ulei, Harold cânta mai departe. Și, cum zăcea acolo, umilit atât de cumplit, a știut că, după acel incident, Harold ori se va îndepărta de el, ori va deveni și mai apropiat. Și, fiindcă nu știa care dintre cele două se va întâmpla, a început să sperie – așa cum nu mai sperase niciodată înainte și nici n-avea să mai sperie vreodată – că episodul acela nu se va mai încheia, că melodia lui Harold nu se va mai sfârși, că el nu va fi nevoit să afle ce avea să se întâmple pe urmă.

Iar acum el e mult mai bătrân, Harolds mult mai bătrân, Julia e mult mai bătrână – sunt trei oameni bătrâni, iar lui i se oferă un sandviș ca pentru copii, cu un ordin – „Mănâncă!” – tot ca pentru copii. „Suntem atât de bătrâni încât am devenit tineri din nou”, își spune el, ia farfuria și o azvârle către peretele opus, de care se sparge spectaculos. Vede că sandvișul scos din prăjitor era cu brânză topită, vede una dintre feliuțele triumphiulare lipindu-se de perete și prelingându-se apoi în jos, cu brânza căzând în cocoloașe cleioase.

„Acum”, își spune aproape fremătând când Harold vine iar spre el, „acum, acum, acum!” Harold ridică mâna, iar el așteaptă să fie lovit atât de tare încât seara asta să se sfârșească brusc, și el să se trezească în patul lui de acasă și o vreme să poată uita acest moment, să poată uita ce a făcut.

Dar, în loc de asta, Harold îl ia în brațe, iar el încearcă să-l împingă departe, însă și Julia îl ține, aplecată peste spătarul scaunului cu rotile, iar el e prins între ei.

— Lăsați-mă în pace! urlă la ei, dar energia îi piere, e tot mai slab și-i e foame. Lăsați-mă în pace! încercă iar, însă cuvintele îi sunt informe și inutile, la fel de inutile ca brațele și ca picioarele, și după o vreme renunță să mai încerce.

— Jude, șoptește Harold încet. Bietul meu Jude! Scumpul meu!

Și atunci el începe să plângă, fiindcă nimeni nu i-a mai zis vreodată „scump”, după fratele Luke. Uneori încerca Willem – „scumpul meu”, încerca să-l strige, sau „iubitul meu” –, dar el îi cerea să înceteze; numele de alint i se părea murdar, un cuvânt înjositor, de depravare.

— Scumpul meu, spune Harold din nou, iar el ar vrea să înceteze; ar vrea să nu înceteze niciodată. Copilașul meu!

Iar el plânge fără să se poată opri, plânge pentru tot ce a fost, pentru tot ce ar fi putut să fie, pentru fiecare durere veche, fiecare bucurie veche, plânge de rușine și de euforia că e în sfârșit și el copil, cu toate toanele, capriciile și temerile unui copil, plânge pentru privilegiul de a se purta urât și a fi iertat, pentru luxul tandreții, al afecțiunii, al mâncării așezate în fața lui și al faptului că e obligat s-o mănânce, pentru că poate, în sfârșit, să creadă în alinările unui părinte, să creadă că pentru cineva e drag și special în ciuda greșelilor făcute și a răutăților lui, ba chiar *datorită* acestor greșeli și răutăți.

Totul se termină cu Julia care se duce la bucătărie și-i pregătește un alt sandviș; cu el care-l mănâncă, flămând cu adevărat pentru prima dată după multe luni, care-și petrece apoi noaptea în dormitorul pentru oaspeți; cu Harold și Julia care-l sărută de noapte bună; cu el care se întreabă dacă nu cumva timpul se va da totuși cu adevărat înapoi, până la urmă, numai că de această dată el îi va avea pe Harold și

Julia drept părinți de la început, și cine știe ce va fi cu el – știe doar că va fi mîi bine, mai sănătos, mai bun, că nu va mai simți nevoia să lupte atît de îndârjit împotriva propriei vieți. Are o viziune în care el însuși, în vîrstă de cincisprezece ani, aleargă prin casa din Cambridge, strigând cuvinte – „Mamă! Tată!” – pe care nu le-a rostit niciodată înainte, și, cu toate că nu-și poate imagina ce anume îl entuziasmează atît de tare pe acest copil din vis (deși a analizat îndelung purtarea copiilor normali, preocupările și interesele lor, cunoaște prea puține detalii specifice), își dă seama că e fericit. Poate că e îmbrăcat în echipament de fotbal, cu brațele și picioarele goale; poate că e însoțit de un prieten, de o prieteni. Probabil că n-a făcut sex niciodată pînă atunci; probabil că încearcă să profite de orice ocazie ca să înceapă. Se gîndește uneori la ce va fi ca adult, dar niciodată nu-i trece prin minte că nu va avea o persoană iubită alături, că nu va face sex, că nu va avea picioare cu care să alerge pe o pajiște cu iarba moale ca un covor. Toate orele pe care le-a petrecut tăindu-se, ascunzându-și tăieturile și alungându-și amintirile – ce va face oare acum cu toate aceste ore? Va fi un om mai bun, știe asta. Un om mai iubitor.

Dar poate, își spune el, poate că nu e încă prea târziu. Poate va reuși să se mai prefacă o dată, iar această ultimă prefăcătorie va schimba lucrurile pentru el, îl va transforma în persoana care ar fi putut fi. Are cincizeci și unu de ani; e bătrîn. Dar poate că are încă timp. Poate că ar putea fi încă reparat.

La asta se gîndește și luni, cînd se duce la doctorul Loehmann, căruia îi cere scuze pentru purtarea oribilă de săptămîna trecută și din săptămînile dinainte.

Și de data asta, pentru prima dată, chiar încearcă să vorbească. Încearcă să răspundă la întrebările doctorului Loehmann și să fie sincer. Încearcă să înceapă o poveste pe care a mai spus-o o singură dată în viață. Dar e foarte greu, nu numai fiindcă abia reușește să rostească cuvintele, ci și pentru că nu poate s-o facă fără să se gîndească la Willem, la faptul că, atunci cînd a spus-o înainte, era împreună cu cineva care l-a perceput așa cum nimeni nu l-a mai perceput după Ana, care a știut să vadă dincolo de cel care era el și totuși l-a văzut și pe el, în întregime. Și deodată devine agitat, cu răsufarea tăiată, își întoarce brusc scaunul – mai are de recuperat trei, patru kilograme înainte să poată merge din nou cu protezele –, își cere scuze și iese din cabinetul doctorului, năpustindu-se spre baie, unde se încuie înăuntru, respirînd lent și masîndu-și pieptul cu palma, ca pentru a-și alina inima. Și acolo, în baia rece și tăcută, începe din nou vechiul lui joc de-a „și dacă”: „Și dacă n-aș fi plecaftu fratele Luke? Dacă nu m-aș fi lăsat sechestrat de dr. Traylor? Dacă nu i-aș fi dat drumul lui Caleb în apartament? Dacă aș fi ascultat-o pe Ana?”

Și continuă tot așa; învinuirile se succedă în rafală. Dar pe urmă se întrebă: „Și dacă nu l-aș fi întîlnit niciodată pe Willem? Pe Harold?”

Pe Julia? Dacă nu i-aș fi întîlnit pe Andy, pe Malcolm, JB, Richard, Lucien și pe atîția alții – Rhodes, Citizen, Phaedra, Elijah... cei doi Henry Young... Sanjay?” Cele mai înfricoșătoare „și dacă” au legătură, toate, cu anumiți oameni. Cele mai bune, la fel.

Într-un final reușește să se liniștească și iese din baie. Ar putea pleca, știe foarte bine. Liftul e aici, aproape; l-ar putea trimite pe urmă pe domnul Ahmed să-i

recupereze haina.

Dar nu pleacă. Pornește în cealaltă direcție și se întoarce în cabinet, unde doctorul Loehmann e încă așezat pe scaun și-l așteaptă.

— Jude, te-ai întors! îi spune.

Iar el trage aer în piept, adânc.

— Da. Am hotărât să rămân.

PARTEA A ȘAPTEA LIPSENARD STREET

Când s-au împlinit doi ani de la moartea ta, ne-am dus la Roma. A fost, într-un fel, o coincidență și nu tocmai: el știa, și noi știam, că trebuie să plece din oraș, cât mai departe de statul New York. Și poate că soții Irvine au simțit la fel, fiindcă atunci programaseră și ei ceremonia – chiar la sfârșitul lui august, când toată Europa va fi migrat în altă parte, iar noi ne îndreptam spre ea, spre continentul lipsit de stolurile lui gălăgioase, de întreaga sa faună locală.

Ceremonia a fost organizată la Academia Americană, unde Sophie și Malcolm își făcuseră stagiatura și unde soții Irvine finanțaseră o bursă care urma să se acorde unui tânăr arhitect. Contribuiseră și la alegerea primului bursier, o tânără londoneză, foarte înaltă și emoționată ca un copil, care construia în general structuri temporare, clădiri cu aspect complex, din paiantă și hârtie, menite să se dezintegreze lent, cu timpul. După anunțarea bursei, care a fost însoțită și de un premiu în bani, a urmat o recepție, la care Flora a rostit câteva cuvinte. Pe lângă noi și partenerii de la Bellcast ai lui Malcolm și Sophie, au participat Richard și JB, care făcuseră și ei câte un stagiul la Roma, iar după ceremonie ne-am difs la un mic restaurant din apropiere pe care obișnuiseră ei să-l frecventeze în perioada în care locuiseră aici și unde Richard ne-a arătat care părți din zidurile clădirii erau etrusce și care romane. Deși plăcută și agreabilă, masa a fost tăcută, și, la un moment dat, îmi amintesc că am ridicat privirea și am remarcat că niciunul dintre noi nu mânca, ci toți se uitau în gol – în tavan, în farfurie, unul la celălalt –, fiecare cu gândurile lui și totuși, sunt sigur, unit în gând cu ceilalți.

A doua zi după-amiază Julia s-a culcat puțin, iar noi am ieșit la o plimbare. Stăteam pe celălalt mal al Tibruluisaproape de Piazza di Spagna, dar i-am cerut taximetristului să ne ducă înapoi peste pod, în Trastevere, unde ne-am plimbat pe străduțe atât de înguste și de întunecoase încât ai fi zis că sunt coridoare, până când am ajuns la o piațetă clar delimitată, scăldată în soare, și acolo ne-am așezat pe o bancă din piatră. Un bătrân cu barbă căruntă, într-un costum de in ședea la celălalt capăt al băncii și ne-a salutat cu un semn din cap, iar noi i-am răspuns la fel.

Multă vreme am tăcut amândoi, zăbovind în arșița soarelui, și deodată el a spus că-și amintește piațeta asta, că fusese aici cu tine la un moment dat și că la numai două străzi distanță se afla o celebră gelaterie.

— Să mă duc? m-a întrebat zâmbind.

— Cred că știi răspunsul, am replicat, iar el s-a ridicat.

— Mă întorc repede.

— Stracciatella, am precizat, iar el a încuviințat:

— Știu.

L-am privit îndepărtându-se, eu și bătrânul, care a surâs apoi către mine, și eu i-am surâs la rândul meu. La urma urmei, mi-am dat eu seama, nu era chiar atât de bătrân; probabil avea doar cu câțiva ani mai mult decât mine. Și totuși, eu n-am reușit niciodată (și nu pot nici acum) să mă consider bătrân. Vorbeam ca și când aș fi știut că așa sunt, îmi deplângeam vârsta. Dar o făceam numai în glumă sau ca să le dau celorlalți sentimentul că sunt tineri.

— *Lui e tuofiglio?* l m-a întrebat bărbatul, iar eu am încuviințat din cap.

Întotdeauna sunt plăcut surprins când lumea ne recunoaște drept ceea ce suntem unul pentru celălalt, fiindcă nu semănăm deloc; și totuși, îmi spun – sper – că există ceva în felul nostru de a fi împreună care constituie o dovadă a relației dintre noi mai elocventă decât simpla asemănare fizică.

— Ah! a continuat bărbatul, privindu-l din nou înainte ca el să dispară după colț.

*Molto beuo.*⁴⁶⁴⁷

— Și, am replicat și m-am întristat deodată.

Cu o expresie șugubeață, bătrânul m-a întrebat – deși a fost mai degrabă o afirmație:

— *Tua moglie deve essere molto bella, no?*

Și mi-a zâmbit larg ca să-mi arate că glumește, că a spus-o ca pe un compliment – că, dacă eu eram un bărbat neatrăgător, eram totodată norocos, fiindcă aveam o soție atât de frumoasă care îmi dăruise un fiu așa de arătos –, ca să nu pot să mă simt jignit.

— Frumoasă, într-adevăr, am răspuns, iar el a surâs, deloc surprins.

Bătrânul plecase deja – după ce m-a salutat din cap, sprijinindu-se în baston –, când el s-a întors cu un cornet pentru mine și un pahar cu granița de lămâie pentru Julia. Mi-ar fi plăcut să-și fi luat și el ceva, dar nu-și luase nimic.

— Ar trebui să mergem, mi-a spus.

Am plecat, și în seara aceea el s-a culcat devreme, iar a doua zi – ziua în care ai murit tu – nu l-am văzut deloc: ne-a lăsat la recepție un mesaj în care scria că s-a dus să se plimbe, că ne vedem mâine și că îi pare rău; ne-am plimbat și noi toată ziua, eu am sperat că poate îl vom întâlni – la urma urmei, Roma nu e un oraș chiar atât de mare –, dar nu l-am întâlnit, iar seara, când ne pregăteam să ne culcăm, mi-am dat seama că îl căutasem pe fiecare stradă, în fiecare grup de oameni.

A doua zi dimineață l-am găsit la micul dejun citind ziarul, palid, dar zâmbindu-ne, și nu l-am întrebat ce făcuse cu o zi în urmă, iar el nu ne-a spus din proprie inițiativă. În ziua aceea am mers prin oraș toți trei – un grup incomod, prea mare pe trotuare, așa că mergeam în șir indian, făcând cu schimbul în frunte –, dar ne-am limitat la locurile cunoscute, circulate, care să nu stârnească amintiri secrete și nici afinități personale. Aproape de Via Condotti, Julia a aruncat o privire în vitrina micuță a unui mic magazin de bijuterii în care am intrat toți trei, umplând tot spațiul disponibil, și fiecare dintre noi a luat în mână cerceii pe care îi admirase ea în

vitrină. Erau superbi: din aur solid, grei, de forma unor păsări, cu rubine mici, rotunde, în chip de ochi și câte o rămurică de aur în cioc, iar el i-a cumpărat și i-a dăruit, și Julia s-a arătat stingherită și încântată – ea, care n-a purtat niciodată multe bijuterii –, însă el a părut fericit că îi poate face o bucurie, iar eu am fost fericit pentru fericirea lui și pentru a ei deopotrivă. Seara ne-am întâlnit cu JB și cu Richard pentru o ultimă cină împreună, iar a doua zi dimineață noi am pornit spre ndra, spre Florența, iar el spre casă.

— Ne vedem peste cinci zile, i-am spus, iar el a încuviințat.

— Sejur plăcut! ne-a urat. Petrecere frumoasă! Ne vedem curând.

Ne-a făcut cu mâna când mașina noastră a demarat, iar noi ne-am întors și i-am făcut cu mâna. Îmi amintesc că speram ca fluturarea mâinii mele să-i poată transmite ceea ce eu nu putusem să rostesc: „Să nu îndrăznești!” Cu o seară în urmă, în timp ce el și Julia stăteau de vorbă cu JB, îl rugasem pe Richard să-mi trimită vești până când aveam să ne întoarcem acasă, și el îmi promisese că așa va face. Jude pusese la loc aproape toate kilogramele pe care i le ceruse Andy, însă avusese două reculuri, unul în mai și altul în iulie, așa că eram încă toți cu ochii pe el.

Uneori mi se părea că relația noastră evoluează în sens invers, și, în loc să-mi fac mai puține griji pentru el, îmi făceam mai multe; cu fiecare an deveneam tot mai conștient de fragilitatea lui și tot mai puțin convins de propria mea competență. Când Jacob era mic, mă simțeam tot mai sigur și mai liniștit cu fiecare lună, ca și când, cu cât trăia mai mult pe lume, cu atât mai adânc se ancora în ea, de parcă, fiind viu, își afirma însuși dreptul la viață. Era o idee absurdă, firește, și s-a dovedit greșită în cel mai oribil mod cu putință. Dar nu mă puteam împiedica să nu gândesc așa – că viața atrage viață. Și totuși, la un moment dat în viața lui Jude – după Caleb, ca să fiu mai exact –, am avut senzația că el se află în nacela unui balon cu aer cald, prins de pământ cu o frânghie lungă și răsucită, și cu fiecare an balonul se zbătea tot mai mult în legătura sa, tinzând să se desprindă și să plutească sus, spre cer. Iar jos, pe pământ, eram noi, cei care ne străduiam să-l aducem înapoi pe sol, înapoi în siguranță. Așa că mi-era tot timpul teamă pentru el, dar și de el.

Poți să ai o relație cu cineva de care ți-e frică? Sigur că poți. Dar pe mine mă speria oricum fiindcă el era cel puternic, spre deosebire de mine: dacă se sinucidea, dacă se smulgea de lângă mine, știam că aș fi supraviețuit, dar știam la fel de bine că supraviețuirea ar fi fost un chin; știam că toată viața mea după aceea aș fi căutat explicații, memorându-mi trecutul pentru a-mi analiza greșelile. Și sigur că știam ce dor cumplit avea să-mi fie de el, fiindcă, deși existaseră „repetiții” pentru dispariția lui, nu reușisem câtuși de puțin să le accept și niciodată nu aveam să mă obișnuiesc cu ideea.

Dar pe urmă ne-am întors acasă, și totul s-a repetat: domnul Ahmed ne-a așteptat la aeroport și ne-a dus până la apartament, unde în ghereta portarului ne așteptau pungii cu mâncare, ca să nu fim nevoiți să mai mergem la magazin. A doua zi era joi, iar el a venit și am mâncat împreună, ne-a întrebat ce mai văzuserăm și ce făcuserăm, iar noi i-am povestit. Seara, în timp ce spălam vasele, el mi-a întins un

castron să-l pun în mașina de spălat, dar-i-a alunecat dintre degete și s-a spart pe podea.

— La naiba! a strigat. Îmi pare rău, Harold! Sunt atât de prost și de neîndemânatic!

Și, cu toate că i-am spus că nu e nicio problemă, că nu s-a întâmplat nimic grav, el s-a enervat și mai tare, atât de tare încât mâinile au început să-i tremure și a ajuns să-i curgă sânge din nas.

— Jude, i-am spus, nu-i nimic. Se mai întâmplă.

Dar el a clătinat din cap.

— Nu. Eu sunt problema. Stric totul. Distrug tot ce ating.

Am schimbat o privire cu Julia pe deasupra lui, în vreme ce se aplecase să strângă cioburile, neștiind ce să spunem și ce să facem: reacția lui era cu totul disproporționată față de cele întâmplate. Dar existaseră în lunile anterioare, de când dăduse cu farfuria de perete, câteva incidente care mă făcuseră să înțeleg pentru prima dată de când îl cunoșteam câtă furie avea în el și cât de tare se străduia probabil în fiecare zi să și-o controleze.

După primul incident cu farfuria a mai urmat unul, câteva săptămâni mai târziu. Eram la Lantern House, unde el nu mai fusese de luni bune. Era dimineață, imediat după micul dejun, tocmai mă pregăteam să mă duc cu Julia până la magazin și am luat-o spre dormitor să-l întreb ce voia să cumpăr. El era cu ușa întredeschisă, și, când l-am văzut ce face, nu știu din ce motiv nu l-am strigat, nici n-am plecat, ci am rămas în prag, tăcut, uitându-mă la el. Își pusese o proteză și și-o fixa pe cealaltă – nu-l văzusem niciodată fără ele de când ieșise din spital –, și l-am privit cum își coboară piciorul stâng în alveolă, trăgând manșeta elastică în sus, peste genunchi și coapsă, și apoi își lasă pantalonul în jos, peste proteză. Așa cum știi, protezele acestea au tălpi care seamănă cu o labă de picior, cu vârf și călcâi, iar eu m-am uitat cum și-a pus șosetele și apoi pantofii. Pe urmă a tras aer în piept și s-a ridicat, și l-am urmărit cum face un pas și apoi încă unul. Dar chiar și eu îmi dădeam seama că era ceva în neregulă – protezele erau încă prea mari, el era încă prea slab –, și, înainte să apuc să strig, el s-a dezzechilibrat și a căzut în față, peste pat, rămânând o clipă nemișcat.

Pe urmă a întins mâna și și-a smuls ambele proteze, întâi pe una, apoi pe cealaltă – cu tot cu șosete și pantofi –, și, preț de o secundă, mi s-a părut că acelea erau picioarele lui adevărate și că tocmai își rupsesse o parte din sine însuși, încât aproape m-am așteptat să văd un șuvoi de sânge țâșnind. El însă a luat o proteză și a izbit-o de pat, iar și iar, icnind de efort, pe urmă a aruncat-o pe jos și s-a așezat pe marginea patului, cu fața în mâini, cu coatele sprijinite pe coapse, legănându-se înainte și-napoi fără un sunet.

— Te rog, l-am auzit rostind, te rog!

Dar altceva n-a mai spus, iar eu, spre rușinea mea, am plecat neauzit și m-am dus în dormitorul nostru, unde m-am așezat în aceeași poziție ca el și am așteptat nici eu nu știu ce.

În lunile acelea mă gândeam des la ce anume încercam să fac, la cât de dificil e să îți în viață pecineva care nu vrea să mai trăiască. Mai întâi încerci cu argumente

logice („Ai atâtea motive să trăiești”), apoi încerci să-l faci să se simtă vinovat („îmi ești dator”), folosești mânia, amenințările și rugămințile („Sunt un om bătrân; nu-i face asta unui om bătrân!”). Dar pe urmă, odată ce el acceptă, e nevoie ca tu, seducătorul, să pășești pe tărâmul autoamăgirii, fiindcă vezi ce mare e prețul pe care îl plătește, vezi cât de mult nu-și dorește să mai fie aici, că simpla existență îl secătuiește, și atunci trebuie să-ți repeți în fiecare zi: „Fac ceea ce trebuie”. Să-l lași să facă ceea ce vrea el să facă e împotriva oricăror legi ale firii și ale iubirii. Așa că insiști asupra clipelor fericite, le fluturi ca pe o dovadă – „Vezi? De asta merită să trăiești! De asta l-am tot obligat să încerce”. chiar dacă acele clipe nu le pot compensa pe celelalte, pe majoritatea. Te întrebi, așa cum am făcut eu cu Jacob, care e rostul unui copil. „Să-mi ofere mie mângâiere? Să-i ofer eu lui mângâiere? Dacă un copil nu mai poate fi mângâiat și alinat, e de datoria mea să-i dau voie să plece?” Și pe urmă îți spui: „Dar așa ceva ar fi abominabil. Nu pot s-o fac”.

Așa că am încercat, desigur. Am încercat continuu. Dar cu fiecare lună îl simțeam îndepărtându-se. Nu era atât o dispariție fizică; în noiembrie revenise la greutatea lui normală, la limita ei de jos, oricum, și arăta mai bine decât oricând. Dar era mai tăcut, mult mai tăcut, iar el a fost tot timpul o fire tăcută. Acum însă vorbea foarte puțin, și uneori, când eram împreună, îl vedeam uitându-se la ceva pe care eu nu-l puteam zări, după care zvâcnea ușor din cap, abia sesizabil, ca un cal care ciulește urechile, și redevenea prezent.

O dată ne-am întâlnit la cina obișnuită de joi, și el avea vânătăi pe față și pe gât, doar pe o parte, de parcă ar fi stat lângă o clădire, spre înserat, și soarele i-ar fi desenat umbre pe piele. Erau un maro-ruginiu închis, ca sângele uscat, și aproape că am țipat când l-am văzut.

— Ce s-a întâmplat? l-am întrebat.

— Am căzut, a răspuns scurt. Nu-ți face griji!

Dar sigur că-mi făceam. Și, când l-am văzut iar cu vânătăi, am încercat să-l iau în brațe.

— Spune-mi! i-am cerut, dar el s-a desprins din mâinile mele.

— Nu e nimic de spus.

Nici acum nu știu ce s-a întâmplat: își făcuse el ceva? Lăsase pe altcineva să-i facă ceva? Nici nu știam care dintre cele două variante e mai rea. Și nu știam ce să fac.

Îi era dor de tine. Și mie mi-era dor de tine. Tuturor ne era. Cred că e bine să știi asta, să știi că nu-mi lipseai doar fiindcă-l făcuseși pe el să se simtă mai bine; îmi lipseai tu însuși. Mi-era dor să văd cu câtă mulțumire făceai lucrurile pe care-ți plăcea să le faci – să mănânci, să fugi după o minge de tenis sau să plonjezi în piscină. Mi-era dor să vorbesc cu tine, să te văd trecând prin încăpere, să te văd căzând pe peluză când te jucai cu nepoții lui Laurence și prefăcându-te că nu te mai poți ridica de cât erau de grei. (În ziua aceea, cea mai mică dintre nepoatele lui Laurence, cea care se îndrăgostise de tine, îți făcuse o brățară din flori de păpădie, iar tu îi mulțumiseși și o purtaseși toată ziua, și, de fiecare dată când o zărea la încheietura ta, fetița dădea fuga și-și îngropa obrazul în puloverul tatălui ei: și de asta mi-era dor.) Dar cel mai mult mi-era dor să văd împreună, să te văd pe tine

privindu-l și pe el privindu-te la rîndul lui; mi-era dor să văd cât de atenți erați unul cu celălalt, cât de afectuos erai cu el – în mod sincer și fără să stai să te gîndești; mi-era dor să vă văd ascultându-vă unul pe altul, amîndoi atît de atenți și de concentrați. Pictura aceea a lui JB – *Willem ascultînd cum Jude povestește ceva* – e atît de realistă, cu o expresie atît de fidelă, încît mi-am dat seama ce se întîmpla în tablou înainte chiar de a-i citi titlul.

Și nu vreau să crezi că după plecarea ta n-au mai existat momente și zile fericite. Au fost mai puține, firește. Erau mai greu de găsit, mai greu de creat. Dar au existat. După ce ne-am întors din Italia, eu am început să predau un curs la Universitatea Columbia, la care puteau asista atît studenți la drept, cât și absolvenți ai altor facultăți. Se intitula „Filosofia legii, legea filosofiei”, îl susțineam împreună cu un prieten vechi și discutam în cadrul lui cât de drept era dreptul, fundamentele morale ale sistemului juridic și modul în care ele contrazic uneori simțul moral național: Drayman 241, după atîția ani! După-amiază mă întîlneam cu prietenii. Julia mergea la un curs de desen după natură. Făceam amîndoi voluntariat la o organizație nonprofit care ajuta specialiști (medici, avocați, profesori) din alte țări (Sudan, Afganistan, Nepal) să-și găsească în America locuri de muncă în domeniul lor, chiar dacă acestea aveau doar o vagă asemănare cu ceea ce făcuseră ei înainte: asistentele deveneau infirmiere, judecătorii deveneau funcționari. Pe unii i-am ajutat să se înscrie la studii de drept, și, când îi întîlneam, discutam despre ce învățau și despre deosebiri dintre dreptul de aici și cel pe care-l cunoșteau ei.

— Cred că ar trebui să lucrăm împreună la un proiect comun, i-am spus în toamna aceea (încă oferea asistență pro bono la organizația nonprofit a artiștilor, care – am constatat când m-am oferit și eu să lucrez ca voluntar acolo – era mai impresionantă decît îmi închipuisem; crezusem că era doar un grup de amatori netalentați care încercau să-și facă o carieră deși era limpede că nu vor reuși niciodată, și, cu toate că de fapt chiar asta era, mi-am dat seama că îi admir așa cum îi admira și el, le admiram perseverența și încrederea stupidă, neștirbită. Erau oameni pe care nimeni și nimic nu-i putea întoarce din drumul lor, din viața pe care și-o asumaseră).

— Ce fel de proiect? m-a întrebat el.

— Ai putea să mă înveți să gătesc, i-am spus, iar el s-a uitat la mine cu expresia aceea în care aproape că zâmbea și nu tocmai, amuzat, dar încă reticent să se arate ca atare. Vorbesc serios! Să gătesc *cu adevărat*. Șase sau șapte feluri pe care să le am în repertoriu.

Și m-a învățat. Sîmbăta după-amiază, după ce termina la birou sau venea din vizita de la Lucien ori de la familia Irvine, plecam spre Garrison doar noi doi sau împreună cu Richard și India, ori cu JB, ori cu unul dintre cei doi Henry Young cu soția lui, iar duminică găteam ceva. Principala mea problemă, așa cum s-a dovedit, era lipsa de răbdare și incapacitatea de a accepta rutina plictisitoare a gătitului. Ieșeam să caut ceva de citit și uitam că lăsasem vasul cu rizoto pe foc, pînă ce se transforma într-un cocoloș cleios, sau uitam să întorc morcovii în ulei și, când mă întorceam, îi găseam lipiți de fundul tigăii. (În mare parte, gătitul părea să conștă în

pipăit, spălat, supravegheat, curățat și întors – activități asociate copilăriei.) Cealaltă problemă a mea, mi s-a spus, era insistența de a inova, care nu este, se pare, decât o garanție a eșecului în bucătărie.

— E chimie, Harold, nu filosofie, îmi tot repeta el, cu acel zâmbet abia schițat al lui. Nu poți să schimbi cantitățile specificate și să speri că preparatul va ieși așa cum trebuie.

— Poate c-o să iasă mai bine, am spus eu la un moment dat mai mult ca să-l amuz – eram întotdeauna dispus să mă prefac puțin zezec dacă mi se părea că asta îl distrează și atunci el a zâmbit, a zâmbit cu adevărat.

— N-o să iasă mai bine, a replicat.

Dar până la urmă chiar am învățat să prepar câteva feluri: am învățat să frig un pui, să fac ochiuri în apă și să prăjesc halibut. Am învățat să fâc chec cu morcov și o pâine cu mai multe tipuri de semințe pe care îmi plăcea s-o cumpăr de la brutăria la care lucrase el la Cambridge: rețeta lui era perfectă, și săptămâni de-a rândul am copt baghetă după baghetă.

— Excelent, Harold! mi-a spus într-o zi, după ce a gustat. Vezi? Acum o să poți să-ți gătești singur și la o sută de ani.

— Cum adică să-mi gătesc singur? am întrebat. Tu va trebui să-mi gătești!

El a zâmbit, cu un zâmbet ciudat, trist, și a rămas tăcut, iar eu am schimbat repede subiectul înainte ca el să apuce să spună ceva ce ar fi trebuit să mă prefac că nu auzisem. Întotdeauna încercam să vorbesc despre viitor, să fac planuri pentru anii care vor veni, pentru ca el să se angajeze în ele, iar eu să-l pot determina să-și onoreze angajamentul. Însă era mereu atent: niciodată nu mi-a promis nimic.

— Ar trebui să luăm lecții de muzică împreună, i-am sugerat, neștiind i nici eu bine ce voiam să spun cu asta.

— Poate că da. Sigur. Mai discutăm.

El a afixat un surâs slab.

Dar mai departe de atât nu a mers niciodată.

După lecția de gătit, ne plimbam. Când eram la casa de la țară, mergeam pe aleea pe care o construisese Malcolm: pe lângă locul din pădure unde-l lăsasem o dată sprijinit de un copac, frânt de durere, pe lângă prima bancă, pe lângă a doua, pe lângă a treia. La a doua întotdeauna ne așezam să ne odihnim. El nu mai avea nevoie să se odihnească, așa cum pătea înainte, și mergeam atât de încet încât, de fapt, nici eu nu aveam. Dar întotdeauna făceam o oprire ceremonială, fiindcă de acolo se vedea cel mai bine spatele casei, îți amintești? Malcolm tăiasse câțiva copaci, așa că de pe bancă zăreai casa drept în față, iar de pe veranda din spate zăreai banca perfect. „E o casă atât de frumoasă!” spuneam, ca întotdeauna, și tot ca întotdeauna speram ca Jude să înțeleagă că eram mândru de el: pentru casa pe care o construisese și pentru viața pe care și-o clădise în ea.

O dată, cam la o lună după ce ne întorseserăm cu toții din Italia, ședeam pe banca aceea, iar el m-a întrebat:

— Crezi că a fost fericit cu mine?

Rostise cuvintele atât de încet, încât am crezut că mi se păruse, dar pe urmă m-a

privit, și mi-am dat seama că fuseseră reale.

— Sigur că a fost, am răspuns. Sunt convins.

El a clătinat din cap.

— Au fost atâtea lucruri pe care eu nu le-am făcut, a spus în cele din urmă.

N-am știut la ce se referă, dar asta nu mi-a schimbat convingerea.

— Orice ar fi fost, sunt sigur că n-a contat. Sunt sigur că a fost fericit cu tine. Mi-a spus, am răspuns, și atunci el s-a uitat lajnine. Sunt sigur, am repetat. Sunt convins.

(Tu nu mi-ai spus asta niciodată, nu în mod explicit, dar știu că mă vei ierta; n-am nicio îndoială. Știu că ai fi vrut să-i spun asta.)

În altă zi mi-a zis:

— Doctorul Loehmann e de părere că ar trebui să-ți spun unele lucruri.

— Ce lucruri? l-am întrebat, având grijă să nu mă uit la el.

— Lucruri despre mine. Despre ce sunt... cine sunt eu, s-a corectat apoi, după o pauză.

— Cred că mi-ar face plăcere. Mi-aș dori să știu mai multe despre tine.

Atunci a zâmbit.

— Sună ciudat, nu-i așa? „Mai multe despre tine”. Ne cunoaștem doar de atâta vreme!

Întotdeauna am avut senzația, în aceste dialoguri, că, dacă nu există, poate, un singur răspuns corect, în mod cert există unul singur incorect, după care el n-avea să mai vorbească niciodată, și mereu mă străduiam să identific care ar fi, ca să nu-l rostesc vreodată cu glas tare.

— Adevărat, am spus. Dar întotdeauna îmi doresc să știu mai multe în ce te privește.

El mi-a aruncat o privire scurtă, după care s-a uitat din nou spre casă.

— Ei, poate c-o să încerc. Poate c-o să-ți scriu ceva.

— Mi-ar plăcea, am răspuns. Oricând ai să te simți pregătit.

— S-ar putea să-mi ia o vreme.

— Nicio problemă. Nu e grabă!

Un timp îndelungat e un lucru bun, mi-am zis: însemna ani, ani în care el să-și dea seama ce anume vrea să spună, și, cu toate că aveau să fie ani dificili, chinuitori, cel puțin el rămânea în viață. Așa am gândit atunci: că preferă să sufere și să trăiască decât să moară.

Dar până la urmă nu i-a luat deloc mult timp. Era în februarie, cam la un an după ce-l puseserăm la dietă în grup. Dacă își păstra greutatea constantă până în mai, urma să întrerupem monitorizarea, iar el putea să renunțe la vizitele la doctorul Loehmann, dacă voia, cu toate că și eu, și Andy eram de părere că ar trebui să se ducă în continuare. Dar deja decizia nu ne mai aparținea. În duminica aceea am rămas în oraș, și, după o lecție de gătit pe Greene Street (terină cu sparanghel și anghinare), am ieșit să ne plimbăm.

Era o zi rece, dar fără vânt, și am luat-o spre sud pe Greene până la Church, și de acolo mai departe, prin Tribela, pe Wall Street, și am ajuns aproape la capătul insulei, unde ne-am oprit și am privit fluviul cu apele lui cenușii. Pe urmă ne-am

întors și am pornit spre nord, pe aceeași stradă: Trinity până la Church, Church până la Greene. El fusese tăcut toată ziua, rezervat, iar eu turuiam despre un ins de vârstă mijlocie pe care-l întâlnisem la centrul de plasare, un medic refugiat din Tibet, cu un an sau doi mai vârstnic decât el, care voia să studieze medicina în America.

— Admirabil din partea lui, a spus el. E dificil s-o iei de la capăt.

— Este, am răspuns eu. Dar și tu ai luat-o de la capăt, Jude. Și tu ești admirabil.

El s-a uitat scurt la mine și apoi și-a întors privirea.

— Vorbesc serios, am insistat.

Mi-am amintit de o zi la vreun an după ce fusese externat din spital după tentativa de sinucidere, când stătea cu noi la Truro. Și atunci ieșiserăm la o plimbare.

— Aș vrea să-mi spui trei lucruri pe care crezi că le faci mai bine decât oricine altcineva, îi cerusem în vreme ce ședeam amândoi pe nisip, iar el pufăise ușor, umflându-și obrajii cu aer și suflându-l apoi printre buzele strânse.

— Nu acum, Harold.

— Haide! Trei lucruri. Trei lucruri pe care le faci mai bine ca oricine, și pe urmă te las în pace.

Dar el se gândise, se gândise și tot nu găsisese nimic, și, confruntat cu această tăcere, eu începusem să mă panichez.

— Trei lucruri pe care le faci bine. Trei lucruri care îți plac la tine, reformulasem în cele din urmă, aproape implorându-l. Orice!

— Sunt înalt, spusese el în cele din urmă. Destul de înalt, oricum.

— Înalt e bine, răspusesem eu, deși sperasem să aud altceva, ceva mai de substanță. Dar hotărâsem să accept „înalt” ca răspuns; la urma urmei, avusese nevoie de mult timp ca să găsească și asta, așa că adăugasem: încă două.

Dar nu se mai putuse gândi la nimic altceva. Vedeam că e frustrat și rușinat, și până la urmă schimbasem subiectul.

Acum, în timp ce ne plimbam prin Tribela, a menționat în treacăt că i se propusese să devină președintele firmei.

— Doamne! am exclamat. E extraordinar, Jude! Dumnezeu! Felicitări!

El a înclinat din cap, o dată.

— Dar n-am de gând să accept.

Am rămas uluit. După tot ce dăduse firmei aceleia, după toate orele și anii petrecuți acolo, nu avea de gând să accepte? S-a uitat la mine.

— Aș fi crezut că o să te bucuri, a spus, iar eu am clătinat din cap.

— Nu. Știu câtă... câtă mulțumire îți aduce serviciul N-aș vrea să crezi că nu sunt de acord cu ceea ce faci, că nu sunt mândru de tine. De ce nu intenționezi să accepți? l-am întrebat, pentru că el nu mai spunea nimic. Ai fi un președinte grozav! Ești făcut pentru asta.

Și atunci a tresărit și s-a crispat, nu știu de ce, și și-a întors privirea.

— Nu, a răspuns. Nu cred că aș fi un președinte bun. A fost o decizie controversată, oricum, din câte am înțeles. Și în plus... Dar s-a oprit. Se oprise și din mers, ca și cum vorbitul și pășitul ar fi fost două activități la concurență, și o vreme am stat amândoi pe loc, în frig. În plus, a continuat după aceea, cred că peste vreun an am să plec de

la firmă. S-a uitat la mine, ca să-mi vadă parcă reacția, după care a năâcat privirea către cer. M-am gândit că poate o să călătoresc, a adăugat, însă glasul îi era plat și lipsit de vioiciune, de parcă ar fi fost prizonier într-o viață undeva departe, de care nu era prea încântat. Aș putea să plec, a mai spus, ca pentru sine. Sunt multe locuri pe care ar trebui să le văd.

N-am știut ce să răspund, așa că l-am privit lung.

— Aș putea veni cu tine, am șoptit, iar el s-a întors parcă de departe și m-a privit.

— Da, a zis, și glasul i-a fost atât de ferm, încât m-am simțit liniștit. Da, ai putea să vii cu mine. Sau ai putea veni să mă întâlnești în anumite locuri.

Am început din nou să mergem.

— Nu c-aș vrea să-ți amân în mod nejustificat a doua ta menire de călător prin lume, i-am spus, dar cred că ar trebui să te mai gândești la oferta celor de la Rosen and Pritchard. Mai rămâi eventual la ei câțiva ani și pe urmă poți să-ți iei zborul în Baleare, în Mozambic sau oriunde vrei tu să te duci. Știam că, dacă accepta poziția de președinte, n-avea să se sinucidă; era prea responsabil ca să plece și să lase în urmă ceva neterminat. Bine? am insistat.

A zâmbit atunci, cu zâmbetul lui dintotdeauna, luminos și minunat.

— Bine, Harold. Promit să mă mai gândesc.

Eram la numai câteva străzi de casă, și mi-am dat seama că ajunseserăm în dreptul lui Lipsenard Street.

— Ah, Doamne! am exclamat, încercând să-i exploatez cât mai mult buna dispoziție, ca să ne păstrăm amândoi moralul ridicat. Iată-ne ajunși la locul tuturor coșmarurilor mele: cel mai hidos apartament din lume!

El a râs. Am cotit lăsând în urmă Church Street și am mers o bucată pe Lipsenard, până când am ajuns în fața clădirii în care locuiserăți voi. O vreme am turuit vrute și nevrute despre apartament, despre cât de oribil era, exagerând și brodând pe marginea realității pentru un plus de efect, ca să-l aud pe el râzând și protestând.

— Întotdeauna mi-era teamă că o să izbucnească vreun incendiu și că o să muriți amândoi. Visam că mă sună de la Urgențe, că v-au găsit uciși și mâncați de o colonie de șobolani.

— Harold, nu era chiar *atât* de rău! a zâmbit el. La drept vorbind, am amintiri plăcute din locul ăsta.

Și atunci starea de spirit i s-a schimbat din nou, și am stat amândoi uitându-ne la clădire și gândindu-ne la tine, la el și la toți anii dintre clipa aceea și cea în care îl cunoscusem, atât de tânăr, atât de cumplit de tânăr, pe vremea aceea doar un student oarecare, extraordinar de inteligent și de agil intelectual, dar nimic mai mult, nicidecum cel care avea să devină pentru mine peste ani și pe care nu mi l-aș fi imaginat niciodată.

O clipă mai târziu m-a întrebat, încercând și el să mă facă să mă simt mai bine – fiecare dintre noi puna în scenă un mic spectacol pentru celălalt:

— Ți-am povestit vreodată despre ziua când am sărit de pe acoperiș pe scara de incendiu care trecea pe lângă dormitorul nostru?

— Poftim? am exclamat siderat. Nu, nu mi-ai povestit. Cred că mi-aș fi amintit așa

ceva.

Dar, deși nu-mi putusem imagina niciodată ce avea să devină el pentru mine, am știut atunci cum anume mă va părăsi: în ciuda tuturor speranțelor mele, a rugămintilor, insinuărilor și amenințărilor, în ciuda gândurilor miraculoase, am știut. Și, cinci luni mai târziu – pe 12 iunie, o zi fără nicio aniversare semnificativă asociată, o zi fură nimic – a făcut-o. Mi-a sunat telefonul, și, cu toate că nu era o oră sinistră din noapte, deși nu se întâmplase nimic care să poată fi privit retrospectiv ca o prevestire, în clipa aceea am știut. La celălalt capăt al firului era JB, care răsufla ciudat, în rafale rapide, și, chiar înainte să apuce să-mi spună ceva, am știut. Avea cincizeci și trei de ani, cincizeci și trei fără nici două luni. Își injectase aer într-o arteră și își provocase un accident vascular; deși Andy mi-a spus că avusese o moarte rapidă și ușoară, mai târziu m-am uitat pe internet și am văzut că mă mințise: fusese nevoit să se înțepe de cel puțin două ori, cu un ac gros cât ciocul unui colibri; trebuie să fi fost un chin înfiorător.

Când m-am dus în cele din urmă în apartamentul lui, totul era perfect ordonat: documentele de serviciu puse în cutii, frigiderul golit și actele – testamentul lui, scrisorile – așezate pe masa din sufragerie ca invitațiile la o nuntă. Richard, JB, Andy, toți vechii voștri prieteni, toți erau acolo, și umblam de colo colo, unii pe lângă alții, șocați și nu tocmai, surprinși doar de faptul că eram atât de surprinși, striviți, pustiiți și mai ales neajutorați. Oare trecuserăm ceva cu vederea? Am fi putut să facem ceva altfel? După serviciul funerar – la care a fost multă lume, prieteni de-ai lui și prieteni de-ai tăi, cu rudele și familiile lor, colegi de-ai lui de facultate, clienți, personalul și artiștii de la organizația nonprofit, angajații de la cantina socială, foarte mulți dintre cei de la Rosen and Pritchard, actuali și foști angajați, inclusiv Meredith, care a venit împreună cu un Lucien aproape complet răătăcit (Lucien care, ca o cruzime a sorții, trăiește și azi, dar într-un azil de bătrâni din Connecticut), prieteni de-ai noștri și oameni la care nu m-aș fi așteptat: Kit, Emil, Philippa și Robin –, Andy a venit la mine plângând și mi-a mărturisit ce credea el, că lucrurile luaseră o întorsătură cu adevărat urâtă pentru Jude după ce ei – îi spusese că se retrage de la cabinet și că era numai vina lui. Eu nici măcar nu știusem că Andy intenționa să se pensioneze – Jude nu pomenise niciodată nimic despre asta –, dar am încercat să-l liniștesc, i-am spus că nu e vina lui, nici vorbă, că întotdeauna se purtase frumos cu Jude și că eu avusesem mereu încredere în el.

— Cel puțin nu mai e Willem, ne-am spus apoi. Nu mai e să-l vadă.

Deși, bineînțeles, dacă tu ai fi fost, ar fi fost încă și el, nu-i așa?

Dar, deși n-aș putea spune că nu știusem cum va muri, erau multe lucruri pe care nu le știam, despre care nu știam nimic încă, la urma urmei. Nu știam că Andy însuși avea să moară trei ani mai târziu, în urma unui infarct, și că Richard avea să se stingă la doi ani după el, de cancer cerebral. Toți ați murit prea tineri: tu, Malcolm, el. Elijah, după un accident vascular la șaizeci de ani; Citizen, și el la șaizeci de ani, de pneumonie. Până la urmă a rămas doar JB, căruia el îi lăsase casa din Garrison și cu care ne vedem des – acolo, la Cambridge sau în oraș. JB are acum un iubit serios, un om bun pe nume Tomasz, specialist în arta medievală niponă la

Sotheby's, care ne e foarte drag; știu că v-ar fi plăcut și ție, și lui. Și, cu toate că mă doare sufletul pentru mine, pentru noi, firește, cel mai mult mă doare pentru JB, lipsit de voi toți, rămas să trăiască singur începuturile senectuții, cu prieteni noi, desigur, dar fără majoritatea celor care l-au cunoscut de când era copil. Eu, cel puțin, îl cunosc de când avea douăzeci și doi de ani – cu intermitențe poate, dar niciunul dintre noi nu stă să numere anii.

Iar acum JB are șaiszeci și unu, eu, optzeci și patru, el e mort de șase ani, iar tu de nouă. Cea mai recentă expoziție a lui JB, intitulată „Jude, singur”, a inclus cincisprezece lucrări înfățișându-l doar pe el în clipe imaginare din anii de după tine, acei aproape trei ani în care el a reușit să reziste singur. Am încercat, dar nu pot să mă uit la ele; încerc mai departe, dar nu pot.

Și au mai fost lucruri pe care nu le-am știut. A avut dreptate: ne mutaserăm la New York doar pentru el și, după ce ne-am ocupat de testamentul lui – Richard a fost executorul, dar l-am ajutat și eu –, ne-am întors acasă la Cambridge, ca să fim aproape de cei care ne cunoșteau *pe noi* de o viață. Mă săturasem de curățat și sortat: împreună cu Richard, JB și Andy, îi luasem la mână toate actele personale (n-au fost multe), hainele lui (cât a fost de dureros numai să-i văd costumele devenind tot mai înguste!) și pe ale tale; hârtiile tale le sortaserăm amândoi la Lantern House, lucru care ne luase mai multe zile, fiindcă ne tot opream să plângem, să ne mirăm și să ne uităm pe rând la vreo fotografie pe care niciunul dintre noi n-o mai văzuse înainte –, dar, când ne-am întors acasă la Cambridge, actul în sine al organizării îmi devenise reflex, și mă așezasem într-o sâmbătă să fac ordine în bibliotecă – un proiect ambițios de care m-am plictisit destul de repede –, când am găsit, strecurate între două cărți, două plicuri, cu numele noastre scrise de mâna lui. L-am deschis pe al meu, cu inima bubuindu-mi în piept, mi-am văzut numele – „Dragă Harold” – și am citit mesajul vechi de decenii, din ziua adopției lui, și am plâns, am plâns în hohote, și pe urmă am pus discul în computer și i-am auzit glasul, și, cu toate că aș fi plâns oricum auzindu-l cât era de frumos, am plâns mai mult pentru că era al lui. Pe urmă a venit și Julia acasă, m-a găsit în bibliotecă, și-a citit scrisoarea ei, și am plâns iar, amândoi.

Abia la câteva săptămâni după acest moment am putut să deschid scrisoarea pe care ne-o lăsase pe masa din apartamentul lui. Mai înainte nu avusesem puterea s-o fac; nu știam dacă o voi avea nici acum. Dar am avut-o. Erau opt pagini, dactilografiate – o mărturisire; despre fratele Luke, despre dr. Traylor, despre tot ce i se întâmplase. Ne-a luat mai multe zile ca s-o citim, fiindcă, deși era scurtă, era totodată nesfârșită, și trebuia să lăsăm paginile din mână și să plecăm de acolo, iar apoi să ne îmbărbătăm reciproc – „Gata?” – ca să ne așezăm din nou și să citim mai departe.

„Îmi pare rău”, scrisese. „Vă rog să mă iertați. N-am vrut niciodată să vă amănesc”. Nici acum nu știu ce să cred despre scrisoarea aceea, încă nu pot să mă gândesc la ea. Toate răspunsurile pe care le dorisem, despre cine era el și de ce, se aflau acum acolo, dar numai ca să ne chinuiască. La făptui că a murit singur îmi este oricum aproape imposibil să mă gândesc; că a murit crezând că ne datorează scuze este și

mai rău; dar că a murit crezând cu obstinație tot ce a fost învățat să creadă despre sine – după ce ai existat tu, după ce am existat eu, după noi toți cei care l-am iubit – mă face să mă gândesc că viața mea a fost până la urmă un eșec, că am ratat unica șansă care a contat. Și acestea sunt clipele când vorbesc cel mai mult cu tine, atunci cobor la parter în mijlocul nopții și mă uit la *Willem ascultând cum Jude povestește ceva* –, care stă acum pe perete deasupra mesei din sufrageria noastră. „Willem”, te întreb, „simți și tu ce simt eu? Crezi că a fost fericit cu mine?” Fiindcă a meritat să fie fericit. Fericirea nu ne este garantată, nici unuia dintre noi, dar el a meritat-o. Însă tu zâmbești doar, nu către mine, ci puțin dincolo de mine, și niciodată nu-mi răspunzi. Și tot acelea sunt clipele când îmi doresc să pot crede într-un fel de viață după viață, să cred că, într-un alt univers, poate pe o planetă mică și roșie unde nu avem picioare, ci cozi, unde lipăim prin aer airdoma unor foci, unde aerul în sine ne hrănește, compus din trilioane de molecule de zahăr și proteine, și unde tot ce trebuie să faci ca să rămâi viu și sănătos e să deschizi gura și să tragi aerul în piept, poate că voi doi sunteți împreună, plutind prin atmosferă. Sau poate că el e și mai aproape: poate că e motanul acela cenușiu care se oprește în ultima vreme în fața casei vecine și care începe să toarcă dacă întind mâna spre el; poate că e cățelul pe care îl văd trăgând de lesa din mâna celui alt vecin; poate că e copilașul pe care l-am văzut alergând prin piațetă cu câteva luni în urmă, strigând de bucurie, urmat de părinții îngrijorați; poate că e floarea deschisă pe neașteptate în rododendronul pe care îl credeam de mult uscat; poate că e norul acela, valul acela, ploaia, ceața. Doare nu numai faptul că a murit sau cum a murit; doare ce a crezut, murind. Așa că încerc să fiu bun și blând cu tot ce îmi iese în cale, și în tot ce îmi iese în cale îl văd pe el.

Dar atunci, în ziua aceea, atunci, pe Lipsenard Street, nu știam mai nimic din toate astea. Atunci stăteam amândoi și ne uitam la clădirea din cărămidă roșie, iar eu mă prefăceam că n-aveam de ce să mă mai tem niciodată pentru el, iar el mă lăsa să mă prefac, să cred asta: că toate lucrurile periculoase pe care le-ar fi putut face, toate modurile în care ar fi putut să-mi frângă inima erau deja de domeniul trecutului, demne de povești și de amintiri, că timpul rămas în urma noastră era înfricoșător, dar cel care ne stătea înaintea nu era.

— Ai sărit de pe acoperiș? am întrebat din nou. De ce Doamne iartă-mă să faci așa ceva?

— E o poveste interesantă, a răspuns el și chiar mi-a zâmbit larg. O să ți-o spun.

— Te rog! l-am invitat.

Și el mi-a spus-o.

Mulțumiri

Pentru cunoștințele lor în materie de arhitectură, drept, medicină și cinematografie, le mulțumesc din suflet lui Matthew Baiotto, Janet Nezhad Band, Steve Blatz, Karen Cinorre, Michael Gooen, Peter Kostant, Sam Levy, Dermot Lynch și Barry Tuch. Mulțumiri speciale lui Douglas Eakeley pentru erudiția și răbdarea sa și Priscillei Eakeley, lui Drew Lee, Eimear Lynch, Seth Mnookin, Russell Perreault, Whitney Robinson, Marysue Rucci, Ronald și Susan Yanagihara pentru sprijinul lor neabătut.

O recunoștință deosebită le port lui Michael „Bitter” Dykes, lui Kate Maxwell și Kajei Perina pentru bucuria pe care o aduc în viața mea și lui Kerry Lauerman pentru încurajările sale. Pe Yossi Milo, Evan Smoak, Stephen Morrison și Chris Upton îi consider de multă vreme veritabile modele de parteneri iubitori; motivele pentru care îi admir și îi apreciez sunt nenumărate.

Le sunt recunoscătoare pentru devotamentul lor lui Gerry Howard și inimitabilului Ravi Mirchandani, care s-au implicat în facerea acestei cărți cu generozitate și cu dăruire, lui Andrew Kidd pentru convingerile sale și Annei Stein O’Sullivan pentru indulgența, calmul și consecvența de care a dat dovadă. Le mulțumesc tuturor celor care au ajutat la apariția acestei cărți, îndeosebi lui Lexy Bloom, Alex Hoyt, Jeremy Medina, Bill Thomas și moștenitorilor lui Peter Hujar.

În fine – și în mod fundamental –, nu doar că n-aș fi putut scrie, dar în mod cert n-aș fi scris această carte în Jjpsa conversațiilor pe care le-am avut cu Jared Hohit și fără amabilitatea, empatia, bunăvoința și înțelepciunea lui; Jared îmi este primul și cel mai drag cititor, păstrător de secrete și Stea Polară. Prietenia lui neprețuită este cel mai mare dar pe care l-am primit în viața mea de adult.

Observații

[← 1]

Fructul comestibil al unui arbore originar din regiunile de sud-est ale Asiei (n.tr.)

[← 2]

Aluzie la personajul principal al romanului Coliba Unchiului Tom de Harriet Beecher Stowe, devenit simbolul unei persoane de culoare servile sau prea deferente față de albi (n.tr.)

[← 3]

englez, cunoscut îndeosebi pentru rolurile de revoltat din filmele Dacă..., Portocala mecanică și Caligula; Malcolm Muggeridge (1903-1990), jurnalist și scriitor englez, cunoscută personalitate mediatică; a avut convingeri puternic anticomuniste și, spre sfârșitul vieții, fervent catolice, (n.red.)

Lagăr înființat în timpul celui de-al Doilea Război Mondial pentru cetățenii americani de naționalitate japoneză (n.red.)

[← 5]

Personajul principal al benzilor desenate create de artistul belgian Georges Remi, care a lucrat sub pseudonimul Herge în prima parte a secolului XX (n.tr.)

[← 6]

Artistă elvețiană suprarealistă (1913-1985), cunoscută îndeosebi ca autoare în 1936 a unui Mic dejun cu păr - un ansamblu de ceașcă, farfurioară și linguriță acoperite cu păr -, neobișnuit la vremea respectivă (n.red.)

Artistă plastică și fotografa americană de culoare (născută în 1960), care a lucrat cu diferite medii artistice (n.red.)

Wallace Stevens (1879-1955), Theodore Roethke (1908-1963), Robert Lowell (1917-1977), poeți americani de valoare, răsplătiți cu Premiul Pulitzer pentru poezie (n.red.)

Poetă feministă americană (1892-1950), laureată în 1923 a Premiului Pulitzer pentru poezie (n.tr.)

[← 10]

Poet, romancier și dramaturg american de culoare (1902-1967), lider al mișcării culturale, sociale și artistice Renașterea Harlemului (n.tr.)

[← 11]

face o crustă dulceagă pe deasupra/ Ca o bomboană siropoasă?/ Poate atârna doar/ Ca o greutate prea mare./ Sau explodează?" (n.red.)

Piesă a dramaturgului american contemporan Sam Shepard (născut în 1943) (n.red.)

[← 14]

Pictoriță și artistă conceptualistă americană (1930-1999); în ultimii douăzeci și șapte de ani din viață a refuzat să mai aibă de a face cu femei (în cadrul proiectului Decide to Boycott Women), (n.red.)

Joc de cuvinte: în limba engleză, hood înseamnă, între altele, „glugă”, așa că the boys in the Hood are, ambiguu, și sensul de „băieții cu glugă”, (n.red.)

[← 17]

Aluatul (n.tr.)

Virusul responsabil de gripa aviară (n.red.)

[← 19]

Jude este numele englez al apostolului Iuda Tadeul, pe care Biserica Catolică îl consideră patronul cauzelor disperate și al celor pierdute, (n.red.)

[← 21]

Savant și politician umanist englez (1478-1535) (n.tr.)

Panchen Lama este al doilea după Dalai Lama în ierarhia budismului tibetan. Sediul administrației tibetane în exil se află, din 1959, în municipalitatea indiană Dharamsala. (n.red.)

Al doilea amendament la Constituția SUA prevede dreptul oricărui cetățean american de a deține arme de foc. (n.tr.)

Roman omonim al scriitorului american William Faulkner (n.tr.)

[← 28]

Joc de cuvinte intraductibil: în argoul cinematografic, stilștii sunt numiți vanities, cuvânt care are, pe de altă parte, și sensul de „vanități, deșertăciuni”.
Vantages este și titul acestui capitol al romanului, (n.red.)

Amestec de condimente folosit pe larg în bucătăria arabă din Orientul Mijlociu (n.red.)

Gonadele ariciului-de-mare, considerate o delicată în bucătăria japoneză (n.red.)

[← 31]

Edward Kienholz, artist american (1927-1994), autor al unor sculpturi și instalații, deseori din materiale reciclate, care critică virulent și brutal diverse aspecte ale vieții moderne (n.tr.)

[← 34]

în SUA, acadelele (de obicei în dungi albe și roșii) sunt asociate cu Crăciunul. (n.red.)

[← 37]

Pictor american contemporan (născut în 1962), autor al unor tablouri figurative profund ironice. Aici se face probabil referire la Homemade pasta (Paste făcute în casă), pictură din 1999 care reprezintă doi bărbați albi într-o bucătărie acționând, cu vizibilă încântare, o mașină de făcut paste făinoase, (n.red.)

[← 38]

Plantă asiatică (*Perilla frutescens* sau *ocymoides*), din semințele căreia se extrage un ulei industrial. Este folosită drept condiment în bucătăria est-asiatică.
(n.red.)

[← 39]

Arie din oratoriul în limba engleză Mesia compus de Georg Friedrich Händel (1685-1759). Titlul este luat din Isaia, 9:6, în traducere „Căci Prunc s-a născut nouă”, (n.red.)

[← 41]

Reputatul matematician englez Alan Turing (1912-1954), „părintele” calculatoarelor moderne, a fost condamnat în 1952 pentru homosexualitate și a acceptat timp de un an tratamentul cu hormoni feminini pentru a evita condamnarea la închisoare, (n.red.)

Scriitor și ilustrator de cărți pentru copii (1933-1987), autor al unei serii populare despre Frog and Toad {Broasca fi râioasa} (n.red.)

Desperate Characters (1971), film regizat de Frank D. Gilroy, despre fragilitatea sufletească a unui cuplu în care partenerii nu se iubesc (n.red.)

Etnolog și fotograf american (1968-1952) care s-a remarcat mai ales prin immortalizarea pe peliculă a triburilor și căpeteniilor de trib amerindiene (n.tr.)

E fiul tău? (în limba italiană în original) (n.tr.)

[← 47]

înseamnă că ai o soție foarte frumoasă, nu? (în limba italiană în original) (n.tr.)